

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ

Σελ.	2	στίχ.	2 καὶ 3	ἀντὶ μετέγραψε... δημοσιεύσας ἀνάγνωθι	
„	21	„	25	ἀντὶ 19	„
„	23	„	6	„ περὶ τοῦ	„
„	„	„	12	„ τοῦ ἀπὸ Βερροίας... κατὰ τὴν τρίτην	„
„	31	„	12	„ 1407	„
„	39	σημ.	55	„ καθαίρεσιν	„
„	79	στίχ.	3	„ Ἑλλην. Ἱστορία	„
„	96	„	16	„ τρόπους	„
„	98	„	32	„ Ἰουλίῳ	„
„	109	„	1	μετὰ τὴν λέξιν Κρούσιος προσθετέον τὴν	
„	113	„	22	ἀντὶ Β γ	ἀνάγνωθι
„	114	„	15	„ Γ γ	„
„	118	„	4	„ ἐγένετο	„
„	143	„	25	„ ἀφελείας	„
„	175	„	14	„ 1773	„
„	198			ἄνωθεν τῆς πρώτης στήλης προσθετέον	
„	206	σημ.	23	ἀντὶ τοῦτον διεδέχθη	ἀνάγνωθι
„	„	„	„	„ 48, 55	„
„	214			πρὸ τοῦ στίχου 12	προσθετέον
„	240	στίχ.	29	„ 1620	ἀνάγνωθι

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκ. Πατριάρχης κ. Φώτιος, σώματα 40.

Ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Πατριάρχης καὶ πάπας Ἀλεξανδρείας κ. Μελέτιος, 5.

Οἱ ἐν Κωνσπόλει μητροπολίται τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου

- Ἡ Α. Σ. ὁ Καισαρείας Καλλίνικος
 » » Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος
 » » Ἡρακλείας Βενιαμίν
 » » Χαλκηδόνος Μάξιμος
 » » Δέρκων Ἰωακείμ
 » » Προύσης Νικόδημος
 » » Πριγκιπωνήσων Θωμᾶς
 » » Σάρδεων Γερμανὸς
 » » Ἰμβρου Ἰάκωβος
 » » Σηλυβρίας Εὐγένιος
 » » Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος
 » » Εἰρηνουπόλ. Κωνσταντῖνος
 » » Μύρων Πολύκαρπος
 » » Χριστουπόλεως Μελέτιος
 » » Λαοδικείας Δωρόθεος

Οἱ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Μητροπολίται τοῦ Οἴκ. Θρόνου

- Ἡ Α. Π. ὁ Θεσσαλονίκης Γενάδιος, 5
 Ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος, 2
 » » μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς
 » » μητροπολίτης Ρόδου Ἀπόστολος, 2
 » » μητροπολίτης Μηθύμνης, 2
 » » Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρας, 2

Οἱ ἐν Κωνσπόλει θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι

- Ὁ Ἐλαίας Ἀγαθάγγελος
 Ὁ Μιλήτου Αἰμιλιανὸς

Οἱ Ὀφφικιαῖοι τῆς Μ. Χ. Ἐκκλησίας

- Ὁ Μ. Πρωτεύδικος Γ. Παπαδόπουλος
 Ὁ πρωτονοτάριος τῆς Μ.Χ. Ἐκκλησίας Χρήστος Παπαϊωάννου

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλλόγιμοι

- Πολίνα Τ. Σγουρδαίου (ιατροῦ), 6
 Μιχ. Φακατσέλης ἱατρὸς
 Μιχαήλ Ι. Παπαδόπουλος, 2
 Κωνσταντῖνος Βυζαντιάδης ἱατρὸς
 Σάββας Σ. Τουράτζογλου
 Νικόλας Τακόπουλος
 Γεώργιος Π. Γαβριηλίδης
 Ἰωάννης Β. Κόββας
 Βασίλειος Νεαπολιτάνης
 Νικόλαος Λιαγούρης
 Εὐστάθιος Λεπουργὸς

Οἱ διὰ τοῦ ἐλλογίμου

κ. Δημητρίου Ξανθοῦ ἐγγραφεέντες

- Υ. Π. Β.
 Βλαδίμηρος Μιρμίρογλους (δικηγόρος)
 Μ. Ρήτωρ τῆς Μ. Χ. Ἐκκλησίας
 Δημήτριος Ξανθὸς
 Ἰωάννης Κοζαδίνος
 Δημ. Ζερβουδάκης
 Διονύσιος Ἀναγνωστόπουλος
 Α. Ι. Ζηνόπουλος
 Θωμ. Κυριακίδης, ἱατρὸς

Οἱ ἐν ταῖς Πατριαρχικαῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου Ὁρους

- Ἱερὰ Μονὴ Βατοπεδίου
 Ἱερὰ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας
 Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος
 Ἱερὰ Μονὴ Ξηροποτάμου
 Ἱερὰ Μονὴ Κουτλουμουσίου
 Ἱερὰ Μονὴ Ξενοφάντος
 Ἱερὰ Μονὴ Κωνσταντινίου
 Ἱερὰ Μονὴ Καρακάλλου

Ἱερὰ Μονὴ Ἐσφιγμένου
Ἱερὸν Κοινόβιον Ἀγίου Παύλου
Ἱερὸν Κοινόβιον Ἀγίου Διονυσίου
Ἱερὸν Κοινόβιον Ἀγίου Γρηγορίου
Γέρον Εὐλόγιος Κουρίλας Λουριώτης
Γέρον Εὐδόκιμος Ξηροποταμινὸς
Γέρον Βαρλαάμ Γρηγοριάτης

Οἱ ἐν Εὐρώπῃ Κληρικοὶ

Μ. Ἀρχιμανδρίτης Μιχαὴλ Κωνσταντι-
νίδης ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν
Λονδίῳ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλη-
σίας
Αρχιμανδρίτης Παρθένιος Πολάκης, ἱε-
ρατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Παρι-
σίοις ὀρθοδ. ἑλληνικῆς ἐκκλησίας 3
Αρχιμ. Ἀθηνόδωρος Παραδείσης ἐφη-
μέριος τῆς ἐν Παρισίοις ἑλλ. ἐκ-
κλησίας
Αρχιμανδρ. Κωνσταντῖνος Βαλλιάνης
ἱερ. προϊστάμενος τῆς ἐν Λωζάνῃ ὀρ-
θοδόξου ἐκκλησίας
Πρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Δερβίσο-
γλου, ἱερατ. προϊστάμενος τῆς ἐν Lyon
τῆς Γαλλίας ὀρθοδ. ἐκκλησίας.

Ο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μικ. Σύλλογος, 2

Ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἱερὸς Κλήρος

Ἡ Α. Θεοφιλία ὁ ἐπίσκ. κ. Κάλλιτος
Πρωτοσύγκελλος Ἀθ. Καββάδας
Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Εὐθυμίου
Αρχιδιάκονος Παρθένιος Κομνηνός
Αρχιμανδρίτης Γερμανὸς Πολυζωΐδης
Ἱερεὺς Μεθόδιος Κουρκουλῆς

Ἱερεὺς Νικ. Λάζαρης
Ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Βαφειαδάκης
Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Λόγκης
Ἱερεὺς Δημ. Βισέντζος
Ἀρχιμανδρ. Ἀλέξανδρος Γερωντιδάκης
Ἱερεὺς Πέτρος Χρηστάκος
Ἀρχ. Ἀστέριος Παπα Ἀστερίου
Ἱερεὺς Ἀμφιλόχιος Σαραντιδῆς
Ἀρχιμανδρ. Ἱεροδότης Σταύρου
Ἀρχιδανδρ. Δανιὴλ Γκολέμης
Ἱερεὺς Κωντῖνος Παπα Νικολάου
Ἱερεὺς Δημήτριος Βαϊνίκος
Ἀρχιμανδρ. Φιλόθεος Μαζοκοπαῖνης
Ἀρχιμανδρ. Ἰωακείμ Μαλαχίας
Ἀρχιμανδρ. Χριστοφόρος Ἀργυριδῆς
Ἀρχιμανδρ. Θεόφιλος Σπυρόπουλος
Ἱερεὺς Πάνος Κωνσταντινίδης
Ἱερεὺς Γεώργιος Οἰκονομίδης
Ἀρχιμανδρ. Δωρόθεος Μπουραζάνης
Ἀρχιμανδρ. Ἀθηναγόρας Βαρίκλας
Ἀρχιμανδρ. Σωφρόνιος Καραπιπέρης
Ἀρχιμανδρ. Γερμανὸς Λιαμάδης
Ἀρχιμανδρ. Εἰρηναῖος Κασσιμάτης
Ἱερεὺς Ἰωάννης Παπα Νικολάου
Ἀρχιμανδρ. Αἰμὴλ. Πασχαλῆνης
Ἱερεὺς Θωμᾶς Δανιὴλ
Ἀρχιμανδρ. Γεράσιμος Ἠλίας
Ἱερεὺς Κωντῖνος Χατζηδημητρίου
Ἀρχιμανδρ. Εἰρηναῖος Τσουρουνάκης
Ἀρχιμανδρ. Ἰωακείμ Παπαχρήστου
Ἀρχιμανδρ. Ἀρσένιος Σάλτας
Ἱερεὺς Σωτήριος Ἀγγελίδης
Ἀρχιμανδρ. Χρυσόγονος Λαυριώτης
Ἀρχιμανδρ. Στέφανος Λαυριώτης
Ἱερεὺς Δημήτριος Σγοῦρος.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΒΛΕΨΙΩΝ

σας ἀνάγνωθι μετέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε.

„ 20

„ περὶ τοῦ ὁποίου.

κατὰ

„ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως.
κατὰ τὴν τελευταίαν.

„ 1647

„ παραίτησιν

„ Ἑκκλ. Ἱστορία

„ τρόποις.

„ Ἰουνίῳ ιθ'.

προσθετέον τὴν λέξιν δημοσιεύω.

ἀνάγνωθι Γ β

„ Γ. β

„ ἐγίνετο

„ ὠφελείας

„ 1673

προσθετέον Δ γ

ἀνάγνωθι τοῦτον μᾶλλον διεδέχθη

„ σημ. 4 σελ. 171, 172

προσθετέον Δ δ

ἀνάγνωθι 1610

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1) Γενικά προλεγόμενα.....	σ. ε'—ιστ'
2) Κεφάλαιον Α'. — "Εγγραφα τῶν Ἀρχείων τοῦ τουρκικοῦ Κράτους.....	» 1— 67
Αα 1—Αα 6 (Πατριαρχαι)......	» 3— 16
Αβ 1—Αβ 4 (Ἀρχιερεῖς, Οἰκονομικά, καὶ διοικήσεις οἰκου- μενικοῦ Πατριαρχείου.....	» 16— 31
Αγ. (Τὸ Οἶκ. Π/χέιον καὶ οἱ ὁρθόδοξοι ἱεράρχαι τῆς Βε- νετίας).....	» 31— 40
Αδ 1—Αδ 7 (Ναοὶ Κων/πόλεως).....	» 40— 56
Αε 1—2 καὶ Αστ 1—2 (Γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς ὁφτι- κιάλους τοῦ Οἶκ. Π/χείου καὶ εἰς ἄλλους σημαίνοντας Φαναριώτας καὶ λοιπὰ ἀξιοσημεῖωτα συμβάντα).....	» 56— 67
3) Κεφ. Β'. — Χειρόγραφα Ἀθανασίου Ρήτορος. "Εγγραφα διά- φορα σχετικὰ πρὸς τοὺς Π/χας Κ/πόλεως Παρθένιον Α' καὶ Παρθένιον Β'.....	» 68—106
Εἰδικὰ προλεγόμενα.....	» 68— 84
"Εγγραφα Ἀθ. Ρήτορος.....	» 84— 98
» τῶν δύο Παρθενίων.....	» 98—106
4) Κεφ. Γ'. — Διάφορα πατριαρχικά ἔγγραφα.....	» 107—168
Εἰδικὰ Προλεγόμενα....	» 107—130
"Εγγραφα τοῦ κεφ. Γ'.....	» 131—168
5) Κεφ. Δ'. — Μικρὰ Ἀγγλογραικία.....	» 169—226
Εἰδικὰ προλεγόμενα τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Κῶβελ καὶ τῶν ἄλλων γραμμάτων τῆς συλλογῆς αὐτοῦ.....	» 169—187
Ἀλληλογραφία Κῶβελ καὶ ἄλλα γράμματα τῆς συλλογῆς Κ. Προλεγόμενα τοῦ Αγ καὶ συγκριτικὸς κατάλογος τῶν Πα- τριαρχῶν τοῦ ἰζ' αἰῶνος.....	» 187—193
Ἑμὸς κατάλογος τῶν π/χῶν τοῦ ἰζ' αἰῶνος.....	» 193—209
Χειρόγραφα Δδ (τακτικά).....	» 209—214
Προλεγόμενα τοῦ Δε.....	» 214—217
(Διάγραμμα τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τοῦ 1671 σ. 220—226)	» 217—223
"Εγγραφα Δε.....	» 223—229
6) Παράρτημα κεφ. Α'.....	» 227—234
7) Προσθήκαι καὶ διορθώσεις.....	» 235—244
8) Διόρθωσις τῶν κυριωτέρων τυπογραφικῶν ἀβλεψιῶν.....	» 245
9) Κατάλογος συνδρομητῶν.....	» 246
10) Πίναξ τῶν περιεχομένων.....	» 248

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

- α') Πραγματεία περὶ μεταβολῶν κ.λ.π.
- β') Τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν χαρακτήρων ὡς αἰτία διαζυγίου.
- γ') Ἰνδικτιῶν ἡ ἐπινέμησις καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.
- δ') Ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὸν Χέρμπερτ Σπένσερ καὶ ὁ Ἀγνωστικισμός.
- ε') Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας τοὺς ἐνταφιασθέντας ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Μεγ. Ρεύματος.
- στ') Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας (Κυριακὴ 4 Μαρτίου 1931) ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ.
- ζ') Ἡ ὀνομασία τῆς Μονῆς τῆς Χώρας.
- η') Μελέται ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, κανονικαί, ἠθικοκοινωνικαί καὶ ἄλλαι δημοσιευθεῖσαι εἰς διάφορους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ (Ἑκκλ. Ἀλήθειαν, Ὁρθόδοξίαν κ.ἄ.) τῆς Κιπλόεως, τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ κ. ἄ.

ΓΑΛΛΙΣΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

- α') Ἐνωσις ἡ προσέγγισις τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.
- β') Ἡ διὰ τῆς ἐπιστήμης ἀγωγή κατὰ τὸν Χέρμπερτ Σπένσερ (διάλεξις δοθεῖσα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης).
- γ') Τὰ κυριώτερα δογματικὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐκ νέου ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. (Μετεφράσθη εἰς τὴν ρωσσικὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρίσιος ρωσσοαμερικανικοῦ Συνδέσμου).
- δ') Ἐν χειρόγραφον εὐαγγέλιον κεκοσμημένον διὰ θαυμασιῶν μικρογραφιῶν φυλασσόμενον ἐν τῷ Οἴκ. Πατριαρχείῳ.
- ε') Προσεχῶς ἀπὸ διορθώσεων καὶ διαχριστιανικῶν ἔργων τοῦ Οἴκ.Π/γείου» (διάλεξις γενομένη ἐν Παρίσιος κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1932).

Διὰ τοὺς κ.κ. συνδρομητάς τὸ ὅλον ἔργον (Α' κ. Β' μέρος) τιμᾶται ἐν Τουρκίᾳ γρ.	500
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Ἑλλάδι δρ.	500
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Εὐρώπῃ φρ.γλ.	80
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Ἀγγλίᾳ λρ.στ.	1
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Ἀμερικῇ δολ.	5
Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητάς τὸ παρὸν (Α' μέρος) τιμᾶται ἐν Τουρκίᾳ γρ.	
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Ἑλλάδι δρ.	300
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Εὐρώπῃ φρ.γλ.	55
„ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ Ἀμερικῇ δολ.	3 1/2

ΒΛΕΠΕ
Α65
ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ Μ. ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ

ΦΩΤΙΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΗΤΟΙ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΚΑΙ

ΑΛΛΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΜΕΤΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

—
1935

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ Μ. ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ

the ou tho
archbishop Gennadi
(of the ecumenical Pat
chate

ΦΩΤΙΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΗΤΟΙ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΚΑΙ

ΑΛΛΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΜΕΤΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1935

Τύποις «Φαξιλέτ» Τάσσου Βακαλοπούλου

Gift of author

ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ ΤΟΜΟΝ

ΕΥΛΑΒΩΣ ΑΦΙΕΡΩ

ΤΩΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩΙ, ΘΕΙΟΤΑΤΩΙ ΚΑΙ ΣΟΦΩΙ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΙ

ΚΥΡΙΩΙ Κ^{ΩΙ} ΦΩΤΙΩΙ ΤΩΙ Β΄

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΑΣ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Καὶ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης τὸ αὐτὸ σχεδὸν σύστημα ἐργασίας καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος ἐφηρμόσθησαν. Ἡ μόνη διαφορὰ ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι εἰς μὲν τὸ πρῶτον μέρος τὰ ἔγγραφα ἐκάστου τμήματος ἢ ὑποδιαίρεσεως ἠκολούθουν εὐθὺς μετὰ τὰ εἰδικὰ προλεγόμενα τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτήν, εἰς δὲ τὸ δεύτερον τὰ ἔγγραφα καταλαμβάνουν συνεχῆς τοῦ ἔργου τμήμα τὸ ὁποῖον ἔπεται μετὰ τὸ σύνολον τῶν εἰδικῶν προλεγομένων καταχωρουμένων ὡσαύτως ἐν συνεχείᾳ. Τὴν τροποποίησιν ταύτην ἐθεώρησα περισσότερον σύμφωνον πρὸς τὴν ἐνότητα τῶν εἰδῶν καὶ τῶν θεμάτων καὶ περισσότερον διευκολύνουσαν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν μελέτην ὀγκώδους ὁπωσδήποτε συγγράμματος ὡς ἡ Φωτίειος Βιβλιοθήκη.

Εἰς τὰ γενικὰ προλεγόμενα τοῦ πρώτου μέρους (σελ. ζ') ἔγραφον· « οἱ ξένοι. . . . ἤρχισαν μετακομίζοντες ἐγκαίρως καὶ κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος διάφορα ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ ἄλλα πολύτιμα κειμήλια ἀνήκοντα εἴτε εἰς τὸ σκευοφυλάκιον εἴτε εἰς τὰς διαφόρους *μονὰς τοῦ κλήματος* αὐτοῦ ». Πληθὺς χειρογράφων ἀνηκόντων εἰς τὰ διάφορα μοναστήρια τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου εἶναι σήμερον ἀποτεθειμένα εἰς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς Βιβλιοθήκας. Περὶ τῆς τοιαύτης μεταφορᾶς χειρογράφων ἔκαμα ἀρκετὸν λόγον εἰς τὰς σελίδας 71 σημ. 4, 108 σημ. 3, 238 καὶ 239 τοῦ πρώτου μέρους τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης. Συμπληρωματικῶς προσθέτω καὶ τὰ ἀκόλουθα. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν additional 11728 χειρόγραφον τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἀναγινώσκομεν· « ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον χειρὶ Στεφάνου ἱερομονάχου καὶ σκευοφύλακος τοῦ *Τιμίου Προδρόμου τῆς Εὐλογημένης Πέτρας* ¹⁾ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ β' ἰνδ. ι' 6925 (=1416) ». Ἀνῆκε λοιπὸν καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὴν μονὴν τῆς Πέτρας — περὶ τῆς ὁποίας τόσα ἐγράφησαν — κειμένην ἐντὸς τῆς Κ/πόλεως. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὑπέστη τὴν τύχην τοῦ ἐκ μεμβράνης εὐαγγελίου τοῦ ι. ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας τῆς Κ/πόλεως μετὰ τῆς διαφορᾶς ταύτης ὅτι τὸ μὲν τῆς Ἀγίας Σοφίας τυχαίως περιήλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἐδιωνέ-καπὶ ²⁾ καὶ ἐσχάτως εἰς τὸ κειμηλιο-

¹⁾ Εἰς τὸ χειρόγραφον 278 (fonds grec) τῆς ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων (φύλλον 55 α) σημειώνεται· « τῇ τετράδῃ (sic) μετὰ τὴν Ν' (πεντηκοστήν) Συνάξεις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν παλεῖ (sic) πέτρῃ ». Ὡστε ὑπῆρχον δύο μοναστήρια τῆς Πέτρας, τὸ ἐν ἧτο τοῦ Τιμίου Προδρόμου (ίας) καὶ τὸ ἄλλο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου;

²⁾ Περὶ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀγίας Σοφίας βλέπε Α' μέρος τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης σελ. 242. Περὶ τῆς τύχης τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ κειμηλίου βλέπε ἐμὴν μελέτην δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ περιοδικὸν « Ἀπ' ὅλα » 17 καὶ 20 Ἀπριλίου 1919.

φυλάκιον τοῦ Οἴκ. Π/χείου, τὸ δὲ τῆς Μονῆς τῆς Πέτρας ἠκολούθησε τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον καὶ πολλὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἵδους κειμήλια. Οὕτω π.δ.χ. ὑπάρχει εὐαγγέλιον ἀποκείμενον εἰς τὸ Βρ. Μουσεῖον προελθὸν δὲ ἐκ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Τὸ χειρόγραφον φέρει ἀριθμὸν additional 27860· εἰς τὴν προτελευταίαν σελίδα ἀναγινώσκωμεν « ἐδόρισε (sic) τῷ (sic) θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον Κωνσταντῖνος πρεσβύτερος εἰς τὸν πάνσεπτον ναὸν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ».

Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 5537 Harley χειρόγραφον τοῦ αὐτοῦ Μουσείου ὑπάρχει σημείωσις (φ. 32) — τὸ χειρόγραφον περιέχει τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τὴν ἀποκάλυψιν — δηλοῦσα ὅτι τὸ χειρόγραφον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου (ἱερομονάχου) ἐπονομαζομένου Τζουτζούνα ἐκ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου. Εἰς τὸ τέλος τῆς σημειώσεως προστίθενται καὶ τὰ ἐξῆς λόγια « ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος Ἀπόστολος μετὰ καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως μηνὶ Μαΐῳ τῇ ἰνδ. ι' ἔτος 6595 (=1087) βασιλεύοντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἀνάσσοντος Νικολάου Πατριάρχου τοῦ **Προδελήτου** ». Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι ὁ πατριάρχης Νικόλαος περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει ὁ ἱερομόναχος Τζουτζούνας εἶναι ὁ Νικόλαος ὁ Γ' ὁ ἐπονομαζόμενος Γραμματικὸς ³⁾. Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. Additional 31919 χειρόγραφον μηνολόγιον τοῦ ἰδίου μουσείου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις « καὶ τὸν παρόντα Φεβρουάριον μῆνα *Ἰγνάτιος ἔγραψεν ὁ Σηλυβρίας* καὶ τῇ κατ' αὐτὸν δίδωσιν *Ἐκκλησίᾳ* τῇ πτωχοτάτῃ καὶ πασῶν 6 Μαρτίου 1431 ⁴⁾ ».

Καὶ ἐκ « γραμματικῶν » σχολῶν Βυζαντινῶν (ΚΠόλεως) προελθόντα χειρόγραφα ἀπόκεινται ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς Βιβλιοθήκαις. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1096 χειρόγραφον εὐαγγέλιον (fonds grec) τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (φύλλον 329α) ἐμπεριέχεται ἡ ἀκόλουθος σημείωσις « ἐτελειώθη ἡ ἱερὰ καὶ πανάχραντος βίβλος αὕτη διὰ συνδρομῆς Κωνσταντίνου τοῦ ἐν Ἱερεῦσιν ἐλαχίστου τοῦ ἐκ πόθου ταύτην κησαμένου μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὰς θ' ἔτους ,σποφῆ' (1070) Ἰνδικτιῶνος Η' γραφεῖσα παρὰ χειρὸς Πέτρου Γραμματικοῦ τῆς *σχολῆς τῶν Χαλκοπρατειῶν*..... γράψαντα προστάζαντα Χριστέ μου σῶσον ». Γνωρίζομεν ναὸν τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατειῶν, ἀλλὰ, νομίζω, ἀγνοοῦμεν σχολὴν Χαλκοπρατειῶν.

Ἄλλα χειρόγραφα — κυρίως εὐαγγελιστάρια πλήρη ἢ ἀτελῇ — ἦσαν κτήματα Πατριαρχῶν τῆς Κ/πόλεως ὑπέστησαν δὲ διαφόρους τύχας. Τὸ « τετραεὐάγγελον μεμβράνα » τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου τοῦ Β' περιήλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Χάλκης καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ κειμηλιοφυ-

³⁾ Γραμματικὸς ἐπονομάζετο διότι ἐξηγημάτισεν ἰσως διδάσκαλος σχολῆς τινος. Προβλήτης ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν του ὄνομα. Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν γράφει « ἰσως ἐπωνομάζετο Κυρδιναῖτης ». Πατρ. Πίνακες σ. 338.

⁴⁾ Henri Omont, « Notes sur les manuscrits grecs du British Museum, Extraits de la Bibliothèque de l'école des Chartres » τόμος XIV p. 314-350.

λάκιον» τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου φροντίδι καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ νῦν πατριαρχεύοντος Φωτίου τοῦ Β' 5). Ἐτερον χειρόγραφον εὐαγγελιάριον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος (ἐκ μεβράνης πολυτίμου μὲ χρυσὰ γράμματα) ἀνῆκεν ὡσαύτως εἰς πατριαρχὴν ὡς σημειοῦται ἀνωθεν τῆς πρώτης σελίδος. Περιῆλθε κατόπιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον καὶ βραδύτερον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Παρισίων. Φέρει ἀριθμὸν 278 (fonds grec). Φαίνεται ὅτι τὸ χειρόγραφον αὐτὸ μέχρι τοῦ 1757 εὗρίσκετο παρὰ τῷ ἐγγονῷ τοῦ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνῳ Νικολάῳ Μαυροκορδάτῳ. Συνεπεῖα χρεῶν ἐνεχυρίασε τὰ βιβλία τοῦ πατρός του καὶ τοῦ πάπου του. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἠνοιξε τὴν εἰς Εὐρώπην ἄγουσαν διὰ τὰ πολύτιμα χειρόγραφα τῆς οἰκογενείας Α. Μαυροκορδάτου 6). Πλεῖστα ὅσα ἄλλα παρόμοια δύνανται νὰ προσαχθῶσι διὰ τὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ ἡ τύχη τῶν Ἀρχείων καὶ τῶν κειμηλίων τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου εἶτε ταῦτα ἐκληφθῶσιν ὑπὸ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν — ὡς ἔγγραφα προελθόντα ἐκ τοῦ πλ/κου μεγάρου — εἶτε νοηθῶσιν ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν τοιαύτην ὡς ἀνήκοντα εἰς ἐξαρτήματα τοῦ κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας.

Εἰς τὸν πρώτον τόμον τῆς παρουσίας Βιβλιοθήκης (σελ. 18) λόγος ἐγένετο περὶ τῆς κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχίαν Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ (τέλος Ἰουλίου 1767) μεταβάσεως ὅλων τῶν ἀρχιερέων εἰς τὰς ἐπαρχίας των, «κατ' ἀπαιτήσιν τοῦ τότε Μ. Βεζίρου ἐξ ἀφορμῆς γραμματος τοῦ Διοικητοῦ τῆς Κρήτης ὑποδείξαντος ἀναγκαιοτάτην τὴν μετάβασιν τοῦ Μελετίου Κρήτης εἰς τὴν ἐπαρχίαν του». Τὴν ἀναχώρησιν ταύτην τῶν Ἀρχιερέων καὶ

5) Βλέπε ἐμὴν μελέτην «Un évangile manuscrit orné de merveilleuses miniatures conservé au Patriarcat œcuménique» 1932 Con/ple.

6) Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς ἐξῆς ἀφηγεῖται ὁ Α. Ὑψηλάντης: «ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Κωνσταντῖνος ὁ Μαυροκορδάτος τὰ βιβλία τοῦ πάππου του τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων καὶ τοῦ πατρός του Νικολάου βοεβόδα ἔχοντάς τα ἐνέχυρον μὲ πολλὰ σεντούκια εἰς τὸν Ἑγγλέζον πραγματευτὴν Μπάγκερ, οὐ μόνον ἐκεῖνα δὲν ἡλευθέρωσε τῆς ἐνοχλῆς τῶν ἁσπρῶν ὅπου ἐχρεώσται τῷ Μπάγκερ, ἀλλὰ πωλεῖ τώρα καὶ τὰ κατὰ τὸν Παλατὰν προπατορικὸν του σπίτι τῷ Ἑβραίῳ Τζελεμπόνῃ πρωτεμπόρῳ τοῦ ὀτζακίου τῶν γιαντζάρων». «Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν» σ. 375. Περὶ τῆς ἔξω τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου οἰκίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ἔγραψα εἰς τὸν πρώτον τόμον τῆς π. Βιβλιοθήκης (σ. 57, 63) περὶ τῆς οἰκίας ἐκείνης ὁ Σκ. Βυζάντιος γράφει: «μόλις διέφυγε (ὁ Ἀλ. Μαυροκορδάτος) τὸ νὰ γένη καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς τῶν ἀποστατῶν ματίας, ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ Σουλτάν Μουσταφᾶ τοῦ Β' στάσεως τοῦ 1703, διασωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς Σωζούπολιν παρὰ τοῖς ἐκεῖ συγγενέσι του· ἡ δὲ οἰκία του ἐλαφρὰ γωγῆθη καὶ κατεκᾶ». («ΚΠολις» Β' σελ. 113). Ἡ κατακαεῖσα οἰκία εἶναι ἡ τοῦ τουρκ. ἐγγράφου Αε 1 (Α' τόμ. σ. 63), «τὸ δὲ κατὰ τὸν Παλατὰν σπίτι» εἶναι ἄλλο ἢ εἶναι ἡ πρώτη οἰκία — ἔξω τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου — ἡ κατακαεῖσα καὶ κατόπιν ἀνακτισθεῖσα; Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος εἶχε σχέσεις μὲ τὸν Ἀγγλον πραγματευτὴν Μπάγκερ, ὁ δὲ πατὴρ του Νικόλαος μὲ ἄλλον ὡσαύτως Ἀγγλον πραγματευτὴν ἐν ΚΠόλει Στάφορτ. (Α' τόμ. Φωτ. Βιβλιοθήκης σ. 188-189).

τὴν προσωρινὴν διάλυσιν τῆς ἐνδημούσης συνόδου τοῦ οἰκ. π/χείου ἐπιβεβαιώνει καὶ ἐπίσημον ἔγγραφον τῶν τότε μελῶν τῆς ἐνδημούσης Συνόδου καταχωροῦμενον εἰς τὸν κώδικα ΣΤ' τοῦ οἰκ. π/χείου (σελ. 157) ὑπὸ χρονολογίαν 11 Ἰουλίου 1767. Τὸ ἔγγραφον διαλαμβάνει τὰ ἐξῆς: « διὰ τοῦ παρόντος κοινῶς ἡμῶν ἀποδεικτικῶς γράμματος, δηλοποιούμεν ὅτι, κατὰ τὸν *ἐκδοθέντα βασιλικὸν προσκυνητὸν ὀρισμὸν*, ἀπερχόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν *καὶ μὴ ὑπολειφθείσης ὁμηγύρεως συναδελφῶν ἀρχιερέων περὶ τὸν Π/χην Σαμουήλ*, ἀφίεμεν τὰς γνώμας ἡμῶν κλπ. » Ἰουλίου 11, 1767 » 7).

Εἰς τὰς σελίδας 128 - 129 καὶ 165 - 166 ἐγένετο μνεῖα μονῆς τινος τῶν « Ἡλιάνων ». Ὁ σεβασμιώτατος ἀδελφὸς Μαυροβουνίου κ. Γαβριήλ μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μονὴ ἀνήκεν εἰς τὸ κλίμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι κατὰ τὸν 1στ' αἰῶνα (ἀρχὰς αὐτοῦ) ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν ἦτο ἠνωμένη μετὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, διὸ καὶ ὁ μνημονευόμενος Τιμόθεος τιτλοφορεῖται « Πεκίου καὶ Νέας Ἰουστινιανῆς » 8). Ἡ μονὴ ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Σοφίας.

Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Παρθενίου τοῦ Β' ἐγράφη εἰς τὰς σελίδας 79 καὶ 211 τοῦ πρώτου τόμου. Εἶχον καθορίσῃ ὥς χρονολογίαν τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου ἐκείνου τὴν 16/26 Μαΐου τοῦ 1651. Ὁ Σοφοκλῆς Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἐπὶ τῇ βάσει αὐτογράφου τοῦ Συρίγου ἀναφέρει τὴν 10/20 Μαΐου ὥς ἡμερομηνίαν τοῦ θανάτου τοῦ ἀτυχοῦς Παρθενίου. « Οὕτω, γράφει ὁ Σοφοκλῆς, Παρθένιον τὸν Β', τὸν τῷ 1648 (Ὁκτωβρίου 28) ἀναβιβασθέντα εἰς τὸν θρόνον, συκοφαντηθέντα ὥς ἔχοντα ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς ρωσικῆς Κυβερνήσεως, ἀπέκτεινε (τῇ 10 Μαΐου 1651 κατὰ τὸ *αὐτόγραφον τοῦ Συρίγου*) καταποντίσασα ἐν τῇ θαλάσῃ » 9).

Εἰς τὰς σελίδας 209 καὶ 214 (Α' μέρους) ἀνέφερα περὶ τῆς πέμπτης

7) Καλλινίκου Δελικάνη « Ἐπίσημα ἔγγραφα » Β. σ. 214. Καὶ ἐπὶ τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1620 ἐγένετο παρόμοιον ἔγγραφον πληρεξουσιότητος ἐκ μέρους τῶν ἐνδημούντων Ἀρχιερέων προβάντων εἰς τοῦτο ἐξ ἄλλων λόγων. Em. Legend, Bibliographie hellénique... s. XVII τόμ. Δ' σ. 342 κ. ἑ.

8) Τὴν μονὴν Ἡλιάνων ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς Στογιάννοβιτς ἐν τῷ γ' βιβλίῳ (σ. 189 ἀριθμ. 5735) τῶν ἐπιγραφῶν (ἐκδόσις Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν Βελιγραδίου ἔτ. 1905). Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν Ἅγιον Μαυροβουνίου διὰ τὰς προφορῶν σταλείσας μοι πληροφορίας.

9) Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, « Περὶ τῆς Ἀγίας Ὀλγας μικρὸν ὑπόμνημα » Ἀθῆναι, 1867, σελ. 22 σημ. γ'. Καὶ ὁ Δοσίθεος σημειώνει τὴν 10 Μαΐου, ὥς ἔχων ὑπ' ὅψιν ἴσως τὸν Συρίγον. Προτιμῶ τὴν 16/26 Μαΐου δι' οὗτος λόγους ἀνέπτυξα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς π. Βιβλιοθήκης. Ἀντὶ 27 Ὁκτωβρίου ὁ Σοφοκλῆς σημειώνει 28. Ὁ ἀδελφὸς Ἅγιος Σάρδεν κ. Γερμανὸς εἰς τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν του « Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους Κων/πόλεως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐξῆς » σημειώνει 29 Ὁκτωβρίου ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ἄλλων μὲν μαρτυριῶν ἀλλ' ἰδίως τοῦ Ὑψηλάντου. « Ὁρθοδοξία » τόμ. Ι' σ. 29.

πατριαρχείας Διονυσίου τοῦ Δ'. Καὶ μάλιστα εἰς τὴν σελίδα 209 ἔγραφον· «τὸ εἰρημένον συνοδικὸν ψήφισμα (τὸ ἐκδοθὲν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1694 ἐπὶ τῇ τῷ τρίτον ἀναρρήσει τοῦ Καλλινίκου τοῦ Β' εἰς τὸν οἶκ. θρόνον, ὅπου ἀναγινώσκωμεν καὶ τοῦτο· «μετὰ τὴν **ἐξαμήνον ἐπεμβάτευσιν** ἐκκλησιαστικῇ πάσῃ ψήφῳ ἐξέωσται») καθορίζει σαφῶς καὶ τὸν χρόνον τῆς πέμπτης π/χείας τοῦ Διονυσίου. Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἕξ μῆνας ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1694 εὐρίσκωμεν τὴν τελευταίαν π/χείαν τοῦ Διονυσίου γενομένην κατὰ 9/μβριον (7/βριον σημειοῦται ἐκ τυπογρ. ἀβλεψίας) ἢ Δεκέμβριον τοῦ 1693». Ἐν τούτοις ὁρμηθεὶς ἐκ δύο γραμμάτων τῆς συλλογῆς Χουρμουζάκη καθώρισα (σ. 214) τὴν ἀρχὴν τῆς πέμπτης π/χείας τοῦ Διονυσίου περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ 1693. Ἡ πληροφορία ὅμως τοῦ ἐπισήμου συνοδικοῦ ψηφίσματος ἀποδεικνύεται ἀληθῆς καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς μαρτυριῶν· ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Διονυσίου ¹⁰⁾ εἰς τὴν ὁποίαν ὑπογράφεται πρῶν καὶ ἡ ὁποία φέρει χρονολογίαν 2 Ὀκτωβρίου 1693 καὶ πρὸ πάντων ἐκ τινος σημειώματος τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Σαμουὴλ Καπασούλη, Πρωτοσυγκέλλου τοῦ Διονυσίου εἰτα Π/χου Ἀλεξανδρείας, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψα εἰς τὴν σημ. 19 τῆς 27 σελίδος τοῦ π. τόμου ¹¹⁾.

Κατὰ ταῦτα τοῦ εἰρημένου συνοδικοῦ ψηφίσματος ἀποδεικνύοντος ὅτι τὸ τέλος τῆς πέμπτης π/χείας συμπίπτει μὲ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1694, ἐξαμήνου δὲ καθοριζομένης ὑπὸ τοῦ ἰδίου ψηφίσματος τῆς π/χείας ταύτης, ἡ ἔναρξις αὐτῆς πρέπει νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸν μῆνα Ὀκτωβριον. Τὴν τοποθέτησιν αὐτὴν ὑποστηρίζουσι καὶ αἱ προμνησθεῖσαι δύο μαρτυρίαι. Ἐπομένως ὁ Διονύσιος ὁ Δ' ἐπατριαρχευσεν τὸ πέμπτον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ὀκτωβρίου τοῦ (μετὰ τὰς 2 πάντως) 1693—μέχρι τῶν ἀρχῶν Ἀπριλίου τοῦ 1694. Κατόπιν τούτων πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ δύο γράμματα τῆς συλλογῆς Χουρμουζάκη ὁ Διονύσιος ὑπέγραψεν ὡς πρῶν. Εἰς τὴν σελίδα 2 τοῦ παρόντος τόμου κάμνω λόγον περὶ τοῦ ἀποτυπώματος τῆς σφραγίδος τοῦ Φιλίππουπόλεως Νεκταρίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑπάρχουν καὶ σλαβικὰ γράμματα. Ἐν ὑποσημειώσει ἔγραψα «συντετμημένοι αἱ λέξεις Βλαντίκα Νεκτάριος Πλόβντιβ». Εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν γνώμην σλαβομαθῶν. Ἐπιμελεστέρα ὅμως καὶ προσεκτικωτέρα ἀνάγνωσις τοῦ ἀποτυπώματος μὲ ἔπεισεν ὅτι ἡ μὲν πρώτη λέξις εἶναι πράγματι ΒΛΑΔΙΚΑ ἡ δὲ δευτέρα ὅμως — τρίτη δὲν ὑπάρχει — εἶναι ἡ ἐξῆς ΠΑΒΔΥΜ. Ἡ λέξις ἔχει δύο μέρη ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον ΠΑΒ εἶναι ἡ λέξις Φιλίππου, τὸ δὲ δεύτερον ΔΥΜ ἐὰν καλῶς ἀνέγνωσα. Πρὸς ἀποφυγὴν οἰασθῆποτε πεπλανημένης ἀναγνώσεως παραθέτω ἐνταῦθα φωτοτυπίαν ἐν μεγεθύνσει τοῦ ἀποτυπώματος.

¹⁰⁾ «Νέος Ἑλληνομνημόν» 1903 σελ. 212.

¹¹⁾ Τὰ σημειώματα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου ὡς ἡδη ἀνέφερα.

Εἰς τὴν σελίδα 14 τοῦ ἰδίου τόμου ἀναφέρον περὶ τῶν ὀνομασιῶν τοῦ πατριαρχικοῦ δικαστηρίου ἐσημείωσα ὅτι ὠνομάζετο καὶ « εὐαγὲς πατριαρχικὸν σέκρετον ». Εἰς τὸν XIII τόμον τῆς συλλογῆς Mansi (στ. 68) καταχωροῦνται τὰ ἀκόλουθα σχετικὰ « Συμεὼν ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς Χώρας (787 ἔτος) ἐπέδωκε βιβλίον... δεξάμενος Νικίτας ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος « τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ **σε-**

κρέτου ». Προκειμένου περὶ τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ εἴδους τῶν πατριαρχικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς συντάξεως τῶν διαζυγίων, τῆς καταχωρήσεως αὐτῶν ἐν τῷ κώδικι καὶ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν ἔγραψα ἀρκετὰ εἰς τὴν σελίδα 31 τοῦ παρόντος μέρους. Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ θέματος ἐκείνου παραθέτω ἐνταῦθα καὶ ἐν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Β' τὸ 1593 συνελθούσης ἐν ΚΠ. συνόδου « τὰ πατριαρχικά καὶ κρισιμόγραφα γράμματα μὴ μονοπροσώπως (παρισταμένου δ.λ.δ. τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων) καὶ ἀπλῶς (= ἄνευ δίκης) δέδοσθαι, ἀλλὰ τὴν περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κρίσιν τῷ κατὰ καιρὸν πατριάρχῃ ¹²⁾ ἀνατίθεσθαι ὡς δυναμένῳ **παρόντων τῶν μερῶν ἀμφοτέρων** καλῶς καὶ ἐσκεμμένως κρίναι καὶ ἐρευνῆσαι, εἰθ' οὕτως ἀνενεγκεῖν τὸ ἀληθὲς ὥστε **σημειωθῆναι ἐν τῷ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κώδικι** καὶ τὸ πέρας λαβεῖν εἰς ἀποτροπὴν τῶν διαφορῶν καὶ σκανδάλων ».

Εἰς τὰς σελίδας 37 καὶ 38 π. τ. καθορίζεται ἡ τοποθεσία τοῦ Διπλοφάναρου καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ναὸς. Ὁ Ὑψηλάντης ἀφηγούμενος τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1784 (σ. 638) προσθέτει « κατέκαυσε καὶ ὅλον τὸν πέριξ μαχαλὲν ἕως εἰς τὸ τειχοκάστρον **καὶ ἕως εἰς τὴν πόρταν τὴν λεγομένην Διπλοφάναρον**, κατακαῦσαν καὶ τὸν τουρκικὸν μαχαλὲν ὀπισθεν τοῦ Πατριαρχείου ». Εἰς τὴν 41 σελίδα (αὐτόθι) ἀναφέρω ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου εἶναι ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μηνα. Ἰδοὺ τὴν γράφει περὶ τούτου καὶ ὁ Σκ. Βυζάντιος ἀναφέρων τὸν Chevalier « καὶ ἴσως αὐτὴν (τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου) ἐννοεῖ ὁ Chevalier, λέγων ὅτι παρὰ τὴν πύλην τῶν ψωμαθείων καὶ μεταξὺ τῶν τζαμιῶν τοῦ Τσιλινγκιὸ μὲν πρὸς ἄρκτον, τοῦ τσικρικτοῦ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου, τῆς ὁποίας ὁ θόλος ἔχει 36

¹²⁾ Ἐνταῦθα πάντως γίνεται ὑπαινιγμὸς εἰς τὰς καταχωρήσεις τῶν ὁφικιῶν κληρικῶν τοῦ Πατριαρχείου ἱερωμένων καὶ μὴ. Ἡ λέξις « πατριαρχικά » σημαίνει μᾶλλον τὰ ἐκ τοῦ Πατριαρχείου παρὰ τὰ ἐκ τοῦ Πατριάρχου προερχόμενα. Διὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ 1593 βλέπε σελ. 133 τοῦ πρώτου μέρους τῆς Φ. Βιβλ.

ποδῶν διάμετρον, ἔχουσα καὶ *ἀγίασμα ὑπόγειον τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ* » 13).

Τὰ χωρία « Βαρδιαδους » (σ. 46 καὶ 146 αὐτόθι) καὶ « Ἐπενήτζα » (σ. 48 καὶ 163 αὐτόθι), τὸ μὲν τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων, τὸ δὲ τῆς εἰς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν τότε ὑπαγομένης ἐπισκοπῆς Χειμάρρας καὶ Δελβίνου ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἀμφοτέρω μετ' ὀνόματα ἁπλῶς παραμορφωμένα. Τὸ μὲν πρῶτον λέγεται Βαριάδες, τὸ δὲ δεύτερον Σενίτσα 14).

Εἰς τὴν σημ. 60 τῆς 48 σελίδος (αὐτόθι) ἐκφέρω τὴν γνώμην ὅτι ὁ τίτλος Φαναριοφερσάλων εἶναι πολὺ ἀρχαιότερος τοῦ 1820. Καὶ εἰς τὴν σελίδα 158 τοῦ πρώτου μέρους ὑπογράφεται Φαναριοφερσάλων Γερμανός. Τὸ σιγίλλιον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπογράφει ὁ Φαναριοφερσάλων Γερμανός φέρει χρονολογίαν 1580. Τὸ τοῦ Φαναριοφερσάλων Εὐθυμίου (γράμμα) χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1675.

Εἰς τὴν σελίδα 50 καὶ τὴν ἐν αὐτῇ 68 σημείωσιν ἔγραψα περὶ τοῦ ταβουλαρίου, ἔξ ἀφορμῆς τοῦ ταβουλαρίου τοῦ Οἰκ. Π/χίου. Διασαφητικῶς προσθέτω καὶ τὰ ἐξῆς· « λύεται γάμος ἐγγράφως καὶ ἀγράφως, ὅτε οἱ συνοικοῦντες ἔξ ἰδίας ἀρεσκείας ἐπὶ τοῦτω συμφωνήσουσι· καὶ γὰρ τῷ *προσφόρῳ ταβουλαρίῳ* ἀβιάστως τὴν ἰδίαν φανεροποιοῦντες γνώμην καὶ πρόφασιν διὰ τῆς τοῦ ρεπουδίου ποιήσεως ἄξιμion τὸν πρὸς ἑαυτοὺς διαλύουσι γάμον » 15). Ὁ ταβουλάριος ἦτο εἶδος συμβολαιογράφου, « λογογράφου » κατὰ τοὺς σχολιαστάς.

Εἰς τὴν σημείωσιν 72 τῆς 51 σελίδος (αὐτόθι) κατεχώρησα μερικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ. Ὁ Le Quien φρονεῖ ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ Γαβριήλ τοῦ 1642 καὶ ἕτερος ὁ τοῦ 1672. Δὲν ἀποκλείεται ἀπολύτως ἡ γνώμη αὕτη. Οἱ ἀρχιδιάκονοι ἢ οἱ πρωτοσύγκελλοι τῶν μητροπολιτῶν φέροντες πολλάκις τὰ ὀνόματα τῶν γερόντων τῶν ἐνίοτε τοὺς

13) « Κωνσταντινούπολις » Α' σ. 305. Εἰς τὰς σελίδας 48 καὶ 49 τοῦ πρώτου τόμου προκειμένου περὶ τῆς ἐν Ὑψωμαθείς παρὰ τὸ Δαοὺτ πασᾶ καπισὶ ἐκκλησίας τῆς Χρυσοληθινῆς προσέθετον· « ἡ ἐκκλησία αὕτη ἢ δὲν ἐκτίσθη (εἶχε καὶ κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1730) ἢ μᾶλλον ἐκάνη ἐκ νέου κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1782 ». Ὁ Ὑψηλάντης ἀναφέρων τὴν πυρκαϊάν τοῦ ἔτους ἐκείνου (σ. 628) ἐπάγεται· « κατεκάησαν καὶ δύο ἐκκλησίαι... Δαοὺτ πασᾶ καπισὶ εἰς τὰ Ὑψωμαθεῖα, τὰ ἐναπολειφθέντα ἀπὸ τὴν πρώτην πυρκαϊάν ». Ἀναμφιβόλως, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου εἰκασίας, ἡ Χρυσοληθινὴ τοῦ Δαοὺτ πασᾶ ἐκάνη καὶ δὲν « μετετράπη εἰς ναὸν τῆς Ἀναλήψεως » Μ. Γεδεών, « Ἐκκλησίαι Βυζαντιναὶ ἐξακριβούμεναι » σελ. 139.

14) Ὁφείλω εὐχαριστίας εἰς τὸν ἐλλόγιμον γυμνασιάρχην τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων κ. Χρῆστον Σούλην, ὁ ὁποῖος τῇ πρόφρονι φρονίδι τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ μ/λίτου Ἰωαννίνων κ. Στυρίδωνος μοι ἔστειλε τὰς δεοῦσας εἰδήσεις περὶ τῶν δύο χωρίων. Περὶ τῆς Σενίτσας ἶδε καὶ τόμον Β' σ. 358 τῶν Ἑπειρωτικῶν τοῦ Ἀραβαντινοῦ.

15) Zachar. Collectio σ. 6 ἐκ τῆς Ecloga privata aucta (867) (Dom Pitra Spicilegium κτλ. IV 404, 406) Zhishman « τὸ Δίκαιον τοῦ γάμου » ἐλλ. μετάφρασις, ἐκδ. Μαρασλῆ σ. 50 καὶ σημ. 68.

διεδέχοντο ἐν τῇ ἰδίᾳ μητροπόλει. « Γαβριὴλ Α' 1642... Γαβριὴλ Β' 1672 Gavriel alter, ut videtur, Philippopolis metropolita sedebat ¹⁶⁾ ».

Εἰς τὴν σελίδα 66 τοῦ μέρους τούτου (Β') ἀναφέρω περὶ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ κατὰ τὸν ὁποῖον « μήτε πασῶς, **μήτε ἄλλος** νὰ μὴ ἀνακατώνηται εἰς τὰς τῶν ἀρχιερέων ὑποθέσεις μήτε ἄρξια μήτε νταβάδες νὰ εἰσακούωνται ». Κατὰ τὸ ἔτος 1774 ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ ἐξεδόθη « φερμάνι πρὸς τὸν τότε Καϊμακάμην Ἰζέτ-Μεχμέτ πασῶν πρὸς ἔπαινον καὶ σύστασιν τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ, ἐν ᾧ ἔγραφε καὶ τὸ **οὐδείς τῶν Ρωμαίων νὰ μὴν ἀνακατώνεται εἰς τὰς ὑποθέσεις τὰς πατριαρχικάς** καὶ τοὺς ἀτακτοῦντας νὰ τοὺς παιδεύῃ » ¹⁷⁾. Ἡ πρώτη διαταγὴ ἀφεώρα τοὺς ἔξω, ἡ δευτέρα τοὺς ἡμετέρους.

Εἰς τὰς σελίδας 7-8 τοῦ δευτέρου τούτου μέρους καὶ εἰς τὰς σ. 119-120 καὶ 143 τοῦ πρώτου τῆς Φωτιεῖου Βιβλιοθήκης μου ἔγραφα ἀρκετὰ περὶ τοῦ μουκαρέριου ὡς ἐτήσιου φόρου βεβαιώσεως. Καθὼς μαρτυρεῖ ὁ σύγχρονος Ὑψηλάντης τὸ μουκαρέριον ἐφηρομόζετο καὶ εἰς τὰς δύο παραδουναβείους Ἡγεμονίας. Τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφερόμενα πλατύτερον καὶ σαφέστερον διευκρινίζουσι τὰ περὶ τοῦ φόρου τούτου. « Ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος (ἔτος 1744) λαμβάνει τὴν αὐθεντείαν τῆς Βλαχίας 3 μῆνας πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ ὁ χρόνος τοῦ Μιχαὴλ βόδα, διὰ τὸν **ὁποῖον ὁλόκληρον εἶχε γίνῃ Μουκαρέρι με πληρωμὴν τῶν ζητηθέντων ἀσπρων** ». (σελ. 352). « Ἐζήτησε (ἔτος 1742) νὰ γίνῃ ἡ αὐθεντεία **μουκαρέρι, ἥτοι νὰ ἀνανεωθῇ ἔτει 1742... ἐξ ἐκεῖνου τοίνυν ἀπέβη εἰς κανονικὴν συνῆθειαν τὸ ἐτήσιον μουκαρέρι** » (σ. 786). Τὰ τελευταῖα λόγια καθορίζουν σαφέστατα καὶ τὸ ἐτήσιον μουκαρέρι τῶν πατριαρχείων περὶ τοῦ ὁποίου παρεκάλουν οἱ Ἀρχιερεῖς τὸν Πατριάρχην Παΐσιον τὸν Β' ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρὸς κατάργησιν αὐτοῦ.

Εὐρισκόμεν ἐν τὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως τοῦ σώματος τοῦ παρόντος ἔργου ὅτε ἐδημοσιεύθη ἡ πολύτιμος πραγματεία τοῦ ἀκαταπονήτου κ. Π. Τρεμπέλα, « Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι ». ... Ὁ μεμβράνινος κώδιξ ὁ περιέχων τὸ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευόμενον Ἀρχιερατικὸν εἶναι μὲν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον εἶναι τάξις προγενεστέρα τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἡ λειτουργία αὕτη παρουσιάζει ἓνα διάμεσον τύπον μεταξὺ τῶν λειτουργιῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν θ' καὶ ι' αἰῶνα καὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ΙΒ' καὶ ἰδίως τῶν κατόπιν αἰώνων ¹⁸⁾ εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει ὁ τύπος τοῦ « Πατριαρχικοῦ ».

Εἰς τὴν σελίδα 99 τοῦ μετὰ χειρὸς συγγράμματος σημειώνω ὅτι εἰς τὸ « μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε » ἡ λέξις ἀγάπη

¹⁶⁾ « Oriens Christianus » Α' στ. 1161.

¹⁷⁾ Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 536-537.

¹⁸⁾ Βλέπε σελίδα κα' μνημ. ἔργου κ. Π. Τρεμπέλα.

εἶναι προσθήκη μεταγενεστέρας χειρός. Καὶ ὁ κ. Π. Τρεμπέλας γράφει· «σχεδὸν τὸ σύνολον τῶν κωδίκων καθὼς καὶ C. S (τὰ C. S εἶναι αἱ ἐκ τοῦ σλαβωνικοῦ κειμένου μεταφράσεις) ἔχουν τὴν γραφὴν. «Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε»¹⁸⁾. Ὁ κ. Τρεμπέλας εἰς τὴν σελίδα 82 τοῦ ἔργου του ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα σχετικὰ πρὸς τὸ μνημόνευμα τὸ γενόμενον κατὰ τὴν Μ. Εἰσοδον· «τὸ ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ γινόμενον σήμερον μνημόσυνον εἶτε ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, εἶτε ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, ὑπ' οὐδενὸς κώδικος μαρτυρεῖται, ἐφ' ὅσον δὲ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς σιωπῆς ταύτης, ἤρξατο εἰσαγόμενον ἐν τῇ λειτουργικῇ χρήσει τελευτῶντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος». Τὸ τοιοῦτον ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ΣΤ' ἀποκρίσεως τοῦ Ἰωάσαφ (σ. 241 π. ἔργου) ἐχούσης οὕτω· «εἰ χρή τὸν ἱερέα μνημονεύειν *μυστικῶς* ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ ζῶντας καὶ κεκοιμημένους· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι παραδεδομένον· ἀλλ' οὐδὲ συνήθεια ὃ γὰρ λαὸς προσκυνῶν δεῖται τοῦ ἱερέως μεμῆσθαι αὐτῶν· ὅθεν καὶ λέγει πρὸς αὐτούς, πάντων ἡμῶν μνησθεὶς κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τὴν δὲ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων δέησιν ποιεῖται, ἐν τῷ εἰπεῖν, ἔξαιρέτως τῆς παναγίας· τότε γὰρ μετὰ τοῦτο εὐθὺς μνημονεύει τῶν κεκοιμημένων, εἴτα τῶν ζῶντων... τῆς εἰσόδου γενομένης τῆς μεγάλης ὀφείλει ὁ λαὸς πίπτειν καὶ προσκυνεῖν ἅμα μὲν... ἅμα δὲ καὶ δεόμενοι τοῦ ἱερέως, ἵνα *ἐν τῇ τελειώσει τῶν θείων δώρων, μνηθεῖς αὐτῶν*». Κατὰ τὰς πληροφορίας λοιπὸν τοῦ ἔτους 1438 καὶ τὸ *μυστικῶς μνημονεύειν* τὸν ἱερέα τῶν ὀνομάτων τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν μεγάλην εἰσοδον ἐθεωρεῖτο ἀντικανονικὸν καὶ ξένον πρὸς τὴν γενικὴν συνήθειαν. Ἡ πατριαρχικὴ ἔκδοσις τοῦ Τυπικοῦ ἐν ὑποσημειώσει κατακρίνει τὴν συνήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν ἱερέων μνημοσύνου τούτου. Ἡ τῶν ἱερέων συνήθεια αὕτη φαίνεται πολὺ νεωτέρα παρὰ ἢ τῶν ἀρχιερέων.

Εἰς τὴν σελίδα 121 τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Τρεμπέλα ἀναγινώσκουμεν· «ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους λειτουργιῶν γίνεται μνεῖα τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, εὐκρασίας ἀέρων, ὄμβρων εἰρηνικῶν, δρόσων, εὐφορίας» καὶ εὐλογίας «τοῦ στεφάνου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος» τοῦ Κυρίου ἐν ταῖς λειτουργίαις τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, τοῦ Ἰακώβου, τοῦ Μ. Βασιλείου, ἰδίως ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ καθὼς καὶ ἐν τῇ Κοπιτῇ». Καὶ εἰς τὸν λόγον τοῦ Π/χου Γερμανοῦ τοῦ Β' τὸν ἐπὶ τῇ 1 τῆς Ἰνδίκτου ἀναγινώσκουμεν· «εὐκραεῖς τοὺς ἀέρας ἡμῖν ἀπέργασαι, εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ». (σ. 107 π. ἔργου) Ὅμοια, ὥς γράφω, εἶναι καὶ τὰ περιεχόμενα ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Goar δημοσιευομένῃ εὐχῇ.

Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς Φωτ. Βιβλιοθήκης προσέθηκα καὶ ἐν κεφάλαιον σχετικὸν πρὸς τοὺς μαθητικούς συνδέσμους μὴ δηλωθὲν ἐν

¹⁸⁾ Μνημ. ἔργον σ. 148.

τοῖς Γενικοῖς Προλεγομένοις τοῦ πρώτου μέρους (σελ. στ.) ¹⁹⁾. Κατακλείων τὰ Προλεγόμενα ταῦτα καὶ τερματίζων τὴν Φωτίειον Βιβλιοθήκην ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω πάντας τοὺς τε ἡμετέρους καὶ τοὺς ξένους οἵτινες εὐμενεῖς ἐξήνεγκαν κρίσεις περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης ἰδιαιτέρως καὶ πάλιν εὐχαριστῶ ἐγκαρδῶς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκ. Π/χην Κον Κον Φώτιον τὸν Β', ἐνθερμον προστάτην τῆς φερούσης τὸ σεπτὸν Αὐτοῦ ὄνομα Βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι Κων/πόλεως, τῇ 21 Ἰουλίου 1935.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Μ. ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥΣ

¹⁹⁾ Δημοσιεύω ἐκεῖνα μόνον τὰ ἀποσπάσματα τοῦ κώδικος τὰ ὅποια μαρτυροῦν οὕτως ἢ ἄλλως περὶ τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τοῦ συνδέσμου καὶ ὅσα ἀναφέρουν περὶ ἱστορικῶν προσώπων.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΒΛΕΨΙΑΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

(ΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΗΘΕΙΣΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩ)

σελ.	3	σημ.	3	μετά τὸ Ε μ πρόσθετες « τὸ δοθέν ἔτος καὶ Δ μ. ».	
"	6	"	9	ἀντὶ ὑπερόφιον	ἀνάγνωθι ὑπερόφιον
"	12	στίχ.	20	" τῆς εἰρημένης	" τοιούτου εἵδους
"	13	"	32	" Μαρκίου	" Μαῖου
"	20	"	11	" ὅμως τὰ ἔγγραφα	" ὅμως ἔγγραφα
"	25	"	10	" 1765	" 1165
"	36	"	28	" 1688	" 1668
"	40	"	26	" 1583	" 1593
"	40	"	26	" 19	" 29
"	115	"	34	" ,αχπστ'	" ,αχουσ'
"	129	"	10	" ἔβοδομον	" ἔχτον
"	172	"	13	" νὰ κινηθῇ	" κινηθῆναι
"	191	"	18	" Δ α 2	" Δ β 2
"	193	"	32	" 145	" 1454
"	205	"	18	" Μαῖου	" Ἀπριλίου
"	209	"	8	" 7/βρίου	" 9/βρίου
"	212	στήλη α'	στίχ. 8 καὶ στ. β'	στίχ. 1 ἀντὶ 19	" 29
"	"	"	β'	ἀντὶ 1668	" 1667
"	213	"	α'	στίχ. 4 ἀντὶ 8/βρίου	" 9/βρίου

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΒΛΕΨΙΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ

σελ.	25	στίχ.	18	ἀντὶ «μαχσοῦπηδες»	ἀνάγνωθι «μαχπούσηδες»
"	34	"	18	" πεθανάκη	" πειθανάκη
"	35	σημ.	32	στίχ. 8 τὰ Αα	" τοῦ Αου
"	36	στίχ.	10	ἀντὶ σελ.	" ἀριθμ.
"	40	"	23	" ἐν τῇ Βλάγκα	" ἐν τῷ Βλάγκα
"	44	σημ.	48	στίχ 7 ἀντὶ ἀρχικῷ	" πατριαρχικῷ
"	47	στίχ.	6	ἀντὶ Πωγωνιακῆς	" Πωγωνιανῆς
"	48	ἡ σημ.	61	ἐτέθη ἀντὶ 62 καὶ ἡ σημ. 62 ἀντὶ 61	
"	54	στίχ.	2	ἀντὶ αὐτῇ	" αὐτῷ
"	57	"	19	" συνενέσεως	" συνέσεως
"	58	"	21	" Νικόδημος	" Νικηφόρος
"	114	"	5	" Iznik	" Izmit

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α'

(τουρκικῶν ἐγγράφων)

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς Φωτιείου βιβλιοθήκης κατεχώρησα ἀρκετὰ ἐπίσημα τουρκικὰ ἔγγραφα προερχόμενα ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ἀχμέτ Ρεφήκ. Εἶχον προσθέσει εἰς τὰς σελίδας 227—234 καὶ ἕν παραρτήματα ἔγγράφων τῆς ἰδίας κατηγορίας. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα — πλὴν ἑνὸς σημειωθέντος διὰ τῶν στοιχείων Α γ 1 (σ. 38) καὶ ἀφορῶντος τοὺς ἐν Βενετία Ὀρδοδόξους ἱεράρχας — ἀπενθύνονται πρὸς διαφόρους ἀνωτέρους δικαστικούς ἢ διοικητικούς ὑπαλλήλους τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἢ πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, προέρχονται δὲ ἀπὸ τὸ Αὐτοκρατορικὸν Διβάνιον κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς φερμάνια. Τὸ ἔγγραφον τὸ ὁποῖον, τὸ πρῶτον δημοσιεύεται ἐνταῦθα εἶναι γράμμα ἡ, ὡς ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον συνηθίζετο νὰ λέγεται μέχρι ἐσχάτων, τακρίριον ἢ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μᾶλλον μαζμπατὰς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μητροπολιτῶν ὑποβληθεὶς εἰς τὸν Σουλτάνον Σουλεῦμάν τὸν β' (1686—1691). Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ — ἀνῆλκον εἰς τὴν συλλογὴν Ι. Χότζη — τοῦ ὁποίου φωτοτυπίαν ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ τουρκικὸν κείμενον μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας δημοσιεύω εἰς τὸ δευτέρον τοῦτο μέρος τῆς Φ. Β. ἀπεστάλη εἰς τὸν εἰρημένον Σουλτάνον κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου τοῦ 1689. Εἰς τὴν ἐπικεφαλίδα φέρει σημείωσιν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Διβανίου διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τῶν μητροπολιτῶν περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Δ' διὰ τοῦ προπατριαρχέσαντος Καλλινίκου τοῦ Β'. Ὑπὸ τὴν σημείωσιν αὐτὴν τίθεται ἡ χρονολογία Ἑγίρας 26 Τζεμαζί-οὐλ-ἔβέλ 1100. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πρώτη μουχαρέμ τοῦ 1100 συμπίπτει πρὸς τὴν 16 Ὀκτωβρίου (π. ἡμ.) 1688 καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ὁ μετὰ τῆς πρώτης μουχαρέμ καὶ τῆς 26ης τζεμαζί-οὐλ-ἔβέλ εἶναι 144, ἐξάγεται ὅτι ἡ παῦσις τοῦ Νεοφύτου ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὴν 9 Μαρτίου τοῦ 1689. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παρόντος συγγράμματός μου (σ. 214) τὴν πατριαρχίαν τοῦ Νεοφύτου τοῦ Δ' ἐτοποθέτησα μετὰ 27 Νοεμβρίου (15 Δεκεμβρίου ἐγένετο ἡ κανονικὴ ἢ μᾶλλον ἡ τυπικὴ ἐκλογὴ) τοῦ 1688 καὶ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1689. Συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ μελέτην ἐπίσημον τουρκικὸν γράμμα τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου ἢ πατριαρχεία τοῦ Νεοφύτου εἶχε παραταθῇ ἐπὶ τινὰς ἀκόμη ἡμέρας.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι ἐσφραγισμένον μὲ 1ῷ ἀρχιερατικῷ σφραγιδαί, τοῦ γραμματέως τοῦ συντάξαντος αὐτὸ σημειώσαντος ἄνωθεν μιᾷ ἐκάστης σφραγίδος τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτου καὶ τὸν τίτλον τῆς ἐπαρχίας του· ἄνωθεν αὐτῶν ἔγραφε δι' ἓνα ἕκαστον ἀρχιερεῖα τὴν περσικὴν λέξιν μπενντέ = δοῦλος (κυρίως δέσμιος). Καὶ ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Γαβριὴλ ὁ Δος (1780—1785) εἰς τὸ ἔγγραφον περὶ τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ἀνέφερα ἀποθέτει τὴν σφραγιδά του ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ ἡ λέξις μπενντέ. «Bende Gavril Patriki Istanbul Rum».

Εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω ὅτι ὅλαι αἱ ἀποτυπούμεναι σφραγίδες δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὰ τουρκιστὶ γεγραμμένα ὀνόματα μητροπολιτῶν καὶ ἐπαρχιῶν. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ κυβερνῶντες δὲν ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰς τοιαύτας λεπτομερείας τῶν πρὸς αὐτοὺς στελλομένων ἐγγράφων. Κάτωθεν π. δ. χ. τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεσσαλονίκης Μεθοδίου ἀποτίθεται σφραγὶς φέρουσα τὰς λέξεις «Φιλίππουπόλεως Νεκτάριος»· κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς (ἀντιγράφου ὑπογραφῆς) «Διδυμοτείχου Νεκτάριος» εὗρηται ἀποτύπωμα σφραγίδος ἔχον οὕτω· «Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως Νεκτάριος»· κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Πλαταμῶνος Ἰωαννικίου (molos metropoliti Joannikios) ἀναγινώσκομεν τὸ ἑξῆς ἀποτύπωμα σφραγίδος «ὁ Πλαταμῶνος Σεραφεὶμ δοῦλος Θεοῦ ἔτι (γρ. ἔτη) ἀχπα'». Πόθεν αὕτη ἡ ἀνωμαλία; Δύο διάφοροι σφραγίδες τοῦ Μητροπολίτου Νεκταρίου διακρίνονται· ἡ ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Θεσσαλονίκης Μεθοδίου φέρει κύκλῳ μὲν τὰς λέξεις «ὁ Φιλίππουπόλεως Νεκτάριος», ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὰ σλαβικὰ γράμματα Β Λ Ι Δ Ν Κ : С П Λ Β Δ Υ Κ Ι (*). Ἡ ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Μητροπολίτου Διδυμοτείχου φέρει κύκλῳ μὲν τὰς λέξεις «ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως Νεκτάριος», ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὰ τουρκικὰ γράμματα «Bende Nektarios metropoliti Filibe». Τὸ δεύτερον εἶναι δυσεξηγήτη· ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1689 μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως εἶχεν ἐκλεγῆ ὁ γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Φωτιεῖου Βιβλιοθήκης μου Νεόφυτος (†). Ὁ προκάτοχός του Νεκτάριος μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Διδυμοτείχου τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἐποίμανεν αὐτὸς οὗτος ὁ Νεόφυτος. Ἡ εἰς Φιλίππουπολιν (ἀπὸ Διδυμοτείχου) μετάθεσις τοῦ Νεοφύτου ἐγένετο εἰς Ἀδριανούπολιν ἐν τῷ ναῶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῇ 7 Ἰανουαρίου 1689 πρὶν ἔτι ὁ Π/χης Νεόφυτος ὁ Δος ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς καταχωρεῖται εἰς τὸν χαρτῶν κώδικα 276 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Εἰς τὸ ὑπόμνημα ἀναφέρεται ὅτι ὁ Νεόφυτος διεδέχθη ἐν Φιλίππουπόλει τὸν Δαμα-

(*) Συντετιμημένα αἱ λέξεις Βλαντίκα Νεκτάριος Πλόβντιβ.

(†) Γενναδίου Μ. Ἀρκαπατζόγλου, «Φωτιεὺς Βιβλιοθήκη κλπ.» Μέρους Αὐτ. σελ. 177, αὐτόθι σημ. 4, σελ. 179 καὶ αὐτόθι σημ. 11, 180 καὶ 206 σημ. 23.

σκηγὸν ὅστις «παράιτησιν ἐποιήσατο οἰκειοθελῇ καὶ ἁβίαστον». Ἐνταῦθα πρόκειται ἢ περὶ λάθους εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ τότε μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως ἢ περὶ τούτου, ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως εἶχεν ἀπομακρυνθῇ ὁ Νεκτάριος τῆς ἐπαρχίας Φιλίππουπόλεως καὶ ἐπὶ τι μικρὸν διάστημα ἐκυβέρνησε τὴν μητρόπολιν ταύτην ὁ Δαμασκηγός. (Κερ. Παπαδοπούλου, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Α' σ. 348—349). Πιθανωτέρα φαίνεται ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ καθότι ρητῶς ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ παραίτησις καὶ ὄχι μετάθεσις. Ὁ Νεόφυτος ὡς μητροπολίτης Διδυμοτείχου ὑπογράφει τὸ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1687 ἀπολυθὲν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα σχετικὸν πρὸς τὸν Σιναίου Λαυρέντιον. (Πατρ. κώδιξ Α. σ. 473) Ὁπωσδήποτε βέβαιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸ 1689 μητροπολίτης Διδυμοτείχου ἦτο ὁ Νεκτάριος καὶ ἐπειδὴ ἡ μητρόπολις αὕτη ὡς πρὸς τὴν σειρὰν ἐν τῷ τακτικῷ (συνταγματικῷ) εἶναι κατωτέρα τῆς Μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως, ὑπεγράφετο κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐκκλησ. τάξιν «ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου» καὶ οὐχὶ ὁ μητροπολίτης Διδυμοτείχου. Οὕτω π. δ. χ. ὑπογράφεται εἰς ἔγγραφον ἀπολυθὲν ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Β' κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1689 ἐξ ἀφορμῆς ζητήματος ἀφορῶντος τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σινῶ Ἀνανίαν (2). Νεωστὲι ἐκλεγείς μητροπολίτης Διδυμοτείχου δὲν εἶχε σφραγίδα τῆς νέας ἐπαρχίας του καὶ ἐχρησιμοποίησε τὴν σφραγίδα τῆς παλαιᾶς μητροπόλεώς του. Ἡ ἄλλη σφραγὶς ἡ ἀποτεθεῖσα ὑποκάτω τῶν λέξεων *Benedicti Metodios metropolitae Selanik hala* (3) φέρει, ὡς ἤδη ἐσημείωσα, καὶ σλαβικὰ γράμματα. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν σλαβικῶν γραμμάτων ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλίππουπόλεως ὑπαρξίν πολλῶν βουλγαροφώνων ὁρθοδόξων, ἀποδεικνύει δὲ συνάμα ὅτι οἱ Ἕλληνες ἱεράρχαι ἦσαν ἀνώτεροι φυλετικῆς ἀποκλειστικότητος.

Δὲν δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Νεκτάριος ἐχρημάτισε καὶ Θεσσα-

(2) Περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ τίτλου «πρόεδρος» καὶ «τόπον ἐπέχων» βλέπε σχετικὴν μελέτην Η. Ἀλεξοῦδη ἐν «Ὁρθοδοξίᾳ» τόμ. Β' σ. 198 κ. ἐ. 254 κ. ἐ. 284 341, 478 κ. ἄλλ. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ εἰς τὸ ὁποῖον ὑπογράφει ὁ Νεκτάριος ὡς πρόεδρος Διδυμοτείχου εἶναι καταχωρημένον εἰς τὸν Α πατρ. κώδικα σ. 468 καὶ ἐδημοσιεῦθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Καισαρείας Καλλινίκου Δελικιάνη «ἐπίσημα πατριαρχικὰ ἔγγραφα» τόμ. Β' σ. 430. Ὁ Νεκτάριος ἐξελέγη Φιλίππουπόλεως κατὰ τὸ 1682 καθὼς εἰκάζεται ἀπὸ μίαν ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ἐπὶ μίτρας καὶ διαλαμβάνουσαν τὰ ἐξῆς: «Κτῆμα κυρίου Νεκταρίου Μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως „ΑΧΠΒ“. (Περ. Ζερλέντου, Ἱστορικαὶ Ἑρευναι περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν Νήσων Α. β' σελ. 172). Ὁ Νεκτάριος ὡς Διδυμοτείχου (πρόεδρος) διεδέχθη τὸν Γρηγόριον ἀνήκοντα εἰς τὴν ἰδίαν Μονὴν τῆς Πάτμου καὶ ἀποθανόντα ὡς ἡγούμενον αὐτῆς τῇ 21 Ἰανουαρίου 1693. (Ζερλέντου ἐνθ. ἀν. σ. 182). Περὶ τοῦ Γρηγορίου βλέπε ἐμὴν Φωτ. Βιβλιοθήκην Α. σ. 178 σημ. 9. σελ. 206 σημ. 23 καὶ Ἑκκλ. Ἀλήθειαν τόμ. Α σελ. 88—91.

(3) Ἡ λέξις *hala* εἰς ὅλας τὰς ὑπογραφάς σημαίνει ἐν ἐνεργείᾳ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *Sabik*=πρώην.

λονίκης μητροπολίτης· υποθέτω ὅτι ἀπὸ Σηλυβρίας ἐξελέγη Φιλίππουπόλεως· (τῷ 1681 ἀπαντῶμεν Σηλυβρίας Νεκτάριον ὑπογράφοντα γράμμα σχετικὸν πρὸς τὸ ἐν Μαρτζινικίῳ μοναστήριον τῶν Ταξιαρχῶν, (Χουρμουζάκη, Documente τόμ. XIV σ. 238)· ὁ ἀναφερόμενος Μεθόδιος εἶχε διαδεχθῇ τὸν Νεόφυτον ὑπογράφοντα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ ἔγγραφα τοῦ 1687 καὶ 1688. (Πατρ. κώδιξ Α. σ. 468, 481) Πρὸ τοῦ Νεοφύτου ἀναφέρεται Θεσσαλονίκης Μελέτιος. (1673 ὑπογράφεται Θεσσαλονίκης Μελέτιος, πατρ. κώδιξ Α σ. 481). Πρὸ τοῦ Μελετίου καὶ τοῦ ἐπ' ἐλάχιστον ἀρχιερατεύσαντος Θεσσαλονίκης Ἀναστασίου προεδρικῶς ἐκυβέρνηα τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης (1665—1670) ὁ πρῶν Οἰκ. Πατριάρχης Διονύσιος ὁ Γ'. Ὁ Πλαταμῶνος Ἰωαννίκιος ἦτο ἐπίσκοπος τοῦ Θεσσαλονίκης· ἐπισκοπὴν Πλαταμῶνος ἀναφέρει καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος εἰς τὸ Συνταγμάτιόν του καὶ τὸ κατὰ τὸ 1862 ἐκδοθὲν συνταγμάτιον τῆς Μ. Ἐκκλησίας (4). Μόνον ὁ γραφεὺς τῶν ἀρχιερατικῶν ὑπογραφῶν ὀνομάζει τὸν Πλαταμῶνος μητροπολίτην (καὶ ἄλλη ἀπόδειξις τοῦ ὅτι δὲν ἐδίδετο πολλὴ σημασία εἰς ἀκριβολογίας λεπτομερειῶν)· ἡ ἐν τῷ ἔγγραφῳ σφραγὶς φέρει, ὡς εἶδομεν, τὰς λέξεις δοῦλος Θεοῦ μὴ ἀναφέρουσα οὔτε περὶ μητροπολίτου οὔτε περὶ ἐπισκόπου. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπίσκοποι ἔχοντες διοικητικὰς περιφερείας ὑπογράφουν τοιαῦτα ἢ καὶ ἄλλης φύσεως ἔγγραφα. (5) Ἡ κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μητροπολίτου Δράμας σφραγὶς φέρει τὸ ὄνομα Ζαχαρίας ἢ μᾶλλον τὰ γράμματα Ζ Χ Ρ Α καὶ τὴν χρονολογίαν 1679. Ἐλλείπουν τὰ τουρκικὰ γράμματα εἰς τὰς σφραγίδας τὰς κάτωθεν τῶν ὑπογραφῶν τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας, Θεσσαλονίκης, Μελενίκου, Δράμας, Αἰνίου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Πλαταμῶνος.

Ὁ Ἡρακλείας Νεόφυτος τοῦ συνοδικοῦ μαζμπατᾶ εἶναι ὁ διαδεχθεὶς τὸν Σωφρόνιον καὶ κληθεὶς κατὰ τὸ 1707 εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποθανόντος Οἰκ. Π)χου Γαβριήλ—ἀναφερομένου εἰς τὸ ὑπο κρίσιν ἔγγραφον ὡς μητροπολίτου Χαλκηδόνος—ἐμποδισθεὶς δὲ συνεπεῖα καταγγελίας κατ' αὐτοῦ γενομένης πρὸς τὸν τότε βεζίρην (6). Τὸν Θεσσαλονίκης Μεθόδιον ἀπαντῶμεν καθηρημένον κατὰ τὸ 1696 — ὡς ἀναφέρει τὸ καθαιρετήριον κατὰ τὸν Μελέτιον ἢ καθαιρέσεις ἐγένετο τῷ 1697 — καὶ προσπαθοῦντα διὰ κα-

(4) «Ὁ Θεσσαλονίκης ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος πίσης Θεσσαλίας... ἔχει δὲ ἐπισκοπὰς ὅτι τὸν Κίτρους... τὸν Καμπανίας τὸν Πλαταμῶνος καὶ Λυκοστομίου κλπ. Ἐκδοσις Τυρκοβιστίου, 1715 σελ. 53τ. Σκ. Βυζαντίου, «Κωνσταντινούπολις» τόμος Γ' σελ. 539.

(5) Ὁ Ραιδεστοῦ Παχώμιος, ὁ κατόπιν προαχθεὶς εἰς ἀρχιεπίσκοπον τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ὑπογράφει τὸ ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Β' ἀπολυθὲν σιγίλλιον περὶ τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς τοῦ Φαναρίου. Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σ. 208.

(6) Φωτίειος Βιβλιοθήκη, μέρος Αον σ. 201 καὶ 249 σημ. 9. Μέχρι τοῦ 1687 ἀπαντῶμεν Ἡρακλείας Βαρθολομαῖον, κατὰ τὸ 1688 Σωφρόνιον. Καλλ. Δελικάνη ἐνθ. ἀνωτ. σ. 410.

ταχθονίων μέσων νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του. «Πατριαρχεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Καλλινίκου τῷ ,α χ' ζ', γράφει ὁ Μελέτιος, Μεθόδιος ὁ πρῶν Θεσσαλονίκης τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν, ἥτοι Θεσσαλονίκην ἔσπευδεν ἀναλαβεῖν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μὲ καθαιρέσιν ἔξώσθη διὰ τινὰς αἰτίας καὶ μὴ δυνάμενος μὲ οὐδένᾳ τρόπον νὰ τὴν ἐξαναλάβῃ ἔδωκε γράμμα τῷ ἐπιτρόπῳ» (7).

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Κλήμης εἶναι ὁ ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Β' μετατεθεὶς ἀπὸ Χαλκηδόνος εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ Καλλνίκος «δοὺς τὸν θρόνον τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν Κλήμεντα ἔξωσε τὸν γνήσιον αὐτῆς μητροπολίτην Νεόφυτον ὁποῦ τὴν ἐποίμανε, διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν αὐτὸς ὁ Νεόφυτος ἐνήργησε τόσον ὅπου ἔξωσε τοῦ Θρόνου τὸν Καλλνίκον» (8). Ὁ εἰς τὸ τακτοῖον ὑπογραφόμενος Ἀγγιῶλου Λανιῆλ ὑπογράφεται καὶ εἰς τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα τὸ ἀπολυθὲν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1687 ἐπὶ τῆς τετάρτης πατριαρχείας Λιονυσίου τοῦ Α' ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ. (Πατρ. κωδ. Α. σ. 460), ὡς καὶ τὸ κατὰ Ὁκτώ-

(7) Ἐκκλησ. Ἱστορία, τόμ. Γ' σ. 485. Περὶ τοῦ Μεθοδίου βλέπε Ζερλέντου «Μεθόδιος ὁ Θεσσαλονίκης» ἐν τῷ «Γρηγορίῳ τῷ Παλαμῷ» τοῦ 1918, τεῦχος KB' σ. 148—151. Δὲν φαίνεται ἀκριβὴς ἡ πληροφορία καθ' ἣν (Mélanges Graux Recueil de travaux d'étude classique dédiée à la mémoire de Charles Graux, Paris 1884, pages 627) ὁ Μεθόδιος ἐξελέγη Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ ἔτος 1687, ἀφ' οὗ, ὡς ἡδὴ ἀνωτέρω ἀνέφερα, κατὰ τὸ 1687 καὶ 1688 ἀπαντῶμεν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τὸν Νεόφυτον. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1689 ὑπογράφει ὁ Μεθόδιος τὴν προᾶξιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Τραπεζούντος Νεκταρίου προαχθέντος ἀπὸ ἡγουμένου Σουμελά : (Κεραμέως—Παπαδοπούλου, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Α σ. 213). Αἱ παραπομπαὶ εἰς τοὺς περὶ Μεθοδίου γράφαντας εἰρηνται παρὰ Ζερλέντη ἔνθα ἀνωτέρω. Παραθέτω ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τινὰ ἐκ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Μεθοδίου.

Κώδιξ Κριτίου Β'

570—571

Ἦδη καὶ ὁ χρηματίας μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Μεθόδιος, ὡς διαβεβλημένος καὶ σατανικὰ μεθοδεῖας μεθοδευσάμενος καὶ δεινὰ καὶ χαλεπὰ ἐξαγγέλλουσι παραπτώματα τοῦ αὐτοῦ μεθοδίου ἄχρηστον καὶ βέβηλον ἀποκαλοῦντες τὴν ἐκείνου κυβερνήσιν καὶ θεομοσὴ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ, ἴδιον ἔχοντος ληστοῦ ἄλλ' οὐ ποιμέ- νος, τοῖς αὐτοῖς λέγοντες ρήμασι. Συναυλιζόμενος γὰρ διετέλει καὶ συναναστροφόμενος ἐθνικοῖς φασὶ καὶ ἄλλοφύλοις, ἐξομοιούμενος ἐκείνοις τρόποις καὶ ἥθεσι, βου- λᾷς τε παρ' ἐκείνων λαμβάνων, κἀκεῖνους αὐτὸς παρέχων τὴν τῶν χειρίστων ἐπιτη- δευμάτων μέθοδον, καὶ ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης συνδανειζόμενοι.

... Ἀλλ' ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξ αὐτοῦ φεύγοντες καὶ ἀναφυκὴν ζητοῦντες προσέδραμον τῇ ἀγαθῇ τῆς ἐκκλησίας προνοίᾳ διὰ ταῦτα τὰ κατ' αὐτοῦ διατρανωθέντα ἐγκλήματα, καθηρημένους ὑπάρχει τοῖς δὲ ἐνδημοῦσιν ἀρχιερεῦσιν ἄδειαν ἡ μετριότης ἡμῶν δίδωσι, ψήφους κανονικὰς προβαλέσθαι εἰς εὐρεσιν ἀξίου προσώ- που, τοῦ χειροτονηθῆναι μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κατὰ νόμους Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν κατεστρώθη ,αχμστ' ἰνδ. δ'.

(8) Μελετίου, Ἐκκλ. Ἱστορία, τόμ. Γ' σ. 483. Ὑψηλάντου, «Μ. Ἀλωσιν» σ. 201.

βριον τοῦ 1672 ἀπολυθὲν συνοδικὸν γράμμα τῆς λυχνοκαίας (9) καὶ τὸ ἤδη μνημονευθὲν σιγίλλιον (1691) τῆς Πατριαρχ. Σχολῆς. Ὁ Σιλίστρα μετροπολιτὶ (μ/της Σηλυστρίας) εἶναι ὁ Δρύστρας Παρθένιος ὑπογράφων τὸ αὐτὸ γράμμα τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σινᾶ. Ὁ Λιτίτζης (Litice metropolit) Παλλάδιος εἶναι ὁ διαδεχθεὶς τὸν Θεοδόσιον καὶ ὑπογράφων τὸν συνοδικὸν τόμον τὸν ἀπολυθέντα κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1688 πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ ὅρους Σινᾶ δικαίων τοῦ Π/χου Ἱεροσολύμων (10). Ὁ Αἶνον Γεδεὼν ὑπογράφει τὸ π/χικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα τὸ ἐπὶ Ἰμκώβου κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1681 ἕξ ἀφορμῆς τῆς ἀφιερώσεως τῶν ἀμφίων τοῦ Διονυσίου Δ' εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας (11).

Ἐπὶ τῶν ἀποτυπωμάτων τῶν σφραγίδων χρονολογίαι ἀναγινώσκονται τοῦ Νικομηδείας Νεοφύτου Α Χ Π Θ = 1689), τοῦ Ἀδριανουπόλεως Κλήμεντος 1688, τοῦ Τουρνόβου Ἀθανασίου 1689 (ἐὰν ὀρθῶς ἀνέγνωσα) τοῦ Φιλίππουπόλεως Νεοφύτου 1689, τοῦ Δράμας Δαμασκηνοῦ (ἡ σφρ. Ζαχαρίου) φέρει 1679, τοῦ Αἶνου Γεδεὼν 1683, τοῦ Πλαταμῶνος Ἰωαννικίου (Σεραφεῖμ ἡ σφρ.) Α Χ Π Α' (= 1681).

Ὁ μαζμπατᾶς τῶν Ἀρχιερέων κάμνει μνεῖαν καὶ περὶ τῆς γεροντικῆς ἡλικίας τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1644 ἐξελέγη Ἀδριανουπόλεως εἰς διαδοχὴν τοῦ γέροντός του Παρθενίου τοῦ Β' προαχθέντος εἰς Οἶκ. Π/χην· μετὰ 44 ἐτῶν ἀρχιερατείαν ὁ Νεόφυτος Φιλάρετος ὁ Ἠπειρώτης ἐπεπήδησεν εἰς τὸν οἶκ. θρόνον Κ/πόλεως. Καὶ ὁ Π/χης Παρθένιος ὁ Αὐς κατὰ τὸ 1609—10 εἶχεν ἐκλεγῆ Ἀγγιάλου, μετὰ 29 δὲ ἔτη Οἶκ. Πατριάρχης (12). Αὐτὸν τὸν μαζμπατᾶν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Ὑψηλάντης, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἱστορήσαντες τὰ τοῦ πατριαρχείου, ὅταν ἐσημείωνε «ἐξοῦται ὁ πατριάρχης Νεόφυτος *τῇ συνεργείᾳ τῶν ἀρχιερέων*, δυσμενῶς ἐχόντων κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπιπήδησιν (13)».

Ὁ πατριάρχης Καλλίνικος (14) δὲν διέψευσε τὴν περικοπὴν τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἐγγράφου «*μέλλων παντοιοτρόπως νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη μας*». Κατὰ τὸν Ἀνώνυμον τοῦ Βανδουρίου «καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν (ὁ Καλλίνικος μετὰ τὴν μεσολαβήσασαν σύντομον πέμπτην πατριαρχεῖαν Διονυσίου

(9) Πατρ. κώδιξ Α. σ. 28. Καλλ. Διλιζάνη, ἐνθ. ἀνωτ. τόμ. Γ' σ. 340—342. Κατὰ τὸ 1671 μῆν. Δεκεμβρίῳ ὑπογράφει καὶ ἕτερον ἐγγράφον δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Ι. Βελούδου, Χρυσόβουλλα σ. 54—57.

(10) Πατρ. Κώδιξ Α. σ. 472.

(11) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 1903 σ. 421.

(12) Περὶ Παρθενίου τοῦ Α' βλέπε Φωτ. Βιβλιοθήκην Α. σ. 80, 81 καὶ σημ. 15.

(13) Α. Κ. Ὑψηλάντου, αὐτόθι σελ. 202.

(14) Περὶ Καλλινίκου τοῦ Β' βλέπε Φωτ. Βιβλιοθήκην Α. σ. 41 καὶ 42. Μ. Γεδεὼν, «Βιογραφικὴ σημείωσις περὶ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Βου», Κωνσταντινούπολις, 1872.

τοῦ Δ') καὶ κυβερνήσας τὸ πατριαρχεῖον καλῶς, **ἐλάφρυναν τοῦ χρέους**» (15).

Ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐγγράφου σημειουμένη λέξις μονκαρερ (mukarrer ve ipka olmak) ἐπιβεβαιώνει ὅσα ἔγραψα σχετικὰ πρὸς τὸν φόρον τοῦ μονκαρερίου εἰς τὸ πρῶτον μέρος (σ. 119-120) τοῦ μετὰ χειρὸς συγγράμματος· ipka ve mukarrer εἶναι ἡ παραμονὴ (νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν πρότερον κατεῖχε) καὶ ἡ ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ βεβαίωσις, «ἐπιβεβαιώσεις» γράφει ὁ Βενδότης ἐξ ἀφορμῆς τοῦ φόρου τοῦ μονκαρερίου, «καὶ τὸ μπαράτιον αὐτοῦ **ἐβεβαίωσε**» λέγει περὶ τοῦ Ἰερεμίου τοῦ Β' ὁ Μαλαξός (16). Ἡ βεβαίωσις αὕτη ἐγένετο ὅχι μόνον εἰς περιπτώσεις ὁμοίας πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ τακτριῶν ἀναφερομένην ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἐν ἐνεργείᾳ πατριάρχης φοβούμενος τὴν διὰ τῶν μηστήρων — προπατριαρχευσάντων καὶ πατριαρχευσίμων — τοῦ θρόνου ἔξωσίν του ἔσπεινδε νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκδοσιν νέου ὁρισμοῦ περὶ νέας **βεβαιώσεως** ἐπὶ τοῦ θρόνου. Τὰ τοιαῦτα ἐγίνοντο οὐχὶ σπανίως ἰδίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΗ' (17). Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ τίμημα τῆς βεβαίωσεως ἐξεφλίσθη εἰς ἐτήσιον φόρον. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ὁ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ μονκαρερίου πόνος τῶν ἀρχιερέων. («Μάλιστα δὲ πάντων ἀγωνισθῆναι εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπαιτουμένου μονκαρερίου, διὰ τὸ

(15) Anselmi Bandurii Imperium Orientale (Παρίσι 1711) II σ. 1003. Φωτ. Βιβλιοθήκη Α. σ. 200.

(16) TurcOgraecia, σελ. 182.

(17) Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε κυρίως μέχρι τοῦ 1741, ὁπότε ἐπὶ Σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Αου, τὸ δεύτερον πατριαρχεῦντος Παΐσιου τοῦ Β', ἐξεδόθη βεξυρικὸν φερμάνιον κατὰ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐγένετο ἐκλογὴ πατριάρχου «ἂν δὲν ἐρωτηθῇ ἡ κατὰστασις του καὶ δὲν δώσουν καλὴν μαρτυρίαν διὰ τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν του οἱ πέντε ἀρχιερεῖς, ὁ Ἡρακλείας, ὁ Κυζίκου, ὁ Νικομηδείας, ὁ Νικαίας καὶ ὁ Χαλκηδόνος». Ὑψηλάντου ἐνθ. ἀνωτέρω σ. 350, 375 καὶ 513. Τὸ αὐτοκρατορικὸν χάτι σερίφ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Ὑψηλάντης, ὡς ἐκδοθὲν διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ἐπὶ τῆς α' πατριαρχείας τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ, ἐξεδόθη προηγουμένως. Εἰς τὸν κώδικα ΣΤ' τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου σελ. 47-48 καταχωρεῖται τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σαμουήλ 24 Μαΐου 1763· εἰς αὐτὸ ἀναγινώσκομεν «ὅστις (ὁ Σουλτάνος) τὸν μὲν κύρ Ἰωαννίκιον ἔξωσε τοῦ Οἴκ. Θρόνου ἡμῖν τοῖς ἐπισκεπτομένοις συναδελφοῖς ἀρχιερεῦσι ἰσχυρᾷ, φοβερᾷ καὶ κραταιοτάτῃ προσταγῇ ἐνετείλατο διὰ τοῦ ἐκδοθέντος βασιλικοῦ καὶ προσκυνητοῦ **χάτι σερίφιου** ὅπως αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἢ τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις συνελθόντες ἐκλέξωμεν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τῶν ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ κεκοσμημένων ἕνα τὸν πρόσφορον». «Ὡστε κατὰ τὴν πρώτην ἐκλογὴν τοῦ Σαμουήλ προυπηρχεν ἐκδεδομένον τὸ χάτι σερίφιον. Καὶ ὁ Κούμας φρονεῖ ὅτι ἡ ἐκδοσις τοῦ χάτι σερίφιου ἐγένε ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ κλεινοῦ Σαμουήλ. «Ἱστορία Ἀνθρ. Πράξεων» τόμ. ΙΒ' 511. Τὸ χάτι ἐξεδόθη μετὰ τῆς πατριαρχείας τοῦ Καλλινίκου τοῦ ἀπὸ Προϊλάβου καὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἰωαννίκιου τοῦ Γ'. Ὁ πατριάρχης Σαμουήλ ἐνήγγησε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ συστήματος τούτου τῆς πατριαρχικῆς ἐκλογῆς καὶ ἐν γένει τοῦ Γερουτισμοῦ. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σαμουήλ ἐξεδόθη ἐν Ἑκκλ. Ἀληθείᾳ Β' σ. 231-233.

ὁποῖον κατὰ χρέος ἀπαραίτητον ἔ
κατὰ τὸ 1730 — νὰ προστρέξῃ κατὰ
τὰ σπλάγχνα τῶν ἐξουσιαστῶν καὶ
τὴν πολλὴν καὶ μεγάλην ἀδυναμί
μας καὶ νὰ πασχίσῃ μὲν κάθε λογί
ῃ ἀπαίτησις τοῦ μουκαρερίου» (18)

Εἰς τὸν μαζμπατᾶν ἀντὶ «Πατρι
χανέ. Ὡστε ὅχι μόνον ὁ Σουλτᾶν
τουρκοὶ ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ διοικητικὸν
πόλεως μετεχειρίζετο τὸν ὅρον «κε
μερικὰς λέξεις εἰς τὸ πρῶτον μέρος
κης. Φαίνεται ὅτι ἀπὸ τῆς Ἀλώσε
νος οὐχὶ σπανίως πρὸς δήλωσιν
ἀραβικὸν ὅρον Κεσισχανέ. Διὰ τὸν
μοποιοῦντο αἱ λέξεις Patrik ἢ Bat

Ἡ φράσις τοῦ ἐγγράφου «οἱ
ἀρπάζουν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν
νουν μὲν τὰ χρέη μας, προκαλεῖται
σκευτικόν μας καθεστὼς ὑφισταμέ
νοῦν μας ὅλα τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα
τεχωρήθησαν εἰς τὸ πρῶτον μέρος
ρόντος συγγράμματος. Μᾶς ὑπενθυμί
μῆς τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς
ἐπὶ πατριαρχοῦ Σωφρονίου τοῦ B
bik patriklerinin müteşebbis olduk
reayayi milleti rum harab ve karini
A. 27—29 «ἔνεκα τῆς πλεονεξίας τῶν
πων κινήματων αὐτῶν.. Ἐντεῦθεν
καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ γένους).

Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ κρέατος τοῦ
φέρει τὸ τακρίριον, ἐξεδόθη κατὰ Μ
τριαρχείας Ἰωαννικίου τοῦ Βου, τό
τρόπον τινὰ εἰς τὸν Μ. Λογοθέτην
Θεοδωράκην τὴν προμήθειαν τοῦ
κρέατος «τοῦ βασιλικοῦ μποστάνιου»
χικαὶ καὶ συνοδικαὶ ἀποδείξεις «τοῦ

(18) Φωτ. Βιβλιοθήκη Α. σ. 143.

(19) Φωτίειος Βιβλιοθήκη Α σ. 27.

(20) Τὸ πλήρες κείμενον τοῦ τόμου κα
λον 260 β δημοσιεύω ἐνταῦθα ὥς καὶ ἐν

αίτητον ὑπόσχεται — ὁ πατριάρχης Παῖσιος ὁ Β' στρέξῃ καὶ νὰ προσπέσῃ μετὰ θερμῶν δεήσεων εἰς σιτῶν καὶ αὐθεντῶν καὶ νὰ φανερώσωσιν εἰς αὐτοὺς ἄδυναμίαν μας καὶ τὴν παντελῇ ἀκυβερνησίαν κάθε λογῆς τρόπον νὰ ἀπαντηθῇ καὶ νὰ σηκωθῇ ρίου») (18).

ντὶ «Πατριαχανέ», χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις «κεσις-δ Σουλτᾶνος καὶ οἱ ἄνωτεροι τοῦ Κράτους λει-δ διοικητικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινου-δρον «κεσισχανέ». Περὶ τοῦ ὅρου αὐτοῦ ἔγραψα ὅτον μέρος (σελ. 20) τῆς Φωτιείου μου βιβλιοθή-ς Ἀλώσεως ἀκόμη μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶ-δήλωσιν τοῦ Πατριαρχείου προσέφευγον εἰς τὸν ἑ. Διὰ τὸν πατριάρχην καὶ τὸ ἀξίωμα του ἐχρησι-rik ἢ Batrik καὶ Patriklik (19).

ἄφου «οἱ πατριάρχαι ἐξεγειρόμενοι κατ' ἀλλήλων ἄλλον τὴν πατριαρχίαν καὶ τοιουτοτρόπως αὐξά-προκαλεῖται. δὲ ἡ καταστροφή τοῦ κατὰ τὸ θρη-ὑφισταμένου πατριαρχείου μας» φέρει εἰς τὸν ρα ἐκεῖνα τῆς κατηγορίας Γβ 1—9 τὰ ὅποια κα-τον μέρος (σ. 109—123 καὶ 131—151) τοῦ πα-ς ὑπενθυμίζει καὶ τὴν ἐξῆς περικοπὴν τοῦ ἐξ ἀφορ-ήματος τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ Μάϊον τοῦ 1775 οῦ τοῦ Β' ἐκδοθέντος τουρκικοῦ ἐγγράφου «Sa-bbis oldukları harakâtına ve temahâmları... ve ve karini izmihlâl... olmakdan naşı... (Φωτ. Βιβλ. λεονεξίας τῶν προπατριαρχευσάντων καὶ τῶν ἀπό-Εντεῦθεν προῆλθεν ἡ καταστροφή τῶν ραγιαδῶν 5).

ρέατος τοῦ βασιλικοῦ μποστανίου, τὰ ὅποια ἀνα-η κατὰ Μάρτιον τοῦ 1655, ἐπὶ τῆς τετάρτης πα-ῦ Βου, τόμος συνοδικὸς ἀναθέτων ἐργολαβικῶς ογοθέτην Δημητράκην καὶ τὸν Μ. Διερμηνευτὴν εἰαν τοῦ εἰρημένου κρέατος· αὐτοὶ παρεῖχον τὸ ρτανίου» καὶ εἰς αὐτοὺς θὰ ἐδίδοντο αἱ πατριαρ-ίξεις «τοῦ βασιλικοῦ αὐτοῦ χαρατζίου» (20) πρὸς

. 143.

σ. 27.

ῦ τόμου καταχωρούμενον εἰς τὴν Νομ. Συναγωγὴν φύλ-ῶς καὶ ἑτέρου πατριαρχικοῦ ἐγγράφου σχετικοῦ πρὸς

३३

3

فخری و فخری
از راهی و راهی
از راهی و راهی
از راهی و راهی

李

12

صوري

0

توضیح

دوستو و ساداتو
در محفل

...

والتنوير في الرد على المتنبي

2

بسم الله الرحمن الرحيم

منا در عیایا مصری و عربی

کتابخانه

الحمد لله الذي جعلنا من عباده المخلصين

طریقہ فی جہان دوزخ

کتابخانه عمومی

100

100

طالبا من الله تعالى

10

10

اوتغناخت ان توبى بهم ذل اقم جلازل ابهاى

...

۱۰۰

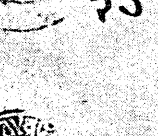
2

وہرک مالوفی و سائر اصحاب دہنہ ممکن مرینہ

بیت داد و دینز کفیف و علایز را بچید و

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

اوایه افتد ازین بر عینکی بطریق بربسته و شیب بطریق بر برانیک و درین الدخ دیو نلیر از دایو بولوب اینز اوده
 اوده اعدا اولوب به نزد افده جلارک انتقانی ایا و طلمز ایا حالن مرتبه تالیفیس لم راهبه بطریق احسان ایا نعلک کون دیو رسوب
 و کون مال دقف و سایر اصحاب دونه ممکن مرینه ایا و دینر تخفیف و جلار راضی و ساکرا و زما کن سابقه اوره ندر بولوب ایا احیا رستون
 نام راهب بطریق اولوب کنز بر راضی رعلمانه و صاحب غدر اولوب بطریق صبط و ربط قادم اولوب و اخیل اوقوع و آبردی جلار
 قدری اولوب بختن ماعدا اوده ده بطریق اولوبی زمان وقت لاکیه دیو ادوب اسنانول کلکی بنفون ست ایا الفیه کونوم یانوب بولوب
 ضعیف اولوب استا بجی و جاعنه بهای لعی ایا این صیب و وقف اخراک مرا کیر و بر صیب تحصیل ایا نه افخ کند رخصنه و هر کس تا ایا کاید
 حرج و صرف ادوب اصحاب حقو سلیمان کرک و قضا فخر و کرک کیری او جاعنی او نشد ایا افخ جالی و معقل قالمی بولوب اصحاب حقو
 بالکل ایا غه قالمی به وقف کرک باندین او شیب بزم مال میر کچ اولور کید ایا کم بنفون کوز بطریق بر طریق لیه کیدی بسته در مار بون
 دیو اوز برین جیو مری دیو اده ارفعی به وقف کرک کیری کیم آستانه اخفا المدی کند رسوب و کیم بون قالدی حالن دیکون و برشاه
 اولوب و رعلو سلطانن و جانیازن بودر که کیده کچی بطریق قالمی نام راهب هر چه عمل و سختی و آبردی و حی اجرا و دیو نلیر
 تخفیف هر چه دلسی ایا غلارک اوز برین بطریق ایا کیم باند
 باقی بریز زمان ساد نلوسانم حصن نر بادر

وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
وزارت معارف و اوقاف و صنایع
عثمانیه |
|--|---|---|---|---|---|--|---|---|---|

εἰσπραξίν τοῦ ἀντιτίμου ἀπὸ τοὺς μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν. Τὸ δὲ τζάκιον τοῦ μπονσταντζῆ (μποσταντζῆ δεζαγι) ἦτο τὸ σῶμα τῆς αὐτοκρατορι-

τὸ ἴδιον θέμα ἀχρονολογήτου — πάντως μεταγενεστέρου—ἀναγεγραμμένου ἀτελῶς εἰς τὸν κώδικα Φωτίου Κυπρίου Α σ. 622.

Ἰωαννίκιος ἐλέφ Θεοῦ...

*Τόμος συνοδικὸς περὶ τῆς ἐλευσομένης θ' Ἰνδικτιῶνος
τῶν βασιλικῶν χαρατζίων*

Τὰ ἐγγράφως διδόμενα δεῖ φυλάττεσθαι ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀμεταθέτως καὶ κατὰ πάντα ἔχειν τὴν ἰσχὺν καὶ ἀσφάλειαν καὶ μηδένα τολμᾶν διασεῖν αὐτὰ καὶ αὐθις ἀνατρέπειν, ὅποῖος ἂν ᾖ, τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας τυγχάνων ἢ πατριαρχικῆς, ἀλλὰ μάλιστα ἐκκλησιαστικῶς παιδεύεσθαι καὶ λαμβάνειν τὴν ὅποιον οὖν ποινὴν τὴν παρὰ τῆς ἱεράς συνόδου κριθεῖσαν καὶ ἀποφανθεῖσαν ὡς δικαίαν οὖσαν καὶ πάντῃ εὐλογον-
λοιπὸν παρ' ἡμῶν πάντων τῶν ἐν τῷ παρόντι ὑπογεγραμμένων ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκρίθη καὶ ἀπεφάνθη ἤδη δοθῆναι τοῖς δυσὶν ἄρχουσιν τιμωτάτοις καὶ εὐγενεσιτάτοις κληρικοῖς τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκ-
κλησίας, τῷ τε μεγάλῳ λογοθέτῃ κυρίτῃ Δημητράκῃ καὶ τῷ μεγάλῳ διερχνευτῇ κυ-
ρίτῃ Θεοδωράκῃ τοῖς κατὰ πνεῦμα υἱοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος, τοῖς παρέχουσι τὸ κρέας τῷ βασιλικῷ μπουστανῶ, ἔνεκα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὰς πατριαρχικὰς ἀποδείξεις τῆς ἐλευσομένης ἐνάτης Ἰνδικτιῶνος, ὡς ἂν ἔξ αὐτῶν πληρωθῇ πᾶσα ἡ τιμὴ τοῦ κρέατος τοῦ παρόντος ἔτους, ἦτοι ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ παρελθόντος φεγγαρίου τοῦ μουχαρέμ, ἕως ἅλιν τοῦ ἐρχομένου φεγγαρίου, καὶ ἔτι καὶ τὰ πεντακόσια γροσία λα-
βεῖν τὸν ἄρχοντα ἄπερ δι' ἡμετέρας ὁμολογίας ἐδανείσθημεν παρ' αὐτοῦ ὡς φαίνεται καὶ γενέσθαι τὴν τελείαν αὐτῶν ἐξόφλησιν τοῦ κρέατος φαμέν, καὶ τοῦ χρέους τῶν πεντακοσίων γροσίων καὶ διὰ τὸ θέλειν ἡμᾶς μένειν τὰς ἀποδείξεις βεβαίας καὶ ἀμε-
τατρέπτους καὶ μὴ γίνεσθαι μεταξὺ φθορά τις καὶ ἀρπαγῇ τῶν ἀποδείξεων καὶ ζη-
μία τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀποφαινόμεθα τὸν παρόντα τόμον γνῶμη κοινῇ συνοδικῇ, ἵνα μόνον αἱ δοθεῖσαι αὗται πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ ἀποδείξεις τοῦ βασιλικοῦ αὐτοῦ χαρα-
τζίου τῆς ἐλευσομένης ἐνάτης Ἰνδικτιῶνος τοῖς διαληφθεῖσι τιμωτάτοις δυσὶν ἄρχουσιν ἔχωσι τὸ βέβαιον, τὸ ἀμετάθετον, τὸ ἀμετάτρεπτον εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, μη-
δενὸς τολμήσοντος ἀφ' ἡμῶν γράφαι ἐτέραν ἀπόδειξιν πατριαρχικὴν καὶ δοῦναι τι-
τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ ζημίᾳ καὶ βλάβῃ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινότητος. Ἄν δὲ εὐρε-
θῶσι μετέπειτα ἐκτὸς τούτων τῶν ὑπογεγραμμένων ἀρχιερατικῶν ἀποδείξεων (261) ἐν
χερσὶν ἀρχιερέως τινὸς ἢ κληρικοῦ ἢ ἀρχοντος μενέτωσαν ἄκυροι καὶ ἀνίσχυροι καὶ
κατὰ πάντα ἀνένεργητοι· καὶ ὁ λαβὼν αὐτὴν ζημειωθείη ἐκ δευτέρου τὸ χαράτζιον.
Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ὑπεγράφη ταῖς ἰδίαις ἡμῶν χερσὶν
ὁ παρὼν ἡμέτερος συνοδικὸς τόμος. Ἐν ἔτει ,αχνε'.

Αἱ ὑπογραφαὶ οὖν τῶν (ἀποδείξαντων) ὑπογραψάντων ἔστωσαν..... ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων τούτων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, Ἡρακλείας κύρ Μεθοδίου, τοῦ Νικομη-
δείας κύρ Κυρίλλου, τοῦ Χαλκηδόνος κύρ Γαβριὴλ καὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως κύρ Νεο-
φύτου καὶ ἐχέτωσαν τὸ πάγιον καὶ ἀμετάθετον ἐν μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος η'.

Φωτίου—Κυπρίου Α'

621 — 622

Τόμος συνοδικὸς

Πάντα κατὰ τάξιν, καὶ εὐσηχημόνως φησὶν ὁ ἱερὸς λόγος γινέσθω, ὡς τῆς ἀταξίας
ὀλεθρίας οὐσης καὶ πανταχοῦ βλαπτικῆς. Ὅθεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἐν Κωνσταν-

κῆς φρουρᾶς τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς ὠνομάζετο μποσταντζῆ μπασιῆ (ἀρχικηπουρός, τὸ πρῶτον οἱ στρατιῶται αὐτοὶ ἦσαν κηπουροὶ τοῦ σεραγίου). Τὸ σῶμα αὐτὸ ἐδημιουργήθη, ὥς γνωστόν, πρὸς προφύλαξιν τῶν Σουλτάνων ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας καὶ τὰ στασιαστικὰ κινήματα τῶν Γενιτσαρῶν. Ὑπῆρχον δύο μποσταντζιμπασῆδες, «πρωτοσπαθῆριοι τῆς φιᾶλης» καθὼς τοὺς ὀνομάζει ὁ Σ. Βυζάντιος παραβάλλων τὸ ἀξίωμα αὐτὸ πρὸς ἀνάλογον τοιοῦτον τῶν Βυζαντινῶν, ἢ «καπετάνιοι τοῦ βασιλικοῦ παλατίου καὶ κουροπαλάται», ὥς τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ Α. Ὑψηλάντης, ὁ εἷς τοῦ σεραγίου Κων/πόλεως καὶ ὁ ἕτερος τοῦ σεραγίου Ἀδρ/πόλεως. Ἡ δικαιοδοσία ἀμφοτέρων ἦτο ὀρισμένη. Διὰ τὴν προμήθειαν λοιπὸν τοῦ κρέατος τοῦ βασιλικοῦ αὐτοῦ μποστανίου ἐπλήρωναν ἐτήσιον χαράτζιον ὅλοι αἱ μητροπόλεις καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ διὰ τῶν οἰκείων μητροπολιτῶν. «Τὸ δὲ χαράτζιον δίδεται εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου πρὸς τροφὴν τῶν Μποσταντζήδων», γράφει ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος. (Ἀπολογία σ. 32. Ὑψηλ. ἐνθα ἀνωτέρω σ. 720, 746, Σ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις» Γ, σ. 43, 82. Περὶ μποσταντζήδων βλέπε καὶ D. Cantemir, Histoire de l'Empire Ottoman, tome IV, p. 60—61, 121, 316—317, Paris 1793). Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ ἐλευθερία—ὥς καταδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἔγγραφον—συναθροίσεως ἀτόμων μὴ μουσουλμάνων πρὸ πάντων καὶ ἡ ἐξέγερσις αὐτῶν πρὸς ἐκδίκησιν χρηματικῶν δικαιωμάτων εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν βαρὺς ἦτο ὁ ζυγὸς τῆς δουλείας. Παρομοία ἐξέγερσις καὶ μάλιστα σοβαρωτέρου χαρακτῆρος ἐσημειώθη καὶ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Παΐσιου τοῦ Β. Εἶναι γνωστὰ αἱ λυπηραὶ συνέπειαι τῆς τελευταίας αὐτῆς ἐξεγέρσεως ⁽²¹⁾.

Περὶληψις τοῦ τακρίου. Οἱ μητροπολίται τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄφ' ἑαυτῶν καὶ ὥς ἐκπρόσωποι τῶν Ρωμηῶν τῆς Τουρκ. Αὐτοκρατορίας παραπονοῦνται πρὸς τὸν Σουλτάνον διὰ τὴν διαρκῆ αὔξηση τῶν χρεῶν τοῦ πατριαρχείου. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἐχειροτέρουν οἱ μεταξὺ τῶν πατριαρχῶν ἀγῶνες πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου. Ἡ πατριαρχεία τοῦ Καλλινίκου εἶχε βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν· ὅλοι δὲ ἦσαν ἱκανοποιημένοι ἐκ τῆς κοινῇ συναινέσει κλήρου καὶ λαοῦ γενομένης ἐκλογῆς του. Τὴν εὐχρην διετάρaxεν ὁ Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος ἀνελθὼν εἰς τὸν

τινουπόλει Ἀρχιερεῖς φροντίζοντες ὡς εἰκὸς τῆς συστάσεως τοῦ ἀγιοτάτου οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πᾶσαν αἰτίαν ἀταξίας ὀλεθρον ἐπαπειλούσης αὐτῷ ἐκ μέσου ποιῆσαι σπεύδοντες· πολλὰς καὶ ἄλλας ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικὰς ἐπὶ τὸ ὠφελιμώτερον μεταρρυθμίσαντες ἐπιβλαβῶς τὸ πρότερον φερομένης εὗρομεν καὶ τὴν τοῦ βασιλικοῦ χαράτζιου ὑπόθεσιν διδομένην κατ' ἔτος παρ' ἐκάστου τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ κρέατος τοῦ βασιλικοῦ μποστανίου φερομένην ἐπὶ τὴν ἀνάγκην αἰτε διασκορπίζομένην καὶ διδομένην οἷς ἐβούλετο καὶ τούτου χάριν ἐγνωμοθετήθη συνοδικῶς».

(21) Ὑψηλάντου μνημ. ἔργον σ. 369—370.

θρόνον. Γέρων ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντά του· τὰ δὲ χρέη ἐξωγνώθησαν. Ἐλθὼν ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν διατελεῖ παρ' αὐτοῦ ἡ ἐξόφλησις τῶν πρὸς τὰ κυβερνητικὰ τμήματα καὶ πρὸς ἰδιώτας χρεῶν κατέστη ἀδύνατος· οἱ δανεισταὶ θορυβοῦν. Ἰκετεύεται ὁ Σουλτάνος ὅπως διατάξῃ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Καλλινίκου.

Ὡς ἤδη ἐσημείωσα τὸ τακρίριον προέρχεται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Χότζη ἐφέντη. Εἶναι γνωστὸς ἐνταῦθα ὁ μακαρίτης Χότζης χρηματίσας καὶ μέλος τῆς ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ἱστορίας ἐπιτροπῆς. Ἡ συλλογὴ περιέχει 147 τακρίρια πατριαρχῶν, ἥτοι 89 Καλλινίκου τοῦ Β', 2 Νεοφύτου τοῦ Δ', — ἐξ ὧν τὸ ἐν αἰτήσις ἀδείας (1688) ὅπως ἱλπεύῃ ὁ γηράσας Νεόφυτος — 4 Διονυσίου τοῦ Δ', 1 Κοσμᾶ τοῦ Γ', 25 Ἱερεμίου τοῦ Γ', 10 Παΐσιου τοῦ Β', 3 Σεραφεῖμ τοῦ Β', 1 Ἰωαννικίου τοῦ Γ', 1 Νεοφύτου τοῦ Ζ', 1 Κωνσταντίου τοῦ Α', 1 Ἀνθίμου τοῦ Δ', 1 Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' μὲ ἐσώκλειστον ἀναφορὰν τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων, 2 τακρίρια τῶν 3 πατριαρχῶν Ἀνατολῆς, Κ/πόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Γ'. Πλὴν τούτων ἡ συλλογὴ περιέχει 82 μαζμπατάδες τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἥ αὐτῆς καὶ τῶν λογάδων ἥτοι, 2 ἐπὶ Καλλινίκου ἐκ τῶν ὁποίων εἷς καὶ ὁ ἐνταῦθα ἀναλυόμενος καὶ δημοσιευόμενος, 44 τοῦ 1768, 32 τοῦ 1801, 5 τοῦ 1825. Προσέτι εἰς τὴν ἰδίαν συλλογὴν ἀνήκουν δύο τακρίρια τῶν πατριαρχῶν τῶν ἄλλων θρόνων, 3 τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων (Δοσιθέου, Χρυσάνθου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Διονυσίου), πέντε τακρίρια ἀρχιεπισκόπου (πατριάρχου) Πεκίου, 6 ἀρχιεπισκόπου (πατριάρχου) Ἰωάσαφ) Ἀχρίδος, δύο τακρίρια μητροπολιτῶν Σοφίας (1688) 1 τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ καὶ 2 τοῦ μητροπολίτου Χαλεπίου (1690). Ὑπάρχουν καὶ 63 τακρίρια μὴ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν (Ἀρμενίων Γρηγοριανῶν, Ἀρμενοκαθολικῶν κ. ἄ.).

Ἡ ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως πλήρης χρησιμοποίησις τῶν ἐγγράφων — τοῦλάχιστον ἀρκετῶν ἐξ αὐτῶν — προαπαιτεῖ λεπτομερεῆ ἀνάλυσιν καὶ ἐπισταμένην συγκριτικὴν ἐργασίαν. Κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις τελευταίαν διαμονήν μου ἐξήτασα πολλὰ ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων. Οὔτε ὁ καιρὸς οὔτε ἄλλοι λόγοι μοι ἐπέτρεπον νὰ κάμω ἐπ' αὐτῶν τὴν ὑποδεικνυμένην ἐργασίαν.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων ἀφορᾷ παράπονα διὰ τὰς ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας γινομένης ἀπὸ μέρους τῶν τοπαρχῶν ἢ ἄλλων κακοποιήσεις τῶν ὑπὸ τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον ὑπαγομένων ὀρθοδόξων, ἐξορίας πατριαρχῶν, ἄρξια (ἀναφοράς) πρὸς ἔκδοσιν βερατίων ἀρχιερατικῶν καὶ πατριαρχικῶν, (κατὰ τὸ 1797 ἐδόθη μαζβατᾶς (22) διὰ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ εἰς

(22) Τὸν μαζμπατᾶν ὑπογράφουν οἱ λογάδες Δράκος Σουτῆς, Χαντζερῆς, Ὑψηλάντης, Καρατζᾶς, Λογοθέτης Ἀλέξανδρος κ. ἄ.

Κωνσταντινούπολιν ἔλευσις ἐκ Σμύρνης τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε'), τὰ σύνορα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος (Ohri patriki joasaf) καὶ ἄλλα σημεῖα τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν.

Αἱ ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τῆς συλλογῆς Χότζη ἀποτεθειμέναι σφραγίδες τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου παρουνισάζουν σημεῖά τινα ἄξια σημειώσεως. Ἡ σφραγὶς τοῦ Διονυσίου τοῦ Δ' φέρει χρονολογίαν ἀρχαίαν (1671) ἥτοι τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἐκλογῆς του. Ἡ τοῦ Καλλινίκου τοῦ Β' περιέχει τὰ γράμματα Π/ΧΗΣ καὶ τὴν χρονολογίαν ΑΧΠΗ ἥτοι τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἐκλογῆς του, ἡ δὲ τουρκικὴ τῆς τουρκικᾶς λέξεως «Patriki Kostantaniyye Kallinikos καὶ τὸ ἔτος Ἐγίρας 1102 (1691). Ἡ τουρκικὴ ὑπογραφή τοῦ Καλλινίκου = Kallinikos Patriki Istambul halâ.

Ἡ σφραγὶς Ἱερεμίου τοῦ Γ'	Π/ΧΗΣ	ἡ τουρκικὴ
	ΑΨΙΖ	Yeremia
	X	Patriki Kostantaniyye
		1128 (ἔτος Ἐγίρας)

Ἄλλη σφραγὶς τοῦ ἰδίου πατριάρχου φέρει τὰς λέξεις «Ἱερεμίας ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως Νέας Ρώμης καὶ πατριάρχης οἰκουμενικός». Ἡ σφραγὶς Παΐσιου τοῦ Β' ἔχει οὕτω

Πα X
ΑΨΚΣΤ' Νοεμβρίου

Ἡ σφραγὶς τῆς Συνόδου = «Σφραγὶς κοινὴ τῶν ἀγιωτάτων μητροπολιτῶν τῆς ἐν Κων/πόλει Συνόδου ἀρχιεπ' ἡ «ὁ πατριάρχης Κων/πόλεως καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Ἱερὰ Σύνοδος» ἡ τουρκικὴ «Patriki Istanbul rum ve Asitanede mülkim cemaati metropolidan». Ἡ τελευταία σφραγὶς φέρει μὲν χρονολογίαν 1769 ἀλλὰ τὸ ἐγγράφον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπετέθη εἶναι τοῦ ἔτους 1826.

Ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «Κωνσταντίνιγε» φαίνεται πως παράδοξος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Σουλτάνοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἔθετον καὶ τὰς λέξεις «Νταριμπέ φι Κωνσταντίνιγε» = ἐκόπη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐγγράφῃ τῶν εἰρημένων λέξεων καὶ διετάχθη ἡ ἀντικατάστασις τῆς λέξεως «Κωνσταντίνιγε» διὰ τῆς λέξεως «Islâmbol». Τῇ 30 Νοεμβρίου τοῦ 1759 ὁ Σουλτάνος Μουσταφᾶς ὁ Γ' ἐξέδωκε διάταγμα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν ἀρχιγραμματέα τοῦ Κράτους (διευθυντὴν τῆς ἀλληλογραφίας) διὰ τοῦ ὁποίου διέτασεν ὅπως χάριν ἀρμονίας καὶ προσαρμογῆς τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐπιγραφῶν πρὸς τὰ σήματα καὶ τὰ σύμβολα τὰ τιθέμενα ἐπὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ἀντὶ τῆς λέξεως Kostantaniyye γίνεται χρῆσις ἐπὶ τῶν φερμα-

νίων καὶ λοιπῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς λέξεως «Islâmbol». Παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐξηκολούθησεν ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «Kostantaniyye». Κατὰ τὸ 1779 ἀπαντῶμεν εἰς φερμάνιον τὰς «λέξεις mahrusei Kostantaniyye» (23).

(23) Ahmet Refik «Istambul hayati hicri on ikinci asirda» σελ. 226. Ὁ Α. Περὶ ἐσφαλμένως ἐπιγράφει τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἄρσιν τοῦ ὅρου «Kostantaniyye» φερμάνιον «περὶ τῆς ἄρσεως τῆς λέξεως «Κωνσταντίνι» ἀπὸ τῶν νομισμάτων» ὡς εἶδεν ὁ ἀναγνώστης πρόκειται περὶ συμπληρωματικῆς διαταγῆς προσηγηθέντος τοῦ διατάγματος τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν νομισμάτων. Τὸ φερμάνιον ἔχει οὕτω·

Izzetlû reisülküttâb efendi

Bundan akdem fermanı hümayunu hazreti cihandari ile sikkei hümayunlarından Kostantaniyye lâfzı ref' ve anın yerine Islâmbol lâfzı vaz' olunup... sikkei hümayunlarile evamiri aliyye ve berevati şerifelerinin âlâmat ve tevkıyatı birbirine muvâfık olmak emri müstahsen olduğına binaen fimabaad evamiri aliyye ve berevati şerifenin makamı içün Kostantaniyye lâfzı yazılmıyub Islâmbol ismi tahrir olunmak babında fermanı hümayunu mülükâne şeref sudur olmağlâ badelyevm Divanı hümayun Kaleminden isdar olunan evamiri aliyye ve beravati şerifede Kostantaniyye yerine Islâmbol lâfzı tahrir itdiresin 11 r 1174. Ahm. Refik aytóthi σ. 185.

Μετάφρασις

Πρὸς τὸν κύριον Ἀρχιγραμματέα

Πρὸ τίνος ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον ἀφορῶν τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐγγραφῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς λέξεως «Kostantaniyye» (ἡ Κωνσταντίνου = Κωνσταντινούπολις) καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῆς διὰ τῆς λέξεως «Islâmbol». Ἐπειδὴ ἐθεωρήθη ἀξιεπαῖνος ἡ ἔκδοσις διαταγῆς καθοριζούσης τὴν ὑπαρξίν ἀρμονίας μεταξὺ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων καὶ τῶν συμβόλων καὶ σημάτων τῶν χρησιμοποιουμένων ἐπὶ τῶν τιμῶν φερμανίων καὶ βερατίων, διὰ ταῦτα ἐκδίδεται τὸ παρὸν κατὰ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἀφήνης εἰς τὸ ἐξῆς νὰ γράφεται ἐπὶ τῶν ἐξερχομένων ἐγγράφων ἡ λέξις «Kostantaniyye» ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ἡ λέξις «Islâmbol». 30 Νοεμβρίου 1759. Ἡ λέξις «Kostantaniyye» εὐρίσκεται ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἐγγράφων τῆς συλλογῆς Περὶ, 1ον τεύχος σ. 34, 66, 204. Τρίτον τεύχος σελ. 11, 28, 83, 110, 121, 155, 163, 227.

Ε'

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ. ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΥΤΩΝ.

ΔΙΑΖΥΓΙΑ

Εἰς τὴν Μ. Ἑλληνικὴν Ἑγκυκλοπαιδεῖαν (τόμ. ΙΗ', σ. 766-775) διαπραγματευόμενος τὸ περὶ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἄρθρον εἶχον γράψῃ ὀλίγας γραμμὰς περὶ τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ὁ γνωστὸς Zhishman (Ἰωσήφ) εἰς τὸ ἔργον του «Ehe Recht» («Δίκαιον τοῦ γάμου») ἐξήτασε τὸ ζήτημα τῆς συνθέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἀπὸ ἀπόψεως δικαιοδοσίας αὐτῶν ἐπὶ ὑποθέσεων γαμικῶν καὶ περιουσιακοῦ δικαίου (1).

Ἡ ὀνομασία τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὥς ἦτο ἐπόμενον, ἦτο καθαρῶς λατινικὴ, *episcopale iudicium* (ἐπισκοπικὸν δικαστήριον). Καὶ αἱ ἄλλαι δύο ὀνομασίαι «τριμπουνάλια» (*tribunale* λ. λατινικὴ = τὸ βῆμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθήμενος ὁ πρῶτος ἐδίκαζε καὶ κατόπιν = δικαστήριον) καὶ «σέκρετα» (ἐκ τῆς μεταγενεστέρας λατινικῆς λέξεως *secretarius*) εἶναι εἰλημμένοι ἐκ τῆς ἰδίας ξένης γλώσσης. «Εὐαγὲς πατριαρχικὸν σέκρετον» ἀναγινώσκομεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς δευτέρας ἐν Νικαίᾳ Συνόδου (Mansi Πρακτ. Ζ' Συνόδου). Ἐκ τοῦ «σεκρέτου» προῆλθε τὸ ἐπίθετον σεκρετικὸς μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «δικαστικὸς» («σεκρετικὸν ἀξιῶμα»). Ὁ συναξαριστὴς εἰς τὸ μνηαῖον τοῦ Νοεμβρίου (23) δμιλεῖ περὶ «σεκρετικῆς καθέδρας» ἢ μᾶλλον «δικαστικῆς καταστάσεως». (Μνηαῖον

(1) Βλέπε τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Μελετίου Ἀποστολοπούλου. Τόμος Α' σελ. 24, 50, 51, 344, 349, 350, 374, 640, — 641, 659 κ. ἄλλ. Τόμος Β' σελ. 115, 606, 807 κ. ἄλλ. Περὶ τοῦ διατητικοῦ δικαίου (*jus arbitrale*) τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου (*episcopale iudicium*) κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, Ὁνωρίου, Ἀρκαδίου, Ἰουστινιανοῦ ἀναφέρω εἰς τὸ περὶ οἰκ. πατριαρχείου ἄρθρον μου. Βλέπε καὶ Ν. Μίλας, «Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον» (ἐλλ. μετάφρ.) σ. 654, ὅπου καὶ αἱ παραπομπαὶ εἰς τὰς σχετικὰς νομοθεσίας τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Περὶ τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐπισκόπων καλὴν μελέτην ἔγραψεν ὁ Γάλλος L. Galtier, «Du rôle des évêques dans le droit public et privé du Bas-Empire» (Paris 1893 βλέπε κυρίως τὰς σελίδας 11, 21—22.

Νοεμβρίου, εκδ. π/χείου ΚΠ. 1843 σελ. 202). Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Εὐσέβιον τὰ δικαστήρια ὠνόμασε «τριβουνάλια» Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς πιαρ-
λαβὼν τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἀπὸ τὰ πολιτικὰ δικαστήρια (2). Ἐφ' ὅσον
δὲ αἱ σύνοδοι συνερχόμεναι ἐδίκαζον ὠνομάζοντο ὡς δικαστήρια «ιερά συ-
νέδρια». Τὰ ἐπισκοπικὰ δικαστήρια ἐγνωρίζοντο ὡσαύτως καὶ μὲ τὰ ὀνό-
ματα «δεσποτικὸν» ἢ ἄρχιερατικὸν δικαστήριον». (3)

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἀπαντῶμεν τὰς ὀνομα-
σίας «ιερὸν συνοδικὸν δικαστήριον» ἢ ἀπλῶς «δικαστήριον» (4). Παραλ-
λήλως πρὸς τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἡ λέξις «κριτήριον»
Ἡ φράσις «ιερὸν συνοδικὸν δικαστήριον» τὸ πλεῖστον ἐχρησιμοποιεῖτο—
ιδίως εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς συλλογῆς Acta Patriarchatus τοῦ M. et Müller —
πρὸς δήλωσιν τῆς ἐνδημούσης ἐν Κ/πόλει συνόδου ἐκλαμβανομένης ὡς δι-
καστικῆς συνελεύσεως. Ὡς σύνοδος ὅμως ἐχαρκτηρίζετο καὶ σύνοδος ὀνο-
μάζετο, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ τὸ ἐξ ὀφφικιάλων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς
τοῦ βήματος κληρικῶν ἀπαρτιζόμενον πατριαρχικὸν ἢ ἀρχιερατικὸν δικα-
στήριον· τὸ πατριαρχικὸν ἐξ ὀφφικιάλων δικαστήριον ἔφερε τὴν ὀνομασίαν
αὐτὴν καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν προήδρευεν αὐτοῦ ὁ πατριάρχης. Συμφώνως
πρὸς τὰ ἀνωτέρω τὸ «*παρέστη ἐπὶ συνόδου*» τῆς συλλογῆς Εὔ' ὁ Α' ἢ ὁ
Β' πρὸς ἐκδίκασιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ὑποθέσεως σημαίνει «*παρέστη*
ἐπὶ δικαστηρίου τῶν ὀφφικιάλων». Τὸ πατριαρχικὸν δικαστήριον τῶν ὀφ-
φικιάλων ἐπιτιλοφορεῖτο «*πατριαρχικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον*», «*δι-*
βάνι» ἢ «*διβάνιον*», «*προβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ*», «*πνευματικὸν δικαστήριον*»,
«*ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον*». Ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὀνομασία «*ιερὸν ἐκδίκιον*» πρὸς
δήλωσιν τοῦ ἐξ Ἀρχιερέων συνοδικοῦ δικαστηρίου (N. Συν. φ. 310) (5).
Καθὼς καὶ ἄλλοτε ἔγραψα, αἱ περὶ γάμου διαφοραὶ μόνον ἀπὸ τοῦ ἰδ'
αἰῶνος ἤρχισαν νὰ περιέρχωνται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δικαιοδο-
σίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ἀπὸ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ
(ιδίως 1086) ἀνεμινύοντο μὲν οἱ ἐπίσκοποι εἰς τὰς γαμικὰς διαφορὰς
(«*συνοικεσία*») ἀλλὰ τὰ δικαστήρια ἦσαν μεικτά, ἀπαρτιζόμενα ἀπὸ πολι-
τικὸς κριτὰς καὶ ἀπὸ ἐπισκόπους. Εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις, τὰς σχε-
τικὰς πρὸς τὰς διαλύσεις γάμων ἢ πρὸς προικῶα ἀντικείμενα ἢ γενικώτε-

(2) Σκαρλάτου Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις» τόμ. I' σελ. 197 καὶ 522.

(3) Pitra «Analecta», VI 99—100. Zhishman ἔργον μν. B. σ. 807.

(4) Miklosich καὶ Müller «Acta Patriarchatus C/politana... Τόμ. A σ. 29, 32 - 33
65-66 κ. ἄλλ.

(5) Βλέπε τὸν ἀλλαχοῦ δημοσιευόμενον κανονισμόν «Ὁροθετήριον» ἀπὸ τὸν πα-
τριαρχικὸν κώδικα ΣΚΔ, καὶ τὸν κώδικα τῶν δικαστικῶν πρακτικῶν τοῦ 1867 ὅπου
ἡ ἀγόρευσις τοῦ τότε μητροπολίτου Κρήτης κατόπιν δὲ οἰκ. πατριάρχου Διονυσίου Ε'.
Βλέπε καὶ ἰδικὸν μου ἄρθρον «Οἰκ. Π/χεῖον» εἰς τὴν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ
Νομικὴν Συναγωγὴν φύλλον 310.

ρον πρὸς περιουσιακὰς διαφορὰς, καταχωρουμένας δὲ εἰς τὰ *Acta Patriarchatus* (9), οἱ δικάζοντες καὶ ἀποφασίζοντες ἦσαν κυρίως οἱ «ἱερωτάτοι ἀρχιερεῖς»· οἱ ἔστιν ὅτε ἀναφερόμενοι ἐξωκατάκελλοι κληρικοὶ καὶ «θεοφιλέστατοι δεσποτικοὶ ἄρχοντες», ἐμφανίζονται ὡς «παρακαθήμενοι» καὶ ὡς «παριστάμενοι» οὐχὶ δὲ ὡς πραγματικοὶ σύνεδροι. «Προκαθημένου τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, *συνοδικῶς συνεδριαζόντων* τῇ μεγίστῃ ἀγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων... ἔτι καὶ *παρακαθημένων* τιμιωτάτων ἐξωκατακέλλων καὶ παρισταμένων θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων». Ἡ φράσις *συνοδικῶς συνεδριαζόντων* ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς. Ἡ τοιαύτη σύνθεσις τοῦ συνοδικοῦ δικαστηρίου καὶ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς παραστάσεως τῶν ὁφικιαίων ἱερωμένων (τῆς α' πεντάδος = Μ. Οἰκονόμου, Μ. Σακελλαρίου κ. λ.) εἶναι εἰς σταθμὸς τῆς ἐξελίξεως τοῦ περὶ τὸν Πατριάρχην δικαστηρίου. Εἰς πολλὰ ἔγγραφα τῆς προσημειωθείσης συλλογῆς ἀπαντῶμεν τὰς φράσεις «ἀναφορὰ γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος προκαθημένης»· «διέγγω τοίνυν ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων» «καὶ ἔκρινεν ἡ μετριότης ἡμῶν *συνάμα τοῖς περὶ αὐτὴν ἱερωτάτοις μητροπολίταις*». Ὡστε ἡ κρίσις ἐπαφάνετο κυρίως εἰς τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. Ἡ σύνοδος λοιπὸν τῶν Ἀρχιερέων ὡς δικαστήριον ἐξεδίκασε καὶ ὑποθέσεις τοῦ γαμικοῦ δικαίου. Τοιαῦται συνοδικαὶ (τῆς ἐνδημούσης ἢ διοικούσης συνόδου) ἀποφάσεις εἶναι αἱ εἰς τὸν παρόντα τόμον τῆς Φωτιείου μου βιβλιοθήκης δημοσιευόμεναι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Ε β 2 καὶ Ε β 3. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόφασιν Ε β 1 θεωρῶ αὐτὴν προελθούσαν μᾶλλον ἀπὸ δικαστήριον ὁφικιαίων κληρικῶν προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Τὰ ἔγγραφα Ε γ εἶναι προϊόντα δικαστηρίου ὁφικιαίων περὶ τὸν πατριάρχην. Τὰ τοιαῦτα (ἐξ ὁφικιαίων) πατριαρχικὰ δικαστήρια τῆς Κων/πόλεως ἦσαν περισσότερα τοῦ ἐνός. Ἐδίδασκον διαφόρους ὑποθέσεις. Εἰς χειρόγραφον διαλαμβάνον τὰ περὶ ὁφικίων δημοσιευθὲν δὲ ὑπὸ τῶν Ράλλη καὶ Ποτλῆ (Ε' σελ. 537), περὶ τοῦ χαρτοφύλακος σημειώνονται καὶ τὰ ἐξῆς· «ὁ χαρτοφύλαξ ὀφείλει εἶναι ἐκ προσώπου

(9) Ἴδε σημείωσιν 4. Βλέπε καὶ Βον τόμον τῶν *Acta* ... σελ. 138. Ἐν τῇ εἰδήσει τοῦ Πατριάρχου Ματθαίου Α' (1399) καταχωροῦνται καὶ τὰ ἐξῆς· «ὀφείλουσι τοίνυν καὶ πάντες μὲν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἐν τῷ κλήρῳ κατελεγμένοι ἐνταῦθα (εἰς τὸ πατριαρχεῖον βέβαια) ἐπιδημεῖν, πρῶταίτερον δὲ πάντες οἱ τιμιώτατοι *ἐξωκατάκελλοι*, εἰ μὲν οἷόν τε καθ' ἑκάστην, *συνοδικῆς δὲ οὔσης ἡμέρας* ἐξάπαντος». Ἡ τελευταία αὕτη φράσις δὲν ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὡς ἐνομήσθη ὑπὸ τιναν, «ὅτι ἡ παρουσία αὐτῶν ἐν ταῖς πατριαρχικαῖς συνόδοις ἦτο ἀπαραίτητος» ἔτι δὲ ὀλιγώτερον εἰς τὸ ἄλλο συμπέρασμα, ὅτι κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος χρονικὴν περίοδον ἦσαν οἱ κληρικοὶ οὗτοι δικασταὶ μὲ πλήρη δικαστικὰ δικαιώματα. Ἀρχιμανδρίτου *Χρυσοστόμου Μ. Δημητρίου* «οἱ ἐξωκατάκελλοι Ἀρχοντες» σ. 29, 51, 56.

τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ αἱ μόνοις τοῖς πατριαρχικοῖς. καὶ ἐπιφέρειν τὸ καλαμάριον. Ἐπισημειῶσαι τὸ δικαστήριον» («δ.λ.δ. ποῖον δικαστήριον ἀπὸ τὰ πατριαρχικά»). Ὁ Σκ. Βυζάντιος γράφει (7) περὶ 7 ἢ 8 δικαστηρίων (σεκρέτων) τοῦ πατριάρχου. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον κυρίως εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην εἶναι ἡ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σύνθεσις τῶν σεκρέτων ἢ πατριαρχικῶν δικαστηρίων τῶν ἐπιφορτισμένων καὶ μὲ ἄλλας μὲν ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ἀλλὰ πρὸ παντὸς μὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου.

Ἐχω ἀναφέρει ἀνωτέρω ὅτι τὸ ἐξ ὁφικιάλων πατριαρχικὸν συμβούλιον ὠνομάζετο «σύνδοδος». Ἰδοὺ τί γράφει περὶ τοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ κριτηρίου αὐτοῦ ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος κατὰ τὸ 1815. «ὁ πατριάρχης, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως, θεωρεῖ τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις ταύτης τῆς πόλεως **μὲ τὴν ἰδιαιτέραν του σύνδοδον**, ἣτις συνίσταται ἀπὸ τοὺς κληρικούς του. Δις τῆς ἐβδομάδος καθήμενος ἐπὶ βήματος, καὶ περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς κληρικούς του, οἱ ὅποιοι συγκάθηται ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν, ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ πατριαρχείου, καὶ ἀπὸ τοὺς 12 ἡμεμέριους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἵτινες ἐνεργοῦσι τὰς προσταγὰς, κρίνει καὶ ἀποφασίζει ὅλας τὰς ὑποθέσεις, ὅσαι παρουσιασθῶσι ἔμπροσθέν του, ἡ ἀπόφασίς του εἶναι ἀμετάτρεπτος.

Εἰς τὸ κριτήριον τοῦτο οὔτε ἐξ ἐπαγγέλματος δικολόγοι ρήτορες φαίνονται....., οὔτε βραδύτης, ἀλλὰ μὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν χρεωστούτων ἢ ὑποσχομένων, μὲ τοὺς μάρτυρας, καὶ πολλάκις μὲ τὴν ἐπιβεβαίωσιν αὐτῶν τῶν ἐναγομένων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ συστολὴν ὁμολογοῦσι τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιον Βήματος ἱεροῦ χαρakterῆρος ἀποφασίζονται αἱ διαφοραὶ καὶ τελειώνουν εὐθὺς καὶ διὰ πάντα. Ὅταν πρόκεινται λογαριασμοὶ καὶ κατὰστικα τότε διορίζονται πρακτικοὶ αἵρετοὶ κριταί, τοὺς ὁποίους ἐκλέγει ὁ πατριάρχης, καὶ κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν γίνεται ἡ ἀπόφασις. Εἰς τὰ ἀμφίβολα ὅπου δὲν εἶναι οὔτε ἀποδείξεις ἔγγραφοι, οὔτε μάρτυρες, διορίζεται νὰ δεχθῇ ὄρκον ὁ ἀρνούμενος, τὸν ὅποιον ὄρκον πολλὰ σπανίως δέχονται οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις συμβιβάζονται καὶ παύει διὰ παντὸς πᾶσα διαφορά. Ἀποδείξεις τῆς δικαιοσύνης τοῦ κριτηρίου τούτου εἶναι ἡ ἀπαρραβίαστος προτίμησις ὅπου δίδουσιν εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἐτερόφυλοι καὶ οἱ Τοῦρκοι αὐτοί, δσάκις ἔχουσι διαφορὰς πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ὁ πατριάρχης ἀπουσιάζόμενος ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου (8). Ὁ Ἰγνάτιος ὁμιλεῖ (σ. 41-42) καὶ περὶ τῆς συνόδου τῶν Ἀρχιερέων ὡς «ὑπερτάτου κριτηρίου».

(7) Ἐνθ. ἀν. Γ' σ. 522.

(8) Ἀπολογία κριτικὴ καὶ ἱστορικὴ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Νεοφύτου Δούκα σελ. 38,39.

Τὸ κριτήριον τῆς συνόδου τῶν Ἀρχιερέων θεωρεῖ «καὶ τὰς πολυπλόκους διαφορὰς τῶν χριστιανῶν, τὰς ὁποίας διορίζει ἡ Αὐλὴ νὰ θεωρηθῶσιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον». Καὶ τὸ ἐξ ὁφφικιάλων ἀπαρτιζόμενον πατριαρχικὸν δικαστήριον ἡσυχλεῖτο μὲ ὑποθέσεις παραπεμπομένας ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν εἰς τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον. Εἰς τὸ ἔγγραφον Εα δημοσιευόμενον εἰς τὸν παρόντα τόμον τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης γίνεται λόγος περὶ τῶν ὑποθέσεων περὶ τὰς ὁποίας ἀσχολεῖται τὸ ἐν λόγῳ κριτήριον. Θὰ θεωρῶνται προσθῆται, «καὶ αὐταὶ αἱ μετὰ μουμπασίριδων (δηλ. κλητῆρων) καὶ ὑψηλῶν ὀρισμῶν ἀνατιθέμεναι τῷ ἐκκλησιαστικῷ κριτηρίῳ ὑποθέσεις».

Εἰς τὸν κώδικα 224 τοῦ Οἶκ. Π/χείου ὅπου καταχωροῦνται πράξεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου κατὰ τὸ σύστημα καὶ τὴν τάξιν τὴν καθοριζομένην ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ (δρροθετηρίου Εα) ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς: «ἡ διαφορὰ αὕτη ἐπειδὴ δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ προανέτεθῃ εἰς τὸν καζασκέ-ρην ἐφένδην κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ μουμπασίρη ἔμεινε νὰ παρουσιάσῃ μάρ-τυρας ἢ γυνὴ» (σελ. 52 ἀριθμ. 108, Μάρτιος 1846). Ἐντεῦθεν καταφαίνε-ται ὁποῖαν σπουδαιότητα ἀπέδιδεν εἰς τὸ ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐκκλ. κρι-τήριον ἢ τουρκ. κυβερνήσις παραπέμπουσα εἰς αὐτὸ ὑποθέσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐξετάσῃ προηγουμένης ἀνώτερος κρατικὸς ὑπάλληλος καθὼς ἦτο τότε ὁ Καζασκέρης. (9) Ἐν τούτοις πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴν ἰδίαν πράξιν ὅτι ὁ μουμπασίρης ὠδηγῶν τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὸ Π/χεῖον πρὸς «κρισολο-γίαν» ὑπέβαλλε καὶ γραπτὴν ἔκθεσιν ἐκθέτων τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως. Ἀπὸ τὸν ἴδιον κώδικα (224 σελ. 51 ἀρ. 84 Μαρτίου 19, 1846) μανθάνο-μεν, καθὼς καὶ ἀλλαχόθεν, ὅτι μουμπασίρης κυβερνητικὸς ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ ἐναγομένου ἐνώπιον τούτου. «Ὁ ἐναγόμενος Ἰσαὰκ Νικολάου ἀποφεύγων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὸ κριτήριον, καὶ σήμερον κοσμισθεὶς διὰ τοῦ μουμπασίρη».

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πατριαρχικὸν κριτήριον διαφορὰς ληψοδοσίας ἢ σχέσεις ἐχούσας πρὸς τὰς συντεχνίας παρέπεμπεν ἐνίοτε εἰς τοὺς μαγίστο-ρας ἢ εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς συντεχνίας ἢ ἄλλως ρουφετίου

(9) Εἰς τὸν κώδικα 211 (οἱ κώδικες αὐτοὶ λέγονται καὶ κώδικες τοῦ Διβανίου) Φεβρ. 1847 ἀναφέρεται τὸ ἐξῆς: «Ὁ Χαζάραγας Ναζήρης τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ σχολῆς τοῦ Ὁρτάκιοι ἐνάγει τὸν Ἰωάννην Ἀλεξίου δι' Ἀρξουχαλίον ἀνατεθειμένου εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ δι' ὁμολογίας κατὰ τὸ εἰς χεῖράς του πιλάντζον κεφάλαιον καὶ διάφορα γρ. 6074 καὶ παρ. 16 χρεωστούμενα παρὰ τῆς τιμιότητός του εἰς τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Φωκά εἰς τὸ Ὁρτάκιοι». Οἱ Ναζίρηδες ἦσαν ἀνώ-τεροι ἐκκλησιαστικοὶ καὶ σχολικοὶ ἄρχοντες ὑπεράνω τῶν ἐπιτρόπων τῶν ναῶν καὶ τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν· τοιοῦτους ναζίρηδες ἀναφέρει ὁ μέγας κώδιξ (τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος) τῆς Κοινότητος τοῦ Μ. Ρεύματος οἱ ὅποιοι ἐξελέγοντο μεταξὺ τῶν ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως ὁμογενῶν, κεχαγιάδων τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας, Μολδαβίας, καὶ ἄλλων ἀξιωματούχων.

λεγομένης. Εἰς τὸν κώδικα 224 σελ. 3 ἀναφέρεται «τῇ 18 Ἰουλίου (1845) εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 45 διαφορὰν τοῦ Προδρόμου μετὰ τοῦ Γιωβάννη πακάληδων, ἐνεκρίθη νὰ θεωρηθῇ ἡ θεωρησις αὐτῆς εἰς τοὺς μαγίστορας τοῦ ἐσναφίου⁽¹⁰⁾». Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ «αἵρετοκρισίας» περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλει ὁ προρρηθὲς Ἰγνάτιος 30 περίπου ἔτη πρὸ τῆς συντάξεως τῶν προαναφερομένων πρακτικῶν. Τὸ αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον ὁμιλεῖ περὶ «ἀνωτέρου κριτηρίου⁽¹¹⁾» κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναλόγου πρὸς τὸ ὑπέρτατον κριτήριον τοῦ Ἰγνατίου περὶ τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ἀνέφερα.

Τὰ μέλη τοῦ ἐξ ὁφφικιάλων πατριαρχικοῦ δικαστηρίου ἦσαν, καθὼς παρετήρησε καὶ ὁ Κ/τίνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, «παρεκτὸς τοῦ Μ. Οἰκονόμου, τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῦ Σακελλαρίου καὶ Σακελλίου, λαϊκοὶ καὶ ἀπὸ τὰς προκρίτους τῆς πόλεως οἰκογενείας». Πρωτέγκδικοι, πρωτονοτάριοι, πριμικλήριοι καὶ ἄλλοι ἦσαν λαϊκοί. «Ὡστε κληρικός, προσέβηκεν ὁ Κ. Οἰκονόμος, ἥτο ἕως πρὸ δγδοήκοντα χρόνων—1864-80=1784— συνώνυμον ἐκεῖ μὲ τὸ εὐγενής»⁽¹²⁾.

(10) Ἴδε παρόμοιον εἰς τὸν κώδικα τοῦ 1847 σελ. 53. Ὁ κ. Γεδεὼν ἀναφέρει διαφορὰς ἐσναφίων λυθείσας, λέγει, ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν Ἀρχιερέων. «Ἐτερον ἀφοριστικὸν τοῦ ρουφελίου τῶν σαμολαδάδων κατὰ τινος τῶν συνεχγίτων· «οἱ χριστιανοὶ σαμολαδάδες..... παραστάντες ἐπὶ συνόδου»..... καὶ τὸν παραβάτην τῶν γινομένων μεταξὺ τοῦ ρουφελίου αὐτῶν συνθηκῶν, βεβαιωθείσων καὶ διὰ προεκδοθέντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ γράμματος». («Ἐκκλ. Ἀλήθεια» 1916 σελ. 1893 ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ 309 κώδικος τοῦ ἐνταῦθα ἀγιοταφικοῦ μετοχίου). Ἡ ἐπὶ συνόδου παρὰστασις εἶναι παρουσίαισι, κατ' ἐμέ, μᾶλλον ἐνώπιον τοῦ ἐξ ὁφφικιάλων πατριαρχικοῦ Συμβουλίου. Βεβαίως τὸ προεκδοθὲν βεβαιωτήριον γράμμα εἶναι εἶδος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγίλλου· ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν πιθανότητα, ἵνα μὴ εἰπω βεβαιότητα. τῆς πρὸ τοῦ εἰρημένου συμβουλίου παρουσιάσεως τῶν σαμολαδάδων. Εἰς τὸν κώδικα τοῦ Διβανίου (ἀρ. 224 σ. 5), καταχωροῦνται παρόμοια πράγματα· ἡ ἐμφάνις τῶν βουτζάδων γίνεται ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου τῶν ὁφφικιάλων. «Ὁμοθυμαδὸν οἱ βουτζάδες ἐφανισθέντες ἐζήτησαν ἐπιτίμιον διὰ νὰ ὁμολογήσῃ ἕκαστος αὐτῶν ποίαν πώλησιν ἔκαμεν, διὰ νὰ πληρωθῇ ἀναλόγως τὸ δόσιμόν των, ἐνεκρίθη νὰ ζητηθῇ διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς των. Ζητηθὲν τὸ ρηθὲν ἐπιτίμιον δι' ἀναφορᾶς κοινῆς, ἐνεκρίθη καὶ ἐγένετο».

(11) Εἰς τὸν κώδικα 224 (σ. 55, 27 Ἀπριλίου 1846) ἀναγινώσκωμεν «ἐπειδὴ βασιανθείσης τῆς διάφορᾶς τοῦ ἀνδρογύνου τούτου καὶ ἐκ τῆς πνευματικώτερον ἐκφράσεως τῆς γυναικὸς ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔχει εὐλογον αἰτίαν τοῦ ζητεῖν διαζύγιον, μᾶλλον δὲ ἐφάνη αὐτὸς ὑπεύθυνος καὶ αἷτιος ὅπως οὖν εἰς τὰς ἐκ μέρους τῶν οἰκειῶν γενομένας τῇ γυναικὶ ἐπηρείας... ἐνεκρίθη νὰ συσσεφθῇ μέχρι τῆς προσεχοῦς Τρίτης διὰ νὰ δεχθῇ τὴν γυναικὰ του καὶ νὰ συνοικήσῃ, εἰδὲ μὴ νὰ παιδεύηται μὲ ὅταν ἐγκρίνῃ τὸ ἀνώτερον κριτήριον παιδεύειν».

(12) Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ οἰκονόμων «τὰ Σωζόμενα» τόμ. Β σ. 129. Περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συμβουλίων ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος γράφει· ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς ἔχουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των *σύνδοκον*, ἡ ὁποία συντίθεται ἀπὸ κληρικοὺς καὶ ἀπὸ τοὺς προεστώτας ἐκάστης ἐπαρχίας, καὶ εἰς τοῦτο τὸ κριτήριον θεωροῦνται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις καὶ αἱ τῶν χριστιανῶν διαφοραὶ (μν. ἔργον σ. 51). Ὁ Ἰγνάτιος ἐδῶ ἔχει

Εἰς τὸ ὁροθετήριον (Ε α) ὡς κυριώτερα μέλη τοῦ κριτηρίου εἶναι ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Πρωτοσύγκελλος, ὁ Μ. Οἰκονόμος καὶ ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος. Ἄπαντες οὗτοι εἶναι ἱερωμένοι. Ἐν τούτοις παρευρίσκονται πάντοτε «τρεῖς τῶν ὁφφικιάλων ἱερέων, καὶ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ἐφημερίων οἱ μᾶλλον προέχοντες». Λαϊκὰ μέλη δευτερεύοντα ἦσαν ὁ Πρωτέκδικος, ὁ Πρωτονοτάριος καὶ πριμικήριος. Οἱ νοτάριοι ἐλάμβανον μέρος ὡς γραμματεῖς μὴ δικαιούμενοι νὰ παρακάθηνται ὡς οἱ λοιποί, ἀλλ' ὑποχρεωμένοι «νὰ ἴστανται ἐν τῷ κριτηρίῳ». Εἰς τὸ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ δημοσιευόμενον ἔγγραφον (πρακτικὸν διαζεύξεως ἢ γράμμα διαζυγίου) Ε δ 2 ὑπογράφουν ἐκτὸς τοῦ Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ (1646) ὁ οἰκονόμος ἱερεὺς Ἰωάννης Φιλιππουπολίτης, ὁ Ἱερεὺς Ἰωάννης καὶ Σακελλίου, ὁ ἱερεὺς Δημήτριος καὶ δευτερεύων, ὁ ὑπομνηματογράφων Δημήτριος, καὶ ὁ πρωτονοτάριος Ἀθανάσιος. Κατὰ ταῦτα ὡς πρὸς τὸν καταρτισμὸν τοῦ πατριαρχικοῦ κριτηρίου ἀπὸ ἀπόψεως κριτῶν, τὸ τοῦ 1845 δὲν διέφερεν ἀπὸ τοῦ παρομοίου δικαστηρίου Φιλιππουπόλεως τοῦ 1646. Αἱ μεταβολαὶ ὡς πρὸς τοὺς τοιούτους ἐκκλησιαστικούς θεσμούς μέχρι τοῦ 1856 ἦσαν βραδείαι καὶ ὄχι βαθεῖαι.

Ε α. Τὸ «ὁροθετήριον» ἦ, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὁ κανονισμὸς αὐτὸς εἶναι καταχωρημένος εἰς δύο κώδικας τοῦ Οἰκ. Π/χείου, εἰς τὸν ΣΚΔ κώδικα ἀποφάσεων τοῦ Διβανίου καὶ εἰς τὸν ΣΗ κώδικα τῶν πρακτικῶν τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου. Ὁ Π/χης Μελέτιος ὁ Γ' ὁ ἐπονομαζόμενος Πάγκαλος, ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τῆς 18ης Ἀπριλίου 1845 μέχρι τῆς 28 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἐβδομάδας τινὰς μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ἐπελήφθη σοβαρωτάτου κατ' ἐμὲ ἔργου, τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ πατριαρχικοῦ δικαστηρίου ἢ κριτηρίου. Ἡ ἐπικρατήσασα «ἄνωμαλία καὶ ἀκαταστασία» εἰς τὸ σῶμα τοῦτο ἐπέβαλλε τὴν λήψιν μέτρων καὶ τὴν ἐπαναφορὰν συνηθειῶν «ἀρχαίων αἵτινες κατηργήθησαν καὶ παρεωράθησαν ἐκ τε τῶν περιπτώσεων καὶ ἐξ ὀλιγωρίας καὶ ἀμελείας». Τὸ ὁροθετήριον λοιπὸν τοῦ Μελετίου τοῦ Γ' εἶναι σπουδαιότατον ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ὡς ἐπαναφέρον θεσμούς καὶ διατάξεις παλαιάς. Ὁ ζηλωτὴς πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ', κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχίαν του 1835-1840, ἐπελήφθη τῆς διορθώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων πρὸς τοῦτο εἶχε συστήσῃ «Ἐπιτροπὴν Ἐκ-

ὕπ' ὄψιν τὰς γενικωτέρας μεικτὰς συνελεύσεις, οὐχὶ τὰ συμβούλια, τὰς συνόδους καὶ τὰ ἐπαρχιακὰ κριτήρια τὰ ἀποφασίζοντα περὶ διαλύσεως γάμων καὶ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον ζητημάτων, καθὼς εἶναι τὸ κατωτέρω ἀναφερόμενον ἐπαρχιακὸν κληρικὸν συμβούλιον τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως. Εἰς ἔγγραφον τοῦ 1668 σχετικὸν πρὸς τοὺς νεωτερισμοὺς τοῦ Σιναίου Ἀνανίου ὡς κληρικοὶ μὴ ἱερωμένοι ὑπογράφουν μεταξὺ ἄλλων ὁ Μ. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος Ἰουλιανός, ὁ Μ. Χαρτοφύλαξ Ἰωάννης, ὁ Πρωτέκδικος Μιχαήλ, ὁ Μ. Ρήτωρ Ἀλέξανδρος, ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης Νικόλαος. Ὡστε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὔτε ὁ χαρτοφύλαξ, οὔτε ὁ Πρωτέκδικος, οὔτε ὁ Ἐκκλησιάρχης ἦσαν ἱερωμένοι.

κλησιαστικὴν τε καὶ πνευματικὴν». Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ αὕτη περιελάμβανε τρεῖς ὑποεπιτροπάς. Α' ἐπιφορτισθεῖσαν α) μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν χειροτονουμένων (κανονικὴ) β) μὲ τὸν ἔλεγχον τῶν πνευματικῶν. Β' ἔχουσιν ὡς καθήκοντα α) τὴν ἐποπτείαν τῶν ἐκτυπούμενων βιβλίων β) παρακολούθησιν τῆς διαγωγῆς τῶν κληρικῶν καὶ γ) τὴν ἐποπτείαν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Γ' ἀναλαβοῦσαν α) τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ β) τὰ τοῦ θ. κηρύγματος (13). Οὐδαμοῦ λόγος περὶ διαρρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Τὸν Γρηγόριον ἀνησύχει τότε ἡ προτεσταντικὴ καὶ καθολικὴ προπαγάνδα καὶ διάφοροι ἄλλαι τάσεις αἰρετικαὶ ἢ ἀθρησκείας συχναὶ μετὰ τὸν ὑπὸ τῆς Μ. Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐπελθόντα κλονισμὸν εἰς τὰ πνεύματα. Τὸ τοιοῦτον ἐπεχείρησε μετὰ ἐννέα ἔτη ὁ Μελέτιος ὁ Γ'. Ἡ μεταρρυθμίσις ἀπέβλεπε τόσον εἰς τὸ κριτήριον ὅσον καὶ «εἰς τοὺς ἐντιμολογιστάτους κληρικοὺς γραφεῖς»· διότι ἀμφοτέρω ταῦτα εἶναι συνοδοὶ «καὶ συμφυᾶ συστατικὰ τῆς πατριαρχικῆς μεγαλειότητος». Οἱ κληρικοὶ ὁφεικιάλοι—οἱ ἐκτὸς τοῦ βήματος—πρὸ πολλοῦ εἶχον χάσιν τὴν δύναμιν καὶ τὸ κύρος των· δὲν ἦσαν πλέον οἱ διενεργοῦντες πτώσεις πατριαρχῶν. Τὸ ὁροθετήριον ὁμιλεῖ περὶ κληρικῶν γραφέων, γραμματικῶν καὶ ὑπογραμματικῶν. Αὐτοὶ ἐξετροχιάσθησαν ὡς ἐκτελεσταὶ ὑπηρεσίας. Δὲν ἔχασαν ἐξουσίαν, διότι δὲν εἶχον τοιαύτην. Τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐστεροῦντο καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνωτεροι «ἐκτὸς τοῦ Βήματος» κληρικοί, Μ. Πρωτέδικος, Πρωτονοτάριος, Πριμικήριος, Ρεφερεντάριος οἱ εἰς τὸ ὁροθετήριον μνημονευόμενοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐντὸς τοῦ βήματος, ἑσωκατάκελλοι κληρικοὶ ἱερωμένοι, Μ. Πρωτοσύγκελλος, Πρωτοσύγκελλος, Μ. Ἀρχιδιάκονος καὶ Μ. Οἰκονόμος—ἀναφερόμενοι ὡσαύτως εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν ἔγγραφον—εἶχον μὲν σημασίαν τινα, ἀλλ' οὐδὲ μακρόθεν ἠμποροῦν νὰ παραβληθοῦν πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῶν πρώτων μετὰ τὴν Ἑλωσιν κληρικῶν.

Ὁ Ἀθ. Κομν. Ὑψηλάντης ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀλλαξοπατριαρχειῶν τοῦ ιζ'. αἰῶνος προσθέτει «εἰς τὰς ἀλλαξοπατριαρχείας αὐτὰς τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ συνεχεῖς, ἀπὸ ἔτους σωτηρίου 1512 δὲν φαίνεται εἰς τὰς ἱστορίας πλέον τὸ ὄνομα τῶν **κληρικῶν**· ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ δυστυχία τοῦ Γένους ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀποκατέστησε τοὺς κληρικοὺς ἀφανεῖς τε καὶ ἀνε-

(13) Ὁ πλήρης τίτλος τῆς ἐκτυπωθείσης εἰδοποιήσεως ἔχει οὕτω· «Εἰδοποιήσις περὶ συστάσεως Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Πνευματικῆς. Ὁριστικὴ τῶν χρῶν ἐκαστου τῶν μελῶν» καὶ παραινετικὴ εἰς πάντας τοὺς ἡμετέρους ὀρθοδόξους εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ εὐπειθειαν τῶν ἐν αὐτῇ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων. Συστηθεῖσα καὶ διακηρυχθεῖσα παρὰ τοῦ παναγιωτάτου καὶ θειοτάτου οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Γρηγορίου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἱεράς Συνόδου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει
κατὰ τὰ Πατριαρχεῖα
παρὰ Α. Ἀργυράμωφ
ἀωλστ'.

νεργήτους εἰς τὸ παντελές. (14)». Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα δὲν μαρτυροῦν τόσον πρόωρον τὴν ἀφάνειαν τῶν κληρικῶν. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἐφ' ὅσον καθίστατο διαρκὴς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος, ἡ διοίκησις τῆς ἐκκλησίας περιήρχετο εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς Συνοδικούς, τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου διοικουμένου ὅτε μὲν συνταγματικῶς (διὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου ἁρμονικῶς) ὅτε δὲ ἀπολυταρχικῶς, τῆς ἀπολυταρχίας ἀσκουμένης ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τινων ἰσχυρῶν ἐνδημούντων «ἐγκρίτων καὶ ἐπισήμων» ἀρχιερέων. Ἀλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὸ ὁροθετήριον τοῦ 1845. Διπλοῦν τὸ καθήκον τῶν μελῶν τοῦ κριτηρίου, αἱ κρισιολογίαι καὶ αἱ ἀποφάσεις διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς («τά τε ἐγγύς») καὶ ἡ παρὰ τῶν ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν γραφῶν σύνταξις τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀποστελλομένων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων («καὶ τὰ πόρρω»). Ὡστε δὲν ἀπετέλουν μόνον σῶμα κριτηρίου ἀλλὰ καὶ γραφῶν, «πατριαρχικὴν καντζελαρίαν (15)» ὡς διαλαμβάνει ὁ κώδιξ 224 εἰς τὴν 9 σελίδα.

Τὸ ὁροθετήριον περιλαμβάνει ἐννέα ἄρθρα ἢ, καθὼς ἀναγράφει, «κεφάλαια». Τὸ α' ἀναφέρεται εἰς τὴν «προγραφὴν» ἢ «προσημείωσιν» καθὼς ὀνομάζεται ἡ ἐν ἰδιαιτέρῳ κώδικι καταχώρησις τῆς περιλήψεως τῆς ἀγωγῆς

(14) «Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν» σελ. 193-194. Ὁ μνημονευθεὶς Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὡς ἐξῆς ἐξηγεῖ τὴν ἰσχύν τῶν κληρικῶν «οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὸν οἰκουμενικόν θρόνον Ἀρχιερεῖς καὶ ἂν ἤρχοντο ἐνίοτε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν δι' ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς ἐπαρχίας των, ἐπέστρεφον εὐθὺς ὅπισω, ἐπειδὴ ἦσαν ἀμπτωχοὶ καὶ δὲν εἶχον τὸν τρόπον νὰ διατρίψωσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην παρὰ τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν τὸ πατριαρχεῖον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν κληρικῶν, οἱ ὅποιοι, διοικοῦντες μὲ πολλὴν ἀταξίαν τὰ κοινὰ πράγματα, ἔγιναν κατὰ καιροὺς αἰτιοὶ πολλῶν κακῶν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πατριάρχας... Ἀφοῦ διὰ τῶν εἰρημένων εἰσοδημάτων ἔλαβον οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς τρόπους νὰ ζῶσιν ὅπως οὖν μὲ ἀνεσιν, ἡ Σύνοδος τῶν Ἀρχιερέων ἔγινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παντοτεινὴ ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν παρεδρευόντων ἦτον ἀπερίοριστος, ἡ πληθὺς ἐπροξένει ἐνίοτε ἀταξίαν, καὶ ὁ Πατριάρχης, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξουσία ἦτο ἀπερίοριστος, ἔπρεπε ἢ νὰ ἐνδίδῃ εἰς τὰ ἀπαιτήσεις τῶν δυνατῶν καὶ νὰ ἐπιφορτίξῃ τὸ κοινόν τῆς Ἐκκλησίας μὲ μεγάλα βάρη, ἢ νὰ γίνεταί αὐτὸς θυσίᾳ τοῦ ζήλου του». Μνημονευθὲν ἔργον σελ. 29, 30, 31, 32. Ἀλλ' ὁ Ἰγνάτιος παραλείπει νὰ ἀναφέρῃ τὰς ἐνεργείας τῶν ἰσχυρῶν ὁμογενῶν ἡγεμόνων Μολδοβλαχίας, Μ. Διερμηνέων, Μεγ. Λογοθετῶν καὶ ἄλλων Φαναριωτῶν οἱ ὅποιοι διέθετον πολλὰς τὰς τῆς Ἐκκλησίας—ἐκλογὴν πατριάρχου καὶ Ἀρχιερέων—κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς. Μήπως τοιοῦτοι ἰσχυροὶ λαϊκοὶ δὲν ἐπολιτεύοντο μὲ τὸ αὐτὸ κῶρος, μὲ τὴν αὐτὴν μέθοδον καὶ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα καὶ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα; Βλέπε Φωτίειον Βιβλιοθήκην, μέρος Α' σελ. 3-4 καὶ τὴν σημείωσιν 7 εἰς τὰς ἰδίας σελίδας. Περὶ τοῦ μὴ ἐγκαίρου ἀφανισμοῦ τῶν τιμωτῶν καὶ λογιστῶν κληρικῶν βλέπε τὴν αὐτὴν Βιβλιοθήκην Α σ. 111, 150 κ. ἄλλ.

(15) Καντζελλάριος ἢ καγκελλάριος ἐκ τοῦ λατινικοῦ Cancellarius. Περὶ τῶν καγκελλαρίων κατὰ τὴν πρό τῆς Ἀλώσεως περίοδον βλέπε Pargoire, L'église Byzantine de 527 à 847 σ. 65.

τοῦ ἐνάγοντος. Χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ ἀραβοτουρκικὴ νομικὴ ἔκφρασις ζάπτι νταβὰ (=κράτησις, σημείωσις ἀγωγῆς = σύνταξις πρακτικοῦ τῆς ἀγωγῆς). Τὸ β' ἄρθρον κάμνει μνεῖαν περὶ τοῦ ἐναγομένου ὑποχρεωμένου νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς δικασίμου· δικαιούται ὁ ἐνάγων νὰ κάμῃ τὴν ἀπολογίαν του ἢ ὁποία καὶ κατεχωρεῖτο εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ περιέχοντος τὴν περίληψιν τῆς ἀγωγῆς φύλλον τοῦ κώδικος τοῦ νοταρίου (γραμματέως). Ἦτο περίπου αὐτὸ τὸ σήμερον λεγόμενον «προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις». Τὸ γ' ἄρθρον διαλαμβάνει ὅτι οὐδ' αὐταὶ αἱ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀνατιθέμεναι εἰς τὸ πατριαρχικὸν κριτήριον ὑποθέσεις ἐξαιροῦνται τῆς προρρηθείσης «προσημειώσεως». Τὸ τέταρτον κεφάλαιον πατάσσει τὴν τέως ὑφισταμένην ἀπολυταρχικὴν κρισεολογίαν· δι' αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὴν ἐπὶ δικαστηρίου «ἐπὶ συνόδου» ὅλων τῶν μελῶν τοῦ κριτηρίου διαδικασίαν καὶ λήψιν ἀποφάσεων. Ἀπαιτεῖται δὲ παμψηφία, θεωρουμένης ἄλλως τῆς ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσεως ἐκκρεμῶς καὶ ὑποβαλλομένης εἰς τὴν ὀριστικὴν κρίσιν τοῦ Πατριάρχου. Ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ λόγος γίνεται περὶ κώδικος ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ καταγράφωνται αἱ ἀποφάσεις τοῦ κριτηρίου ὑπογραφόμεναι κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς ὑπὸ τῶν κυριωτέρων μελῶν αὐτοῦ καὶ «ἐμφανιζόμεναι» πρὸ τοῦ Πατριάρχου. Τὸ ἕκτον διαλαμβάνει περὶ τοῦ νοταρίου γραμματέως ὀφείλοντος νὰ διημερεύῃ ἐν τῷ πατριαρχείῳ πρὸς πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων· ἡ ἀμοιβὴ τοῦ νοταρίου δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν ὠρίσθη μετὰ 1 καὶ 5 γροσίων. Κατόπιν (ἐν τῷ ζ' ἄρθρῳ) κανονίζονται τὰ τῶν γραφῶν τῶν ἐπιφορτισμένων μὲ τὴν σύνταξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων. Ἡ ἀμοιβὴ τῶν γραφῶν θὰ γίνεται κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῶν κάρτων· τὸ ὅλον διαιρεῖται εἰς 132 κάρτα καθὼς τὰ οἰκόπεδα καὶ ἐν γένει τὰ καταστήματα διαιροῦνται ἐν Τουρκίᾳ εἰς ἄσπρα (= ἀκτσέδες) 120. Γίνεται δὲ λεπτομερὴς καθορισμὸς τῆς διανομῆς τῶν κάρτων τῆς τιμῆς ἐκάστου κάρτου ὀριζομένης εἰς ἕξ γρόσια. Εἰς τὸ ὄγδον ἄρθρον ἀπαντῶμεν τὸν σημειωτὴν ἢ καταστιχάριον ὡς καὶ τὸν θεωρητὴν. Ὁ σημειωτὴς κρατεῖ βιβλίον (κατάστιχον) εἰς τὸ ὁποῖον σημειώνει τὰ ἐκάρτα τῶν ὅλων τοῦ πατριαρχικοῦ κλήρου (ἐντιμολογιατῶν κληρικῶν) εἰσοδημάτων, ὃ δὲ θεωρητὴς εἶχε τὴν ἐκτέλεσιν σπουδαιότερου καὶ οὐσιαστικωτέρου καθηκόντος· νὰ ἐξελέγῃ τὸν τε τύπον καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ ὁρθοῦ καὶ τοῦ εὐλόγου καὶ συμφωνίας πρὸς τὰ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρατοῦντα. Ἡ τοιαύτη θεώρησις καὶ σημείωσις πατριαρχικῶν γραμμάτων καὶ σιγιλλίων ἦτο ἀρχαία. Εἰς τὴν σελίδα 126 τοῦ πρώτου τόμου τῆς Φωτιείου μου Βιβλιοθήκης (σημ. 30) ἔκαμα λόγον περὶ τῆς τοιαύτης θεωρήσεως τῶν πατριαρχικῶν σιγιλλίων θεωρηθέντων ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ ἀντικατασταθέντων διὰ νέων τοιούτων. Εἰς τὰ σιγίλλια ἐκεῖνα ἐχρησιμοποιήθησαν ἀμφότερα· τὸ «ἐθεωρήθη» καὶ τὸ «ἐσημειώθη». Τὸ ἕνατον τυγχάνει ἐπέκτασις καὶ συμπλήρωσις τοῦ

ὀγδόου ἀποκλείον τοὺς μὴ ἔχοντας κάρτα κληρικοὺς ἀπὸ τῆς συντάξεως γραμμάτων καὶ ἀπαγορεύον τὴν εἰς τὸν πατριάρχην παρουσίαν γραμματος μὴ φέροντος τὸ «ἐσημειώθη τοῦ καταστιχαρίου» τὸ τοιοῦτον γράμμα ἀπορρίπτεται καὶ ὑπὸ τοῦ θεωρητοῦ· τὸ προτελευταῖον ἄρθρον ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου ἐξαρτήσεως τῶν «κληρικῶν» καὶ τῶν νοταρίων καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ἐγγράφων ἐν «φύλαξιν» ὁλδ. περὶ φακελλοποιήσεως ὡς λέγομεν σήμερον. Τὸ τελευταῖον ἄρθρον διαλαμβάνει ὄχι μόνον περὶ τοῦ ἐκ ποίων δευτερευόντων μελῶν ἀπληρτίζετο τὸ κριτήριον, ὡς ἤδη ἀνέφερα, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀποδείξεως δηλωτικῆς τῆς διαλύσεως τοῦ γάμου τὴν ὁποίαν θὰ λαμβάνῃ ὁ ἐνδιαφερόμενος. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο γίνεται καινοτομία. Εἰς τὰ ἔγγραφα Εβ καὶ Εγ καὶ Εδ ἐκτίθενται οἱ λόγοι τῆς διαζεύξεως ἐνίοτε μετὰ τινων λεπτομερειῶν· τὸ τοιοῦτον ἐθεωρήθη ἄτοπον. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς διαζεύξεως θὰ κατεγράφοντο εἰς τὸν κώδικα τῶν πράξεων τοῦ διαζυγίου. Ἡ προᾶξις τοῦ διαζυγίου ἔφερε τὴν ὑπογραφὴν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατριάρχου.

Ὅλα τὰ ἔγγραφα Εγ εἶναι πράξεις διαζυγίου γεγραμμέναι εἰς τὸν κώδικα τοῦ πατριαρχείου ὡς ἀντίγραφα, τῶν ὁποίων τὰ πρωτότυπα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους. Ποῖον συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι τὰς ἀποφάσεις περὶ διαζυγίου, τὰς λαμβανομένας ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ὁφθαλμίων, ὑπέγραψεν ὁ πατριάρχης καὶ ἐθεωροῦντο ὡς αὐτοῦ ἀποφάσεις, θὰ γράψω κατωτέρω. Ἀπὸ τὸ ὁροθετήριον μανθάνομεν ὅτι τοῦ κριτηρίου τούτου δὲν προήδρευεν ὁ Πατριάρχης. Εἰς προγενεστέρους χρόνους προήδρευεν αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης ἢ ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ὡς ἀναφέρει περὶ τούτου καὶ ὁ ρηθεὶς Ἰγνάτιος (σ. 17 τοῦ παρόντος τόμου). Εἰς ἔτι προγενεστέρους χρόνους (1η' ἰς', καὶ ἄλλους αἰῶνας) προήδρευε σχεδὸν πάντοτε ὁ Πατριάρχης. Ἐφ' ὅσον ἐμειώνετο τὸ κύρος καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν «κληρικῶν» τοῦ Πατριαρχείου, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ὁ πατριάρχης ἐγκατέλειπε τὴν προεδρείαν τοῦ συμβουλίου των. Εἰς τὰ ἔγγραφα Εδ προεδρεύει τῶν συμβουλίων ὁ οἰκεῖος ἀρχιερεὺς.

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὁροθετηρίου καὶ ἄλλων ἐγγράφων πειθόμεθα ὅτι τὸ κριτήριον δὲν ἦτο δικαστήριον ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελὲς ἀλλὰ μᾶλλον συμβουλευτικὸν σῶμα ποτὲ μὲν τοῦ Πατριάρχου, ποτὲ δὲ τοῦ Μ. Πρωτοσυγγέλλου ἢ τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου. Εἰς τὸν κώδικα 224 σελ. 7 καταχωρεῖται πρακτικὸν τοῦ κριτηρίου εἰς τὸ ὁποῖον λόγος γίνεται περὶ ἀκυρώσεως τῆς ὀπισθεν πράξεως τοῦ κριτηρίου «κατ' ἀνωτέραν εἰσήγησιν» (16).

(16) Εἰς τὸ τέλος τοῦ πρακτικοῦ προστίθεται καὶ τὸ ἑξῆς· «Ἐπὶ τέλους παρευρέθη καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος κύριος Νεόφυτος καὶ ἀνένευσεν τῇ ἡμῶν πράξει». Ὁ Μ. Σύγκελλος καὶ κατόπιν Πρωτοσύγκελλος ἐλέγετο Ἀγάπιος. Ὁ Μ. Οἰκονόμος Μιχαὴλ, ὁ Μ. Πρωτεύδικος Μιχαὴλ, ὁ Μ. Πρωτονοτάριος Ἰωάννης, ὁ Μ. Πριμικήριος Κωνσταντῖνος, ὁ Μ. Ρεφερεντάριος Γεώργιος, Γραμματικοί, Ἰωάννης Τζιρᾶς, Ἰωάννης Ἀνεσιάδης.

Πάντως τὸ κριτήριον τοῦτο εἶναι ἡ ἐξέλιξις τοῦ κριτηρίου περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὁ Χριστοφόρος Ἀγγέλος ὅταν λέγῃ «καὶ τρεῖς ἦ τέσσαρες, οἵτινες *ἀγρουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πατριάρχου*». (17).

Ἡ χοῆσις λέξεων τουρκικῶν εἰς τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν ἀρχίζει μετὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ παρατείνεται μέχρι τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1877. Εἰς τὰ ἔγγραφα Ε γ καὶ Ε δ δὲν ἀπαντῶσι λέξεις τουρκικαί· διαφυλάσσονται ἀκόμη αἱ γραικορωμαϊκαὶ λέξεις ὡς μετὰξὺ ἄλλων ἡ λέξις π.δ.χ. «σπούριος» (νόθος, λέξις λατινική). Ἐν ᾧ εἰς τὰ νεώτερα ἔγγραφα καὶ τοὺς μεταγενεστέρους κώδικας ἀναγινώσκομεν τὰς λέξεις ἀρζουχάλι, μουμπασίρης, ζάπτι, μουζακερὲς (μουζακερὲς ἀντὶ «διάσκειψις δικαστική» ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν κώδικα τοῦ 1867) κ. ἄ. Ὁ Κ. Ὑψηλάντης, συγγραφεὺς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, μᾶς δίδει εἰκόνα τῆς γλωσσικῆς καταστάσεως, ἰδίως τῆς παρεισφήσεως πλείστων τουρκικῶν λέξεων. Πρὸ πάντων οἱ ὅροι τοῦ δικαστηρίου καὶ γενικώτερον τῆς δικαστικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς ἐξετουρκίσθησαν. «Ἀμανέτι» «ταχοίλι» «ἀρζιχάλι», «μοναστηρπένδης» (ἐσώκλειστος εἰς μοναστήρι) «σικλέτι» (στενοχωρία) «γνάτι» «μουκιαλεμέ» (συνομιλία, κοινωνολογία) «ἰτζράς» «σαδίκης» (=πιστὸς) «μαχσούπηδες» (=φυλακισμένοι) «κεφαλέτ» (=ἐγγύησις) «νεφσέ κεφαλέτ» (προσωπικὴ ἐγγύησις) «μαλᾶ κεφαλέτ» (=πραγματικὴ ἐγγύησις) κλπ. ἀπαντοῦν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Ὑψηλάντου (σελ. 403, 629, 695, 697, 698, 701, 703, 707, 711 κ. ἄλλ.). Καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ τουρκικοῦ ἔγγραφου Α β β (βλ. σελ. 20 καὶ αὐτόθι σημ. 40, σελ. 27 καὶ 28 Α' μέρους Φωτιεῖου Βιβλιοθήκης) συνταχθεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὑψηλάντου μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς τουρκ. γλώσσης καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γλώσσης τῶν πατριαρχικῶν ἔγγράφων.

Ὑπογραμματικοί· Κωνσταντῖνος Σταυράκης καὶ Γεώργιος Δημητρίου ἢ Δημητριάδης. Εἰς τὴν σελίδα 37 τοῦ κώδικος, ὅπου ἡ βεβαίωσις τοῦ δροσθετηρίου ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀνθίμου τοῦ στ' ἀναφέρεται καὶ γραμματικὸς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, ὁ Δημήτριος Στουδίτης. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρακτικὸν ἀρχίζει ὡς ἐξῆς· «Τῷ τρέχοντι, α ω μ ε σωτηρίῳ ἔτει κατὰ μῆνα Δεκέμβριον, μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδήμησιν τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μελετίου ἀνεβιβάσθη, ἐλέφ Θεοῦ καὶ ἀνακτορικῇ εὐμενείᾳ, ἐπὶ τὴν πατριαρχικὴν καὶ οἰκουμενικὴν περιωπὴν, ὁ ἀπὸ Ἐφέσου εὐκλεῶς ἦδη πατριερχεὺς Κύριος Κύριος Ἀνθίμος. Παρατρηθέντων δὲ τῶν πρακτικῶν καὶ τοῦ κώδικος τοῦτου παρὰ τῆς Παναγιώτητος καὶ ἐπικυρωθέντων ὡς καλῶς γεγεννημένων, ἐδόθη προνοητικῶς μετὰ τὰς ἀνηκούσας συμβουλὰς καὶ παραγγελίας πρὸς τὰ μέλη τοῦ κριτηρίου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἔντονος ἐπιταγῇ τῆς σεβασμιωτάτης ἡμῖν Παναγιώτητος, ὅπως παρομοίως ἐξακολουθοῦντες ἐν τῷ παρόντι τὰ πρακτικὰ χωρὶς τῆς παραμικρᾶς ἐλλείψεως καὶ παραμελείας κλπ.» τὸ πρακτικὸν ἄνωθεν φέρει «ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως» καὶ κάτωθεν ἰδιοχειρὸς «βεβαίωσις».

(17) Ἐγχειρίδιον περὶ καταστάσεως τῶν σήμερον εὕρισκομένων Ἑλλήνων. Ἐκδοσις 1678 σελ. 116. Βλέπε καὶ τὴν λατ. ἔκδοσιν τῆς Φρανκφούρτης 1655 ὅπου τὸ «κρίσις» ἐρμηνεύεται = «tribunal patriarchale» (σ. 109).

Ἐξέλιξις τῆς «κρίσεως τοῦ Πατριάρχου» εἶναι καὶ τὸ Κριτήριον τῶν ἐγγράφων Εγ ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Εβ·1-3. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων διαζυγίων γραμμάτων τὰ δύο τελευταῖα (2 καὶ 3) καὶ πρὸ πάντων τὸ 3ον ἀπελύθησαν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς ἐν Κ/πόλει συνόδου τῶν Ἀρχιερέων.

Εἰς τὸ τρίτον ἢ σύνοδος τῶν Ἀρχιερέων ὀνομάζεται «*ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον*». Καὶ ὄχι μόνον αἱ τῶν ἀρχιερέων ὑπογραφαὶ ἀναγινώσκονται εἰς τὸ τρίτον γράμμα, ἀλλὰ καταχωρεῖται καὶ ἡ εἰς τὰ τοιούτου εἶδους γράμματα συνήθης φράσις «τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ υπερτίμων κλπ.»

Εἰς τὰς πατριαρχικὰς πράξεις τὰς καταχωρουμένας εἰς τὰ Ἀκτᾶ, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἀνέφερα, ἀπαντᾷ ὡς εἶδομεν, (σ. 16) ἡ φράσις «ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων» κλπ. Ἡ φράσις τῆς «ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης» δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι πρόκειται περὶ πράξεως ἢ γράμματος προερχομένου παρὰ τῆς Συνόδου τῶν Ἀρχιερέων. Σύνοδος τοῦ Πατριάρχου ἀποκαλεῖται ὡς εἶδομεν (σ. 17) καὶ ἐκεῖνη «ἣτις συνίσταται ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς τοῦ πατριάρχου». Ἡ φράσις «συνοδικῶς προκαθημένης» τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀποφάσεως εἰλημμένης ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν ὁφικιαίων καὶ ἀρχόντων τῆς μητροπόλεώς των. Εἰς τὸν κώδικα τῆς μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρω εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος (σημ. τῆς σελίδος 172), καταχωρεῖται πρᾶξις διαζυγίου (διαζεύξεως γράμμα) τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἔχει οὕτω «*προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος*» συνεδριάζόντων καὶ τῶν αὐτῆς κληρικῶν καὶ εὐλαβεστάτων ἱερέων (18). Εἰς ἕτερον γράμμα καταχωρούμενον εἰς τὸν ἴδιον κώδικα (σ. 81) ἀναγινώσκομεν «τῆς ἡμῶν ταπεινότητος *συνοδικῶς προκαθημένης*, μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων αὐτῆς κληρικῶν καὶ χρησιμωτάτων ἀρχόντων». Πρόκειται περὶ κληρονομικῆς διαφορᾶς. Ἐγγράφη τῷ 1692 Ἰουνίου 13 ἐπὶ τοῦ Νεοφύτου, μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως. Τὸ διαζύγιον γράμμα Ε β 2 ἀπέρρευσε ὡσαύτως ἐκ τῆς συνόδου τῶν Ἀρχιερέων. Μᾶς πείθει περὶ τούτου ἡ φράσις «ἀποφαίνεται μετὰ τῶν περὶ αὐτήν». Ἡ φράσις αὕτη δὲν ἀπαντᾷ οὐδαμοῦ τῆς συλλογῆς ἐγγράφων Εγ.

Τὸ ἐγγράφον Εβ1 θεωρῶ μᾶλλον προελθὼν ἀπὸ σύνοδον ὁφικιαίων, καίτοι τὸ ἐν τέλει τοῦ γράμματος καταχωρούμενον «τὸ παρὸν πατριαρχικὸν *συνοδικὸν* διαζύγιον» δὲν ἀποκλείει ἀπολύτως καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρὰ συνόδου ἀρχιερέων προελεύσεως αὐτοῦ. Εἰς τὰ γράμματα Εγ ἀπαντᾷ ἡ φράσις «τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα» ἢ «τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα». Τὸ Εβ1 εὑρεθαι εἰς τὸν κώδικα Κριτίου ἢ Φωτίου-Κυπρίου Α, σελ. 316-7. Λόγος γίνεται περὶ ἐξωτερικῶν δυναστῶν. Δυστυχῶς

(18) Ἡ πρᾶξις αὕτη δημοσιεύεται εἰς τὸν παρόντα τόμον ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Ε δ 2.

ἦτο συχνὴ ἡ ἐπέμβασις τῶν ἐξωτερικῶν ἀρχόντων εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῶν ὀρθοδόξων. Ἡ ἐπέμβασις αὐτὴ δὲν ἐξεδηλοῦτο μόνον διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ γάμου («διὰ κεπηνίου») καὶ τῆς ἐξωτερικῆς διαζεύξεως, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον· εἰς τὸν ἴδιον κώδικα σελ. 105-107 ἀπαντᾷ γράμμα ἀφοριστικὸν διαλαμβάνον σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς· «σκοτισθέντες γὰρ οὗτοι (οἱ χριστιανοὶ) ὑπὸ τοῦ διαβόλου τοῦ ἀρχοντος τοῦ σκότους συμπλοκαῖς παρὰ νόμοις παραδιδόασιν ἑαυτοὺς, (πάντως ὑπαινίσσεται καὶ τοὺς διὰ κεπηνίων γάμους οἱ ὅποιοι μεταξὺ χριστιανῶν δὲν εἶχον καταργηθῆ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἰζ' αἰῶνος. Βλέπε σελ. 62 Α' τόμου Φωτ. Βιβλ. Τὸ ἀφοριστικὸν ἐγγράφη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταξὺ 1710 καὶ 1715) καὶ ἐκτελοῦσιν ἄθεσμα καὶ ἀπηγορευμένα συνουσίες, οἷτινες μὴ συγχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ὑμῶν τὰς τοιαύτας παρὰ νόμου ἐξεργάζεσθαι *μεσιτείας ἐξωτερικὰς μετέρχονται* δι' ὧν καταδυναστεύουσι τὸν ἀρχιερέα, καὶ ἐνοχλοῦσιν αὐτόν, ἡνίκα δὲ ἀποτύχωσι τῆς κακοβουλίας καὶ ὀρέξεως αὐτῶν διαβάλλουσι τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ *παρὰ τοῖς κρατοῦσι* καὶ προξενοῦσιν αὐτῷ συγχύσεις καὶ ταρχὰς καὶ ζημίας». Τὸ ἀφοριστικὸν ἀπέβλεπεν εἰς ὠρισμένην ἐπαρχίαν· ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐνοχλήσεις ἐκ μέρους τῶν κρατούντων γινόμεναι προκαλοῦμεναι δὲ ὑπὸ τῶν τέκνων τῆς ἐκκλησίας δὲν ἦσαν σπάνιαι εἰς πολλὰς ἐπαρχίας. Τὸ ἐγγραφον Ε β 1 ἀπελύθη κατὰ τὸ 1707 ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ⁽¹⁹⁾ Γαβριὴλ τοῦ Γ' πατριαρχεύσαντος ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1702 μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου 1707. Τὸ ἐγγραφον Ε β 2 ἐκ τοῦ κώδικος Φωτίου-Κυπρίου Β σελ. 255 εἶναι πρᾶξις διαζυγίου τοῦ γνωστοῦ ἱατροῦ Μιχαὴλ Περδικάρη ἢ Πρεδικάρη ⁽²⁰⁾. Ἡ κατὰ τὸν Ζαβίραν καὶ Κ. Σάθαν

(19) Μ. Γεδεών, «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σ. 614. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου—νῦν ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν—«Ἀλεξανδρινὰ σημειώματα» Ἐκκλησ. ἐνῤῥᾶρω Ἀλεξανδρείας ἔτ. 1911 σ. 257. Ἐκ τῶν σημειωμάτων τούτων ἐξάγεται ὅτι ἡ πέμπτη καὶ τελευταία πατριαρχία τοῦ Διονυσίου τοῦ Δ' ἀρχίζει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου τοῦ 1693 καὶ ὀχι ἀπὸ τέλους Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὡς εἶχον γράψει εἰς τὸν Αὐν τόμον τῆς Φωτ. Βιβλιοθήκης (σ. 214). «Ἐφίλησα χέρι—γράφει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του ὁ Συμεὼν Καπασούλης ἔπειτα Ἀλεξανδρείας πατριάρχης ὡς Σαμουήλ—εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἤμουν πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας σιμὰ εἰς τὸν κύρ Διονύσιον Σέρ Ὀγλάνι καὶ Ὀκτωβρίου 8 (1693) μὲ ἐκάλεσεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἡμέρη Κυριακὴ εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν» (Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 249). Μετὰ τὰς 2 Ὀκτωβρίου ἐπέτυχε τὴν ἐκδοσιν ὁρίσμου διὰ τὴν πέμπτην πατριαρχίαν του διότι κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν αὐτὴν ἔγραψεν ἐπιστολὴν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπογράφεται πρῶν (Ν. Ἑλληνομνήμων. Δ' 1903 σελ. 212). Δὲν εἶναι ὀρθοὶ αἱ περὶ Γερασίμου χρονολογίαι τοῦ Ὑψηλάντου (ἐνθ. ἀν. σ. 131, 150, 189, 264) τὰς ἐσφαλμένας χρονολογίας ἠκολούθησε καὶ ἡ Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία (Η' 219 α).

(20) Τὸ πατριαρχικὸν ἐγγραφον ἀναφέρει τὸ ἐπίθετον Περδικάρης καὶ οὐχὶ Πρεδικάρης καθὼς ὑπογράφεται ὁ ἑγγονός του καὶ ὁμώνυμος ἐν Κοζάνῃ γεννηθεὶς Μ. Περδικάρης. Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. ΙΑ σελ. 942 β) Κ. Σάθα, «Νεοελληνικὴ Φιλολογία σελ. 444—445.

«ἄγνωστος αἰτία» τῆς μετοικήσεως τοῦ Περδικάρη εἰς Θεσσαλονίκην καθίσταται γνωστὴ διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου. Ἡ μετάβασίς του εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρὰ τῷ αὐτόθι πατριάρχει Γερασίμῳ τῷ Παλλαδᾷ ἐγένετο πρὸ τῆς 20 Ἰανουαρίου 1710 ἢ πρὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1712 ἐν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Γεράσιμος καὶ μετὰ τὴν παραίτησίν του ἐξέδιδε συγχωρητικὰ γράμματα ⁽²¹⁾. Ἐπομένως ὁ Περδικάρης ἀνεχώρησεν ἐκ Μονεμβασίας πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταλήψεως τῆς Πελοποννήσου ἥτοι πρὸ τοῦ 1715. Κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ἀναφερόμενα ὁ διάσημος ἱατρὸς καὶ συγγραφεὺς Μ. Περδικάρης ἔσπευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὴν κατὰ κίτησιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πολλῶν ἐν τῇ γενετείρᾳ του Μονεμβασίᾳ, πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς ἀδελφῆς του Χρυσούλας κρατουμένης ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Γ'. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁλδ. 1715-1716 εἶχεν ἀποθάνῃ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Γεράσιμος, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν ἔγγραφον ὡς «μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγεννημένος» Κατὰ ταῦτα τὸ διαζύγιον τοῦ Περδικάρη ἐξεδόθη ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Κοσμᾶ Γ'. (28 Φεβρουαρίου 1714-23 Μαρτίου 1716) ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς α' πατριαρχείας Ἰερεμίου Γ' (23 Μαρτίου 1716-17 Νοεμβρίου 1726) ⁽²²⁾.

Τὸ Ε β 3 εἶναι πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν διαζύγιον τοῦ Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου, υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου. Καὶ ἐντεῦθεν πληροφοροῦμεθα τὴν ἐκ Χίου καταγωγὴν τῆς οἰκογενείας Μαυροκορδάτου. Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος ἦτο υἱὸς τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος ἡγεμονεύσας τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας (οὐχὶ ἅπαξ) ἦτο γνωστὸς ὡς Κωνσταντῖνοδας, ἐν ᾧ εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον προσωνυμεῖται «τζελεπῆς». Τζελεπῆς προσωνομάζετο καὶ ὁ ἐκ μητρὸς πάππος (Σκαρλάτος) του τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου. Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1764, δι' αὐτὸ καὶ γράφεται μακαρίτης εἰς τὸ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐκδοθὲν γράμμα. Υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου γνωρίζομεν τὸν Ἀλέξανδρον ἡγεμονεύσαντα τῆς Μολδαβίας περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου τοῦ 1782 καθὼς καὶ τὸν Ἰωάννην (πεῖζατὲν) ⁽²³⁾. Ὁ ἐν τῷ ὑπὸ κρίσιν ἔγγραφῳ μνημονευόμενος Σκαρλάτος Μαυροκορδάτος ἠκολούθησε τὸν κερδῶν Ἑρμῆν καὶ ἀποκατασταθεὶς ἐν Σμύρνῃ ἐννυμφεύθη τὴν ἐκ Σμύρνης Σταματούλαν Πιτακοῦ. Τῷ

⁽²¹⁾ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐνθ. ἀν. σ. 260, 266 κ. ἄλλ.

⁽²²⁾ Περὶ Ἰερεμίου Γ' βλέπε Α' τόμον Φωτ. Βιβλιοθήκης σ. 117 σημ. 19, καὶ ἐμὴν ὁσαύτως μελέτην καταχωρηθεῖσαν ἐν «Ὁρθοδοξίᾳ» Δ. σ. 422-427.

⁽²³⁾ Τὸν πεῖζαδὲν Ἰωάννην κατὰ τὸ 1788 οἱ ἀρχιερεῖς τῆς ἐν Κ. Π. συνόδου ἤθελον νὰ προβάλουν ὡς ὑποψήφιον διὰ τὴν Μ. Λογοθεσίαν. Ὑψηλάντου ἐνθα ἀν. σ. 690, βλέπε καὶ σελ. 449.

1788 συναντῶμεν Σκαρλάτον Μαυροκορδάτον, Λογοθέτην Βλαχίας, γαμβρόν τοῦ Στεφάνου Ρακοβίτσα βόδα. Εἶναι αὐτὸς ὁ τοῦ ἐγγράφου Σκαρλάτος; (24)

Ἄξια σημειώσεως εἶναι ἡ χορῆσις τοῦ μέτρου τῆς διὰ πληρεξουσίου διεξαγωγῆς τῆς δίκης· τὸ τοιοῦτον θὰ ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς πράξεις παρομοίας καὶ ἀρχαιότερας κατὰ ἓνα περίπου αἰῶνα. (ἐγγραφα Εγ). Εἰς τὴν προκειμένην δὲ περιπτώσιν ἐπίτροπος τῆς ἐναγομένης διορίζεται αὐτὸς ὁ μητροπολίτης, πνευμ. κυριαρχῆς τοῦ τόπου ἔνθα διαμένει ἡ ἐναγομένη. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν πολὺ εἰς τὴν ζήτησιν ἀρχῶν καὶ κανόνων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸς καθορισμὸν ἀρμοδιότητος δικαστηρίων λόγφ κατοικίας. Ὁ Σμύρνης Νεόφυτος εἶναι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον θὰ συναντήσωμεν καὶ εἰς ἄλλο κεφάλαιον τοῦ ἔργου τούτου (ἀλληλογραφία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου). Ὁ Νεόφυτος εἶναι γνωστὸς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐπληροφόρησε τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Παΐσιου τοῦ Β', περὶ τῆς ἐν τῷ κλίματι τοῦ οἴκ. θρόνου ἐμφανίσεως τοῦ τεκτονισμοῦ (25).

Οἱ ὑπογράφοντες τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα μητροπολίται ὡς σύγχρονοι τοῦ Ἀθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου ἀναφέρονται εἰς μέρη τινα τοῦ συγγράμματός του «τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν» (26).

(24) Ὑψηλάντου, ἔνθ. ἀν. σ. 696. Περὶ τῶν Μαυροκορδάτων ἴδε τοῦ αὐτοῦ Ὑψηλάντου τὸ ἴδιον ἔργον, σ. 352 369, 398 καὶ ἄλλαχοῦ. Σκ. Βυζαντίου «Κωνσταντινουπόλις». Β. σ. 112 καὶ αὐτόθι σημ. 1. Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδεία, τόμος ΙΣΤ' σ. 787γ 788α. «Φωτ. Βιβλιοθήκη» μέρος Α' σελ. 56 καὶ σημ. 99 καὶ σελ. 63.

(25) Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Καيسάριος Δαπόντε εἰς τὴν «Βίβλον Βασιλειῶν» κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου γενομένην δημοσίευσιν. «Ἡ εἰδήσις ταύτης τῆς τάξεως καὶ τοῦ νεωτερισμοῦ ἐδόθη τῇ Ἀγίᾳ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ κυρ Παΐσιου, παρὰ τοῦ Σμύρνης κυρ Νεοφύτου ἀπελθόντων τῶν Κονιάτων (τοὺς τέκτονας ὀν·μάξι Κονιάτας = κονία) ἐκεῖ... Ἐκεῖθεν ἦλθαν εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὸν Γαλατᾶν καὶ ἔλαβαν Κονιάτας τινάς· μαθόντες δὲ οἱ κρατοῦντες εὐθὺς ἀπεδιώξαν αὐτούς. Τοῦτοι οἱ Κονιάται λέγεται ὅτι νὰ ἐπρωτοφάνησαν εἰς τὴν Ἰγγλιτέραν πρὸ 70—80 χρόνων ἀπὸ τῆς σήμερον, ὅπου ἐφανερῶς παρὰ τοῦ Σμύρνης ἡ τάξις των, ἤγουν ἀπὸ τοῦ 1747 ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ («Νεολόγος» Κ/πόλεως «ἐβδομαδιαία ἐπιθεώρησις» τόμ. Β. (1893) σελ. 1007—1009). Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν γράφει· «κατὰ τὸ 1744 ἢ 1745 ἡ ἐκκλησία πληροφωρηθεῖσα τὴν ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως σύστασιν μασονικῆς λέσχης ἐξέδωκεν ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν γράμμα, ὅπερ ἀπεδοκίμαζε τὴν ἐταιρίαν ταύτην, ὡς ἀνέγων ἐν ἀγορευτικῷ χειρογράφῳ «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σελ. 641.

(26) Σελ. 379, 392, 397, 408 416 καὶ ἄλλαχοῦ. Ὁ Κυζίκου Γεράσιμος ἦτο συγγενὴς τοῦ Νικολάου Σούτζου. Εἶχε μέγαρον εἰς τὸν Παλατᾶν. Κατὰ τὸ 1769 διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου ὁ Κρήτης Γεράσιμος τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ πατριάρχου Μελετίου τοῦ Β', προταθεὶς ὡς τοιοῦτος ἤδη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ. Ὁ Νικομηδείας Νικηφόρος πρότερον Προικονήσου, ἤρπασε τὸν θρόνον Νηκομηδείας διὰ χρημάτων, μεσολαβούντων δύο ἰσχυόντων τότε Ἀρμενίων, Πετροῦ καὶ Καζέρι. Καὶ ὁ ἴδιος ἦτο, κατὰ τὸν Ὑψηλάντην, ἀρμενικῆς καταγωγῆς. Νικομηδείας — ὡς διάδοχος

Ὁ λόγος τῆς διαζεύξεως εἶναι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ δικαίου προβλεπομένων. Ἡ σύνοδος ἐκανόνισε καὶ τὸ ὕλικτῆς φύσεως ζήτημα, ἐπιστροφὴν προικός, τὰ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ ἄλλα συναφῇ πρὸς τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου.

Εἰς — Προέρχονται ἀπὸ τὸν κώδικα Εε (παλ. ἀρ. ΣΜΑ) τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐνταῦθα ἀγιοταφίτικοῦ Μετοχίου. Ὁ «*στιλπνὸς καὶ παχὺς χάριτος*» τοῦ κώδικος τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς Παπαδόπουλος (27) κατὰ τὸ 1899 ἦτο ἐν ἀποσυνθῆσει ὅτε πέρυσιν τὸν ἐμελέτων. Δὲν φαντάζομαι ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ κώδιξ, περιέχων καὶ τὴν ἔκθεσιν (τῶν θρόνων Πατριαρχείου Κ. Π.) τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, εἶναι κατὰ τὸ ὑπολειπόμενον περιεχόμενον, ἀντιγραφὴ πράξεων δικαστικῶν Αἰ πράξεις αὐταὶ εἶναι ἑκατόν.

Περὶ τῶν πράξεων τούτων ἔγραψεν ὁ κ. Μ. Γεδεὼν εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» τοῦ 1916 (σελ. 121-123, 130-133, 139-143 καὶ 145-148· συνέχειαν τοῦ θέματος «πράξεις παλαιῶν πατριαρχικῶν δικαστηρίων» εἰς «Ἐκκλ. Ἀλήθειαν» 1917 σ. 64-67 καὶ ἄλλ.) ὅπου καὶ ἐδημοσίευσεν ὁλόκληρα τὰ ὑπ' ἀρ. 85 καὶ 99 ἔγγραφα. Ὀλίγας λέξεις ἀνέφερε καὶ περὶ

τοῦ Γαβριὴλ—ἐγένετο τῷ 1759. Ἐζησε μέχρι τοῦ 1777. Λόγον ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ὁ Μ. ἱεροκῆρυξ τοῦ πατριαρχείου Ἰωάσαφ Κορνήλιος. Ἦτο πολιτικὸς ἐφάρμιλλος πρὸς τὸν διίστημον Προύσης Μελέτιον καὶ συναργάτης τούτου ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη εἰς τὴν μητροπόλιν Νικομηδείας. Ὁ Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος εἶναι ὁ ἀπὸ Σεργῶν διαδεχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Χαλκηδόνος τὸν ὁμώνυμόν του Ἰωαννίκιον ἀναχθέντα εἰς τὸν πατρ. θρόνον τῷ 1761. Ὁ ἀπὸ Σεργῶν Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος, ἀνήσυχον πνεῦμα, ἐκινεῖτο πάντοτε πρὸς κατάληψιν πρωτεύουσῶν ἐπαρχιῶν ὡς π. χ. τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας κατὰ τὸ 1760. Ὁ Δέρκων Διονύσιος, ἄλλοτε Μ. Ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρχίου Παΐσιου τοῦ Β' κατόπιν μητροπολίτης Χίου, κατὰ τὸ 1762 προήχθη διὰ διαφόρων μέσων εἰς τὴν μητροπόλιν Ἐφέσου, κατὰ δὲ τὴν προαγωγὴν τοῦ Δέρκων Σαμουὴλ εἰς τὸν οἶκ., θρόνον ἐξελέγη (1763) μητροπολίτης Δέρκων. Ἀπέθανε τῷ 1773 κατὰ μῆνα Ὀκτωβρίου, τὸν διεδέχθη ὁ Ἀγγιάλου Ἀνανίας. Ὁ Ἀθηνῶν Βαρθολομαῖος κατὰ Μάιον καὶ Ἰούνιον τοῦ 1766 εἶχεν ἔλθει εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀνατροπῆς τοῦ Σαμουὴλ· ἀποτυχὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἁπρακτός. Ὁ Μεσημβρίας Ἀνθιμος τῷ 1768 προήχθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχου Μελετίου εἰς τὴν μητροπόλιν Κυζίκου διαδεχθεὶς τὸν προμνησθέντα Γεράσιμον. Ἀπέθανε τῷ 1769· διάδοχός του εἰς τὴν Κύζικον ἐγένετο ὁ Κρήτης Γεράσιμος. Ὁ Ἀνθιμος κατήγετο ἐκ Μεγάλου Ρεύματος τοῦ Βοσπόρου.

(27) Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Δ. σ. 21-22 «Ἐν ταῖς πράξεσι ταύταις, σημειώνει ὁ ἀειμνηστος Κ. Παπαδόπουλος, ὁ φιλόστωρ εὕρισκε πολλῶν οἰκογενειῶν ὀνόματα καὶ χρησιμωτάτην ὕλην εἰς ἀναπαράστασιν τοῦ περὶ διαζυγίων κανονικοῦ δικαίου, ὡς τοῦτο ἡρμηνεύετο καὶ παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐφηρμοζέτο τῇ ἐπτακαίδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι». Μνεῖαν τοῦ κώδικος τούτου ἔκαμα ἐπανεξιλημμένως εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ παρόντος συγγράμματος. (σ. ιβ' γ' 45 σημ. 87, 62, 213 σημ. 44. σημ. 45. 46 καὶ 47).

τῶν ἀριθμῶν 24, 29, 33, 35, 36, 37, 41, 45, 51, 52, 59, 62, 63, 84 ἤτοι 14 ἐκ τῶν ἄλλων πράξεων.

Λὲν θὰ ἐξετάσω κατὰ πόσον τὸ περιεχόμενον τῶν πράξεων ἐκθέτει δικαιοσύνην καὶ δικαστὰς· ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρὸ παντὸς ἢ τότε καθόλου κατὰστασις καὶ νοοτροπία ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ· ἄλλως τε καὶ ἀπ' ὅσα ἔγραψα ἀνωτέρω ἀρκετὰ ἐξηγεῖ τὰς συνθήκας τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν ἡμετέρων ἢ ἀδικαιολόγητος καὶ ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῶν περὶ προνομίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κλήρου σουλτανικῶν διατάξεων ἐπέμβασις τῶν κρατούντων εἰς τὰ τοῦ γάμου τῶν χριστιανῶν.

Προβαίνω εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων ἀπὸ ἀπόψεως εἰδους δικαστηρίου, τρόπου διαδικασίας, ὀνομασιῶν νῶν, χωρίων, ἐνοριῶν καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης πλειοῦς παρουσιαζούσης ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον.

Παρὰ τὰ γραφέντα ὅτι αἱ πράξεις τοῦ κώδικος τοῦ Α. Μ. Χ. εἶναι πράξεις δικαστηρίου ἀπαρτιζομένου ἐξ Ἀρχιερέων, αὗται εἶναι προϊόντα δικαστηρίου αποτελουμένου ἐξ ὁφικιῶν κληρικῶν ἱερωμένων καὶ μὴ ἱερωμένων, δικαστηρίου προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ὡς καὶ ἁλαχοῦ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἔγραψα (σ. 15). Ἀπὸ ὅσα ἔγραψα ἀνωτέρω (σ. 15 κ. ἄλλ.) ἐξάγεται ὅτι οὔτε τὸ «ἐπὶ *συνόδου*», οὔτε τὸ «συνδικῶς προκαθημένης» οὔτε ἄλλαι παρόμοιοι ἐκφράσεις ἡμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀποδείξεις περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἐγγράφων Ἐγ ἀπὸ δικαστηρίου συνόδου Ἱεραρχῶν. Εἶπον ἤδη τί ἐτι ἀπαιτεῖται διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ἐν ἔγγραφον, μία πράξις, ὡς προερχομένη ἀπὸ δικαστηρίου Ἀρχιερέων. Εἰς τὸ ὁροθετήριον (Εα), περὶ τοῦ ὁποίου μακρὸς ἐγένετο λόγος, σὺν ἄλλοις πολλοῖς ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐξῆς περικοπὴ «ἀναφέρουσα δὲ τὸ φύλλον τοῦ κώδικος ἐν ᾧ *κατέστρωται τοῦ διαζυγίου ἡ πράξις ἡ τὴν πατριαρχικὴν ὑπογραφὴν καὶ ἀπόφασιν φέρουσα*». Ἀκριβῶς εἰς τὰ ἔγγραφα Ἐγ ἐφαρμόζεται ἡ περίπτωσις αὐτὴ τοῦ ὁροθετηρίου, ἐφ' ὅσον μάλιστα, ὡς ρητῶς ἀναφέρει ὁ κανονισμὸς αὐτός, καὶ ὡς ἤδη ἐσημείωσα, ὁ πατριάρχης Μελέτιος ὁ Γ'. ἐπανήρχετο εἰς παλαιὰς συνηθείας. Πρόκειται λοιπὸν περὶ κώδικος περιέχοντος πράξεις διαζυγίου φερούσας πατριαρχικὴν ὑπογραφὴν καὶ ἀπόφασιν. Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πράξεις (Εγ) σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ἡ α καὶ β πράξις. Ἦτος ὁ κώδιξ Ε τοῦ Α. Μ. εἶναι ἀντίγραφον ἐξηγμένον ἐξ ἄλλου κώδικος, ἀνήκοντος εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπου εἶχεν ὑπογραφὴν ἰδιοχείρως ὁ οἰκεῖος πατριάρχης. Πιθανὸν ὅμως, ὡς καὶ ἁλαχοῦ ἐσημείωσα (σ. 30), ὁ κώδιξ Ε νὰ ᾖναι αὐτὸς οὗτος ὁ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου κώδιξ — κώδιξ ἀντιγράφων πράξεων διαζυγίου — ἀφ' οὗ τὸ πρῶτότυπον τοῦ διαζυγίου γράμματος ἐνεχειρίζετο, ὡς ρητῶς καὶ ἐπανειλημένως σημειοῦται, εἰς τὸν ἐνδια-

φερόμενον. Τοιούτου πατριαρχικοῦ δικαστηρίου πράξεις εἶναι καὶ τὸ διαζύγιον τὸ δημοσιευόμενον εἰς τὴν «Ἐκκλ. Ἀλήθειαν» τοῦ 1917 (σ. 67), ὅπου τὸ «*παραστάντες ἐπὶ συνόδου*» εἶναι τὸ ἴδιον πρὸς τὰ «*παραστάντες ἐπὶ συνόδου*» «*παραστὰς ἢ παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου*» «στὰς ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος» καὶ πρὸς ἄλλα τοιαῦτα ἤδη μνημονευθέντα.

Αἱ πράξεις συνετάχθησαν ἀπὸ τοῦ 1662 μέχρι τοῦ 1685 ἤτοι ἐν διαστήματι ἐτῶν 23· δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι κατὰ τὸ μακρὸν αὐτὸ χρονικὸν διάστημα 93 μόνον διαζύγια ἐξεδόθησαν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κ/πόλεως· σημειῶ 93 διότι ὁ μὲν ἀρ. 85 εἶναι ἐν ἀπλοῦν ἔνορκον ὑποσχετικὸν τοῦ ὅτι θὰ ἀφήσῃ ὁ ἀνὴρ τὴν παράνομον, διὰ κερηνίου, γυναῖκά του καὶ θὰ πληρώνη τὰ ἔξοδα διατροφῆς γυναικὸς του καὶ δύο τέκνων. Οἱ ἀριθμοὶ 68,83 καὶ 84 εἶναι ἀκυρώσεις γάμου συνεπείᾳ προϋπάρξαντος νομίμου γάμου (68,83) ἢ ἀνηβότητος (84). Ἄν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ὑπ' ἀριθ. 5 καὶ 21 πράξεις εἶναι ἀναγνώρισις διαζευξέων γενομένων εἰς ἐπαρχίας τὰ διαζύγια τῶν εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν συμποσοῦνται μόνον εἰς ἐνεήκοντα καὶ ἐν. Δι' ἕκαστον λοιπὸν ἔτος ἀναλογοῦσι περίπου τέσσαρα διαζύγια. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικὸν ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1863—μετὰ πάροδον 178 ἐτῶν—ἐξεδόθησαν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κ. Π. 6 ἀποφάσεις περὶ διαζεύξεως, 16 κατὰ τὸ 1864, 13 κατὰ τὸ 1865, 12 κατὰ τὸ 1866, 13 κατὰ τὸ 1867, ἄλλαι τόσαι κατὰ τὸ 1868, 11 κατὰ τὸ 1869, 8 κατὰ 1870, 7 κατὰ τὸ 1871, 19 κατὰ τὸ 1872, 11 κατὰ τὸ 1873, 7 κατὰ τὸ 1874 κ. ο. κ. (28).

Αἱ ἐτήσιοι διαζεύξεις ἠδύναντο νὰ ᾔναι καὶ ὀλιγώτεραι, ἐὰν δὲν συνέτρεχεν εἰς τὴν αὐξησίν των διαλύσεων τοῦ γάμου λόγος ἰδιαίτερος, εἰς τὰς τότε ὀφειλόμενος περιστάσεις, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γράψω κατωτέρω. Αἱ ἐντὸς 23ετίας—1662-1685—ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις ἀνάγονται εἰς τὰς ἐξῆς πατριαρχείας: 74 περίπου εἰς τὴν πατριαρχεῖαν Διονυσίου τοῦ Δ' τοῦ Μουσελίμη, (1671, 1672, 1673, 1766, 1677, 1678, 1679, 1682, 1683, 1684), 8 εἰς τὴν τοῦ Παρθενίου τοῦ Δ' τοῦ Μογιλάλου (1675, 1676, 1684, 1685) 10 εἰς τὴν τοῦ Ἰακώβου (1679, 1680, 1685) καὶ αἱ λοιπαὶ εἰς τὴν τοῦ Γερασίμου τοῦ Β (1673) καὶ Διονυσίου τοῦ Γ' (1662-1663) 29).

(28) 1875, 8—1876, 13—1877, 11—1878, 13—1879, 12—1880, 9—1881, 9—1882, 7—1883, 8—1884, 9—1885, 12—1886, 8—1887, 10—1888, 18—1889, 28—1890, 9—1891, 18—1892, 21—1893, 22—1894, 22—1895, 16—1896, 18—1897, 18—1898, 10—1899, 7—1900, 30—1901, 28—Τὰς ἀποφάσεις ἀνέγνωσα εἰς τὸν ἐπίσημον κώδικα τοῦ οἴκ. Πατριαρχείου.

(29) Εἰς τὸν ἀριθμὸν 29 σημειώνεται χρονολογία „αχπστ“, ἀλλὰ προφανῶς πρόκειται περὶ λάθους τοῦ γραφέως ἢ τοῦ ἀντιγραφέως· ἡ σειρὰ καὶ ἡ ὅλη κατάταξις τῶν πράξεων φανερώει χρονολογίαν „αχοστ“ (1676). Εἰς τινὰς πράξεις παραλείπεται ἡ μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου ἢ ἡ χρονολογία ἢ καὶ ἀμφότερα.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν 41 ἀναγινώσκομεν· «στὰς ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετρούτητος ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει». Προκειται ἀναμφιβόλως περὶ τῆς τετάρτης πατριαρχείας τοῦ Παρθενίου τοῦ Δ' λαβόντος τὴν πατριαρχίαν τῇ 1 Ἰανουαρίου 1675 ³⁰) καὶ διαμείναντος ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη μέχρι τῆς 22 Μαρτίου· ἐπομένως ἡ προᾶξις 41 ἐξεδόθη μεταξὺ Ἰανουαρίου καὶ Μαρτίου τοῦ 1675.

Ὡς πρὸς τὰς αἰτίας τῶν διαζεύξεων παρατηρῶ ὅτι τὴν πρώτην θέσιν (26 διαζύγια) κατέχει ἡ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἄστοργος ἐγκατάλειψις τῆς γυναικός. Ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη συνήθως συνοδεύεται μὲ ἀποδημίαν τοῦ ἀνδρὸς, εἶναι δὲ τριετῆς, πενταετῆς καὶ μακροτέρα. Τὸ δικαστήριον τοῦ 1662-1685 εἶχεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπ' ὅψιν τὴν κατὰ τὸ 1609 ἐπὶ Νεοφύτου τοῦ Β' (δευτέραν πατριαρχίαν) ἐκδοθεῖσαν ἐγκυκλίον περὶ τινῶν γαμικῶν κεφαλαίων ὅπου καταχωρεῖται καὶ τὸ ἐξῆς· «ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, εἴ τις γυνή, ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον ἀποδημοῦντα καὶ οὐ φροντίζοντα ἐπαναστραφῆναι πρὸς αὐτὴν ἐντὸς τριετίας καὶ μόνης, καὶ συνοικῆσαι μετ' αὐτῆς, καὶ αὕτη ὑπὸ ἐνδεΐας στενοχωρουμένη, καὶ κινδυνεύουσα ψυχικῶς, θελήσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ διάζευξιν, εἴη διεξευγμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπ' αὐτοῦ» (31). Μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ἕτερος λόγος διαζυγίου συχνὰ ἀπαντῶν εἶναι ὁ τῆς μοιχείας τῆς γυναικός (18-19)· οἱ λόγοι τῆς παραφροσύνης τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνδρὸς ἢ καὶ τῆς γυναικός, τῆς διανυκτερεύσεως τῆς συζύγου ἔξω τοῦ συζυγικοῦ οἴκου — λόγοι κατὰ τὸ πλεῖστον προβλεπόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰουστιανείου δικαίου — σπανίως ἀπαντῶσι. Μικρὰν θέσιν κατέχουν καὶ τὰ αἷτια τῆς διαζεύξεως, τὰ ὅποια δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὴν γνωστὴν νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὸ ἀσυμβίβαστον καὶ «ἀξύμφυλον», ἡ μέθη, ἡ ἀχρεΐότης τοῦ ἀνδρὸς, τὰ ἀφροδίσια νοσήματα καὶ ἄλλα αἷτια. Τετράκις ἀναφέρεται ἡ φράσις «δι' αἰτίας μὴ παροτρυνούσας συνοικεῖν αὐτοῖς» (ἀρ. 49) ἢ παρόμοιός τις ἑκφρασις. Ἐμφανίζεται μία περίπτωσις εἰσόδου εἰς τὴν μοναστικὴν ζωὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ μία ἑτέρα εἰσόδου τῆς

(³⁰) Βλέπε πρῶτον μέρος τῆς παρουσίης Βιβλιοθήκης σελ. 197, 198, 203, 213 καὶ αὐτόθι σημ. 46.

(³¹) Α. Κ. Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀν. σ. 124—127 καὶ Μ. Γεδεών «Κανονικαὶ Διατάξεις» τόμ. Β. σ. 74-78. Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα Ράλλη καὶ Ποτλῆ Ε' σ. 156, 160 Ὑπογραμμίζω τὰ ἀκόλουθα λόγια τῆς ἐγκυκλίου πρὸς δικαιολογίαν τῆς αὐξήσεως τῶν αἰτίων τῆς διαζεύξεως· «ἡμεῖς δὲ διασκεψάμενοι τὰ περὶ τούτου συνοδικῶς, **διὰ τε τὸ ἀνώμαλον τοῦ καιροῦ, καὶ τὴν τοῦ γένους δουλείαν**, καὶ μάλιστα διὰ τὸν ἐνόντα ταῖς γυναῖξι ψυχικὸν κίνδυνον». Τὴν δουλείαν τοῦ γένους καὶ ταλαιπωρίαν ἀναφέρουν καὶ ἄλλα ἔγγραφα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· τοιαῦτα ἔγγραφα ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ Α, μέρος τῆς παρουσίης Βιβλιοθήκης (σ. 140 καὶ 172 σημ. 4). «Εἰς τὸν καιρὸν **τούτον τῆς δουλείας καὶ τῆς ταλαιπωρίας**». Καὶ τὸ ἐν σελ. 140 ἀναφέρει «ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ κατὰ τοὺς νῦν καιροὺς **τῆς δυστυχίας καὶ δουλικῆς καταστάσεως**, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἐπιγενομένης ἡμῖν».

γυναικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ζωὴν. Ἔνεκα διαφορῶν λόγων παρατηρεῖται κατὰ τὴν προειρημένην χρονικὴν περίοδον (1662-1685) τάσις πρὸς ἐπέκτασιν τῶν λόγων τῆς διαζεύξεως.

Ὑπῆρχεν ἅφ' ἑνὸς ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας (σκληριάς) καθὼς καὶ τὸ σύστημα τῶν τιμαριούχων ἱππέων ἢ ἄλλων· τὸ δεύτερον καθίστα ἀναγκαίαν τὴν ὑπαρξιν δουλοπαροίκων. Οἱ τιμαριοῦχοι ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν των χριστιανούς ἀναγκαστικῶς· ἡ Ἐκκλησία ἠναγκάζετο νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ νὰ παραβλέπη τὸ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν νομοθεσιῶν χαραχθὲν πλαίσιον τῶν λόγων τῆς διαλύσεως τοῦ γάμου.

Ἡ προᾶξις π.δ.χ. (ἀρ. 52) διαλαμβάνει περὶ σπαχή (σπαχῇ) ὁ ὁποῖος δυναστικῶς ἔλκει τὸν ἄνδρα εἰς τὴν χώραν του, «διὰ βασιλικῆς ἀποφάσεως» καὶ ἀναγκάζει «ἐπιβῆναι ἀλλοδαπῆς καὶ μακροδιάστατον ὁδὸν ἀνύσας». Τί θὰ γίνῃ τὸ συνοικέσιον; θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας; Ὅχι, ἀπαντοῦν οἱ δικασταὶ τοῦ 15 αἰῶνος καὶ προβλέπουν καὶ νέαν βίαν ἢ ὁποία θὰ ἀσκηθῇ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ τοῦ σπαχῇ. «Λόγους οἰκονομίας ἔγνωμεν χρῆσασθαι κατὰ τὰς τοῦ καιροῦ ἀναγκαίας περιστάσεις ὥς... διασπαθείσης τῆς συνοικίσεως αὐτῶν ἀμετακλήτως, **βασιλικῇ καὶ καιρικῇ πεθανάγκῃ**, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα, **ἐὰν δυναστευθῇ ὑπὸ τοῦ ἐξουσιάζοντος αὐτὸν σπαχῇ** πρὸς τὸ ὑπανδρευθῆναι ἐκείνην ἐκκλησιαστικῶς». Εἰς τὸν ἀρ. 93 ὁ Φραντζέσκος τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὴν νῆσον Μῆλον εἶχεν ἐκεῖ σύζυγον. Σκλάβος διατελὼν δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβῇ παρὰ τῇ συζύγῳ του. Τί θὰ ἐγίνετο; «Τὸ οὕτω χάριν καὶ ἄλλως μὴ δυναμένου κυβερνηθῆναι **τοῦ δυσχεροῦς τῆς ὑποθέσεως**, οἰκονομίας λόγους κατ' ἀνάγκην περιστάσιν, διεχωρίσαμεν αὐτούς... Τὰ δύο αὐτὰ παραδείγματα μᾶς πείθουν ὅτι πρέπει νὰ κρίνωμεν τὰς πράξεις τῶν δικαστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ πολλὴν περίνοιαν καὶ μετριοπάθειαν.

Ἐσημείωσα ἀνωτέρω ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐπενέβαινον εἰς τὰ τοῦ γάμου τῶν χριστιανῶν (σελ. 26 καὶ 27)· ἡ τοιαύτη ἐπέμβασις εἰς τὴν ὁποίαν ἀφορμὴν ἔδιδον συνήθως αὐτοὶ οὗτοι οἱ χριστιανοὶ ἦτο ἐπέμβασις τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ κυρίως τῶν αὐθαιρέτων τοπαρχῶν. Ὑπῆρχε καὶ ἄλλη ἐπέμβασις, ὥς ἤδη ὑπηνίχθην, (σ. 27) τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν δ.λ.δ. τῶν καδῆδων, (ἱεροδικαστῶν).

Εἰς τὴν σελίδα 62 τοῦ πρώτου τόμου τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης ἀνέφερα περὶ τοῦ κώδικος Ε' τοῦ Ἀγιοταφιτικοῦ Μετοχίου καὶ περὶ ἑνὸς γάμου διὰ καπηνίου. Περὶ τοῦ εἶδους τοῦ γάμου τούτου ἔγραψα ἀρκετὰ εἰς τὴν «Ὁρθοδοξίαν» (τόμ. Δ' σ. 162-164) καὶ εἰς τὴν Μ. Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (τόμ. ΙΓ' σ. 742 γ). Εὗρον τὸ εἶδος τοῦ γάμου τούτου ἀναγελλόμενον εἰς τὸ ἔγγραφον Α σ τ 2 (πρῶτος τόμος Φωτ. Βιβλ. σ. 66-67) διὰ τῆς φράσεως *ücretile* = διὰ μισθώματος. Τὸ τοιοῦτον ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐρμηνείαν τὴν ὁποίαν ἔδωκα εἰς τὸ «καπήνιον, κεπένι, κεσπῆνι. Κιαιμπὶν εἶναι

περσική λέξις σημαίνουσα εἰδός τι προικός, ποσὸν τὸ ὁποῖον ὠρίζετο κατὰ τὸν γάμον ὑπὲρ τῆς συζύγου καὶ τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν αὕτη ἐν' ἣ περιπτώσει ἐχώριζεν αὐτὴν ὁ σύζυγος. Ὁ Γάλλος Thénévot γράφει περὶ τοῦ διὰ Κεπηνίου γάμου· «ὁ Καδῆς γράφει αὐτὸ τὸ ὅτι λέγει ὁ ἀνὴρ : παίρνω τὴν τάδε γυναῖκα εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόσχομαι, ὅταν τὴν χωρίσω, νὰ πληρώσω τόσα) εἰς ἓνα σημεῖωμα, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὸν ἄνδρα· αὐτὸς δὲ (ὁ ἀνὴρ) ἔχει τὴν γυναῖκα ὅσον θέλει καὶ τὴν ἀποδιώκει ὅταν τοῦ ἀρέσει, πληρώων ὅτι τῆς ὑπεσχέθη καὶ τρέφων καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τέκνα του». (32).

Τοιούτους γάμους διὰ κεπηνίου ἀπαντῶμεν δέκα εἰς τὸν κώδικα Ἀγ. Μετ. Ε'. Χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις «καπίνιον» ἢ «κιπίνιον» ἢ «κεπήνιον», ἢ «κηπίνιον». Εἰς τὴν προᾶξιν 71 ἀναγινώσκουμεν «καὶ ἔλαβον διὰ κεπηνίων ὁ μὲν ἄλλας γυναῖκας, ἡ δὲ ἑτέρους ἄνδρας». Ἐπιβεβαιώνεται λοιπὸν τὸ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Thénévot γραφέν· «ἔχουν ἀπ' αὐτὰς τὰς γυναῖκας ὅσας θέλουν». Ὁ Thénévot ὁμιλεῖ περὶ μουσουλμάνων ἡ δὲ προᾶξις περὶ χριστιανῶν. Ὁ κῶδιξ Ε' ὁμιλεῖ καὶ περὶ διαλύσεων γάμων χριστιανικῶν ἐκ μέρους τοῦ ἱεροδικαστοῦ. Ὁ Thénévot ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Καδῆς ἔδιδεν, ὡς ἔγραφα, ἀπόδειξιν τοῦ διὰ «κιαμπὶν» γάμου, αἱ προᾶξεις (2, 3, 5, 10, 11, 17, 18, 19, 22, 27, 31, 41, 43, 49, 51, 55, 58, 60, 61, 64, 71, 75, 77, 81, 83 καὶ 90) ἐν ὧν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ προᾶξεις μᾶς ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ καδῆς ἔδιδε ἀπόδειξιν τῆς ἐνώπιον αὐτοῦ διαλύσεως τοῦ γάμου τῶν χριστιανῶν. Τὴν ἀπόδειξιν αὐτὴν ὀνομάζει ὁ κῶδιξ, κατὰ τὴν τότε δικαστικὴν γλῶσσαν, «χοτζέτιον τῆς βασιλικῆς κρίσεως». Τὸν τοιοῦτον χωρισμὸν ἀποκαλεῖ «ἐξωτερικόν», τὰ δὲ δικαστήρια «ἐξωτερικὰ κριτήρια» «ἐξωτέραν, ἐξωτερικὴν κρίσιν». Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐξηκολούθησε, καθὼς ἀπέδειξα εἰς τὰς προσημειωθεῖσας σελίδας τοῦ Α' μέρους τῆς Φωτ. Βιβλιοθήκης, καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ ἔτι βραδύτερον.

³²⁾ Thénévot, «Relation d'un voyage fait au Levant par monsieur Thénévot, Paris 1664, p. 104) — Τὸ εἰς τὸν Α' κώδικα τοῦ Οἴκ. Π/χείου ἀναφερόμενον κεπήνιον τοῦ Φωτεινοῦ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Νομικὴν Συναγωγὴν (φ. 299α). Ἡ αὐτὴ Συναγωγὴ (φ. 243 β) ἀναφέρει περὶ ἐνὸς μ/λίτου Δράμας Γερασίμου (Αὔγ. 1657) ὅτι «μετὰ τὸ συναφθῆναι πόρνη γυναικί τινι καὶ συγκαλινδεῖσθαι ἀναιδῶς καὶ ἀφρόνως ἀπειτάτατο τῇ ἀρχιερωσύνῃ παραφροσύνας τὴν ἐπαρχίαν, ἥδη συνοικεῖ αὐτῇ διὰ κεπηνίου». Εἰς τὸν κώδικα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ βατικανοῦ 2422 (ἐλλ. χειρόγραφα), μέρος τῆς συλλογῆς Ἀριστάρχῃ Βέη, (βλέπε σελ. η' τὰ Αα μέρους τῆς Φ. Βιβλ.) ἀπαντᾷ ἀφοριστικὸν Γρηγορίου Λαδᾶ, ἡγουμένου τῆς ἐν Κυδωνίαις (Κρήτης) μονῆς τῆς χρυσοπηγῆς εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐξῆς. «... εἴτα τελευτήσαντος ἐκείνου, ἡ γυνὴ ἦν ἐβόσταξε διὰ κεπηνίου, καὶ δι' ἣν ἐξαπόλωλε, κληρονόμος καταστάσα διὰ τῶν μικρῶν τέκνων ἐκείνου». Ὡστε ὡς βλέπομεν, τὰ ἐκ τοιοῦτου γάμου τέκνα εἶχον τὸ δικαίωμα κληρονομίας — ὅχι μόνον διατροφῆς — κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν σερὶ (ἱερὸν δίκαιον). Εἰς τὴν συλλογὴν Ἀριστάρχῃ Βέη (Βατικανόν) καταχωροῦνται καὶ τινες προᾶξεις τοῦ κώδικος Ε, ὡς λ. γ. ὁ ἀριθμὸς 32 καὶ ἄλλοι.

Ἡ ὑπαρξίς τοιούτου διὰ κεπηνίου γάμου κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀνεγνώριζεν ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις τὸν θρησκευτικὸν γάμον τῶν χριστιανῶν· ὁ θρησκευτικὸς γάμος περιεῖχεν ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ νομίμου γάμου. Παραλλήλως ὁμοίως πρὸς τὸν γάμον τοῦτον ἐθεσπίσθη καὶ ὁ γάμος διὰ κεπηνίου κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ μουσουλμανικοῦ γάμου. Τὸ δ' ἔτι παραδοξότερον καὶ περισσότερον ἀντίθετον πρὸς τὰ τότε ἐν ἰσχύϊ προνόμια τῶν χριστιανῶν εἶναι τοῦτο, ὅτι τὰ ἱεροδικεῖα διέλυον γάμους συναφθέντας ἐκκλησιαστικῶς. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς πράξεις τοῦ Κώδικος Ε ἡ Ἐκκλησία ἐθώρει τὸν συνάπτοντα διὰ κεπηνίου γάμον «ὡς ἐθνικὸν καὶ τῆς χριστιανωσύνης ἀλλότριον» (σελ. 7ῶ) διέλυε δὲ καὶ «ἐκκλησιαστικῶς» τοὺς ἤδη «διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως» χωρισθέντας. Συνεμορφοῦτο πρὸς μίαν ἀδήριτον ἀνάγκην. Διὰ τὰ κρίνωμεν δικαίως τὰς τοιαύτας ἐνεργείας τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὡς ἤδη ἐσημείωσα, καλῶς ὅλας τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ἔζη τὸ Οἴκ. Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν μεγαλυτέραν ἀκμὴν τοῦ Κράτους τῶν Σουλτάνων.

Ἡ διαδικασία διεξήγετο κατὰ σύστημα ἐπηρεαζόμενον πολὺ ἀπὸ τὴν τότε νοοτροπίαν, ἀπὸ τὰ ἥθη τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπὸ τὴν δικονομίαν τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων. Ὡς παρετήρησε καὶ ὁ ἀείμνηστος Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος (σ. 17 π. τόμου) ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν. Προσαγωγή ἐγγράφων οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται. Ἡ χρῆσις τοῦ ὅρκου καὶ δὴ τοῦ πανηγυρικοῦ ὅρκου ἦτο ἐν συχνῇ χρήσει συνοδευομένου ὑπὸ φρικτῶν ἐπιτιμίων. Ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἡ περίπτωσις τοῦ ἀριθμοῦ 19 κατὰ τὴν ὁποίαν μὴ ἀποδειχθείσης δικαστικῶς τῆς μοιχείας τῆς γυναικὸς ἠρκέσθη ὁ σύζυγος, τοῦλάχιστον ἐπὶ τι διάστημα, εἰς τὸν ὅρκον τῆς γυναικὸς. Περίεργος εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ ἀριθμοῦ 35· ἐγκαλεῖται ὁ σύζυγος ἐπὶ νοσήματι ἀφροδισιακῶ· καταφεύγουν εἰς τὸν ὅρκον τοῦ ἀνδρός, τοῦ ἀμέσως ἐνδιαφερομένου. Ὁ ὅρκος τοῦ ἀνδρός κατέστησεν ὑπεύθυνον τὴν ἐγκαλέσασαν σύζυγον. Ἡ εὐθύνη τῆς γυναικὸς προεκάλεσε τὴν ἐξ ὑπαιτιότητός της διάζευξιν. Ἡ σημερινὴ δικονομία προκειμένου περὶ δικῶν ἐπὶ διαζεύξει, δὲν θεωρεῖ τὴν τυχὸν ὁμολογίαν τοῦ ἀμαρτήματός του ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ὡς πλήρη ἀπόδειξιν τῆς βάσεως τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἐνάγοντος· διότι ἄλλως θὰ εἴχομεν διαλύσεις γάμων διὰ τῆς συναινέσεως ἑνὸς ἐκ τῶν συζύγων ἢ διαζύγια ἐκ συμπαιγνίας. Ἡ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατάστασις τῶν ἡθῶν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ἀρκῆται εἰς τοιαύτας ὁμολογίας καὶ μάλιστα ἐνόρκους. Οἱ τότε χριστιανοὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν εὐλάβειάν των, ἀπέφευγον τὴν ψευδορκίαν καὶ αὐτὸν ἐν γένει τὸν ὅρκον, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς σήμερον, περισσότερον εὐμήχανοι καὶ ἱκανοὶ διὰ τὴν εὐρεσιν πολυπλόκων μεθόδων πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας, θεωροῦμεν ἀνεπαρκῆ ἢ καὶ περιττὰ ἂν μὴ τι ἄλλο. Ἄλλ' ὁ πο-

λυσύνθετος δικονομικὸς μηχανισμὸς μᾶς ὁδηγεῖ ἀσφαλέστερον εἰς τὴν εὐ-
ρεσιν τοῦ δικαίου ἢ ὁ ἀπλοῦς ἐκεῖνος καὶ ἀφελὴς τρόπος τῆς διαδικασίας
ὁ ὑπενθυμίζων τὴν ὑπὸ τὴν δρῶν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης παρὰ τοῦ
βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ ἐνάτου ;

*Ναοὶ καὶ ἐνορίαι Ἀρχιεπισκοπῆς Κων/πόλεως, χωρία ἐπαρχιῶν τοῦ
Θρόνου Κ. Π., καὶ ἄλλα μνημονευόμενα εἰς τὸν κώδικα Ε.*

Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐνορίαι ἢ χωρία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀναφέρονται καὶ
ἐν πατριαρχικῶν χωρίων (χάσιων) τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Ἐκάστη ἐνορία
καθορίζεται συνήθως καὶ παρωνυμεῖται ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ. Τὸ τοιοῦτον
βεβαίως δὲν ἰσχύει τοῦλάχιστον ὥς πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον· εἰς τὸν ἀριθ-
μὸν 34 δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ Ἑνορίας Σταυροδρομίου, ἀλλὰ «ἀπὸ σταυρο-
δρομίου». Εἶναι ὁμως γνωστὸν ὅτι τὸ σταυροδρόμιον τοῦ ἰζ' αἰῶνος — με-
ταξὺ τῆς σημερινῆς πλατείας Τοῦνελ καὶ τοῦ Γαλατᾶ Σεραγίου — δὲν εἶχεν
ἴδιον ναὸν. Ἐν μέρος ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν ἐνοριῶν τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἐν
ἑτερον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τὴν ἐνορίαν Διπλοκιονίου.

Ἡ εἰς τὸν ἀρ. 86 ἀναφερομένη «πατριαρχικὴ ἐνορία» (καπετάνος τῆς
πατριαρχικῆς ἐνορίας) εἶναι ἢ ἐνορία Διπλοφαναρίου ἢ μνημονευομένη
εἰς τὸν ἀρ. 44. Εἰς κατάστιχον τοῦ 1648 ὀνομάζεται «ἐνορία τοῦ Πατρι-
άρχου», εἰς ἕτερον τοῦ 1683 «ἐνορία τοῦ Πατριαρχείου», καὶ εἰς ἄλλο—
σημείωμα τῶν κουτιῶν τοῦ Παναγίου τάφου — σημειώνεται «εἰς τὸ διπλο-
φανάριον τὸ πατριαρχεῖον Ἀγιος Γεώργιος»³³⁾. Τὸ Διπλοφανάριον εἶναι τὸ
μεταξὺ τῆς πύλης τοῦ Πετρί (Πετρικαπίου) καὶ πύλης Φαναρίου (Φενὲρ
καπισί) διάστημα. «Αἱ πρὸς τὸν κόλπον καταλήγουσαι ὑπάρχειαι, γράφει ὁ
ἀείμνηστος Σκαρλ. Βυζάντιος, τοῦ πέμπτου λόφου περικλείονται διὰ δι-
πλοῦ ἄνευ πύργων τείχους, τοῦ μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς παραλίας, καλουμένου
Στροβίλου, τοῦ δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ λόφου κλιτύος· **τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τειχῶν
τούτων διάστημα, εἶναι τὸ λεγόμενον Διπλοφάναρον**, εἰς τὴν περιοχὴν
τοῦ ὁποίου φέρουσιν ἔξωθεν μὲν δύο πύλαι, ἡ τοῦ Πετρίου καὶ ἡ τοῦ
Φαναρίου, ἔσωθεν δὲ τῆς πόλεως ἢ τοῦ Διπλοφαναρίου, ἥτις εἶναι ἤδη
ἄθυρος. Ὅλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα κατοικεῖται ὑπὸ χριστιανῶν³⁴⁾. Ὁ
Τρύφων Καραμπεινικῶφ, μνημονευόμενος καὶ εἰς τὸ Α' μέρος τῆς πα-
ρούσης Βιβλιοθήκης (σ. 40, 45, 48), ἀναφέρει ναὸν «Ἀγίου Γεωργίου, Δι-
πλοφαναρᾶ μαχαλατᾶ» καὶ ναὸν Ἀγίου Γεωργίου «Φενὲρ καπισί» καὶ ἕτε-
ρον «τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐν τῷ πύργῳ Φενὲρ καπισί». Ὁ τρίτος ναὸς

³³⁾ Μ. Γεδεών, «Ἐκκλησίαι Βυζαντιναὶ ἐξακριβοῦμεναι» σελ. 21-25.

³⁴⁾ «Κωνσταντινούπολις». Α. σελ. 562.

τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μνημονευόμενος, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὸν ἐνταῦθα ἀναλυόμενον κώδικα Ε' τοῦ Ἀγ. Μετ., εἶναι ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποίου ἀρκετὸς ἐγένετο λόγος εἰς τὰς σελίδας 42, 43, 45, 46 τοῦ πρώτου μέρους τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης. Ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς Παπαδόπουλος ἐξετάσας τὸν κατάλογον τοῦ Τρύφωνος ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὸν τοῦ Πατερᾶκη (Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, ἔτ. 1900 σ. 524, 525, 560) ἐγνωμάτευσε μὲ θετικότητα ὅτι ὁ τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου Φενὲρ καϊσι» τοῦ Τρύφωνος εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος» τοῦ Πατερᾶκη. Ὡς πρὸς τὸν τοῦ «Ἁγίου Γεωργίου, Διπλοφαναρᾷ μαχαλατᾷ» περιορίσθη εἰς εἰκασίας θεωρήσας πλήρη ἀποριῶν τὴν γνώμην του καθ' ἣν ὁ «Διπλοφαναρᾷ μαχαλατᾷ» τοῦ Τρύφωνος συντινίσχεται πρὸς τὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς Καλλιγαρίαν τοῦ Πατερᾶκη. Ἐν πρώτοις ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἔγραφεν ὁ Τρύφων τὸν κατάλογόν του (1593) πατριαρχικὸς ναὸς ἦτο ὁ τῆς Θεοτόκου τῶν Βλάχων (Βλαχσεράγι) καὶ ὅτι, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου — ὁ σήμερον πατριαρχικὸς — ἦτο πρὸ τοῦ 1601 γυναικεία μονή, τὸν σήμερον πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρέπει νὰ ζητήσωμεν εἰς τὴν στήλην τῶν μονῶν τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος. Ἀνωτέρω ἀνέφερα ὅτι κατὰ τὸ 1696 καὶ τι βραδύτερον ἀπαντᾷ «εἰς τὸ Διπλοφανάριον τὸ Πατριαρχεῖον Ἅγιος Γεώργιος». Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1623 ἐπὶ Ἀνθίμου τοῦ Β' εἰς ὑπόμνημα ἐκλογῆς Μηδείας καὶ Σωζουπόλεως ἀναγινώσκομεν· «ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ θείῳ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου *τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ*» καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου — κατόπιν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου — ἀπαντᾷ ἡ φράσις· «ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῷ πατριαρχικῷ τῷ νέῳ *τῷ ἐν Διπλοφαναρίῳ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου*». Καὶ εἰς ἄλλα προγενέστερα ὑπομνήματα ἀρχ. ἐκλογῶν δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Μητᾶ Χαμουδοπούλου ἀπαντᾷ ἡ ἰδία φράσις. (35). Ὡστε ὁ «Διπλοφαναρᾷ μαχαλατᾷ» τοῦ Τρύφωνος, ἐὰν τὸ 1593 δὲν ἦτο μονὴ ὁ σημερινὸς πατριαρχικὸς ναὸς, εἶναι ὁ ἴδιος πρὸς τὸν τοῦ Πατερᾶκη «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος». Πάντως ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξάγεται ὅτι ὁ πατριαρχικὸς ναὸς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπωνομάζετο ὁ ἐν Διπλοφαναρίῳ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Ἄγγλος Thomas Smith ἐπισκεφθεὶς τὴν Κ/πολιν κατὰ τὸ 1669 τὴν πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν σημειώνει «ἡ πατριαρχικὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου», διότι εἶχε μεταφερθῇ εἰς τὸν νέον πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἡ εἰκὼν τῆς Παμμακαρίστου, διετηρεῖτο δὲ καὶ ἡ κεκτημένη ταχύτης τῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου ὀνο-

35) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτος Β' σελ. 669 κ. ἐ. 779-781. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Μηδείας καὶ Σωζουπόλεως εἰς Νομ. Συναγωγὴν φ. 300, τὸ δὲ τοῦ Μεθοδίου εἰς τὴν αὐτὴν Συναγωγὴν φύλλον 227.

μασίας τοῦ παλαιοῦ πατριαρχείου (Φετιχίε). Ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀναφερομένη «τοῦ Ἀγίου Γεωργίου πλησίον τοῦ Φενέρ καπὶ» (Lantern gate) εἶναι ἡ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου.

«Ἅγιος Νικόλαος Ἀγίας» εἶναι ὁ παρὰ τὴν πύλην τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας (Ἀγιά καπὶ) ναὸς τοῦ Τζιβαλίου. Ἡ ἐνορία τοῦ Κυνηγοῦ (ἀρ. 63) εἶναι ἡ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ, ἡ τοῦ Σιναϊτικοῦ δηλαδ. Μετοχίου. Ἡ ἐκκλησία αὐτὴ ἐκάη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1730. Εἶχε καὶ καὶ πρὸ τοῦ 1686 ὁπότε προσηρτήθη ὡς μετόχιον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ὁρους Σινᾶ⁽³⁶⁾. Ὡστε κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα μέχρι τοῦ 1686 ἡ πατριαρχικὴ ἐνορία ἦτο μικροτέρα. Περὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἐνορίας τοῦ Πύργου ἀνέφερα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀνὰ χεῖρας Βιβλιοθήκης. Ἡ Μαγουλιώτισσα (γρ. Μαγουλιώτισα) εἶναι ἡ καὶ σήμερον ὑπάρχουσα ἐνορία τοῦ Μουχλίου. Ἡ «κυρία τῶν οὐρανῶν» εἶναι ἡ τοῦ Σαλματοβρουζίου αὐτὴ ὠνομάζετο «ἐνορία Κυρίας Σαλμάκωλον» καὶ «ἐνορία τῆς Κυρίας τῶν οὐρανῶν». Εἶναι ἡ αὐτὴ ἡ ὁποία μετὰ τὸ 1696 σημειώνεται «εἰς τὸ Σαλματομπρούκι κάτωθεν τοῦ Ἐντρενέκαπ, ἡ Παναγία Κυρία τῶν Οὐρανῶν». Κατόπιν τούτων εἶναι ἀστήρικτος καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν πραγματικότητα ἡ τοῦ Σκ. Βυζαντίου γνώμη, κατὰ τὴν ὁποίαν «ἡ σημερινὴ ἐκκλησία τῆς ἀπὸ τοῦ Τεκίρ σαραγίου παρωνυμουμένης γραικικῆς συνοικίας εἶναι ἡ τιμημένη ἐπὶ ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπιλεγομένη **Κυρία τῶν Οὐρανῶν**»⁽³⁷⁾. Ἡ τοῦ Σαρμασικίου καὶ ἡ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως εἶναι αἱ καὶ σήμερον ὑπὸ τὰ ἴδια ὀνόματα γνωρίζομεναι. Ἡ Παναγία τῆς Σούδας εἶναι ἡ ἐνορία τοῦ Ἐγρίκαπ⁽³⁸⁾. Ἡ ἐνορία Κοντοσκαλίου ἀναφέρεται ἡ ὑπὸ τὸν τύπον «ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Κοντοσκαλίου» ἀρ. 60, ἡ ἀπὸ Κοντοσκαλίου ἐκ τῆς ἐνορίας Ἀγίας Κυριακῆς» (ἀρ. 86) ἡ ἀπλῶς «ἀπὸ Κοντοσκαλίου» (ἀρ. 91). Καθ' ἣν ἐποχὴν (1662-1685) συνετάσσοντο αἱ πράξεις τῶν διαζυγίων ἐν Κοντοσκαλίῳ ὑπῆρχον τρεῖς ἐκκλησίαι καὶ ἐνορίαι «ἡ Ἐλπίδα» «ὁ Ἅγιος Νικόλαος καὶ ἡ Ἀγία Κυριακή». Ὁ προμνημονευθεὶς Smith ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι «πλησίον τοῦ Κοντοσκαλίου εἰς τὸ Κοῦμ Καπὶ», ἀλλ' ὅτι ἐκάησαν κατὰ τὴν πρὸ 15 ἢ 16 ἐτῶν ἐπισυμβᾶσαν πυρκαϊάν. Ἐπεχείρησαν, προσθέτει, οἱ χριστιανοὶ τὴν ἀνοικοδόμησίν τινων ἐπιτυχόντες ἄδειαν παρὰ τοῦ Καϊμακάμη, ἀλλὰ διετάχθη ἀναστολὴ κατόπιν ἀντιστάσεως ἱμαμῶν τινων καὶ ἄλλων⁽³⁹⁾. Ἡ πυρκαϊὰ τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Smith εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ

³⁶⁾ Φ. Βιβλιοθήκη, Α. σ. 48, 55, 206.

³⁷⁾ Σκ. Βυζαντίου «Κωνσταντινούπολις» Α' σ. 366. Φωτ. Βιβλ. τόμ. Α σ. 47, 48, Μ. Γεδεών, «Ἐκκλησίαι Βυζαντινὰ ἑξακριβοῦμεναι» σελ. 21, 23, 26.

³⁸⁾ Περὶ τῆς ἐνορίας καὶ ἰδιαιτέρας ἐκκλησίας Ἐγρί καπὶ βλέπε Φωτ. Βιβλ. Α σ. 118 αὐτόθι σημ. 22, 119, 142.

³⁹⁾ An account of the greek as to its doctrine and rites of worship κλπ. ἔκδ. 1680.

τοῦ Μελετίου Συρίγου μνημονευομένη κατὰ τὴν ὁποίαν γενομένην κατὰ τὸ 1660 ἐκάρησαν αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Κοντοσκαλίου «Ἑλπίς, Ἅγιος Νικόλαος, Ἅγιος Ἰωάννης καὶ Ἁγία Κυριακή» (40). Ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Σμῖθ ἐκκλησίαι τινὲς ἐκτίσθησαν ἐκ νέου· αὐταὶ εἶναι αἱ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς Παναγίας Ἑλπίδος καὶ Ἀγίου Νικολάου. Καὶ αἱ τρεῖς ἀναφέρονται εἰς τὸ κατὰστιχον τοῦ 1685· εἰς τὴν μετὰ τὸ 1696 γραφεῖσαν σημειώσιν ἀναφέρεται μόνον ἡ Παναγία Ἑλπίς. Ἐπειδὴ δὲ ρητῶς, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸ 1683 (ἀρ. 86) ἀναφέρεται ἐνορία Ἁγίας Κυριακῆς συμπραίνω ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} αἰῶνος δύο ἢ τρεῖς ναοὶ ὑπῆρχον ἐν Κοντοσκαλίῳ (41). Σήμερον δεικνύονται τὰ ἔρεπια τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου (ἐντὸς οἰκίας παρὰ τὸ κάτεργα λιμανι) καὶ Ἀγίασμα τοῦ Ἀγίου Νικολάου τὸ ὁποῖον τὴν 6 Δεκεμβρίου 1913 ἀνέκτησεν ἡ κοινότης καὶ τὸ ὁποῖον ἕως τότε ἐξεμεταλλεύοντο ἰδιῶται. Ὁ κατάλογος τοῦ Τρύφωνος (1593) — περὶ οὗ ἀνωτέρω ἀνέφερα — διαλαμβάνει «Ἰωάννου Προδρόμου Κοῦμ-καπί». «Θεοτόκου Ἑλπίδα Κοῦμ-καπί», «Ἀγίου Νικολάου Κοῦμ-καπί» καὶ «Ἀγιομάρτυρος Κυριακῆς». Ὁ κατάλογος τοῦ Πατεράκη (ἔτ. 1604) ἀναφέρει «Κοντοσχάλιον (sic) Ἡ Γιά Κυριακή. — Ἅγιος Νικόλαος. — Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Προδρόμος — Ἡ Ὀλπίδα — (sic). Ἡ ἐνορία τῆς Βλάχκας ἀναφέρεται κατὰ τὸν βυζαντινὸν τύπον, «ἀπὸ τοῦ Βλάχκα» (ἀρ. 80). Εἰς ἐν χειρόγραφον ἐπὶ περγαμνῆς ἀνῆκον εἰς τὸν 15^{ον} αἰῶνα ἀποκείμενον δὲ ἐν Ὁξφόρδῃ (εἰς τὸ κολλέγιον τοῦ Lincoln) καταχωρεῖται τὸ «Τυπικὸν» τοῦ Μοναστηρίου τῆς Θεοτόκου «τῆς Βεβαίας; Ἑλπίδος». Καὶ εἰς τὸ Τυπικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ «ὁ κῆπος ὁ ἐν τῇ Βλάχκᾳ» (42).

Ἡ ἐνορία τοῦ «Ἀγίου Πολυκάρπου τῶν Ὑψωμαθίων» (ἀρ. 73, 89 καὶ 97) ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος «Ἀγίου Πολυκάρπου Ψαμάτια». Σημειώνεται ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τοῦ Πατεράκη «Ψαμαθεῖα... ὁ Πολύκαρπος». Ὁ Σμῖθ ἀναφέρει «τοῦ Ἀγίου Κάρπου», Εἰς τὰ δύο κατὰστιχα, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἀναφέρεται ὡσαύτως ἡ ἐκκλησία αὕτη, «ἐνορία τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου» (α), «ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος (β). Τὸ σημεῖωμα διαλαμβάνει «Εἰς τὸν Ζεῖτοῦν μαχαλᾶν Καραμανία ἅγιος Πολύ-

40) Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος. τόμ. Β' σ. 446 Μ. Γεδεών, «Ἐκκλησίαι Βυζαντιναὶ ἐξακριβοῦμεναι» σελ. 70.

41) Δὲν ἠμποροῦμεν, ἴσως, νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι π.δ.χ. ὁ Ἅγιος Νικόλαος Κοντοσκαλίου κατὰ τὸ 1685 ὑπῆρχεν ὡς ἐνορία καὶ ὅχι ὡς ναὸς διότι α) τὸ τοιοῦτον ἀντίκειται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀρχὴν ὅπου ναὸς ἐκεῖ καὶ ἐνορία β) εἰς τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ κατὰστίχου ἀναφέρεται «αἱ ἐκκλησίαι τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ», καὶ γ) εἰ οὕτως εἶχε διὰ τὴν δὲν ἀναφέρεται καὶ ἐνορία Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου;

42) Ἀποσπάσματα τοῦ εἰρημένου Τυπικοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ γνωστὸς Γάλλος Henri Omont «Revue des Études grecques» 1904 σελ. 361-373. Καὶ ὁ Νικήτας ὁ Χωνειάτης γράφει ὅτι καὶ ὁ οἶκος Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ «τοῦ Βλάχκα ἐπεκένκλιτο» βλέπε καὶ Σκ. Βυζαντίου, ἐνθ. ἀν. Α. σ. 279.

καρπος». Ὁ Du Cange ἀναφέρει περὶ ναοῦ τοῦ Καρπιανοῦ — Πατρικίου ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου — τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου. «Carpiani aedem ita dictam, Deiparae sacram, aedificavit (ᾠκοδόμησε) Carpianus Patricius Constantino Pogonato imperante». Ὁ Du Cange ἀναφέρει τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ Κωδικοῦ ⁽⁴³⁾. Ὁ Σμὶθ σημειώνει ναὸν «τοῦ Ἀγίου Κάρπου». Δὲν εἶναι ἀπίθανος ἡ γνώμη τοῦ κ. Μ. Γεδεών, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐν Ὑψωμαθείοις ναὸς τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου ἦτο ναὸς τῶν μαρτύρων «Κάρπου καὶ Παπύλου» πλησίον Ἑλενιασῶν. Τὸ ὅτι ὁμοῦς ὁ Τρύφων κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἰστ' αἰῶνος καὶ ὁ Πατερνάκης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἱζ' αἰῶνος καὶ ὁ κώδιξ Ε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰδίου αἰῶνος ἀναφέρουν περὶ ναοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν ἐκδοχὴν καθ' ἣν πρόκειται περὶ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου. Ὁ Σμὶθ ἀναφέρει τὸν δημώδη συντετμημένον τύπον «Ἀγίου Κάρπου». Ὑπῆρχον τόσοι ναοὶ ἐν Κ/πόλει ἐπὶ Βυζαντινῶν ὥστε πολὺ πιθανὸν νὰ ἦτο πραγματικὴ ἡ ὑπαρξὶς τριῶν ναῶν περὶ τὴν τοποθεσίαν τοῦ σημερινοῦ Ἀγίου Μηνᾶ «Κάρπου καὶ Παπύλου», «Ἀγίου Πολυκάρπου» καὶ ὁ τῆς Θεοτόκου τοῦ Καρπιανοῦ.

Ὁ εἰς τὰς πράξεις τῶν διαζυγίων τοῦ κώδικος Ε' ἀναφερόμενος ναὸς τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν δύο καταστίχων καὶ τοῦ σημειώματος τοῦ τέλους τοῦ ἱζ' αἰῶνος. Τοποθετεῖται εἰς τὴν περιοχὴν ἡ ὁποία ὀνομάζετο «Καραμανία»· εἰς τὴν ἰδίαν περιοχὴν τοποθετεῖται καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου τοῦ Ἑπταπυργίου. Ὁ ναὸς λοιπὸν τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου εἶναι ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ. Ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις ἐπιβεβαιώνει τὰ ἀνωτέρω· πρὸ τινων ἐτῶν εἶχον προσκληθῇ εἰς τὸν ἰ. ναὸν Ἀγίου Μηνᾶ Ὑψωμαθίων πρὸς τέλεσιν λειτουργίας ἐπὶ τῇ μνήμῃ (23 Φεβρουαρίου) τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου Ἐπισκόπου Σμύρνης.

Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου αἱ πράξεις (ἀρ. 27) σημειοῦν «ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου τῆς ἐν *Καραμανία*». Καραμανίαν ὥς πρὸς τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον μνημονεύει καὶ ὁ Smith· ὁ Τρύφων σημειώνει «τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, *Καραμὰν μαχαλετᾶ*, πέντε ἱερεῦσι καὶ 3 διακόνους». Ὁ Πατερνάκης ἀναφέρει «Καραμανία Ἅγιος Κωνσταντῖνος».

Πολὺ ἐγκαίρως ὠνομάσθη ἡ περιοχὴ ἐκείνη Καραμανία. Συμφώνως πρὸς τὰ ἐν σελίδι 41 τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀνὰ χεῖρας Βιβλιοθήκης εἶχον ἔλθαι ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν χριστιανοὶ καὶ εἰς τὰ περὶ τὰ Ἐξ Μάρμαρα μέρη. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἶχεν ἐπιτευχθῇ ὁ συννοικισμὸς τῆς Νέας Ρώμης μετὰ τὸ 1453.

⁴³⁾ «C/polis Christiana» βιβλ. VIII.

Εἰς τὰ ὑπὸ κρίσιν ἔγγραφα ἀναφέρονται ἕξ ἐκκλησίαι τοῦ Γαλατᾶ· Ἅγιος Νικόλαος ὁ καὶ σήμερον ὑπάρχων, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ ὡσαύτως σωζόμενος μέχρι τῆς σήμερον, ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῶν Μποστανίων, δ.λ.δ. ὁ γνωστὸς ἐν Γαλατᾷ ναὸς τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἄλλαι τρεῖς μὴ ὑπάρχουσαι σήμερον· Ἅγιος Δημήτριος, Χρυσοπηγὴ καὶ Ἐλεοῦσα. Τετράκις ἀναφέρεται ὁ ναὸς τῆς Ἐλεούσης (ἀρ. 29, ἔτ. 1672 — ἀρ. 43, ἔτος 1676 — ἀρ. 51, ἔτ. 1676 — ἀρ. 71, ἔτ. 1679), δις ὁ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (ἀρ. 32, ἔτος 1673 — ἀρ. 55, ἔτος 1677) καὶ ἅπαξ ὁ τῆς Χρυσοπηγῆς ἀρ. 57, ἔτος 1678). Ὁ Τρύφων ἀναφέρει τοὺς ἑξῆς ναοὺς τοῦ Γαλατᾶ· τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου — Ἁγίου Γεωργίου — Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ — Ἁγίου Νικολάου — Ἀποτομῆς τῆς τιμίας κάρας τοῦ Προδρόμου — Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου — Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, Ἐκοστέλεττα — Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος — καὶ Δημητρίου Θεσσαλονίκης, ἥτοι ἐν ὅλῳ ἑννέα ἐκκλησίας. Ὁ Πατεράκης ἀριθμεῖ τὰς ἀκολουθούσας ἐκκλησίας τοῦ Γαλατᾶ· «Χρυσοπηγὴ — Ὁ Γιος Γεώργιος — Ἡλεοῦσα (ἡ Ἐλεοῦσα) Παναγία — ὁ Χριστὸς — ὁ Ἅγιος Νικόλαος — ὁ Ἅγιος Δημήτριος — ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος — Ἡ Παναγία — ὁ Χριστὸς ὁ Κρεμαστὸς — καὶ ἡ Καστελιώτισσα — (44). Ἐξ ἐκκλησίας ἐν Γαλατᾷ ἀναφέρει καὶ ὁ Smith ἐπισκεφθεὶς, ὡς εἶπον καὶ ἀνωτέρω, τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ 1669. 1) «τῆς Παναγίας Καφατιανῆς, 2) τοῦ Χριστοῦ Κρεμαστοῦ, 3) τοῦ Ἁγίου Δημητρίου πλησίον τοῦ Τοπχανέ ὅπου οἱ Τοῦρκοι χύνουν τὰ κανόνια αὐτῶν. 4) τοῦ Ἁγίου Νικολάου, 5) τοῦ Χριστοῦ τῶν πιστανίων (γρ. Μποστανίων) καὶ 6) τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου». Εἰς τὸ κατάστιχον τοῦ 1648 σημειώνονται ἑνορίαὶ τοῦ Γαλατᾶ· «Ἡ ἑνορία τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς — ἡ ἑνορία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου — Ἡ ἑνορία τῆς Παναγίας Ἐλεούσης — ἡ ἑνορία τοῦ Ἁγίου Νικολάου». — Εἰς τὸ κατάστιχον τοῦ 1683 γίνεται μνεῖα τῶν ἑξῆς ἐνοριῶν τοῦ Γαλατᾶ· «Χρυσοπηγῆς — Ἁγίου Γεωργίου — Ἁγίου Δημητρίου — Παναγίας τῆς Καφατιανῆς — Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καμένου — Χριστοῦ τῶν Μποστανίων — Χριστοῦ Κρεμαστοῦ — Ἁγίου Νικολάου». Ἡ μετὰ τὴν πυρκαϊδὴν τοῦ 1696 γραφεῖσα σημείωσις ἀναφέρει μόνον τέσσαρας ἐκκλησίας — οὐχὶ ἑνορίας — τοῦ Γαλατᾶ, Χριστοῦ Μποστανίων, Ἁγ. Νικολάου, Παναγίας τῶν Καφατιανῶν καὶ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χιωτῶν.

44) Πολὺ πιθανὸν εἶναι ὅτι ἡ ὀνομασία «Καστελλιώτισσα» προῆλθεν ἀπὸ τὸν μικρὸν πύργον τὸν ἐν Γαλατᾷ παρὰ τὸ κινεῖς καποισὶ κείμενον, ὁ ὁποῖος ἐπὶ Βυζαντινῶν ὀνομάζετο καστέλλιον. Σκ. Βυζαντίου, ἐνθ. ἀνωτ. Β. σ. 60. Ὁ κατάλογος τοῦ Πατεράκη εἶναι εἰλημμένος ἐκ τῆς «Ἐκ. Ἀληθείας» ἔτ. 1900 σ. 523 δημοσιευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κεραμέως Παπαδοπούλου. Τὸν κατάλογον τοῦ Τρύφωνος ἀντέγραψα ἐκ τοῦ δημοσιεύματος τοῦ μακαρίτου Ξενοφ. Σιδερίδου γεγόμενον εἰς τὸ Περιοδικὸν τοῦ Φιλολ. Συλλόγου Κ/πόλεως, ἔτος 1899-1901, σελ. 125, 359 κ. λλ. Βλέπε καὶ Φωτ. Βιβλιοθήκην, Α σ. 40, 47 κ. ἄλλ.

δλδ. καὶ τὰς σήμερον ὑπαρχούσας ἐν τῷ Γαλατᾷ ἰ. ἐκκλησίας. Ὁ ἐν Γαλατᾷ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεως τῶν πράξεων τῶν διαζυγίων (1673 καὶ 1677), ἀφ' οὗ, ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσα, ὁ ναὸς οὗτος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σμίδ, εἰς δὲ τὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Δ' δὲν ἀναγράφεται μεταξύ τῶν καέντων. («Τοῦ ἐπιλεγομένου ἀνακαινισμού, ἐλέω Θεοῦ, τῶν καέντων πρὸ ἡμερῶν τριῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Γαλατᾷ, τῆς Χρυσοπηγῆς δηλαδή, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ἑλεούσης». (Κεραμέως Παπαδοπούλου. «Περὶ τινων ἐκκλησιῶν ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως ἐν «Ἡμερολογίῳ Ἀνατολῆς τοῦ 1883 σ. 235 κ. ἐξ.), Πλὴν τούτου τὸ σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Δ' σχετικὸν πρὸς τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1696 συγκαταλέγει μεταξύ τῶν πυρποληθεισῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν τοῦ «Ἁγίου Δημητρίου, Καφατιανῆς, Ἁγίου Ἰωάννου, Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίου Νικολάου, Χριστοῦ τῶν Μποστανίων καὶ Χριστοῦ τοῦ Κρεμαστοῦ» (45). «Ὡστε ἡ ἐν Γαλατᾷ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, κειμένη πλησίον τοῦ Τοπχανέ, ἐξέλιπε κατὰ τὸ ἔτος 1696. Καὶ ὁ ναὸς τῆς Χρυσοπηγῆς ὑπῆρχε κατὰ τὸ 1678 καίτοι δὲ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σμίδ, ῥητῶς δὲ μνημονεύεται, ὡς εἶδομεν, εἰς τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Παρθενίου Δ' ὡς καεῖς κατὰ τὸ 1660, καὶ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ σημείωμα τοῦ Διονυσίου Δ' μεταξύ τῶν καέντων τῇ 25 Ἀπριλίου 1696. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἐκκλησία Χρυσοπηγῆς ἐν Γαλατᾷ ἀπὸ τοῦ 1660 ποίαν ἐκκλησίαν Χρυσοπηγῆς ἠγόρασεν (46) ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος περὶ τὰ τέλη τοῦ 15 αἰῶνος ; Τὸν «τόπον τῆς ἐκκλησίας ὡς γίνεται μνεία εἰς τὸ πρὸς τὸν ἴδιον πατριάρχην γράμμα (1697) τοῦ Καλλίνικου Β' ; Ἐὰν ἡ ἐκκλησία αὕτη δὲν ἐκτίσθῃ ἐκ νέου μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1660 πῶς μετὰ 18 ἔτη (1678) γίνεται λόγος εἰς τὸν κώδικα τῶν διαζυγίων περὶ ἐνορίας Χρυσοπηγῆς ; Εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἐνορία μὴ ὑπάρχοντος ναοῦ ἐπὶ 18 ἔτη ; Πῶς δὲ μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1696 — 37 ἔτη μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1660 — Ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος Β' γράφει πρὸς τὸν Δοσίθεον περὶ ἀνοικοδομήσεως ἐκκλησίας λημονηθείσης καθ' ἣν στιγμήν ὑπῆρχον αἱ ἐσχάτως καεῖσαι κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1696 ; Τὰ ἐν τῷ γράμματι τοῦ Καλλίνικου Β' σχετικά πρὸς τὴν ἐκ νέου οἰκοδομὴν τῆς Χρυσοπηγῆς ἔχουν οὕτω· «νὰ ζητήσουν (οἱ Γαλατιανοί), θέλημα διὰ τὴν Καφατιανήν, ἢ ἂν ἡ μακαριότης του στέργῃ εἰς τοῦτο ὁποῦ γράφομεν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ γαλατιανοὶ γράφουν πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον αὐθέντην, νὰ ζητηθῇ τὸ θέλημα διὰ τὴν Χρυσοπηγὴν» (47). Δὲν φαίνεται λοιπὸν ὀρθῇ

45) Μ. Γεδεών, «Ἐκκλησίαι Βυζαντινὰ ἐξακριβοῦμενα» σελ. 32.

46) «Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας» Α, σ. 281.

47) Μ. Γεδεών, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 81, 82. Τὸ γράμμα τοῦ Π/χου Καλλίνικου φέρει ἡμερομηνίαν 24 Νοεμβρίου 1697. Εἰς τὰς ὑπογραφὰς τῶν Ἀρχιερέων ἀντὶ Φιλίππουπόλεως Μελετίου ἀναγινώσκοντες «Φιλίππουπόλεως Νεόφυτος» Ὁ Φιλίππουπόλεως Νεό-

ἡ γνώμη κατὰ τὴν ὁποίαν «τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς (Χρυσοπηγῆς), ὀφείλομεν νὰ ὀρίσωμεν μέχρι τοῦ 1660». Ὁφείλομεν δὲ μᾶλλον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐντολὴ τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν ναῶν τοῦ Γαλατᾶ (Χρυσοπηγῆς, Ἀγίου Γεωργίου, Ἑλεούσης) δὲν ἐναυάγησε καθ' ὅλα. Περί τινων ἐκ τῶν ναῶν τούτων ἀπαντᾷ τι ⁽⁴⁸⁾ ἐν τῷ κώδικι Ε' τοῦ Ἀγιοταφτικοῦ Μετοχίου, ὡς ἤδη ἀνέφερα. Περὶ τῆς Ἑλεούσης οὐχὶ μόνον ὡς ἐνορίας ἀλλὰ καὶ ὡς ναοῦ δὲν ἡμπορῶ νὰ ἰσχυρισθῶ μετὰ θετικότητος ὅτι ἀπὸ τοῦ 1660 ἐξηφανίσθη. Κατόπιν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξα ἀνωτέρω δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ εὐκόλως ὅτι ὁ ναὸς Ἑλεούσης τέλεον ἐξηφανίσθη μετὰ τὸ 1660 καὶ ὅτι τῷ 1672 καὶ 1676 ἀναφέρεται μόνον ὡς ἐνορία.

φυτος ἐξελέγη τῷ 1688 καὶ παρητήθη τῇ 8 Ἀπριλίου 1711. Βλέπε Φωτ. Βιβλ. Α σελ. 171 σημ. 4 καὶ ἄλλ. καὶ Β. σ. 2, 3

⁴⁸⁾ Ὁ μακαρίτης Παπαδόπουλος εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον Ἀνατολῆς» τοῦ 1883 σ. 237, 238, γράφει «φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτῆς ἐναυάγησε, διότι ἔκτοτε *οὐδαμῶς ἀπαντᾷ τι* περὶ τῶν εἰρημένων ναῶν, οὐδὲ *παράδοσις τις διεσώθη περὶ αὐτῶν*». Ἐπίσης οὐδὲν ἀποδεικνύει κατὰ τῆς ὑπάρξεως τῆς Χρυσοπηγῆς μετὰ τὸ 1660 καὶ τὸ γράφει ὅτι «ἡ χρυσοπηγῆς Ἑκκλησία, ἥτις μικρῷ πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἠπέβη κέντρον ἀταξιῶν, ἦδεν ἤδη τὸ κύκλιον περὶ τὰ 1670, διότι τὸ κατόπιν ἔτος ὁ π/χης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης ἀγοράσας τὰ μανουάλια ταύτης ἐδωρήσατο τῷ ἀρχικῷ ναῷ». (Γεδεὼν ἐνθ. ἀνωτ. σ. 19). Τοῦναντίον μάλιστα ἡ πληροφορία αὐτὴ ἐνισχύει τὴν ἐμὴν γνώμην περὶ ὑπάρξεως ναοῦ Χρυσοπηγῆς καὶ μετὰ τὸ 1660. Τῷ 1584 Μάξιμος ὁ Μαργούνιος διέμενεν ἐν τῇ Χρυσοπηγῇ ὅτε ἦλθεν εἰς Κ/πολιν διὰ νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος Κυθήρων. Ὁ Μαργούνιος ὀνομάζει αὐτὴν «σεβασμίαν μονὴν τῆς κυρίας τῆς χρυσοπηγῆς τοῦ Γαλατᾶ». Μετὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ιζ' αἰῶνος προεστὼς τῆς Χρυσοπηγῆς ἐξηγάγετο ὁ κατὰ τὸ 1646 προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην Ἡρακλείας τῷ δὲ 1668 εἰς οἶκον. Π/χην Μεθόδιος ὁ Μορώνης. Κατὰ τὴν χρόν. αὐτὴν περίοδον ἡ Χρυσοπηγὴ ἦτο ἐνοριακὴ ἐκκλησία τοῦ Γαλατᾶ. Ἦτο δὲ καὶ ἡ ἐπισημότερα εἰς αὐτὴν ἐλειτουργοῦν ἐνίοτε καὶ ὁ Οἶκ. Π/χης ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ μαρτυριῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ ιζ' αἰῶνος. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μεθοδίου ὡς Ἡρακλείας ἔχει οὕτω. «Ἐπειδὴ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἡρακλείας ἀπροστατεύτου μεινάσης, καὶ δίχα ποιμένου τοῦ διεξάγοντος, ἄτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κῦρ Ἰωαννικίου, ψήφω καὶ ἐκλογῇ πάντων ἡμῶν τῶν ἀρχιερέων, προβιβασθέντος ἐπὶ τὸν ὑψηλότατον καὶ ἀγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς τοῦ νέου Παρθενίου, κακῶς διακυβερνήσαντος ἑαυτὸν τε καὶ τὴν μεγάλην Ἑκκλησίαν, ἐξωσθέντος, συνόδου ἀρχιερατικῆς κατ' αὐτοῦ συγκροτηθείσης, προτροπῇ τοῦ παναγιωτάτου καὶ προστάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. κ. Ἰωαννικίου, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῷ πατριαρχικῷ τῷ νέῳ τῷ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι εἰς ἐκλογὴν προσώπου ἱκανοῦ τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον καὶ λογιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κῦρ *Μεθόδιον τὸν προεστὸν τῆς Χρυσοπηγῆς*, ἔπειτα τὸν δσιώτατον καὶ λογιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Σωφρόνιον καὶ τρίτον τὸν ἱερομόναχον κῦρ Κοσμάν. *Ἀχμστ' Δεκεμβρίου ιζ'.*» Ν. Συναγ. φύλλον 227.

Ἡ ἐνορία τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ ἀναφέρεται ὡς χωρίον· χωρίον ὡσαύτως καλεῖται καὶ ἡ ἐνορία τοῦ Μ. Ρεύματος καὶ μάλιστα δις (ἀριθ. 9 καὶ 12) «χωρίον τῶν Ἀσωμάτων» καὶ ἅπαξ (ἀρ. 54) «χωρίον τοῦ Μεγάλου Ρεύματος». Τὸ χωρίον τοῦ Μ. Ρεύματος κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν, καθὼς καὶ προηγουμένως καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν, ἐκαλεῖτο «χώρα τῶν Ἀσωμάτων». Οὕτω π. χ. καλεῖται καὶ εἰς σφραγίδα κοινοτικὴν — ἀποτυπωμένην ἐν κώδικι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μ. Ρεύματος — τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Κατὰ τοὺς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους ὠνομάζετο Μιχαήλιον. Ἡ τουρκικὴ ὀνομασία «Ἀρναούτ-κιογι» ἐδόθη μετὰ τὴν Ἀλωσιν (49) Ὁ Ἅγιος Φωκᾶς δὲν δηλοῦται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Μεσάχωρον» (Ὁρτάκιογι), ἐν ᾧ τὸ χωρίον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου σημειώνεται «Κουροῦ τσε-σιμέ» ἀπαντῶν εἰς ἄλλα σύγχρονα καὶ προγενέστερα ἔγγραφα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἅγιος Δημήτριος». Ὁ κατάλογος τοῦ Πατερᾶκη ἀναφέρει· «Διπλοκιονιον Ὁ Γιος Νικόλαος. — Ἅγιος Φωκᾶς — Ἡ χώρα τῶν Ἀσωμάτων — Νεοχώριον — Θεραπεῖα — Μπουιουκ-τερέ. Ἡ Γιά Παρασκευῇ. — Εἰς τὰς πράξεις τῶν διαζυγίων ἀναφέρεται καὶ τὸ «Μπουγιούντερε». Εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Πατερᾶκη πρὸ τοῦ Διπλοκιονίου καταχωρεῖται «Χάσι-Κιοῖ Ἀγία Παρασκευῇ (sic) καὶ κατόπιν «Ταταβοῦλα» (sic). Ὁ Ἅγιος Δημήτριος. Αἱ πράξεις τῶν διαζυγίων ἀναφέρουν «Ταταοῦλα» «ἀπὸ ἐνορίας τὰ Ταταοῦλα» (ἀρ. 65), «ἀπὸ τῶν Ταταοῦλων» (ἀρ. 70), «ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῶν Ταταοῦλων» (ἀρ. 72) καὶ «ἀπὸ ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῶν Ταταοῦλων». Ἐν ἐπικεφαλίδι τοῦ τμήματος τῶν ἀνωτέρω ἐκκλησιῶν ὁ Πατερᾶκης σημειώνει «Τέλος τῆς πόλεως. Ἀρχὴ τῶν χωριῶν», διὰ τὰ ὅποια εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ καταλόγου σημειώνει... καὶ τῶν «Χασίων» (50). Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ «Χάσια» εἰς τὰ ὅποια περιλαμβάνονται καὶ ἄλλα χωρία ἀνήκοντα εἰς διαλυθεῖσας μητροπόλεις καὶ ὑπαγόμενα κατ' εὐθείαν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Εἰς τὴν πράξιν τὴν ἀπολυθεῖσαν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1655 ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἐπαρχίας Δέρκων (Νομ. Συναγ. φύλλ. 262) ἀναγινώσκουμεν· «φαίνεται τοίνυν καὶ τὰ πατριαρχικὰ χωρία, τὰ λεγόμενα **Χάσια**, ἄνωθεν μὲν διώρισται εἶναι ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν, ὥστε καὶ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα τούτων καρποῦσθαι τὸν κατὰ καιροὺς πατριάρχην... τῇ τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίᾳ... ὥστε μὴ δύνασθαι καθέδραν

⁴⁹⁾ Ὑπάρχει αὐτοκρατορικὴ διαταγὴ τῆς 22 Δεκεμβρίου 1567 (19 τζεμαζί-ούλ-ἄχιρ 975) ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ Μέγα Ρεῦμα ὀνομάζεται Ἀρναούτκιογι. Ἐπειδὴ τὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου ὑπῆγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μποσταντζι-μπαση πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνεται ἡ εἰρημνικὴ σουλτανικὴ διαταγή· Bostancı başına hükmü ki Has köy yolunun sol kolu canibı ve *arnout Kōyü* bağları hasay hümayun Kuru iyken κλπ.». A. Refik «Istanbul Hayatı» δέκατος αἰὼν Ἑγείρας σ. 7.

(50) Περὶ Χασίων βλέπε «Φωτ. Βιβλιοθήκη» Α σ. 67 σημ. 105. Ὑπῆρχε καὶ ὁ καθ' ἑξῆς (ιεροδικαστῆς) τῶν Χασίων (Haslar Kadisi) Ahmet Refik ἐνθ. ἀνωτ. σημ. 2.

εἶναι ἀρχιερατικὴν, ἔμειναν ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν καὶ δύο τῶν τοῦ Καταστένου χωρίων τὰ Θεραπεῖα καὶ τὸ Βουγιούκδερε». Τοιοῦτον πατριαρχικὸν χωρίον «Χάσιον» μνημονεύεται εἰς τὰς πράξεις τῶν διαζυγίων (ἀρ. 90 ἔτ. 1683) ὁ Ἅγιος Στέφανος («ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ χωρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου»). Ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως (Ἰανουαρ. 1629) ἐξεδόθη σιγίλλιον καθ' ὃ τὸ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν χωρίον «Ἅγιος Στέφανος» ἀνεκηρύσσεται σταυροπήγιον ⁽⁵¹⁾.

Εἰς τὸν κώδικα τῶν διαζυγίων ἐκτὸς ἐνοριῶν καὶ χωρίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρονται πόλεις καὶ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκ. Θρόνου, ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: Κερασσώριον, Ἀνεμότιον, Ἰωάννινα, Κακοδίκη, Ἀβάσος (δὺς ἀρ. 20 καὶ 39), Χίος, Πάνορμος, Σύφια, Καστοριά, Ἀγία Τριάς, Κάρλοβον, Βαρδιάδους, Στέμνιτσα, Σινώπη, Πέτρα, Ἅγιος Γεώργιος, Σωσοτός, Νεσχώριον ἢ Γκοστριάδα, Κορυτζᾶ, Μήλος, Ἐπενίτσα, Βουρλά.

Τὸ Κερασσώριον ἴσως εἶναι ἡ Κερασιά, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Κερασσχωρίου τὸ ὁποῖον ἔκειτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν κλίτος τῆς κοιλάδος ἡ ὁποία χωρίζει τὰ Ταταῦλα ἀπὸ τὸ Σταυροδρόμιον. Πρέπει δ.λ.δ. νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι κατὰ τὸ 1663 ὑπῆρχε παραφυὰς συνοικισμοῦ, ὑπαγομένου ἢ εἰς τὴν ἐνορίαν Ταταούλων ἢ εἰς μίαν τῶν ἐνοριῶν τοῦ Γαλατᾶ, κατοικοῦντος δὲ περὶ τὸ σημερινὸν Γενί - Σεχίρ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς σημερινῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου τοῦ Πέραν. Περὶ τοιούτου Κερασσχωρίου — τῶν ἀρχῶν ὁμως τοῦ 19^{ου} αἰῶνος — ὁμιλεῖ ὁ Σκ. Βυζάντιος εἰς τὸν δεύτερον τόμον (σ. 30) τοῦ ἔργου του «Κωνσταντινούπολις».

Τὰ χωρία «Ἀνεμότιον» (ἀρ. 5) καὶ «Πέτρα» (ἀρ. 69) εἶναι χωρία καὶ σήμερον ὑπὸ τὰ ἴδια ὀνόματα γνωριζόμενα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μεθύνης τῆς νήσου Λέσβου. Καὶ οἱ Τοῦρκοι ὠνόμαζον αὐτὰ «Αναποτγ» καὶ «Petre». Εὗρηνται δὲ εἰς τὸν κατάλογον τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης τὸν δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ι. Χλωροῦ εἰς τὸ τέλος τοῦ Τουρκοελληνικοῦ Λεξικοῦ του. (Β. τόμ. σ. 2092). Τὸ χωρίον «Κακοδίκη» καὶ σήμερον φέρει τὸ ἴδιον ὄνομα ἀνῆκε δὲ τότε εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Χειμάρρας καὶ Δελβίνου, ὡς ἀναφέρει ὁ κώδιξ, ὑπαγομένην εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων. Ἐπισκοπὴν Χειμάρρας καὶ Δελβίνου ἀναφέρει καὶ ὁ Χρῦσανθος εἰς

(51) Μ. Γεδεών «Πατριαρχικοὶ Πίνακες» σ. 558. Εἰς τὴν Νομικὴν Συναγωγὴν καὶ εἰς τὸν κώδικα Φωτίου-Κυπρίου Α' καταχωρεῖται γράμμα διὰ τοῦ ὁποίου κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1669 ἀπεσπᾶσθη τὸ χωρίον Ἅγιος Στέφανος ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Λέρκων. Μ. Γεδεών, «Ἐγγραφα Λίθου Κεράμια» σ. 73. Τῇ 1655 εἶχε προσαρτηθῇ εἰς τὴν ἀνασυσταθεῖσαν τότε μητρόπολιν Λέρκων.

τὸ συνταγματίον του (52). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχε καὶ ἐπισκοπὴ Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου· αἱ δύο αὗται ἐπισκοπαὶ ἐνωθεῖσαι ἀργότερον (1834) ἀπετέλεσαν τὴν μητρόπολιν Δρυϊνουπόλεως καὶ Δελβίνου (53) (σήμερον Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιακῆς). Τὸ χωρίον Ἀβασος (54) (ἄβασκιγι) δις ἀναφερόμενον (ἀρ. 20 καὶ 39) εἶναι τὸ γνωστὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, τοῦ ὁποίου ὁ πληθυσμὸς διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς μετέωκησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ χωρίον «Ἀγία Τριάς» τῆς τότε ἐπισκοπῆς Λητῆς καὶ Ἀγρᾶφων εὐρίσκεται εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Εἶναι χωρίον τῆς Εὐρυτανίας, ἀριθμεῖ δὲ κατοίκους 576 (55). Ἡ ἐπισκοπὴ Λητῆς καὶ Ἀγρᾶφων ὑπῆγετο εἰς τὴν μητρόπολιν Λαρίσης· ἔδρα αὐτῆς ἦτο τὸ Καρπενήσιον. Ὡς ἐπισκοπὴ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν Διατύπωσιν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Ἀναφέρεται εἰκοστὴ ἐπισκοπὴ τιτοφορομένου τοῦ ἐπισκόπου ἀπλῶς «ὁ Λιτῆς» (56). Τὸ Κάρλοβον εἶναι ἢ καὶ σήμερον ὑπάρχουσα οὐ μακρὰν τῆς Φιλίππουπόλεως (βορείως) κειμένη πόλις. Μετὰ τὸ σχῆμα ἡ πόλις αὕτη ὥς καὶ πολλαὶ ἄλλαι, καὶ πάμπολλα χωρία — καθὼς καὶ τὸ εἰς τὸ ἔγγραφον ΕΔ1 ἀναφερόμενον «Χαζιὸν Κονάρι πέραν Μαρίτζας» — ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τὴν μητρόπολιν Φιλίππουπόλεως περιορισθεῖσαν εἰς τὴν πόλιν Φιλίππουπόλεως καὶ εἰς τὰ χωρία καὶ κωμοπόλεις «Στενήμεχον, Καβακλῆ, Ἀκ Μπουνάρ, Τατάρ Παζαρτζικ, Κούζλουντζα, Ροῦμ κιόγι, Ντογὰν ὄγλου καὶ Τσουκούρ κιόγι» (57). Τὸ χωρίον «Βαρδιαδούς» (ἀρ. 52) τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτὸ εἰς τὰ συνήθη Λεξικά. Ἡ χώρα (τὸ χωρίον) Στέμνιτσα τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμονίας ὀνομάζεται σήμερον Ὑψοῦς. Εἶναι χωρίον τῆς ἐπαρχίας Γορτυνίας τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας (κάτοικοι 1346) (58). Ἡ χώρα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (ἀρ. 76, «ἀπὸ ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου ἐκ χώρας τοῦ Ἀγ.

(52) Α. Ι. Χλωροῦ, ἐνθ. ἀν. Β. σ. 2088. Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδεῖα, ΙΓ' σ. 508 β.

(53) Συνταγματίον σελ. ξξ'. Ὁ κώδιξ τοῦ Β. Μουσείου 22911 σ. 478 ἀναφέρει ἐπισκοπὰς Ἰωαννίνων· Βελᾶς· Βοθροντοῦ· Γλυκεῶν Δρινουπόλεως (sic)· Χαϊμάρης (sic). Βλέπε Φωτ. Βιβλ. Α. σ. 215.

(54) Ἐπίσημον Συνταγματίον τοῦ 1901 σελ. 8.

(55) Ι. Χλωροῦ, ἐνθ. ἀνωτ. Β. σ. 2807.

(56) Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδεῖα τόμ. Α. σ. 318.

(57) Ὁ Χρόσανθος εἰς τὸ Συνταγματίον του ἀναφέρει ἐννέα ἐπισκόπους τοῦ Λαρίσης, τρίτος εἶναι ὁ Λιτῆς καὶ Ἀγρᾶφων (σελ. ξξ'). Εἰς τὸν κώδικα Α τοῦ οἰκ. Πατριαρχείου ἀπαντῶσιν ὑπομνήματα ἐκλογῆς ἐπισκόπων Λιτῆς καὶ Ἀγρᾶφων· οὕτω ἐν σελ. 144 καταχωρεῖται ἐκλογὴ τοῦ «Λιτῆς καὶ Ἀγρᾶφων» Δωροθέου (1623). (Βλέπε καὶ σύνταγμα Ρ. καὶ Ποιτῆ, Ε' σελ. 48). Ὁ προσημειωθείς κώδιξ τοῦ βρετανικοῦ μουσείου ἀναφέρει «ὁ Λαρίσης τῆς Ἑλλάδος δημητριαδός· λιτῆς καὶ ἀγρᾶφων· φαναρίων· ζητουνίου· θαυμακοῦ· σταγῶν· λοιδορακίου· γαρδικίου· ραδιβιτζίου· σκιαθίου».

(58) Ι. Χλωροῦ, ἐνθ. ἀν. Β. σελ. 2095.

Γεωργίου») εἶναι τὸ σημερινὸν χωρίον «Ἅγιος Γεώργιος», πρωτεύουσα ὁμωνύμου κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Καρδίτης τοῦ νομοῦ Τρικάλων (κάτ. 949). Τὸ Φανάριον καὶ τὸ Νεοχώριον εἶναι τὸ μὲν καμόπολις (κ. 2420) τὸ δὲ χωρίον (κ. 1104) τῆς ἐπαρχίας Καρδίτης. Αἱ περιοχαὶ αὗται συμπεριλαμβάνονται εἰς τὴν σημερινὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλιωτίδος καὶ Φαναριοφερσάλων ἔχουσιν ἔδραν τὴν Καρδίτσαν (59).

Εἰς τὸν ἀριθμὸν 83 ἀπαντᾷ χώρα «Σωσοτὸς τῆς ἐπισκοπῆς Ἑλώνης». Ἑλώνης μονὴ ὑπάρχει σήμερον ἐν Ἀρκαδίᾳ ὑπαγομένη εἰς τὴν κοινότητα Κοσμᾶ τῆς ἐπαρχίας Κυνουργίας (60). Ὡς ἐπισκοπὴ θὰ ἦναι μᾶλλον ἢ ἐπισκοπὴ Ὠλένου, ὑπαγομένη ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Π. Πατρῶν. Ὁ Χρῦσανθος (σ. ξη') ἀναφέρει «ἐπισκόπους τοῦ Π. Πατρῶν· τὸν Ὠλένης, τὸν Τζερνίκης, τὸν Μαΐνης καὶ τὸν Ρέοντος». Ὁ προαναφερθεὶς κώδιξ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου σημειώνει «Ὁ Πατρῶν Παλαιῶν Ὀλαίνης Τερνίτζης» (sic (61)). Εἰς τὸν ἀριθμὸν 84 ἀναγινώσκωμεν «ἀπὸ Νεοχωρίου τοῦ καλουμένου Γκοστριάδα τῆς ἐπισκοπῆς Λιτζᾶς καὶ Ἀγραφῶν». Ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος καὶ περὶ ἐτέρου χωρίου (Ἁγίας Τριάδος) τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς. Νεοχώριον — Γκοστριάδα (62) εἶναι τὸ ἐν τῷ νομῷ Αἰτωλοακαρνανίας χωρίον, ἵσως τὸ «Παλιονοχώριον».

Τὸ χωρίον Ἐπενίτζα ἀνήκεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Χειμάρρας καὶ Δελβίνου περὶ τῆς ὁποίας ἀνωτέρω ἀνέφερα. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου δὲν ἀπαντᾷ τοιοῦτον ὄνομα. Μήπως παρεφθάρη τὸ ὄνομα Ἐπενίτζα καὶ κατήντησε «Πολιτσάνη»;

(59) Παρὰ τὴν Στέμνιτζαν (Υψοῦν) κεῖται ἡ βυζαντινὴ μονὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου κτισθεῖσα (1167) ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κορμηνοῦ. «Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδεῖα» ΚΒ σ. 344 γ ΚΓ' σ. 768 γ'. Ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐν Στεμνίτζῃ (τῆς Δημητζάνης) μονὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἰδιοκτησία τῆς οἰκογενείας Παλαμίδου, ἀνακηρυχθεῖσα τῷ 1765 σταυροπηγιακὴ. Μ. Γεδεών, Π. Πίνακες σ. 640.

(60) Μ. «Ἑλλην. Ἑγκυκλοπαιδεῖα» τόμ. Α σ. 338α καὶ 15' σ. 815λ. Καθὼς ἀναφέρει καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος ἡ ἐπαρχία Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15' αἰῶνος ἦτο ἀρχιεπισκοπὴ. Ἡ πρᾶξις ἀρ. 76 εἶναι τοῦ 1681, κατὰ τὸ 1672 ἀναφέρεται μητροπολίτης Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Δαβίδ. (Φωτ. Βιβλιοθήκη, Α, σ. 178, σημ. 9). Τῷ 1675 ἀπαντῶμεν Φαναριοφερσάλων ἢ Φερσάλων, ἐὰν ὀρθῶς ἀνέγνωσα, Εὐθύμιον. (Φωτ. Βιβλ. Α. σελ. 192). Ὡστε ὁ Εὐθύμιος δὲν ἦτο μ/λίτης Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, ἀλλ' ἀρχιεπίσκοπος Φαναριοφερσάλων. Ὁ τελευταῖος λοιπὸν τίτλος («Φαναριοφερσάλων») πιθανὸν νὰ ἦναι πολὺ ἀρχαιότερος τοῦ 1820. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηνάγορα, «Ἡ Μητρόπολις Φαναριοφερσάλων» σ. 3.— Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ «Ἱστορικὸν Σημείωμα περὶ τῆς μητροπόλεως Φαναριοφερσάλων σ. 25.— Μ/λίτου Θεσσαλιωτίδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἰεζεκιήλ. «Ἡ ἱερὰ μ/πολις Φαναριοφερσάλων διὰ μέσου τῶν αἰώνων» ἐν «Θεολογία» ἔτος Ζ' σ. 240—256. Εἰς τὸν κώδικα τοῦ Βρ. Μουσείου τὸ μὲν Φανάριον, ὡς εἶδομεν καταχωρεῖται ὡς ἐπισκοπὴ τοῦ Λαρίσης, τὰ δὲ «Φέρσαλα» 38 Ἀρχιεπισκοπὴ.

(61) «Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδεῖα» τόμ. ΙΑ' σελ. 36α.

(62) Βλέπε καὶ Partey «Ἱεροκλῆς Συνέκδημος» σ. 301.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν 33 ἀναφέρεται ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Νεόφυτος ὁ Χίος ἐκλεγείς τῇ 1672 ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Διονυσίου τοῦ Δ'. Ἐκ τῆς πράξεως ταύτης πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸ 1673 ὁ Νεόφυτος εὗρίσκατο ἐν Κ/πόλει μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς Δαμασκὸν συνεπεῖα τοῦ σάλου τὸν ὅποτον προὐκάλεσεν ἡ ἐκλογὴ καὶ χειροτονεία ἐν Δαμασκῷ τοῦ μειρακίου Κυρίλλου, ἐγγόνου τοῦ Μακαρίου Γ' Π/χου Ἀντιοχείας. Ἀρχιερεῖς ἀναφέρονται ὁ Μηθύμνης Μακάριος, ὁ Κυζίκου Κύριλλος οἰκ. Πατριάρχης γενόμενος τῇ 1711 καὶ ὁ Μαρωνείας Ἀνανίας. Κατὰ τὸ ἔτος 1672 ὡς καὶ κατὰ τὸ 1675 ἀπαντῶμεν Κυζίκου Μητροφάνην⁽⁶³⁾. Ὁ ἀριθμὸς 23 τῆς πράξεως ἔνθα μνημονεύεται ὁ Κυζίκου Κύριλλος φέρει χρονολογίαν 1678. Ὡστε ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου Κυζίκου ἱεράρχης ἦτο ὁ Κύριλλος. Μετὰ 33 ἔτη ἐπατριαρχευσεν. Ἐπανελήφθη ἡ περίπτωσις τοῦ Παρθενίου τοῦ Α' καὶ ἡ τοῦ Νεοφύτου τοῦ Δ' (Βλέπε σελ. 6 τοῦ παρόντος τόμου τῆς Φωτ. Βιβλιοθήκης). Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν μου ἐπέισθην ὅτι κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἀλωσιν χρόνους καὶ ἰδίως κατὰ τὸν 15' καὶ 16' αἰῶνα οὐχὶ σπανίως ἐχειροτονοῦντο ἀρχιερεῖς εἰς ἡλίαν 30 ἢ καὶ 25 ἐτῶν⁽⁶⁴⁾.

Ἐπειδὴ ἀμφοτέροι οἱ διάδοχοι τῆς πράξεως 23 ἦσαν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου (Πανόρμου) ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ δικαστηρίου τῶν ὁφικιαίων καὶ ὁ τότε Κυζίκου Κύριλλος. «Συνεδριάζοντος ἡμῖν καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Κυζίκου κὺρ Κυρίλλου» ζητῶς ἀναφέρει ἡ πράξις. Ἐὰν πράγματι ἐπρόκειτο περὶ δικαστηρίου συνοδικοῦ ἐξ Ἀρχιερέων θὰ ὑπῆρχεν ἄλλη φράσις διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐδηλοῦτο ὅτι συνεδρίαζον οἱ ἱερωτατοὶ μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι μετὰ τοῦ πατριάρχου «τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ» ἢ τῆς «μετριότητος ἡμῶν». Ὁ εἰς τὴν πράξιν 84 μνημονευόμενος Μαρωνείας Ἀνανίας (ἔτ. 1683) ἀναφέρεται καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1672 καὶ 1675 καὶ σημειώνεται εἰς τὸ Α' μέρος τῆς παρουσίας Βιβλιοθήκης σελ. 178, 192)⁽⁶⁵⁾. Εἰς τὴν πράξιν (ἀρ. 5) ἀναφέρεται ὁ Μεθύμνης Μακάριος. Καὶ εἰς ὑπόμνημα ἐκλογῆς χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1680 μνημονεύεται Μεθύμνης Μακάριος⁽⁶⁶⁾.

(63) «Φωτ. Βιβλιοθήκη Α. σ. 178, 192.

(64) Ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Σαμουὴλ ὁ Χαντζερῆς νεαρώτατος ἐξημέμησεν Ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Παΐσιου τοῦ Β', περίπου δὲ τριακοντούτης τῇ 1731 διεδέχθη τὸν Δέσπων Νικόδημον. Μετὰ τριάκοντα καὶ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του εἰς τὴν Μητρόπολιν Δέσπων τῇ 1763 ἐξελέγη Οἰκ. Π/χης.

(65) Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1667 ἀπαντῶμεν Μαρωνείας Ἀνανίαν καὶ Κυζίκου Μητροφάνην. (Ι. Βελούδου, «Χρυσόβουλλα» σ. 99-105). Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1677 «Μαρωνείας Ἀνανίας» ὑπογράφει σιγίλλιον ἐκδοθὲν διὰ τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναρίου. («Ἑλληνικά» τόμ. Β. σ. 390). Ἐπειδὴ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1666 ἀπαντῶμεν Μαρωνείας Παγκράτιον («Ἑλληνικά» αὐτόθι σ. 166) ἔπεται ὅτι ὁ Ἀνανίας ἐξελέγη Μαρωνείας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1666 ἢ ἀρχὰς τοῦ 1667.

(66) Ι. Βελούδου, «Χρυσόβουλλα» σ. 58-64. Μηθύμνης Μακάριον συναντῶμεν καὶ τῇ

Εἰς τὸν κώδικα Ε' ἀναφέρονται καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἱερεῖς πατριαρχικοὶ τοῦ Φαναρίου, Ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ, ἕτερος ἱερομόναχος Γαβριήλ καὶ παπᾶ Νικόλαος τοῦ ἔτους 1683' τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Πολυκάργου παπᾶ Χρυσοβέργης τοῦ ἔτους 1683' τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Χρυσοπηγῆς Παπᾶ Κωνσταντῖνος τοῦ ἔτους 1678. Κατὰ τὸ 1673 ἀναφέρεται (ἀρ. 32) ἱερεὺς τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Γαλατᾶ Παπᾶ Χρύσανθος. Ἐτῆς ἐνορίας Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου ἀναφέρονται δύο ἱερεῖς (ἀρ. 25 καὶ 28), παπᾶ Μανώλης καὶ Παπᾶ Ἰωάννης (1672, 1678). Κατὰ τὸ 1677 (ἀρ. 54) μνημονεύεται ἱερεὺς τοῦ Μ. Ρεύματος Παπᾶ Παναγιώτης. Τῷ δὲ 1678 ἱερεὺς Χρουμούζης τῆς ἐνορίας (Ἀγίου Ἰωάννου) τοῦ Κυνηγοῦ.

Λαϊκοὶ ἀναφέρονται οἱ ἐξῆς· εἰς τὸν ἀρ. 86 πριμικήριος τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς Διαμαντῆς (1683). Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν κατάλογον τῶν Μ. Πριμικήριων τοῦ Μ. Γεδεών (67). Εἰς τὸν ἀρ. 36 (1673) ἀπαντῶμεν ὄχι μόνον Σταμάτην Ταβουλάριον ἀλλὰ καὶ τούτου ἀρχαιότερον τετιμημένον μὲ τὸ ἴδιον ὀφφίκιον, ταβουλάριον Κωνσταντῖνον (68).

Εἰς τὸν ἀριθμὸν 86 (ἔτος 1683) ἀναφέρεται «ὁ καπετάνος τῆς πατριαρχικῆς ἐνορίας Διαμαντῆς». Ἀσχέτως πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως καπετάνος — ἂν προέρχεται ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ *caput* ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ (βυζαντινοῦ) κατεπάνω — παρατηρῶ ὅτι καὶ μετὰ τὰ μέσα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐσημείωσα, τοῦ ιζ' αἰῶνος πολλοὶ ὄροι, ὀνομασίαι καὶ ἄλλα διετήρησαν τὸν βυζαντινὸν τύπον (69). Ὁ καπετάνος τῆς ἐνορίας ἐξειλίχθη εἰς κεχαγιάν

1662 (Ἰούλιον) ὑπογράφοντα τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Νικαίας Δαμασκηνοῦ. (Κώδιξ οἰκ. πατριαρχείου, Α. σ. 186).

(67) Χρονικὰ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ σελ. 195.

(68) Μ. Γεδεών, αὐτόθι σ. 197. Τὸν ταβουλάριον Σταμάτην ἀπαντῶμεν καὶ εἰς ἔγγραφον τοῦ 1668 σχετικὸν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου Ἀνανίαν. Οἰκ. Π/χείου Κώδιξ Α σ. 438. Καλλινίκου Δελικάνη, Π. ἔγγραφα. Β. σ. 374. Περὶ τῶν ταβουλάριων ἔγγραφε ἡμεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ Du Cange *Glossarium ad scriptores mediae et infimae Graecitatis* σι. 1521-1522. Ὁ Ἰωάννης Μέρσιος ἀναφέρει· «*Metrophanes archiepiscopus C/pl in epistola ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ χρησιμώτατος κύρις Μιχαὴλ ὁ Πανυλώτης ἔχει τὸ τοῦ ταβουλάριου ὀφφίκιον*». Joannis Meursii, «*Glossarium*» p. 691. Οἱ σχολιασταὶ τῶν Βασιλικῶν, ὡς ἀναφέρει ὁ Du Cange, τὸν ταβουλάριον ἐξηγοῦσι διὰ τῆς λέξεως «*λογογράφος*».

(69) Εἰς τοὺς ἀρ. 50 καὶ 99 ἀπαντᾷ ἡ λέξις ἀβανία. Ἡ λέξις αὕτη εἶναι μᾶλλον ἀραβικὴ. Ἐκ τῆς ἀραβικῆς μετεφερόθη εἰς τὴν δημώδη ἐλληνικὴν. Τὰ νεώτερα ξένα Λεξικὰ π. δ. χ. τὸ Larousse du *xx siecle*, δὲν δέχονται παραγωγὴν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἀλλὰ προέλευσιν ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ (τῆς ὁμιλουμένης ἐλληνικῆς). Τὰ Γαλλοαραβικὰ λεξικά ἐξηγοῦν «*avanie = üdvan = ἐχθρα*» *adun = ἐχθρός*. Βλέπε καὶ «*Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς*» Ἀθῆναι, 1933 σ. 5. Ἡ λέξις ἐξοδος, ἀπαντῶσα εἰς τὰ ἔγγραφα Ε χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν σημασίαν «*ἐξόδον*». Εἶναι ἡ σημασία τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ λέξις κατὰ τοὺς ἐλληνιστικούς χρόνους. Ἐξόδους καὶ ἐσόδους μεταχειρίζεται

τῆς ἐνορίας ἢ μονιχτάρην. Ἡ παρέλασις τοῦ Θεοδωρῆ ὡς μάρτυρος ὁμοῦ μετὰ τοῦ πριμικηρίου τῆς πατρ. αὐλῆς Διαμαντῆ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀποδώσωμεν ἀνωτέρας περιοπῆς ἰδιότητα εἰς τὸν καπετάνον τῆς πατριαρχικῆς ἐνορίας.

Ἀξία μνείας θεωρῶ καὶ τὰ ἐξῆς ἐπώνυμα ἀρχαίων οἰκογενειῶν ἀναφερόμενα εἰς τὰς πράξεις τῶν διαζυγίων «Ροῦσσοι» ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἑτεροῦ Δῆμος τοῦ Ρούσσου ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Λιτζᾶς καὶ Ἀγραφῶν. Καραγιβάξης (Καρὸς Ἀγιβάξης καὶ Ἀγιβάξης) καὶ Σταμάτης Καρνέστερος ἐκ Χίου ἢ ἐκ Ρόδου. Κατερεινέτα **Σουροῒτη** ἐκ Πανόρμου Κυζίκου. Τζουτζουνία ἀπὸ χωρίου τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ. Ραλιτζᾶ **Συλάνου**. Νήαρχος (ἐκ Γαλατᾶ). Ἰωάννης Τζεβερένης (ἐκ Γαλατᾶ). Πράτος Ἰωάννου, Κότζης Δήμου, Κύρκος Πέτρου, Ράλης Κράλης, ἅπαντες ἐκ Καστορίας.

Ἑγγραφα Εδ.— Ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως περὶ τοῦ ὁποίου ἀνέφερα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παρόντος συγγράμματος. (Σημ. τῆς σελ. 172). Τὰ διαζύγια αὐτὰ καὶ ἰδίᾳ τὸ Ε δ 2 μᾶς ὑπενθυμίζουν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γράφει ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος περὶ τῶν δικαστηρίων τῶν ἀρχαίων μητροπόλεων περὶ τῶν ὁποίων ἀνέφερα προηγουμένως» (70).

Εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα γίνεται μνεία τῶν ἐξῆς μητροπολιτῶν Φιλιππουπόλεως Χριστοφόρου, Γαβριήλ, Νεοφύτου καὶ Καλλινίκου. Περὶ τῶν δύο τελευταίων καὶ μάλιστα περὶ τοῦ Νεοφύτου ἀνέφερα πολλάκις εἰς τὸν πρῶτον (περὶ Νεοφύτου καὶ εἰς τὸν παρόντα) τόμον τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης. Τὸ ἀρχαιότερον διαζύγιον γράμμα εἶναι τὸ τοῦ Φιλιππουπόλεως Χριστοφόρου ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ ἰδίου γραφὲν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1634. Ὁ Χριστοφόρος ὢν πρότερον Ἀγχιάλου ἐξελέγη Φιλιππουπόλεως κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1628 διαδεχθεὶς τὸν καθαιρεθέντα Μελέτιον (Κώδ. οἰκ. πατριαρχείου Α. σ. 192, 193) (71). Τῷ 1639 ἀπαντῶμεν τὸν διάδοχον τοῦ Χριστοφόρου Γαβριήλ (72) ὑπογράφοντα ἐνταῦθα τὸ διαζύγιον Ε δ 2 κατὰ τὸ 1646.

κατὰ τὸν δεύτερον π. χ. αἰῶνα ὁ ἱστορικός Πολύβιος μὲ τὴν σημασίον ἔσοδα καὶ ἔξοδα. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ οἰκ. πατριαρχείου ἐπικρατοῦν αἱ λέξεις «ἔσοδον» καὶ «ἔξοδον».

(70) Ἴδε σελ. 12 σημ. 19.

(71) Βλέπε Α μέρος Φωτ. Βιβλιοθήκης σ. 237.

(72) Φωτ. Βιβλ. Α. σ. 99. Τῷ 1671 ἀπαντῶμεν Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ, Ι. Βελοῦδου «Χρυσόβουλλα» σ. 53-57 καὶ 45-52, ὁμοίως καὶ τῷ 1644, καθὼς καὶ τῷ 1668. Νεοκλέους, «Κανονικὸν Δίκαιον κλπ. σ. 33-39. Μ. Γεδεών, «ἔγγραφα λίθοι...» σ. 69, 72, 73. Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ὁ Δ' μετὰ τὴν πρώτην του πατριαρχεῖαν (30 Ἰουλίου 1673) εἶχε λάβῃ προεδρικῶς τὴν Φιλιππούπολιν, ὡσαύτως καὶ μετὰ τὴν δευτέραν πατριαρχεῖαν του. Ὡστε ὁ Διονύσιος ὁ Δ' ὡς πρόεδρος Φιλιππουπόλεως διεδέχθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν εἰρημένον Γαβριήλ.

Οἱ τύποι τῶν διαζυγίων Εγ καὶ Εδ δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὸν τύπον παρομοίου γράμματος τὸ ὁποῖον δημοσιεύει ὁ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης εἰς τὸ Πηδάλιον του (73).

(73) «Προκαθήμενης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐλαβεστάτων ἱερέων, καὶ «τιμιωτάτων Ἀρχόντων» καὶ προεστώτων παρέστη ἐνώπιον πάντων ὁ ἀπὸ χωρίου... κατηγορῶν τῆς αὐτοῦ γυναικός... Ἀπαιτηθεὶς δὲ περὶ τούτου μάρτυρας ἀξιοπίστους παρήγαγε... καὶ τοίνυν ἡ ταπεινότης ἡμῶν τούτων ἀκούσασα... ὤθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τό παρὸν διαζύγιον, καὶ ἐδόθη τῇ πολλάκις διαληφθέντι ἐν ἔτει 1796». Ἔκδοσις 1886 σ. 613.

ΣΤ'

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΥ

Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ἐμπεριέχεται εἰς χειρόγραφον κώδικα αὐτόγραφον τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου. Ὁ κώδιξ ἀσελίδωτος, ἀρκετὰ ὀγκώδης, εὗρίσκετο ἄλλοτε ἐν τῇ μητροπόλει Βηρυτοῦ. Ἀπὸ τινων ἐτῶν φυλλάσσεται ἐν τῷ ἐν Δαμασκῷ ὀρθοδόξῳ πατριαρχείῳ, ὁπόθεν καὶ μοι ἀπεστάλη διὰ πρόφρονος φροντίδος τοῦ φιλομούσου καὶ ἀγαπητοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ μητροπολίτου Τύρου καὶ Σιδῶνος κ^{ου} Θεοδοσίου. Τὸν εἰρημένον κώδικα ἀναγνώσας τῇ 20 Ἰανουαρίου 1866 ὁ τότε πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόδεος (1850-1885) ἐσημείωσεν εἰς τὴν πρώτην σελίδα τὰ ἑξῆς· «ὁ παρὼν κώδιξ περιέχει διαφόρους ἐπιστολάς τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν ἡνωμένων ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, προσέτι καὶ ἄλλας ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας καὶ πρὸς τὸν ἐν Κων/πόλει ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ, ἐξ ὧν καταδεικνύεται ἀρκούντως ἡ κατάστασις τοῦ πολυπαθοῦς τούτου θρόνου τῆς Ἀντιοχείας ἐν ἐκείνῃ ἀκόμῃ τῇ ἐποχῇ, ἀνεγνώσθη καὶ παρ' ἡμῶν μετὰ πλείστου ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπιστασίας ληφθεὶς ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Βηρυτῷ ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐν ἣ καὶ διατάσσομεν νὰ μένη εἰς αἰῶνα ὡς ἀναφαίρετον αὐτῆς κτῆμα». (Υπογρ.) Ὁ Ἀντιοχείας Ἱερόδεος. Ἐν ἔτει 1866. Ἰανουαρίου 20». Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ κώδικος εἶναι ἀντίγραφα γραμμάτων ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ Πατριάρχου Σιλβέστρου πρὸς διάφορα ἐπίσημα πρόσωπα — Οἰκ. Πατριάρχας Παῖσιον τὸν Β' καὶ Κύριλλον τὸν Ε', πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ματθαῖον, Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Παρθένιον, Ἠγεμόνας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ὀφφικιαίους τῶν δύο Ἠγεμονιῶν, διαφόρους ἀρχιερεῖς τοῦ οἴκ. θρόνου (Νικομηδείας, Σμύρνης, Προύσης, κ. ἄ) πρὸς τὸν πρωτοψάλτην τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ καπουκκαγιαῖν τοῦ ἰδίου Πατριάρχου Ἰωάννην. Ὡσαύτως περιέχει ἀντίγραφα ἐπιστολῶν ἀποσταλειςῶν πρὸς τὸν Σιλβέστρον παρὰ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου Κυρίλλου, παρὰ τοῦ προσημειωθέντος πρωτοψάλτου, ἢ ἀντίγραφα γραμμάτων ἀποσταλέντων πρὸς τὸν οἴκ. πατριάρχην Κύριλλον Ε' ἀπὸ μέρους

τοῦ βοεβόδα Γρηγορίου Γκίκα, τοῦ Σαντορίνης Διονυσίου καὶ τοῦ Παῖσιου Νικηφόρου. Πρὸς τοῦτοις ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ ἀντίγραφα γραμμάτων τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων ἀποσταλέντων πρὸς τὸν Σιλβέστρου.

Ἀπὸ τὴν ὀγκώδη αὐτὴν ἀλληλογραφίαν θὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα ἐκεῖνα μόνον τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα θεωρῶ περισσότερον σύμφωνα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Φωτιείου μου Βιβλιοθήκης. Τὰ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ δημοσιεύμενα ἔγγραφα ἐγράφησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1748 καὶ 1754. Τὰ πλεῖστα καὶ σπουδαιότερα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔτος 1753. Μέχρι τοῦδε πολλοὶ κώδικες ἐδημοσιεύθησαν περιέχοντες ἀλληλογραφίαν τοῦ Πατριάρχου Σιλβέστρου. Τῷ 1870 εἰς τὸ ἡμερολόγιον («Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον» σελ. 365 κ. ἑξ.) τοῦ Μ. Βρετοῦ ἐδημοσιεύθησαν «ἐπιστολαὶ τοῦ Σιλβέστρου ἀποσταλεῖσαι πρὸς τὸν Κιτίου Διονύσιον». Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κλήμης ὁ Καρναπᾶς ἐδημοσίευσεν ἓν μέρος τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Σιλβέστρου, ἰδίως ἐπιστολὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον Ἰάκωβον τὸν Πάτριον (1). Ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος τύποις ἐξέδωκεν ἐπτὰ ἐπιστολὰς τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου ἀπευθυνομένας πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον (2), μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1728 καὶ 1730, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Εἰρηνοπόλεως Ἀνθιμον (3). Ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς Παπαδόπουλος κατεχώρησεν εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς ἱερολημιτικῆς του Βιβλιοθήκης περίληψιν ἀλληλογραφίας τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1724 καὶ 1740. Ἡ δημοσίευσίς ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει χαρτῶν κώδικος φυλασσομένου ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων (4).

Ὅλα τὰ ὧς ἄνω δημοσιεύματα εἶναι διάφορα πρὸς τὰ ἐνταῦθα δημο-

(1) «Ν. Σιών» 1905 σ. 48.238. Ὁ αὐτὸς Καρναπᾶς ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἰδίῳ περιοδικῷ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Σιλβέστρος». Τὰ ἀναφερόμενα ἀποσπάσματα χειρογράφων τοῦ Σιλβέστρου εἶναι ἐκ τῶν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις π/χικῆς Βιβλιοθήκης. Ὁ Καρναπᾶς ὁμιλεῖ καὶ περὶ κώδικος περιέχοντος διαφόρους σημειώσεις σχετικὰς πρὸς τὴν βιογραφίαν καὶ τὴν πατριαρχικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ Σιλβέστρου. Ὁ κώδιξ αὐτὸς ἀνήκεν ἄλλοτε εἰς τὸ οἶκ. πατριαρχεῖον. «Ν. Σιών» Β. (1905) σ. 197 καὶ αὐτόθι σημ. 3. Σημειώσεις τινες τοῦ εἰρημένου κώδικος δημοσιεύονται ὑπὸ τοῦ Καρναπᾶ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος περιοδικῷ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας.

(2) «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ» Κύπρου, 1911 σελ. 135-137. Ἐπὶ τῇ βάσει κώδικος τοῦ ἐνταῦθα Ἀγιοταφίτικου Μετοχίου.

(3) «Γρηγόριος Παλαμᾶς» Θεσσαλονίκης 1918 σ. 121, 123.

(4) «Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη» Α σ. 204 κ. ἑξ. ἀρ. 2 «Σιλβέστρου Ἀντιοχείας πρὸς μητροπολίτας Παρθένιον Μεσοποταμίας, Ἀζαρίαν Θεοδοσιουπόλεως καὶ Καλλίνικον Ἀκήσκας (1734) ἀρ. 46 Σιλβέστρου Ἀντιοχείας εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν αὐθέντην Μολδαβίας Γκίκαν ἐπὶ τῇ προσφορᾷ 500 γροσιῶν εἰς τὴν ἐν Κύπρῳ Μονὴν Κύκκον» ἀρ. 65 Σιλβέστρου Ἀντιοχείας ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Μολδοβλαχίας Γρηγόριον Γκίκαν συνιστῶσα τὸν προσκυνητὴν Ἰωάννην» (10 Φεβρουαρίου 1739).

σιευόμενα ἔγγραφα. Τὰ κυριώτερα πρόσωπα τῆς ἀλληλογραφίας, πλὴν τοῦ Πατριάρχου Σιλβέστρου, εἶναι ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ Ε΄ καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος καὶ ὁ πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γιαννάκης, πρόσωπον λίαν προσφιλὲς εἰς τὸν πατριάρχην Κύριλλον ὡς καταφαίνεται ἀπὸ ὠρισμένα γράμματα τῆς συλλογῆς α (ιδίᾳ α/7). Ὁ Κύριλλος ὁ Ε΄ κατὰ τὴν πρώτην του πατριαρχίαν, ὡς ἐσημείωσα καὶ εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ παρόντος συγγράμματος⁽⁵⁾, ἐκυβέρνησα συνταγματικῶς τὴν ἐκκλησίαν σεβόμενος τὸ συνοδικὸν σύστημα. Εἰς τὸ γράμμα β/2 π. δ. χ. ἀναγινώσκομεν· «ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς ὅλοι εὗρίσκονται εἰς τὴν πόλιν μικροὶ καὶ μεγάλοι σχεδὸν ἕως τριάντα ἐσυνάχθησαν». «Μεγάλους» ὁ Πρωτοψάλτης ὀνομάζει τοὺς ἄλλως «ἐγκρίτους» ἢ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους «δοκοῦντας» λεγομένους. Μικροὺς ἀποκαλεῖ τοὺς δευτερεύοντας ἀρχιερεῖς· καὶ ὁ Κούμας κάμνει διάκρισιν μεγάλων καὶ μικρῶν ἀρχιερέων. Εἰς τὸ γράμμα β/3 ὁ πρωτοψάλτης σημειώνει· «ἀνέφερον ὁ πατριάρχης τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν σύνοδον καὶ ἦτον μαζεμένοι ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς». Ὡστε καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δευτέρας πατριαρχείας του ὁ Κύριλλος ἐκυβέρνησα **συνοδικῶς**. Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα δύο ἢ τρία ἔτη τῆς δευτέρας πατριαρχείας του ἐξεδίωξε τοὺς συνοδικούς. Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο παρέσχε κυρίως ἡ στάσις του ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τοῦ κηρυσσομένου ὑπὸ τοῦ ἐκ Κατιρλί Αὐξεντίου. Ὁ Πατριάρχης Σιλβέστρος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰάκωβον Πάτριον ἐπιστολῇ του (1755) γράφει τὰ ἑξῆς· «καὶ δεύτερον τῆς δηλοποιοῦμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐλάβομεν ἀπὸ βασιλεύουσας γράμμα τοῦ Παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁμοῦ καὶ τινα ἴσα ἐγκυκλίου γράμματος περὶ τοῦ Ἀναβαπτισμοῦ... καὶ νὰ ἀποκριθῶμεν οὕτως, ὅτι ἀφ' οὗ κυρωθῇ συνοδικῶς καὶ **μὲ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀρχιερέων** τότε κανονικῶς τὸ ὑπογράφομεν καὶ ἡμεῖς. Δὲν ἤξεύρομεν ὅμως ποίους ἀρχιερεῖς ἐννοεῖ ἡ Παναγιότης του εἰς τὸ γράμμα του πῶς ἔχουν νὰ τὸ ὑπογράψουν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν μας. Ἡμεῖς ἐμάθομεν πῶς οἱ Ἀρχιερεῖς μὲ τὸ νὰ μὴ συναινέσουν τῇ τοιαύτῃ γνώμῃ **βιαίως ἐστάλησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας των** καὶ ἐσύνθεσαν καὶ ἀντιρρητικὸν βιβλίον. Ἡ τάχα μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τῶν πατριαρχῶν μελετᾷ καὶ **ἀκοντας** νὰ τοὺς βάλλῃ νὰ τὸ ὑπογράψουν καὶ τότε γενήσεται ἡ ἐσχάτη πλάνη χεῖρων τῆς πρώτης»⁽⁶⁾ Ὁ Ὑψη-

(5) Σελ. 17 σημ. 30. Βλέπε καὶ σελίδας 16, 17, 18, 19, 24, 25, 26. Ὁ Κύριλλος ὁ Ε΄ ἦτο μητροπολίτης Μελενίκου καὶ τῷ 1745 κατὰ μῆνα Δεκεμβρίου ἐξελέγη μητροπολίτης Νικομηδείας εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐπὶ 6 ἡμέρας χρηματίσαντος Νικομηδείας — εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθανόντος Θεοκλήτου— Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Σεργῶν, εἶτα δὲ καθαιρεθέντος καὶ ἐξορισθέντος διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου. Ὁ Κύριλλος ἦτο Πελοποννήσιος, Μωραΐτης, λέγει ὁ Ὑψηλάντης. Εἶχεν ἀδελφὸν πραγματευτὴν τοῦ Μπεσιρ Ἀγά Κιζλέρ ἀγασί. Ὑψηλάντου μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 353 κ. ἄλλ.

(6) «Νέα Σιών, 1905 σ. 238, 239. «Κηρύττεται ὁ ἀναβαπτισμὸς παρὰ τοῦ πατριάρχου

λάντης προκειμένου περὶ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐκλογῆς τοῦ Κυρίλλου θεωρεῖ αὐτὰς γενομένας μόνον διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς. «Μεταπεμφθεὶς οὖν ὁ Κύριλλος, γράφει περὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας αὐτοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἐπιτρόπου ἐνδύεται τὴν χλαμύδα τῆς πατριαρχείας, *χωρὶς* θέλησιν, ἐκλογὴν, ἢ καὶ ἀπλῶς εἶδῃσιν τῆς συνόδου». «Ἐλθόντα τὸν Κύριλλον, σημειώνει περὶ τῆς δευτέρας τούτου πατριαρχείας, ἐφόρσε (ὁ κεχαγιά πέης) τὴν χλαμύδα διὰ τὴν πατριαρχεῖαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον *μόνον μὲ τὸ ἀλλά τῶν συνειθισμένων τσαουσάδων*» (7). Ἐν τούτοις ὁ Κύριλλος γράφων τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1748, δ. λ. δ. ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκλογὴν του, πρὸς τὸν πατριάρχην Σίλβεστρον (ἔγγραφον α/2) ἐγνωστοποιεῖ σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: «δηλοποιοῦμεν αὐτῇ ὅτι θεῖα ἐλέει μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεῖσαντος κὺρ Παΐσιου προσεκλήθημεν ἡμεῖς *διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῶν ψήφων* καὶ προεβιάσθημεν εἰς τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον». Εἰς τὸν κώδικα Δ' τοῦ οἰκ. πατριαρχείου (σ. 334) καταχωρεῖται τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Κυρίλλου Ε' (8). Εἰς τὸ πρὸς τὸν Κύριλλον γράμμα του (β/5) ὁ Σίλβεστρος (13 Ἰουλίου 1753) προσθέτει καὶ τὰ ἐπόμενα λόγια: «ὅτι ἤθελε περατώσῃ ἡ Παναγιότης της, *μὲ τὴν ἱερὰν αὐτῆς σύνοδον* πρὸς διόρθωσιν τοῦ Χαλεπίου». Καὶ ἐὰν ἔτι παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ὑψηλάντης εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ προσωπικὰς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας εἰς τὰς περὶ τῶν συγχρόνων του κρίσεις καὶ πάλιν δὲν ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν πολλὴν σημασίαν εἰς τὰ περὶ τοῦ Κυρίλλου γραφόμενα σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου πάλιν γνωρίζομεν ὅτι ἐνίοτε τὰ ὑπομνήματα ἐκλογῆς συνετάσσοντο κατόπιν ἐφορτῆς καὶ ἐκ φόβου. Ὁ Κύριλλος ἴσχυε παρὰ τοῖς τότε κρατοῦσι διὰ τοῦ Σεργῶν καὶ κατόπιν Νικομηδείας — περὶ τοῦ ὁποῦ ἀνωτέρω ἀνέφερα — Γαβριὴλ ἔχοντας φίλον τὸν Χιον Λουκῆν ἱατρὸν τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Α' Ἐγρί-μπαϊνοῦ Ἀπτουλλάχ πασᾶ πρώην μεγάλου Ἱπποκόμου (9). Ὁ

Κυρίλλου, γράφει ὁ Ὑψηλάντης, (ἐνθ. ἀν. σ. 371) καὶ τύποις ἐκδίδωσι πόνημα ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ Κυζίκου Ἀνανίας καὶ ὁ Δέρκων Σαμουήλ πάσχουν νὰ τὸν καταπείσουν τὴν ἀποχὴν τοῦ ἀτόπου, ἀλλ' οὐδὲν ἀνύσαντες κατατρέχονται ὕστερον διὰ τὸ σταθερὸν τῆς γνώμης καὶ ἀμετάθετον».

(7) «Τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν» σ. 362, 370. Ἡ πρώτη πατριαρχεῖα τοῦ Κυρίλλου παρετάθη ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1748 μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1751, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1752 μέχρι 16 Ἰανουαρίου 1757.

(8) Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν Β' σ. 230-231.

(9) Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 361. Περὶ τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασαν οἱ Ἀρχιερεῖς κατόπιν τῆς διὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Αὔξεντιου παύσεως τοῦ Παΐσιου καὶ διορισμοῦ — τὸ δεύτερον — τοῦ Κυρίλλου ὁ Ὑψηλάντης ἐκφράζεται ὡς ἔπεται: «οἱ ἀρχιερεῖς τὸ ἀλλόκοτον τοῦ πράγματος ἐκδειματούμενοι ἦλθον *τρέμοντες* εἰς προσκύνησιν τοῦ Πατριάρχου». (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 370).

Σιλβέστρος ὁμιλεῖ περὶ τῆς παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἰσχύος τοῦ Κυρίλλου εἰς μὲν τὸ ὑπὸ ἡμερ. 10 Ἰουλίου 1753 γράμμα πρὸς τὸν Κύριλλον (β/4) σημειώων «*ὁ λόγος ὡμῶν ἰσχύει* εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοάς», εἰς δὲ τὸ ὑπὸ ἡμερ. 13 Ἰουλίου τοῦ ἰδίου ἔτους γράμμα πρὸς τὸν αὐτὸν πατριάρχην (β/5) γράφων «*συμπαρόντες μὲ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν* καὶ μαρτυρίαν σας».

Περὶ τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου ἔγραψαν καὶ ἄλλοι μὲν ἰδίως δὲ ὁ προμνησθεὶς Κλήμης ὁ Καρναπᾶς καθὼς καὶ ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος. Ὁ Κ. Καρναπᾶς ἐδημοσίευσε μακρὰν περὶ Σιλβέστρου μονογραφίαν εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων «Νέαν Σιών» (10). Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐκτὸς τῶν προσημειωθέντων ἔγραψεν ἀρκετὰ περὶ Σιλβέστρου Ἀντιοχείας καὶ εἰς τὴν Μ. Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν (τόμ. Δ' σ. 902-903). Πατριαρχεύσας ἀπὸ τοῦ 1724 μέχρι τοῦ 1766 ἤτοι 42 ἔτη εἰργάσθη κατὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Λατίνων ἐν τῷ κλίματι τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας. Βεβαίως δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅτι κατόπιν τόσων κόπων καὶ ἀγώνων «οὐδὲν ἀπώνατο». Εἰργάσθη καὶ ἔφερε καρπούς. Ἀλλ' ἐστερεῖτο διοικητικοῦ πρακτικοῦ πνεύματος καὶ ὡς ἐκ τούτου προσεπάθει ἐν πολλοῖς νὰ ἀνοικοδομήσῃ ὅσα διὰ τοῦ ὑπερβολικοῦ του ζήλου καὶ διὰ τῆς ἐλλείψεως διοικητικῆς καὶ ποιμαντορικῆς συνενέσεως καθεῖλε. Εἰς ἓν τῶν γραμμάτων τὰ ὁποῖα ἔγραψεν εἰς τὸν Κιτίου Διονύσιον καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἀνέφερα, δημολογεῖ ὁ ἴδιος ὅτι προσηλυτίσθησαν οἱ τοῦ Χαλεπίου διὰ τῆς αὐστηρᾶς του εἰς τὸ ζήτημα τῆς νηστείας διαγωγῆς. «Ἐπὶ τοῦ παρόντος, γράφει, ἐνδιατρίβομεν εἰς Χαλέπι εἰς τὸ ὁποῖον καὶ προσιμένομεν ἄχρι τῶν Θεοφανείων, διὰ *τὴν σύστασιν τῶν ἀποστησάντων χριστιανῶν*, διὰ τοὺς ὁποίους φέρομεν ἰδρώτας καὶ πόνους πολλάκις νὰ τοὺς ἀποσπάσωμεν ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ δαίμονος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐτόλμησε, παραχωρήσει Θεοῦ, νὰ *τοὺς παγιδεύσῃ μὲ τὴν λιχνεῖαν τῆς γαστρός*». Ἡ περὶ τοῦ Σιλβέστρου κρίσις τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου φαίνεται μὲν κἄπως ὑπερβολικὴ ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλως ξένῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν (11).

(10) Ἔτος (1905) 191-206, 525-541. (1906) σ. 22-43, 364-389, 471-485, 602-617 ἔτος Γ' (1907) 49-67, 289-313, 429-444, 498-513 ἔτος Ε' (1908) σ. 54-69, 361-378, ἔτος (1909) σ. 638-652, 846-867.

(11) Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου «Ἐλάσσονες Συγγραφεῖς» σ. 141. Βλέπε Le Quien «Oriens Christianus» Β. σ. 776 καὶ Φιλαρέτου Βαφείδου «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» τόμ. Γβ' σ. 270, 271, 272. Δ. Κυριακοῦ «Ἐκκλ. Ἱστορία» τόμ. Γ' σ. 58. Ὁ Ὑψηλάντης εἰς πλείστα μέρη τοῦ γνωστοῦ συγγράμματός του ἀναφέρει περὶ Σιλβέστρου. Ἦτο πρῶτον πᾶσι γνωστός τοῦ καὶ ἐνήργησε πολλάκις διὰ τοῦ αὐθέντου του Ραγῆπ πασᾶ καὶ δι' ἄλλων μεγιστάνων ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις λελανθασμένως σημειώνει ὅτι 38 ἔτη ἐπατριάρχευσεν. Τὸ χειρόγραφον τῆς Λευψίας, περὶ τοῦ ὁποίου ἐσημείωσα ἤδη λέξεις τινάς, ὁρθῶς ἀναφέρει 1724 ὡς ἔτος τῆς π/χείας τοῦ Σιλβέστρου, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Ὑψηλάντην ὡς τοιοῦτον ἐμφαίνεται τὸ 1728. Βλέπε καὶ Κ. Σάθα, «Μεσ. Βιβλιοθήκη»

Ὁ προμνησθεὶς Γιαννάκης καπικεχαγιάς τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου ὑπεδείχθη ὡς τοιοῦτος παρὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου καὶ τοῦ Χατμάνου Γεωργίου, πενθεροῦ τοῦ βοεβόδα Ματθαίου Γ. Γκίκα. (ἔγγραφον Στ α/7). Διεδέχθη ἐν τῷ ὑπουργήματι τοῦ καπικεχαγιά τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου τὸν Μάρκον (βλέπε ἴδιον ἔγγραφον) χρηματίσας καὶ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως Καπικεχαγιάς. Εἰς τὸ πρὸς τὸν Κύριλλον ἐορταστικόν του γράμμα ὁ Σιλβέστρος ἀποκαλεῖ τὸν Γιαννάκην τέκνον ἀγαπητὸν τοῦ Κυρίλλου. Ὁ Γιαννάκης ὡς πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης ὁ Τραπεζούντιος. Μαθητὴς ἐξημέτισε τοῦ ὡσαύτως Τραπεζούντιου Παναγιώτου Χαλάτσογλου. Ὡς πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας εἶχε Λαμπαδάριον τὸν Δανιήλ, κατόπιν Πρωτοψάλτην τοῦ οἴκ. πατριαρχείου, καὶ δομέστικον τὸν Ἰάκωβον τὸν Πελοποννήσιον, βραδύτερον χρηματίσαντα ὁμοίως πρωτοψάλτην. Ὁ Γιαννάκης καπικεχαγιάς τοῦ Σιλβέστρου ἐξημέτισε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πατριάρχου ἐκείνου. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σιλβέστρου, τοῦ Φιλήμονος, ἔλαβεν ἐξοφλητικὸν τῆς δοσοληψίας τῆς γενομένης καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας του ὡς καπικεχαγιά τοῦ Σιλβέστρου. Ἀντίγραφον τοῦ γράμματος τούτου σώζεται εἰς τὸν κώδικα Ε. σ. 322 τοῦ οἴκ. πατριαρχείου¹²).

Τὸ κυριώτερον οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τῆς ἐν τῷ παρόντι τόμῳ δημοσιευμένης ἀλληλογραφίας τοῦ Σιλβέστρου εἶναι τὸ ἐξῆς: «Ἐκκλησις πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὸν ἀρχηγὸν καλεῖ ὁ Παῖσίου Νικόδημος «δεσπότην καὶ ὀφθαλμὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας» (α/6), ὅπως συντρέξῃ διὰ τῶν παρὰ τῇ κεντρικῇ τουρκικῇ κυβερνήσει ἐνεργειῶν τῆς τὸν κινδυνεύοντα θρόνον τῆς Ἀντιοχείας. Τοὺς κινδύνους τούτους περιγράφει ὁ πατριαρχικὸς ἑξαρχος παρὰ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλεῖς Σαντορίνης Διονύσιος εἰς τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον Ε' γράμμα του (α/5). Εἰς τὸ γράμμα τοῦτο γραφέν τῇ 13 Ἰουλίου 1750 ὁ Διονύσιος γράφει «πλὴν δέσποτά μου παναγιώτατε μὲ τὴν αἰτίαν τοῦ σχίσματος εὐρίσκω μεγάλα ἐμπόδια, καὶ ἀληθινὰ μὰ τὴν ἁγίαν εὐχήν της *ῥέπει εἰς παντελεῖ ἀφανισμόν ἢ ὀρθοδοξία ἀπὸ τὸν θρόνον ἐτοῦτον, ὅτι τὸ περισσότερον μέρος καὶ τὸ πλουσιώτερον ἐπλανέθη καὶ οὐ μόνον δὲν ἡσυχάζει εἰς τὴν πλάνην του ἀλλὰ καθ' ἐκάστην μὲ χιλίους τρόπους πάσχει νὰ σύρῃ καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς*

Γ' σ. 89 Κερ. Παπαδοπούλου «Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας» Β. 386. «Ν. Σιών» Β. σ. 197.

¹² Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου Δελικάνη «Πατριαρχικά ἔγγραφα Β. σ. 208 210. Περὶ τοῦ «κυρίτζη Γιαννάκη» δ.λ.δ. Πρωτοψάλτου Ἰωάννου Τραπεζούντιου βλέπε Μ. Γεδεών, «Χρονικά Π/χικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ» σ. 213, καὶ Γ. Παπαδοπούλου τοῦ Μ. Πρωτεκδίκου τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς» Ἀθῆναι 1890, σελ. 311, 312.

αὐτὴν καὶ μάλιστα ἐδῶ εἰς τὸ σάμι (Δαμασκὸς) καθὼς εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας ἐβεβαιώθη·ν ἔχουν μὲ αὐτοὺς ἀγορασμένην καὶ τὴν ἀράπην καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἔξω, ὅθεν καὶ προκόπτει τὸ ψεῦδος, καὶ προσκοπτεῖ ἡ ἀλήθεια, θέλω ἔχει μέγα (sic) μισθὸν ἐκ Θεοῦ, ἂν τρέξῃ χεῖρα βοηθείας, μὲ οἷον τρόπον γνωρίζει, τοῦ καιροῦ καλοῦντος, ὅτι πάντῃ ἔμειναν ἀπροστάτευτα τοῦτα τὰ ὀλίγα λείψανα τῆς ὀρθοδοξίας καὶ δέοντα ἀντιλήψεως». Καὶ οἱ ἔξω δὲν ἦσαν μόνον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀλλὰ καὶ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ σχέδια μελλοντικῆς πολιτικῆς ἐπιτροπῆς ἐν Συρίᾳ διὰ τῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας. Εἰς τὸ ἔγγραφο β/7 ρητῶς ἀναφέρει ὁ Σίλβεστρος περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ ὑπὲρ τοῦ Μαξίμου καθολικοῦ μητροπολίτου Χαλεπίου (τῶν Οὐνιτῶν ἀραβοφώνων τέως ὀρθοδόξων), καθὼς καὶ εἰς τὸν πρὸς τὸν Κιτίου Διονύσιον γράμμα ρητῶς ἀναφέρει περὶ ραδιουργιῶν τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας. «Εἰς τοὺς ἔξω μᾶς κατέτρεξε μεγάλως ὁ κόνσολος τῶν Γαλλῶν». Τὰς ἐνεργείας ταύτας τῶν Γάλλων πρέπει νὰ ἀναγάγωμεν μέχρι τῶν χρόνων τῶν Σταυροφοριῶν (13). Τί ἐφρόνουν οἱ τότε Σουλτάνοι περὶ τῆς προπαγάνδας ἐν γένει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς διεξαγομένης εἰς τὰς χώρας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἔγραψα εἰς τὸ αὖτον μέρος τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης (14). Εἰς τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα λόγος ὡσαύτως γίνεται περὶ τοῦ «πολυταράχου Χαλεπίου» τῆς προσωρινῆς ἀποσπάσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας καὶ ἀνακηρύξεως αὐτοκεφάλου, περὶ τοῦ Πτολεμαΐδος Σωφρονίου, περὶ προσκλήσεως τοῦ Σιλβέστρου εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἀπὸ κοινοῦ σύσκεψιν καὶ περὶ ἄλλων ὡς θὰ δεῖξη ἡ εὐθὺς ἀκολουθοῦσα συντομωτάτη ἀνάλυσις τῶν ἐγγράφων.

Ἐγγραφα ΣΤ α 1 - 8.—Ἡ ἐπιστολὴ (ἀχρονολόγητον ἀντίγραφον ἐπιστολῆς) α/1 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου εἰς τὸν οἶκ. πατριάρχην Παΐσιον τὸν Β', Ἐγράφη ἐκ Δαμασκοῦ ἢ ἐκ Χαλεπίου κατὰ Μάρτιον ἢ Φεβρουάριον τοῦ 1748 δ.λ.δ. ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας τοῦ Παΐσιου. Τὸ τοιοῦτον συμπεραίνω α) ἐκ τῆς χρονολογίας τὴν ὁποίαν γενικῶς φέρουσι τὰ ἔγγραφα τοῦ κώδικος (1748-1754) β) ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναγγελίας περὶ μελετωμένης ἐλεύσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βλαχίαν. Ὁ Α. Κ. Ὑψηλάντης γράφει σχετικῶς πρὸς τὸ ταξίδιον τοῦτο τὰ ἐπόμενα· «Ὁ Ἀντιοχείας Σιλβέστρος φυγὼν ἀπὸ τὸ Χαλέπι καὶ καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν

13) Ὁ L. Bréhier εἰς τὸ ἔργον του « Les Croisades » διασαφηνίζει καλῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐπαφῆς τῶν Φράγκων (Εὐρωπαίων) μετὰ τῶν μουσουλμάνων Συρίας καὶ Παλαιστίνης, Ἀράβων καὶ Τούρκων καὶ τῆς δημιουργίας ἰδιαιτέρας θέσεως καὶ προνομίων τῶν Εὐρωπαίων ἐν Τουρκίᾳ. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς τάξεως ταύτης τῶν πραγμάτων ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Καρλομάνου.

14) Σελ. 11, 12 καὶ αὐτόθι σημ. 20.

ἐκινήθη διαφόρως κατὰ τῶν ἐκεῖσε παπιστῶν ἐκδοὺς διαφόρους βασιλικούς
 ὁρισμούς κατ' αὐτῶν δι' ἐλεημοσύνης τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνατο·
ὄντος τε εἰς τὴν Βλαχίαν ἤρπασαν οἱ παπισταὶ τὴν πατριαρχίαν καὶ
 τὴν ἔδωκαν Κυρίλλῳ τινὶ παπιστῇ. *Ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν*, διὰ βοηθείας
 τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἀπήντησε τὸ κακὸν καὶ ἀνενέωσε τὴν πατριαρ-
 χίαν του» (15). Τὸ α/2 εἶναι γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε'·
 τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ Σιλβέστρος ὡς σημειώνει ὁ ἴδιος, «ἐρχόμενος ἀπὸ
 Βλαχίαν». Πρόκειται περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ταξιδίου. Τὸ γράμμα
 γραφὲν 25 Ὀκτωβρίου 1748 εἶναι εἶδος εἰρηνικῆς ἐπιστολῆς (ἀναγγελτι-
 κὸν τῆς ἐκλογῆς). Περὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κυρίλλου πα-
 ραγράφου τοῦ γράμματος ἔγραψα ἀνωτέρω. Ἡ ἀναφερομένη μελέτη τοῦ
 Σιλβέστρου περὶ καθόδου εἰς Κωνσταντινούπολιν συμφωνεῖ πρὸς τὰς προ-
 σημειωθείσας πληροφορίας τοῦ Ὑψηλάντου. Ὁ Κύριλλος ὀμιλεῖ καὶ περὶ
 χρεῶν βαρυτάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα «εὗρε καταβεβραχημένην τὴν ἀγίαν τοῦ
 Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν». Περὶ τῶν χρεῶν τοῦ πατριαρχείου Κων-
 σταντινουπόλεως, ἰδίως τῶν προερχομένων ἐξ ἀλλαξοπατριαρχειῶν, ἐση-
 μείωσα ὀλίγας λέξεις εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς παρουσίης Βιβλιοθήκης (16).
 Τῆς ἰδίας περιπτου ἡμερομηνίας εἶναι τὸ γράμμα α/3 στολὲν ἐκ Βλαχίας
 ἅμα τῇ ἐκεῖθεν ἀναχωρήσει τοῦ Σιλβέστρου. Τὸ γράμμα ἀπεστάλη κατὰ
 Ὀκτώβριον τοῦ 1748 παρὰ τοῦ νεωστὶ διορισθέντος ἡγεμόνος τῆς Βλα-
 χίας πρώην Μολδαβίας. Γρηγορίου Γκίκα πρὸς τὸν πατριάρχην Κ. Π.
 Κύριλλον. Ὁ Γρηγόριος ἦτο δραγομάνος τῆς πόρτας ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀκτω-
 βρίου 1726 βοεβόδας (ἡγεμὼν) τῆς Μολδαβίας. Τῷ 1733 διὰ χρημάτων
 ἤρπασε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας. Καὶ κατὰ τὸ 1748, ὀλίγον πρὸ τῆς
 ἀποστολῆς τοῦ ὑπὸ κρίσιν γράμματος, ἔλαβεν ἐκ νέου τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν
 διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου. Τὸ περιεχόμενον τῆς παραγράφου τοῦ γράμματος
 «ὁποῦ καὶ *τὰ βάρη τῆς νέας αὐθεντίας* δὲν ἐπέτρεψαν νὰ γίνῃ ὅση
 προαιρούμεθα βοήθεια πρὸς τὴν μακαριότητά του» διασαφηνίζεται ὡς ἑξῆς
 ὑπὸ τοῦ συγχρόνου τοῦ Γρηγορίου Ἀθαν. Ὑψηλάντου «ἡγεμινεύσας ἐν-
 νέα μῆνας ὁ Γρηγόριος Γκίκας εἰς τὴν Μολδαβίαν δὲν ἡσχάζει πάλιν,
ἀλλ' ἀδροστάη δόσει χρηματικῇ πείθει τὸν ρηθέντα Σουλεϊμάνην διὰ

15) Μνημ. ἔργον, σ. 364. Ἐσημείωσα Μάρτιον ἢ Φεβρουάριον διότι τὸ Πάσχα κατὰ
 τὸ 1748 συνέπεσε τῇ 10 Ἀπριλίου. Ἡ ἀνανέωσις τῆς πατριαρχείας, περὶ τῆς ὁποίας
 ὀμιλεῖ ὁ Ὑψηλάντης, εἶναι τὸ μουκαρέριον περὶ τοῦ ὁποίου ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος
 τόμου ἔγραψα. (σ. 7).

16) Σελ. 83, 118 καὶ αὐτόθι σημ. 21 καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Κλ. Καρναπᾶς ἀδικοῖ τὸν
 Ὑψηλάντην ὅταν γράφῃ «εἰς τὴν χώραν ταύτην (Βλαχίαν) θὰ ἴδωμεν, ἐπορεύθη ὁ
 Π/χης οὗτος κατὰ τρία χρονικά διαστήματα τῷ 1729, τῷ 1742 καὶ τὸ 1745 «καὶ
 εἶναι ἐσφαλμένον καθὼς καὶ τὸ ὅτι ὀλίγον πρὸ τούτου εὐρίσκετο ἐν Βλαχίᾳ καὶ τότε
 ἤρπασε τὸν θρόνον αὐτοῦ ὁ ἐπιβάτης Κύριλλος» (Ν. Σιών, Γ' 482-3). Τὰ ἐνταῦθα
 δημοσιευόμενα ἔγγραφα ἐπιβεβαιῶνουν τὰ γραφόμενα τοῦ Ὑψηλάντου.

τοῦ Ἀρμενίου σαράφη Ἀγκόπη νὰ τὸν κάμῃ ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας» (17). Ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ Γ. Γκίκα πληροφοροῦμεθα, καθὼς καὶ ἀλλαχόθεν, περὶ τῆς «ἄκρας εὐλαβείας» τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς τὸν Σίλβεστρου ὅ,τε πατριάρχης Κύριλλος καὶ «πᾶσα ἡ ἱερὰ σύνοδος». Ὁ Γκίκας μᾶς πληροφορεῖ ὥσαύτως ὅτι ἐὰν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρουσίας τοῦ Σιλβέστρου «δὲν γίνῃ ἡ πρόπouσα θεραπεία τοῦ μέλους ἐκείνου, βέβαια *ὀλίγη ἐλπίς θέλει εἶναι, νὰ εἰρηνεύσῃ ὁ θρόνος ἐκεῖνος εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ νὰ ἀναθάλῃ τὸ ὀρθὸν δόγμα ἐν αὐτῇ*». Ἐκ τοῦ ἰδίου γράμματος μαθαίνομεν ὅτι ὁ Γρηγόριος Γκίκας συνεδέετο φιλικῶς μετὰ τοῦ Νομάρχου Χαλεπίου («Χαλέπ Βαλισί») Ἰσμαῖλ πασᾶ, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ εἶχε γράψῃ τὰ δέοντα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαίων αἰτημάτων τοῦ Σιλβέστρου. Τὸ ἴδιον γράμμα μᾶς φανερώνει τὴν δι' ἐξόδων τοῦ Σιλβέστρου ἐκτύπωσιν ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις ἐκείναις «ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἀραβιστὶ «πρὸς κήρυξιν τῆς ἀληθείας καὶ σύστασιν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως». Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1751 (δ/1) ζητεῖ ὁ Σίλβεστρος «χαρτί» ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς Βενετίας διὰ νὰ τυπώσῃ ἐν τῷ κλίματι τοῦ θρόνου του ἀραβιστὶ «ψαλτήριον καὶ μνηταῖα». «Ἐχομεν τύπον ἀραβικὸν εἰς Ἀραβίαν» (18).

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1748 ἔλθων ὁ Σίλβεστρος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔμεινεν ἐπ' ἀρκετόν, ἀφ' οὗ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1749 ἔλαβεν *ἐκδοσιν* πατριαρχικὴν διὰ στεφάνωμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ α/4.

Περὶ τοῦ πρὸς τὸν Κύριλλον γράμματος (α/5) τοῦ Σαντορινῆς Διονυσίου ἀνέφερα καὶ ἀνωτέρω (σ. 58). Ὁ Διονύσιος ἀπεστάλη ὡς ἑξαρχος τοῦ οἰκ. πατριαρχείου ἐνεργοῦντος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, Ἱεροσολύμων Παρθενίου, πρὸς διάσωσιν τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας. Τὰ πρὸς τοὺς πατριάρχας Ἀλε-

17) Μνημ. ἔργον σ. 362-363. Περὶ τοῦ Γρηγορίου Γκίκα βλέπε καὶ τὰς σελίδας 323, 324, 337, 344, 349, 350, 352. Ὁ Γ. Γκίκας, ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος Ἀλεξάνδρου Γκίκα, ἦτο προσωπικῶς ἐχθρὸς τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Γ'. Περὶ τῶν κατὰ τοῦ Π/χου Ἱερεμίου Γ' ἐνεργειῶν τοῦ Γκίκα ἔγραψα εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης (σ. 117 σημ. 19) καὶ εἰς τὴν «Ὁρθοδοξίαν» Δ' σ. 422-427.

18) Ὁ Καισάριος Δαπόντε ἀναφέρει τὰ ἐξῆς. «Ἐτύπωσε (ὁ Σίλβεστρος) καὶ λειτουργίαν Ἀραβικὴν καὶ Ἑλληνικὴν ἀνάγμα εἰς τὸ Γιάσι καὶ Ἀντιμίνσια» (Κ. Σάθα, «Μεσ. Βιβλ.» Γ' σ. 89). Ἦδη ὁ προκάτοχος καὶ «γέροντας» τοῦ Σιλβέστρου εἶχεν ἐκτύπωσιν ἐν Χαλεπίῳ ἀραβιστὶ τοὺς ψαλμοὺς κατὰ τὸ 1706. Πανομοιότυπον μιᾶς τῶν σελίδων τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Τοῦρκος καθηγητὴς Σελήμ Νεζχέτ εἰς τὸ βιβλίον του «Türk Matbaatıtlığı». Βλέπε τὰς σελίδας 15 καὶ 16 ὅπου ὁμιλεῖ περὶ τοῦ πρῶτου ἀραβικοῦ τυπογραφείου ἐν Συρίᾳ. Ὡς εἶδομεν ἄλλαχού (σ. 54 σημ. 4) καὶ ἄλλας ἐπιστολάς ἔστειλεν ὁ Σίλβεστρος πρὸς τὸν βοεβόδαν Γρηγόριον Γκίκαν. Ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνος παρὰ τὴν ἄλλην αὐστηρότητα ἐφαίνετο προσηνὴς καὶ λίαν φιλόφρων πρὸς τοὺς τότε ἰσχυροὺς ὁμογενεῖς. Αὐτὸ δεικνύει ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀλληλογραφία του.

ξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων γράμματα τοῦ Σιλβέστρου καὶ αἱ πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεις τῶν δύο ἐκείνων πατριαρχῶν μαρτυροῦσι περὶ τούτου. Τὰ ἀντίγραφα τῶν γραμμάτων τούτων, ὡς ἤδη ἐλέγχθη, (σ. 53) εὑρήνται εἰς τὸν ἀναλυόμενον κώδικα τῆς Βηρυτοῦ. Τὸ γράμμα ἐγράφη ἐκ Δαμασκοῦ τῇ 13 Ἰουλίου 1750. Τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σαντορίνης Διονύσιον συναντῶμεν ὑπογράφοντα σιγίλλιον τῷ 1746 ἐπὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας τοῦ Παΐσιου τοῦ Β' σχετικὸν πρὸς τὸ μοναστήριον τῆς νήσου Πρώτης. Ὁ αὐτὸς Διονύσιος κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1766 τίθεται ὡς συνυποψήφιος ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χαλεπίου Φιλήμονος ὡς πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἀντικαταστήσαντος τὸν ἀποθανόντα πολυπαθὴ πατριάρχην Ἀντιοχείας Σιλβέστρον (19). Τὸ γράμμα α/6 ἐγράφη δύο ἡμέρας μετὰ τὸ α/5. Ὁ ἀποστολεὺς εἶναι ὁ μητροπολίτης Παϊσίου (τοῦ κλίματος Ἀντιοχείας) Νικηφόρος. Ὁ Νικηφόρος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «ἐρχομοῦ τοῦ ἁγίου ἐξάρχου» δ. λ. δ. τοῦ Σαντορίνης Διονυσίου, τὸν ὁποῖον παριστάνει ὡς «κλαύσαντα τὴν ἀθλίαν τοῦ θρόνου τούτου κατάστασιν». Ὁ Νικηφόρος παραπονεῖται διὰ τὴν «διχόνοιαν καὶ τὸν μερισμὸν τῶν κατολικῶν» τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὡς αἷτια τῆς κακοδαιμονίας τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας. Ἐξ αἰτίας τῶν «κατολικῶν» «καθ' ἐκάστην πάσχομεν τὰ ἀνίατα». Ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἡ εὐλάβεια μετὰ τῆς ὁποίας γράφει πρὸς τὸν οἰκ. πατριάρχην καὶ ἡ δουλικὴ ἀπέναντι ἐκείνου συμπεριφορὰ. Ὡς εἶδομεν (σ. 58) ὀνομάζει τὸν οἰκ. πατριάρχην «ὀφθαλμὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας», ἐν τῇ ἰδίᾳ δὲ ἐπιστολῇ σημειώνει «*δουλικῶς προσκυνῶ*» «ἔλαβα τὴν σεβασμίαν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος *καὶ ὡς εἰκὸς ἐπροσκύνησα*», καὶ εἰς τὸ τέλος ὑπογράφει «*δούλος εὐτελής καὶ εἰς τοὺς ὀρισμούς*». Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ἅψ' ἑνὸς τὸ μέγα κῦρος καὶ ἡ ἀνυπολόγιστος ἐπιβολὴ τοῦ οἰκ. πατριάρχου ἅψ' ἑτέρου δὲ ἡ βαθεῖα ἐπίδρασις ἀσιανῶν ἐθίμων τόσον ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ὅσον καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Τὸ α'7 εἶναι γράμμα τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου σταλὲν ἐξ Ἀδάνων κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1752. Ὁ Σιλβέστρος κάμνει λόγον καὶ περὶ ἄλλου γράμματος σταλέντος πρὸς τὸν Κύριλλον ἐκ Σμύρνης ἅμα τῇ τῷ δευτέρου ἐκλογῇ του εἰς τὸν πατρ. οἶκον. θρόνον. Ἀναφέρει καὶ περὶ γράμματος τοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν Σιλβέστρον ἐξαγγελτικῶς τῆς ἐκλογῆς του ὁμοίου πρὸς τὸ α/2 τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Κυρίλλου. Ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει καὶ περὶ τοῦ γνω-

19) Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 611 Κ. Δελικάνη, «Πατρ. Ἐγγραφα» Β. σ. 207-8. Ἐτερος συνυποψήφιος ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου Μακάριος. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φιλήμονος παρελήφθη ἐκ τοῦ ΣΤ' κώδικος τοῦ οἰκ. Π/χείου (σ. 118). Ὁ Χρύσανθος εἰς τὸ Συνταγματίον του ἐν τῇ στήλῃ τῶν ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ οἰκ. Π/χείου τρίτην κατατάσσει καὶ ἀρχιεπισκοπὴν Σαντορίνης (σελ. ξη'). Ὁ Σαντορίνης Εἰρηναῖος ἐξελέγη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1744.

αυτοῦ ἤδη διορισμοῦ τοῦ πρωτοψάλτου Γιαννάκη ὡς καπικεχαγιά τοῦ Σιλβέστρου.

Τὸ α/8 τὸ ὁποῖον ἐπιγράφει ὁ Σίλβεστρος «ἐορταστικὸν» ἐστάλη πρὸς τὸν Κύριλλον ἐκ Δαμασκοῦ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1753. Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀναφέρει τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίλλου ἐπὶ τῷ ὡς ἄνω διορισμῷ τοῦ Γιαννάκη «τέκνου ἀγαπητοῦ» τοῦ Κυρίλλου. Ἐρωτᾷ περὶ τῆς ἐλεύσεως ἢ μὴ τοῦ Πτολεμαῖδος Σωφρονίου εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ζητεῖ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Κυρίλλου ὑπὲρ τούτου ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Χαλεπίου. Ὁ Σωφρόνιος κατ' ἐπίμονον παρακλήσιν τοῦ Σιλβέστρου εἶχεν ἀναλάβῃ προεδρικῶς — ὡν ἀρχιερεὺς τοῦ κλίματος Ἱεροσολύμων — τὴν διοίκησιν τῆς μητροπόλεως Χαλεπίου. Ἐν Χαλεπίῳ δὲν ἐπέτυχεν ὁ Σωφρόνιος. Ἐκεῖ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν πλουσίων Χαλεπλίδων «σιδηροδέσμιος εἰρκτῇ παρεδόθη». «Ἡλευθερώθη μὲν τῆς εἰρκτῆς καὶ τῶν σιδήρων, ἀλλ' ἔδωκε **χοτζέτι** τοῖς παπισταῖς τοῦ ὅτι ὀψέποτε ἠθέλεν ἐπιστρέφει εἰς τὸ Χαλέπι νὰ πληρώνῃ πουργεῖα 40 εἰς τὸ τζαμί τὸ Ζεκεριέ τὸ ἐν τῷ Χαλέπι». Αὐτὸ τὸ χοτζέτιον θὰ ἔχῃ ὑπ' ὀψιν πάντως ὁ Σίλβεστρος ὅταν γράφῃ εἰς τὴν ἀναλυομένην ἐπιστολὴν «αὐτὸς (ὁ Σωφρόνιος) δὲ νὰ ἀπαλλαχθῇ τῆς ἐνοχῆς τοῦ χοτζετίου διὰ νὰ πάγῃ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του» (20).

Τὰ γράμματα β/1 β/2 β/3 εἶναι γράμματα τοῦ προμνησθέντος Καπικεχαγιά Γιαννάκη σταλέντα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν πατριάρχην Σίλβεστρον, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 καὶ 28 Ἰουνίου καὶ 14 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1753. Ὁ Γιαννάκης ὁμιλεῖ περὶ τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς διὰ τῆς ὁποίας προσεκαλεῖτο ὁ Σίλβεστρος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ συσχεφθῇ μετὰ τῶν ἰδυνόντων τῆς Μ. Ἐκκλησίας **δι' ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν**» (β/1). Εἰς τὸ δεύτερον γράμμα ἢ ὡς λέγει «πιττάκιον» (β/2) καθορίζει τὴν ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν προσθέτων· «διὰ τὸ Χαλέπι διὰ τὸν Μάξιμον, τὸν ὁποῖον πάσχουν νὰ τὸν καταστήσουν αὐτοκέφαλον νὰ μὴν τὸν ἐξουσιάζῃ μήτε ἡ μακαριότης της μήτε ὁ Παναγιώτατος καὶ ἡ Σύνοδος». Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ Γιαννάκης μεταχειρίζεται τὴν λέξιν «αὐτοκέφαλος» μὲ τὴν σύγχρονόν της ἔννοιαν. Καὶ εἰς τὸ γράμμα β/3 λόγος γίνεται περὶ τῆς αὐτῆς προσκλήσεως διὰ πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς τὴν

20) Α. Κ. Ὑψηλάντου ἐνθ. ἀνωτέρω σ. 366. Βλέπε καὶ σελίδα 364. Εἰς τὴν 372 ὁ Ὑψηλάντης γράφει. «Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κὺρ Σίλβεστρος μὲ ἔγραψε νὰ φροντίσω τὴν ἔξωσιν (ἔτος 1755) τοῦ κακομαξίμου καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν μητρόπολιν τοῦ Χαλεπίου τῆς παπιστικῆς λατρείας. Ἐζήτησα λοιπὸν ἀπὸ τὸν Μάξιμον τὸ κατὰ τοῦ Σωφρονίου προορηθὲν **χοτζέτι**· μὲ ἀπεκρίθη ὅτι θέλει τὸ φέρεϊ ἀπὸ τὴν Πόλιν μὲ τὸ εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ ρηθέντος ἀδελφοῦ του ἱατροῦ Μανσουρή-ἐφέντη. Κατεῖδον τὸ ψεῦδος καὶ παρεκίνησα τὸν ἡγεμόνα (Ραγίπ πασᾶν) νὰ κινηθῇ διὰ τὴν ἀνάγκησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔξωσιν τοῦ Μαξίμου. Ὅθεν ἔγραψεν ἄρξι περιγράφων τὴν εἰς τὸν πατισμὸν τάσιν τῶν χαλεπλίδων Ρωμαίων κινηθεῖσαν παρὰ τῶν παπιστῶν ἱερομονάχων»

ὁποῖαν διετάχθη ὁ Γιαννάκης παρὰ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου νὰ στείλῃ εἰς Δαμασκὸν διὰ πεζοδρομοῦ ἢ Σαγῇ ὥς ἀλλαχοῦ τῶν τριῶν τούτων γραμμῶν λέγει μεταχειριζόμενος τὴν τότε ἐν χρήσει ἀραβικὴν λέξιν «sayi» = ἀγγελιαφόρος, πεζοδρόμος. Μεταχειρίζεται καὶ τὴν ἀραβικὴν λέξιν (λογιστικὴν) ιτζμάλι (icmal τὸ ιτζμάλ σημαίνει περίληψιν, συνοπτικὸν λισμόν). Ἀναφέρει καὶ τὴν ἀραβοπερσικὴν λέξιν ρουζναμέ = ἡμερολόγιον· ἔξοδα καταχωρήσεως εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία σημαίνει ἡ φράσις τοῦ β/1 «ἐπλήρωσα καὶ τὸ περσινὸν καὶ τὸ φετεινὸν τῶν ρουζναμέδων». Τὸ ιτζμάλι τὸ ἀναφέρει ἔξ ἀφορμῆς τῆς πληρωμῆς τοῦ μιστοῦ. Ὁ προμνησθεὶς Οὐγ. γροβλαχίας Ἰγνάτιος περὶ τοῦ μιστοῦ γενικῶς γράφει τὰ ἐπόμενα «καὶ τὸ μὲν μιστὸν πληρῶνει ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰς τόσας χιλιάδας ἄσπρα, τὸ δὲ χαράτσιον εἰς τόσα τουρκικὰ φλωρία· τὸ κανονικὸν ὁποῦ πληρῶνουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τόσα ἄσπρα καὶ τὸ παρὰ τῶν ἱερέων φιλότιμον ὑπάγει εἰς τὸν ἐτήσιον φόρον τοῦ μιστοῦ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ πατριαρχείου· αὐτοῦ στέλλεται καὶ παρὰ τοῦ Κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας κατ' ἐποχὰς διωρισμένης πληρῶνεται εἰς τὸν Χασνὲν ἢ τὸν κοινὸν Θεσαυρόν, καὶ ὁ Δεσπερδὰρ ἐφέντης ἢ ὁ Ἀρχιεπισκοποφύλαξ *δίδει τὴν ἐξόφλησιν*» (21). Ὁ Γιαννάκης ἀναφέρει καὶ ἕνα ἄλλον ἐτήσιον φόρον «τοῦ ραμαζανιοῦ» συνιστάμενον εἰς «καϊβέ, ζάχαρι καὶ ἁγιοκέρια». Εἰς τὸ β/3 γράφει «πάσχουν· διὰ νὰ φέρουν τὸν Μάξιμον», διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἰδίου Μαξίμου τοῦ ἐξισλαμισθέντος καὶ ὀνομασθέντος Μεχμέτ. Περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐπαρχίας Χαλεπίου μανθάνομεν τὰ ἑξῆς ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ Ὑψηλάντου· «οὐσαν γὰρ (τὴν μητροπόλιν Χαλεπίου) ὑπὸ τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας οἱ παπισταὶ κατεδίδωκον αὐτὴν, καὶ τέλος ἵνα οἰκειοποιηθῶσιν αὐτὴν καὶ ἀρπάσωσι παρὰ τοῦ Σιλβέστρου Ἀντιοχείας ὑπεσχέθησαν εἰς τὸ μιστὸν ἀνὰ ἔτος γρόσια 300 *καὶ ἀποκατέστησαν αὐτὴν αὐτοκέφαλον*» (22). Ὁ πρωτοψάλτης περὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Χαλεπίου ἦτο φαίνεται ἡσυχος διότι ὑπῆρχε ἐντὸς τοῦ βερατίου τοῦ Σιλβέστρου ἢ καλλίτερον ἐντὸς τῶν ὁρίων ἐκείνης τῆς περιοχῆς τῆς ὁποίας ὥς ἐργολάβος τρόπον τινὰ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν. «Εἶναι στὸ ἱλτιζάμι της» εἶπεν εἰς τὸν μολλὰν Μουσταφᾶν. Περὶ τοῦ προειρημένου «χοτζετιού» τοῦ Σωφρονίου ὁμιλεῖ ὁ Γιαννάκης εἰς τὸ γράμμα β/2 δικαίως χαρακτηρίζων τοῦτο ὥς κατασκευὴν πρὸς ἀπέλασιν τοῦ Μητροπολίτου ἐκείνου ἐκ Χαλεπίου. Κάμνει μνεῖαν καὶ περὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου Μακαρίου καὶ περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ προμνησθέντος Χατμάνου Γεωργίου γενομένης οὐχὶ εἰς Χίον (23), ὥς γράφει ὁ Ὑψηλάντης, ἀλλ' εἰς Τένεδον. Διὰ τὸν Μανόλην ἢ

21) Μνημ. ἔργον σελ. 32.

22) ἐνθ. ἀναγνώσκω σ. 377.

23) «Ἐξωρίσθη ὁμοῦς ὁ πενθερός του (τοῦ Ματθαίου Γρηγορίου Γρίκα) ἡγεμόνος

Μανολάκην Τζεβαερτζήν τὸν ἀναφερόμενον εἰς τὸ β/2 ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς εἰς τὸν χρονολόγον Ὑψηλάντην «ἐξορίζει (ὁ Σπαθάρης Γεώργιος) τὸν Χίον Σκαναβὴν Δημήτριον, τὸν Χατζή-Ἀσλάνην καὶ τὸν **Μανόλην Τζεβατζεαρτζήδες** καὶ τὸν ρηθέντα Σπαθάρην Ἰάκωβον Ρίζον. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ἔσχατοι δύο φυγῇ τὴν σωτηρίαν εὗραντο. Ἀποκτᾷ καὐτὸς δι' αὐτὰς τὰς ἐξορίας πολλοὺς ἐχθρούς... καὶ τὸν καζασκέρην καὶ ρεϊσουλ-οὐλεϊμὰ Ὅσμαν-μουλλὰν ἐφέντην διὰ τὸν **Μανόλην Τζεβαερτζήν**».

Τὰ γράμματα β/4 καὶ β/5 εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου ἀποσταλεῖσαι πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον· καὶ ἡ μὲν πρώτη φέρουσα ἡμερομηνίαν 10 Ἰουλίου 1753 ἐγγράφη ἀπὸ Ἐπιφανείας, ἡ δὲ δευτέρα τῆς 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους ἐστᾷλη «ἀπὸ Ἐμέσεως». Τὸ πρῶτον γράμμα εἶναι ἀπίντησις εἰς γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου διὰ τοῦ ὁποῖου — γραφέντος τῇ 2 Ἰουνίου ἰδίου ἔτους — ὁ οἰκ. πατριάρχης ἐπληροφόρει τὸν Σίλβεστρον μεταξὺ ἄλλων καὶ περὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλευσεως τοῦ Πτολεμαΐδος Σωφρονίου. Ὁ Σίλβεστρος ἐκφράζει λύπην διότι δὲν συννητήθη ἐν Σμύρνῃ μετὰ τοῦ Σωφρονίου. Ὁμιλῶν δὲ περὶ «συκοφαντίας» καὶ «σκενωρημάτων» τῶν Χαλεπλήδων κατὰ τοῦ Σωφρονίου ἐπιβεβαιώνει τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου γραφόμενα· «ὁ ἡγεμὼν τοῦ Χαλεπίου προφάσει τοῦ παπισμοῦ εἰρατικῇ παραδούς τινας τῶν πλουσίων Χαλεπλήδων Ρωμαίους τὸ γένος ἐξημίωσε δόσει χρηματικῇ. Ὑποτοπάσαντες αὐτοὶ τὸ ὅτι νὰ ἐξημιώθησαν ἐκ **διαβολῆς τοῦ Σωφρονίου** πρὸς τὸν ἡγεμόνα διὰ τοῦ τερζίμπασι του, ἀναχωρήσαντος ἤδη τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὴν Τζέρδα, ἐγκαλοῦσι τὸν Σωφρόνιον εἰς τὴν κρίσιν...» Κατωτέρω ὁ Ὑψηλάντης ἀναφέρει περὶ τῆς εἰς Πάτμον μεταβάσεως τοῦ Σωφρονίου καὶ παραμονῆς του ἐκεῖ ἐπὶ διετίαν· περὶ τῆς εἰς Πάτμον ἀναχωρήσεως τοῦ Σωφρονίου κάμνει λόγον καὶ τὸ γράμμα β/4 (24) Ὁ Σίλβεστρος παρακαλεῖ τὸν Κύριλλον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Σωφρόνιον πέμ-ων εἰς τὸ ἀτεργον πάντα ἐνεργοῦντα παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ὑπὲρ τοῦ κακομαξίμου καὶ κατὰ τοῦ Σωφρονίου. Ἀξία ἰδιαιτέρας σημειώσεως εἶναι ἡ ἐξῆς περικοπὴ τοῦ γράμματος «καὶ ὁ Θεὸς οἶδεν τὴν ἰδικὴν μας γνώμην πῶς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀγωνιζόμεθα λόγῳ τε καὶ ἔργῳ στηρίζοντες τὰς ἐπαρχίας διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι τὸν λατινισμόν». Ὁ «ἐλευσόμενος» νέος πασᾶς ἴσως θὰ ἦτο ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Ἰσμαὴλ πασᾶ περὶ τοῦ ὁποῖου ἀνωτέρω (σ. 61) ἐγένετο λόγος· δὲν θὰ

τῆς Βλαχίας) Γεώργιος Χάτμανος εἰς Χίον... Μετὰ μικρὸν δόσει χρημάτων πρὸς τὸν Ἐπίτροπον ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν». Αὐτόθι, 368, 369.

(24) Ὑψηλάντου ἐνθ. ἀν. σ. 366.— «Ἐλευθερωθεὶς οὖν ὁ Σωφρόνιος, ἀπελθὼν εἰς τὴν Λαοδίκειαν καὶ νηὶς ἐπιβάς κατέλαβε τὴν Πάτμον, ὅπου διατρίψας ἔτη δύο ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν».

ἦτο πάντως ὁ Ραγῆπ πασᾶς διότι αὐτὸς ἦτο τότε βαλῆς τῆς Οὐρφας ἡγεμὼν Χαλεπίου διορισθεὶς κατὰ τὸ 1755.

Ἐκ τῆς ἀνωθεν τοῦ γράμματος β/5 ὁ Σιλβεστρος γράφει «ἀπόκρισις τῆς συνδικτικῆς ἐπιστολῆς ὅπου προσεκλήθημεν καὶ αὐθις εἰς βασιλεύουσαν». Περὶ τῆς εἰς Κ/πολιν προσκλήσεως ταύτης ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Προσπαθεῖ τώρα ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας νὰ δικαιολογήσῃ ἐν τῇ ἀπαντήσῃ του τὴν πρόθεσίν του νὰ μείνῃ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ θρόνου του. Θεωρεῖ τὴν ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου του παρουσίαν συντελεστικὴν εἰς τὴν σύστασιν τῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν. Ὅμιλεῖ περὶ τῆς «*παρὰ λόγου ἀποσπάσεως*» τοῦ Χαλεπίου, δ. λ. δ. περὶ τῆς προρρηθείσης αὐτοκεφαλοποιήσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τὸ «βουνὸν» περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Σιλβεστρος ὁμιλεῖ εἶναι τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου, «*τὸ ἄσουλον* τῶν παπιστῶν» ⁽²⁵⁾. Ἐπαφῆναι τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων εἰς τὸν Κύριλλον καὶ «τὴν ἱερὰν τῶν συναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων ὁμήγυριν» εἰς τοὺς ὁποίους, πρόεδρον καὶ σῶμα συνόδου, ἀπευθύνει τὴν ἐπιστολήν. Ἐνταῦθα γίνεται μνεῖα ὁρισμοῦ — βασιλικοῦ βεβαίως — κατὰ τὸν ὁποῖον «μῆτε πασᾶς, μῆτε ἄλλος νὰ μὴ ἀνακατώνηται εἰς τὰς τῶν ἀρχιερέων ὑποθέσεις μῆτε ἄρξια μῆτε νταβάδες νὰ εἰσακούωνται». Περὶ τῆς ἀναμίξεως τῶν ἰσχυρῶν πασάδων καὶ ἐν γένει τῶν ἀνωτέρων Τούρκων ὑπαλλήλων εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερον εἰς τὰς ἀρχιερατικὰς ἐκλογὰς ἔγραψα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τόμῳ εἰς τὰς σελίδας 227-229, ἐν δὲ τῷ παρόντι εἰς τὰς σελίδας 26 καὶ 27.

Τὸ γράμμα β/6 γραφὲν μίαν ἡμέραν μετὰ τὸ β/5 εἶναι τοῦ ἰδίου πρὸς αὐτὸ περιεχομένου καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Καπικεχαγιά Γεννάκιον. Προσθétει μόνον τὸ δέον γενέσθαι ἐν ἡ περιπτώσει ὁ πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Κ/πόλεως ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀπόφασίν των περὶ «ἐπανακάμψεως» τοῦ Σιλβέστρου εἰς τὴν Κων/πολιν. Ζητεῖ ἔκδοσιν «βασιλικοῦ ὁρισμοῦ» διὰ τοῦ ὁποίου ἀναφέροντος τοὺς λόγους τῆς προσκλήσεως εἰς τὴν τότε βασιλεύουσαν θὰ ἐδικαιολογεῖτο πρὸ τοῦ ποιμνίου ἢ ἐκ τοῦ θρόνου ἀπουσία του. Ὁ ὁρισμὸς θὰ προωρίζετο διὰ τὸν ἡγεμόνα τῆς Δαμασκοῦ. Κάμνων λόγον περὶ τῆς ἀποσπάσεως τοῦ Χαλεπίου προσθétει «νὰ ἀποσπασθῇ διὰ τὸν Παναγιώτατον καὶ νὰ πηγαίνῃ ἐκεῖ μὲ ὁρισμὸν βασιλικὸν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰγνάτιος». Ἡ προσάρτησις αὐτὴ τοῦ Χαλεπίου ἐγένετο τῷ 1757 ὁπότε καὶ ἐξελέγη μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ὁ Ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Δέρκων Φιλήμων. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Φιλήμονος ὡς μητροπολίτου Χαλεπίου ἀναφέρεται ἡ παρὰ κλήσιν τοῦ Σιλβέστρου περὶ προσαρτήσεως τοῦ Χαλεπίου εἰς τὸ πατριαρχεῖον Κ/πόλεως. «Διὰ παραιτήσεως ἰσχυρᾶς παρεχώρησεν (ὁ Σιλβεστρος)

(25) Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀν. σ. 377.

καὶ ἐπαφῆκε τὴν ἀγίαν ταύτην μητρόπολιν Χαλεπίου εἰς τὸν ἀγιώτατον θρόνον Κωνσταντινουπόλεως» (29). Ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη ἀπὸ Ἑμέσης.

Τὸ β/7 εἶναι γράμμα τοῦ Γιαννάκη πρὸς τὸν Σιλβέστρου ἀποσταλὲν τῇ 28 Αὐγούστου 1753. Ἐξ αὐτοῦ μαθάνομεν ὅτι τὰ προηγούμενα γράμματα β/4 β/5 β/6 ἐκομίσθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τοῦ μητροπολίτου Ἑδέσης. Ὁ Γιαννάκης κάμνει λόγον περὶ τῆς διαλλαγῆς μεταξὺ τοῦ Χαλδίας καὶ τοῦ Ἀμίδης τῶν ὁποίων αἱ ἐπαρχίαι ἐγεινίαζον. Τὸ «ἰτλάκι» περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὡς πρὸς τὸν Χάιμανον Γεώργιον (ἴδε σ. 64 σημ. 23) εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ (idlāk ἀραβ. λέξις = ἀπόλυσις) ἀπὸ τῆς εἰς Τένεδον ἐξορίας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πληροφοροῦμεθα ὅτι κατ' Αὐγουστον τοῦ 1753 ὁ Σωφρόνιος Πτολεμαῖδος καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐν Μ. Ρεύματι (Βοσπόρου) οἰκίαν τοῦ Κωνσταντινβόδα Μαυροκορδάτου συνειεὶ ἐπιδημικῆς νόσου (πανώλους). Εἰς τὸ Μέγα Ρεῦμα εὐρίσκοντο πολλὰ ἀρχοντικά σπήτια. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ Ἑδέσης εὐρίσκετο εἰς τὴν Πρίγκηπον. Τὸ β/8 εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου γραφεῖσα κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους. Καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τῆς ζητουμένης ἐλεύσεως τοῦ Σιλβέστρου εἰς Κ/πολιν ἢ ὁποία κατὰ τὴν γνώμην του οὔτε εἰς τὴν Κ/πολιν (διὰ τὸ ἐκεῖ ζήτημα) θὰ ἦτο λυσιτελεῖς «οὔτε εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας του ἤθελε φανῇ εὐλόγος». Λόγος γίνεται περὶ τιμωρίας τῶν καθολικίζόντων τῆς Αἰγύπτου, τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου συνιστῶντος ἐνεργείας πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν αὐτῶν κυβερνητικῶν μέτρων καὶ ἐν Χαλεπίῳ. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Οὐγγροβλαχίας περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται πιθανώτατα θὰ εἶναι ὁ προμνησθεὶς Ματθαῖος ἂν μὴ ὁ διώδοχός του Κωνσταντῖνος Τζιχάνης Ρακοβίτζας. Ὁ Σιλβέστρος καὶ εἰς τὸ γράμμα του αὐτὸ τονίζει «τὴν καλὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν τοῦ Παναγιωτάτου».

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστάλη καὶ τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριλλον γράμμα τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου β/9. Ἐπαναλαμβάνεται ἐν μέρει τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς β/5. Ὁ Σιλβέστρος ἀποδοκιμάζει τὴν μετάβασιν του εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τὸ προηγούμενον γράμμα β/8 ἐγένετο μνεῖα περὶ παιδείας τῶν λατινοφρονούντων τῆς Αἰγύπτου, ἐνταῦθα ἐξηγεῖ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἰδία τιμωρία ἀναμένει καὶ τοὺς Χαλεπλήδες «ἀνέρχεται, γράφει ὁ τοῦ Μισιρίου ἡγεμὼν εἰς τὸ μανσοῦπι (= ἄξιωμα) τοῦ Χαλεπίου, ὁ ὁποῖος ἰδὼν παιδευθέντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντικειμένους ἡμῖν, ἔγινε καὶ βουκούφης (= γνώστης) τῶν πραγμάτων, καὶ θέλει περισσότερον παιδεύσῃ τοὺς εἰς Χαλέπιον».

Τὰ γράμματα γ 1 καὶ γ 2 εἶναι γράμματα τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου

(29) Κ. Δελικιάνη, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 202-204. Ὑψηλάντου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 377.

σταλέντα πρὸς τὸν μητροπολίτην Νικομηδείας Γαβριὴλ (27), συνεργάτην, ὡς εἶδομεν (σ. 55 σημ. 5, 56), τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε'. Τὸ πρῶτον σταλὲν ἀπὸ Σμύρνης φέρει χρονολογίαν 13 Ἰουλίου 1751. Τὸ δεύτερον ἐστάλη πάντως ἐκ τοῦ κλίματος τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου· παρέλειπεν ὁ Σίλβεστρος νὰ σημειώσῃ χρονολογίαν. Ἀναμφιβόλως ὅμως ἐγράφη κατὰ τὸ 1753 καὶ μετὰ τὸ γράμμα β/7. Εἰς ἀμφοτέρωτα πρόκειται περὶ τῆς ἐριδος μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν Χαλδίας καὶ Ἀμίδης καθὼς καὶ ἀλλαγῶν ἐσημειώθη. Τὸ δεύτερον μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν σχεδὸν πλήρη ἀρπαγὴν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀμίδης ἀπὸ μέρους τοῦ μητροπολίτου Χαλδίας. Ἀπελπισθεὶς ὁ Σίλβεστρος περὶ ἀνακτήσεως αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Ἀμίδης «ἀπὸ τὸ μὲν» καθότι ὑπελείφθησαν δι' αὐτὸν ἐλάχισται οἰκογένειαι. Χρησιμοποιοῖ τὴν τουρκικὴν λέξιν «κιουτούκια» ἀντὶ «στελέχη» τῶν λογιστικῶν βιβλίων. Παρομοίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν γ/1 ἔστειλεν ὁ Σίλβεστρος καὶ πρὸς τὸν μητροπολίτην Κυζίκου ὡς δηλοῖ ἐν ὑστερογράφῳ τοῦ ἀντιγράφου τῆς ἐπιστολῆς. Τὰ γ/3 καὶ γ/4 εἶναι γράμματα τοῦ αὐτοῦ Σιλβέστρου σταλέντα ἐκ Τριπόλεως κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1753. Εἰς τὸ πρῶτον ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Χίου Διονύσιον ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χαλεπίου προσθέτων καὶ τὰ ἐξῆς σχετικὰ «οἱ δὲ αὐτοὶ ἄρχοντες (τοῦ Χαλεπίου) περισσοτέρως ἐχόμενοι τῆς παλικῆς λύμης ἀπεσπάρθησαν αὐθις ὑπὸ τῶν φρατόρων... διὰ τοῦτο δὲν ἀπέγινε τίποτε». Ὁ Σίλβεστρος «ἐτήκετο» δεινῶς φέρων τὴν παλιμβουλίαν τῶν Χαλεπλήδων. Τὸ γ/4 ἀποσταλὲν πρὸς τὸν Σμύρνης Νεόφριτον φέρει χαρακτηριστικὰ προσωπικὸν φιλικόν. Περὶ τῶν μητροπολιτῶν τούτων ἔγραψα εἰς τὰς σελίδας 29 καὶ 30 σημ. 28 τοῦ παρόντος τόμου.

Τὸ γράμμα δ/1 ἐστάλη ἐκ Σμύρνης κατ' Αὐγόνστον τοῦ 1751. Περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ γράμματος τούτου ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος (σ. 61). Ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὁμογενεῖς τῆς Βενετίας Πάνον καὶ Ζαχαρίαν Μαρούτζην καὶ Στεφανῆν καὶ Τζώριτζην Καραγιάννην. Τὸ μόνον ἀξίωσημειωτον εἶναι τοῦτο, ὅτι συνιστᾷ εἰς τοὺς διοικοῦντας τὴν ὁμογενῆ κοινότητα τῆς Βενετίας ὅπως ἀποστείλωσι τὸν ζητούμενον χάριτην εἰς τὸν ἐν Τριπόλει Ἀγγλον πρόξενον. Οἱ μὲν Γάλλοι, ὡς εἶδομεν, κατεδίωκον τὸν Σίλβεστρον, οἱ Ἀγγλοὶ ὅμως φιλίως διέκειντο πρὸς αὐτόν. Τὸ δ/2 ἐγράφη ἐν Χίῳ τῇ 1 Φεβρουαρίου 1752 καὶ ἀπεστάλη πρὸς τὸν Μ. Σπαθάρην τῆς Βλαχίας Μανώλην (28) τὸν ἐπιλεγόμενον τζελέπην, ἄλλοτε καπικε-

(27) Περὶ Γαβριὴλ ἴδε καὶ σελ. 29, 30 σημ. 26. Ὑπάρχει καὶ ἐν γράμματι πρὸς τὸν γνωστὸν μλίτην Προύσης Μελέτιον κατόπιν Νικομηδείας ἀποσταλὲν ἐκ Σμύρνης τῇ 9 Αὐγούστου 1751. Ὡς μὴ παρουσιάξον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον δὲν δημοσιεύεται ἐνταῦθα. Ὁ ἐπιδότης τοῦ γράμματος — ὁ καὶ κομιστὴς — ἦτο ὁ προηγούμενος Ἀθανάσιος Ἀραψ.

(28) Περὶ τοῦ Μανώλη Τζελέπη βλέπε Α. Κ. Ὑψηλάντου μνημ. ἐργ. σ. 350, 353 371, 378, 548.

χαγιᾶν τοῦ Μιχαὴλ βόδα (ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας). Ὁ ὑψηλότατος ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται ἐν τῷ γράμματι εἶναι ὁ προμνησθεὶς Ματθαῖος, υἱὸς τοῦ Γρηγορίου Γκίκα. Τὸ δ/3 εἶναι γράμμα πρὸς τὸν Νικόλαον Ρωσσέτην. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας ὁ ἀναφερόμενος ἐν αὐτῷ εἶναι ὁ αὐτὸς Ματθαῖος. Ὁ Χάτμανος τοῦ ὁποίου εὔχεται τὴν ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀπαλλαγὴν εἶναι ὁ πενθερὸς τοῦ Ματθαίου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐσημειώθη, Γεώργιος. Τὸ γράμμα ἐγράφη τῇ 9 Ἰουλίου 1753. Ἡ μετάθεσις τοῦ Ματθαίου ἐκ τῆς Βλαχίας εἰς τὴν Μολδαβίαν περιγράφεται ὡς ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου· «διώκεται ἀπὸ τῆς Βλαχίας ὁ αὐθέντης Ματθαῖος... Διὰ πολλῆς δόσεως χρηματικῆς πέμπεται ἡγεμὼν εἰς τὴν Μολδαβίαν» (29).

(29) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 368. Περὶ Νικολάου Ρωσσέτου ἴδε καὶ πρῶτον τόμον τῆς Φ. Βιβλιοθήκης σ. 57 σημ. 98.

Z'

ΣΥΛΛΟΓΗ Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ ΒΕΗ, Μ. ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

α') 'Αλληλογραφία τοῦ οἰκ. Π/χου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ'.—β') "Εγγραφα ἐπιτροπῆς βουλγαρικοῦ ζητήματος (σχίσματος).—γ') "Εγγραφα σχετικὰ πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι κτήματα τοῦ Π/χείου Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων Μονῶν (Βιβλιοθήκη Κ. Μουσούρου).—δ') 'Αλληλογραφία σχετικὴ πρὸς τὸν "Εγγλον ὁρθόδοξον ἱερέα Ε. Χάτερλυ (Βιβλιοθήκη τοῦ αὐτοῦ).—ε') Ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία οἰκονμ. Π/χου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ Κ. Μουσούρου διὰ τὰ ἐν Ρουμανίᾳ μοναστηριακὰ κτήματα (Βιβλιοθήκη τοῦ αὐτοῦ).

Περὶ τῆς συλλογῆς τοῦ μακαρίτου Ἀριστάρχη βέη, ἀποκειμένης νῦν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ, ἔκαμα λόγον εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης σελ. η' καὶ εἰς τὸν παρόντα τόμον σελ. 35 σημ. 32. Ὁ κώδιξ ὁ περιέχων τὴν ἀλληλογραφίαν Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' φέρει ἀριθμὸν 2455 (ἐλλ. χειρογράφων), ὁ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος 2459, οἱ δὲ τῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγγράφων 2422, 2423, 2424, 2425 κ. ἄ. Ὁ κώδιξ τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' περιέχει ἀντίγραφα τῆς ἀλληλογραφίας (Z α) τοῦ εἰρημένου πατριάρχου τὸν ὁποῖον ἐφύλασσαν ἐν τῇ ἐν Μ. Ρεύματι οἰκίᾳ του εἰς τὴν ὁποίαν κατέκησε μετὰ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ ἀπὸ τῆς δευτέρας π/χείας του καὶ ὅπου καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1881. Ὁ αἰόδιμος πατριάρχης εἶχεν ὡς ἴδιον κτῆμα καὶ τὸν κώδικα Φωτίου-Κυπρίου Β ἢ Κριτίου Β, τὸν ὁποῖον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐξήρτισεν εἰς τὸ οἰκ. πατριαρχεῖον ὅπου καὶ φυλάσσεται. Ἀγνώστον πῶς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδιξ τῆς ἀλληλογραφίας του περιῆλθε μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς χεῖρας τοῦ Ἀριστάρχη βέη. Τὰ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἀντίγραφα γραμμῶν ἐγράφησαν ὀλίγον μετὰ τὴν πρώτην ἀποχώρησιν τοῦ Γρηγορίου ΣΤ' ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Τὰ γράμματα δὲ ταῦτα ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς οἰκ. πατριάρχας Γερμανὸν τὸν Δ', Ἀνθιμον τὸν ΣΤ', πρὸς διαφόρους μητροπολίτας τοῦ οἰκ. θρόνου (Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμον, Ἐφέσου Ἀνθιμον, Χαλκηδόνος Ἰερόθεον (1844) Κρήτης Χρῦσανθον

Μαρωνείας Ἀνθιμον, Νύσσης Βενέδικτον, Θεσσαλονίκης Ἱερώνυμον, Σερρών Ἀθανάσιον, Τουρνόβου Νεόφυτον, Μελενίκου Διονύσιον, Σαμακοβίου Ἱερεμίαν, Σηλυβρίας Σωφρόνιον, Ἰμβρου Νεόφυτον, Δημητριάδος Μελέτιον, Σκοπίων Γαβριήλ (1844), Μιτυλήνης Σωφρόνιον, Σμύρνης Ἀθανάσιον, Πελαγονίας Γεράσιμον, Δράμας Ἀθανάσιον, Λαρίσσης Ἀνανίαν), πρὸς τὸν Μ. Οἰκονόμον τὸν ἐξ Οἰκονόμων Κωνσταντῖνον καὶ πρὸς ἄλλους. Ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἐξάγονται δύο τινα· α') τὸ μέγα κύρος τὸ ὁποῖον εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐξήσκει ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ' λαμβανομένης ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν καὶ κανονικῶν ζητημάτων καὶ β') ἡ ἐπικρατήσασα — καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὴ — συνήθεια τοῦ οἰκ. πατριαρχείου τοῦ νὰ ζητῇ γραπτῶς τὴν γνώμην τῶν πρώην πατριαρχῶν, ἀρκετῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὡσάκις ἀνεφύοντο σπουδαῖα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ πρὶν νὰ θεωρήσῃ ἀναγκαίαν τὴν σύγκλησιν μεῖζονος συνόδου, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρίσταντο καὶ οἱ πρώην οἰκ. πατριάρχαι καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες πατριάρχαι τῶν ἄλλων θρόνων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς ἀπὸ κοινοῦ σύσκεψιν. Ὁ κώδιξ τῆς εἰρημένης ἀλληλογραφίας ἀναφέρει διάφορα θέματα ὡς λ. χ. τὸ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ καλυμμαυχίου τῶν μὴ ὀρθοδόξων περὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐρωτήσῃ τὸ οἰκ. πατριαρχεῖον καὶ τοὺς πατριάρχας ἄλλων θρόνων ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς πρώην Κωνσταντινουπόλεως (1). Ἐπὶ πᾶσι ὁφείλω νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἀλληλογραφία (Ζα) αὕτη ἐμφανίζει τὸν Γρηγόριον ΣΤ' περισσότερον μορφωμένον θεολογικῶς καὶ κανονικῶς παρ' ὅ,τι συνήθως νομίζεται.

Εἰς τὸ γράμμα α/1 ἀποσταλὲν ὡς ἀπάντησις εἰς γράμμα τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Δ' (α' πατριαρχεῖα 12 Ἰουνίου 1842 — 18 Ἀπριλίου 1845) διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἠρώτα τὸν ἐφησυχάζοντα Γρηγόριον τὸν ΣΤ' ἐὰν ἐπιτρέπετο ἡ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀνάγνωσις τοῦ νεωστὶ τότε ἐκδοθέντος — δύο τόμων ἐκ τῶν ἑπτὰ — ἔργου τοῦ Φαρμακίδου «Ἡ Καινὴ Διαθήκη μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων». Ὁ Γρηγόριος ἐπαινεῖ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Φαρμακίδου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐννοίας τῶν λεγομένων «ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν ἀφορώσης» καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου ἐκφράσεως. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος κατὰ τὴν α' πατριαρχεῖαν του (1835-1840) ἐξέδωκε διαφόρους ἐγκυκλίους κατὰ τῆς προτεσταντικῆς καὶ καθολικῆς προπαγάνδας. Καταχωρῶν δ' ἐν αὐταῖς καὶ τὴν λέξιν «ἡμοεθνεῖς» ἀπέβλεπε πρωτίστως εἰς τὸν Θεόκλητον Φαρμακίδην «ὡς ἐπιβουλευόμενον τὴν ὀρ-

(1) Κ. Δελικάνη, «Πατριαρχικά ἔγγραφα» Β' σ. 297 «Πιττάκια τοῖς Π/χαις πρώην Κ/πόλεως Κωνσταντίῳ τῷ Α', Κωνσταντίῳ τῷ Β', Γρηγορίῳ τῷ ΣΤ', Ἀνθίμῳ τῷ Δ', Γερμανῷ τῷ Δ' καὶ πρώην Ἀλεξανδρείας Ἀρτεμίῳ, περὶ τοῦ καλυμμαυχίου τῶν Ρωμαιοκατολίκων». (1847 Μαῖον 30) Ἐκ τοῦ κώδικος ΚΕ' τοῦ Οἰκ. Π/χείου.

θοδοξίαν, ἐκ συστάσεως μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἱεραποστόλων». Ὁ Φαρμακίδης, ὀρμητικὸς ὡς πάντοτε, ἐπετέθη ἐν τῇ γνωστῇ ἀπολογίᾳ του δοριμύτατα κατὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' (2). Εἰς τὸ ἀναλυόμενον γράμμα ὁ καλὸς πατριάρχης Γρηγόριος μετ' εὐχαριστήσεως καὶ ἀνεξικακίας καὶ ἀμεροληψίας ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: «δείκνυσιν (ὁ Φαρμακίδης) οἷονεὶ μετάμελον ἀλλαλήχοις φωναῖς ἄδοντα ἐφ' οἷς πρότερον οὐκ ὀρθῶς ἐνενόησε καὶ ἐλάλησεν, ἕξ ἀλλοκότου πάντως παραφορᾶς ἐπὶ τοσοῦτον προαχθεὶς ἀηδίας βαθμὸν, μομφῆς ἅμα καὶ κατακρίσεως ἄξιον· χαίρω τοίνυν ἀληθῶς ἐπὶ τῇ ἀναφαινομένῃ ταύτῃ τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίῳ μεταβολῇ, καὶ εὐχομαι ὀλοψύχως, ὅπως ἀμεινιστρεπτεῖ προβαίνων ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ τὴν ἀληθῇ ταύτῃ τῆς μετανοίας βαδίζων ὁδόν, εἰλικρινῶς τοῦντεῦθεν τῇ ἐκκλησίᾳ συμφρονῇ». Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου φέρει ἡμερομηνίαν 21 Ὀκτωβρίου 1842. Τὸ ὅλον ἐπτάτομον ἐκεῖνο σύγγραμμα τοῦ Φαρμακίδου ἐξεδόθη μετὰ τῶν ἐτῶν 1842—1847. Τὸ Ζ α/2 εἶναι γράμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλὲν τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1843 ἕξ ἀφοριμῆς τοῦ τρόπου τῆς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν παραδοχῆς δύο πρεσβυτέρων ἐνὸς Οὐνίτου ἐκ Χαλεπίου καὶ ἐτέρου δυτικοῦ. Ὅμιλεῖ περὶ δύο μεθόδων συμπεριφορᾶς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους προσερχομένους εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς· τὸν τῆς ἀκριβείας καὶ τὸν τῆς οἰκονομίας «κατὰ τὰς διαφοροὺς τῶν καιρῶν περιστάσεις». Ἀποκρούει τὸν ἀναβαπτισμόν ὡς πρὸς τὸν Οὐνίτην ὡς καὶ τὴν ἀναχειροτονίαν ἅτε τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ τηρούσης τοὺς ὀρθοδόξους τύπους ἐν τῇ τελείῃ τῶν δύο τούτων μυστηρίων. Διάφορον ἐνέργειαν συνιστᾷ ὡς πρὸς τὸν δεύτερον, ἀναβαπτισμόν καὶ ἀναχειροτονίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφη τὸ ὑπὸ κρίσιν γράμμα καθὼς καὶ βραδύτερον πολλὰ τοιαῦτα περιπτώσεις παρουσιάσθησαν ἐν τῷ κλίματι Ἀντιοχείας. Εἰς τὸν κώδικα ΚΔ' τοῦ οἰκ. πατριαρχείου λόγος γίνεται περὶ τοῦ Ρωμαιοκατολικοῦ ἐπισκόπου Ἀμίδης Μακαρίου (20 Δεκεμβρίου 1845) ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Εἰς τὸ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Μεθόδιον γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' ἀπαντᾷ ἡ ἑξῆς περικοπή· «ἡ ὑπόθεσις αὕτη, σεβάσμιε ἀδελφέ, ἀψησχόλησεν ἀρκούντως τὴν ἐκκλησιαστικὴν φροντίδα καὶ ἐπιστασίαν, καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ αἰοιδίμου προκατόχου ἡμῶν σκέψις ἐγένετο συνοδική, καὶ αἱ γνώμαι τῶν πέντε παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως ζητηθεῖσαι ἐδόθησαν ἐγγράφως». Καταλήγει δὲ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' εἰς τὴν παραδοχὴν μὲν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Μακαρίου ἀπόρρι-

(2) (Ἀθηνῶν) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου· «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» Ἀθῆναι 1920 σελ. 170, 274 κ. ἄλλ. Περὶ τοῦ 11/χου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' βλέπε καὶ εἰς σ. 20 καὶ 21 τοῦ παρόντος τόμου.

ψιν δὲ τῆς ἱερωσύνης του, ἐπειδὴ, ὡς προσθέτει, « ἡ χειροτονία τοῦ ρηθέντος καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων κατολικοεπισκόπων, μὴ ἔχουσα ἀρχὰς βασίμους, ὡς οἶδε, μήτε λαβοῦσα χάριν καὶ δύναμιν παρὰ τοῦ Ἁγίου πνεύματος, οὐδὲ χειροτονία ὅλως λογίζεται⁽³⁾ ». Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία βραδύτερον ἀπεδέχθη εἰς τοὺς κόλπους της τὸν μακαρίτην Καλλίκρινον Δελικάνην ἐπανελθόντα εἰς αὐτὴν ὡς ἱερέα ἄνευ ἀναχειροτονίας. Τὸ α/3 εἶναι σχετικὸν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ καλυμμανχίου⁽⁴⁾· ἀπευθύνεται πρὸς τὸν αὐτὸν πατριάρχην καὶ φέρει ἡμερομηνίαν 21 Δεκεμβρίου 1843. Τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου εἶναι (τοῦ καλυμμανχίου τῶν Ρωμαιοκατολίκων, Οὐνιτῶν) τὸ α/4 ἀπευθυνθὲν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀνθιμον τὸν ΣΤ' τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1846. Τὸ α/5 γράμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὸν Δ' σταλὲν ὑπὸ χρονολογίαν 1 Μαρτίου 1844 καὶ ἀφορῶν σχέδιον συγχωρητικοῦ (πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος) περὶ ἄρσεως τῶν ἐκκλ. ἐπιτιμίων τῶν ἐπιβληθέντων ἐπὶ πατριαρχῶν Σαμουήλ καὶ Ἀγαθαγγέλου· ἐξ ἀφορμῆς τῶν προικοδοσιῶν. Ἐστάλη πρὸς τὸν πατριάρχην τὸ σχέδιον τοῦ συγχωρητικοῦ γράμματος πρὸς «ἐπεξεργασίαν καὶ ἐπιδιόρθωσιν» ἀπὸ μέρους τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΣΤ'. Τὸ συγχωρητικὸν τοῦτο γράμμα ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Μ. Χαμουδοπούλου εἰς τὴν «Ἐκκλ. Ἀλήθειαν» Β 348-349 καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν «Κανονικαὶ Διατάξεις» Α σ. 335-339. Τὸ α/6 γράμμα πρὸς τὸν Μ. Οἰκονόμον Κωνσταντῖνον σταλὲν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου κληρικοῦ ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου περὶ τῶν «ἐβδομήκοντα ἑορμηνευτῶν» καὶ ἀποστολῆς αὐτοῦ ὡς «δώρου τιμιωτάτου» πρὸς τὸν μουσοτραφῆ πατριάρχην Γρηγόριον. Δαψιλῆς εἰς ἐπαίνους δεικνύεται ὁ Γρηγόριος πρὸς τὸν πολυμαθέστατον Μ. Οἰκονόμον καὶ εὐρίσκει ἀφορμὴν νὰ θίξῃ τὸ τότε φλέγον ζήτημα τῆς μεταφράσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν⁽⁵⁾. Τὸ γράμμα χρονολογεῖται ἀπὸ 25 Ὀτωβρίου 1844. Καὶ τὸ α/7 ἀπευθύνεται πρὸς τὸν αὐτὸν Οἰκονόμον Κωνσταντῖνον γραφὲν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1850 καὶ ἔχον κυρίως ὡς θέμα τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλυσιν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Μισαήλ Ἀποστολίδου ἐξ ἀφορμῆς τῆς γενομένης εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποθανόντα πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Πύλῃ Ἰάκωβον Ρίζον Νερούλδον (17 Δεκεμβρίου 1849) πατριαρχικῆς κηδείας καὶ ἐπιδόσεως εἰς τὸν πατριάρχην Ἀνθιμον τὸν Δ' τοῦ ἐλληνικοῦ παρασήμερου τοῦ Σωτήρος. Εἰς τὸ γράμμα γίνεται λόγος καὶ περὶ ἐπισκέψεως τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μισαήλ γενομένης πρὸς τὸν Γρηγόριον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀναγνω-

(3) Κ. Δελικάνη ἔνθ. ἀνωτ. σ. 273-275.

(4) Βλέπε σημείωσιν 1.

(5) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (νῦν ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) ἔνθ. ἀνωτ. σ. 166 κ. ἑξ.

ρίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου («αὐτονόμου» γράφει ὁ Γρηγόριος) τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης καταφαίνεται ἡ βαρύντης καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς γνώμης τοῦ αἰοιδίου πατριάρχου Γρηγορίου (6).

Τὸ γράμμα α/8 φέρον χρονολογίαν 10 Μαΐου 1846 ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Οἶκ. Π/χην Ἀνθίμον τὸν ΣΤ'. Ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐν Κ/πόλει ἐκλεγέντος Π/χου Ἀλεξανδρείας μητροπολίτου Κεσπενδηλίου Ἀρτεμίου περὶ τοῦ ὁποίου κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1845 εἶχε γράψῃ καὶ ὁ προκατόχος τοῦ Ἀνθίου Μελέτιος ὁ Γ' πρὸς τὸν ὁμογενῆ Μηχαλάην Δοσίτζαν. Ὁ Γρηγόριος ὁ ΣΤ' ὀρθῶς σκεπτόμενος ἀποδίδει τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Οἴκ. Π/χείου εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων ὁρδοδόξων Π/χείων εἰς «τὰς ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἐνδείας αὐτῶν» (7). Τὸ α/9 ἀπεστάλη ὡσαύτως πρὸς τὸν Π/χην Ἀνθίμον τὸν ΣΤ' κατὰ τὴν 7 Μαΐου τοῦ 1847. Λόγος γίνεται ἐν αὐτῇ περὶ μπουγιουρουλτίου ἦτοι ἐγγράφου τοῦ Μ. Βεζίρου ἀποσταλέντος κατόπιν παραπόνων ἐγκρίτων τινῶν ὁμογενῶν αἰτιωμένων τὸ Π/χείον διὰ τὴν κακὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας παραγκώνισιν τῶν λαϊκῶν. Ὁ Π/χης Γρηγόριος συνιστᾷ νὰ γίνῃ ἀπάντησις εἰς τὴν Τ. Κυβέρνησιν, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἀναιρῶνται αἱ ὡς ἄνω κατηγορίαι, νὰ ἀναπτύσσεται δὲ τὸ ἀνέκαθεν ἰσχύον διοικητικὸν σύστημα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ μὲν πνευματικὰ διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ Π/χου καὶ τῆς Συνόδου τῶν Ἀρχιερέων, τὰ δὲ ἐξωτερικὰ καὶ τὰ ὕλικῆς ἐν γένει φύσεως ζητήματα ὑπὸ μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν. Ὁ Γρηγόριος διαγράφει ἐν ὀλίγοις τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ κατόπιν συσταθέντος μικτοῦ συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων. Τὸ πουγιουρουλτίον ἐν τέλει τοῦ γράμματος ὀνομάζεται καὶ «ὀρισμὸς ὑψηλός». Τὰ περὶ ἐκλογῆς Ἀρχιερέων καὶ τὰ περὶ διοικήσεως λόγια τοῦ Π/χου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' μᾶς φέρουν εἰς τὸν νοῦν ὅσα ἐγγραφα ἀνωτέρω εἰς τὴν σελίδα 66 τοῦ παρόντος τόμου. Αἱ συνιστώμεναι εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Ἀνακτα ἐπὶ τῇ διαφυλάξει τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων μᾶς πείθουν ὅτι συνέπεια τοῦ μπουγιουρουλτίου αὐτοῦ ἦτο ἡ ἔκδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου τοῦ 1850 ἐπὶ Σουλτὰν Μετζήτ διαλαμβάνοντος σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἀκόλουθα «ἐπιθυμῶν διακαῶς τὴν μὴ ἐπανάληψιν καταχρήσεών τινων προελθουσῶν βαθμυδὸν ἐξ ἀμελείας, καὶ τὴν παντελῆ ἐξάλειψιν αὐτῶν καὶ ἀπαιτῶν ἐπομένως ἵνα ὧσιν ἀσινεῖς

(6) Τὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μισαήλ εἰς τὴν Κ/πολιν βλέπε «Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου» ἐνθ. ἀνωτ. σ. 351 κ. ἐξ. Βλέπε καὶ ἐμὴν μελέτην «Ἀγνωστον ἐγγραφον σχετικὸν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κλπ.» ἐν «Ὁρθοδοξίᾳ» ἔτος ΣΤ' σ. 73, 117. Ἐπαμ. Κυριακίδου «Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ» Α σ. 609 κ. ἄλλ.

(7) Κ. Δελικάνη ἐνθ. ἀνωτ. σ. 90-91 καὶ Φιλαρέτου Βαφείδου «Ἑκκλ. Ἱστορία» Γ 2 σ. 262.

καὶ ἀπρόσβλητοι πάντοτε αἱ εἰδικαὶ θρησκευτικαὶ προνομίαι, αἱ ὑπὸ τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων προγόνων τῷ κλήρῳ τῶν πιστῶν Ρωμαίων ὑπηκόων μου χορηγηθεῖσαι καὶ ὑπ' ἐμοῦ ἐπιβεβαιωθείσαι. . . . καὶ τέλος αἱ ἐν τοῖς βερατίοις τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν τοῖς περιέχουσιν τοὺς ἀρχαίους ὅρους αὐτῶν ἐνδιαλαμβανόμεναι τοιαῦται προνομίαι καὶ παραχωρήσεις » (8).

Ὁ κώδιξ τοῦ Βατικανοῦ 2459 — τῆς συλλογῆς Ἀριστάρχῃ βέη — περιέχει μερικὰ ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρώτης σελίδος τοῦ εἰρημένου κώδικος ἀναγινώσκεται « ἀληθὴς ἔκθεσις τῆς βουλγαρικῆς ἐταιρίας ». Ὡς πρῶτον μέρος τῆς ἐκθέσεως καταχωρεῖται ἐπιστολὴ φέρουσα ὑπογραφὴν « Γεώργιος Μακεδὼν » (10 Μαρτίου 1842 φύλλον 1-5). Εἰς τὴν ἑκτὴν σελίδα καταχωρεῖται τουρκιστὶ ἔγγραφον, εἰς τὴν σελίδα 66 (9 Μαΐου 1861) ὑπάρχει ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ὁ Βούλγαρος Μακαρίουπόλεως Ἰλαρίων ἐξόριστος ὢν ἐν Κιουτάχεια στέλλει ἐκ τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὸν Μ. Βεζίρην Ἀαλῇ πασάν παρακαλῶν αὐτὸν ὥπως τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐξορίαν. Εἰς τὰς σελίδας 126-149 καταχωροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς κατὰ τὴν 22 Ἀπριλίου 1866 διορισθείσης ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἤδη πρὸ πολλοῦ δημιουργηθέντος βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω « πρακτικὰ τῆς διορισθείσης Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῇ 22 Ἀπριλίου 1866 πρὸς ἐξέτασιν τῆς μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Βουλγάρων ὕφισταμένης διαφορᾶς. Συνεδριάσις τῇ 26 Ἀπριλίου 1866 ». Αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης διήρκεσαν μέχρι τῆς 24 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἦσαν· ὁ Κυζίκου Νικόδημος, πρόεδρος, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, Βούλγαρος, προσχωρήσας εἰς τὸ σχίσμα, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Εὐστάθιος Κλεόβουλος, Μ. Πρωτοσύγγελος καὶ κατόπιν μητροπολίτης Καισαρείας καὶ οἱ λαϊκοὶ Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς — ὁ πρῶτος πληρεξούσιος τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Βερολίνου (1878) — ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κωνστάντη Μουσούρου Πασὰ Ἰωάννης Μουσούρος καὶ ὁ τότε νεαρὸς Στανράκης Ἀριστάρχης ὁ χρηματίσας γραμματεῦον μέλος τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς. Ἐντεῦθεν ἔξηγεῖται ἡ αἰτία τῆς παρ' αὐτῷ εὐρέσεως καὶ φυλακῆς τῶν αὐτουσίων ἢ καὶ ἀντιγραφῶν πρακτικῶν τῆς προμνησθείσης Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη εἶναι διάφορος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς διορισθείσης κατόπιν ὑψηλοῦ τεζκερέ, τῇ 24 Ἀπριλίου 1862 ἀπαρτισθείσης ἐκ 10 μελῶν, πέντε ἑλλήνων καὶ πέντε Βουλγάρων (9)· τῆς μικτῆς ταύτης ἐπιτροπῆς μνείαν κάμνει καὶ ὁ Οἶκ.

(8) Μ. Γεδεών, « Ἐπίσημα Γράμματα Τουρκικὰ » σ. 114, 116.

(9) Μ. Γεδεών, « Ἐγγραφα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος » σ. πα', 33 κ. ἄλλ. Τὰ πέντε ἑλληνικὰ μέλη ἦσαν· Ἀρτῆς Σωφρόνιος, Λαρίσιος Στέφανος, Στέφανος Καραθεοδωρῆς, Παῦλος Μουσούρος καὶ Κωνσταντῖνος Ἀδοσίδης.

Πατριάρχης Σωφρόνιος ὁ Γ' — κατόπιν Ἀλεξανδρείας — ἐν τῇ πρὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀφηγήσει τοῦ ζητήματος. « Ἀναβάντες τὸν πατριαρχικὸν οἶκον. Θρόνον, ἀμέσως σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπελαβόμεθα καὶ τούτου τοῦ ζητήματος τοῦ βουλγαρικοῦ. Καὶ πρῶτον ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ἵνα λάβωμεν γνῶσιν τῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου μέχρι τῆς σήμερον πεπραγμένων παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς *ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων διορισθείσης Ἐπιτροπῆς*. Διὸ καὶ πρῶτον συνεκαλέσαμεν ἐπὶ τούτῳ τὴν διαληφθεῖσαν ἐπιτροπὴν ἣτις ἐξέθηκεν ἡμῖν τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διενεργηθέντα ὡς ἀκολουθῶς ». Τὴν ἐπιτροπὴν τῆς συλλογῆς Ἀριστάρχῃ ἀναφέρει ὁ Π/χης Γρηγόριος ὁ ΣΤ' πρὸ τῆς Γ. Συνελεύσεως τῇ 25 Νοεμβρίου 1868 κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ π/χείαν. « Πρῶτον μὲν οὖν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἕως τοῦ 1864 ἔτους ἀναφανέντα καὶ ἀνακρινέντα (ὅτε καὶ ἡ προμνησθεῖσα ἐπίσημος ἐγένετο τῇ ὑψηλῇ πόρτῃ ἀπάντησις) φθάσαντες ἤδη προανεγνώσαμεν, προήχθημεν λοιπὸν κατὰ χρονικὴν τάξιν εἰς τὸ διεξελθεῖν *τὰ τῆς ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρακτικά, λίαν ὡς ἡμῖν ἔδοξαν*, φιλοπόνως καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας καὶ κανονικῆς πολυμαθείας ἀνακρίνοντα καὶ δὴ καὶ ἀνασκευάζοντα τὰς τελευταίας βουλγαρικὰς προτάσεις· ἰδίᾳ δὲ ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς ὅπερ ἔδοξεν ἡμῖν καὶ πολλὰς καὶ ἀρίστας ἔχον τὰς διατάξεις, οὓς χάριν ἔπαινος καὶ εὐγνωμοσύνη αὐτῇ ὀφείλεται » (10).

Καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω ἐξέθηκε τὰ ἑξῆς σχετικὰ· « καὶ πάλιν δὲ οὐδὲ τῶν παραχωρήσεων τούτων φανεισῶν αὐτῆς ἐπαρχῶν, ἀλλὰ νέων αὐθις βουλγαρικῶν προτάσεων τῷ 1866 ἔτει κατ' Ἀπρίλιον ἐμφανισθεισῶν, ἐκ νέου συνεκάλεσε (ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος) τὴν συνέλευσιν, ἣτις, ὡς γνωστὸν, ἐξελέξατο ἐξαμελὴ ἐπιτροπὴν ὅπως διασκέψηται ἐπὶ τῶν νέων τούτων προτάσεων καὶ παρουσιάσῃ σχέδιόν τι θεμιτῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ λυπηροῦ τούτου σκανδάλου. Ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων, τῆς διαληφθείσης ἐπιτροπῆς ἐγγιζούσης εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιβληθέντος αὐτῇ ἔργου ὑπεκχωρεῖ τοῦ θρόνου ὁ Παναγιώτατος Σωφρόνιος » (11) Ἡ δεκαμελὴς μικτὴ ἐπιτροπὴ ἐξήτασε τὰς ὀκτὼ βουλγαρικὰς προτάσεις (12). Ἐπὶ διετίαν

(10) Μ. Γεδεών, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 130.

(11) Μ. Γεδεών, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 128-129.

(12) Αἱ προτάσεις α') τὸ Βουλγ. ἔθνος ζητεῖ ἵνα συμμετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Οἴκ. Π/χου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του· β') τὸ ἡμῶν τῆς συνόδου νὰ ἀπαρτίξῃται ἐκ Βουγάρων ἱεραρχῶν· γ') σύστασις μικτοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου· δ') νὰ δοθῇ ἐθνικὴ σφραγὶς εἰς ἕν κληρικὸν καὶ εἰς ἕν λαϊκὸν μέλος τοῦ Βουλγ. Συμβουλίου· ε') ὁ Π/χης νὰ μὴ ἔμπορῇ νὰ παύῃ ἢ νὰ διορίξῃ τὸν πρῶτον μίλιτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν· στ') οἱ ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν νὰ προτείνωνται παρὰ τῆς χειρουργοῦσης ἐπαρχίας καὶ νὰ ἐκλέγωνται παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ Συμβουλίου.

δὲ ἐργασθεῖσα εἰς οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξε. Τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1864 ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος διώρισε, τῇ εἰσηγήσει τῆς τουρκ. κυβερνήσεως, «*ἐπιτροπὴν διαφωτιστικὴν*» πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὀκτὼ ἐκείνων προτάσεων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτῃ ἀπέρριψε καὶ ἄλλας μὲν τῶν προτάσεων ἰδίᾳ δὲ τὴν ἀφορῶσαν τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου. Μὴ ἱκανοποιηθέντες οἱ Βούλγαροι ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς διαφωτιστικῆς ὑπέβαλον νέας ἑξὶ προτάσεις οὐσιαστικῶς μὴ διαφερούσας πολὺ τῶν ὀκτὼ. Πρὸς ἐξέτασιν τῶν προτάσεων τούτων διωρίσθη ἡ προμνησθεῖσα ἑξαμελὴς ἐπιτροπὴ. Τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κάμνει μνησίαν καὶ ὁ Β. Δ. Καλλίφρων εἰς τὰ «ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ» 1867 σ. 254· «(26 Ἀπριλίου 1866) γίνεται ἔναρξις τῶν συνεδριάσεων τῆς περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος Διαφωτιστικῆς Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν κληρικῶν Κυζίκου, Φιλίππουπόλεως καὶ Ε. Κλεοβούλου, καὶ τῶν λαϊκῶν Ἰ. Μουσούρου, Σ. Ἀριστάρχου καὶ Α. Καραθεοδωρῆ». Αἱ συνεδρίαί τῆς ἑξαμελοῦς ἐπιτροπῆς συνεποσώθησαν εἰς τριάκοντα καὶ πέντε. Τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα πρακτικὰ αὐτῆς ἀποδεικνύουν τὰς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκδηλωθείσας τάσεις τοῦ Βουλγάρου Παναρέτου μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως συμφωνήσαντος καθ' ὅλα τὰ σημεῖα πρὸς τὰς ἑξὶ προτάσεις τῶν ὁμοφύλων του. Ἐξ αὐτῶν γίνεται φανερὰ καὶ ἡ μόρφωσις τοῦ Εὐσταθίου Κλεοβούλου ὡς καὶ ἡ γνωστὴ εὐστροφία πνεύ-

ζ') εἰς τὰς ἐπαρχίας εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν ἀναμίξ Γραικοὶ καὶ Βούλγαροι οἱ ἀρχιερεῖς νὰ ἐκλέγονται ἐξ ἐκείνου τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον· η') εἰς ἕνα ἕκαστον ἀρχιερέα νὰ ὀρισθῇ ἐτήσιος ἐπιχορήγησις ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ. — Αἱ ἑξὶ προτάσεις τῶν Βουλγάρων (9 Ἀπριλίου 1866) ἔχουσιν οὕτω· α') ἡ ἐκλογὴ Π/χου θέλει γίνεσθαι κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ καταρτισμὸς τῆς συνόδου θὰ γίνεται εἴτε ἀπὸ Ἀρχιεπισκόπους εἰς δύο μὲν ἴσας στήλας τεταγμένους, ἀνήκοντας δὲ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ περιοδικῶς τε εἰς ἐρχομένους ἐξ ἑκατέρας στήλης ἀνὰ πᾶσαν διετίαν· εἴτε ἀπὸ σήμερον ὀριζομένων ἐκ μέρους τῶν δύο ἔθνων 12 ἐπαρχιῶν, ὧν οἱ μὲν ἀποκλειστικῶς συναπαρτίζουσι τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐπὶ 10 ἔτη. Προστίθενται λεπτομέρειαι ἐν περιπτώσει ἀποδοχῆς τοῦ ἄνω συνδυασμοῦ, προστιθεμέναι καὶ στήλης βουλγάρων μιλιτῶν· β') προστίθενται λεπτομέρειαι ἐν περιπτώσει ἀποδοχῆς τοῦ δευτέρου συνδυασμοῦ· γ') ἡ ἐγκατάστασις ἀρχιερέως θέλει γίνεσθαι κατὰ συνέπειαν ἐκλογῆς γινομένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ... δ') ἐκλογῇ καὶ προτάσει τῆς ἐν Κ/πόλει Βουλγαρικῆς κοινότητος καὶ συναίνεσει τοῦ Π/χου, εἰς τῶν Συνοδικῶν Βουλγάρων θέλει προῖστασθαι τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ε') Ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται ἵνα «μετὰ τὸν συμβιβασμὸν τῶν δύο μερῶν γέννηται ἀναθεώρησις τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ τοῦ Π/χίου περὶ πάντων τῶν μὴ περιεχομένων ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ, δι' ἐπιτροπῆς, ἀπαρτιζομένης ἐξ ἰσαριθμῶν μελῶν ἑκατέρου τῶν ἔθνων τούτων»· στ') ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀστυκὰς ἡμῶν ὑποθέσεις ἐπιφυλαττόμεθα τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συμβιβασθῶμεν κατόπιν». Περὶ τοῦ βουλγ. σχίσματος βλέπε Φιλαρέτου Βαφείδου «Ἐκκλησ. Ἱστορία» Γ' β σ. 154-193. Ἐπαμ. Κυριακίδου, «Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ» Β' σ. 468-504. Χρυσοστόμου Ἀθηνῶν ἀρθρον «Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία» ἐν «Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» Ζ' σ. 672-683.

ματος τοῦ μακαρίτου Κυζίκου Νικοδήμου. Ὡς εἶναι γνωστὸν καὶ ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ εἰς οὐδὲν κατέληξεν ἀποτέλεσμα, ὅχι μόνον συνεπείᾳ τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀποχωρήσεως τοῦ Σωφρονίου, ἀλλὰ καὶ διότι λόγοι ἐντελῶς ξένοι πρὸς θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα — λόγοι δημιουργοῦμενοι ἢ καλλιεργούμενοι ὑπὸ παραγόντων ἀποβλεπόντων εἰς ὠρισμένους πολιτικούς σκοποὺς — μοιραίως ὤθουν τὰ πράγματα πρὸς τὴν ἀντιζιζανονικήν καὶ ἐπαναστατικὴν τὼν λύσιν. Τὸ ἰδιαίτερον σχέδιον τῆς ὁργανώσεως τῆς σχεδὸν αὐτονόμου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ καλοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' (13), εὐρύτατον καὶ μὴ ἀπέχον ἐν πολλοῖς τῶν ὅρων τοῦ φερμανίου δι' οὗ ἐδημιουργεῖτο ἡ βουλγαρικὴ ἐξουχία — σύμφωνον πρὸς τὴν περὶ θεμάτων θεωρίαν καὶ ὀλιγωτέραν ἐπιφέρειν σύγχυσιν ἢ αἱ προτάσεις τῶν βουλγάρων — ἔμεινεν ἄκαρπον· ἴσως διότι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οὕσα ἀλλαγθὲν ἐπηρεασμένη εἶχεν ἄλλας διαθέσεις. Ὁ πανίσχυρος πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει στρατηγὸς Ἰγνάτιεφ κινούμενος ἀπὸ τὰς ἄκρας πανσλαβιστικὰς ἰδέας ἐπεδίωκε τὴν πραγμάτωσιν ὠρισμένου προγράμματος διὰ τὴν βουλγαρικὴν φυλὴν καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην προσεπλάθει παντὶ σθένει νὰ ἐπιδρῷ ἐπὶ τῶν τότε πολιτικῶν τῆς Τουρκίας ἐπιδιωκόντων καὶ ἐκείνων, κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ περιφήμου Φονὰτ πασᾶ, τὴν ἀπομόνωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Πρὶν νὰ ἀναφέρω τὸ τελευταῖον ἔγγραφον τοῦ τμήματος β' τοῦ παρόντος κεφαλαίου (Ζ) ὁφείλω νὰ εἶπω ὀλίγα ὁκώμη περὶ τῆς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ ἀποκειμένης συλλογῆς τοῦ Ἀριστάρχου Βέν. Ἡ συλλογὴ τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, περὶ τῶν ὁποίων (σ. 70) ἀνέφερα,

(13) Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου «συνιστᾶτο Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐπὶ εὐρυτάτης ἀκτίνος ἔχουσα ἴδιον Ἐξάρχον μετὰ συνόδου ἀρχιερέων καὶ μητροπολιτῶν, μετὰ μετοχίου ἐν Κ.Π. καὶ ἰδιαίτερου νομοῦ δυναμένου τοῦ Ἐξάρχου, ὁσάκις ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, μετὰ προηγουμένην ἄδειαν τοῦ Π/χου, νὰ ἐνδημῇ ἐν τῷ μετοχίῳ τούτῳ τῆς Κ.Π. χάριν τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ υποθέσεων... ἡ βουλγαρικὴ αὐτὴ Ἐκκλησία καὶ ὅλα ἀνεξάρτητος διατέλει μόνον ὑπὸ ψυχρὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου...» (Ἐπ. Κυριακίδου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 485). Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1870 ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Π/χείου μαζμπατῆς εἰς τὴν Τ. Κυβέρνησιν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνόδου περιέχων 15 ἄρθρα σχετικὰ πρὸς τὴν μέλλουσαν ὁργάνωσιν τῆς βουλγ. Ἐκκλησίας. Ἡ Πύλη παραδεχθεῖσα τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐξέδωκεν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν βουλγ. Ἐκκλησίαν φερμάνιον. Τὰ ἐν λόγῳ ἄρθρα πολὺ διάφερον τοῦ σχεδίου τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' καθιστώντος χωριστὴν ἀνεξάρτητον βουλγ. Ἐκκλησίαν. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Ἰγνάτιεφ καὶ δευτέρων σκέψεων τοῦ Βεζίκου Ἀαλῆ, θεωροῦντος συμφωνότερον πρὸς τὴν περὶ ἀπομονώσεως τῶν Ἑλλήνων πολιτικὴν τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων χωρισμὸν τῶν Βουλγάρων, ἐξεδόθη τῇ 17 Φεβρουαρίου τὸ περὶ συστάσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον.

ἀπαρτίζεται ἐκ 12 χιλιάδων περίπου ἑγγράφων. Ταῦτα ὅμως ὡς ὄντα εἰλημμένα ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ Δοσιθέου, τοῦ κώδικος Α τοῦ οἴκ. Πατριαρχείου, τοῦ κώδικος Ε — περὶ οὗ μακρὸς ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν — τοῦ Ἀγ. Μετοχίου Κων/πόλεως καὶ ἄλλων κωδίκων τοῦ αὐτοῦ Μετοχίου καὶ τοῦ οἴκ. Π/χείου πλεῖστα δὲ ἐδημοσιεύθησαν, ἐλαχίστην ἔχουν σημασίαν καὶ ἀξίαν. Νομίζω ὅτι οἱ τοῦ Βατικανοῦ ἐν τοῦτῳ δὲν ἀπέκτησαν θησαυρόν. Ὁ μακαρίτης Ἀριστάρχης συμπληρώων ἀρχιερατικὰς ὑπογραφὰς εἰς τὸν Ν. Ἑλληνομνήμονα (ἔτος Ε' 1908 σ. 340) προσέθετε καὶ τὰ ἐξῆς· «παρβαλὼν τὰ σιγίλλια τῆς μονῆς Σκαφιδιάς... πρὸς τὴν ἐμὴν ἀνέκδοτον συλλογὴν 12000 ἑγγράφων τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1821 εὗρον κλπ.». Γράφει «ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων» ἀλλ' οὐδὲν ἀρχαιότερον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἑγγραφον εὕρισκεται ἐν τῇ συλλογῇ του. Εἰς τὴν συλλογὴν Κ. Μουσούρου εὗρον γράμμα τοῦ «Ἀριστάρχη» διὰ τοῦ ὁποίου συνιστῶν τῷ 1875 (21 Ἰανουαρίου) τὸν τότε ἱερατ. προϊστάμενον Λιβερπούλης Κωνσταντῖνον Στρατούλην — κατόπιν, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, ἐπίσκοπον Κυθήρων — ἔγραφε· «δι' ἧς μόνης (τῆς πρυστασίας) δυνηθήσεται (ὁ Στρατούλης) ἵνα, ἐπισκεφθεὶς τελεσφόρως τό τε Βρεττανικὸν Μουσεῖον καὶ τὰ ἐν Ὁξωνίᾳ, Λονδίῳ καὶ Κανταβριγίᾳ πανεπιστήμια, καρπωθῇ τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντος ἱστορικοῦ πλούτου, ὡς πρὸς τὰ ἐκ τοῦ πατριαρχείου Κ.Π. ἐκδοθέντα, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἔτι χρόνων, σιγίλλια καὶ λοιπὰ πατριαρχικὰ ἔγγραφα». Τοιαῦτα ὅμως ἔγγραφα ἐξ Ἀγγλίας δὲν διέκρινα εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Μ. Λογοθέτου. Εἶδον καὶ μίαν ἐπιστολὴν του πρὸς ἕνα ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου Σουμελᾶ ζητοῦντος παρ' αὐτοῦ ἀντίγραφα παλ. σιγιλλίων· ἔλαβε τοιαῦτα. Οὕτωπως, ἄνευ προσωπικῆς ἐρεῦνης καὶ κριτικῆς ἐργασίας, ἀπηρτίσθη ἡ ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ ἀγορασθεῖσα συλλογὴ αὕτη.

Τὸ ἔγγραφον (παρ' ἐμοὶ φυλάσσεται τὸ αὐτόγραφον) τὸ ὁποῖον ἀνέφερα ὡς τελευταῖον τοῦ τμήματος β εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Βουλγάρου Ἀλέξανδρου Ἐξάρχου ὑπὸ χρονολογίαν 4 Ὀκτωβρίου 1878 διαμένοντος τότε ἐν Παρισίοις. Ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν τῆς Ὁθ. Αὐτοκρατορίας Κωστᾶκην Μουσούρον, τὸν ὁποῖον διερχόμενον ἐκ Παρισίων εἶχεν ἐπισκεφθῇ ὁ εἰρημένος Ἀλ. Ἐξαρχος. Ἡ ὁμιλία περιεστράφη περὶ τὸ τότε φλέγον ζήτημα τοῦ μέλλοντος ἡγεμόνος (14) τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμιλεῖ περὶ ὑπάρξεις δύο μερίδων ἐν Ἀνατ. Ρωμυλίᾳ, μίᾳς ζητούσης τὴν ἑνωσιν τῆς Ἀν. Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐτέρας στεργούσης εἰς τὰ ἀποφασισθέντα ἐν Βερολίῳ καὶ ἀναμενούσης τὴν θεραπείαν τῶν τυχόν κακῶς ἐχόντων ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ

(14) Πρῶτος ἡγεμὼν τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας εἶχε διορισθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Στεφάνου Βογορόδιου, Ἀλέξανδρος, — Ἀλέκο πασᾶς — δεύτερος καὶ τελευταῖος ὁ Γαβριήλ πασᾶς Κρέστοβιτς.

[illegible]

Πανομοιοτύπον τῶν Πρακτικῶν τῆς πρὸς ἐξέτασιν τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος
'Επιτροπῆς τοῦ 1866 (Συλλογὴ Ἀριστάρχῃ ἐν τῷ Βατικανῷ)

Donaldson, A.A. to 18 Sept. 1966

Procedentes de Lib. a. p. r. Kofler

Tapeten hängen und jetzt ins Karloven.

[illegible]

προσώπου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀν. Ρωμυλίας. Ὁ Ἀλέξανδρος — ὡς ἦτο ἐπόμενον — τάσσεται ὑπὲρ ἐκλογῆς αὐτόχθονος — βουλγάρου βεβαίως — ἀποκλείων τὸν διορισμὸν Ἑλληνός τινος ἀπὸ τὰ λείψανα τῶν Φαναριωτῶν. Κατὰ τὸν ἐπιστολογράφον ὁ Μουσοῦρος ἐθεώρει αὐτὸν ὡς δυνάμενον νὰ παράσχω ὑπηρεσίας κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνην περιστάσιν καὶ πρὸ πάντων κατάλληλον εἰς τὸ νὰ συμβιβάσῃ πρὸς ἀλλήλας τὰς διαφόρους φυλὰς καὶ *idiaitata* τοὺς Βουλγάρους πρὸς τὸ πατριαρχεῖον». (Je pourrais être utile dans cette circonstance et très propre à réconcilier ces différentes races et *tout particulièrement les Bulgares avec le Patriarcat*). Ποῖος εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Ἐξαρχος; Κατὰ τὸν ἔνατον αἰῶνα ὑπῆρχεν ὁ Ἰωάννης Ἐξαρχος βούλγαρος συγγραφεύς, γράψας βουλγαριστὶ τὴν ἐξαήμερον κατ' ἀπομίμῃσιν τῆς ἑξαήμερου τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ μεταφράσας εἰς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν τὴν ἔκθεσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον «Ἐξαρχος» ἔφερον καὶ φέρουν πολλοὶ Ἕλληνες — ἄλλοτε καὶ Βούλγαροι ἢ Βουλγαρόφωνοι — τέκνα ἱερέων ἢ καὶ λαϊκῶν διορισθέντων ἐξάρχων τοῦ Α ἢ Β Μητροπολίτου κατὰ τὴν οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἔτι ἑτῶν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν. Πάντως δὲν ἡμπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω ποῖος ὁ Ἀλέξανδρος Ἐξαρχος, ὁ ὁποῖος, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, εἶχε γράψῃ ἐκ Παρισίων καὶ εἰς τὸν τότε Μ. Βεζύρη.

Τὰ ἔγγραφα Ζ γ 1-3 ἀναφέρονται εἰς τὴν γνωστὴν διάλυσιν πολλῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιακῶν καὶ σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων γενομένην διὰ τοῦ βασιτικοῦ διατάγματος τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1833 «εἰς λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου καὶ πρὸς τὴν σκοπομένην βελτίωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας». Εἰς τὴν περὶ διαλύσεως διάταξιν ὑπῆχθησαν ὡς ὁμόδοξα καὶ τὰ μετόχια τοῦ παναγίου τάφου τοῦ Ὁρους Σινᾶ, τοῦ Ἀγίου Ὁρους (15) καὶ τῆς μονῆς τῆς Πάτμου. Ἡ τοιαύτη προᾶξι προῦκάλεσε διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν εἰρημένων μονῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος κειμένων. Τὸ γ 1 γράμμα τῶν πατριαρχῶν πρῶν Κ.Π. Κωνσταντίου «διοικοῦντος τὰ τοῦ Σινᾶ Ὁρους», Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου καὶ ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀγίου Ὁρους Βενιαμὶν Λαυριώτου καὶ Εὐθυμίου Χιλανταρηνοῦ φέρουν χρονολογίαν 15 Ἰανουαρίου 1839 ἀποσταλὲν δ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ ὑπογράφοντες ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα διὰ γλώσσης σθεναρᾶς διαμαρτύρονται κατὰ τῆς ἀδικίας τῆς προσγενομένης εἰς τοὺς Ἀγίους τόπους διὰ τοῦ περὶ τῶν μοναστηρίων τοῦ κράτους νόμου, διὰ τοῦ ὁποῖου ἢ «Ὑψηλοτάτῃ Ἀντιβασιλείᾳ συμπαρέλαβε ὡς ἐθνικὰ καὶ τὰ τῶν ἁγίων τόπων κτήματα... διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐκκλησίας καὶ συστήματα ὁμοδόξων». Ἡ ἀναφορὰ ἀφηγεῖται τὰς ἐξημώσεις

(15) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» σ. 133-145.

τὰς ὁποίας ὑπέστησαν τὰ ἐν Ἑλλάδι εὐρισκόμενα κτήματα τῶν εἰρημένων μονῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, κάμνει λόγον περὶ τῶν θυσιῶν εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθησαν τὰ ἱερὰ αὐτὰ καθιδρύματα πωλήσαντα καὶ ἱερὰ σκεύη καὶ ἀναθήματα πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ ἀγῶνος. Ἐν τέλει οἱ αἰτοῦντες ζητοῦν τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν προσγενομένων εἰς τὰς μονὰς ταύτας ἀδικημάτων.

Τὸ γ—2 εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου (τὸ πρωτότυπον παρ' ἐμοί) ἀποσταλεῖσα πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Κωστάκην Μουσοῦρον διατελέσαντα ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτὴν ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1847. Τὸ γράμμα χρονολογούμενον ἀπὸ 16ης Ἰανουαρίου 1843 — ληφθὲν τῇ 23 τοῦ ἰδίου μηνὸς — ἔχει ὡς θέμα τὴν ἐνέργειαν ἐκ μέρους τοῦ Κ. Μουσούρου διαβημάτων πρὸς ὑποστήριξιν «Ἱεροσολυμιτῶν Ὀθωμανῶν χριστιανῶν» ἐμπόρων «ταλαιπωρουμένων μακρὸν ἤδη χρόνον». Οἱ ἐμποροὶ οὗτοι ἐν Κ/πόλει ἴσως εὐρισκόμενοι ἠνώχλουν συχνὰ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων «ἐξαιτούμενοι τὴν παρὰ τῷ Μουσούρῳ πατρικὴν μεσιτείαν» του. Οἱ Ἱεροσολυμίται οὗτοι περὶ ὧν ἐμεσίτευσεν ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος εἶχον περιπλακῇ εἰς δίκας ἐν Ἑλλάδι συνεπέα ὕλικῶν συμφερόντων (γ 3). Περὶ τῶν ἐπαρχιωτῶν τούτων τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων κάμνει λόγον καὶ ὁ Θαβωρείου Ἱερόθεος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν ἴδιον Μουσοῦρον (τὸ πρωτότυπον παρ' ἐμοί) φερούσης χρονολογίαν 23 Μαΐου 1842. Πρὸ τοῦ γράμματος τούτου ἕτερον διὰ τὸ αὐτὸ θέμα εἶχε στείλῃ ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος πρὸς τὸν αὐτὸν πρεσβευτὴν «ἐνοχλουμένη ἀπὸ τὰς θεωρίας αὐτῶν παρακλήσεις, γράφει ὁ Θαβωρείου Ἱερόθεος, ἔπειτα Πατριάρχης Ἀντιοχείας, πρὸς τὸν Μουσοῦρον, ἔγραψε πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, προσθέμενος καὶ τὰς ἀπὸ μέρους μου παρακλήσεις, ὥστε νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τοὺς ἐλεεινοὺς τούτους ἐπαρχιώτας μας, ὀρέγουσα χεῖρα προστασίας καὶ ἀντιλήψεως πρὸς τὸν ἐμφανιζόμενον αὐτῇ διὰ τοῦ παρόντος, οἷς οἶδε τρόποις ὑπὲρ τῆς αἰσίας ἀποπερατώσεως τῆς υποθέσεώς των».

Ὁ Θαβωρείου καὶ πρότερον τῇ 15 Ἰουνίου 1840 εἶχε στείλει ἕτερον γράμμα πρὸς τὸν Μουσοῦρον διὰ τὸ ζήτημα τῶν ἐν Ἑλλάδι μετοχιῶν τῶν Ἀγίων Τόπων (τὸ πρωτότυπον παρ' ἐμοί). «Μεθ' ὅσης προθυμίας, διαλαμβάνει τὸ γράμμα, καὶ ζήλου χριστιανικοῦ ἀνεδέξατο ἡ ἐξοχότης της ἐντεῦθεν τὴν μετὰ παρακλήσεως ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ υπεράσπισιν τῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐπικρατείᾳ κτηματικῶν τοῦ Παναγίου Τάφου δικαιωμάτων μετὰ τοσαύτης, ἐλπίζω, εὐμενείας θέλει μοι παράσχῃ τὴν συγγνώμην αὐτῆς, ἐὰν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐνθαρρύνομαι νὰ ἐπανακαλέσω εἰς τὴν μνήμην αὐτῆς τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ νὰ τὴν παρακαλέσω ὥστε νὰ ἐπιταχύνῃ τὰς περὶ αὐτοῦ διαπραγματεύσεις συμφώνως τοῦ *ἀνὰ χεῖρας αὐτῆς ὑπομνήματος* καὶ νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ διακοινώσῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὴν αἰσίαν

τῶν θεοφιλῶν τῆς ἀγωνισμάτων ἔκβασιν». Εἰς τὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἀπάντησίν του ὁ Κ. Μουσοῦρος (γ—3) ὑπὸ χρονολογίαν 27 Αὐγούστου 1844 φανερώνει πῶς μετὰ τεσσάρων ἐτῶν ἐνεργείας κατωρθώθη νὰ ἐπιτευχθῇ εὐμενὴς γνωμοδότησις τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως ἥ ὁποία ἐπέτρεπεν εἰς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας νὰ θεωρῇ «ὡς διευκολυνθεῖσαν καὶ ἐγγίξουσιν τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως τῇ *συνδρομῇ τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἐπ' ἀγαθῷ εὐσεβῶν καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν*». Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπαντήσεώς του ὁ Μουσοῦρος ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς συνδρομῆς τῆς παρασχεθείσης «πρὸς τοὺς ἀπογυμνωθέντας Ἱεροσολυμίτας ἐμπόρους ὡς καὶ περὶ τῆς παρούσης κακῆς καταστάσεως τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου ἀποφάσεως τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων».

Τὰ κτήματα περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐνταῦθα βραδύτερον ἐπεστροφισαν εἰς τοὺς δικαιοῦχους (1847) (16).

Τὸ Ζ δ εἶναι γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' (ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Μουσούρου, τὸ πρωτότυπον παρ' ἐμοὶ) ἀποσταλέντος πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Κωστάκην Μουσοῦρον ἀναφορικῶς τῆς ταραχῆς τὴν ὁποίαν προὐκάλεσεν ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀγγλου ὁρθοδόξου Στεφάνου Χάδδερλυ (S. G. Hatherly) ὡς ἱερέως ὁρθοδόξου ἐν τῇ ἀγγλικῇ πόλει Γουόλβερχάμπτον (Wolverhampton), ὅπου δῆθεν προσήρχοντο ἀγγλικοὶ ὡς προσήλυτοι. Διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀντηλλάγησαν γράμματα μεταξὺ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας Γλάδστωνος καὶ τοῦ εἰρημένου Κωστάκη. Ὡσαύτως ἀλληλογραφία διημέφθη διὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα μεταξὺ τοῦ αὐτοῦ Κωστάκη καὶ τοῦ τότε Κανταουρίας Κάμπελ. Τὸ γράμμα τοῦτο γραφέν τῇ 26 Φεβρουαρίου 1873 κάμνει λόγον καὶ περὶ ἐπιστολῆς σταλείσης παρὰ τοῦ τότε Μ. Πρωτοσυγκέλλου Δωροθέου Εὐελπίδου πρὸς τὸν ἱερέα Χάδδερλυ. Τὸ γράμμα τοῦτο (τὸ πρωτότυπον εὔρηται παρ' ἐμοὶ) ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιθεώρησιν τοῦ Καλλίφρονος. (Τόμ. ΣΤ' τεύχος 31—32 σελ. 46). Ὁ Χάδδερλυ ἐχειροτονήθη (17) ἱερεὺς ἐν τῷ ἱερῷ

(16) «Δύο μονύδρια ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἰδιόκτητα., εἴκοσι καὶ τρία μετόχια ἀπεδόθησαν βραδύτερον (1847), ὡς ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰρημένους, ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος μεγάλας Μονάς». Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 142.

(17) «Ἐκκλ. Ἐπιθεώρησις» Καλλίφρονος, Περίοδος Β' τόμ. Α' σελ. 300. Ὁ Χάδδερλυ τῇ Κυριακῇ, 3 Ὀκτωβρίου 1871 ἱερούργησεν ἐν τῷ Πλινκῷ ναφὶ κατὰ τὴν εἰς Ἀρχιερέα χειροτονίαν Εὐσταθίου Κλεοβούλου. Αὐτόθι σ. 104. Εἰς τὸν τόμον Γ' (περίοδ. Β' σ. 184) ἀναγινώσκωμεν «τῇ αἰτήσει τοῦ ἐν Λιβερπούλῃ Ἀγγλου ὁρθοδόξου ἱερέως Χάδδερλυ ἀπεστάλη αὐτῷ ἅγιον Μῦρον πρὸς χρῆσιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νεόδημος ναὸς ἐν ᾧ μέλλει ὁ Ἀγγλος ὁρθόδοξος ἱερεὺς νὰ ἐπιτελῇ τὴν θείαν μυσταγωγίαν, διατελεῖ εἰσέτι ἄνευ ἐγκαινίων, ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀπέστειλεν αὐτῷ ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ καὶ ἀντιμήνσιον μετὰ ἱερῶν λειψάνων καὶ ρούσης».

ναῶ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1871 ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Ἀγχιάλου Βασιλείου, κατόπιν μητροπολίτου Σμύρνης. Ὁ Χάδδερλν ἦτο προηγουμένως ἐν Ρωσίᾳ ἐκεῖθεν δὲ ἦλθεν εἰς Κων/πολιν πρὸς χειροτονίαν. Καὶ ἡ χειροτονία αὐτὴ ἐγένετο «ἀπεικόντως ἀντικείμενον λόγων» παρὰ τοῖς ἐν Ἀγγλίᾳ Ἀγγλικανοῖς. Τόσον ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Κωσιτάκην ὅσον καὶ ὁ Εὐελπίδης πρὸς τὸν Hatherly ἀναπτύσσουν τὰς περὶ προσηλυτισμοῦ γνωστὰς λίαν φιλελευθέρas ιδέας τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου. Ἡδύνατο ὅμως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ νὰ σχηματισθῇ ἐν Ἀγγλίᾳ πυρὴν Ἀγγλων ὀρθοδόξων. Δυστυχῶς παρὰ τὰς προσπαθείas τοῦ Χάδδερλν οὐδὲν ἐγένετο. Ἀνέγνωσα φυλλάδιον τοῦ ἱερέως τούτου ὑπὸ χρονολ. Φεβρ. 1873 ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναπτύσσει δι' ὀλίγων τὰ τῆς ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ φυλλάδιον ἀγγλιστὶ γεγραμμένον φέρει ἐν ἐπικεφαλίδι τὰ ἑξῆς: «The greek Church Waterloo Road, Wolverhampton.

Is open for public worship, on saturday evenings, at 6,80; sunday Mornings, at 10.30; Sunday Evenings, at 6.30.

Τὸν Χάδδερλν συναντῶμεν καὶ τῷ 1875 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπου τῇ 30 Νοεμβρίου «κατὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Σέρβων πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν λειτουργίαν» συλλειτουργήσας «ἐχειροθετήθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου» (18). Ὁ κ. Γ. Σωτηρίου γράφει εἰς τὴν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεῖαν ὅτι ὁ Χάδδερλν διετέλεσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον μουσικὸς διευθυντὴς τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ ναοῦ τῆς Λιβερπούλης καὶ ὅτι ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν μελέτην τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς (19).

Τὰ Ζ ε/1 καὶ ε/2 εἶναι ἀλληλογραφία ἀνεπίσημος, ἵνα μὴ εἴπω ἰδιωτική, ἀνταλλαγεῖσα μεταξὺ τοῦ πατριαρχοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ τοῦ τότε ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας Μουσούρου ἐξ ἀφορμῆς τοῦ πολυκρότου καὶ πάντοτε ἀλύτου ζητήματος τῶν ἐν Ρουμανίᾳ μοναστηριακῶν κτημάτων τῶν Ἀγίων Τόπων. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς φυσικὴ συνέπεια τῶν ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας τῇ 27 Ἰουλίου 1879 ἔστειλαν οἱ πατριάρχαι Ἀνατολῆς πρὸς τὸν τότε νεωστὶ ἀνακηρυχθέντα βασιλέα τῆς Ρουμανίας Κάρολον τὸν Α' καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἔθιγον καὶ τὸ μοναστηριακὸν ζήτημα. Ὁ Κάρολος ἀπαντῶν τῇ 7/19 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀνέφερε περὶ τῶν «*δυσχερεῶν τὰς ὁποίας διήγγειραν οἱ ἀγιάτατοι πατέρες, προκατόχοι ὑμῶν, κατὰ τῶν ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ληφθεῖσων ἄλλοτε ἀποφάσεων*». «Αἱ ἀποφάσεις αὗται», προσθέτει τὸ βασιλικὸν γράμμα, σύμφωνοι πρὸς τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὴν θέλησιν τῶν μακαρίων ἰδρυτῶν τῶν ἀφιερωμένων μοναστηρίων, ἀπετέλουν *λύσιν δικαίαν καὶ ὀριστικὴν*». Ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ὁ Κάρολος προσέ-

(18) Καλλιφρονος, ἐνθ. ἀνωτ. Περιοδ. Γ' τόμ. Δ' τεύχος 19 σελ. 29-30.

(19) Μ. Ἑλλ. Ἐργκ. Τόμ. ΚΔ' σελ. 527.

θηκε «συνέστησα ιδιαιτέρως εἰς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μελέτην τῆς κυβερνήσεώς μου τὸ ζήτημα». Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Καρόλου λαβοῦσα ἀφορμὴν ἡ Υ. Πύλη ἀπηύθυνεν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Αὐγούστου 1881 διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀσὴμ πασὰ διακοίνωσιν πρὸς τοὺς ἐν Πετροπόλει, Λονδίνῳ, Παρισίοις, Βερολίνῳ, Ρώμῃ, Βιέννῃ ἀντιπροσώπους τῆς Ὀθωμαν. Αὐτοκρατορίας μετ' ἐσωκλείστου ἀντιγράφου τοῦ προειρημένου πρὸς τοὺς πατριάρχας γράμματος τοῦ Καρόλου. Ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐξέθετεν ἐν ὀλίγοις τὸ ἱστορικὸν τοῦ μοναστηριακοῦ ζητήματος, τὸ 13 πρωτόκολλον τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων (1856) σχετικὸν πρὸς αὐτό, τὸ 15 τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου (1878), ὡς καὶ τὴν κατὰ τὸ 1864 συνελθοῦσαν ἐν Κ. Π. Συνδιάσκεψιν τῶν Πρεσβευτῶν τῶν Μ. Δυνάμεων ἡ ὁποία συνεπεῖα τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἡγεμόνος Κούζα διελύθη «χωρὶς νὰ ἀποπερατώσῃ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ ἔργον» (20). Σενεχίζουσα τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνεργείας τῆς ἡ Πύλη προὐκάλεσε τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα τῇ 19 Νοεμβρίου 1881 ἀνήγγειλεν ὁ Μουσοῦρος εἰς τὸν πατριάρχην Ἰωακείμ. Τὸ πρωτότυπον γράμμα τοῦ Ἰωακείμ φυλάσσεται παρ' ἐμοί. Τὸ πρόχειρον τοῦ γράμματος τοῦ Μουσούρου εὐρίσκεται ὡσαύτως παρ' ἐμοί. Τὸ γράμμα τοῦ Μουσούρου ὡς καὶ τὰ ἄλλα αὐτοῦ γράμματα πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων δεικνύουν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν ἔτρεφε πρὸς τὸ ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκε. Θεωρῶ δὲ πολὺ ἀδίκους τὰς περὶ αὐτοῦ κρίσεις τοῦ Ἐπ. Κιριακίδου (21). Εἶναι τὸσον

(20) Καλλιφρονος «Ἑκκλ. Ἐπιθεώρησις» Περίοδος Δ' τόμ. Γ' σ. 249-253. Τὸ μοναστηριακὸν ζήτημα εἶχεν ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ 1821 ὅτε ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ ὁ Β' θεωρήσας τὸν ἐν Ρουμανίᾳ Ἑλλ. Κληρὸν συμμέτοχον τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως ἀπεξέσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς κατοχῆς τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων. Τῷ 1827 κατόπιν ἀναφορῶν ὑποβληθεισῶν ὑπὸ τῶν Διβανίων (Ἱπουργείων) τῶν δύο Ἡγεμονιῶν ἐπεστράφησαν τὰ ἐληγμένα κτήματα εἰς τοὺς δικαιούχους των. Ἀπὸ τοῦ ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1829 καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1831 νέαι ἀντιλήψεις περὶ τῶν κτημάτων τούτων ἐπεκράτησαν εἰς τοὺς ἐντοπίους ἄρχοντας· σφετερισμοὶ διὰ στρεψοδικιῶν. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1833 διαρρίσθη μικτὴ ἐπιτροπὴ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν δύο Ἡγεμονιῶν, ἰσχυριζομένων ὅτι οἱ ἰδρυταὶ καὶ ἀφιερῶται τῶν ἐν Ρουμανίᾳ Ἑλλ. μονῶν προώρισαν τὰς δωρεὰς των ὑπὲρ ἐπιτοπίων ἀγαθοεργιῶν. Πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς διαρρίσθη ἐπιτροπὴ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Ἡγεμονιῶν καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Ἀγίων τόπων. Ἡ ἐπιτροπὴ οὐδὲν κατώρθωσε. Κατόπιν οἱ Βοεβόδοι τῶν Ἡγεμονιῶν δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς Ἡγουμένους τῶν ἐν λόγῳ μοναστηρίων ἐξήτουν τὸ ἐν τέταρτον τῶν εἰσοδημάτων ὑπὲρ τῶν ἐπιτοπίων ἀναγκῶν (Ἀπρίλιος 1859), παρὰ τὰ ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων ἀποφασισθέντα· τῇ 13 Νοεμβρίου τοῦ 1862 ὁ ἡγεμὼν Κούζας προέβη εἰς πλήρη κατάσχεσιν ὅλον των μοναστηριακῶν κτημάτων. Βλέπε Ε. Κυριακίδου, ἔνθ. ἀνωτ. Β. σ. 449-462 Καλλιφρονος «Ἐκπαιδευτικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ» σ. 228, 238 κ. ἄλλ.

(21) Ἐνθ. ἀνωτ. Α. 551-561.

ἄδικος ἢ κρίσις αὐτῇ ὅσον ἀνακριβὴς εἶναι καὶ ἡ πληροφορία τῆς Μ. Ἑλλ.
Ἑγκυκλοπαιδείας κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ τοῦ Κωστάκη ὠνομάζετο Στέ-
φανος, ἐνῶ οὗτος ἔφερε τὸ ὄνομα Παῦλος Μουσσοῦρος τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς
Παῦλος ὡσαύτως λεγόμενος — ἀδελφὸς τοῦ Κωστάκη Μουσσοῦρου — ἦτο
πατὴρ τῆς ἀειμνήστου Κασσάνδρας, συζύγου τοῦ Ἀλεξάνδρου Καραθεο-
δωρῆ πασᾶ.

Η'

BYZANTINA

α') *Λειτουργία κατὰ τὸν τύπον τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας.* — β') *Ἀποκρισεις Ἰωάσαφ ἱεράρχου καὶ μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου.* — γ') *Πίχου Γερμανοῦ τοῦ Β' Λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου.* — δ') *Ἀλληλογραφία πρὸς κληρικὰ καὶ λαϊκὰ πρόσωπα προερχόμενα ἐκ τινος σχολῆς.*

Τὸ τμήμα α' τοῦ παρόντος κεφαλαίου περιέχει χειρόγραφον λειτουργίαν γραφεῖσαν κατὰ τὸν δωδέκατον ἢ δέκατον τρίτον αἰῶνα περιεχομένην εἰς τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 34060 κώδικα (Additional) τοῦ Βρεταννικοῦ Μουσείου. Περὶ τοῦ κώδικος τούτου ἀνέφερα εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης. (σ. 107-108, 216). Τὸ κείμενον τῆς λειτουργίας καταλαμβάνει φύλλα τοῦ κώδικος τέσσαρα ἢτοι ἀπὸ τοῦ 511α-514β' τὸν τύπον τῆς λειτουργίας ταύτης, ἐξ ὧσων γνωρίζω, οὐδεὶς ἐξέδωκεν εἴτε ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρογράφου εἴτε ἐξ ἄλλου τινός. Ὁ ἀντιγράψας τὸ χειρόγραφον δὲν φαίνεται πολὺ ἐγγράμματος ἀταντῶσιν οὐκ ὀλίγα ὁρθογραφικὰ λάθη, π. δ. χ. « ὁρέων πιλῶν » ἀντὶ ὠραίων πυλῶν, « δεσμεῦσας » ἀντὶ δεσμεύσας, « τηνικαῦτα » ἀντὶ τηνικαῦτα, « τοῦτο » ἀντὶ (ἐπιδίδωσι) τούτω, « ἴστατε » ἀντὶ ἴσταται, « κριπίδα » ἀντὶ κρηπίδα « ὁμόφοριον » ἀντὶ ὁμοφώριον καὶ ἄλλα.

Τὸ ἰδιάζον τῆς λειτουργίας ταύτης εἶναι τοῦτο, ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργίας ἀρχιερατικῆς κατὰ τὴν ὁποίαν μάλιστα παρίστανται καὶ ἕτεροι ἀρχιερεῖς συλλειτουργοῦντες. Οὕτω εἰς ἓν μέρος τῆς χειρογράφου λειτουργίας ἀναγινώσκομεν « μετὰ δὲ τὴν ἐξέλευσιν τοῦ εὐαγγελίου **ἐκ τῶν συγκαθημένων ἀρχιερέων ἐγερθεὶς εἰς ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἀρχιερέα τὸν πρῶτον καὶ προσκυνήσας ἀσπάζεται τούτου τὸ γόνυ** ». Εἰς ἕτερον πάλιν μέρος τοῦ ἰδίου χειρογράφου ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς περικοπή· « καὶ ἀπελθὼν (ὁ ἀρχιερεὺς) ἴσταται ἔγγιστα τῶν ἁγίων θυρῶν τῶν ἄλλων ἱερέων **(ἐν παρενθέσει ἀρχιερέων)** ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων συνεστώτων αὐτῷ ». Ἐνταῦθα ὁ ἀντιγραφεὺς ἔπρεπε νὰ γράψῃ τὴν λέξιν « ἀρχιερέων » — τὴν ὁποίαν ἔθηκεν ἐν παρενθέσει — διότι ἐὰν πράγματι ἐπρόκειτο περὶ ἱερέων ἑπερίτ-

τευεν ἐντελῶς τὸ « ἄλλων »· ἥρκει γὰρ εἶπη « τῶν ἱερῶν συνεστώτων » κ.λ.π. Ὅταν λέγῃ « τῶν ἄλλων » πάντως πρόκειται περὶ ἀρχιερέων. Ὁ τύπος τῆς λειτουργίας ταύτης — γραφεῖς ἐπὶ τῇ βάσει τύπου ἀρχαιοτέρου τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος — εἶναι ἡ βάσις τῆς κατόπιν ἐξελιχθείσης εὐρυτέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς λειτουργίας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ Δημητριάδης εἰς τὰ εὐχογολία του ἀναφέρει διαφοροὺς τύπους πατριαρχικῆς λειτουργίας τοῦ δεκάτου τετάτου αἰῶνος. Ἡ ἐπιγραφή τῆς λειτουργίας ταύτης, εἰλημμένης ἐκ διαφορῶν ἀγιορειτικῶν καὶ ἄλλων χειρογράφων (λ.χ. Μονῆς Διονυσίου), ἔχει οὕτω « διάταξις τῆς τοῦ Πατριάρχου λειτουργίας, πῶς γίνεται ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ¹⁾ ». Ἡ λειτουργία τοῦ εὐχολογίου τοῦ Δημητριάδου περισσότερον πλησιάζει πρὸς τὴν σημερινὴν πατριαρχικὴν λειτουργίαν παρὰ ἡ λειτουργία τοῦ χειρογράφου τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Ἀμφοτέραι ὁμῶς παρουσιάζουν διαφορὰς πρὸς τὰ σήμερον τελούμενα κατὰ τὴν π/κὴν λειτουργίαν ἢ κατὰ τὸ συλλειτουργοῦν ἀρχιερέων. Ὅταν λέγω διαφορὰς δὲν ἐννοῶ κυρίως ἐκείνας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ κανιστήρσιος — μὴ ὑπάρχων σήμερον — ἐνδύει τὸν ἀρχιερέα, κρατεῖ τὸ θυμιατὸν καὶ οἱ « ἄρχοντες » κρατοῦσι τὸν λειτουργοῦντα ἀρχιερέα. Ἔχω ὑπ' ὄψιν ἄλλας διαφορὰς· τὸ « Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ κ.λ.π. » π.δ.χ. σήμερον λέγεται ἐκφώνως καὶ ἱσταμένου τοῦ Πατριάρχου ἢ τοῦ Ἀρχιερέως εἰς τὴν ὥραιαν Πύλιν καὶ ἐστραμμένου πρὸς τὸν λαόν. Ἐν ᾧ καὶ κατὰ τὰς δύο τύπους — Βρετανικοῦ μουσείου καὶ ἀγιορειτικῶν χειρογράφων — τὸ ψαλμικὸν τοῦτο χωρίον ἔλεγεν ὁ λειτουργῶν ἀρχιερεὺς ἢ Πατριάρχης « καθ' ἑαυτόν ». « Μετὰ δὲ τὸ δοξάσαι τοὺς ψάλτας, ἀναφέρει τὸ τοῦ Βρ. Μουσείου χειρόγραφον, ἔρχεται ὁ κανιστήρσιος καὶ δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ τὰ *πηνία*· ὁ δὲ κατέχων αὐτά, προσκυνεῖ ἐκ τρίτου λέγων *καθ' ἑαυτόν*, κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν οἶκόν σου καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτὴν ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου· καὶ εἰς τὴν δευτέραν προσκύνῃσιν πάλιν τὸ αὐτό, εἰς δὲ τὴν τρίτην προσκύνῃσιν λέγει τριὰς ἀγία ἐπίβλεψον τὸν οἶκόν σου καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψον (sic) τὴν ἄμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτὴν ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου. Καὶ μετὰ τὴν τρίτην προσκύνῃσιν σφραγίζει ἅπαξ μέσον τῆς ἀγίας τραπέζης καὶ ἀποδίδωσι τὰ *πηνία* ». « Εἴτα λαμβάνει (ὁ πατριάρχης), ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν ἐν τῷ εὐχολογίῳ τοῦ Δημητριάδου καταχωρούμενον τύπον, τὸ *δικέριν* ἀπ' αὐτοῦ (τοῦ κανιστήριου) καὶ ἀνέροχεται εἰς τὴν κρηπίδα τῆς ἀγίας τραπέζης καὶ κρατῶν τὸ *δικέριν* ἐν τῇ δεξιᾷ, ποιεῖ σταυροὺς τρεῖς *ἀνωθεν τοῦ εὐαγγελίου* (2),

(1) Εὐλογία Α. σ. 301 κ. ἐξ. Βλέπε μίαν διάταξιν λειτουργίας καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ Placido de Meester « Liturgia Bizantina » Roma, 1930 σελ. 343.

(2) Τὸ τοιοῦτον γίνεται καὶ σήμερον. ἐν ᾧ εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ ιδ' καὶ ιγ' αἰῶνος τὸ σφράγισμα ἐγένετο « μέσον τῆς ἀγίας τραπέζης ».

λέγων *καθ' ἑαυτὸν*, Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεπον ἔξ οὐρανοῦ κ.λ.π. καὶ δίδει τὸ τρικέριν τῷ κανστρησίῳ». Καὶ ὀλίγον κατωτέρω ἀπαντῶσι τὰ ἑξῆς. «εἴτα οἱ μὲν ψάλλται λέγουσι δοξολογίαν, ὁ δὲ πατριαρχῆς, λαβὼν τὸ τρικέριν ἀπὸ τοῦ κανστρησίου (sic), ποιεῖ αὐθις σταυροὺς τρεῖς ἄνωθεν τοῦ εὐαγγελίου, κρατῶν καὶ τὸ τρικέριν ἐν τῇ δεξιᾷ λέγων καὶ τὸ Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεπον ἔξ οὐρανοῦ. Πληρωθέντος δὲ τοῦ Δόξα, ψάλλουσιν οἱ τοῦ βήματος τὸν τρισάγιον ὕμνον, καὶ ψάλλουσιν οἱ ψάλλται πάλιν, καὶ πάλιν οἱ τοῦ βήματος τοῦ δὲ τελευταίου τρισαγίου ψαλλομένου παρὰ τοῦ βήματος ³⁾, ὁ πατριαρχῆς κατέχων *τὸ τρικέριν* ἐν τῇ δεξιᾷ, στρέφεται πρὸς δυσμίας καὶ εὐλογεῖ τὸν λαὸν τρίς», Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τὸ ὅτι ὁ μὲν ἀρχαῖος κώδιξ ἀναφέρει *πηνία* ὁ δὲ μεταγενέστερος «δικέριν» καὶ «τρικέριν» ⁽⁴⁾.

Κατὰ τὸ Ἀρχιερατικὸν (Ἀρχιερατικὴν φυλλάδα) — οὕτω πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἡ λειτουργία τοῦ χειρογράφου τοῦ Βρ. Μουσείου, Πατριαρχικὸν δὲ (πατριαρχικὴ φυλλάς) ἡ ὑπὸ τοῦ Νοταρίου Δημητρίου τοῦ Γεμιστοῦ συνταχθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ Δημητρίεβσκη, ὡς προείρηται, ἐκδοθεῖσα λειτουργία — τοῦ Βρ. Μουσείου μετὰ τὸ τρισάγιον ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν διευθύνεται πρὸς τὴν πρόθεσιν, καθὼς γίνεται σήμερον, ἀλλὰ πρὸς τὴν καθέδραν ἵτοι τὸ σύνθρονον. «Καὶ τοῦ τελευταίου τρισαγίου ῥδομένου παρὰ τῶν ψαλτῶν καλεῖ τὸν Ἀρχιερέα πρὸς τὴν *καθέδραν* διὰ προσκυνήσεως· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς, προσκυνήσας καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν *κρηπίδα* καὶ ἀσπασάμενος πορεύεται ἐπάνω τῆς κρηπίδος, καὶ πρὸς τὸ τέλος κατελθὼν ἀπ' αὐτῆς εὐρίσκει τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν καστρήνσιον ἐκεῖσε ἐστῶτας καὶ χειροκρατούμενος ὑπ' αὐτῶν ἀπέρχεται τοῦ διακόνου προπορευομένου· ὅτε οὖν ἐγγίσει *τῷ συνθρόνῳ*, τοῦ ἀρχidiaκόνου εἰπόντος εὐλόγησον δέσποτα *τὴν καθέδραν* λέγει ὁ ἀρχιερεὺς, εὐλογημένος εἰ ὁ κατήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου». Κατὰ τὸν σήμερον ἐν χρήσει τύπον ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς ἀπαγγέλλει περισσοτέρους στίχους· «εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου» καὶ ἔπειτα τὸν προειρημένον πλατύτερον. Ὅφειλω νὰ παρατηρήσω ὅτι εἰς τὸ Ἀρχιερατικὸν τοῦ Βρ. Μουσείου μετὰ τὸ «πιστεύω» παραλειπομένων ὄλων τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἐπικλήσεων καὶ ἐκφωνήσεων καὶ λοιπῶν ἀκολουθεῖ τὸ «Καὶ ἔσται τὰ ἑλέη τοῦ μεγάλου». Ἡ παράλειψις αὕτη πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ εἴτε ὡς παράλειψις τοῦ ἀντιγραφῆως εἴτε ὡς προερχομένη ἐκ τούτου ὅτι τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποβλέποντος εἰς ὅτι κυρίως ἀναφέρεται ὡς ἰδιαίτερον εἰς τὸν Ἀρχιερέα ὑπηρετούμενον ὑπὸ τοῦ κασ-

(³) Ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ ψάλλεσθαι τὸν τρισάγιον ὕμνον εἶναι ἐξέλιξις μεταγενεστέρα ὁμοιάζουσα πρὸς τὰ καὶ σήμερον γεγόμενα. Ὁ τοῦ Βρ. Μουσείου κώδιξ ἀναφέρει ἀπλῶς «καὶ τοῦ λαοῦ ἐτι τὸ τρισάγιον ἄδοντος».

(⁴) Περὶ τῆς λέξεως «πηνίον» «πηνία» θὰ ἀναφέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

τηρησίου καὶ λοιπῶν ἀρχόντων ἐθεωρήθη ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς λειτουργίας δὲν παρουσιάζει πολλὰ τὰ ἀξιοσημεῖωτα ἰδιάζοντα τῷ Ἀρχιερεῖ. Προτιμῶ τὴν πρώτην ἐκδοχὴν. Ἄλλως τε ἡ παραλειψὶς αὐτῇ δὲν εἶναι σπανία. Ὁ Δημητριέσκη ἀναφέρει περιπτώσιν καθ' ἣν ἀπὸ τῆς ἐκφωνήσεως «τὸ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον» μεταβαίνει ὁ ἀντιγραφὸς εἰς τὸ «ἐξαιρέτως» (5). Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ παραλειψὶς προέρχεται ἐκ τοῦ τότε ἐν χρήσει λειτουργικοῦ τύπου διότι ὁ λειτουργικὸς τύπος τοῦ κώδικος Barberini (ἐνάτου αἰῶνος) περιέχει ὅλας τὰς ἐκφωνήσεις καὶ εὐχὰς τὰς ἀπαντήσας καὶ ἐν τῇ σημερινῇ λειτουργίᾳ παραθέτω τὸ τμήμα τῆς λειτουργίας τὸ ἀπὸ τῆς ἐκφωνήσεως «διὰ τῶν οἰκτιρῶν» ὡς τοῦτο ἔχει ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ τοῦ Βρ. Μουσείου, ἐν τῷ κώδικι barberini (ιερατικῷ) κατὰ τὴν ἔκδοσιν Brightman καὶ ἐν τῷ εἰληταρίῳ τοῦ κειμηλιοφυλακίου τοῦ οἰκ. πατριαρχείου (6). «Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς (α) Βρ. Μουσ.) διὰ τῶν οἰκτιρῶν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ... εἰρήνη πᾶσι. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. Καὶ τούτου λεχθέντος προσκυνεῖ ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Καὶ ἀνελθὼν εἰς τὴν κρηπίδα ἀσπάζεται αὐτὴν κατελθὼν δὲ καὶ χαλάσας τὸ φαινόλιον αὐτοῦ ἐπιστρέφει εἰς τὰ δεξιὰ μέρη καὶ ἵσταται. Ἐρχόμενοι δὲ οἱ ἱερεῖς ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν τράπεζαν πρῶτον εἴτα τὴν χεῖρα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὴν ἀριστερὰν παρειὰν καὶ ἑξῆς ἀλλήλους. Καὶ τοῦ ἀσπασμοῦ πληρωθέντος ἐπιστρέφει πᾶν κατ' ἀνατολὰς καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος τὰς θύρας, λέγει ὁ ἀρχιδιάκονος ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν. Καὶ οὕτω ψάλλει τὸ ἱερατεῖον μετὰ τοῦ λαοῦ τὸ πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν. **Καὶ ἔσται τὰ ἑλέη τοῦ μεγάλου**».

«Διὰ τῶν οἰκτιρῶν (β) κωδ. Barberini) ὁ λαὸς ἀμὴν καὶ μετὰ τὸ ἀμὴν ὁ ἱερεὺς εἰρήνην πᾶσιν, ὁ λαὸς καὶ τῷ πνεύματί σου, ὁ διάκονος ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ἀγάπην, λέγει ὁ διάκονος τὰς θύρας τὰς θύρας πρόσχωμεν. Ὁ λαὸς τὸ Πιστεύω. Καὶ μετὰ τὸ Πιστεύω λέγει ὁ διάκονος στῶμεν καλῶς, ὁ ἱερεὺς ἡ χάρις, ὁ λαὸς καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου, ὁ ἱερεὺς ἄνω σχῶμεν, ὁ λαὸς ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον, ὁ ἱερεὺς εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, ὁ λαὸς ἄξιον καὶ δίκαιον, — ὁ ἱερεὺς ἀπέρχεται τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς — ὁ ὢν Δέσποτα... ἐκφωνεῖ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον, ὁ λαὸς εἰς ἁγίους... ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει μετὰ τούτων τῶν μακαρίων (7). Εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκεν (sic) τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπὼν, λάβετε... ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, λαβὼν κεράσας, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας, ἔδωκεν (sic) τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπὼν πίετε... τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὅσakis γὰρ ἄν...»

(5) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 83-85.

(6) Περί τούτου βλέπε ἐμὴν μελέτην ἐν «Ὁρθοδοξία» Θ' σ. 523-526.

(7) Ἀναφέρει τὸ μέρος τῆς λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου.

Μεμνημένοι οὖν δέσποτα καὶ ἡμεῖς τῶν σωτηρίων αὐτοῦ παθημάτων, τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Ἐκφώνως, «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν». Ὁ λαὸς σὲ ὑμνοῦμεν. Διὰ τοῦτο Δέσποτα Πανάγιε καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου οἱ καταξιοθέντες λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν... κλπ. καὶ σφραγίζει τὰ ἅγια δῶρα γ' λέγων τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον αὐτὸ τὸ τίμιον... τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο... ἡμᾶς δὲ πάντας κλπ. Ἐκφώνως *ἐξαιρέτως*... Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε... Καὶ δὸς ἡμῖν ἓν ἐνὶ στόματι... ὁ λαὸς «ἀμήν». Καὶ ἔσται τὰ ἔλεη... (8).

«Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν (γ' εἰλητάριον κειμηλιοφυλακίου τοῦ Οἴκ. Πατριρχείου), ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. Καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ἀγάπην, λέγει ὁ διάκονος τὰς θύρας τὰς θύρας... ὁ λαὸς πιστεύω· εἶτα μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὸ ἅγιον σύμβολον λέγει ὁ διάκονος στῶμεν καλῶς, ὁ λαὸς *ἔλεον εὐχρήνη*... ὁ ἱερεὺς ἡ χάρις... ὁ λαὸς καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου, ὁ ἱερεὺς ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας, ὁ λαὸς ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον, ὁ ἱερεὺς εὐχαριστήσωμεν, ὁ λαὸς ἄξιον καὶ δίκαιον, ὁ ἱερεὺς ἐπευχόμενος λέγει ὁ ὢν Δέσποτα... ἔκφώνως τὸν ἐπινίκειον ὕμνον... ὁ λαὸς ἅγιος, ἅγιος... ὁ ἱερεὺς μετὰ τούτων τῶν μακαρίων... ἔκφώνως ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις... λάβετε. Ὁ λαὸς ἀμήν, ὁ ἱερεὺς ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου κλπ. ἔκφώνως πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες... ὁ λαὸς ἀμήν καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦτο ποιεῖτε... ἔκφώνως τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν... ὁ λαὸς σὲ ὑμνοῦμεν... ὁ ἱερεὺς Διὰ τοῦτο Δέσποτα Πανάγιε καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου κλπ... καὶ ἀνιστάμενος καὶ σφραγίζων τοὺς τὰ ἅγια δῶρα λέγει τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον κλπ. ὁ διάκονος ἀμήν, ὁ ἱερεὺς ἡμεῖς δὲ πάντες... ἔκφώνως ἐξαιρέτως. Καὶ λέγοντος τοῦ διακόνου τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων, ἐπεύχεται, ὁ ἱερεὺς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου... ἔκφώνως «ἐν πρώτοις μνήσθητι...». Ἐλαχίστας καὶ ἀσημιάντους διαφορὰς παρουσιάζει ἡ λειτουργία τοῦ κώδικος Barberini (τοῦ Βατικανοῦ) πρὸς τὴν λειτουργίαν τοῦ εἰληταρίου τοῦ κειμηλιοφυλακίου τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου. Περισσότερας διαφορὰς παρουσιάζει ἡ λειτουργία τοῦ Ἀρχιερατικοῦ τοῦ Βρ. Μουσείου καίτοι ἡ προρρηθεῖσα παράλειψις δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σχηματίζωμεν πλήρη ἰδέαν περὶ τῶν διαφορῶν τούτων.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λειτουργίας τοῦ ἐνταῦθα ἀναλυομένου Ἀρχιερατικοῦ ἀπαντᾷ ἡ φράσις «καὶ ἀσπασάμενος (ὁ ἀρχιερεὺς) τὴν ἐν τῷ ἁρμοκινίῳ; (ἁρμαρίῳ;) εἰκόνα εἴσεισιν εἰς τὸ θυσιαστήριον». Δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἀναγνώσω τὴν λέξιν ἄγνοῶ δὲ ἂν πρόκειται περὶ ἑρμαρίου ἢ ἁρμοηνίου ἢ ἄλλου τινος. Πάντως πρόκειται οὐσιαστικῶς περὶ προσκυνηταρίου τοποθετημένου ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου ἢ εἰς χρόνους ἀρχαιότερους ἔμπροσθεν τῶν καγκέλων διὰ τῶν ὁποίων ἐχωρίζετο τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀπὸ τοῦ

(8) Brightman, «Eastern and Western Liturgies» σ. 321-337.

κυρίως ναοῦ. Τοιοῦτον προσκυνητάριον ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου τοῦ ιζ' αἰῶνος (9). Ἡ ἀναφερομένη «ἐνδυτή» τῆς ἁγίας τραπέζης εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐν τῇ σημερινῇ λειτουργικῇ γλώσῃ ὀνομάζεται «κατασάρκιον» «κατασάρκα» (Συμεὼν Θεσσαλονίκης) τῆς ἁγίας τραπέζης, ἢ κοινῶς σκέπασμα. Ὁ Θεοφάνης ἀναφέρει «καὶ ἀπαλλάξας τὴν ἐνδυτὴν ὡς ἔθος τοῖς βασιλεῦσι... ἐπανήλθεν ἐν τῷ ἁμβωνί». Το τυπικὸν τοῦ Ἀγίου Σάββα ἀναφέρει «τὴν ἐνδυτὴν τῆς ἁγίας τραπέζης». Ὁ ἱερ. Δαμασκηνὸς γράφει «ἱερὰς ἐνδυτάς» (10). «Κοντάκις» καὶ κοντάκιον ὀνομάζετο τὸ κυλινδρικὸν ξύλον περὶ τὸ ὁποῖον ἐτυλίσσετο τὸ τεμάχιον τῆς μεμβράνης τῆς περιεχούσης ἐγγεγραμμένην τὴν θείαν λειτουργίαν. Κοντάκιον ἐλέγετο οὐ μόνον τὸ ξύλον ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον ὁμοῦ τὸ σῶμα καὶ τὸ ξύλον, τὸ ἄλλως καὶ εἰλητάριον λεγόμενον (11).

Πηνία εἶναι τὰ δικηροτρύχηρα. Ἡ παλαιὰ μορφή δὲν ὁμοίαζε τὴν σημερινὴν τοιαύτην. Δέν ὑπῆρχον πάγια στηρίγματα ἐκ μετάλλου ὡς σήμερον ἀλλ' ἐσχημάτιζον τὰ δύο καὶ τὰ τρία κηρία εἶδος πήνης, κουβαριοῦ. (Πηνίον ὑποκοριστικὸν τῆς λέξεως «πήνη»). Ὁ Goar ἐξηγεῖ διὰ τῆς λατινικῆς φράσεως «cereos pinnatos» κηρία περωτά. Ὁ Du Cange θεωρεῖ ἀβεβαίαν τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ὀνομασίας. Ἡ σημασία ὅμως τῆς ἑλλ. λέξεως «πήνη» εἶναι ἀρκετὴ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ὅρου τούτου (12).

Τὸ «φαινόλιον» ἅπαξ ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν μορφήν «φαιλώνιον». Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς πρὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἀρκετὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἔτι δὲν ἐχρησιμοποιοῦν τὸν σημερινὸν ἀρχιερατικὸν σάκκον. Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης γράφει «ὅτι μόνον οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ τῶν Ἀρχιεπισκόπων ἐξαίρετοι ἐνδύονται σάκκους· οἱ μητροπολίται πάντες πολυσταύρια ἐνδιδύσκονται ἐσταυρωμένοις τοῖς φαινόλοις καὶ οὐ μετὰ σάκκου... τελευταῖοι δὲ οἱ ἐπίσκοποι διὰ τοῦ ὁμοφορίου». Τὸ κητατώριον εἶναι ἡ λατινικὴ λέξις «cimatorium» σημαίνει τὸν χάρτην τὸν ἀναφέροντα τὸ ψήφισμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. «Προσάγεται δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου πρεσβυτέρου ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι καὶ λέγοντος τοῦ ὑπαισερχομένου Ἀρχιδιακόνου, πρόσχωμεν. ὑπαναγινώσκει τὸ κητατώριον ὁ Πατριάρχης λαμβάνων αὐτὸ ἐκ τοῦ χαρτοφύλακος» (13). Εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν ὅμως ἀρχιερατικὸν σημειώνεται ἀπλῶς «εἴτα ἀναγινώσκειται τὸ κητατώριον» χωρὶς

(9) Φωτίειος Βιβλιοθήκη τόμ. Α' σελ. 220, βλέπε τὸ παριστανόμενον διὰ τοῦ ἰσκέυος τοῦ ναοῦ.

(10) Du Cange, Glossarium... στ. 385.

(11) Du Cange, ἐνθ. ἀν. στ. 705 «Ἀρκούδιος βιβλ. 6 de Concordia p. 433 οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς ὀνομάζουσι κοντάκιον tenuem membranam, rotundo ligno, quasi jaculi fragmento (κοντῷ) circumvolivi ab antiquis solitam scapus».

(12) Du Cange, ἐνθ. ἀν. στ. 1165.

(13) Εὐχολόγιον Goar σελ. 220, 292, 302. Du Cange, ἐνθ. ἀνωτ. στ. 657.

νά δηλοῦται ὑπὸ τίνος γίνεται ἡ ἀνάγνωσις. Τὸ κητατόριον προσάγεται μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ μιτατόριον ἢ μιτατόριον καὶ μιτατορικίον εἶναι τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἁγίου Βήματος διακονικόν, εἶδος σκευοφυλακίου. Εἰς τὰ ἀρχαῖα εὐχολόγια ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος « μεσατώριον ». « Μετὰ τὸ ψάλλειν τὴν τριτέκτην, κατέρχεται ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐν τῷ μεσατωρίῳ ἡγουν τῷ **Διακονικῷ** καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον θυσιαστήριον ἐκ τοῦ μέρους δεξιοῦ » (14). Περὶ τοῦ μιτατωρίου ἔγραψα ὀλίγας γραμμὰς εἰς τὴν σελίδα 217 τοῦ πρώτου μέρους τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης. Εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν Ἀρχιερατικὸν ἀναφέρεται πολλάκις ὁ καστρήνσιος διάκονος ἀλάσσωσιν τὸν ἀρχιερέα καὶ κρατῶν τὸ κανστρίον ἢ θυμιατόν (15). Τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἀφ' οὗ καστρήνσιος ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ τμήμα δ' τοῦ παρόντος κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὸν δέκατον αἰῶνα.

Ἐν τέλει τοῦ τμήματος τούτου (α) ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι εἰς τὸν Ἀρχιερέα — κατὰ τὸ ὑπὸ κρίσιν Ἀρχιερατικόν — προσέφερεν ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον ποτήριον πρὸς κοινωνίαν, αὐτὸς δ. λ. δ. μετέδιδεν αὐτῷ τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Τὸ β εἶναι ἐρωταποκρίσεις λειτουργικῆς καὶ γενικώτερον τελετουργικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἔτι δὲ καὶ πνευματικῆς φύσεως συνταχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἰωάσαφ Ἀρχιερέως καὶ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου. Ὁ ἀπευθύνας τὰς πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐρωτήσεις αὐτὰς εἶναι ὁ ἐν Κρήτῃ ἱερεὺς Γεώργιος ὁ Δραζίνουτας. Αἱ ἐρωταποκρίσεις εἶναι κατακεχωρημέναι εἰς τὸ χάρτινον τμήμα τοῦ ἐν τῷ Βρ. Μουσείῳ φυλαττομένου κώδικος 34060 περὶ τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τμήματος α προερχομένου ἐκ τοῦ ἰδίου κώδικος. Ὡς ρητῶς ἀναφέρει ὁ κώδιξ (ιδιόχειρος σημείωσις τοῦ εἰρημένου ἱερέως Γεωργίου) αἱ ἐρωταποκρίσεις ὡς καὶ ὅλον τὸ χάρτινον μέρος ἐγράφησαν κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1438 (16). Τὸ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Βρ. Μουσείου κείμενον εἶναι τὸ ἀρχικὸν καὶ πρωτότυπον. Ὑπάρχουν καὶ ἀντίγραφα τούτου. Ἐν εὐρίσκεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας Ἀθηνῶν εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 205 χάρτινον κώδικα ἀνήκοντα εἰς τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα. Ἡ ἐπιγραφή τῶν ἐρωτήσεων εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς προμνησθείσης βιβλιοθήκης ἔχει οὕτω « Ἰωάσαφ ἱερομονάχου καὶ μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου ἐρωτήσεις ἃς ἠρώτησάν τινες τῶν κρη » (λέξις ἀτελής) (17). Ἐτερον ἀντίγραφον ἀπόκειται ἐν τῇ πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ περιέχεται εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. Το γ κώδικα — κανόνων συλλογὴ —

(14) Du Cange, « Constantinopolis christiana » βιβλ. III σ. 74-75. Τοῦ αὐτοῦ Glossarium σ. 919.

(15) Ράλλ. καὶ Ποτλῆ « Σύνταγμα Κανόνων » Ε' σ. 537, 538.

(16) Βλέπε Ἀον μέρος Φωτ. Βιβλιοθήκης σ. 108 σημ. 2.

(17) « Νέος Ἑλληνομνήμων » τόμ. Η' σελ. 493.

δπου μετὰ τὰ α) κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ περὶ ἐπιτιμίων διάφοροι, β) τάξεις καὶ ἀκολουθίαι τελετῶν τινων τῆς ἐκκλησίας γ) Ἰωάννου ἱερομονάχου ἐρωτήσεις περὶ τινων ἀναγκαίων καὶ ἀποκρίσεις κυροῦ Νείλου τοῦ ἀγιωτάτου μητροπολίτου Ρόδου, ἔπεται δ) Ἰωάσαφ ἱερομονάχου καὶ μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου κεφάλαια ΝΔ ἀποκριτικὰ πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἃς ἠρώτησάν τινες τῶν Κρητῶν ἱερεῖς» (18). Καὶ εἰς ἕτερον χειρόγραφον τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης (ἀρ. 540) περιλαμβάνονται διαφόρων ἐρωταποκρίσεις καὶ δὴ α) Ἰωάσαφ ἱερομονάχου καὶ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου (19). Αἱ διαφοραὶ αἱ παρουσιαζόμεναι ὡς πρὸς τὴν μνείαν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Κρητὸς ἱερέως, — ἀντὶ πολλῶν ὡς ἀναφέρουν τὰ ἀντίγραφα — ὡς πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ Ἰωάσαφ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐρωταποκρίσεων προέρχονται ἐξ ἀπροσεξίας τῶν ἀντιγραφῶν. Ὡς πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ ὅχι ἱερομόναχον Ἰωάσαφ ἤμπορεῖ νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἦτο πολὺν χρόνον γνωστὸς ὡς ἱερομόναχος. Ἀλλὰ γεννᾶται ἕτερον ζήτημα, ἐὰν δ. λ. δ ἦτο Μ. Πρωτοσύγκελλος καὶ πρὸ τῆς ἀρχιερατείας του· ποίας δὲ ἐπαρχίας ἀρχιερεὺς ἦτο; Μήπως εἶναι ὁ Βλανδυτέριος ὁ κατὰ κόσμον Ἰωάννης ὀνομαζόμενος ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἱερώθη καὶ μετωνομάσθη οὐχὶ *Ἰωσήφ* ἀλλ' Ἰωάσαφ; Ὁ Βλανδυτέριος ἱερωθεὶς «ἐτιμήθη» ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου «διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐστάλη τῷ 1431 εἰς τὸν Πάπαν Μαρτίνον» ὡς πρέσβυς μετ' ἄλλων (20).

Ἐκ τῶν ἤδη σημειωθέντων ἀντιγραφῶν τῶν ἐρωταποκρίσεων παρεμβαλλομένων μεταξὺ διαφόρων κανονικῶν διατάξεων καὶ ἐρωταποκρίσεων κανονικῆς φύσεως — Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, Μάρκου Ἀλεξανδρείας, Νείλου μητροπολίτου Ρόδου καὶ ἄλλων ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ Μ. Βασιλείου — φαίνεται ὅτι αἱ ἀποκρίσεις τοῦ Ἰωάσαφ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν τῶν μετὰ τὴν Ἀλωσιν χρόνων.

(18) Σακελλίωνος, «Πατριακὴ Βιβλιοθήκη» (1890) σ. 168.

(19) Σακελλίωνος, «Πατριακὴ Βιβλιοθήκη» (1890) σ. 233.

(20) Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πύργας Ἀθηναγόρα. «Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἴκ. Πατριαρχείῳ» μέρος δεῦτερον σ. 189-190 (Ἀνατύποις ἐκ τοῦ πέμπτου τόμου τῆς ἐπετηρίδος τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος 1928). Ὁ μητροπολίτης Ἀθηναγόρας εἰς τὸ πέμπτον μέρος τῆς ἰδίας μελέτης του (σ. 244) σημειώνει «κατὰ τὴν 1στ' ἐκατονταετηρίδα, ἀναφέρεται Μ. Πρωτοσύγκελλος Ἰωάσαφ γράψας ἐρωταποκρίσεις, ἀλλὰ πιθανὸν οὗτος νὰ ἦκμασε πρὸ τῆς Ἀλώσεως». Τὰ ἀντίγραφα τῶν ἐρωταποκρίσεων περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρω ἀνωτέρω ἀνήκουν, ὡς ἤδη ἐσημείωσα, εἰς τὴν 1στ' ἐκατονταετηρίδα. Ἀλλ' ὁ Ἰωάσαφ, κατὰ τὸ ἀρχικὸν κείμενον τῶν ἐρωταποκρίσεων, ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τῆς Ἀλώσεως χρόνους. Μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Μακαρίου Μακροῦ καὶ τοῦ περὶ τὸ 1440 ἀναδειχθέντος Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ματθαίου πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὸν Ἰωάσαφ τοῦ κώδικος τοῦ Βρ. Μουσείου. Ἦκουσα νὰ λέγεται παρὰ τινος ὅτι ἐχρημάτισε μιλίτης τῆς Ἐφέσου γραπτὰς περὶ τοῦτου μαρτυρίας δὲν εἶδον.

Ἡ ἐπιγραφὴ καὶ τὸ προοίμιον κατὰ τὸ πρωτότυπον ἔχουσιν ὡς ἔπει-
ται· «Ἰωάσαφ ἱεράρχου καὶ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου ἀποκρίσεις πρὸς τὰς
ἐρωτήσεις ὡς ἠρώτησεν ὁ εὐλαβέστατος ἐν ἱερεῦσι κύριος Γεώργιος ὁ Δρα-
ζίνος (ὁ ἴδιος, ὡς εἶδομεν, ὑπογράφεται «Δραζίνουτας») πρὸς ὃν τὸ προοί-
μιον. Ἀποδέχομαί σου (σε) τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ προ-
θυμίας· οὐδέποτε γὰρ παύη ἐρωτῶν ἡμᾶς, καὶ ζητήματα προβαλλόμενος,
ἅπερ τῶν ἄλλων τῶν ἐνταῦθα σοι ὁμοτίμων, οὐδενὶ ἐρωτῆσαί ποτε ἐπῆλθε.
Τοῦτο δέ σοι μαρτυρεῖ πολλὴν τὴν περὶ τὰ θεῖα σπουδὴν, καὶ τὸ βούλε-
σθαι πολυμαθῇ γενέσθαι, εἰ γὰρ βούλει φησὶ πολυμαθῆς γενέσθαι, ἔσο
φιλομαθής. Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μετὰ προθυμίας πρὸς τὰς λύσεις τῶν ἐρωτή-
σεων διανέστην· καὶ ἤδη γράφω σοι τὰ κεχαρισμένα».

Ἡ πρώτη ἐρώτησις ἀφορᾷ τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως τῆς θείας λειτουρ-
γίας· ὡς τοιαύτην ὁρίζει τὴν τρίτην κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὥραν προκειμέ-
νου περὶ τῆς συνήθους λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου, τὴν ἕκτην δὲ διὰ
τὰς προηγιασμένας. Ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰ μοναστήρια ὁ ἐκτὸς αὐτῶν
ζῶν κοσμικὸς λαὸς ἀποκαλεῖται «κοινόν». Ἡ ἕκτη ἐρωταπόκρισις ἔχει ὁμοιό-
τητα πρὸς τὴν σή' ἐρωταπόκρισιν τοῦ Θεσσαλονίκης Συμεὼν σχεδὸν συγ-
χρόνου τοῦ Ἰωάσαφ. «Τῆς εἰσόδου γενομένης, γράφει ὁ Ἰωάσαφ, τῆς με-
γάλης ὀφείλει ὁ λαὸς πίπτειν καὶ προσκυνεῖν· ἅμα μὲν τιμῶντες καὶ τὰ
θεῖα δῶρα, ὡς μετ' ὀλίγον τελειωθσόμενα· ἅμα δὲ καὶ δεόμενοι τοῦ ἱερέως,
ἵνα ἐν τῇ τελειώσει τῶν θείων δώρων μνησθεῖη αὐτῶν». «Προσπίπτουσι
δέ, ἀναφέρει ὁ Συμεὼν, πάντες τοῖς ἱερεῦσιν οἱ πιστοί, δικαίως· τὸ μὲν
τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἐξαιτούμενοι καὶ *μνησθῆναι τούτων ἐν τῇ ἱερουργίᾳ*
δεόμενοι, τὸ δὲ τιμῶντες τὰ θεῖα δῶρα. Εἰ γὰρ καὶ μήπω ἱερουργήθη,
ἀλλ' ἐν τῇ προθέσει ἀνετέθησαν τῷ Θεῷ... εἰ οὖν καὶ μήπω τετελεσμένα,
ἀλλὰ πρὸς τὸ τελεσθῆναι ἡτοιμασμένα εἰσὶ καὶ ἀνάθημα Θεῷ». Ὁ Ἰωά-
σαφ κατακρίνει (Η') τὴν καὶ σήμερον ὑπάρχουσαν συνήθειαν τοῦ μετακι-
νεῖν τὸ δισκάριον καὶ τοποθετεῖν πλησίον τοῦ ἁγίου ποτηρίου κατὰ τὴν ἐκ-
φώνησιν «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν». Ὁμοίως ἀποδοκιμάζει (Ζ) καὶ τὸ κτυπᾶν
διὰ τοῦ ἀστερός τὸ ἄγ. ποτήριον καὶ προκαλεῖν ἡχηρὸν θόρυβον. Εἰς τὴν θ'
ἐρωταπόκρισιν προκειμένου νὰ καθορίσῃ τὴν στάσιν τῶν πιστῶν μετὰ τὴν
ἐκφώνησιν τοῦ «μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε» μεταχειρίζεται
λειτουργικὸν κείμενον ἐν τῷ ὁποίῳ ἑλλείπει ἡ λέξις «ἀγάπη» προστεθεῖσα εἰς
τὸ κείμενον τοῦ ἱερέως Γεωργίου ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρός. Καὶ εἰς ἀρ-
χαῖα σλαβικά λειτουργικά χειρόγραφα δὲν ἀπαντᾷ ἡ λέξις ἀγάπη. Περὶ τοῦ
ἂν δύναται νὰ λουσθῇ ὁ ἱερεὺς (Ι.) πρὸ ἢ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀναφέρει
πλατύτερον καὶ ὁ Βαλσαμὼν εἰς τὰς γνωστὰς ἐρωταποκρίσεις του ⁽²¹⁾. Εἰς
τὴν ιβ' ἀπόκρισιν, ὅπου πρόκειται περὶ συγχρόνου λειτουργίας ἢ μᾶλλον

(21) «Ἐρώτησις ΙΒ'». Σύνταγμα Ρ. καὶ Ποτλῆ, τόμ. Δ' σ. 457.

συγχρόνων λειτουργιῶν τελουμένων ὑπὸ ἱερέων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐχούσῃ πολλὰς ἀγίας τραπέζας, ἡ ἀγία τράπεζα καλεῖται θρόνος. Εἰς τὴν ιδ' ἐρωταπόκρισιν λόγος γίνεται περὶ προηγιασμένης τελουμένης ὑπὲρ ἐνὸς χριστιανοῦ. Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ἐξάγεται ὅτι τὸ «μνημόνευμα» δὲν ἵμπορεῖ νὰ γίνῃ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς προηγιασμένης, ἀλλὰ κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν Κυριακὴν ὁπότε καὶ προκομίζονται καὶ προαγιαζονται τὰ δῶρα καὶ προμνημονεύονται τὰ ὀνόματα τῶν τελούντων τὴν προηγιασμένην. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται καὶ τὸ ἀλλαχόθεν γνωστόν, ὅτι ἀπαγορεύεται κατὰ τὰς προηγιασμένας ἡ τέλεσις μνημοσύνων (22). Εἰς τὴν ιστ καθορίζει τὴν ἡλικίαν τοῦ πνευματικοῦ (ἐξομολόγου) ὀφείλοντος νὰ ὑπερβαίνει τὸ τεσσαρακοστόν, «κάτω δὲ τούτων τῶν χρόνων, ἐὰν ἴδῃς τινὰς, μήτε ἔξῃ αὐτὸν πνευματικόν, μήτε θαρρήσης αὐτῷ τι». Ὁ πνευματικὸς δύναται νὰ ᾔῃναι, κατὰ τὸν Ἰωάσαφ, καὶ κοσμικὸς (ἐγγαμος) ἱερεὺς ἀρκεῖ νὰ ᾔῃναι «εὐλαβὴς καὶ γέρον» παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου (Ἰωσήφ τοῦ Β΄)· «κωλύσαντος τοῦτο μετ' ἀφορισμοῦ». Κατὰ τὸν Ἰωάσαφ ὁ πνευματικὸς δὲν πρέπει νὰ ἔξῃ ἐνορίαν ἀλλὰ ἀπερίσπαστος νὰ ἀσχολῇται (ιζ) εἰς τὸ πνευματικόν του ἔργον. Ἀπαγορεύει (ιη) εἰς τὸν ἱερομόναχον νὰ στεφανώνῃ ἀνδρόγυνα. «Ὁ Πατριάρχης Κ.Π. Μιχαὴλ ὁ σὺν τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἐδιώρισεν ὅτι ὅλαι αἱ ἱεροπραξίαι ὁποῦ τελοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, νὰ γίνωνται ἀπὸ κοσμικοὺς ἱερεῖς, **καὶ ὄχι ἀπὸ ἱερομονάχους**. Καὶ ὁ Πέτρος ὁ χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι οὔτε ἱερομόναχος γάμον ἵμπορεῖ νὰ εὐλογήσῃ, οὔτε μέσα εἰς μοναστήριον» (23). Τὸ κα' πραγματεύεται περὶ ἀναδόχου τῶν μοναχῶν ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ὁ δεῦτερος κανὼν τῆς λεγομένης πρωτοδευτέρας συνόδου· «ὥρισεν ἡ ἀγία σύνοδος μηδένα τῶν ἀπάντων τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀξιούν, ἄνευ παρουσίας τοῦ ὀφείλοντος αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν **ἀναδέχεσθαι** καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὴν πρόνοιαν ἐπαγγέλλεσθαι, ἀνδρὸς ὄντος δηλονότι θεοφιλοῦς καὶ **μονῆς προσετήκοντος**» (24). Ὡστε δικαίως ὁ Ἰωάσαφ ἀποκλείει κοσμικὸν ἱερέα ἢ λαϊκὸν (ιδιώτην) ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ τοιοῦτου ἀναδόχου, ὥς καὶ τὸν μοναχὸν ἢ τὴν μοναχήν ἀπὸ τοῦ ἀναδέξασθαι μοναχὴν ἢ μοναχόν. Αἱ ἐρωταποκρίσεις ΚΔ' καὶ ΚΕ' ἀποβλέπουν τοὺς ἐξορκισμοὺς τοῦ βαπτίσματος ἢ ἄλλως «ἀφορκισμοὺς» λεγομένους. Δὲν ἀποκλείεται ἡ δις καὶ τρις

(22) Βλέπε ἐμὴν μελέτην «Τὰ μνημόσυνα ἂν δύνανται νὰ τελεσθῶσι κατὰ τὰς προηγιασμένας» ἐν «Ὁρθοδοξία» ἔτος Β' σελ. 19 κ. ἐξ.

(23) Νικοδήμου, Πηδάλιον ἐκδ. 1886 σ. 158. Ἑρμηνεῖα εἰς τὸν Δ' κανόνα τῆς τετάρτης Οἰκ. Συνόδου.

(24) «Σύνταγμα Κανόνων» Ρ. καὶ Ποτλῆ Β. σ. 654-655. Ὁ Ζωναρᾶς σχολιάζει τὸν κανόνα ὥς ἐξῆς· «κελεύων μὴ ἄλλως τινὰ ἀποκείρεσθαι μοναχόν, εἰ μὴ παρ' ὁ ὀφείλων αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν **ἀναδέξασθαι** καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας φροντίζειν ἐπαγγελλόμενος, ἀνὴρ δηλαδὴ **μονῆς προσετώς**».

ἀνάγνωσις αὐτῶν κατὰ τὸν Ἰωάσαφ. «Τὸ δὲ λέγειν ὅτι κακῶς ἐδιαβίβασε τούτους ὁ ἱερεὺς καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἀναγκάζεσθαι λέγειν αὐτούς, *τοῦτο κακόν*» ὥς ἔοικε γὰρ πάλιν ἀναβαπτισμοὺς ποιεῖν βούλονται, *ὅπερ κάκι-στον*». Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης περὶ τοῦ ἰδίου θέματος γράφει τὰ ἀκόλουθα· «εἴπερ οὖν ἔστιν ἄδεια οὐχ ἅπαξ μόνον χορὴ λέγειν τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἀφορκισμῶν, καὶ τὰς ἐτέρας εὐχάς, *ἀλλὰ πολλάκις*. Καὶ γὰρ ἐν τῷ εὐχολογίῳ, δεκάκις ἢ δεκάκις γράφεται λέγεσθαι, ὅτι καὶ συνήθεια ἦν ἀρχαία τῆς Ἐκκλησίας;» (25). Ἡ λβ' ἐρωταπόκρισις ἔχει ὡς ἑξῆς· «εἰ δεῖ στεφανοῦσθαι τοὺς διγάμους καὶ τοῦτο οὐδόλως ἁρμόζει· πλην γίνεται πανταχοῦ, καὶ οὐδεὶς ὁ καλύων τὸ τοιοῦτον ἀπρεπὲς ἔργον». Ὁ Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς εἰς τὸν δευτέρον κανόνα τοῦ λέγει· «ὁ δίγαμος οὐ στεφανοῦται· ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἕτη δύο» (26). Ἄλλ' ἢ παρατήρησις τοῦ Ἰωάσαφ ἦτο καὶ εἶναι πραγματικὴ καὶ τὸ ἔργον δὲν πρέπει νὰ θεωρῇται ἀπρεπὲς. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ τεσσαρακοστὴ ἀπάντησις ὅπου πρόκειται περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν κολλύβων ἐὰν δλδ. πρέπη νὰ γίνῃ αὕτη ἐπὶ τοῦ τάφου ἢ ἐντὸς τοῦ ναοῦ. «Καὶ λέγομεν κρεῖττον εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλεσθαι· οἱ γὰρ ἐν τῷ τάφῳ φιλοτιμούμενοι ψάλλειν αὐτά, οὐ νομίζουσιν *ὅτι δύναται ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εὐχὴ φθάσαι καὶ εἰς τὸν τάφον, ὅπερ ἐστὶν ἀμαθείας καὶ ἀπαιδευσίας*». Θεωρῶ προτιμωτέραν τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ ἀνάγνωσιν—εἰς ὥριμμένας περιπτώσεις—τῶν κολλύβων ὅχι δι' ὃν λόγον οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἰωάσαφ ἀλλὰ διὰ λόγους καθαρώς ψυχολογικοὺς (ὑποκειμενικοὺς ἀφορῶντας τὸν ἐπὶ τοῦ τάφου συγγενὴ τοῦ νεκροῦ). Ἡ ΜΒ' ἐρωταπόκρισις περιέχει προλήψεις ἀξιοσημειώτους διὰ τινὰς λεπτομερείας. Πρόκειται περὶ νεκρῶν τοὺς ὁποίους ὀνομάζει καταχθονίους. Περὶ τούτων ἐπιστεύετο ὅτι ἐνεφανίζοντο ὡς ζῶντες περιπατοῦντες ἐν ὁδῷ ἢ ἱσταμένοι, ὡς βρικόλακες καθὼς λέγομεν σήμερον, ὅτι ἐνίοτε ὠμίλουν μετὰ ζώντων καὶ προσέλεγον εἰς αὐτοὺς τὰ μέλλοντα γενέσθαι. Οἱ τὰ τοιαῦτα φαντάσματα βλέποντες ἠναγκάζοντο νὰ ἀνοίγῃσι τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν αὐτῶν τοὺς ὁποίους ἔβλεπον ὡς ζῶντας. Μετὰ τὸ ἀνοιγμα τῶν τάφων εὗρισκον αὐτοὺς, κατὰ τὰς ἐρωταποκρίσεις, «νεαροὺς καὶ σάρκας ἔχοντας καὶ αἷμα καὶ ὄνυχας καὶ τρίχας». Κατόπιν τούτου οἱ αἰχμάλωτοι τοῦ φάσματος ἦσαν πῦρ καὶ ἔκαιον τὸ νεκρὸν σῶμα «τοῦ πολυμήρου ἢ καὶ πολυχρονίου νεκροῦ». Ὁ Ἰωάσαφ ἀποδίδει τὰ φαινόμενα ταῦτα εἰς ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου ὁ ὁποῖος θέλων νὰ ἀπατήσῃ μερικοὺς καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὴν ἀπρεπὴ αὐτὴν πράξιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παροξύνῃ καὶ παροργίσῃ τὸ θεῖον «ποιεῖ τοιαῦτα σημεῖα». Ὡστε κατὰ τὸν κανονολόγον Μ. Πρωτοσύγκελλον πρόκειται οὐχὶ περὶ πραγματικῶν φαινομένων ἀλλὰ περὶ φασμάτων τὰ ὁποῖα

(25) Περὶ χειροτονιῶν, ἐρωτ. ξα'. Ἐκδοσις Ἰακίου σελ. 75.

(26) Ρ. καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα Κανόνων, Δ. σ. 427.

εἶναι δημιουργήματα διαβολικά. Δι' αὐτὸ καταλήγει εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα «διὰ τοῦτο σπούδασον ὅση δύναμις ἴνα πείσης τοὺς ἀνθρώπους μηκέτι νομίζειν εἶναι τι τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἔστί». Ἡ ὀνομασία τῶν τοιούτων νεκρῶν ὡς καταχθονίων προέρχεται πάντως ἐκ τῆς ἀρχαίας δοξασίας κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ψυχαὶ δὲν περιφέρονται περὶ τὸν τάφον ἀλλὰ κατοικοῦσιν ὑπὸ τὴν γῆν, ὑπὸ τὴν χθόνα. Ἐπιστεῦετο δὲ ὅτι ὑπῆρχον καὶ θεοὶ καταχθόνιοι. Κατὰ τὴν δοξασίαν ταύτην αἱ ὑπὸ τὸν τάφον ψυχαὶ ἐνίων νεκρῶν προσέτρεχον εἰς τὰ σώματά των καὶ ἐνεφανίζοντο ὡς ἀνθρωποὶ ζῶντες — βρικόλακοι λεγόμενοι σήμερον — ὡς καὶ κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον των. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως θὰ ἐπρόκειτο καὶ πρόκειται καὶ σήμερον περὶ παραισθήσεων ἢ ψευδαισθήσεων εἰς τὰς ὁποίας ὑπέκειντο καὶ ὑπόκεινται ὠρισμένοι νευροπαθεῖς ἢ οὕτως ἢ ἄλλως παθολογικοὶ ἀνθρωποὶ καὶ ὑπὸ «παρορμήσεως» τινὸς ὠθιούμενοι κατέληγον εἰς τὸ ἔργον τοῦ τυμβωρύχου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ἀγνοοῦμεν τί ἐπέτασσον οἱ πολιτικοὶ νόμοι (27). Μόνον τὸ σημεῖον τῆς ὁμιλίας τοῦ νεκροῦ μετὰ ζῶντος καὶ ἰδίᾳ ἢ πρόρρησις τῶν μελλόντων μᾶς κάμνει νὰ θέσωμεν τὸ ἐρώτημα, μήπως εἷς τινὰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἐπρόκειτο περὶ πνευματιστικῶν ἢ μεταψυχικῶν φαινομένων ;

Ὁ Νικόδημος Ἀγιορείτης ἐρμηνεύων τὸν ξστ' κανόνα τοῦ Μ. Βασιλείου («ὁ τυμβωρύχος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινωνήτος ἔσται») προσθέτει τὴν κατωτέρω ὑποσημείωσιν· «Ἀρμόδιον εἶναι εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν νὰ προσθέσωμεν πόσης καταδίκης εἶναι ἄξιοι ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς ἢ λαϊκοί, ὁποῦ *ἀνοίγουν τοὺς τάφους*, διὰ νὰ εἵρουν, λέγουν, τοὺς παρ' αὐτῶν καλουμένους *Βρικολάκους* (28) καὶ νὰ τοὺς *θανατώσουν*. Ὡς τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως καὶ ἀγνωσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν οἱ τωρινοὶ χριστιανοί ! τί νηπιώδεις λογισμοί... περιπαίγματα εἶναι αὐτά, μὲ τὰ ὁποῖα σᾶς χωρίζουν οἱ δαίμονες ἀπὸ τὴν εἰς Θεὸν ἀδίστακτον πίστιν. Σᾶς λέγω... Βρικόλακες δὲν γίνονται ποτε, οὔτε εἶναι εἰς τὸν κόσμον. Οἱ Βρικόλακες... ψεύτικη καὶ παιδαριώδης πρόληψις. Ἀδύνατον εἶναι ποτε ὁ διάβολος νὰ ἀνασηκώσῃ νεκρὸν καὶ τὸ πρὸ ἐνός, ἢ δύο μηνῶν ἀποθαμμένον σῶμα νὰ τὸ κάμῃ νὰ ἔχῃ αἷμα, ἢ ὀνύχια, (29) ἢ ἄλλην καμμίαν σωματικὴν κίνησιν,

(27) Οἱ τυμβωρύχοι ἐτιμωροῦντο καὶ διὰ χρηματικοῦ προστίμου καὶ διὰ βαρυτάτης ποινῆς — ἐξορίας, ἐργασίας εἰς μεταλλεῖα κ. ἄ. — συμφώνως πρὸς τὸν γγ' τίτλον τοῦ ζ' κεφαλαίου τῶν Βασιλικῶν. Κατὰ τὸν ζ' τίτλον τοῦ ια' βιβλίου ὑπέκειντο εἰς τὸν περὶ ἱεροσυλίας νόμον.

(28) Εἶναι «οἱ καταχθόνιοι» νεκροὶ τοῦ χειρογράφου τοῦ Βρ. Μουσείου.

(29) Μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ ἐξῆς χωρίον τῆς ΜΒ ἐρωτήσεως τοῦ Γεωργίου Δραξίνουτα « παρακινεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἀνορύττουσι τὸν τάφον ἵνα ἴδωσι τὸ λείψανον· καὶ ἐπειδὴ τελείαν πίστιν οὐκ ἔχουσι μετασχηματίζεται ὁ διάβολος καὶ ἐνδύεται τὸ νεκρὸν σῶμα καὶ ὁ πολυήμερος νεκρὸς ἢ καὶ πολυχρόνιος δοκεῖ νεαρὸς εἶναι καὶ σάρκα ἔχειν καὶ

καθὼς φαντάζεσθε... ὅσοι δὲ ἀποτολήσουν νὰ ἀνοίξουν τοὺς τάφους διὰ νὰ κτυποῦν τὸ νεκρὸν σῶμα, ἢ διὰ νὰ καίουν αὐτό, μὲ σκοπὸν τάχα νὰ θανατώσουν μὲ τὸ κτύπημα αὐτὸ καὶ τὸ καύσιμον τὸν Βρικόλακα, οὗτοι ὄχι μόνον ὡς τυμβωρύχοι, ἀλλὰ καὶ ὡς φρονεῖς πρέπει νὰ κανονίζονται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως» (30).

Ἡ ΜΕ' ἀφορᾷ τὰς διαφόρους γοητείας, τὰ «φυλακτὰ» καὶ ἄλλα παρόμοια. Σημειώνει καὶ τὰς πεντάλφας τὰς ὁποίας ἔδιδον οἱ ταύτας ποιῶντες «ἀνθρώποις ἢ κτήνεσι διὰ ἵασιν λύσεως». Πεντάλφα εἶναι τὸ σύμβολον τὸ ἔχον πέντε γραμμὰς ἀστεροειδεῖς (πέντε ἄλφα), τὸ ὁποῖον μεταχειρίζοντο συμβολικῶς οἱ ἐρμειακοὶ φιλόσοφοι καθὼς καὶ οἱ σημερινοὶ ἐλεύθεροι τέκτονες. Πρόκειται περὶ ἐνὸς κατασκευάσματος ἔχοντος τὸ σχῆμα τῆς πεντάλφας ἢ περὶ ἐνὸς εἶδους φυλακτοῦ καμωμένου κατὰ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σχῆμα; Περὶ μάντεων, γοήτων, φυλακτηρίων καὶ ἄλλων ἀναφέρει ὁ ΞΑ' κανὼν τῆς πενθέκτης συνόδου. Εἰς τὸ σχόλιον τοῦ κανόνος τούτου ὁ Βαλασαμὼν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «ἄρκτους ἐπισύρειν λέγονται, οἱ καλούμενοι ἀρκοφόροι οἵτινες βάμματα ἐξαρωῶσι κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ζώου, καὶ τρίχας κείροντες ἐκ τούτου, διδῶσι ταύτας σὺν τοῖς βάμμασιν, ὡς φυλακτήρια, καὶ ὡς δυναμένας λυσιτελεῖν ἐν νόσοις, καὶ ἐν βασιάνοις ὀφθαλμοῖς». Κατὰ τὸν εἰρημένον κανόνα οἱ τοιοῦτοι ὑπόκεινται εἰς ἑξαετῇ ἀφορισμὸν (31).

Ἡ ΜΖ' ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας. «Μυστήρια οὖν τῆς ἐκκλησίας οὐκ εἰσὶν ἑπτὰ ὡς ἐγὼ νομίζω, ἀλλὰ πλείω». Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἀναφέρει τὰ γνωστὰ ἑπτὰ μυστήρια. Ἀλλ' ὁ Ἰωάσαφ ἐπηρρασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ ὑπὸ ἄλλων καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀποδιδωμένων εἰς τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, τὸν ὁποῖον «μέγαν» ἀποκαλεῖ (ἐρ. ΜΣΤ), κατατάσσει μεταξὺ τῶν μυστηρίων τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ, τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ τὴν μοναχικὴν κουράν.

Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ ΜΗ' ἐρωταπόκρισις ἔχουσα οὕτω: «ἐάν τις βάλῃ καμηλαύχιον μετεωριζόμενος ἢ καὶ ἀγνοῶν εἴτα ἐκβάλλει τοῦτο τί ὀφείλει ποιῆσαι; ὁ μὲν κατὰ ἀγνοίαν βάλλον, οὐκ ἐπιτιμᾶται· ὁ δὲ μετεωριζόμενος ὡς καταφρονητὴς καὶ ἐμπαίζων ἐν οἷς οὐ δεῖ, κανονίζεται μὲν οὐ μὴν ἀναγκάζεται αὐτὸ φορεῖν».

αἶμα καὶ ὄνυχας καὶ τρίχας». Ὁ Νικόδημος τοῦ τέλους τοῦ ΙΙΙ' αἰῶνος ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενον κάπως λογικώτερον ἀπὸ τὸν τῶν μέσων τοῦ ιε' αἰῶνος Ἰωάσαφ.

(30) «Πηδάλιον» ἐνθ. ἀν. σ. 504 σημ. 1. Περὶ βρυκολάκων ἢ βρικολάκων βλέπε τὴν μελέτην Θ. Παπακωνσταντίνου ἐν Μ. Ἑλλ. Ἑγκυκλοπαιδείᾳ τόμ. Ζ' σ. 812-813. Οἱ «καταχθόνιοι» νεκροὶ τοῦ ἀναλυομένου χειρογράφου ἴσως δικαιολογοῦν τὴν ἐκ τοῦ «λάκκος» παραγωγὴν τοῦ «βρικόλακα».

(31) Σύνταγμα κανόνων Πάλλη καὶ Ποτλῇ Β σ. 442-445. Παράβαλε καὶ κανόνας Ἀγκύρας κδ' Λαοδικείας λστ', Μ. Βασιλείου ζ, ξε', οβ', πγ, Γρ. Νύσσης γ'.

Ποῖον εἶναι τὸ «καμηλαύχιον» αὐτὸ τοῦ 1438; Γνωρίζομεν τὴν ὀνομασίαν «καμελαύκια» (32), στέμματα κρεμάμενα ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Κ/πόλει. Ὡσαύτως ἐν χρήσει ἦσαν καὶ εἶναι πρὸς δῆλωσιν καλύμματος τῆς κεφαλῆς αἱ ὀνομασίαι «καλυμμαύχιον», «καμηλαύκιον», «καλυμμαύχι», «καμπηλαύκι» «καμηλαύκι» (33). Εἰς τὴν ἐρωταπόκρισιν λόγος γίνεται περὶ ποινῆς ἐπιβαλλομένης κατὰ τῶν «βαλόντων» καμηλαύχιον πρὸς ἐμπαιγμόν. Ἐπομένως πρόκειται περὶ ἱεροῦ ἱερατικοῦ καλύμματος. Ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ καλύμματος τῆς κεφαλῆς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς προσθήκης «οὐ μὴν ἀναγκάζεται αὐτὸ **φορεῖν**». Θὰ τὸ φορέσῃ βεβαίως ἐπὶ κεφαλῆς. Ἐὰν πάλιν ἦτο κάλυμμα κεφαλῆς ἀποκλειστικῶς κληρικὸν πῶς θὰ ὑπῆρχε τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ἀναγκασθῇ νὰ τὸ φορῇ καὶ λαϊκός; Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἀκμάσας ὀλίγον πρὸ τῆς Ἀλώσεως γράφει τὰ ἐξῆς σχετικὰ πρὸς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἱερέων καὶ διακόνων «τοῖνυν οἱ Διάκονοί τε καὶ ἱερεῖς, ὅμοια τοῖς ἱματίοις ἄνωθεν ἐνδύονται Ἀμφια καὶ ἐπὶ **κεφαλῆς τὰ Σνιαδία**, καὶ λοιπὰ συνήθη φορέματα πάντα σιαυρὸν ἐντυποῦντα, ὥς καὶ **αὐτὸ τὸ Σνιαδιον**» (34). Ὁ Συμεὼν πραγματεύεται περὶ τῶν ἐν τῷ ναῷ ἀμφίων· διατὶ δὲν ὀνομάζει καμηλαύχιον ἢ καλυμμαύχιον; Πάντως δὲν ἔχουν δίκαιον ὅσοι φρονοῦν ὅτι τὸ καλυμμαύχιον εἶναι νεώτερον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν κληρικῶν καὶ μάλιστα ἡ ὀνομασία του (35).

Ἡ ΝΓ' ἀναφέρει περὶ μιᾶς προλήψεως — καὶ σήμερον διαδεδομένης — κατὰ τὴν ὁποίαν «εἰσὶ γυναῖκες λεγόμεναι **γυλοῦδαι** ἀναρροφᾶσαι τὸ αἷμα τῶν βρεφῶν καὶ θανατοῦσαι αὐτὰ». Κάμνει ἐντύπωσιν ὁ τύπος «Γιλοῦ» ἐνῶ συνήθως λέγεται «Γελοῦ (ἐκ τῆς Γελλοῦς κόρης τῆς Λέσβου) Γελοῦδα, Γιαλοῦρα, Ἀγγελοῦδα, Ἀναγριαλοῦδα, Γιαλλοῦδα». Ὁ τύπος «Γιλοῦ» ὑπῆρχεν ἐν Σαράντα-ἐκκλησίαις (τῇ γενετείρᾳ μου) ὥς ἐπ'ὶ νῦν (παρὰ τοσοῦτον) δοθέν δι' ὠρισμένους λόγους. Ἡ Γελὼ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο ὥς παιδολέτεира δαίμων καὶ νηρητὶς πνίγουσα τὰ βρέφη ἢ πίνουσα τὸ αἷμα τῶν (36). Ὁ Ἰωάσαφ ἀπαντᾷ· «τοῦτο τοῦ διαβόλου πλάνη καὶ μηδὲν παρὰδὲξαι αὐτό. Ὡσπερ γὰρ ποιεῖ πλάνην εἰς τοὺς νεκρούς, **οὕς λέγουσι κατὰχθονίους**, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐξήγειρέ τις ἀποπτεύειν κακὰ περὶ ἀνθρώπων». Τὸ βλέπειν φάσματα καθ' ὅδον ὁ Ἰωάσαφ ἀποδίδει εἰς τὴν ἐνέ-

(32) Κ/τίος Πορφυρογέννητος πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν, ἐκδ. Βόννης, τόμ. Γ' σ. 82. Σκ. Βυζαντίου, «Κωνσταντινούπολις» τόμ. Γ' σ. 103.

(33) Γ. Σωτηρίου «Περὶ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς τῶν κληρικῶν» ἐν «Γρηγορίᾳ Παλαμᾷ Θεσσαλονίκης ἔτος 1919 σ. 367, 549. Κ. Καλλινίκου πρωτοπρεσβυτέρου, «ὁ Χριστιανικὸς ναὸς» σ. 193, 626.

(34) «Περὶ τῶν Ἱερῶν χειροτονιῶν» κεφ. ρπατ. ἔκδοσις Ἰασίου σ. 151.

(35) Ἀπαιτεῖται ἡ συγγραφὴ εἰδικῆς μελέτης περὶ τοῦ ῥάσου καὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς τῶν κληρικῶν μᾶλλον ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ κανονικῆς ἀπόψεως.

(36) «Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδεια» τόμ. Η σ. 169.

γειαν τοῦ διαβόλου τὸν ὁποῖον ἐπικαλοῦνται οἱ ἄνθρωποι καὶ ὁ ὁποῖος ἔρχεται προθύμως εἰς αὐτοὺς παραχωροῦντος τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐρωταποκρίσεων ἀναφέρεται ὁ τρόπος τῆς τελέσεως τῆς πρώτης Ἀναστάσεως γινομένης καθ' ὃν τρόπον καὶ σήμερον. Εἷς τινὰς ἐκκλησίας ὑπάρχει ἀκόμη τὸ ἔθιμον (37) τοῦ κλείειν τὰς πύλας τοῦ ναοῦ (τοῦ ἐσωνάρθηκος μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἱερέως) καὶ ἀπαγγέλλειν τὸ «ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν» «τίς ἔστιν οὗτος ὁ βασιλεύς;» Ὁ Ἰωάσαφ κατακρίνει τὴν τοιαύτην συνήθειαν. Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἀναφέρει τοῦτο γινόμενον κατὰ τὰ ἐγκαίνια ἱεροῦ ναοῦ (38). Κατακλείων τὸ τμήμα τοῦτο σημειῶνω ὅτι ἤκουσά ποτε ὅτι Ρῶσσοί τις Ἀλμασῶβ ὀνομαζόμενος ἐδημοσίευσεν τὰς ἐρωταποκρίσεις τοῦ Ἰωάσαφ πρὸ 35 ἢ 40 ἐτῶν. Ἀποταθὲς εἰς εἰδικοὺς Ρωσσομαθεῖς ἔλαβον ἀρνητικὴν ἀπάντησιν. Ἀλλως τε τὸ χειρόγραφον τοῦ Βρ. Μουσείου, ἔνθα τὸ πρωτότυπον κείμενον, ὅχι πρὸ πολλοῦ ἦτο ἄγνωστον (39).

Τὸ γ εἶναι λόγος ἢ μᾶλλον ἀποσπάσματα λόγου ἐκφωνηθέντος ὑπὸ τοῦ οἰκ. Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β' ἐν Νικαίᾳ. Ὁ Γερμανὸς ὁ Β' κατήγετο ἐκ τοῦ Ἀνάπλου δ. λ. δ. κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ τοῦ Μεγάλου Ρεύματος τοῦ Βοσπόρου καὶ ἦτο υἱὸς ἀλιέως. Ἐξερχάμισε διάκονος τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Κων/πόλει Ἀγίας Σοφίας πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς πόλεως. Κατέφυγεν εἰς τὴν Νίκαιαν ὅπου τῷ 1222 ἀνεδείχθη οἰκουμενικὸς Πατριάρχης «καλῶς καὶ ὁσίως βιώσας καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμένας ποιμνὴν» μέχρι τοῦ 1240 (40). Τὸν Γερμανὸν ὁ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος ἀποκαλεῖ «σοφώτατον καὶ ἀγιώτατον». Ἐγραψε κατὰ Λατίνων καὶ ἰδίως διαφόρους λόγους καὶ διμιλίας. Τινὲς τῶν λόγων τούτων «εἰς τὸν Σταυρόν», «εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν», «εἰς τὴν Α' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν», «εἰς τὴν σφαγὴν τῶν ἁγίων νηπίων», «εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν» ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne ἐκ τῶν χειρογράφων κωδίκων τοῦ Μονάχου καὶ ἄλλων πόλεων (41). Ὁ λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου δὲν

(37) Εὔρον τοῦτο γινόμενον ἐν Κ/πόλει ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Εὐαγγελιστρίας Προπόδων Ταταούλων.

(38) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 121.

(39) Φωτ. Βιβλιοθήκη, Μέρος Α' σ. 108.

(40) Ταῦτα γράφει Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης. Βλέπε Migne Ἑλλην. «Πατρολογία» τόμ. 147 σελ. 512.

(41) Migne, Patr. Gr. τόμ. 140 στ. 621—757. Περί Γερμανοῦ τοῦ Β' βλέπε Κρουμπάχερ, «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας» (ἐλληνικὴ μετάφρασις ἐκδ. Βιβλιοθ. Μαρασλή) τόμ. Β σελ. 347, 404. Fabricius Bibliotheca Graeca τόμ. ΙΑ' σ. 162—171. Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθήκη II σ. 4-20 καὶ 39-46. Α. Δημητράκοπούλου: «Ὁρθόδοξος Ἑλλάς» σ. 40-43. Ἐν ἀνέκδοτον ἔγγραφον τοῦ Γερμανοῦ ἐξέδωκεν ὁ J. Nicole ἐν τῇ Revue des Études grecques (Paris) 1894 σ. 684 κ. ἐξ. Βλέπε καὶ τὸ πρὸ τινων ἐτῶν ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ κ. Λαγοπάτη ὅπου δημοσιεύονται διάφοροι ἀνέκδοτοι λόγοι τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β'.

ἔδομοσιεύθη οὔτε ὑπὸ τοῦ Migne οὔτε ὑπὸ τοῦ κ. Λαγοπάτη. Εὔρον αὐτὸν γεγραμμένον ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 132 (φ. 82 β 83 β) βαροκκιανῷ κώδικι τῆς ἐν Ὁξφόρδῃ Βοδλιανῆς Βιβλιοθήκης. Ὁ κώδιξ ἀνήκει εἰς τὸν ιδ' αἰῶνα. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ λόγου ἔχει οὕτω «τοῦ αὐτοῦ, δ.λ.δ. Γερμανοῦ Πατριάρχου, λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου». Εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα (φ. 82) εὑρηται καὶ ἕτερος λόγος τοῦ ἰδίου Πατριάρχου ἐπιγραφόμενος «τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Κων/πόλεως κ'ου Γερμανοῦ λόγος ἀναγνωσθεῖς ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν χειροτονεῖσθαι ἀρχιερέα ἐν τῷ ναῷ τῶν ΤΙΗ πατέρων». Εἰς τὸ 84 φύλλον ἀνέγνωσα· «τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἡνίκα ἄκοντα εἰς τὸν θρόνον. . . πρὸς τὸν λαόν». Εἰς τὸ φύλλον 85 καταχωρεῖται «τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Νικόλαον Γραμματικόν» κλπ. Εἰς τὸ φύλλον 85 β εὑρηται «τοῦ Γερμανοῦ λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν». Εἰς τὸ φύλλον 186 β καταχωρεῖται «Λόγος τοῦ ἀγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου εἰς τὸν Αὐτοκράτορα κ'ου Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν γραφεὶς καθ' ὃν καιρὸν ἦν ὕπατος τῶν φιλοσόφων».

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ δημοσιεύω, ὥς ἤδη ἐλέχθη, μόνον ἀποσπάσματα διότι συνεπείᾳ τῆς κακῆς γραφῆς εἰς τινὰ μέρη κατέστη ἀδύνατον νὰ ἀναγνώσω δλόκληρον τὸ κείμενον. Περὶ τῆς Ἰνδίκτου ἔγραψα τῷ 1927 εἰς τὴν «Ὁρθοδοξίαν» (42) καὶ βραδύτερον εἰς τὴν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείαν (ἐν λέξει «Ἰνδικτιών»). Διὰ μακρῶν ἀνέπτυξα τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς τῆς Ἰνδίκτου. Ἀνέφερα δὲ καὶ διαφόρους λόγους — γνησίους καὶ νόθους—ἐκφωνηθέντας κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἰνδίκτου ὡς καὶ τινὰς εἰχάς. Ἐτόνισα ὅτι ἡ μνεῖα τῶν κεκοιμημένων ἢ καταχωρουμένη ἐν τῇ σημερινῇ εὐχῇ τῇ ἀναγινωσκομένῃ τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνδικῷ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου εἶναι νεωτέρα. Τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ἐπιβεβαιώνει τὴν γνώμην ταύτην. «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἔρῳ χαίρετε. . . » Ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἑναρξὶς λόγου διὰ τοῦ χαίρετε, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τελετῆς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐορτῆς τῆς Ἰνδίκτου καθορίζεται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ὅταν λέγῃ «ἔστι μὲν καὶ τοῦτο τῆς ἐκκλησίας τὸ ἔθος τῶν ἑπαινετῶν καὶ δόσιων *καθαγιαζέσθαι διὰ πομπῆς ἱερᾶς καὶ φιλοθέως τὴν τοῦ ἔτους ἀρχὴν ἢ τῶν ἔργων ἀρχὴν εὐθισταὶ τῷ χριστωνύμῳ λαῷ τὴν ἐκ Θεοῦ ἐπιβοᾶσθαι βοήθειαν καὶ τὴν εὐόδωσιν, ἐκεῖθεν καὶ τὴν προκοπὴν ἐξαιτεῖσθαι*». Καὶ περαιτέρω «καὶ τὸ τελούμενον σήμερον τὸ ἐκ τῆς βαλβίδος *πρώτιστον ἔξαλμα*, καὶ διαταττόμεθα πρὸς Θεὸν ἕκαστος τὰ διαβήματα ἡμῶν κατευθυνθῆναι καὶ μὴ κατακυριευθῆναι ὑπὸ τῆς ἀνομίας». Αἱ τελευταῖαι φράσεις φανεροῦν τὴν ἐκ τῆς ἐορτῆς ἡθικὴν ὠφέλειαν ἢ ἀπαρχή

(42) Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς ἰδιαιτέρον φυλλάδιον (ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ὁρθοδοξίας) (σ. 1-18).

τῆς νέας σποράς, τῆς νέας φυτείας, νὰ γίνη ἀπαρχὴ νέας ζωῆς. Εἰς τὸ προσοίμιον μεταχειριζόμενος τὴν εἰκόνα τοῦ ἀετοῦ προσθέτει «τοῦτο οὖν τοῦ λόγου προτίθημι ἵν' ἔχητε καὶ ὑμεῖς καθ' ἕκαστον ἔτος *ἀνακαινίζεσθαι* ὡς ἀετοί, (43) τὸν παλαιὸν ἀποθιμένοι ἄνθρωπον, καὶ τὸν νέον μετενδυμένοι». Πρὸς τὸν ἀετὸν ἀντίθεσιν κάμνει ὁ νυκτοκόραξ. Ἐκ τῆς ἀφετηρίας δὲ τῆς ἑορτῆς — πρώτης τοῦ ἔτους — λαμβάνων ἀφορμὴν ὁμιλεῖ περὶ «νόθων καὶ κακίστων γεννημάτων ἅπερ ὁ νυκτοκόραξ (συμβολικὴ παρὰστασις τοῦ δαίμονος) καὶ τοῖς ἔργοις χαίρων τοῦ σκότους παρενσπείρει».

Αἱ εἰς τὸν ἐπίλογον φράσεις «ὑπὲρ τῆς οἰκουμενικῆς εἰρήνης εὐξόμενοι... καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας παντὸς τοῦ λαοῦ ὑπὲρ ὧν πάντων παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομέν σε» καὶ «εἰρηναίαν κατάστασιν τῇ ἐκκλησίᾳ σου βράβευσον» μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸ προσοίμιον τῆς ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου ἀναγιγνωσκομένης εὐχῆς «ἔξαιτούμεθα ὅπως εἴη... σταθερὰς μὲν γαλήνης καὶ εἰρήνης βαθείας τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει, κοινῆς δὲ ὑγείας καὶ πνευματικῆς καρποφορίας λαῷ τῷ χριστεπωνύμῳ παρεκτικῇ». Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ ἀπαντῶμεν καὶ εἰς μίαν ἀρχαίαν ἀκολουθίαν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰνδίκτου καταχωρουμένην ἐν εὐαγγελιστῶν τοῦ IB' αἰῶνος, τοῦ ὁποῦ τοῦ πανομοιότυπον ἐδημοσιεύθη τῷ 1900 ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Edwin Freshfield. Ἡ ἀκολουθία αὕτη περιέχει καὶ τὰ ἐξῆς σχετικά «Δέον γινώσκειν, ὅτι μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸν Πατριάρχην ἐν τῷ φόρῳ, μετὰ τῆς Λιτῆς καὶ δηθῆναι τὰ τρία ἀντίφωνα ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ δοξάσαι, πάντων σιωπῶντων ἀναφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὰς αἰτήσεις ταύτας: *ὑπὲρ τῆς οἰκουμενικῆς καταστάσεως* καὶ εὐσταθείας ταύτης τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως εἴπωμεν: Κύριε ἐλέησον » (44).

Ἡ περικοπὴ τοῦ λόγου τοῦ Γερμανοῦ «εὐκραεῖς τοὺς ἀέρας ἡμῖν ἀπέργασαι, εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ» ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Oar δημοσιευομένη εὐχῇ καταχωρούμενα: «σὺ οὖν Δέσποτα εἴτακτα καὶ εὔμετρα καὶ γαληνὰ τὰ ὑέτια ὕδατα *καὶ τοὺς ἀέρας* εὐκράτους χάρισαι καὶ εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου» (45). Ὁλίγον ἀνωτέρω τοῦ ἐπιλόγου του ὁ Γερμανὸς ἀναφέρει ὡσαύ-

(43) Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει «ἔχετε ἀδελφοὶ τὸν λόγον τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ δέχεσθε τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα· νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν... Σήμερον τὴν *καλὴν ἀλλοιώσιν ἀλλοιώθητι* στύνασον καὶ τὴν ὀχρότητα τίμησον...» Ὁ Ταυρομενίας Θεοφάνης εἰς τὸν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου λόγον τοῦ λέγει «γενέσθω σοι ἡ τοῦ χρόνου ἀρχὴ καθαρωτέρου βίου ἀρχή». Γενναδίου Μ. Ἀραμπαζόγλου, μ/λίτου Ἡλιουπόλεως. «Ἡ Ἰνδικτιῶν καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις» σ. 10.

(44) Ὁ ἀδελφὸς Θωατείρων κ. Γερμανὸς ἐδημοσίευσε τὰ σχετικά πρὸς τὰς αἰτήσεις — ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου — τοῦ Π/χου τὰς περιοχόμενας εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Edwin δημοσιευθεῖσαν ἀκολουθίαν. Ἴδε «Γρηγόριον Παλαμᾶν» Θεσσαλονίκης, ἔτος ΙΑ' σελ. 363-364.

(45) Γενναδίου. μ/λίτου Ἡλιουπόλεως ἐνθ. ἀνωτ. σ. 8 σημ. 15.

τως περὶ ἀνέμων ἀλλὰ μὲ ἔννοιαν μεταφορικὴν· «ἐπιτίμησον τοῖς ἀνέμοις τοῖς τὴν τοῦ βίου ταράττουσι θάλασσαν».

Εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς ἀκολουθίας τῆς Ἰνδίκτου κατὰ τὸ εὐαγγελιαριον τοῦ Edwin προστίθεται καὶ ἡ ἐξῆς ὑπὲρ τῶν βασιλέων δέσεις· «ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ Θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ». Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ ἀναλυομένου λόγου του ἀναφωνεῖ· «ὑπὲρ τοῦ κράτους τῶν θεοστέπτων Αὐτοκρατόρων ἡμῶν καὶ ὑπὲρ σωτηρίας παντὸς τοῦ λαοῦ ὑπὲρ ὧν πάντων παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν σε...» καὶ κατωτέρω «ὑπόταξον τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοὺς ταῖς κεφαλαῖς ἡμῶν κατεπεμβαίνειν σπουδάζοντας. Λαξάτωσάν ποτε τὸν τῆς γῆς χοῦν οἱ λαλοῦντες ἡμῖν αἱματοχύνῃσιν, χαρίτωσον τὴν βασιλείαν τῷ εὐσεβεῖ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ εἰρήνευσον ἐπὶ τῶν πραγμάτων πληροφορῶν τὰ τούτων ὀνόματα». Ὁ Βασιλεὺς τὸν ὁποῖον ἐννοεῖ εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ Βατάτζης (1222 — 1254). Καὶ εἰς ἕτερον λόγον του ὁ Γερμανὸς καταλήγει εἰς εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὅπου δεκνύεται καὶ τὸ πρὸς τοὺς Λατίνους μῖσός του. «Ἀλλὰ μοι τὸν λόγον ἤδη ἐπισφραγιστέον ταῖς ὑπὲρ τοῦ κρατίστου ἡμῶν αὐτοκράτορος *προσευχαῖς καὶ ἐκτενέσι δεήσεσιν*· ἔρατε οὖν, εὐσεβῆς λαός, χεῖρας ἅπαντες πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἐκείνου χειρῶν πολλὰ καμουῖσας ἤδη ἐν ταῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν συμπλοκαῖς, ἵνα θείῃ τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, διδάξῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς πόλεμον. εἰς τὸ ἀποβαλεῖν τὴν ἰταλικὴν ὀξυχειρίαν εἰς τὸ καθαρχάειν τὰ ἀλλότρια ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς ἐσπέραν, τὴν ἰδίαν πατρίδα, εἴγε τινες ἀπολειφθεῖεν, καὶ... Ἰωάννης⁽⁴⁶⁾ ὁ βαπτίσας αὐτοὺς τοῖς αἵμασιν ἑαυτῶν ὁ θεοφροῦ-ρητος ἡμῶν Αὐτοκράτωρ »⁽⁴⁷⁾.

Τὸ ὄψος τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ εἶναι πλήρες εἰκόνων, χρησιμοποιοῦνται δὲ ἐνίοτε λέξεις αἱ ὁποῖαι φαίνονται ἴδια κατασκευάσματα· ἡ δὲ πλοκὴ ἐν γένει τῶν λέξεων καὶ τῶν φράσεων καθιστᾷ τὸν λόγον στρουφνόν. Περὶ Γερμανοῦ τοῦ Β' πρέπει νὰ γίνῃ ἀκόμη ἐργασία εἰς τὰς ξένας καὶ τὰς ἡμετέρας Βιβλιοθήκας διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ δικαιότερον ἡ σοφία τοῦ ἀνδρὸς περὶ τῆς ὁποίας, ὡς εἶδομεν, ἀναφέρει ὁ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος.

Τὸ δὲν φαίνεται ἄμεσον ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου. Πρόκειται περὶ ἀρχαίων μαθητῶν καὶ συγγρόνων τοιούτων μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχολῆς διατηρούντων ἀλληλογραφίαν πρὸς ἀλλήλους. Δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ οὐδὲν ἄλλο ἀποτελοῦσιν εἰ μὴ γυμνάσματα μαθητικά, δ. λ. δ. πλαστοὺς λόγους ἢ ἐπιστολὰς πλαστάς

(46) Κάμνει ὑπαινιγμὸν εἰς τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην πρὸς τὸν ὁποῖον παραβάλλει τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Βατάτζην.

(47) Ἑλλ. Πατρολογία Migne, τόμος 140 στ. 641.

προωρισμένους δι' ἄσκησιν τῶν μαθητῶν. Ὑπάρχουν πολλὰ πρόσωπα, κληρικὰ καὶ λαϊκὰ, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ μνεῖα δὲ ἀρχιερέων καὶ ἀλλκληρικῶν, προσώπων ἱστορικῶν, εἶναι ἀποχρῶν λόγος ἀναγκάσας με νὰ συμπεριλάβω τὸ τμήμα τοῦτο εἰς τὴν Φωτειόν μου Βιβλιοθήκην.

Τὰ γράμματα ταῦτα, ἐν ὄλφ 130, εὑρηνται εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 36749 (additional) χειρόγραφον κώδικα τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Τὸ χειρόγραφον ἀνήκει εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα. Ἀναγινώσκουμεν δὲ εἰς αὐτὸ καὶ τὰ ἑξῆς: «ἐγὼ Ἀγγελος Καλαβρὸς τοῦ Φιλέττη ἱερομόναχος τῆς μεγάλης μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Μεσσήνης». Ὡστε καὶ κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα ἤκμαζεν ὁ ἑλληνισμὸς ἐν Σικελίᾳ, ἀφ' οὗ οἱ μοναχοὶ τῶν μονῶν αὐτῆς ἑλληνιστὶ ἔγραφον. Δὲν εἶναι μικρὸν πρόβλημα ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου καὶ καθόλου ἡ ἱστορία τῆς εἰς τὸν καθολικισμὸν ἐπιστροφῆς τῶν κατοίκων τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Ὁ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Φωτειῖου μου Βιβλιοθήκης⁽⁴⁸⁾ ἀναφερόμενος Walther Holzmänn θεωρεῖ τόσον δύσκολον τὸ πρόβλημα τοῦτο ὥστε γράφει ὅτι «ἡ ἱστορία τῆς εἰς τὸν καθολικισμὸν ἐπιστροφῆς τῶν κατοίκων τῆς κάτω Ἰταλίας *δὲν ἐγράφη ἀκόμη*»⁽⁴⁹⁾. Πολὺ περισσότερον περίπλοκον πρόβλημα μοὶ φαίνεται ἡ καθόλου ἱστορία τοῦ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ μεσαιωνικοῦ ἰδίου Ἑλληνισμοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν παρένθεσιν ταύτην ἐπανέρχομαι εἰς τὸ θέμα μου. Πράγματι πρόκειται περὶ συνδέσμου ἀρχαίων μαθητῶν (φοιτητῶν); Οἱ ἐξετάσαντες τὸ ζήτημα τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Σωματείων (corporations) καὶ συνδέσμων οὐδὲν ἀναφέρουν περὶ σωματείου ἢ συνδέσμου μαθητῶν ἢ μαθητῶν (πρὸς ἀλλήλους) καὶ διδασκάλων (πρὸς μαθητάς)⁽⁵⁰⁾. Τύπους ἐπιστολῶν μετ' ἀλληλογραφίας πραγματικῶν προσώπων — τιθεμένης ὡς προτύπου — ἔχομεν ὄχι ὀλίγας. Ἐκτὸς τῶν ἐπιστολικῶν τύπων τοῦ Κορυδαλλέως καὶ ἄλλων πολλῶν ἔχομεν π. δ. χ. καὶ τὸ ἐπιστολάριον τοῦ 1804 (ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Πατριαρχείου Κ/πόλεως) ἐν τῷ ὁποίῳ π. δ. χ. δημοσιεύεται καὶ ἡ μεταξὺ Φι-

⁽⁴⁸⁾ Α. Μέρος σ. ιγ.

⁽⁴⁹⁾ Byzantinische Zeitschrift ἔτος XXVIII σ. 45. Κατὰ τὸν Holzmänn τὸ ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ Pietro Pompilio Rodota, «Dell'origine, progresso et stato del rito greco in Italia I-II» (Roma 1758-1763) μένει πάντοτε ἡ κυριωτέρα πηγὴ διὰ πλείους ὅσας νέας ἰταλικὰς συγγραφάς. . . Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὀλίγας λέξεις ἔγραψε καὶ ὁ père Raymond Janin εἰς τὸ ἔργον του «Les Églises orientales et les rites orientaux».

⁽⁵⁰⁾ Ὁ καθηγητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης κ. Γεώργιος Ζώρας γράφας ἰταλιστὶ περὶ τῶν βυζαντινῶν σωματείων ἦτοι μελέτην ἐπὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ Βιβλίου Λέοντος τοῦ ΣΤ' «Le Corporation Bizantine» Roma 1931 οὐδαμοῦ ἀναφέρει περὶ συνδέσμου μαθητῶν. Ὁ ἐν Ἀμερικῇ διδάσκων Ρώσος Βυζαντινολόγος Α. Vasiliev εἰς τὴν γαλλικὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου του «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας» ἀναφέρει ὅλην τὴν βιβλιογραφίαν τὴν σχετικὴν πρὸς τὰ βυζαντινὰ σωματεία. Οὐδὲν ὅμως ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἔργων κάμνει λόγον περὶ συνδέσμου ἀρχαίων μαθητῶν.

λιππουπόλεως Νεοφύτου καὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου πραγματικὴ ἐπιστολή⁽⁵¹⁾. Καὶ εἰς γυμνάσματα μαθητικὰ ἀπαντῶμεν ἐγκώμια ἀπευθυνόμενα εἰς πραγματικά *σύγχρονα* πρόσωπα, ὡς λ. χ. κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα οἱ μαθηταὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας συντάξαν ἐγκώμιον εἰς τὸν ἄρχοντα Μανωλάκην Καστοριανὸν γούναρην, καταχωρούμενον ἐν τέλει τοῦ ἐν τῷ Ἀρχιεποφυλακίῳ τοῦ Οἴκ. Π/χείου ἀποκειμένου κώδικος τοῦ Κριτίου.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ κώδικος 36749 τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἐξάγεται ὅτι πρόκειται περὶ πραγματικῶν προσώπων ἀλληλογραφούντων καὶ περὶ πραγματικοῦ συνδέσμου φοιτητῶν;

Ἡ σχολὴ περὶ τῶν μαθητῶν τῆς ὁποίας ὁ λόγος ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ χειρογράφου εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Βάρδα, ἀδελφοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας Θεοδώρου, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, ἰδρυθεῖσα ἢ τελειοποιηθεῖσα Μαγναύρα ἦτο Ἀκαδημία ἢ Πανεπιστήμιον. «Ἀνηβάσκειν ἤρξαντο, — διὰ τῆς σχολῆς ταύτης — αἱ ἐπιστῆμαι, λέγει ὁ Κεδρηνός, «παραμεληθεῖσαι» τῇ τῶν κρατούντων ἀγροικίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ». Κατὰ τοὺς χρονογράφους ἡ ἀνωτέρα αὕτη σχολὴ εἶχε παρακμάσει. Κωνσταντῖνος ὁ Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος (912-959) ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν σχολὴν ταύτην. Ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης προῆλθον ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διάφοροι ἀξιωματικοὶ (ὀφφικιάλοι) Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ἐντεῦθεν προέρχονται αἱ ἐπιγραφαὶ «Μανουὴλ Κουβουκουλάριε καὶ χαρτουλάριε» «Θεοδώρῳ Πρωτοσπαθαρίῳ» «Στεφάνῳ Πρωτοσπαθαρίῳ» «Βασιλείῳ Σπαθαρίῳ» «Κουβουκουλαρίῳ» «Ἀρσενίῳ ἐπισκόπῳ» «τῷ Καστρινοσίῳ» «Ὁρέστη χαρτοφύλακι» «Πέτρῳ Ἀσηκρίτῃ καὶ μαΐστρῳ» «Λέοντι Σακελλαρίῳ» «Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ τῷ μυστικῷ» «Πέτρῳ Νοταρίῳ τοῦ μυστικοῦ»⁽⁵²⁾ «τῷ Πατριάρχῃ» (ἴσως τῷ Θεοφυλάκτῳ υἱῷ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ ἂν ὄχι τῷ Πολυεύκτῳ). Ἀρχιερεῖς ἀναφέρονται ὁ διάσημος καθηγητὴς τῆς Ρητορικῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀνωτέρᾳ σχολῇ μητροπολίτης Νικαίας Ἀλέξανδρος, Ἡρακλείας Ἀναστάσιος, Φιλίππουπόλεως Νικηφόρος, Νεοκαισαρείας Βασίλειος, Σάρδεων Λέων, Ἀγκύρας Γρηγόριος, δύο ἐπίσκοποι Ἀρσένιος καὶ Εὐθύμιος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σέλγης. Ὁ Νικαίας Ἀλέξανδρος τιμώμενος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου διωρίσθη, ὡς εἶπον, καθηγητὴς τῆς Ρητορικῆς ἐν τῇ σχολῇ τῆς Μαγναύρας. Ὁ Ἀναστάσιος Ἡρακλείας εἶναι γνωστὸς ἐκ τῶν χρονογράφων τῆς ἐποχῆς τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὡς κείρας μοναχοῦς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ Στέφανον καὶ

(51) Καὶ ὑπὸ τοῦ Λιβαδά ἐδημοσιεύθη. Φωτ. Βιβλιοθήκη Α. σ. 172.

(52) Μυστικὸς ἦτο ἰδιαιτερός σύμβουλος «ὁ ἐξ Ἀπορρήτων». Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικὸς (τὸ α' 895-906 καὶ τὸ β' 911-925). Νοτάριος τοῦ μυστικοῦ, = γραμματεὺς τοῦ μυστικοσυμβούλου.

Κωνσταντῖνον. «Καὶ διὰ Βασιλείου Καισαρείας καὶ Ἀναστασίου Ἡρακλείας ἀμφω κληρικοὺς ἀποκείρει» (53). Ἡ ἀναφερομένη Σοφία δέσποινα «ἀγία» θὰ ἦναι ἡ σύζυγος τοῦ Χριστοφόρου, υἱοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ, καρεῖσα μοναχὴ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Κανικλείου. Εἰς τὸ φύλλον 145 β ἐνθα ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀρσένιον ἀναγινώσκομεν τὴν ἐξῆς περικοπήν «Ὁ χρηστός Ἐφραίμ καὶ οἱ τῆς σχολῆς ἔκκριτοι (sic) προσαγορεύουσι σὲ τῷ γράμματι».

Εἰς τὸ φύλλον 152α ἀπαντῶμεν «τῷ Κανστρισίῳ ... τὸν ἀποσυλισμὸν τῶν *ἐταίρων αὐτῶν καὶ συμφοιτητῶν*, τὴν τῶν φίλων ὅσους μαθητακοὺς εἰς φιλίαν ὁ καιρὸς ἔδειξεν, ἀπαγωγὴν!». Εἰς τὸ φύλλον 185α εὐρηται «Γρογορίῳ μαθητῇ τῷ ἀποστατήσαντι». Ἀλλαχοῦ «Ἰωάννῃ καὶ Πέτρῳ Β' κληρικοῖς ἐν ἐξορίᾳ οὔσι» (*). Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὅταν λέγωμεν σύνδεσμον μαθητῶν ὑπάρχοντα ἐν Κ/πόλει κατὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου αἰῶνος, δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸν ὑφιστάμενον καὶ λειτουργοῦντα τότε ὑφ' οὗς ὄρους ἀκριβῶς λειτουργοῦν σήμερον οἱ σύνδεσμοι τῶν ἀρχαίων μαθητῶν μιᾶς σχολῆς (Associations des anciens élèves). Ὑπῆρχε σύνδεσμος μαθητῶν συγχρόνων καὶ ἀρχαίων συνδεομένων πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθητῶν τοιούτων πρὸς τοὺς καθηγητὰς ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔννοιαν καὶ ὑπὸ τοὺς ὄρους τοὺς ἐπιτρεπομένους ὑπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ κώδικος πραγματοποιηθείσης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὁ ἀναφερόμενος Σάρδεων Λέων δὲν δύναται νὰ ἦναι ὁ ὑπογράφων τὸν τόμον τὸν ἐκδοθέντα κατὰ τὸ ἔτος 997 ἐπὶ Πατριάρχου Σισιννίου «περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δύο ἀδελφούς ἑξαδέλφας δύο» (54). Ὁ τοῦ κώδικος τοῦ Βρ. Μουσείου Λέων μητροπολίτης Σάρδεων τυγχάνει ἕτερος, Λέων ὁ πρῶτος, τοῦ ὁποίου ἀνάστημα πνευματικὸν θὰ ἦτο ἴσως ὁ Λέων τοῦ τόμου τοῦ Σισιννίου. Ὡστε μετὰ τὸν Ἀντώνιον, μητροπολίτην Σάρδεων, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ Λέων ὁ Α', μητροπολίτης Σάρδεων (55). Ἄλλως τε προκειμένου καὶ περὶ ἄλλων μητροπολιτῶν ὑπογραφόντων τὸν τόμον τοῦ Σισιννίου, Ἡρακλείας Ἰωάννου καὶ Ἀγκύρας Ἰωάννου, δὲν ἀπαντῶμεν αὐτούς, ὥς εἶναι ἐπόμενον, εἰς τὰ γράμματα τοῦ Βρ. κώδικος ἀρχαιότερα τοῦ τόμου κατὰ 40 περίπου ἔτη. Ἀντ' αὐτῶν εὐρίσκομεν Ἡρακλείας Ἀναστάσιον καὶ Ἀγκύρας Γρηγόριον.

Εἰς τὰ γράμματα τοῦ κώδικος ἀναφέρονται «Χριστόφορος χαρτοπλάγιος τῆς νέας». Ὁ Νικόλαος Κουβουκουλάριος καὶ σκευοφύλαξ τῆς νέας Ἐκκλη-

(53) Le Quien «*oriens christianus*» Α στ. 1110. Κεδρηγός, Β. σ. 324.

(54) Σύνταγμα Κανόνων • Ράλλη καὶ Ποτλῇ Ε' σ. 11-19.

(55) Βλέπε περὶ Λέοντος Β' Σάρδεων «Ἱστορικὴ μελέτη περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων» τοῦ ἀδελφοῦ Σάρδεων κ. Γερμανοῦ (1928) σ. 54.

(*) Ποίαν ἐξορίαν ἐννοεῖ; μήπως ἦτο διωγμὸς συνεπεῖα τῆς ἑριδος μεταξὺ ὁπαδῶν Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ καὶ Εὐθυμίου τοῦ Α', τῶν Οἰκ. Πατριαρχῶν;

σίας». Ἡ λεγομένη « νέα ἐκκλησία » ἢ ἀπλῶς « νέα » εἶναι ἢ ἐν τῷ Παλατίῳ ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. « Τρίτη τὴν τάξιν, γράφει ὁ μακαρίτης Σκ. Βυζάντιος, ἀλλὰ πρώτη τὴν λαμπρότητα τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ ἐκκλησιῶν, ἦτον ἢ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ ἢ ἐπικληθεῖσα ἔπειτα *νέα καὶ ὑπὸ τοῦτο καὶ μόνον γνωριζομένη τὸ ὄνομα*. Ταύτην Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἤρξατο μὲν οἰκοδομεῖν τῷ θ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας του (876) συνετέλεσε δὲ τῷ ιδ' (881) » (56). Ὡστε καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ κληρικῶν, μαθητῶν τῆς ἀνωτέρας σχολῆς. Χαρτουλάριος ἦτο ὁ γραμματεὺς ἢ ὁ καταστιχάριος τῆς Ἐκκλησίας ἐὰν πράγματι ὁ τιτλοῦχος εἶχε ὑπηρεσίαν καὶ ὄχι ξηρὸν τίτλον. Τὸν Νικόλαον καθορίζει διὰ τοῦ « Κουβουκουλάριος καὶ σκευοφύλαξ ». Εὐκόλως ἐννοεῖται σκευοφύλαξ ἐκκλησίας· ἀλλὰ πῶς ὁ κουβουκουλάριος; Ἀλλαχοῦ πάλιν τοῦ κώδικος συναντῶμεν « Μανουὴλ » συνδυάζοντα δύο ἀξιώματα « κουβουκουλαρίου » καὶ « χαρτουλαρίου ». Ἀλλαχοῦ συναντῶμεν « πρωτοσπαθάριον καὶ μέγαν κουράτορα », καὶ « πρωτοσπαθάριον καὶ κριτὴν ». Ἀλλαχοῦ πάλιν συναντῶμεν ἀπλῶς « ἀσηκρίτας » « πρωτοασηκρίτας » « πρωτοβεστιάριον τοῦ Πατριάρχου » « Μαΐστορα » « Ἀσηκρίτην καὶ Μαΐστορα » « σακελλάριον » « πρωτοσπαθάριον τὸν μυστικόν » « Βεστήτορα » (Κωνσταντῖνον), « ἡγούμενον τῶν Μονοβατῶν » « πιγκέρνην τοῦ Πατριάρχου » (57).

Διὰ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ εἰρημένου κώδικος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου πρέπει νὰ γραφῇ ἰδιαιτέρα μονογραφία, ἵνα τοιουτοτρόπως δοθῇ ἀφορμὴ πρὸς ἐξακριβώσιν σημείων τινῶν ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν τῶν Βυζαντινῶν.

(56) « Κωνσταντινούπολις » τόμ. Α' σ. 216. Κατὰ τὸν Κεδρηγὸν ἢ ἐν τῇ βας. Αὐλῇ ἐκκλησία « τοῦ Ἀγ. Νικολάου κατονομάζετο νέα » (Bonv. B. 240).

(57) « Πιγκέρνης » (Pincerna « καὶ ἐπὶ κερνῆς, ὁ ἐπὶ τοῦ κεράσματος ». Du Cange Glossarium κ.λ.π. στ. 1166). « Ὁ δὲ Πιγκέρνης (« οὕτω δὲ τὸν οἰνοχόον συνήθως οἱ τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς ὀνομάζουσι » κατὰ τὴν Ἀνναν Κομνηνὴν) κατὰ μὲν τὸ παλαιόν, ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀκολουθῶν τῷ βασιλεῖ, ἔφερε κωθόνιον μετὰ ἀλύσεως, ὡς ἂν, εἰ χρεῖα γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσης ποταμοῦ, δῶ τούτῳ καὶ πῆν ». Σκ. Βυζαντίου. ἐνθ. ἀνωτ. Γ' σ. 154-155. Ὡστε καθὼς ὑπῆρχε πρωτοβεστιάριος τοῦ Πατριάρχου ὑπῆρχε καὶ Πιγκέρνης. Περὶ Κουβουκουλαρίων, Ἀσηκριτῶν καὶ λοιπῶν βλέπε αὐτόθι σ. 58 αὐτοῦ καὶ ἄλλ.

ΕΓΓΡΑΦΑ

"Εγγραφον δευτέρου παραρτήματος τουρκικῶν ἐγγράφων.

Τουρκικὸν κείμενον μετὰ λατινικῶν χαρακτήρων.

Zikrolunan İstanbul Patrikliği Mahzarı mucibinca sabık

Patrik olan Kalinikos nam rahıbe ipka ve mukarrer olmak

26 Cemaziulevvel 1100

Dovletlu ve Saadetlu ve Merhametlu Sultanım haziretleri sağolsun.

Bu kulları Rum Metropolitleri ve sair haraçkûzar raaya fukaraları olup bir kaç seneden beri Keşişhanemiz duyunu kesire muptela olup bir veçhile edaya iktidarımız yok iken Patrikler birbirine düşüp Patrikliği birbirlerinin üzerinden aldıkça duyunlarımız izdiyat bulup ayinimiz üzre olan Keşişhanemiz berbat olmağa bais olup bundan aktem cumlemizin ittifakı ile ve talebimiz ile halımıza merhameten Kalinikos nam rahıbe Patriklik ihsan olunmağle gerek Miri rusumu ve gerek malı vakfı ve sair eshabı duyuna mümkün mertebe eda ve deynimiz tahfil ve cumlemiz razı ve şakır üzre iken sabika Edirne Metropolidi olan ihtiyar Neofitos nam rahip Patrik olup lakın mezbur ihtiyar amelmande ve sahıbı ğadır olup Patrikliği zapturapta kadir olmayup ve İncil okumağa ve aynımızı icra etmeye kudreti olmadığından maada Edirne Patrik olduğu zaman kırk elli kese deyin edup İstanbula geldikte ⁽¹⁾ muptela olmağın götürüm yatup bu kerre tayin olunan bostancı ocağına bahayı lahmı eda edemeyup ve vakıf akçelerin murabahalarını vermeyup tahsil olunan akçe kendi nefsine ve hevasına tabı olanlara harc ve sarf edup eshabı hukuku müslümanan gerek Yeniçeri ocağı ortasına olan akçe halı ve muattal kalmağın bu kerre eshabı hukuk bilküliye ayağa kalkup bu fukaralarını başlarına üşüp, Bizim mallarımız nice olur, kimden alalım, Keşişhanemiz Patriksiz, Patrik ise kendi başına dermanı yok deyu üzerimize hucumları ziyade olmağın bu fukaralar dahı kimimiz Asitanede ihfa eyledi kendisi ve kimimiz bunda kaldık halımız digergün ve perişan oluyor Merhametlu Sultandan rica ve niyazımız budurki gene eski Patrikımız Kalinikos nam Rahip her veçhile mahal ve mustahak ve aynımızı dahı icra ve duyunlarımızın tahfifine her veçhile sayı olmağle gene

(1) Μετὰ τὸ geldikte ὑπάρχει λέξις δυσανάγνωστος.

iizerimize Patrik olması babında..... baki emruferman saadetlu Sul-
tanın haziretlerindir.

Bende

Neofytios Mitropolit Eregli halâ
Meletios Mitropolit İznik halâ
Gavriil Mitropolit Kadiköy halâ
Metodiyos Mitropolit Selanik halâ
Klimis Mitropolit Edirne halâ
Atanasios Mitropolit Tirnova
Neofytos Mitropolit Filibe halâ
Daniil Mitropolit ahyolu

Bende

Nektarios Mitropolit Dimetoka
Partenios Mitropolit Silistre
Dionisios Mitropolit Melenik
Paladios Mitropolit Ilitice
Damaskinos Mitropolit Drama
Yedeon Mitropolit Enos
Yovanikios Mitropolit Folos

Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Μαζμπατᾶ

Συμφώνως πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν αἵτησιν τοῦ Πατριαρχείου Κων-
σταντινουπόλεως νὰ παραμείνῃ καὶ νὰ βεβαιωθῇ (ἡ ἐπὶ τοῦ π/χικοῦ θρό-
νου ἄνodos) ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ πρῶην πατριάρχης κληρικὸς ὀνόματι Καλ-
λίνικος.

26 Τζεμαζίουλ-Ἐβέλ 1100
9 Μαρτίου 1689

Ὁ κραταῖός, εὐδαίμων καὶ εὐσπλαγχνός μεγαλειότατος Σουλτᾶνός μας
νὰ ᾔναι ὑγίης.

Οἱ δοῦλοι της, ὥμηοι μητροπολῖται καὶ ἄλλοι φόρου ὑποτελεῖς πτω-
χοὶ ραγιάδες, δηλοῦμεν ὅτι ἐνῷ ἀπὸ τινων ἐτῶν τὸ πατριαρχεῖόν μας (κε-
σισχανές μας) εἰσρέσκειται ὑπὸ τὸ βάρος πολλῶν χρεῶν καὶ ἐνῷ οὐδαμῶς
ἤμποροῦμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν αὐτά, οἱ πατριάρχαι ἐξεγερόμενοι κατ' ἄλ-
λήλων ἀρπάζουν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν πατριαρχεῖαν καὶ τοιουτοτρό-
πως αὐξάνουν μὲν τὰ χρεῖς μας, προκαλεῖται δὲ ἡ καταστροφὴ τοῦ κατὰ
τὸ θρηκευτικόν μας καθεστὸς ὑφισταμένου (κεσισχανέ) πατριαρχείου μας.
Παραχωρηθείσης τῆς πατριαρχείας (ὡς δώρου) — κατόπιν κοινῆς συνεναι-
σεως καὶ αἰτήσεως πάντων ἡμῶν — εἰς τὸν κληρικὸν τὸν ὀνομαζόμενον
Καλλίνικον ἐξωφλήθησαν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ τε πρὸς τὸ δημόσιον (μυρί)
χρεῖς τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὰ βακουφικά ὡς καὶ τὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς
δανειστάς· τοιουτοτρόπως ἡλαφρύνθησαν τὰ χρεῖς μας, ἅπαντες δὲ διετε-
λοῦμεν εὐχαριστημένοι καὶ εὐγνώμονες ἐπὶ τούτῳ· οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν
πραγμάτων ὁ ἄλλοτε μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως γέρων (γεγηρακὼς)
κληρικὸς ὀνόματι Νεόφυτος ἐγένετο Πατριάρχης. Ἄλλ' ὁ εἰρημένος γέρων
ἀπόμαχος ὢν καὶ τυραννικὸς δὲν ἤμπορεῖ νὰ διατηρῇ τὴν πατριαρχεῖαν,
συνάμα δὲ ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς
θρησκείας μας· πλὴν τούτου ὅτε ἐγένετο πατριάρχης ἐν Ἀδριανουπόλει

συνῆψε χρῆνι φορτίων (πουγγείων) τεσσαράκοντα ἕως πενήκοντα, εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲ ἐλθὼν προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας καὶ κατὰκείται παράλυτος, ὥς ἐκ τούτου ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ κρέατος εἰς τὸ διτζάκι (στρατ. σῶμα) τοῦ νῦν διορισθέντος Μποσταντζῆ καὶ νὰ δίδῃ τοὺς τόκους τῶν βακουφικῶν χρημάτων, εἰς ἐπίμετρον δὲ δαπανᾷ τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὁρέξεις του. Ἐντεῦθεν προέκυψε τοῦτο, ὅτι ἐγκατελείφθησαν οἱ δικαιοῦχοι Μουσουλμάνοι, εἴτε τὰ πρὸς τοὺς ὁρτάδες (=τάγματα) τῶν Γενιτσάρων εἴτε τὰ πρὸς τὰ βακούφια ὀφειλόμενα χρήματα. Ὅθεν ἐξεγερόντες τὴν φορὰν ταύτην ὅλοι οἱ δικαιοῦχοι παρουσιάσθησαν εἰς ἡμᾶς τοὺς δούλους Αὐτῆς («ἐμαζεύθησαν στὸ κεφάλι μας») κραυγάζοντες· «τί γίνονται τὰ χρήματά μας (αἱ περιουσίαι μας), ἀπὸ ποῖον θὰ λάβωμεν τὸ λαβεῖν μας, τὸ πατριαρχεῖόν σας (κεσισχανές) ἔμεινεν ἄνευ πατριαρχοῦ», καὶ ἰσχυρίζόμενοι ὅτι ὁ πατριαρχὸς ἀδυνατεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράξῃ τι ἐπιτίθενται περισσότερον καθ' ἡμῶν ὥς ἐκ τούτου ἐξ ἡμῶν ἄλλοι μὲν ἐκρύβησαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλοι δὲ ἔμειναν ἐντὸς τῶν Πατριαρχείων, καὶ ἡ κατάστασις μας ἐπομένως χειροτερεῖ καὶ καθίσταται ἐλεεινή. Ἐνεκα πάντων τούτων ὑποβάλλομεν εἰς τὸν Σουλτάνον μας τὴν ἐξῆς ἱκεσίαν καὶ παρακλήσιν· νὰ δοθῇ σουλτανικὴ ἄδεια νὰ γίνῃ καὶ πάλιν πατριαρχὸς μας ὁ πρόων πατριαρχὸς ὁ ὀνόματι Καλλίνικος κληρικὸς, ὥς κατὰ πάντα ἱκανὸς καὶ ἄξιος, ἐκτελῶν τὰ τῆς θρησκείας μας καὶ μέλλον παντοιοτρόπως νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρῆνι μας.

Ἔγγραφα Εα—Εδ.

Κώδιξ ΣΚΑ' (224)

Ἀποφάσεις Διβανίου.

« ΣΗ' (208) κώδιξ πρακτικῶν ».

Εα.— Ὅπερ ψυχὴ τοῖς σώμασι, τοῦτο τάξις τοῖς πράγμασι πέφυκε, καὶ καθάπερ σῶμα ψυχῆς στερούμενον οὐ δύναται ἐνεργεῖν τὰ ἑαυτοῦ, οὕτω καὶ σύστημα ἄνευ τάξεως καὶ ρυθμοῦ, ἄθλιον καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἀνεπιτήδειον, καὶ οὐδὲ σύστημα ὅλως καλεῖσθαι ἄξιον. Ταύτη τοι καὶ τότε τὸ ὑπομνηματιστικὸν ὁροθετήριον ἐκτίθεται ἐπὶ τοῦ παρόντος, διαγράφον τοὺς μετὰ σκέψεως καὶ βυσάνου ἐγκριθέντας ὅρους πρὸς τακτοποίησιν τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ Κριτηρίου καὶ τῶν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ αὐλῇ διατελούντων ἐντιμολογιωτάτων Κληρικῶν Γραφέων. Ἐπ' ἅμφω γὰρ πολὺ ἐπεπόλαξεν ἕς δεῦρο ἡ ἀνωμαλία καὶ ἀκαταστασία δι' ἑλλειψιν βασι-

μου καὶ ἀσφαλοῦς ὁροθεσίας· καὶ εἴ τις δὲ ἀρχαία ἐνυπῆρχε συνήθεια καὶ αὕτη κατήργηται, καὶ παρεωράθη ἔκ τε τῶν περιστάσεων καὶ ἔξ ὀλιγορίας καὶ ἀμελείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἤδη εὐκλεῶς τὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διέπων Παναγιώτατος Μελέτιος, πάντων μὲν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τὴν εὐκλειαν καὶ εὐταξίαν περὶ πολλοῦ τιθέμενος, ἐκάστω δὲ τῶν ἐν ὑπουργήμασι διατρεπόντων ἐκκλησιαστικοῖς τὴν πρὸς τὸ ἴδιον χρέος προσοχὴν καὶ εὐθύτητα καὶ ἀκριβῆ ἐπιμέλειαν ἐπιβάλλων ἐφ' ᾧ διὰ τοῦ εὐτάκτου εἰς τὰ καθέκαστα περιορισμοῦ τὸ ἐπὶ κατάχρησιν ἀνειμένον ἀναστέλλεσθαι, ἅμα τῇ αἰσίᾳ αὐτοῦ ἐνιδρύσει ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου τὴν Δεσποτικὴν αὐτοῦ ἐπέστησε πρόνοιαν ἐπὶ τε τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τούτου Κριτηρίου, καὶ ἐπὶ τοῦ συστήματος τῶν ἐντιμολογιωτάτων Κληρικῶν Γραφέων, ἅτε δὴ ἀμφοτέρων συνοδῶν, καὶ ὡς εἰπεῖν συμφυῶν συστατικῶν τῆς πατριαρχικῆς μεγαλειότητος διὰ τὸ ἐν τούτοις περιστρέφεσθαι τὰ τε ἐγγὺς διὰ τῶν κρισολογιῶν καὶ ἀποφάσεων, καὶ τὰ πόρρω διὰ τῶν ἐκδιδομένων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἀπανταχοῦ χριστεπώννιμον πλήρωμα, διὰ ταῦτα, καὶ οἱ ἐν τῷ παρόντι συνυπογεγραμμένοι καὶ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου ὑπάρχοντες τὸ γε νῦν, συνελθόντες καὶ συσκεψάμενοι ἐξέθεντο τὰ ἐφεξῆς ὁροθετήρια κεφάλαια ἐπίσης ἐφίεμενοι καὶ ζηλοῦντες τὴν εὐκλειαν, καὶ εὐταξίαν τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, καὶ τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου καὶ φιλοτίμως ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν προνοητικὸν σκοπὸν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος «φιλεῖ γὰρ τὸ ὑπήκουον ζήλω τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιωῦν» κατὰ τὸ εἰρημένον. Καὶ πρῶτον ἐνεκρίθη καὶ καθωρίσθη ἵνα ὑπάρχῃ εἰς ἔκ τῶν ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν γραφέων νοτάριος ἔργον ἔχων σημειοῦν καὶ ἀντιγράφειν περιληπτικῶς ἐν ἐπίτηδες κώδικι πᾶσαν ἀναφερομένην τῷ ἐκκλησιαστικῷ κριτηρίῳ ἀγωγὴν οἰουδητινος ἐνάγοντος ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ ἐν ταύτῃ τῇ προσημειώσει, τουρκικώτερον ζάπτι δαβὰ ἥτις γενήσεται ἀείποτε ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου, ὑποχρεοῦται ὁ ἐνάγων ὑπογράφειν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ὑπογραφῇ ἀκροώμενος πρότερον ἀναγινωσκομένην εἰς ἐλήκρον αὐτοῦ τὴν περίληψιν, ὅσαι δὲ ὑποθέσεις χρῆζουσιν περιστατικωτέρας ἐκθέσεως, ἀναφέρονται μὲν καὶ δι' ἐπίτηδες ἀναφορὰς σημειοῦνται δὲ περιληπτικῶς καὶ ἐν τῷ κώδικι καὶ ὅτι ὑπάρχει περὶ τῆς ὑποθέσεως ἐκτενὴς ἢ ἀναφορά. Β'. Οἱ ἐναγόμενοι προσκαλοῦνται μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς κρισολογίας καὶ εἰδοποιούμενοι περὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγωγῆς, ὑποχρεοῦνται εἰς ἐκθεσιν τῆς ἀπολογίας αὐτῶν ἥτινα ἐπίσης ὀφείλει ὁ νοτάριος σημειοῦν ἐν τῷ ἀντικρὺ τῆς ἀγωγῆς ἐδαφίῳ τοῦ κώδικος, καὶ ὁ ἐναγόμενος ὑπογράφειν ἰδίᾳ χειρὶ, ἢ δι' ἐπιθέσεως τῆς σφραγίδος, εἴτε δακτύλου αὐτοῦ παρέχων καὶ ἀσφάλειαν περὶ τῆς εἰς αἴριον ἐλεύσεως καὶ ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου. Γ'. Οὐδεμία ὑπόθεσις ἐξαιρεῖται τῆς προγραφῆς ἢ τοῦ ζάπτι δαβὰ

καὶ αὐταὶ αἱ μετὰ Μουμπασίριδων καὶ ὑψηλῶν ὁρισμῶν ἀνατιθέμεναι τῷ ἐκκλησιαστικῷ κριτηρίῳ ὑποθέσεις, ἔχουσιν ἀναγγέλλεσθαι καὶ ἀπὸ στόματος τῶν ἐναγόντων εἰς τὸν Νοτάριον καὶ καταχωρεῖσθαι ἐν τῷ κώδικι ὁμοῦ μετὰ τῆς μεταφράσεως καὶ τῶν ὑψηλῶν ὁρισμῶν ἐν περιλήψει.

Δ' Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην πᾶσα ὑπόθεσις ἔχει θεωρεῖσθαι καὶ διαιτᾶσθαι καὶ ἀποφασίζεσθαι ἐπὶ τοῦ Κριτηρίου καὶ τῆς συνόδου ὧλων τῶν μελῶν αὐτοῦ ἔνθα ἀναγνωσκομένης πρότερον ἐν ἐκάστῃ δίκῃ τῆς περιλήψεως, (ἢ τοῦ ζάπτι δαβὰ) τῶν διαφερομένων, ἀκροαζομένων δὲ καὶ αὐτῶν ἐπιφέρεται ἡ ἀπόφασις. Ἐκάστη ἀπόφασις ἔχει περαιουῖσθαι καὶ ἐνεργεῖσθαι διὰ τῆς συμφώνου γνώμης ὧλων τῶν μελῶν τοῦ Κριτηρίου. Οὐδεμία δὲ ἀποφασίζεται **ὑπεροχικῶς** καὶ ἀβασανίστως καὶ κατὰ τρόπον ἐπιταγῆς μονομεροῦς. Ὅταν δὲ προκύπτῃ διαφωνία τῶν Κριτῶν τότε ἡ ὑπόθεσις ἐκείνη ἐκκρεμῆς μένουσα ἀναφέρεται πρὸς τὴν Α. Θειοτάτην Παναγιότητα. Ε' Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Κριτηρίου ἔχουσι καταγράφεσθαι ἐν ἰδιαιτέρῳ κώδικι ἀνταποκρινομένῳ συμφώνως τοῦ τε ἀριθμοῦ καὶ τῆς χρονολογίας αὐτῶν μετὰ τοῦ κώδικος τοῦ Νοταρίου, γράφωσι δὲ τὰς ἀποφάσεις ἐν τῷ κώδικι ὁ πρωτεύδικος Μιχαὴλ, καὶ ὁ πρωτονοτάριος Ἰωάννης ὅς ἂν ἐκ τῶν δύο παρενθετῇ ἐν τῷ κριτηρίῳ ἐν ἀπουσίᾳ δὲ ἀμφοτέρων λαμβάνῃ τὸ βῆρος τοῦτο ὁ προιμνηκῆριος Κωνσταντῖνος. Καθ' ἕκαστον μῆνα ὑπογράφονται αἱ ἀποφάσεις ὑπὸ τῶν κυριωτέρων μελῶν τοῦ Κριτηρίου καὶ ἐμφανίζονται τῷ παναγιωτάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία ὑπόθεσις τοῦ λοιποῦ ἔχει δικάζεσθαι καὶ ἀποφασίζεσθαι μονομερῶς ἄνευ συγκροτήσεως δηλονότι τῶν μελῶν τοῦ Κριτηρίου ἅτινα ὀφείλουσι συνέρχεσθαι καὶ ἐν ἐκτάτοις ἡμέραις, ἀνάγκης προκυνψάσης, διὰ τοῦτο ὅσαι ὑποθέσεις, οὐ φέρουσι τὴν προσημείωσιν (ζάπτι δαβὰ) τοῦ Νοταρίου ἐν τῷ κώδικι αὐτῷ καὶ τὴν ἐπὶ συνόδου θεωρίαν καὶ τὴν καταχώρησιν ἐν τῷ κώδικι τῶν ἀποφάσεων ἔχουσι λογίζεσθαι ἄκυροι καὶ ἀτελεῖς. ΣΤ' Ὁ Νοτάριος ὀφείλει παρμένειν διὰ παντός καὶ διημερεῖν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, φυλάττειν ἀπαράλλாகτως τὰ ἀνωτέρω χρέη αὐτοῦ, καὶ ἐκπληροῦν τὸ ἴδιον ἔργον ἐν τιμῇ καὶ προθυμίᾳ ὑποκείμενος εἰς εὐθύνην ποινῆς ἂν ποτε φωραθῇ καταχωρῶμενος ἢ ἀμελῶν ἢ ἀνεπιτηδείως τοῦτο ἐκτελῶν, λαμβάνειν δὲ ὡς δικαίωμα τοῦ κόπου αὐτοῦ ἅρ' ἐκάστης ὑποθέσεως ἀπὸ ἐνὸς μέχρι πέντε γροσίων κατὰ τὴν ὑπόθεσιν. Ζ'. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς εὐταξίας τοῦ κλήρου πρόκειται ὁ σκοπός, δι' ἧς οὐ μόνον τὸ ἔντιμον καὶ εὐαγές, συμφώνως τῇ κλήσει, καὶ πραγματικῶς θηράσιμον αὐτῷ γενήσεται, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ δικαιοδοσίας καρποῦσθαι ἕκαστον τῶν πατριαρχικῶν γραφῶν τὰ ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων ἀποφερόμενα, ἐνεκρίθη καὶ ὠροθετήθη ἡ ἀνάγκησις καὶ εἴσαξις τῶν ἀρχαίων κάρτων λεγομένων, παραμελημένη πρὸ χρόνων ὑπάρχουσα. Τούτων δὲ ἡ διανομὴ προσδιορίζεται ὡς ἐφεξῆς. Ἐκατὸν τριάκοντα δύο ὄντων ἀνέκαθεν, οἱ τέσσαρες τῶν ἀρχαιο-

τέρων κληρικῶν ἤτοι ὁ πρωτέδικος Μιχαήλ, ὁ πρωτονοτάριος Ἰωάννης, ὁ μέγας προμμικήριος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ρεφερεντάριος Γεώργιος ἔχωσι κάρτα ἀνὰ εἴκοσι ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ὁ μὲν Βασίλειος ἔχει δεκατέσσαρα, ὁ Ἰωάννης Τζιρᾶς ἔνδεκα καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀνεστιάδης ὀκτώ. Ἐκ δὲ τῶν δύο ὑπογραμματικῶν ὁ μὲν Κωνσταντῖνος Σταυράκης ἔνδεκα, ὁ δὲ Γεώργιος Δημητρίου ὀκτώ. Μεταξὺ τούτων ἔχουσιν ἐνεργεῖσθαι οἱ κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον τεθειμένοι ὄροι τῶν κάρτων ἔν τε τῇ διανομῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων, ἐν τῇ τῶν φαμηλιατικῶν, καὶ τῶν ἄλλων τοῦ Κλήρου εἰσοδημάτων. Προσδιοριζομένης δὲ ἐν ἐκάστῳ κάρτῳ τιμῆς πρὸς 6 γρ. ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἐκ τῶν κληρικῶν παραχωρεῖν τὴν χρῆσιν τῶν κάρτων αὐτοῦ ἐτέρῳ τινὶ τῶν νοταρίων γραφένῳ· ἀλλὰ καὶ ἀπόντος τινὸς ἐξ αὐτῶν δι' ἀσθένειαν ἢ ἄλλην τινα γνωστὴν αἰτίαν ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας οἱ λοιποὶ πληροῦν τὰ κάρτα αὐτοῦ καὶ ἀποδιδόναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῶν κάρτων δικαίωμα, κατὰ τὴν ἐκκοπεῖσαν τιμὴν ὡς εἴρηται. II' Ἐστῶσαν διωρισμένοι δύο οἱ ἐγκριθέντες παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν Λεσπότου. Ὁ μὲν σημειωτής, ὁ δὲ θεωρητής τῶν γραμμάτων καὶ ὁ μὲν κρατῇ τὸ κατάστιχον τῶν κάρτων καὶ σημειοῖ ἕκαστον γράμμα ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐκάστου γράφοντος αὐτὸ ὀπισθογράφων ἐπὶ τοῦ γραμματός τὸ «ἐσημειώθη», ὁ δὲ παρατηρῇ ἀκριβῶς ὅπως ἕκαστον γράμμα ὑπάρχῃ εὐλογον καὶ ὀρθόν, καὶ σύμφωνον τῇ τάξει τῆς ἐκκλησίας· ἐγκρίνων δὲ ὀπισθογράφῃ ἐπίσης διὰ τοῦ «ἐθεωρήθη» ὑποκείμενος εἰς εὐθύνην ἀπολογίας ἐν πάσῃ περιστάσει κακῶς ἐκδοθέντος γραμματος. Θ' Μηδεὶς τῶν μὴ ἐχόντων κάρτα ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐλῇ γραφένῳ ἔχῃ δικαίωμα γράφειν γράμματα ἐκκλησιαστικά καὶ πατριαρχικά· ὅποιονδήποτε δὲ γράμμα τῷ κλήρῳ ἀναγόμενον οὐ φέρει τὸ «ἐσημειώθη» τοῦ καταστιχαρίου, οὐδαμῶς ὑπάρχῃ δεκτὸν μήτε παρὰ τῷ θεωρητῇ, μήτε εἰς ὑπογραφὴν Πατριαρχικὴν καὶ ὁ διὰ ραδιουργίας τολμήσας παραβῆναι ταύτην τὴν τάξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων ποινῇ αὐστηρᾷ ὑποβαλλέσθω, κεκωλυμένου ὄντος προσέτι τοῦ δίδοσθαι κάρτα πρὸς ἄλλους ἔξωθεν, μὴ συνηριθμημένους δηλονότι τοῖς διημερεύουσι καὶ γράφουσιν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ κληρικοῖς. I' Πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ νοτάριοι ὀφείλωσι διημερεύειν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ αὐλῇ, ἐπιμελεῖσθαι τε καὶ βελτιοῦσθαι ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῶν ἀναφερόμενοι περὶ παντός τῷ μεγάλῳ ἀρχidiaκόνῳ καὶ ὀφείλοντες ἐμφανίζειν αὐτῷ ἀείποτε τοὺς ζητοῦντας ἀφοριστικά ἢ ἄλλα ἐκκλησιαστικά γράμματα. Ὅστις δὲ τῶν κληρικῶν ἢ νοταρίων λείπῃ πολλὰς ἢ ὀλίγας ἡμέρας κατὰ σειρὰν ἐκ τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς ἄνευ εἰδήσεως καὶ ἀδείας τοῦ μεγάλου ἀρχidiaκόνου, στερεῖται τοῦ δικαίωματος τῶν κάρτων αὐτοῦ δι' ἓνα μῆνα πρὸς παιδείαν αὐτοῦ. Πᾶν δὲ γράμμα τοῦ κλήρου ὀφείλωσι παρρησιάζειν τῷ μεγάλῳ ἀρχidiaκόνῳ καὶ ἄνευ τῆς εἰδήσεως αὐτοῦ μηδεὶς τῶν κληρικῶν καὶ νοταρίων δύναται ἀναλαμβάνειν οὐδεμίαν ὑπόθεσιν. Ἐπὶ τούτοις ὀφείλωσι φυλάττειν ἀσφαλῶς

ὅλα τὰ περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων ἔγγραφα ἐν φύλαξιν μετ' ἀριθμῶν προσέχοντες καὶ τὸν κώδικα ἐπὶ ποινῇ αὐστηρᾷ ἵνα μήτε αὐτὸς ἐκδώσῃ, μήτε παρ' ἄλλου ἐξαχθῇ λαθραίως ἔγγραφου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἢ ἄλλου ἴσον, ἄνευ εἰδήσεως τοῦ μεγάλου ἀρχιεπισκόπου. ΙΑ καὶ τελευταῖον ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις τοῦ Κριτηρίου ἀνερχόμενοι κληρικοὶ συσκέπτονται πρότερον περὶ τῶν δικασθησομένων ὑποθέσεων· παρευρίσκονται δὲ ἐν τῷ Κριτηρίῳ πάντοτε τρεῖς τῶν ὁφικιάων ἱερέων, καὶ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ἐφημερίων οἱ μᾶλλον προσέχοντες. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐχόντων ὁφικία κληρικῶν καὶ τῶν ἐφημερίων, οἱ νοτίριοι, οἱ μὴ ἔχοντες δηλονότι ὁφικία καὶ οἱ λοιποὶ ἴστανται ἐν τῷ Κριτηρίῳ μὴ ἔξδον αὐτοῖς παρακάθησθαι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐφεξῆς διάταξις ὥς ἔχουσα τὸ εὖλογον καὶ εὐπροεπὲς ἐνεκρίθη καὶ διετάχθη ἤδη τῇ ἐγκρίσει καὶ γνώμῃ τοῦ Παναγιωτάτου Δεσπότης ἡμῶν, οὐκ ἀπᾶν ἔδοξε καταχωρηθῆναι ἐν τῷ παρόντι ὁροθετηρίῳ. Ὅθεν τὸ ἀπὸ τοῦδε τὰ διαζύγια μὴ ἐκδίδονται ὥς τὸ πρότερον περιέχοντα δηλονότι τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίας καὶ τὴν λοιπὴν σειρὰν τῶν ἐγκλημάτων τῶν διαzeugνυμένων, ἅτοπον γὰρ ἔδοξε αὐτοὺς τούτους περιφέρειν τὰς ἀποδείξεις τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀτασθαλιῶν καὶ κατηγοριῶν ἔξ ὧν πολλάκις ὑπάρχουσι καὶ πνευματικώτεροι. Γράφονται δὲ τὰ διαζύγια καὶ ἡ αἰτία καὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἀποδείξεις ἐν ἰδιαιτέρῳ κώδικι φυλασσομένῳ κατὰ καιροὺς παρὰ τῷ μεγάλῳ Πρωτοσυγγέλλῳ παρ' οὗ τοῖς διαzeugνυμένοις δίδεται σύντομος ἀπόδειξις, ἀπλῶς τὴν διάζευξιν δηλοποιούσα, ἀναφέρονσα δὲ τὸ φύλλον τοῦ κώδικος ἐν ᾧ κατέστρωται τοῦ διαζυγίου ἡ προᾶξις ἢ τὴν πατριαρχικὴν ὑπογραφήν καὶ ἀπόφασιν φέρουσα.

Ταῦτα τοίνυν τὰ ἐν ἑνδεκα κεφαλαίοις διειλημμένα ὡς ἄριστα καὶ λίαν συντείνοντα εἰς εὐταξίαν καὶ εὐκλειαν τοῦτε ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου καὶ τοῦ συστήματος τῶν ἐντιμολογιωτάτων κληρικῶν καὶ σύμφωνα τῷ προνοητικῷ σκοπῷ τοῦ... Πατριαρχοῦ... κοινῶς ἐγκριθέντα καὶ κυρωθέντα ὑπεγράφη παρὰ τῶν τοῦ ἱεροῦ Κριτηρίου μελῶν καὶ ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Σεβασμιωτάτης Παναγιότητος εἰς διηνεκὴ ἔνδειξιν καὶ ἐνέργειαν ἀπαράλλακτον καὶ ἀπαραχάρακτον.

Ἐτεὶ σωτηρίῳ ,αωμε'. Ἰουλίου α'.

Ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος

Ὁ Μέγας Σύγκελλος

Ἀγάπιος

Ὁ Μέγας Ἀρχιεπίσκοπος

Ὁ Μέγας Οἰκονόμος

Μιχαὴλ

Κώδ. Κριτίου Α. 316-317

Ε β 1. Ὁ γιάννης παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλε τὰ κατ' αὐτὸν ἐναντίως συμβάντα καὶ κακοπραγίας γέμοντα· δυνάσται καὶ γὰρ ἑξωτερικοὶ τινες συναθροισθέντες ἐδέσμευσαν αὐτὸν σιδηροδέσμιοι καταστήσαντες, καὶ ἀγαγόντες ἱερέα τινὰ δυναστικῶς ἠνάγκασαν ἐκεῖνον, καὶ μετὰ βιαίας ὁρμῆς ἐβίασαν, ἐπὶ τῷ στεφανῶσαι τοῦτον τὸν γιαν. μετὰ τινος γυναικός, σεβαστῆς ὀνόματι, θυγατρὸς τοῦ ντελῆ γιάννη, καίτοι ἐχούσης ἕτερον ἄνδρα νόμιμον, Ἰωάννην κἀκεῖνον καλούμενον Θεσσαλονικέα· ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ προσταλθεὶς ἱερεὺς ἐστεφάνωσεν αὐτοὺς χωρὶς συγκαταθέσεως καὶ γνώμης αὐτοῦ τοῦ γιάννη κῶου, ὅστις μετὰ τὴν τυραννικὴν ταύτην ραδιουργίαν, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς ρηθείσης Σεβαστῆς χωρὶς τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτῆς, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησε καὶ αὐτόθεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ταύτης, μὴ ἀνεχόμενος τοῦ συνοικεῖν τῇ Σεβαστῇ, ἀλλ' ἀποστρεφόμενος τὴν κοινωνίαν αὐτῆς κἀκεῖθεν ζητεῖ διαχωρισθῆναι τῆς κακοσυζυγίας ταύτης. Διό, εἰ οὕτως ἔχει, ἐδεήθη **ἡμετέρου πατριαρχικοῦ γράμματος** εἰς ἀνατροπὴν καὶ διάλυσιν τῆς δυναστικῆς ταύτης συζεύξεως καὶ ἐλευθερίαν αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα νόμιμον, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν· καὶ γράφοντες **ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς** ἵνα τὸ παράλογον ψευδοστεφάνωμα καὶ παράνομον, ὅπερ συνετελέσθη ἐν δυναστείᾳ καὶ βίᾳ τῶν ρηθέντων ἑξωτερικῶν προσώπων, ὑπάρχῃ τελείως ἄκυρον καὶ ἀσύστατον κατὰ νόμους, καὶ ὥς μὴ γεγονὸς λογιζόμενον· καὶ ὁ διαληφθεὶς Γιάννης κῶος ἀπέχῃ τῆς συναφείας καὶ συνοικίσεως τῆς Σεβαστῆς, μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχων πρὸς ἐκεῖνην, ἔχῃ δὲ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα νόμιμον, ἣν ἂν βούληται, καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνην κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῷ καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν διαζύγιον αἰψ'.

Κώδ. Κριτίου Β. 255

Διαζύγιον ἐπὶ μοιχείᾳ Περιδικῆς ἱατροῦ

Ε' β 2. Τῆς ἐκκλησιαστικῆς περὶ πάντα προνοίας ἔργον διατελεῖ σκοπιμώτατον ἢ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ χριστιανῶν διεξαγωγή καὶ κυβέρνησις ἣν περὶ πολλοῦ ποιουμένη, ὥς οὐ ἔνεκα καὶ τέλος αὐτῆς σπουδὴν καταβάλλεται οὐ τὴν τυχούσαν ποικίλα καὶ πολυειδῆ ἀνευρίσκειν ἀλεξιτήρια καὶ ταῦτα πανσόφως καὶ εὐμεθόδως κιρνώσα, οἷά τις ἱατρὸς πανάριστος διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐξουσίας τοῦ παναγίου πνεύματος τοῖς προσιοῦσι μετ' εὐλαβείας προσφέρεται, καὶ ἐξιάται τὰ αὐτῶν ἀρρωστήματα, ὅσισις συνεργείᾳ τοῦ μισοκάλου περιπεσεῖν τούτοις συνεβέβηκει ἀμεληθέντες ὁλομε-

λείας ἐκρήγνυνται ἔρμαιον τῷ δυσμενεῖ καὶ πολεμίῳ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας γιγνόμενοι διὸ καὶ ἡμῖν θείῳ ἔλλει τὴν ἀνωτάτην τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου περιωπὴν κληρωσαμένοις καὶ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ διοίκησιν τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν καὶ ὁρθοδόξων χριστιανῶν ἐμπεισιτευμένοις τῇ τοιαύτῃ πνευματικῇ ἱατρείᾳ χρηστέον ἐστί, ἐφ' ὧν τὰ πάθη ἰάσιμα πέφυκε καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὅρων τε καὶ κανόνων ἐρανιστέον τὰ κατάλληλα φάρμακα καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν θεραπείαν τοῖς κάμνουσιν ἐπενεκτέον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἀνενέχθη καὶ ἐδηλοποιήθη ἡμῖν δι' ἀναφορᾶς ἐσφραγισμένης ὑπογραφαῖς καὶ μαρτυραῖς κληρικῶν καὶ γερόντων τῆς πολιτείας ταύτης, ὅτι ὁ Μιχαλάκης Περδικάρης ἱατρός, ὁ ἐκ Μονεμβασίας, συνεξεύχθη μὲν γυναικὶ νομίμῳ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ ἐστεφανώθη ἐκκλησιαστικῶς, οὐκ ἴσχυσε μέντοι διαφυλάξαι τὸν γάμον αὐτοῦ τίμιον καὶ τὴν κοίτην ἁμίαντον καθὼς ἡ ἐκκλησιαστικὴ νομοθετεῖ νομοθεσίᾳ ἡ γὰρ κρίμασιν οἷς οἶδεν ὁ Θεὸς συνοικεῖν αὐτῷ κληρωθεῖσα γυνὴ αὕτη, περίπου τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ γάμου μοιχεύεσθαι ἤρξατο καὶ συμμολύνεσθαι ἐτέρῳ ἑραστῇ καὶ μοιχῷ ὃν καὶ λαβεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀναισχυντίαν καὶ ἀτοπίαν τοῦ πράγματος ἐνεγκεῖν μὴ δυνάμενος θυμοῦ τε καὶ ὀργῆς πληρωθεὶς, ὥς εἰκός, τὸν μὲν μοιχὸν διαχειρίζεται, τὴν δὲ μοιχευομένην ἔπληξε μὲν, οὐκ ἐθανάτωσε δὲ εἰτα συλληφθεὶς καὶ εἰς δεσμοκτήριον ἐμβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε κρατούντων ὑπεξέφυγε νυκτὸς τὸν ἐπιόντα κίνδυνον καταδικασθεὶς εἰς φυγίαν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἐλθὼν δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγεννημένον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Γεράσιμον, καὶ ἐξομολογησάμενος τὰ κατ' αὐτὸν ἔτυχε παρ' ἐκείνου ἀδείας τοῦ δύνασθαι συνοικῆσαι ἐτέρῳ γυναικὶ νομίμῳ ἐκκλησιαστικῶς διὰ συγχωρητικοῦ ἐκείνου γράμματος, ὅπερ ἤδη ἐνεφανίσθη ἡμῖν, βουλόμενος δὲ καὶ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος τὴν τοιαύτην αὐτῷ ἄδειαν δοθῆναι, καὶ δὴ προσπεσὼν τέως τῷ ἔλλει τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐν κατανύξει ψυχῆς καὶ συντριβῇ καρδίας τὴν ἐπὶ τοῖς τολημηθεῖσι συγχώρησιν ἐξαιτούμενος διὰ *συνδοικῆς ἐπικρίσεως* τὴν ἀπὸ τῆς μοιχαλίδος αὐτοῦ γυναικὸς αἰτεῖται διδάξεν. Τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν *συνδοικῶς* περὶ τούτου συνδιασκεψαμένη ἀποφαίνεται μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἵνα ὁ ρηθεὶς Μιχαλάκης Περδικάρης ἱατρός μηδεμίαν ἔξῃ τοῦ λοιποῦ γαμικῆν συνάφειαν μετὰ τῆς φωραθείσης πόρνης γυναικὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπάρχῃ διευγνόμενος καὶ κεχωρισμένος αὐτῆς. Οἱ γὰρ θεοὶ καὶ ἱεροὶ νόμοι τῆς Ἐκκλησίας ρητῶς ἀποφαίνονται χωρίζεσθαι ἀπ' ἀλλήλων ἐπειδὴν ἐπὶ μοιχείας ἐγκλήματι ἡ γυνὴ φωραθῇ διὸ καὶ διεξέυξαμεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ἐδώκαμεν δὲ ἄδειαν τῷ Μιχαλάκῃ Περδικάρῃ συζευχθῆναι ἐτέρῳ νομίμῳ γυναικὶ καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην ἐκκλησιαστικῶς μηδεὶν ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ.

Κώδ. Οίκ. Πατριαρχείου Ε, σ. 289

Σαμουήλ ἐλέω Θεοῦ κ. λ. π.

Ε β 3. Αὐτὸ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος γίνεται δῆλον ὡς ὁ μισερ σκαρλάτος μανροκορδάτος Χῖος υἱὸς τοῦ ποτὲ Κωνσταντίνου Τζελεμπῆ ἐλθὼν εἰς τὰ ὧδε σωματικῶς, καὶ παρὰ τὸς ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος ἀνήγγειλε καὶ ἐδηλοποίησεν ὡς ὑπανδρεύθη καὶ ἔσχε γυναῖκα νόμιμον ἐν τῇ πολιτείᾳ Σμύρνης τὴν Σταματούλαν θυγατέρα τοῦ κυρίτζη παναγιώτου πιτακοῦ πρὸ χρόνων ἤδη ἔνδεκα μεθ' ἧς συζήσας καλῶς ἐν διαστήματι χρόνων τριῶν μετὰ ταῦτα ἐπεγένετο αὐτῇ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ πάθος χαλεπὸν μελαγχολίας ὡς μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν ὑπομένειν τὰ ἐκ τοῦ πάθους τούτου ἐπαγόμενα αὐτῷ λυπηρὰ καὶ ὀχληρὰ δεινὰ ἀδύνατον ποιοῦντα τὴν μετ' ἐκείνης συνοίκησιν αὐτοῦ καὶ συμβίωσιν· ὅθεν καὶ ἐξήτει τὴν ἀπ' ἐκείνης ἐκκλησιαστικὴν διαζεύξιν. Συμπαρὼν δὲ ἐνταῦθα καὶ ἱερώτατος μητροπολίτης Σμύρνης ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος Ἀσίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Νεόφυτος ἐνεφάνισε καὶ ἔδειξε τῇ ἡμῶν μετριότητι γράμμα τοῦ ρηθέντος Παναγιώτου περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ταύτης, δι' οὗ ἀποκαταστήσας ἐπίτροπον πληρεξούσιον τὴν αὐτοῦ ἱερότητα εἰς τὸ ἀπαντῆσαι καὶ διορθῶσαι τὴν ἀγωγὴν ταύτην τοῦ ρηθέντος Σκαρλάτου ἐπὶ τοῦ **ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου**, καὶ ἐξιῶσαι τὰ διαφερόμενα αὐτὰ μέρη κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικῶς καὶ συνοδικῶς ἀναφανέντα εὐλογον τρόπον, καὶ προβληθείσης εἰς μέσον τῆς διαφορᾶς αὐτῶν ταύτης, καὶ γυμνασθείσης κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας· ἐπειδὴ τὸ τῆς μελαγχολίας αὐτὸ πάθος τῆς ρηθείσης Σταματούλας ὁμολογήθη καὶ παρὰ τῶν γονέων αὐτῆς πρὸ χρόνων ἤδη δευτέρῳ συμβεβηκέναι αὐτῇ, καὶ ἀνίατον ἀναφανῆναι ἅτε τοῦ ρηθέντος Σκαρλάτου πολλὰ προσπαθήσαντος καὶ δαπανήσαντος καὶ πολλοὺς τόπους ἀμείψαντος ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ καὶ ἰατρειᾷ αὐτῆς ἐκκλησιαστικοῖς τε καὶ ἰατροῖς βοηθήμασι χρησαμένου καὶ τοῦ πάθους οὐδαμῶς ἐνδεδωκότος, ἄλλως τε καὶ τῶν ἱερῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας ρητῶς ἀποφαινομένων ὡς ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον πάθος τῇ γυναικὶ ἐπισυμβῇ τὸν ἄνδρα ὑπομένειν ἄχρι τριετίας ἐπ' ἐλπίδι τῆς θεραπείας αὐτῆς· μετὰ δὲ τὴν τριετίαν διαλύεσθαι ἀπ' αὐτῆς ἀνίατου ἀναφανέντος τοῦ πάθους. Ὁ οὖν μνησθεὶς μισερ Σκαρλάτος προβαλλόμενος τὴν δεκαετὴ ὑπομονὴν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνίατον τοῦ πάθους τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ταύτης ἐξήτει τὴν ἀπ' ἐκείνης διάλυσιν. Καὶ δὴ τελευταῖον ἀδυνάτου ἀναφανείσης τοῦ λοιποῦ τῆς μετὰ συνοικίσεως τοῦ ρηθέντος ἀνδρογύνου συγκατένευσεν ἐπ' αὐτῇ καὶ ὁ ρηθεὶς ἱερώτατος μητροπολίτης Σμύρνης καὶ συνάδελφος ἡμῶν κύρ Νεόφυτος ὁ καὶ ἐπίτροπος τῶν γονέων αὐτῆς ἐπὶ τῇ διαλύσει ταύτη. Ἐπειδὴ ὁ ρηθεὶς μισερ Σκαρλάτος ἔφθασε λαβεῖν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γάμου τὴν τε

προϊκα τῆς ρηθείσης γυναικὸς αὐτοῦ γεγραμμένην διὰ προικοσυμφώνου, ἔτι δὲ καὶ ἑξ χιλιάδας τῶν γροσίων λόγῳ τραχώματος παρὰ τοῦ εἰρημένου πατρὸς αὐτῆς ἄτινα καὶ ἔμελλεν ἐπιστρέψαι ἀπαιτούμενα παρ' αὐτοῦ, ζητῶν δὲ καὶ αὐτὰ καὶ ἅπερ πεποίηκεν ἔξοδα καὶ δαπανήματα ἰδίως διὰ τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἐν διαστήματι χρόνων τοσούτων σημποσούμενα εἰς δύο χιλιάδας καὶ ἑξακόσια γρόσια, μετὰ **ἐκκλησιαστικῆς διακρίσεως** ἀπεφάνθη λαβεῖν αὐτὸν ἀντὶ τῶν ὧν προϋβάλετο ἑξόδων χίλια ἑπτακόσια πεντήκοντα γρόσια καὶ καταβιβάσαι καὶ κρατῆσαι αὐτὰ ἀπὸ τῶν ὧν ἔμελλεν ἐπιστρέψαι καὶ ἀποδοῦναι ἑξ χιλιάδων γροσίων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν λόγῳ ἀρραβῶνος δοθέντων παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν δακτυλιδίων κρατῆσαι τὸ ὕπερ ἑκάτερον μέρος δέδωκεν ἰδίως δακτυλίδιον. Τὴν δὲ προγαμιάαν δωρεάν τὴν καίνεταν λαβεῖν αὐτὴν τὴν ρηθεῖσαν αὐτοῦ γυναῖκα ὡς νόμιμον αὐτῆς δίκαιον. Καὶ τὰ μὲν προικιμαῖα ἱμάτια τῆς ρηθείσης Σταματούλας τὰ ἐν τῇ προικοσυμφώνῳ αὐτῆς περιεχόμενα ὅσα σώζονται λαβεῖν τὴν ρηθεῖσαν Σταματούλαν ὡς προικιμαῖον αὐτῆς δίκαιον. Ὅσα δὲ κατεσκεύασε καὶ ἔδωκ' αὐτῇ εἰς ἱματισμὸν καὶ στολὴν ἀνήκοντα ὁ ρηθεὶς μισὲρ Σκαρλάτος λαβεῖν αὐτὸν ταῦτα ὡς ἴδια αὐτοῦ πράγματα καὶ τῇ τρόπῳ τούτῳ λαβεῖν πέρας πάσας τὰς μεταξὺ διαφορὰς τοῦ εἰρημένου ἀνδρογύνου καὶ γενέσθαι τὴν διάλυσιν αὐτοῦ κατὰ τελείαν ἐξόφλησιν καὶ διόρθωσιν. Ἐφ' ᾧ τινι ἐξισασμῷ καὶ διορθώσει κατὰ συναίνεσιν καὶ εὐαρέστησιν ἑκατέρων τῶν μερῶν γενομένη, ὁ μὲν ρηθεὶς Σκαρλάτος ἐπέστρεψε καὶ ἀπέδωκε τέσσαρας χιλιάδας καὶ ἑξακόσια πεντήκοντα γρόσια ἀντὶ τῶν ὧν ἔλαβε ἑξ χιλιάδων τῶν γροσίων τοῦ τραχώματος κατὰ τὴν γενομένην ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομικὴν συγκατάβασιν διὰ τὰ ἅπερ πεποίηκεν ἔξοδα εἰς τὴν ἰατρολείαν αὐτῆς ἄτινα ὡς λαβὼν ὁ ρηθεὶς συνάδελφος ἡμῶν ἱερώτατος μητροπολίτης Σμύρνης κύρ Νεόφυτος ὡς ἐπίτροπος τῶν γονέων τῆς ρηθείσης γυναικὸς αὐτοῦ ἔτι δὲ καὶ τὴν ρηθεῖσαν προγαμιάαν δωρεάν ὁμολόγησεν ὡς ἐξισάσθη καὶ διωρθώθη μετ' αὐτοῦ τοῦ Σκαρλάτου κατὰ τελείαν ἐξόφλησιν καὶ διόρθωσιν, καὶ ὅτι μετὰ τὴν γενομένην ταύτην διάζευξιν καὶ τὸν ἐξισασμὸν οὐκ ἔχει ζητεῖν παρὰ τοῦ ρηθέντος μισὲρ Σκαρλάτου, οὔτε ἡ ἱερότης αὐτοῦ οὔτε οἱ γονεῖς τῆς ρηθείσης Σταματούλας πολὺν ἢ ὀλίγον τι μέχρι καὶ ἐνὸς ὀβολοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ μισὲρ Σκαρλάτος ὁμολόγησε καὶ αὐτὸς ὡς οὐκ ἔχει τοῦ λοιποῦ ἀγωγὴν τινα καὶ ἀπαίτησιν ἧν τινασοῦν ἢ κατὰ τῆς ἀποξενθείσης αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ ρηθείσης Σταματούλας, ἢ κατὰ τῶν γονέων αὐτῆς, ἢ περὶ τῶν ὧν πεποίηκεν ἑξόδων εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῆς, ἢ περὶ ἄλλου οὐτινοσοῦν πράγματος, ὡς γενομένης μεταξὺ αὐτῶν τελείας ἐξοφλήσεως καὶ διαλύσεως κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα τρόπον. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν **ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν γράμμα** παραστατικὸν τῆς παραγενομένης ἐκκλησιαστικῆς διαζευξέως τοῦ ρηθέντος μισὲρ Σκαρλάτου ἀπὸ τῆς ρηθείσης

Σταματούλας. Ναί μὲν καὶ τῆς τελείας αὐτῶν ἐξοφλήσεως ἐξισαμοῦ τε (sic) καὶ διορθώσεως ἀπὸ πάσης καὶ παντοίας ἀγωγῆς καὶ ἀπαιτήσεως εἴτε προικιμαίων εἴτε τραχώματος εἴτε ἀρραβῶνος, εἴτε ἄλλου οὔτινοςοῦν εἶδους ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερετίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν. Καὶ ἐδόθη τῷ ρηθέντι μισερ Σκαρλάτῳ Χίῳ υἱῷ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Τζελεπῆ ,α ψ ξ δ

Ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδ. IV

† Κυζίκου **Γεράσιμος**, † Νικομηδείας **Νικηφόρος**, † Χαλκηδόνος **Ἰωαννίκιος**, † Δέρκων **Διονύσιος**, † Ἀθηνῶν **Βαρθολομαῖος**, † Κρήτης **Γεράσιμος**, † Μεσημβρίας **Ἀνθιμος**, † Μιτυλήνης **Ἀνθιμος**, † Διδυμοτείχου **Νεόφυτος**, † Φαναρίου **Μακάριος**.

Κώδιξ (Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου) Ε. φ. 13

Διονύσιος

Ἐπειδὴ ὁ Παναγιώτης τῶν Βράνα κατὰ τὸ χορίον διπλοκονίου κάπηλος, κινήσας ἀγωγὴν ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκατημένης, κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Βασιλικῆς τοῦ Ἰωάννου, ἑκατηγόρει λέγων, ὡς κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐξαγαστᾶσα τῆς στρωμνῆς ἀπῆλθεν εἰς τὸ καταγώγειον, κακεῖ συνέλαβεν αὐτὸς ταύτην μετὰ τινος ἀνθρώπου συνούσαν, τῆς δὲ λεγούσης ἀπελθεῖν κατὰ χρεῖαν, καὶ μὴ ἔχειν εἶδησιν ἁμαρτίας, ἀποδείξων μὴ ὄντων (sic) ἀπεφηνάμεθα δεχθῆναι ταύτην ὄρκον εὐαγγελικόν, καὶ ἀθωῶσαι ἑαυτήν, ἡ δὲ διστάζουσα καὶ μὴ θέλουσα δεχθῆναι ὄρκον ἔδειξεν ἑαυτὴν ὑπαίτιον. Ὅθεν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μὴ στέργοντος ἔτι τὴν μετὰ ταῦτα συνοίκησιν, ὡς προφανῶς ἐλεγείσης ἐπὶ μοιχείᾳ, καὶ ζητοῦντος τὴν ἀπὸ ταύτης διάλυσιν, ἡ μετριότης ἡμῶν κατὰ τοὺς θείους κανόνες τοὺς κελεύοντας, γυναῖκα ἐλεγχομένην ἐπὶ μοιχείᾳ διασπᾶσθαι τοῦ ἀνδρὸς μὴ στέργοντος ταύτην, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος, ἐχώρησεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διέταξε καὶ δέδωκεν ἄδειαν τῷ Παναγιώτῃ αὐτῷ συνοικῆσαι ἐτέρᾳ γυναικὶ νομίμῳ ἢ ἂν βούλοιο. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν καὶ δήλωσιν τῆς διαζεύξεως ταύτης ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν διαζευκτικὸν γράμμα, καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ τῷ Παναγιώτῃ Βράνα καπήλῳ ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχξβ'.

Διονύσιος.

Ἐπειδὴ ἡ Φωτινὴ ἀπελευθέρα τοῦ κηρ Διγενῆ κατὰ τὴν ἐνορίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς τὸν Γαλατᾶν καὶ ὕβρισεν αὐτὴν ἀτίμως καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐλκύσας εἰς τὴν ἐξωτερικὴν κρίσιν ἐνεφάνισεν αὐτὴν κατηγορῶν καὶ διὰ χοτζετίου ἀπέβαλε καὶ ἐδίωξε αὐτὴν ἐνεφανίσθη καὶ τὸ χοτζέτιον ὕπερ ἐγένετο κατ' αὐτῆς,

ὄθεν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους κελεύοντας, γυναῖκα ἀτιμαζομένην ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρός, καὶ μὴ στέργουσιν τὴν ὕβριν διασπᾶσθαι, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν. . . . ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχξβ΄ ὁ **Διονύσιος**.

Ἐπειδὴ ἡ Μπαλάσα Μαυρουδῇ κατὰ τὸ κερασσοχώριον ἐλθοῦσα ἐπὶ συνόδου τῆς ἡμῶν μετριότητος προκαθημένης, ἀνήνεγκεν ὥς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Κώνστας, ἐργάτης, καταφρονήσας αὐτῆς ἐλκυσεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κριτήριον, ἐμφανίσας αὐτὴν οἷς οὐκ ἔδει, ὥς ἐπίβουλος τῆς τιμῆς αὐτῆς καὶ ὁμολογῶν κατ' αὐτῆς αἰσχρὰ ἀπέλυσεν αὐτὴν βίᾳ καὶ διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως ἐχώρισεν αὐτὴν ἀπορρίψας καὶ καταλιπὼν οὕτως ἀνεπιμέλητον καὶ ἐν ἀτιμίᾳ. διὸ μὴ φερούσης τὴν αἰσχύνην ταύτην καὶ καταφρόνησιν, ὅφ' οὗ ἔδει περιθάλπεσθαι καὶ διαζύγιον αἰτησάσης παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐθεωρήθη τὸ χοτζέτιον τῆς κρίσεως διαλαμβάνον τὴν διώξενξιν αὐτῆς παρ' ἐκείνου.

Καὶ μετὰ τοῦτο παρέστησαν μάρτυρες ὁ μανόλης ἀγάλου, καὶ Πέτρος Ἰωάννου καὶ Γεώργιος Δημητρίου καὶ κωνσταντῆς Γεωργίου ἅπαντες ἀπὸ κερασσοχωρίου, οἵτινες ἀφορισμοῦ ἐκφωνηθέντος δι' ὁμοφορίου καὶ πετραχελίου ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν, καταφρονητικῶς δηλονότι φερόμενος κατ' αὐτῆς ὁ Κώνστας ἐκείνος ἀνὴρ αὐτῆς ἐλκύσαι εἰς ἐξωτέραν καὶ χωρῖσαι αὐτήν. Ὅθεν ἡ μετριότης ἡμῶν κατὰ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν, τῶν ἱερῶν κανόνων κελευόντων γυναῖκα καταφρονουμένην ὑπὸ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς καὶ ἐμφανιζομένην οἷς οὐ δεῖ; ἐπὶ ἀτιμίᾳ διασπᾶσθαι τούτου, διεχώρισεν αὐτὴν τῆς συναφείας ἐκείνου καὶ δέδωκεν αὐτῇ ἄδειαν συζυγῆναι ἄλλῳ ἀνδρὶ νομίμῳ ὧστιν ἂν βούλεται καὶ δὴ καὶ εἰς δήλωσιν ἐνεχείρισεν αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον ἔτει ,αχξγ΄ Ἰανουαρίου.

Διονύσιος

Ἐπειδὴ ἡ Ἀγγελίνα Δημητρίου κατὰ τὴν ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Ἀγίας, στᾶσα ἐνώπιον ἡμῶν ἐπὶ συνόδου, ἀνέφερε, μετὰ δακρύων ὅτι εἰκοστὸν δευτερον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς τρέχουσα, τριῶν ἀνδρῶν συζυγίας ἐχῆρσε, καὶ ἔμεινεν ἄπειρος πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀνθρώποις μετὰ ὀρφανῶν παίδων δύο τοῦ ὑστεροῦ αὐτῆς ἀνδρός, οὔτε οἰκίαν ἔχουσα, οὔτε ἄλλην τινα παραμυθίαν, καὶ ἐξήτει συζυγῆναι ἀνδρὶ νομίμῳ, λέγουσα ὥς ὁ πρῶτος λογισθεὶς αὐτῆς ἀνὴρ Ἰωάννης Ντάλος μυλοχαράκτης λαβὼν αὐτὴν ἀρξαμένην τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς, καὶ συνοικήσας μετ' αὐτῆς ἀνήβου οὔσης μῆνας ἕξ, εἶτα κληήσης γεγωνὼς μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε. καταλιπὼν αὐτὴν οὕπῳ φθάσασαν τὸν τῆς ἡβῆς χρόνον, ἥτοι τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς δωδεκαετίας καὶ ἄρξασθαι τοῦ δεκάτου τρίτου καθ' ὃν ἡβη λογίζεται. Μεθ' ὃν φθάσασα εἰς ἡλικίαν ἔλαβε Παναγιώτην ναύτην, κακέι-

νου τελευτήσαντος ἔλαβε Γεώργιον Χαλκέα, καὶ τούτου τελευτήσαντος ἐξήτει σινουικῆσαι τρίτῳ ἀνδρὶ ὥς τοῦ πρώτου μὴ λογιζομένου γάμου νομίμου διὰ τὸ ἄνηβον. Ὅθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος μάρτυρας ζητησάσης τὸ περὶ τοῦ του γινώσκοντας, παρέστησαν Ἀθανάσης Ἀδριανοῦ κάπηλος, Δημήτριος Ἰωάννου, ράπτης, Μανόλης Γεωργίου, λεπτοουργός, καὶ ἑμαρτύρησαν, φρικτοῦ καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ ἐκφωνηθέντος δι' ὁμοφροῦν καὶ ἐπιτραχηλίου οὕτω γινώσκειν, καὶ οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν, μήπω φθασάσης τὸν τῆς ἡβης χρόνον τελευτῆσαι τὸν Ἰωάννην Ντάλλον, δοθείσης αὐτῇ διὰ τὸ ὁφρανὴν εἶναι καὶ μὴ ἐχούσης ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους ἀκυροῦται τὴν πρὸ τῆς ἡβης συνοίκησιν κατὰ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν δέδωκεν αὐτῇ ἄδειαν συζυγῆναι τρίτῳ ἀνδρὶ νομίμῳ, ὅτινι ἂν βούλοιο, ὥς οὐδαμῶς λογιζομένου γάμου τοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνηβότητος· καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγράφη τὸ παρὸν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κώδικι ἐν ἔτει, *αχξγ'* Ἰανουαρίου.

Διονύσιος

Ἐπειδὴ ἡ Ἀμοίρησα ὀνόματι θυγάτηρ Ἰωάννου, ἀπὸ χωρίου Ἀνεμότιον τῆς μητροπόλεως Μηθύμνης, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, περιπαθῶς τὰ καθ' ἑαυτὴν (κατ' αὐτὴν) ἐξηγήσατο, ἀνδρὸς γὰρ ἔφη γεγονέναι τινὸς οὗ Γεώργιος ὄνομα, καὶ μεθ' ἱκανὴν συνδιαίτησιν ἐκείνου, διαζευχθῆναι ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον μητροπολίτου Μηθύμνης κυρ Μακαρίου, δεινῶν αἰτιαμάτων ἕνεκα τινῶν ἐκείνου τοῦ Γεωργίου, καὶ ἀρρήτων ἀνομιῶν, ὅστις μετὰ τὴν διᾶψευσιν, καὶ τὸ χριστιανικὸν σέβας προδοὺς ἐξώμοσε, διὸ καὶ μακρυνθεῖσα ἐκείνου, ἀδείας ἐδεήθη διὰ γράμματος διαζυγίου ἐτέρῳ προσαρμωσθῆναι ἀνδρὶ, ὥς ἐνδεία συνεχομένη καὶ τῶν πρὸς ζῶν ἀναγκαίων ἀποροῦσάτων οὖν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἡμῶν ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε μάρτυρας χρησίμους δύο αὐτόπτας αὐτηκόους γεγονότας τῶν διαπραχθέντων αὐτῶν κατὰ τόπον, Κωνσταντῖνον τοῦ Μαυρουδῆ καὶ Κωνσταντῖνον τοῦ Σάββα, μαρτυρήσαντας τὴν ἀλήθειαν οὕτως ἔχειν. Τούτου χάριν δεδώκαμεν ἄδειαν αὐτῇ καλῶς οὔσῃ διεζευγμένη, καὶ ἀπολελυμένη ἀνδρὸς, εἰς ἄλλον ἐλθεῖν γάμον δεύτερον, καὶ μεθ' ἐτέρου στεφανωθῆναι οὐ ἂν ἐθελήσοι ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν ἀναντιρρήτως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη αὐτῇ. *αχοα'.*

φύλλον 13 β

Διονύσιος

7. Ἐπειδὴ ἡ Ἄννα ἀπελευθέρα παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, ἐφάνη περιπεσοῦσα ἀνακεκαλυμμένη μοιχεῖα ἄνδρα γὰρ ἔχονσα Κανάκην ὀνόματι πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι αὐτοῦ, κλινήρους καὶ παραλύτου τυγχάνοντος ἔλαβε διὰ

καπινίου ἕτερον, παρὰ νόμῳ αὐτῷ συνοικοῦσα, προσενεχθεὶς οὖν καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δι' ἐπιταγῆς ἡμετέρας φοράδην ἐν κραββάτῳ, ἡμιθανὴς τις καὶ ζῶν νεκρός, καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν ἀπήντησε παραιτούμενος, καὶ ἀποδιοπομπούμενος αὐτῆς τὴν συνοίκησιν· τούτου χάριν τῆς προφανοῦς μοιχείας αὐτὴν ἀπαλλάττοντες, γράφομεν ἵνα ἡ Ἄννα αὕτη εἴῃ τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένη καὶ διεξευγμένη τοῦ Κανάκη αὐτοῦ, καὶ ἀπολελυμένη, καὶ ἔξη ἄδειαν στεφανωθῆναι εἰς γάμον δεύτερον χριστιανικῶς μεθ' ἑτέρου ἀνδρὸς ἀναντιρρήτως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχοα΄

Διονύσιος

8 Ἐπειδὴ ἡ Μαργιώτα, θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῶν Ταταούλων, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ζαφύρης τζεσμετζῆς, καταλιπὼν αὐτὴν ἀπεδήμησε, καὶ ἤδη χρόνους ἐπέκεινα τῶν πέντε, οὐκ ἐμνήσθη ὅλως αὐτῆς, ἐν στερήσει τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων εὐρισκομένης, (φύλλον 14α), ἀλλ' οὐδ' ἠκούσθη εἰ ἐν ζῳσι διατελεῖ, περὶ οὗ ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε μάρτυρας, τὸν τῆς ἐνορίας ἱερομόναχον Μερκούριον καὶ Μανόλην τοῦ Μάρκου, λεπτοργόν, καὶ Ἀποστόλην τὸν Ἰωάννου, κασάπην, καὶ Χατζῆ Γεώργιον, καὶ Πανταζῆ τοῦ Μιχαήλ, καὶ Πατέσταν τοῦ Νικολάου σπειζάρην, καὶ Μανιὸν τοῦ Ἀντωνίου, καὶ Κυριάκον τοῦ Φράγκου, δεξαμένη καὶ ἀφορισμὸν ἐκ ἐκκλησίας τοῦ μηδ' ὅλως δεχθῆναι παρ' ἐκείνου γραφὴν ἢ ἕξοδον. Τούτου χάριν διαλύοντες τὴν συζυγίαν ταύτην γράφομεν ἐννόμῳ, ἵνα ἡ διαληφθεῖσα Μαριώτα, εἴῃ διακεχωρισμένη καὶ διεξευγμένη τοῦ Ζαφύρη, ἀποξενωμένη τε καὶ ἀπηλλοτριωμένη αὐτοῦ, μηδεμίαν μετοχὴν ταύτης κεκτημένου τοῦ Ζαφύρη καὶ παρέχομεν αὐτῇ ἄδειαν, ὅπως ὥς ἀπολελυμένη καὶ ἐλευθέρα, λάβῃ ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς, ὃν ἂν ἐθελήσῃ ἀνεμποδίστως μηδενὸς ἐναντιουμένου· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐνεχειρίσθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον. ,αχοβ΄

Διονύσιος

9 Ἐπειδὴ ἡ Πέρδικα ὀνόματι θυγάτηρ τοῦ Σάββα ἀπὸ χωρίου τῶν Ἀσωμάτων παραστᾶσα ἐνώπιον ἡμῶν ἐπὶ συνόδον, ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Διαμαντῆς τοῦ Ἀποστόλη, καταλιπὼν αὐτὴν μετὰ βρέφους παιδίου, καὶ ἀποδημήσας οὐκ ἐπέστρεψε πρὸς αὐτήν, χρόνους ἤδη ἐπταί, μῆτε ἐμνήσθη ταύτης ὁλοτελῶς, ἐν πενίᾳ καὶ ἐνδείᾳ καὶ στερήσει τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων εὐρισκομένης, περὶ οὗ καὶ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε, Γεώργιον τὸν Διγενῆ Παξιμαδᾶν καὶ Παναγιώτην τοῦ Πέτρου, καὶ Χατζῆ Κωνσταντῆν τοῦ Χριστοφόρου καὶ Ἀλεξανδρῆν τοῦ Παπαδημητρίου καὶ Γεώργιον Βαρνιώτην μαρτυρήσαντας τὴν τοσοῦτων χρόνων

ἀπουσίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐδέξατο δὲ καὶ ἀφορισμὸν ὥς οὐκ ἔπεμψεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἔκτοτε μήτε γραφὴν μήτε ἔξοδον, μήτε ἑαυτὸν ἐφανερώσῃ. Τούτου χάριν κατὰ τοὺς θείους νόμους διελύσαμεν τὴν συζυγίαν ταύτην, καὶ γράφομεν ἵνα ἡ Πέρδικα αὕτη ὑπάρχῃ κεχωρισμένη καὶ διεξυγμένη τοῦ Διαμαντῆ ἐκείνου καὶ ἀπηλλοτριωμένη τελείως, μηδεμιᾶς συναφείας διαμεινάσης ματαξὺ αὐτῶν, καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν ὥς λελυμένη καὶ ἔλευ-
θέρα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐβελήσῃ, καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἀνα-
τιροῦν κατὰ νόμους, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐνε-
χειρίσθη καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον ἐν ἔτει ,αχοβ'.

Διονύσιος

Ἄρ. 10. Ἐπειδὴ ἡ Ἀκριβὴ ὀνόματι θυγάτηρ τοῦ Παναγιώτη, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Ἀγίας εἶχε μὲν ἄνδρα πρῶτον σό-
γιον ὀνόματι, μεθ' οὗ κακῶς βιοτεύσασα οὐδὲ ἔμεινεν ἕως τέλους τῇ συ-
ναφείᾳ ἐκείνῳ, ἀλλ' ἐχώρισεν ἐκεῖνος αὐτὴν διὰ χοτζετίου καὶ ἀπομακρύ-
νας καταλιπὼν ἄνετον καὶ ἀπολελυμένην, ἣτις χρῆζει συζυγίας ἐτέρας πρὸς
κυβέρνησιν τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ διαταξάντων ἡμῶν τὰ περὶ τοῦ χωρίσμα-
τος αὐτῆς παρέστησε μάρτυρας, τὸν σπανδωνὴν τοῦ ἀποστόλη καὶ πολύ-
ζων σουβατζῆν καὶ λιμπέρην κάπηλον, μαρτυρήσαντας εἶναι κεχωρισμένην
κατὰ τὸ χοτζέτιον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ κιπινίου συνώκησεν ἐτέρῳ ἀνδρὶ,
ὅπερ καὶ τέλεον ἀπηλλοτρίωσε ταύτην τῆς συναφείας ἐκείνης τοῦ πρώτου
ἀνδρὸς αὐτῆς, τούτου χάριν καὶ ἐκκλησιαστικῶς διεξυῤῥαμεν αὐτὴν ὥστε
εἶναι κεχωρισμένην βεβαίως ἐκείνου τοῦ Στοῦκου καὶ ἀπηλλοτριωμένην καὶ
ἀμέτοχον αὐτοῦ καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν αὐτῇ στεφανωθῆναι κατὰ νόμους

ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν τοῦ χωρίσματος κ.λ.π. 1672.

11. Ἐπειδὴ ὁ Γεώργιος τοῦ Θεοδωρῆ, εἶχε μὲν γυναῖκα Βασιλικὴν
ὀνόματι, θυγατέρα τοῦ παπᾶ Στρατῆ, πρὸ χρόνων δεκατεσσάρων διεσπεί-
σθησαν ἀλλήλων, διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ δυσκάθεκτον τῆς γυναικὸς καὶ ἀξύμ-
φυλον, καὶ ἀσυμβίβαστον, παραστάντων οὖν ἀμφοτέρων ἐπὶ συνόδου καὶ
ἐξετασθέντων (sic) τοῦ τρόπου τῆς διαζεύξεως αὐτῶν, ἔδειξεν ὁ ἀνὴρ διά-
φορα χοτζέτια, παριστόντων (sic) πολλὰς ἀταξίας τῆς γυναικὸς, πολλάκις
αὐτὸν αὐθαδῶς εἰς κριτήρια καθέλκυσσας καὶ ἀποτροπιασάσας τὴν συνοί-
κησιν αὐτοῦ καὶ ἀποξενωθείσης αὐτοῦ τελείως, ὥστε χρόνους τέσσαρας
περιέρχεται αὐτονόμως καὶ αὐτοθελήτως ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐξώκοιτος, ὡς
ἐστὶν αὐτῇ βουλευτὸν καὶ ἀρέσκον, ὅπερ καὶ μᾶλλον ὑπαιτίον ταύτην καθί-
στησιν, τὸ γὰρ ἐξώκοιτον, τὴν γυναῖκα παραιτησαμένην τὸν ἄνδρα, τοῖς
τὴν διάζευξιν (διάσκεψιν γράφει ὁ κώδιξ) ἐργαζομένοις λοιποῖς αἰτίοις,
παρὰ τοῖς θείοις νόμοις συντέτακται, καὶ ἀπαραιτήτως τὴν συζυγίαν διαλύ-
σιμον ; (διαλύσω γράφει ὁ κώδιξ) πέφυκε. Τούτου χάριν γράφομεν ἵνα ὁ

Γεώργιος οὗτος ὑπάρχει διακεχωρισμένος καὶ διεzeugμένος τῆς Βασιλικῆς αὐτῆς, καὶ ἀμέτοχος ταύτης ὡς ἀλλοτριωμένης αὐτοῦ τελείως, καὶ ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα ὅποιαν ἂν βουληθεῖ, καὶ στεφανωθῆναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος ἢ ἀμφιβάλλοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν διαzeugεως (διατάξεως γράφει ὁ κώδιξ) ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον πατριαρχικὸν γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ αὐτῷ Γεωργίῳ ,αχοβ’

φύλλον 13

Διονύσιος

12. Ἐπειδὴ ἡ παροῦσα γυνὴ Μαρία τοῦ Δημητρίου, ἀπὸ χωρίου τῶν Ἀσωμάτων, εἶχε μὲν ἄνδρα πρότερον, Δράκον ὀνόματι Κουφαντζῆν, καὶ ἐχωρίσθη ἐκείνου μετὰ τριετίαν, διὰ τὸ ἡλίθιον εἶναι καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν μὴ δυνάμενον ἐκτελεῖν, ὅστις καὶ ἄλλην πρὸ ταύτης ἔσχικεν γυναῖκα διεχωρίσθη κακείνης μετὰ ἑπταετίαν, διὰ τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα τῆς φύσεως, καθάπερ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, προφάσει ἔλαβεν ἄλλον ἄνδρα διὰ κεπηνίου, μεθ’ οὗ ἐγκυμονεῖ, τούτου χάριν διαλύοντες κατὰ νόμους τὴν συζυγίαν ταύτην κελεύομεν; ἵνα (φύλλον 14 β) ἡ Μαρία αὕτη ὑπάρχει κεχωρισμένη τοῦ Δράκου ἐκείνου καὶ διεzeugμένη, καὶ αὐτὸς ἀμέτοχος αὐτῆς, καὶ ξένοι ἀλλήλων καὶ ἀλλότριοι καὶ ἔχη ἄδειαν ἡ Μαρία αὕτη ἀναντιρρήτως λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν τάξει χριστιανικῇ ἀνεμποδίστως· ὅθεν καὶ ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον.

Διονύσιος

13. Ἐπειδὴ ἡ Μαργαρίτα ἀπὸ τῆς ἐγορίας τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἀγωγὴν ἐκίνησεν ἐπὶ συνόδου κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μήτρου Ψαρᾶ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ὁχριδῶν, ὅς ἔχει γυναῖκα κατὰ τόπον, καὶ πλάσματος ἄσυχν, ἔλαβε ταύτην ἐν ἀπάτῃ, καὶ συνώκησε παρανόμως, περὶ οὗ ἐρωτηθεὶς αὐτός, πρῶτον ἀρνήσεως ἐπὶ μικρὸν εἶχετο· μετὰ ταῦτα δὲ ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὁμολόγησε τὸ πταῖσμα αὐτοῦ, καὶ ἐφανέρωσεν ὡς ἔχει κατὰ τόπον γνησίαν γυναῖκα, τούτου χάριν διελύσαμεν κατὰ νόμους, τὴν παράνομον αὐτὴν συμπλοκὴν καὶ διεχωρίσαμεν αὐτοὺς ἀλλήλων, ὥστε εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν ἀλλοτρίους καὶ ἀμετόχους συναφείας, καὶ γράφομεν ἵνα ἡ Μαργαρίτα αὕτη εἴη διακεχωρισμένη, καὶ διεzeugμένη τοῦ Μήτρου καὶ ἀπληλοτριωμένη αὐτοῦ καὶ ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν τάξει ἐκκλησιαστικῇ καὶ χριστιανικῇ ἀνεμποδίστως· ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐδόθη τῇ αὐτῇ Μαργαρίτῃ ἐν ἔτει ,αχοβ’.

Διονύσιος

14. Ἰερώτατε μητροπολίτα Ἰωαννίνων ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Κερκυρῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργέ, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, καὶ ἄρχοντες χοήσιμοι, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ ὁ Ροῦσος ὀνόματι παραστὰς ἐνώπιον ἡμῶν, ἀνέφερεν ἡμῖν, ὅτι ὁ Ζῶτος ἠρραβωνίσθη τὴν Ζαφύραν, θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου, δι' ἱερολογίας, ἀπεδήμησεν εἰς ταξίδιον καὶ οὐκ ἐπέστρεψε χρόνους ἤδη ἔνδεκα, μήτε ἠκούσθη, ἀλλ' ἔμεινεν αὕτη ἀνάνδρος καὶ ἀνεπίσκεπτος ἕως τοῦ νῦν. Περὶ οὗ καὶ ἀπαιτηθεὶς μάρτυρας, παρέστησε τὸν Ἰωάννην Κόπτζαλην, καὶ τὸν Μόσχον τοῦ Ἰωάννου καὶ τὸν Χρυσοβέργην τοῦ Εὐσταθίου, οὔτινες ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχει τὴν ὑπόθεσιν, διὸ κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν γράφομεν, ἵνα διαλυμένων ὄντων τῶν ἁρραβόνων ἐκείνων κατὰ τοὺς θείους νόμους, μείνῃ ἡ Ζαφύρα πάντῃ ἐλευθέρα καὶ ἔχῃ πᾶσαν ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν εἰς δεύτερον συνοικέσιον ἀκωλύτως καὶ ἀπαρεμποδίστως μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἐμποδίζοντος ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη ὑμῖν ἐν ἔτει ἀρχοῦ.

Διονύσιος

15. Ἐπειδὴ ἡ Σωσάννα θυγάτηρ τοῦ Ἰωαννᾶκη ἀπὸ Νεοχωρίου, ἐκ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, παραστῆσα ἐπὶ σινόδου, ἀνήγγειλε τὰ (κατ' αὐτὴν) καθ' ἑαυτήν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Καραγιάνης ἀναχωρήσας τῶν ὧδε δι' ἀνάγκην χρῶν, ἀπεδήμησεν εἰς ἄλλοδαπὴν, καὶ οὐκ ἐπέστρεφεν ἤδη χρόνους ἐπτά, μήτε ἐμνήσθη αὐτῆς ἢ διὰ γραφῆς ἢ δι' ἐξόδου τελείως καταλιπὼν αὐτὴν μεμονωμένην καὶ ἀνεπίσκεπτον, καὶ ἀνεπιμέλητον ἐν ἔνδειᾳ καὶ ἀπορίᾳ καὶ στερήσει τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, περὶ ἧς ἀποδημίας μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα, παρέστησε τὸν Ἀνέστην τοῦ Χριστοδούλου καὶ Βελισάριον τοῦ Γεωργίου, καὶ ἐμαρτύρησαν ὡς ἀληθῶς τοσούτους χρόνους ἀποδημεῖ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. Κατὰ τούτοις ἐρωτηθέντες οἱ καὶ τῆς ἐνορίας ἱερεῖς, ὅτε Νομοφύλαξ παπᾶ κὴρ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ ἱερομόναχος Λαυρέντιος, ἐπεβεβαίωσαν τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν. Πρὸς δὲ τούτοις ἐδέξατο καὶ αὕτη ἀφορισμὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὅτι μεταξὺ τῶν χρόνων αὐτῶν οὐκ ἐδέξατο μήτε γραφὴν μήτε ἐξοδὸν ἐκείνου μήτε ἔμειλλε τίσι τύποις διατρίβειν τούτου χάριν γράφομεν, ἵνα ἡ Σωσάννη αὕτη ὑπάρχῃ κεχωρισμένη ἐκείνου τοῦ Καραγιάνη καὶ διεξυγμένη μηδεμίαν μετοχὴν ἔχοντος ταύτης τοῦ λοιποῦ κατὰ τοὺς θείους νόμους μήτε συνοικήσιν καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἀναντιρρήτως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα ἐν ἔτει ἀρχοῦ.

Φύλλον 14 β.

Διονύσιος

Ἀρ. 16. Ἐπειδὴ ὁ Κίττος Γκίνος ἀπὸ χωρίου Κακοδίκη τῆς ἐπισκοπῆς Χειμάρρας καὶ Δελβίνων, παραστάς ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον ἡμῶν κατηγόρησε τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Μάρης ὀνόματι ὡς προφανῶς μοιχευομένης (μοιχευομένη γράφει ὁ κώδιξ) μετὰ τοῦ καὶ τούτῳ μάρτυρας ἀπαιτηθεὶς παραστήσασθαι περὶ τούτου, ὥστε διαzeugθῆναι ἀπ' αὐτῆς καὶ παρестήσατο τὸν τε Ντρε Δοῦκαν καὶ τὸν Λίλην καὶ τὸν Γεώργιον Παπᾶ Ζούπου, οἵτινες ἐμαρτύρησαν μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ βάρους ἀλύτου ἀφορισμοῦ ὅπως ἀληθῶς ὑπάρχει κακοῦ βίου ἢ γυνὴ αὐτοῦ καὶ μοιχεύεται παρ' ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου προφανῶς, ἔνθεντοι καὶ διαζυγίου γράμματος ἐδεήθη (ἐδόθη γράφει ὁ κώδιξ) τυχεῖν παρ' ἡμῶν ὁ ἄνωθεν Κίττος, ὡς ἂν ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα στεφανωθῆναι αὐτήν. Ὅθεν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ νόμων γράφουσα ἀποφαίνεται, ἵνα, ὁ Κίττος αὐτὸς λαβὼν πάντα τὰ πράγματα (πράγματα γράφει ὁ κώδιξ) ὅσα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐδώρησατο, τὰ τε πρὸ τοῦ γάμου καὶ τὰ μετὰ τὸν γάμον, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα αὐτῆς, ὡς καταφρονησάσης αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ μὴ φυλαξάσης τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἔχη ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν παρ' ἡμῶν ὡς κεχωρισμένος ἀπ' αὐτῆς, λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα ἢν ἂν βούλοιο, καὶ στεφανωθῆναι παρ' οὐδενὸς ἐναντιούμενος τὸ σύνολον, ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ ἐν ἀργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῷ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον, *αχοβ'.*

Ἀρ. 17. Ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος Σανταλιτῆς Χαλεπλῆς εἶχε μὲν γυναῖκα τὴν Χρηστίναν θυγατέρα τοῦ Ζαχαρίου Σανταλιτῆ ἀπὸ Κοντοσκαλίου, (φ. 15α), ἐχωρίσθη δὲ τούτου ἐκείνη, διὰ τὸ κατηγορηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς τιμὴν, καὶ οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶς οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦ λοιποῦ συμβιβασθῆναι, ἀλλὰ καὶ διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως, διέστησαν ἀλλήλων, καὶ διάγουσι χρόνους ἱκανοὺς ἕκαστος κατ' ἰδίαν βούλησιν. Τούτου χάριν βουληθέντι ἑτέραν γυναῖκα ἀγαγεῖν δεδώκαμεν τὸ παρὸν διαζύγιον δι' οὗ κεχωρισμένον γνωρίζομεν αὐτὸν τῆς Χρηστίνης καὶ διεzeugμένον καὶ ὅλως ἀμέτοχον αὐτῆς καὶ παρέχομεν αὐτῷ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα καὶ στεφανωθῆναι ταύτην κατὰ νόμους ἀνεμποδίστως μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν, ὡς διείληπται, ἐνεχειρίσθη αὐτῷ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα *αχοβ'.*

Διονύσιος

Ἀριθμ. 18. Ἐπειδὴ ἡ παροῦσα γυνὴ Σουλτάνα ὀνόματι, θυγάτηρ Νικολάου ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, περὶ τὴν πύλην Ἀδριανουπόλεως, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὡς εἶχεν ἄνδρα Σπαντωνὴν ὀνόματι, ὅστις ἀχρεῖος ὢν καὶ διεστραμμένος οὐ μόνον ἐπισκέπτε-

σθαι καὶ τρέφειν ταύτην ἄξιος οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ κατέκλεψε καὶ κατέφαγε τὰ πράγματα αὐτῆς, καὶ ἐν ὑστέροις ἐχωρίσθη ταύτης ἐξωτερικῶς διὰ χο-
τζετίου, εἰτα λαβὼν ἑτέραν γυναῖκα διὰ κεπινίου συνοικεῖν ἐκείνη, καὶ μη-
ρυθεῖς ἔλθειν καὶ ἀπολογηθῆναι ἐνώπιον ἡμῶν οὐκ ἐπείσθη παραγενέσθαι,
φρεύγων καὶ τὴν ἀπολογία καὶ τὴν συζυγίαν ταύτης. Τοῦτου χάριν ἐκεί-
νον μὲν ἀφορισμῷ καθυποβάλλομεν ὡς παράνομον, ταύτην δὲ τὴν Σουλ-
τάναν διεχωρίσαμεν ἐκείνου ἐκκλησιαστικῶς, ἐπὶ τῷ σὺνζευθῆναι ἑτέρῳ
ἀνδρὶ, χρηΐζουσιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων ὅπως μὴ κινδυνεύσῃ (κιν-
δυνεύσας γράφει ὁ κώδιξ) ψυχικῶς. Καὶ γράφομεν ἵνα ὑπάρχῃ διακεχωρι-
σμένη τοῦ Σπαντωνῆ τελείως καὶ διεξευγμένη ἡ Σουλτάνα, καὶ ἔξη ἄδειαν
δι' ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἀνεμποδίστως μηδενὸς ἐναν-
τιοιμένον, ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα.

Διονύσιος

19. Ἐπειδὴ ἡ Χρυσὴ ὀνόματι, θυγάτηρ Φιλίππου ἀπὸ ἐνορίας τοῦ
Ἁγίου Κωνσταντίνου, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, ἀνέφερεν ἡμῖν ὅτι ὁ ἀνὴρ
αὐτῆς Γεωργίος Γούναρης, κατηγορήσας αὐτὴν ἐπὶ μοιχείᾳ μετὰ τινος ἐξω-
τερικοῦ, πρῶτον μὲν ἤγαγεν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κριτηρίῳ, καὶ μὴ δυνη-
θεὶς ἀποδείξαι τὴν κατηγορίαν, ἔστερξε δεχθῆναι αὐτὴν ὄρκον, καὶ συνοι-
κεῖν ταύτη, μετὰ τὸ δεχθῆναι αὐτὴν ὄρκον εὐαγγελικὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκ-
κλησίᾳ ἤγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐξωτέραν, καὶ ἐχώρισεν ἐξωτερικῶς, καὶ ἀπέ-
στη ταύτης χρόνους ἤδη δύο. Τοῦτου χάριν καὶ ἐκκλησιαστικῶς διεχωρί-
σαμεν αὐτὴν τοῦ Γεωργίου ἐπὶ τῷ σὺνζευθῆναι ἀνδρὶ ἑτέρῳ, νεάζουσιν
ἤδη καὶ τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων ἀποροῦσιν, μάλιστα μηδένα τὸν
ἐπισκευόμενον ὅλως ἔχουσιν, ἵνα μὴ ψυχικῶς κινδυνεύσῃ καὶ γράφομεν
ἵνα, ἡ Χρυσὴ αὕτη, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἴη διακεχωρισμένη τοῦ
Γεωργίου, καὶ διεξευγμένη τελείως ἀπηλλοτριωμένη κ. λ. π. ἁγροβ'.

Διονύσιος

Φύλ. 15α

Ἀριθμ. 20. Ἐπειδὴ ὁ Δῆμος τοῦ Κύρου ἀπὸ χωρίου Ἀβάσου παρα-
στάς ἐπὶ συνόδου ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φερσαγῆς,
ὡς μοιχευθείσης ὑπὸ τοῦ Μόσχου, καὶ ἐρωτηθεῖσα ὁμολόγησεν ἰδίῳ στό-
ματι ὡς ἐβίασεν αὐτὴν ὁ Μόσχος, καὶ ἐμοίχευσε δυναστικῶς, περὶ οὗ καὶ
ἐμαρτύρησαν τὴν τοιαύτην ἀσχημοσύνην, ὁ Ρύγυς τοῦ Διγενῆ καὶ ὁ Κυ-
ρούσης τοῦ Δούκα, καὶ ὁ Νικόλαος τοῦ Δήμου καὶ ὁ Μῆνος τοῦ Βασι-
λείου, καὶ μὴ ὑποφέρων τὴν ἀτιμίαν, ἐζήτησεν ἀποσπασθῆναι ταύτης, τού-
του χάριν γράφομεν κατὰ νόμους ἵνα ὁ Δῆμος οὗτος ὑπάρχῃ κεχωρισμέ-
νος τῆς Φερσαγῆς, καὶ τελείως διεξευγμένος, μηδεμίαν μετοχὴν ἔχων αὐτῆς
τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ ξένοι ὧσιν ἀλλήλων, καὶ ἀλλότριοι καὶ μακρὰν ἀπέχον-
τες, διαλελυμένης μεινάσης τῆς συζυγίας αὐτῶν ὀλοτελῶς καὶ μηδεμίαν

ἔχωσι τοῦ λοιποῦ συνάφειαν. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη τῷ Δήμῳ καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον ,αχοβ'.

Διονύσιος

Ἀριθμ. 21. Ἐπειδὴ ἡ Μαρία ἀπὸ Χίου παραστῆσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Καραγιβάκης διεχώρισε ταύτην ἑαυτοῦ κατὰ τόπον ἐκκλησιαστικῶς, ἦγουν εἰς τὴν Χίον, (Χίο γράφει ὁ κώδιξ) καὶ ὑπανδρεύθη εἰς τὴν Ρόδον, περὶ οὗ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα, παρέστησε τὸν Γεώργιον τοῦ Μάρκου καὶ Σταμάτην τοῦ Καρνέστρι, οἵτινες ἐν βάρει ἀφορισμοῦ ἐμαρτύρησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐχωρίσθησαν ἀληθῶς εἰς τὴν Χίον, καὶ ἀπέστησαν ἀλλήλων ἐκκλησιαστικῇ κρίσει· πρὸς τοῦτοις ἐμαρτύρησαν καὶ ἄλλοι, ἦτοι ὁ Νικόλαος τοῦ Ἰωάννου καὶ ὁ Στεφανῆς τοῦ Λαμπρινοῦ ὅτι ὁ Ἀγιβάκης ἐκεῖνος ἔδειξεν εἰς τὴν Ρόδον διαζύγιον καὶ ὑπανδρευθεὶς ἔλαβεν ἑτέραν γυναῖκα στεφανωθεὶς ἐκείνην τούτων παρόντων. Διὸ γράφομεν, ἵνα, ἡ Μαρία αὕτη ὑπόσχη, κεχωρισμένη τοῦ κὺρ Ἀγιβάκη, καὶ διευγυμένη τελείως καὶ ἀμέτοχος ἐκείνου καὶ ἐλευθέρα, καὶ ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐπιλέσῃ, καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον κατὰ τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον. ,αχοβ'.

Διονύσιος

22. Ἐπειδὴ ἡ Χρηστὶνα θυγάτηρ τοῦ Ζαχάρου Χαλιπλῆ ἀπὸ Κοντοσκάλιου εἶχεν ἄνδρα τὸν Νικόλαον Σανταλτζῆν, ὅστις διαχωρίσας ταύτην ἐξωτερικῶς ἐν λόγοις ἀτιμίας, καὶ σκανδάλοις πολλοῖς διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως ἐστεφανώθη ἄλλην γυναῖκα καὶ διαμένει αὕτη ἐλευθέρα καὶ ἀπολελυμένη, ἣτις πρὸς ἕτερον ἀποκλίνουσα συνοικέσιον, ἐδεήθη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας· (φ. 15 β) τούτου χάριν γράφομεν ἵνα ἡ Χρηστὶνα αὕτη, διακεχωρισμένη οὖσα τοῦ Νικολάου καὶ πάντῃ διευγυμένη καὶ ἀλλοτρία καὶ ἀμέτοχος αὐτοῦ, ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ἀκωλύτως καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος ἢ ἀντιφερομένου. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ αὐτῇ Χρηστίνῃ τοῦ Ζαχώρη. ,αχοβ'.

Διονύσιος

23. Ἐπειδὴ ὁ Λιαμαντῆς ράπτης ἀπὸ χώρας Πανόρμου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κατερεινέτας θυγατρὸς τοῦ Σουροῆτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς χώρας, παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ὁ μὲν Διαμαντῆς κατηγόρει ταύτης, ὅτι καταλιποῦσα αὐτὸν καὶ τὸ ὁσπῆτιον αὐτῆς ἔφυγε λάθρᾳ διὰ νυκτός, περιβαλοῦσα ἑαυτὴν ἀνδρῶα φορέματα ἐπὶ τῷ λανθάνειν, καὶ ἀφανὲς γεγονυῖα μέχρι μηνῶν τριῶν εὐρέθη τὰ νῦν ἐνταῦθα παροικοῦσα εἰς ὁσπῆτιον φράγκου τινὸς κατὰ τὸν Γαλατῶν, ἐρωτηθεῖσα δὲ καὶ αὐτῇ

περὶ τῶν τοιούτων ὁμολόγησε μὲν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν, αἰτιωμένη δὲ αὐτὸν ἐδικαιολογεῖτο ὅτι διὰ τὴν σκληρότητα αὐτοῦ μαστίζοντος αὐτὴν συνεχῶς ἔφυγε τοῦ λυτρωθῆναι οὗτος μὲν διαπαγορεύων οὐκ ἠθέλησε τοῦ λοιποῦ συνοικεῖν αὐτῇ διὰ τὸ γενέσθαι αὐτὴν ὑπερόριον καὶ δραπέτην (sic) καὶ διατρίβων ἔνθεν κακεῖθεν παρεγενόμην αὐτοῦ.

Τούτου χάριν συνεδριάζοντος ἡμῖν καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Κυζίκου κὺρ Κυρίλλου, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς κατὰ τοὺς θείους νόμους καὶ γράφομεν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ὅλως ἀπηλλοτριωμένοι, ἔχη δὲ ἄδειαν ἡ Κατερεινέτα αὕτη, ἐὰν ἐθελήσῃ, λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. "Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη τῇ αὐτῇ Κατερεινέτῃ. ,αχοη'

Διονύσιος

24. Ἐπειδὴ ὁ Στωϊάνος τοῦ Νείου ἀπὸ Σοφίας ὁ Τζαλίκης παραστὰς ἐπὶ συνόδου μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ρουσάνης θυγατρὸς τοῦ Ἀθανασίου ἀπὸ Καραμανίας ἐκ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, ὁμολόγησεν ἰδίῳ στόματι, ὅτι τρίγαμος ὑπάρχων καὶ κρύψας τὴν τριγαμίαν ἔστεφανώθη ταύτην τὴν Ρουσάνην εἰς τέταρτον γάμον συνοικήσας αὐτῇ (συνωκήσας γράφει ὁ κώδιξ) σχεδὸν χρόνους ἑννέα, ἥδη δὲ κατανοήσας τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ καὶ φοβηθεὶς τὸν Θεὸν ἔγνω τῆς ἀνομίας ἀποστῆναι καὶ διορθῶσαι ἑαυτὸν πρὸ τοῦ ἀρπασθῆναι θανάτῳ, καὶ καταδικασθῆναι ὑπὸ τῆς θείας δίκης καὶ οὕτω καταδραμῶν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπεκάλυψε τὴν κεκηρυγμένην τετραγαμίαν αὐτοῦ, καὶ ἐζήτησεν ἀποστῆναι ταύτης καὶ διορθωθῆναι. Τούτου χάριν διεχωρίσαμεν αὐτοὺς τῆς παρὰ νόμου συζεύξεως καὶ διελύσαμεν τὴν τετραγαμίαν καὶ διεζεύξαμεν ἀλλήλων, ὥστε εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης διακεχωρισμένους καὶ ἀμετόχους καὶ μακρὰν ἀπέχονται τελείως ἀλλήλων ὡς ξένοι καὶ ἀλλότριοι (sic), οὐ γὰρ ἦν ἀνδρογυννον κατὰ νόμους, οὔτε γάμος, οὔτε ἱερολογία συνῆπτεν αὐτοὺς ἀλλὰ πορνεία προφανῆς καὶ μῆξις ἄνομος. Καὶ ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ Ρουσάνη μὴ ἔχη ἄδειαν προσβαλεῖν αὐτῷ καὶ ὡς ἄνδρα ἑαυτῆς ἀνακαλέσαι αὐτόν, ἀλλ' ἀπέχη μακρὰν ἐξ αὐτοῦ. "Ὅθεν ζητήσαντες ἀπόδειξιν (sic) τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαχωρίσεως αὐτῶν ἐγένετο τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα εἰς ἔνδειξιν καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ Στωϊάνῃ Τζαλικῇ αὐτῷ. ,αχοη'.

Διονύσιος

25. Ἐπειδὴ ἡ Μαρούδια ψυχόπαις τοῦ γέροντος Λινάρδου δομμάτου ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου, παραστὰσα ἐπὶ συνόδου, κατεβόησε τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Φῶτη καπήλου, ὡς καταλιπόντος ταύτην μεθ' ἑνὸς παιδίου βρέφους, καὶ ἀποδημιούντος χρόνους σχεδὸν ἑπτὰ, καὶ οὐδόλως φροντίδα περὶ τῆς τροφῆς αὐτῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων αὐτῇ

ποιήσαντος, οὔτε ποὺ διατρίβει ἀκουσθέντος, οὔτε ψιλὸν λόγον, οὔτε γραμμα πέμψαντος αὐτῇ μεταξὺ τῶν τοσούτων χρόνων, ἀφανοῦς τελείως γεγονότος, κἀντεῦθεν ἀπαιτηθεῖσα μάρτυρας παραστήσαι ὡς ἀληθῶς ἀποδημεῖ τοσούτους χρόνους καὶ οὐδόλως ἐφάνη, παρέστησε τοὺς δύο ἱερεῖς τῆς αὐτῆς ἐνορίας, τὸν τε παπᾶ κὺρ Ἰωάννην καὶ τὸν παπᾶ κὺρ Μανόλην καὶ τὸν Λιμπέρην Ντογραματζήν, καὶ τὸν Γεωργάκι δῶπτην, καὶ Γεωργάκι Σωτήρι, καὶ Θωμᾶν ἀχτάρην, οἵτινες ἐμαρτύρησαν ἐν ἀφορισμῷ ἑαυτῶν, ὅτι ἀληθῶς ἀποδημεῖ ὁ διαληφθεὶς Φῶτης ὁ ἀνὴρ τῆς Μαρουδιάς ταύτης, καὶ οὔτε ἐπεστροφῇ εἰς τὸ δσπήτιον αὐτοῦ, εἴτα ἐδέχθη ἡ Μαρουδιά αὕτη ἀφορισμὸν ἔνδον τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς μὴ δεξαμένη μήτε γραμμα μήτε ἔξοδα παρ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὔτε γινώσκει ποὺ διατρίβει, οὔτε ἤκουσε ποσῶς περὶ ἐκείνου. Ὅθεν κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἱερῶν νόμων δεδώκαμεν αὐτῇ ἄδειαν τῇ Μαρουδίᾳ συζυγῆναι ὧ ἂν ἐβελήσῃ ἀνδρὶ νόμῳ γάμου, διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν αὐτῆς, ὡς μὴ δυναμένης κυβερνήσαι ἑαυτὴν τε καὶ τὸ παιδίον αὐτῆς, ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐπεδόθη τῇ διαληφθείσῃ Μαρουδίᾳ. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αρχῇ'.

Διονύσιος

Φύλλ. 15β

26. Ἐπειδὴ ἡ παροῦσα Τζοντζουνία ὀνόματι, ἀπελευθέρω, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἰωάννου τοῦ Μιχάλη, ἀπὸ χωρίου τοῦ Ἀγίου Φωκά, ἐζήτησε διαζευχθῆναι αὐτοῦ, προβυλοῦσα πολλὰς αἰτίας καταναγκαζούσας αὐτὴν ἀποστήναι ἀνδρικῆς συναφείας, τῷ μὲν (sic) ὡς ἀόμματος ἐστὶ, τῷ δὲ ὡς προβεβηκυῖα ἡμερῶν, καὶ ἄλλοις κατεχομένη πάθεσι δι' ὧν οὐκ ἔστιν αὐτῇ τοῦ λοιποῦ συναφθῆναι ἐν συζυγίᾳ γαμικῇ, καὶ οἰκίαν ἀνδρὸς ἐπισκέπτεσθαι, τούτου χάριν τὸ ἀνάρμοστον ἰδόντες ἐν αὐτοῖς ἐκείνους μὲν νεάζοντα πάντῃ, ταύτην δὲ γήρατι καὶ πάθεσι δεινοῖς καμπτομένην καὶ ἀποφεύγουσαν τὴν ἀνδρικήν συζυγίαν, ἐξ ἀνάγκης δεῖν (16α) ἔγνωμεν, τῇ οἰκονομίᾳ χρῆσασθαι, καὶ διεξεύξαμεν καὶ διεχωρίσαμεν ἀλλήλων, ἐπὶ ὑποσχέσει τοῦ γηροκομεῖν αὐτὸν ταύτην καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι καὶ διεξυγμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι ξένοι τε καὶ ἀλλότριοι, ἔξη δὲ ὁ Ἰωάννης λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα, ὡς μὴ δυνάμενος διάγειν γάμου χωρὶς καὶ στεφανωθῆναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν τῆς διαζεύξεως αὐτῶν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γραμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ διαληφθέντι Ἰωάννῃ τοῦ Μιχάλη.

Διονύσιος

φ. 16α

Ἀρ. 27. Ἐπειδὴ ὁ Θεοδωράκης Γούναρης ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου τῆς ἐν τῇ Καραμανίᾳ, παραστὰς ἐνώπιον ἡμῶν ἐξηγγείλατο

τὰ καθ' ἑαυτὸν (τὰ κατ' αὐτὸν γράφει ὁ κώδιξ), ὥς εἶχε γυναῖκα Σουλτάναν ὀνόματι, ἣτις πρὸ χρόνων ἤδη τεσσάρων, ἀφηνιάσασα κατ' αὐτοῦ καὶ ἀνασχυντήσασα, πολλὰ δεινὰ πεποίηκε, καὶ εἰς ἐξωτερικὰ κριτήρια τοῦτον ἐλκύσασα, οὐ μικρὸν ἐξημίωσε καὶ κατεφρόνησεν, οὗ καὶ τὴν συνοίκησιν ἀπαυαινομένη, διεσπείσθη καὶ διεχωρίσθη αὐτοῦ διὰ χοιζετίου, ὥς φαίνεται, καὶ περινοστεῖ ἔνθεν ἀκεῖθεν κατ' ἰδίαν βούλησιν, περὶ ὧν καὶ μάρτυρας προσεκόμισεν οὗτος, τὸν ἱερέα τῆς ἐνορίας παπᾶ κὺρ Πασχάλην καὶ Νάστον καὶ Ἰωαννάκην γουναράδες, καὶ Οὐζοῦν Ἀσλάνην χρυσοχόον, τὰ αὐτὰ μαρτυρήσαντας, τοῦτον χάριν γράφομεν, ἵνα καὶ ἐκκλησιαστικῶς ὑπάρχωσι κεχωρισμένοι ἀλλήλων, καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀλλότριοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Θεοδωράκης ἐτέραν γυναῖκα λαβεῖν ἀκωλύτως, καὶ ταύτην στεφανωθῆναι κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῷ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. *α.χ.οβ'.*

Διονύσιος

Ἀρ. 28. Ἀπειδὴ ἡ Ἀλεξάνδρα ἀπὸ ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου παραστᾶσα ἐνώπιον ἡμῶν ἀνήγγειλε τὰ καθ' ἑαυτὴν (τὰ κατ' αὐτὴν ὁ κώδ.) ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰωάννης Κασάπης καταλιπὼν αὐτὴν ἀνεπίσκεπτον καὶ ἐστερημένην τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἀπεδήμησεν εἰς τόπους μὴ ἐγνωσμένους αὐτῇ, καὶ ἤδη τέσσαρας καὶ ἥμισυν χρόνους κατ' οὐδὲν ἐμνήσθη αὐτῆς, ἢ διὰ γράμματος ἢ δι' ἐξόδου, μήτε ἠκούσθη ἐὰν ὅλως ζῇ, περὶ οὗ προσήνεγκε μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐνορίας παπᾶ Μανόλην καὶ παπᾶ Ἰωάννην, πρὸς τοῦτοις καὶ Γεωργάκην ράπτην, καὶ Γεώργιον τοῦ Ἰωάννου, καὶ Κανέλον τοῦ Ἰωάννου καὶ Ἰωάννην τοῦ Κωνσταντῆ, μαρτυρήσαντας τὴν ἐπὶ τοσοῦτους χρόνους ἀπουσίαν ἐκείνου, δεξαμένων καὶ ἀφορισμὸν τῶν λαϊκῶν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν μαρτυρίᾳ, προσέτι καὶ αὐτὴ ἐδέξατο ἀφορισμὸν, τοῦ μὴ ἀπολαβεῖν ἐκείνου μήτε ἐξοδὸν μήτε γράμμα ἐξόδου ἀπεδήμησε. Τοῦτου χάριν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους διεχωρίσαμεν αὐτοῖς, καὶ γράφομεν ἵνα ἡ Ἀλεξάνδρα αὕτη εἴη καὶ διαμένη κεχωρισμένη ἐκείνου τοῦ Ἰωάννου καὶ διεξευγμένη τελείως, καὶ ξένη (ξένος ὁ κώδ.) καὶ ἀλλοτρία, καὶ ἔχῃ πᾶσαν ἄδειαν στεφανωθῆναι μεθ' ἐτέρου ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐνεχειρίσθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα.

Διονύσιος

φ. 16α

Ἀρ. 29. Ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος τοῦ Σταμάτη ἀχάροη, ἀπὸ ἐνορίας τῆς Ἐλεούσης τῆς ἐν τῷ Γαλατῇ, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Περουζῆς τοῦ Χρήστον παραστάντες ἐπὶ συνόδου ἐξήγγειλαν τὰ καθ' ἑαυτοὺς (τὰ κατ' αὐτοὺς ὁ κώδ.) δηλοποιήσαντος ἡμῖν τοῦ Χρήστου, ὅτι πρὸ χρόνων ἔξ ἀποχὴν ἐποίησατο τῆς συναφείας αὐτῆς, αἰρούμενος ὁδὸν κρεῖττονα, καὶ τὸν μο-

νοδικὸν ὑπείσελθεῖν βίον προθέμενος ἀπαραιτήτως, ἀνθ' ὧν ἀπείπατο τὴν ἐπίσκεψιν ὅλως τῆς γυναικός, καὶ ὑπ' ἀνάγκην αὕτη τελεῖ τῶν πρὸς ζωάρκειαν στερουμένη, ὧν τὴν χορηγίαν αὐτῶν αὐτὸς μῆτε προαίρεσιν ἔχει ποιῆσαι, μῆτε δύναμιν. Τούτου χάριν προτρέψαντες αὐτὸν τὴν μοναδικὴν ἐνδυμενίαν ἀναλαβεῖν κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, διεχωρίσαμεν ἀλλήλων, καὶ γράφομεν, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ὑπάρχωσι τελείως διεξευγμένοι καὶ διακεχωρισμένοι καὶ τρόπῳ, καὶ ἀφεστηκότες ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι. ἡ δὲ Περούζε, ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν βουληθεῖν κατὰ νόμους καὶ στεφανωθῇ αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς, ἀναντιρρήτως καὶ ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ διαληφθείσῃ Περούζε. *αχοβ'.*

Διονύσιος

Ἀρ. 30. Ἐπειδὴ ἡ Ραλίτσα τοῦ Σουλάνου, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἀναστασίου Ἀχάρι, ἐξήγγειλε τὸ πάθος αὐτοῦ, λέγουσα ὅτι σεληνιαζεται καὶ ἀνυπόφορον ἔχει τὴν συνοίκησιν αὐτοῦ, ἣν παραινέσαντες ὑπομονὴν ἔχειν καὶ μὴ καταπεύσαντες, διὰ τὸ μὴ παρακινδυνεῦσαι ταύτην ψυχικῶς, αἰρουμένου καὶ αὐτοῦ τὴν διάξενξιν, διεχωρίσαμεν αὐτούς. Τούτου χάριν γράφομεν, ἵνα, ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀμέτοχοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Ραλίτσα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα κατὰ νόμους καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. *αχογ'.*

Διονύσιος

φ. 16α

Ἀρ. 31. Ἐπειδὴ ὁ Βασίλης Κιομουρτζῆς παραστὰς ἐνώπιον ἡμῶν μετὰ τῆς γυναικός αὐτοῦ Σουλτάνας ἐδηλοποίησεν ἡμῖν ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας ἐλθόντων αὐτῶν εἰς ἀσυμβίβαστον ἀλληλομαχίαν καὶ ἄκραν ἀπόστασιν, ἔσυρεν αὐτὸν ἐξωτερικῶς ἡ γυνή, καὶ διαχωρισθεῖσα ἐξωτερικῆς κρίσεως χοτζετίφ διάγει αὐτονόμως ὅπου ἂν βούληται ἔτος ἓν (φ. 16β) καὶ ἡμισί, καὶ οὐκ ἔνεστιν ἔτι κατασταθῆναι αὐτοῖς εἰς ἀνδρόγυνον. Τούτου χάριν διαχωρίσαντες αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῶς γράφομεν, ἵνα, ὑπάρχωσι διεξευγμένοι καὶ διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Βασίλης λαβεῖν ἄλλην γυναῖκα καὶ στεφανωθῆναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὴν χριστιανικὴν τάξιν ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐνεχειρίσθη αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον. *αχογ'.*

Διονύσιος

32 Ἐπειδὴ ἡ Μπαλάσα θυγάτηρ τοῦ Σταμάτη ἀπὸ ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου εἰς τὸν Γαλατῶν, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Νηάροχου ὀνόματι, ὥς ἀποδημῶν μὲν χρόνους ἱκανοὺς οὐδ' ὅλως ἐμνήσθη αὐτῆς οὔτε διὰ γράμματος οὔτε δι' ἐξόδου παρὼν δ' αὖ οὐκ ἐπισκέπτεται ταύτην ὥς ἰδίαν γυναῖκα, ἀλλὰ διαμένει ἐν ἀπορίᾳ

καὶ στερήσει πάντων τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, κινδυνεύουσα κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα διὰ τὸ εὐρίσκεισθαι ἐν ἡλικίᾳ νεότητος καθ' ἣν χρήζει τοῦ ἐπισκεπτομένου καὶ τρέφοντος, περὶ ὧν παρέστησε καὶ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα, τὸν τε ἱερέα τῆς ἐνορίας παπᾶ Χρῦσανθον καὶ λαμποντοῦ μοναχοῦ Λαβίδ, καὶ Πολυχρόνην τοῦ Θεοδοσίου καὶ Χριστόδουλον Λεπτουργὸν μαρτυρήσαντας ὡς οὐδαμῶς γινώσκουσιν αὐτὸν διὰ οἰκοκύρην τῆς γυναικὸς ταύτης κατὰ τάξιν τῶν ἀνδρογύνων, ἐπὶ πᾶσι δὲ παρεστῶς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησεν ἑαυτὸν ἀνάξιον ὑπάρχειν πρὸς ἐπίσκεψιν γυναικός, τούτου χάριν προνοίας λόγῳ κατὰ τὸ **πολυκίνδυνον τοῦ καιροῦ**, διεχωρίσαμεν αὐτούς, καὶ γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσι διαχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ὅλως ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Μπαλάσα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα εἰς ἀρμοδίαν συμβίβασιν καὶ ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος καὶ διστάζοντος· ὅθεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα, καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ Μπαλάσα. *α.α.α.γ.*

Διονύσιος

φ. 168.

33. Ἐπειδὴ ὁ Ἀπουλάχης ἀπτιμεσίλογλους Χαλιπλῆς εἶχε γυναῖκα κατὰ τόπον τὴν Κατερίνα (ρεῖνα) τοῦ Ἰσοῦφη καὶ διεχωρίσθη ἐκείνην ἐκκλησιαστικῶς, καθάπερ ἀνήγγειλεν ἡμῖν αὐτοπροσώπως ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας κὺρ Νεόφυτος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῖν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, διὰ τὸ εἶναι ἐκείνην ὑπερήλικα, καὶ ἀνάρμοστον σιζυγίας ἀνδρὸς καὶ ἀσπασθῆναι τὴν μοναδικὴν πολιτείαν τοῦ δεχθῆναι τὸ σχῆμα τὸ μοναδικόν. Τούτου χάριν κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς πληροφορίαν τοῦ μακαριωτάτου, γράφομεν ἵνα, ὁ Ἀπουλάχης αὐτὸς εἴη διαχωρισμένος τῆς Κατερίνας, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον γυναῖκα, ἣν ἂν ἐθελήσῃ καὶ στεφανωθῆναι αὐτὴν κατὰ νόμους ἀναντιρρήτως, μηδενὸς ἐμποδίζοντος ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐδόθη αὐτῷ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. *α.α.α.γ.*

34. Ἐπειδὴ ἡ Μαριόρα θυγάτηρ Ἰωάννου Βουτζά, ἀπὸ σταυροδρομίου παραστᾶσα ἐνώπιον ἡμῶν ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Παναγιώτης κάπηλος καταλιπὼν αὐτὴν χρόνους ἤδη πέντε, ἀνεχώρησε λάθρα καὶ ἠφάντωσεν ἑαυτὸν μηδὲν ἄκουσθεις εἰ ἐν τοῖς ζῶσι διατελεῖ· περὶ οὗ καὶ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε τὸν Δημήτριον τοῦ Γεωργίου καὶ Πέτρον τοῦ Νικολάου, μαρτυρήσαντας οὕτω γινώσκειν τὴν ἐκείνου μακρὰν ἀπουσίαν καὶ ἀνεπίστροφον καὶ ἀνήκουστον βιοτήν, ἥτις καὶ φρικτὸν ἀφορισμὸν ἐδέξατο μὴ δεχθῆναι μήτε γράμμα ἐκείνου μήτε ἔξοδον ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ διᾶγειν ἐν στερήσει πάντων τῶν ἀναγκαίων καὶ χρεὸς ἐκείνου πληρῶσαι καὶ μὴ ἔχουσαν ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Τούτου χάριν διεξεύξαμεν αὐτούς καὶ γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσι διεξευγμένοι καὶ κειχωρισμένοι ἀλλήλων, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Μαριόρα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον

ἐκαλησιαστικῶς, ἀναντιρρήτως καὶ ἀκωλύτως, μηδενὸς παρεμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐνεχειρίσθη αὐτῇ. ,αχογ'.

35. Ἐπειδὴ ἡ Κοκὸνα θυγάτηρ τοῦ κόστα ἀπὸ ἐνορίας τῆς Μαγουλιώτισσας (Μαγουλιότησας) παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀγωγὴν ἐκίνησε κατὰ τοῦ ἀνδρὸς Ράλεως Ψαρᾶ, λέγουσα ὅτι ἔχοντος αὐτοῦ σωματικὴν ἀκαθαρσίαν ἐξ ἀφροδισίας νόσου, διεδόθη αὐτῇ, καὶ μετέσχεν ἀνιάτως τοῦ πάθους καὶ χαλεπῶς ἔχει περὶ τὴν ζωὴν κινδυνεύουσα, ὅστις ἐρωτηθεὶς ἡρώησατο τὰ λεγόμενα, καὶ ἑαυτὸν μὲν καθαρὸν ὁμολόγησε, πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους ἀνεπήγαγεν, ἧς ἀποποιουμένης τὴν κατηγορίαν καὶ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πράγματος ἀδυνατούσης, ἀπερηνάμεθα καὶ ἐδέχθη αὐτὸς ὕρκιον εὐαγγελικόν, μὴ γινώσκειν ἑαυτὸν ὑπαίτιον τοῦ πάθους, ἀντεῦθεν ὑπεύθυνον τὴν γυναῖκα καταστήσας, τῆς συναφείας αὐτῆς μετασχεῖν τοῦ λοιποῦ δυνατὸν οὐκ ἦν· τούτου χάριν διεξέψαμεν αὐτούς, καὶ διεχωρίσαμεν ἀλλήλων, καὶ γράφομεν, ἴνα, ὑπάρχωσι διαχωρισμένοι καὶ διεξευγμένοι καὶ διεσθηκότες ἀλλήλων καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ ἀνδρογύνου συναφείας. Ἄν δὲ ὀψέ ποτε ἡ ρηθεῖσα Κοκὸνα εὐθετος γένηται πρὸς σύζυγιαν ἀνδρός, δεδώκαμεν αὐτῇ ἄδειαν ἴνα; ἔξη λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, ὃν ἂν βουληθῇ, καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἀναντιρρήτως καὶ ἀκωλύτως μηδενὸς παρεμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. ,αχογ'.

φύλλον 17α

36. Ἐπειδὴ ἡ Εὐμορφία ὀνόματι, θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Εὐταξίου, παρέστη ἐπὶ συνόδου ἐγκαλοῦσα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἰωαννάκι υἱῷ τοῦ ποτε **Ταβουλαρίου Κωνσταντίνου** μεγάλην ἀχρεϊότητα καὶ ἀκαταστασίαν, καὶ γὰρ πάροις ὢν εἰς ἄκρον δεινῆς μέθης πάθει προστέθηκε παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ ταύτης κατ' οὐδὲν μανίας διαφερούσης· θείων γὰρ καὶ ἀνθρωπίνων καταφληναφεῖ παραφρόνως μηδόλως ἑαυτὸν αἰσθανόμενος μήτε ποτε καρηβαρείας ἀνανήπτων, καταναλώσας τὴν πατρικὴν αὐτοῦ περιουσίαν κακῶς, καὶ ἔρημος καταστὰς καὶ ἄπορος, καὶ οὐκ ἔχων μήτε φρονῶν ἀνθρωπίνως τρέφειν γυναῖκα καὶ τέκνον, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἔλεεινός κατατρίβεται, αὐτὴ δὲ τάλαιπωρομένη, καὶ ἐν πάσῃ στερηθεῖ τῶν ἀναγκαίων οὔσα οὐκέτι δύναται ὑποφέρειν τὴν τάλαιπωρίαν καὶ ἔνδειαν καθάπερ ἐμαρτύρησαν τὴν ἔλεεινήν αὐτοῦ ταύτην κατάστασιν, ὁ Ταβουλάριος κὺρ Σταμάτης καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ καὶ ὁ κὺρ Γεώργιος Καραπατάκης καὶ ἄλλοι σὺν αὐτοῖς καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ὅτινι καὶ παραινέσαντες ὥς ἔνεστι, προθεσμίαν ἐθέμεθα καὶ δεδώκαμεν ἐντολὴν εἰς τὸ σωφρονισθῆναι δῆθεν, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ὁ λόγος ἴσχυσε πρὸς τὴν κατέχουσαν αὐτὸν ἀλογίαν καὶ ἀναισθησίαν, μένει δ' αὐτὸς ἐκεῖνος ἕως τοῦ νῦν ἀπαράλλακτος.

Τούτου χάριν ἰδόντες ὅτι *οὐ δύναται γυναῖκα ἔχειν ὁ ἑαυτὸν μὴ ἔχων*, ὅπως μὴ περιπεσοῦσα ταῖς τῆς ἀνάγκης δειναῖς περιστάσεσιν ἡ γυνὴ καὶ κινδυνεύσῃ περὶ ψυχὴν διεχωρίσασιν αὐτοὺς καὶ διεξεύξιναν ἀπ' ἀλλήλων· διὸ γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσιν ἀπὸ τοῦ νῦν διαχωρισμένοι καὶ διεξευγμένοι καὶ ξένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ μακρὰν ἀπέχοντες ἀλλήλων· καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν τῇ Εὐμορφίᾳ ταύτῃ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ἀναντιρρήτως καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐπεδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. *Ἀρχογ'.*

Διονύσιος

37. Ἱερώτατε μητροπολίτα Καστορίας καὶ ὑπέρτιμε ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοὶ καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι χάρις εἴη ὑμῖν παρὰ Θεοῦ. Ἐνταῦθα ἐπὶ Συνόδῳ παρέστη ὁ Μιχαὴλ Σαρῆς ὁ γούναρης καὶ ἔδειξεν ἡμῖν ἐπιτροπικὸν γράμμα τῆς αὐτόθι Ἑλίας τοῦ Ἀργύρη γυναικὸς τοῦ Μανόλη γούναρη ἐγκαλῶν αὐτῷ τῷ Μανόλῳ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὡς καταλιπὼν αὐτὴν ἀνεπιμέλητον δίχα τῶν ἀναγκαίων αὐτῆς, καὶ ἐλθόντι ἐνταῦθα μηδεμίαν φροντίδα αὐτῆς ποιησάμεν· ἱκανοὺς χρόνους καὶ λαβόντι ἄλλην γυναῖκα, παραστήσας ἄμαρτυρας τῆς ἐπιτροπικῆς αὐτῆς, τὸν τε Πράτον τοῦ Ἰωάννου, τὸν Κότζην τοῦ Λήμου, τὸν Κύρκον τοῦ Πέτρου καὶ τὸν Ράλην τοῦ Κράλη, καὶ ἄλλους τινὰς οἵτινες ἐμαρτύρησαν ὡς ὁ Μιχαὴλ αὐτὸς ὑπάρχει ἐπίτροπος αὐτῆς τῆς Ἑλίας, ᾧ τινι Μανόλῳ ἐπετιμήσαμεν ἐλθεῖν αὐτόθι καὶ πολλὰ ἐστενοχωρήσαμεν· τέλος βλέποντες τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ καὶ στενοχωρίαν, βεβαιωθέντες αὐτὴν παρὰ πολλῶν, καὶ μάλιστα ὁ διαληφθεὶς ἐπίτροπος ὡς ἔχων ἄδειαν ποιῆσαι ὅπερ φανείη εὐλογον παρητήσατο αὐτόν. Καὶ οὕτως ἀπεφηνάμεθα εἶναι αὐτοὺς διεξευγμένους ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Μανόλην αὐτὸν δηλαδὴ καὶ τὴν Ἑλίαν, καὶ μεμακρυσμένους τῆς ἀπ' ἀλλήλων συνοικήσεως· καὶ ἐχέτω ἄδειαν ἡ Ἑλία αὕτη λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, καὶ στεφανωθῆναι μεθ' οὗ ἂν θελήσῃ παρὰ μηδενὸς ἐμποδιζομένη τὸ σύνολον, παραιτησάμενου τοῦ Μανόλη αὐτοῦ πάντα τὰ πράγματα ὅσα κέκτηται αὐτόθι τῇ Ἑλίᾳ ταύτῃ τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ γυναικί, καὶ εἶναι ἐν τῇ ἔξουσίᾳ αὐτῆς μηδὲν ζητοῦντός τι παρ' αὐτῆς, ὡς μηδὲν δίκαιον ἔχοντος ἐν αὐτοῖς. Οὕτως ἀπεφηνάμεθα συνοδικῶς καὶ μὴ ἄλλως γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως καὶ μηδεὶς φανείη ἐναντίος· εἰς δὴλώσιν δὲ καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν ἀδείας γράμμα καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι Μιχαὴλ Σαρῇ τῷ ἐπιτρόπῳ, καὶ δι' αὐτοῦ τῇ διαληφθείσῃ Ἑλίᾳ θυγατρὶ τοῦ Ἀργύρη. *Ἀρχογ'.*

38. Ἐπειδὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης παρέστη ὁ Καλοῦδης ράπτης συνάμα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀφέντρια τοῦ Γεωργίου ἀπὸ Ἐντρὲν καπεῖ· καὶ ἐνεκάλει (ἐνεγκάλῃ γράφει ὁ κώδιξ) αὐτῇ (αὐτὴ γράφει ὁ κ.) ὡς καταπατούση (καταπατήσα γρ.) τὴν τιμὴν αὐτοῦ λείποντος εἰς

Ἰαδριανούπολιν ἱκανὸν καιρὸν καὶ λαβοῦσα τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Κωνσταντὴν διὰ κηπινίου καὶ συνοικοῦσα αὐτῷ, ἡ δὲ ἀπελογήσατο ὡς αὐτὸς ἐγένετο αἰτία, καταλιπὼν γὰρ αὐτὴν ἀνεπιμέλητον τῶν ὧν ἔδει, διατροφὴν καὶ λοιπὴν χρεῖαν μετὰ τριῶν παιδίων χρόνους ἐπτά, καὶ μὴ δυναμένην θρέψαι ἑαυτὴν τε καὶ τὰ ἑαυτῆς παιδιά, καὶ ὁμολόγησεν ἰδίῳ στόματι πεσεῖν εἰς τὸ τῆς μοιχείας ἔγκλημα διὰ τὴν στενοχωρίαν αὐτῆς καὶ ἀνάγκην, καὶ μὴ θέλουσα συνοικεῖν αὐτῷ ὡς αἰτίῳ γεγονότι τῆς καταφρονήσεως αὐτῆς καὶ ἀτιμίας καὶ προδότῃ διὰ τὸ ἀνεπιμέλητον αὐτοῦ καὶ ἀνεπίσκεπτον καὶ μηδεμίαν φροντίδα πεποιηκότι αὐτῆς τε καὶ τῶν παιδίων τοσούτους χρόνους, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους διεξέϋξαμεν αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους συνοικήσεως, καὶ εἴη ἡ Ἀφέντρια αὕτη κεχωρισμένη τοῦ Καλούδῃ αὐτοῦ τοῦ προτέρου αὐτῆς ἀνδρὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης. Καὶ δεδώκαμεν αὐτῇ ἄδειαν; ὃ ἂν θελήσῃ συζυγῆναι ἑτέρῳ ἀνδρὶ κατὰ νόμους καὶ στεφανωθῆναι παρὰ μηδενὸς ἐνοχλουμένη (ἐνοχλουμένης γρ. ὁ κ.) ἢ ἐπιτρεαζομένη (μένης γράφει ὁ κ.) τὸ σύνολον. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐδόθη τῇ διαληφθείσῃ Ἀφέντρια τοῦ Γεωργίου θυγατρὶ, *αρχογ' Γεράσιμος*.

39. Ἐπειδὴ ἡ Λαμπρινὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Σαρῆ ἀπὸ χωρίου Ἀβάσου καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰωάννης Μουτάφης παραστάντες ἐπὶ Συνόδου (17β) ἀντεκάλουν ἀλλήλοις, καὶ ὁ μὲν ἔλεγε καὶ κατεβόα αὐτῆς, ὡς μοιχευομένης μετὰ τινος Μπονσταντζῆ καὶ ἄλλων καὶ περιερχομένης εἰς τὰ περιχώρια δίχα τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἡ δὲ ἐξετασθεῖσα συνοδικῶς, ἐρωτηθεῖσα περὶ τούτου ὁμολόγησεν ἰδίῳ στόματι ὡς ὑποπεσεῖν εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας, ἀλλ' ἦν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ ἔδειξεν αὐτὸν αἴτιον τῆς καταφρονήσεως αὐτῆς. Ὅθεν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους διεξέϋξαμεν αὐτὴν τὴν Λαμπρινὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ρηθέντος Ἰωάννου καὶ διεχωρίσαμεν τῆς συναφείας αὐτοῦ, καὶ δεδώκαμεν αὐτῇ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι νομίμως ὃν ἂν θελήσῃ. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐδώσαμεν αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα.

40. Ἐπειδὴ Σουσάνα ἡ ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου περὶ τὴν πύλιν Ἀδριανουπόλεως, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, προσεκλαύθη ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μιχάλη Ἀμπατζῆ, ὅστις κατέλιπεν αὐτὴν πρὸ χρόνων ἑννέα καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἀλλοδαποὺς (ἀλλοδαπῶς γρ. ὁ κ.) τόπους, καὶ μόνον τῷ ἐνὶ χρόνῳ ἔπεμψεν αὐτῇ γράμμα καὶ ἔξοδον, εἰς δὲ τοὺς ὀκτὼ χρόνους οὔτε ἠκούσθη οὔτε ἐγνώσθη ποῦ διατρίβει, οὔτε ἔξοδόν τινα ἔπεμψεν αὐτῇ, διατροφὴν αὐτῆς τε καὶ τοῦ παιδὸς αὐτῆς, καὶ ζητηθεῖσα μάρτυρας παρέστησε τὸν τε Μιχάλην τοῦ Γιοβάνου τὸν σύντεκνον αὐτῆς καὶ τὸν Γεώργιον τοῦ Ἰωάννου ἀμπαζῆν, καὶ τὸν Χατζῆ Μανόλι τοῦ Διαμαντῆ, καὶ τὸν

Χριστόδουλον Εὐταξίαν, οἵτινες ἐμαρτύρησαν ἐν φόβῳ Θεοῦ, οὕτως ἔχει τὴν ἀλήθειαν, καὶ πρὸς τούτοις ἐδέξατο αὐτὴ ἡ Σουσάνα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐπιτίμιον ἐπ' ἐκκλησίας, ὡς οὐ ψεύδονται κατὰ τοῦτο· καὶ οὕτω κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους δεδωκάμεν αὐτῇ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι κατὰ νόμους, μεθ' οὗ (ὃ ἔχει ὁ κ.) ἂν θελήσῃ. "Οθεν κλπ.

Γεράσιμος

41. Ἐπειδὴ ὁ Κυριακὸς Χρυσόχος (sic) ἀπὸ μορέας στὰς ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, μετὰ τοῦ Ἰωάννου Χρυσόχου, υἱοῦ τοῦ Πασχάλη ἀπὸ Γαλατῶ τῆς ἐνορίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῶν **μποστανίων**, ἐπιτρόπου τῆς Κασσάνδρας θυγατρὸς τοῦ Χριστοδούλου καὶ γυναικὸς τούτου τοῦ Κυριακοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἐνταῦθα εὐρισκομένων Χρυσόχων ἀπὸ Τραπεζοῦντος, ὡμολόγησεν ἰδίῳ στόματι, ὅτι πέντε ἡδὴ χρόνους ἑάσας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κασάνδραν ἐν τῷ Γαλατῶ οὐδεμίαν φροντίδα ἐξόδων ἢ ἄλλων ἀναγκαίων πεποίηκε, διὰ τὴν ἀναξιότητα αὐτοῦ, καὶ ἄκραν πτωχείαν, οὔτε ἀπὸ τοῦ νῦν δύναται διαθρέψαι αὐτὴν οὔτε ἐκείσαι ἀπελθεῖν, καὶ πρὸς τούτοις μάλιστα ἐν φυλακῇ πρὸ πολλοῦ ὢν, διὰ χρέος αὐτοῦ, ἡδὴ ἐπλήρωσεν ἔνεκεν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ ἐπίτροπος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κασάνδρας, διακόσια γρόσια καὶ ἐλευθέρωσεν αὐτὸν τῆς φυλακῆς καὶ δέδωκεν αὐτῷ ἐξωτερικῶς χοιζέτιον τῆς βασιλικῆς κρίσεως, ὡς ἐχώρησε δηλαδὴ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κασάνδραν, καὶ οὐκ ἔχει τοῦ λοιποῦ μηδεμίαν μετοχὴν, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ἡ Κασάνδρα αὕτη θυγάτηρ τοῦ Χριστοδούλου ἔστω (sic) κεχωρισμένη καὶ διεξεγμένη τοῦ Κυριακοῦ αὐτοῦ Χρυσόχου, ὡς τῶν ἱερῶν νόμων λεγόντων, γυναῖκα καταφρονουμένην ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἀποσπᾶσθαι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἔχέτω ἄδειαν συνοικῆσαι μεθ' ἑτέρου ἀνδρὸς, ὁποίου ἂν βούλοιο ἐπὶ τῷ κυβερνῆσαι καὶ διαθρέψαι αὐτήν. "Οθεν εἰς δήλωσιν τῆς διαζεύξεως αὐτῶν ἐγγράφη τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη τῇ Κασάνδρᾳ ἀπὸ Γαλατῶ. *αρχε΄.*

Παρθένιος

42. Ἐπειδὴ ἡ Σουλτάνα θυγάτηρ τοῦ Δημητρίου, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῶν ποστανίων τῆς ἐν τῷ Γαλατῶ, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ράλεως, τοῦ καλουμένου Μπαπά, ἀνήνεγκε κατ' αὐτοῦ ἀποστροφὴν καὶ πολλὰ τῶν ἀτοπημάτων. Χρόνους γὰρ ἡδὴ τέσσαρας καὶ ἐπέκεινα καταλιπὼν αὐτὴν ἀνεπίσκεπτον καὶ ἀνεπιμέλητον ἀποστρεφόμενος ταύτην καὶ οὐδόλως νομιζόμενος σύμβιον αὐτοῦ, καταφγὼν καὶ καταφθειράς πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ καταλιπὼν αὐτὴν πενητεύουσαν καὶ γυμνητεύουσαν· τὸ δὲ χεῖριστον ὡς ἔχει διὰ κεπινίου συνείσακτον γυναῖκα καὶ ἀδιασπᾶστος ταύτης ἐχόμενος, κατ' οὐδένα τρόπον θέλει καταλιπεῖν ἐκείνην, καὶ συνοικῆσαι τῇ **γνησίᾳ** αὐτοῦ γυναικί, καθὰ

καὶ χεῖλεσιν ἰδίοις αὐτὸς ἐφθέγγετο, διόλου ἀχρειωθεὶς, καὶ μηδαμῶς χρησιμεύων εἰς ἐπίσκεψιν γυναικός. Τούτου χάριν τὸ ἀδιόρθωτον αὐτοῦ καταλαβόντες διεχωρίσαμεν αὐτούς, κατὰ νόμους, καὶ γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσι διαχωρισμένοι ἀλλήλων τοῦ λοιποῦ καὶ διεzeugμένοι, καὶ ἀλλοτριωμένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ μήτε εἴη (sic) μήτε λέγεται ὁ Μπαπᾶς ἀνὴρ τῆς Σουλτάνας, ὥς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀποστάς ταύτης, καὶ διαλύσας τὴν νενομισμένην συνάφειαν, δεδώκαμεν δὲ τῇ αὐτῇ Σουλτάνᾳ ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν ὅπως ἐὰν θέλῃ λάβῃ ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῇ ἐκεῖνον ἀναντιρρήτως, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐνεχειρίσθη ταύτη καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. *αχρὸστ'.*

Παρθένιος

φ. 6α.

43 ἡ Λιθαροῦ θυγάτηρ τοῦ Σίμου ἀπὸ ἐνορίας τῆς ἐλεούσης τῆς ἐν τῷ Γαλατῇ, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήνεγκεν, ὥς εἶχεν ἄνδρα Κυριαζὴν ὀνόματι, Τομακτῆζήν, ὅστις ὑπόχρεως ὢν, καὶ μὴ δυνάμενος τρέφειν γυναῖκα καὶ ἐπισκέπτεσθαι κατέλιπε ταύτην πρότερον, καὶ φυγὼν ἔλειπε χρόνους πολλούς, εἴτ' ἀναφανείς ἅπαξ καὶ μὴ συνοικίσας ταύτη (φ. 18 α) διεχώρισεν ἑξωτερικῶς διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως, καὶ πάλιν ἀπεδήμυσεν ἀνεπιστροφῶς, ἥτις μείνασα τελείως ἀπερίστατος καὶ ἄπορος καὶ ἐστερημένη τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, οὐ δύναται ἄλλως ποιῆσαι εἰ μὴ συζευχθῆναι ἐτέρῳ ἀνδρί. Τούτου χάριν τὴν ἀπορίαν αὐτῆς ἰδόντες καὶ προνοούμενοι μὴ καταλιπεῖν ὑπ' ἀνάγκης κινδυνεῖν διεχωρίσαμεν ταύτην καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ γράφομεν ἵνα ἡ Λιθαροῦ αὕτη ὑπάρχη ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διαχωρισμένη τοῦ Κυριαζῆ ἐκεῖνου καὶ διεzeugμένη καὶ ἀλλοτρία τῆς ἐκεῖνου συναφείας καὶ παρέχουμεν αὐτῇ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶς, καὶ συζευχθῆναι αὐτῇ ἀνεμποδίστως καὶ ἀναντιρρήτως, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη πρὸς τὴν διαληφθεῖσαν Λιθαροῦν τὴν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἐλεούσης. *αχρὸστ'.*

Παρθένιος

44α. Ἐπειδὴ ὁ Χουρμούζης ράπτῃς υἱὸς τοῦ Τριανταφύλλου ἀπὸ μπουγιούκ ντερέ, στεφανωθείς τὴν Ἀγγελουῖν θυγατέρα τοῦ ποτε Ἰωάννου ἀπὸ Διπλοφαναρίου παρέστη ἐπὶ συνόδου μετὰ τρίτην ἡμέραν τοῦ γάμου ἐγκαλῶν αὐτῇ ὥς εὔρεν αὐτὴν διακεκορευμένην, ἥγουν ἐκπαρθενευμένην καὶ μὴ ἀνεχόμενος συνοικῆσαι ταύτη, ἐζήτησε διαχωρισθῆναι αὐτῆς : παραστάσης δὲ καὶ τῆς Ἀγγελουῖς καὶ μετὰ πολλὴν ἐξέτασιν ἀναπολογήτου μείνάσης ἀπεφάνθη διαχωρισθῆναι αὐτούς, τούτου χάριν διεχωρίσαμεν ἀλλήλων καὶ διεξεύξαμεν αὐτούς, καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ

ἐξῆς ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι καὶ διεzeugμένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ παρέχομεν ἄδειαν τῷ Χουρμούζη λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα νομίμως καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην ἀναντιρρήτως μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη τῷ αὐτῷ Χουρμούζη ,αχοστ'.

Διονύσιος.

45 Ἐπειδὴ ἡ Μπαλάσα ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου εἶχε μὲν ἄνδρα πρότερον τὸν Ἰαννούλην χαλάτζην, ἀναχωρήσαντος δὲ ἐκείνου καὶ ἀποδημήσαντος χρόνους ἕξ, οὐ περιέμεινε τοῦ ἐπιστρέψαι, ἀλλ' ἔλαβε διὰ κληνίου ἕτερον ἄνδρα τὸν Χουρμούζην σουβατζήν, εἶτα παραγεγονὼς ὁ Ἰαννούλης ἐκίνησεν ἀγωγὴν, ζητῶν ἐπὶ συνόδου τινὰ πράγματα αὐτοῦ, τὴν δὲ γυναῖκα οὐκ ἠθέλησε δεχθῆναι, ξενόκοιτον καταστᾶσαν· τούτου χάριν τὰ μὲν πράγματα αὐτοῦ ἔλαβε παρ' αὐτῆς συνοδικῇ ἀποφάσει, τὴν δὲ σύζυγιαν αὐτῶν ἀσυμβίβαστον οὔσαν τοῦ λοιποῦ διελύσαμεν καὶ νομίμως διεχωρίσαμεν αὐτούς, καὶ ἀλλήλων διεzeugάμεν καὶ γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀπηλλοτριωμένοι καὶ παρέχομεν ἄδειαν τῇ Μπαλάσα, διορθώσασα ἑαυτὴν τῆς διαβεβλημένης βιοτῆς λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνῳ ἐκκλησιαστικῶς κατὰ νόμους, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνχειρίσθη ταύτῃ τῇ μπαλάσα ,αχοστ'.

46 Ἐπειδὴ ἡ Κασάνδρα θυγάτηρ τοῦ Στάθῃ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Γαλατῷ ἐνορίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῶν μποστανίων ἀγωγὴν ἐκίνησε διὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς Ἰαννούλας κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Δημητρίου Ἀγιομανρίτου περὶ οὗ ἀνήγγειλεν ἡ μήτηρ αὐτῆς παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, ὅτι, στεφανωθείς ταύτην τὴν θυγατέρα αὐτῆς Κασάνδραν καὶ συνοικήσας ταύτῃ μόλις μῆνας ἕξ ἀπέδρα ὑπόχρεως ὄν, μὴ ἐπιστρέψας, μήτε γινωσκόμενος ποῦ διάγει χρόνους ἤδη δύο καὶ ἥμισυν, μήτε μνησθεὶς αὐτῆς οὔτε διὰ γράμματος οὔτε δι' ἐξόδου περὶ ᾧν μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα παρέστησεν ἐκ τῶν γειτόνων αὐτῆς, Ἰωάννην Καραγκίζην, καὶ Ἰωάννην Καϊκτζήν, μαρτυρήσαντας ἐν βάρει ἀφορισμοῦ τὴν ἐκείνου ἀποδημίαν, ἐδέχθη δὲ καὶ αὐτὴ ἀφορισμόν, ὥς οὐκ ἐπεσιέψατο ἐκεῖνος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀποδημίας καὶ οὕτω διεzeugάμεν αὐτούς, μὴ δυναμένης τῆς γυναικὸς ἔνδειαν ὑπομένειν καὶ στέρησιν τῶν εἰς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Τούτου χάριν γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Κασάνδρα αὕτη λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ ἐδόθη ταύτῃ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα ,αχοστ.

Διονύσιος

47. Ἐπειδὴ ἡ **Χάπκα** ῥῶσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἰωβάννου παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ἐκίνησεν ἀγωγὴν αὕτη ἐγκαλοῦσα αὐτῷ ἀχρειότητα

καὶ ἀναξιώτητα, καὶ λέγουσα μὴ φροντίζειν ἐπισκέπτεσθαι ταύτην, μήτε τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων αὐτῆς καὶ ἄλλας αἰτίας προβαλλομένη συνισθούσας πρὸς χωρισμόν, καὶ διάζευξιν αὐτῶν. Τούτου χάριν τὸ **ἀδιόρθωτον** αὐτῶν καταλαβόντες καὶ ψυχικὸν κίνδυνον ὑποτρέχοντα, διεξεύξαμεν αὐτοὺς καὶ διεχωρίσαμεν ἀλλήλων, περὶ οὗ καὶ γράφομεν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ Χάπκα αὕτη ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῶν Ὑψωμαθείων ὑπάρχῃ διακεχωρισμένη τοῦ Ἰωβάννου καὶ διεξυγμένη καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐπεδόθη αὐτῇ καὶ τότε τὸ διαζύγιον.

48. Ἐπειδὴ ὁ Μανόλης τοῦ Δήμου μπακάλης, ἀπὸ ἐνορίας τῆς Παναγίας τῆς Σούδας, παραστάς ἐπὶ συνόδου (18β) ἀνήγγειλε περὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ Μπαλάσας, ὅτι πρὸ χρόνων ἱκανῶν, διαίγει ἐν ἐκστάσει φρενῶν, καὶ προσκατεργήσαντος τούτου μέχρι τοῦ νῦν, ἐπ' ἐλπίδι σωτηρίας αὐτῆς, οὐ μόνον ἀνίατος ἔμεινεν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ χειρόν προεχώρησε καὶ οὐκ ἔτι δύναται συμβιοῦν ταύτῃ βίον ἀβίωτον· ἐξέτασιν οὖν ποιησαμένων ἡμῶν, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὸ πάθος τῆς μανίας ἢ ἐν ὑστέροις συνέβη ταύτῃ, παραστάσα πρὸ τῶν ἄλλων ἡ μήτηρ αὐτῆς Ζαφυρίτζα διὰ τὸ προαναγνωσθῆναι ἀπορισμὸν εἰς μαρτυρίαν ὡμολόγησεν ἐπὶ συνόδου, ὅτι πρὸ τοῦ ὑπανδρευθῆναι ταύτην, ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης ἡλικίας ἀτοχος ὑπῆρχε τῷ πάθει (sic) προϋόντος δὲ τοῦ καιροῦ ἐπὶ πλέον ἐκτριεῦθη καὶ εἰς τὸ ἐπικρατέστερον ἐγένετο. Τούτου χάριν ὡς μὴκέτι δυναμένους συνοικεῖν αὐτοὺς καὶ ἀνδρόγυνον λογίζεσθαι, διεχωρίσαμεν **ἐνθέςμως** καὶ διεξεύξαμεν ἀλλήλων, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Μανόλης λαβεῖν ἄλλην γυναῖκα ἀναντιρρήτως, καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην κατὰ νόμους ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη τῷ ἀνωτέρῳ Μανόλῃ.

49. Ἐπειδὴ ἡ Ἀγγέλως θυγάτηρ τοῦ Ἀθανασίου **δι' ἐπιτροπῶν** ἔδειξε χοτζέτιον ὡς ἐχωρίσθη πρὸ χρόνων τριῶν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Λάμπρου υἱοῦ τοῦ Φώτη, δι' αἰτίας **μὴ προτρυνοῦσας συνοικεῖν αὐτούς, καὶ ἐξήτησε καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διάζευξιν**, περὶ οὗ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα παρέστηκε τὸν Γεώργιον τοῦ Μίχου καὶ Νικόλαον τοῦ Χρήστου, οἵτινες ἐξετασθέντες παρ' ἡμῶν, ἐμαρτύρησαν ὡς ἐχωρίσθησαν ἀληθῶς, κατὰ τὸ χοτζέτιον, εὗρίσκεται δὲ εἰς ἔνδειαν καὶ ἀπορίαν τῶν πρὸς ζῶν ἀναγκαίων μὴ ἔχουσα τὸν ἐπισκεψόμενον, καὶ ψυχικῶς κινδυνεύουσα. Τούτου χάριν γράφομεν ἵνα ἡ αὕτη Ἀγγέλως ἀπὸ τῆς **ἐνορίας τῆς κυρίας τῶν οὐρανῶν** ὑπάρχῃ διακεχωρισμένη τοῦ Λάμπρου ἐκείνου καὶ διεξυγμένη καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ τὸ παρὸν **Διονύσιος**.

50. Ἐπειδὴ ὁ Παναγιώτης τοῦ Φράγκου ἀπὸ χωρίου τῆς Ἁγίας Τριῆδος τῆς ἐπισκοπῆς Λητῆς καὶ Ἀγρόρων, παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ὡς ἔλαβε γυναῖκα Καλλιτῆζαν ὀνόματι, (φ. 18β) τὴν νηρόπαιδα Ἰωάννου υἱοῦ τοῦ Στάθου, ἣτις οὐχ εὐρέθη παρθένος, καὶ καταλιπὼν ἐκείνην ἀνεχώρησε, διαφημισθεῖσης τῆς ἀτιμίας, καὶ κινδυνεύσαντος περιπεσεῖν τῇ ἀβανίᾳ, περὶ οὗ συμπαρόντες καὶ οἱ θρόψαντες ἐκείνην καὶ ἐρωτηθέντων, ἐξήτησαν λαβεῖν τοῦτον ὄρκον εὐαγγελικόν, ὅτι οὐ ψεύδεται καὶ οὐ πλάττει συκοφαντίαν κατὰ τῆς γυναικὸς, οὕτινος γεγονότος καὶ στέρξαντος τοῦτου τὸν ὄρκον, ἐλίβη ἡ ὑποψία τῆς συκοφαντίας καὶ ἔμεινε ἡ γυνὴ ὑπεύθυνος τῷ ἐγκλήματι. Τοῦτου χάριν διεχωρίσαμεν αὐτοὺς ἀδυνατοῦ ὑπαρχούσης τῆς συνοικίσεως αὐτῶν, καὶ γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Παναγιώτης αὐτὸς λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα ὅπου καὶ ὅταν βουληθῇ, καὶ στεφανωθῇναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεφειρόσθη τῷ διαλυφθέντι Παναγιώτῃ τοῦ Φράγκου.

Διονύσιος

51. Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης τοῦ Γιοβάνη, ἀπὸ τοῦ Κάρλοβου, τῆς ἐπαρχίας Φιλίππουπόλεως, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λαμπρινῆς, θυγατρὸς τοῦ ποτε Γεωργίου Τερζι μπασῆ, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῆς Ἐλεούσης, παραστάντες ἐπὶ συνόδου ἐνεκάλουν (ἐκάλουν γο) ἀλλήλοις παραπτώματα ἀνοίκεια τοῖς συνοικεῖν χριστιανικῶς λαχοῦσιν, ἀντ' ὧν διασπασθῆναι ἀλλήλων κατηγγέγοντο, οἷς παραινέσαντες ἀπαλλαγῆναι τῶν σκανδάλων, καὶ συνοικεῖν αὐτοῖς ἐπετρέψαμεν ἀλλ' οὐδόλως ἔγνωσαν κατασπασθῆναι ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐχρήσατο γυνὴ αἰτίαν διαζεύξεως τὴν κατηγορίαν, ἣν ὁ αὐτὸς ἀνὴρ αὐτῆς ἐπαρρησίασεν, κατηγορήσας αὐτὴν πορνεύσθαι μετὰ τινος ἔξ ὀνόματος, καὶ τέλος ἔδειξε καὶ *χοτζέτιον τῆς βασιλικῆς κείσεως* διαλαμβάνον ὡς ἐχώρισεν αὐτὴν ἑξωτερικῶς, καὶ ἀπόσωτο. Τοῦτου χάριν μὴ δυναμένων ἔτι συνοικεῖν κατὰ λόγον ἀνδρογύνου, *διεχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς*, καὶ γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσι τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένοι καὶ διεξευγμένοι ἀλλήλων, καὶ ἀμέτοχοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ ρηθεῖσα Λαμπρινὴ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐπιλέσῃ, πλὴν τοῦ *Νικολάου μπακάλη*, διὰ τὴν ρηθεῖσαν μετ' αὐτοῦ *κατηγορίαν*, καὶ στεφανωθῆναι ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς παρεμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα.

52. Ἐπειδὴ ὁ Ἀναστάσης Τακιατζής, ἀπὸ χωρίου τοῦ καλουμένου Βαρδιάδους, τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἔφθασεν ὑπανδρευθῆναι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μαδυτιῶν, ἥδη δὲ παραστάς ἐπὶ συνόδου, μετὰ τοῦ πειθεροῦ αὐτοῦ Δούκα, ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι κατὰ τόπον αὐτοῦ σπαχῆς δυναστεύων ἔλκει αὐτὸν ἀγαγεῖν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, διὰ τῆς βασιλικῆς ἀποφάσεως, ἐπὶ

τῷ κατοικεῖν ἐν αὐτῇ ἀμεταβάτως, ἐμήνυσε δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Χρυσὴν ὀνόματι, ἅπαξ καὶ δις εἰς τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, ἣτις ἀπελογήσατο αὐτῷ, ὥς οὐ δύναται κατ' οὐδένα τρόπον ἀναχωρῆσαι τῶν ἰδίων, καὶ ἐπιβῆναι ἀλλοδαπῶς (φ. 19α) καὶ μακροδιάστατον ὁδὸν ἀνύσαι, κἂν δέη ταύτην ἀποθανεῖν, ἀλλὰ δέδωκεν ἄδειαν ὥς θέλει ποιῆσαι καὶ ἐλευθερον εἶναι αὐτῆς, περὶ οὗ ἐρωτηθεὶς καὶ ὁ πατὴρ ἐκείνης τὰ αὐτὰ καθωμολόγησε· τούτου χάριν τὸ ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι ἄλλως κατιδόντες καὶ πανταχόθεν τὸ στενὸν καὶ παρακεκινδυνευμένον ὑποπεύσαντες, λόγοις οικονομίας ἐγνώμεν χρῆσασθαι κατὰ τὰς τοῦ καιροῦ ἀναγκαίας περιστάσεις, καὶ διὴ γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσιν κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διευzeugμένοι ὥς διασπασθείσης τῆς συνοικίσεως αὐτῶν ἀμετακλήτως, *βασιλικῇ* καὶ καιρικῇ πειθανάγκῃ, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα, *ἐὰν δυναστευθῇ ὑπὸ τοῦ ἐξουσιάζοντος αὐτὸν σπαχῇ*, πρὸς τὸ ὑπανδρευθῆναι ἐκείνην ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος αὐτῷ ἢ ἐναντιουμένου. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ διαληφθέντι Ἀναστασίῳ.

Διονύσιος

53. Ἐπειδὴ ἡ Ζαφύρα θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου, (φ. 19α) ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῶν Μποστανίων, τῆς ἐν τῷ Γαλατῷ, παραστάσα ἐπὶ συνόδου, ἀνῆνεγκεν ἡμῖν, ὥς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Γεώργιος ναύτης κατελιπὼν αὐτὴν ἀπεδήμησε μὴ ἐπιστρέψας χρόνους ἤδη πέντε, καὶ εὗρίσκειται ἐν πενίᾳ καὶ στερήσει πάντων τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, μηδὲν μνησθέντος αὐτῆς, μήτε διὰ γράμματος, μήτε δι' ἐξόδου τινός, περὶ ᾧν ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε μάρτυρας, τὸν Παναγιώτην τοῦ Ἀλεξίου λεπτοουργόν, καὶ Ἰάκωμον τζεράχην, καὶ Ἀλέξιον τοῦ Ἰωάννου λεπτοουργόν, καὶ Θωμᾶν τοῦ Δημητρίου μαρτυρήσαντας τὴν τῶν πέντε χρόνων ἀποδημίαν ἐκείνου. Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἀφορισμὸν ἐδέξατο ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὥς οὐκ ἔλαβεν ἕκτοτε μήτε γράμμα μήτε ἕξοδον. Τούτου χάριν καὶ διεχωρίσαμεν αὐτὴν τῆς ἐκείνου συναφείας, ὥς μὴ γινωσκομένου τί ἐγένετο, καὶ γράφομεν, ἵνα, ἡ Ζαφύρα αὕτη ὑπάρχη διακεχωρισμένη καὶ διευzeugμένη τοῦ Γεωργίου ἐκείνου καὶ ἀπηλλοτριωμένη καὶ ἐλευθερά τῆς τοῦ ἀνδρογύνου σχέσεως, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνον ἀνεμποδίστως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐνεχειρίσθη αὐτῇ τῇ Ζαφείρᾳ τοῦ Ἰωάννου.

54. Ἐπειδὴ ἡ Μαροῦλα Βαρνιώτισσα, θυγάτηρ τοῦ Ἐλευθερίου, ἀπὸ χωρίου τοῦ Μεγάλου Ρεύματος, παραστάσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλε περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Πέτρου γυνάρεως, ὥς ἀφῆκεν αὐτὴν ἀνεπίσκεπτον καὶ ἀναχωρήσας χρόνους ἤδη ἑννέα οὐκ ἐπέστρεψε, μήτε γινώσκεται ποῦ διατρίβει ἢ ἐν ζῴσι διατελεῖ, οὐδὲν μνησθεὶς αὐτῆς, μήτε διὰ γράμματος

μήτε δι' ἐξόδου, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ διατελεῖ καὶ στρεφίσει πάντων τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, περὶ οὗ παρέστησε μάρτυρας τὸν Παπᾶ Παναγιώτην καὶ Θεοδωρὴν ἀλευρᾶν, καὶ Ράλην Πιτζόνολουν οἵτινες ἐμαρτύρησαν τὴν τοσούτων χρόνων ἀποδημίαν ἐκείνου. Πρὸς δὲ τούτοις ἐδέχθη καὶ αὕτη ἀφορισμόν, μὴ ἐγχειρισθῆναι μήτε γράμμα ἐκείνου, μήτε ἐξόδον, τούτου χάριν διεχωρίσαμεν αὐτὴν καὶ διεζεύξαμεν ἐκείνου κατὰ τοὺς θείους νόμους, καὶ γράφομεν, ἵνα ἡ Μαρούλα αὕτη ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένη τοῦ Πέτρου γουνάρεως, καὶ ἀπηλλοτριωμένη καὶ ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ἀναντιρρήτως καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνον ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν, ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη αὐτῇ. *αχοζ'.*

Διονύσιος

55. Ὅτι ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος τοῦ Ἀντωνίου Σανταλτζῆς καὶ ἡ ποτὲ γυνὴ αὐτοῦ Εὐφροσύνη τοῦ Χαντζῆ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ὡμολόγησεν αὐτός, ὡς ἐχώρισε αὐτὴν ἐξωτερικῶς κριτηρίῳ διὰ χοιζετίου, ἐπ' αἰτίας, δι' ὧν οὐκ ἔστι τοῦ λοιποῦ συνοικεῖν, *ἀλλὰ πρὸς τῇ ἐξωτερικῇ διαζεύξει, ἐξήτησαν καὶ ἐκκλησιαστικῶς διαχωρισθῆναι.* Τούτου χάριν ὡς ὑπαχθέντας περιστάσεσι ταῖς κατὰ νόμους διασπώσεις αὐτοῦς, γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀπηλλοτριωμένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ ἔχη ἄδειαν ἡ Εὐφροσύνη λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνον ἐκκλησιαστικῶς, εἰς ἐπίσκεψιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, διὰ τὸ νεάζον αὐτῆς, καὶ παρακεκινδυνευμένον ἀναντιρρήτως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ Εὐφροσύνῃ αὐτῇ. *αχοζ'.*

Διονύσιος

56. Ὅτι ἐπειδὴ ὁ Γίκας Παξιμαδᾶς ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ, ἐκ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου, κινήσας ἀγωγὴν κατὰ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Μαρούλας ἔλεγεν ὡς εἶπεν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην μετ' ἐξωτερικοῦ τινος, καὶ παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ἐρωτήθη ἡ Μαρούλα περὶ τῆς κατηγορίας ταύτης, καὶ οὐκ ἠρνήσατο, ἀλλ' ὡμολόγησε τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς μὴ δυνήθεισα περικυρῆσαι τὸ αἶσχος, καὶ ἐξήτησεν ὁ Γίκας ἀπαραιτήτως διαζευχθῆναι ταύτης, μὴ στέργων τοῦ λοιποῦ τῇ συνοικῆσαι ταύτης. Τούτου χάριν γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα ὁ Γίκας ὑπάρχη διεζευγμένος τῆς Μαρούλας καὶ διακεχωρισμένος ἀπὸ τοῦ νῦν, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἐσθλοὺς νόμους καὶ μεμαρτυρημένους ταύτης καὶ ἀμέτοχος, ἡ δὲ Μαρούλα μετὰ δακρύων ὑποσχεθεῖσα παῦσαι τῆς μοιχείας ἐξήτησε συνοικῆσαι ἐτέρῳ ἀνδρὶ, εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι αὐτήν, διάγουσαν σεμνῶς καὶ σωφρόνως καὶ δεδῶκαμεν αὐτῇ ἄδειαν συνοικεῖν μετὰ ἐτέρου ἀνδρός, (19β) οὗ ἂν βούληται μηδενὸς παρεμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν γραφὲν τὸ παρὸν διαζύγιον ἐδόθη αὐτῇ τῇ Μαρούλᾳ. *αχοζ'.*

Διονύσιος

57. Ἐπειδὴ ἡ Κασάνδρα θυγάτηρ τοῦ Σάββα Καζαντζῆ, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῆς Χρυσοπηγῆς, τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνέφερον ἡμῖν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰωάννης βουτζᾶς καταφαγὼν τὰ πράγματα αὐτῆς, εἶτα διαδράς ἀφανῆς ἐγένετο, μὴ ἐπιστρέψας πρὸς αὐτὴν χρόνους ἡδὴ τρεῖς, οὐ μὴν ἀλλ' οὔτε δι' ἐξόδου μικρᾶς ἐμνήσθη αὐτῆς ποτέ, οὔτε καὶ διὰ γράμματος ἐδήλωσε περὶ ἑαυτοῦ, ἐὰν ἐν ζῳσὶ διατελῇ, ἀφῆκε δὲ ταύτην ἔρημον καὶ ἄπορον καὶ ἐστερημένην πάντων τῶν πρὸς ζῆν ἀναγκαίων, καὶ σχεδὸν κινδυνεύουσαν ψυχικῶς καὶ σωματικῶς περὶ ὧν παρέσχησε μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα, τὸν Παπᾶ Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Παναγιώτην κάπηλον, οἵτινες ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὕτως ἐδέχθησαν ἐπ' ἐκκλησίας ἀφορισμόν, αὐτὴ τε ἡ Κασάνδρα καὶ οἱ διαληφθέντες μάρτυρες, τοῦ μὴ καταψεύδεσθαι τῆς υποθέσεως. Τούτου χάριν τὸ νεῖξον τῆς γυναῖκος ἰδόντες καὶ τὴν ἀπορίαν αὐτῆς καὶ ἔνδειαν καὶ προνοησάμενοι τῆς ψυχικῆς αὐτῆς σωτηρίας ὅπως μὴ παρεμπέσῃ εἰς ὄλισθον, διεχώρισamen αὐτὴν ἐκείνου τοῦ Ἰωάννου, καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὑπάρχῃ διακεχωρισμένη αὐτοῦ καὶ ὅλως διεzeugμένη καὶ ἀμέτοχος καὶ ἐλευθέρα καὶ ἔχη ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἀναντιρρότως, κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη τῇ εἰρημένῃ Κασσάνδρᾳ, ἄρχον'

Διονύσιος

58. Ἐπειδὴ ἡ Καλοῦσα ὀνόματι, θυγάτηρ τοῦ Παρασκευᾶ, ἀπὸ ἐνορίας τῆς Ἀγίας, παραστᾶσα ἐπὶ Συνόδου, ὑπέδειξε ὡς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Δανίλης λεπτοουργὸς ἐλκυσας αὐτὴν ἐξωτερικῶς, ἐχώρισεν αὐτὴν ἑαυτοῦ διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως, ἐπ' αἰτίαις μηκέτι ἐγγωρούσαις συνοικῆσαι αὐτούς, προσαναγγείλασα καὶ τὴν ἔνδειαν καὶ ἀπορίαν αὐτῆς, ἣς τὸ νεῖξον λίαν ἰδόντες, καὶ τὸ πρὸς ψυχικὴν ἀπώλειαν εὐόλισθον, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸν ἐπισκεψόμενον πρὸς τὸ οἰκονομικώτερον προνοίας λόγοις ἐκλίναμεν, καὶ **ἐπιβεβαιοῦντες τὸν χωρισμόν, γράφομεν, ἵνα εἴησαν καὶ ἐκκλησιαστικῶς** κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεzeugμένοι καὶ ὅλως ἀμέτοχοι, καὶ ἔχη ἄδειαν ἡ αὐτὴ Καλοῦσα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα, οἷον ἂν ἐθελήσῃ, καὶ στεφανωθῆναι κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἀναντιρρότως, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐπεδόθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα.

Διονύσιος

59. Ἐπειδὴ ὁ Πασχάλης Τραπεζούντιος ράπτης, ἔχων γυναῖκα τὴν Κρυσταλλένιαν θυγατέρα τοῦ Μιχαήλου ἀπὸ Κουρουτσεσμέ, κακοτρόπως ἐφάνη πρὸς αὐτὴν διακείμενος, πῇ μὲν δυναστεύων μετοικῆσαι ταύτην εἰς ἄλλοδαπὴν, χωρὶς τινος ἀναγκαίας αἰτίας, πῇ δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῆς

ἀποστερηθῆσαι ταύτην ἐν δόλῳ πειρώμενος καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς δυσχερεσί, κατηγορήσας ταύτην μετὰ τοσοῦτον καιρὸν, ἀφ' οὗ καὶ ἐπαιδοποίησαν, ὥς οὐκ εὗρεν αὐτὴν παρθένον, *καταισχύνας ἐν συνεφαντίᾳ δεινῇ*, τούτου χάριν μηκέτι βουλομένης τῆς γυναικὸς συνοικεῖν αὐτῷ, ὥς ἀτιμασθείσης παρ' αὐτοῦ, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς διὰ τὸ μὴ προχωρεῖν ἔτι τὴν συνοίκησιν αὐτῶν εἰς ἀγαθὸν ἀλλ' εἰς ὀλέθριον τέλος καὶ ψυχικὸν κίνδυνον. Καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς, ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀπεξενωμένοι καὶ ἀλλότριοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Κρυσταλλένια λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐθέλῃσῃ, καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος ἀναντιρρήτως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη πρὸς τὴν ρηθεῖσαν Κρυσταλλένιαν τοῦ Μιχαήλου, *αχοῇ*.

60. Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Κοντοσκαλίου Εὐγενία ὀνόματι παραστᾶσα ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος καθυπέδειξεν ἡμῖν χοτζέτιον τῆς βασιλικῆς κρίσεως διαλαμβάνον ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Βέλτσος τοῦ Δημητρίου, ὑπόχρεως ὢν καὶ μὴ δυνάμενος τρέφειν αὐτήν, οὔτε ὅλως ἐξελεῖν τοῦ σπητίου, ὑπὸ τὸν φόβον τῶν δανειστῶν καταστήσας ἐπίτροπον αὐτοῦ τὸν Γεώργιον Ἀμπατζῆν, παρεγένετο μετ' αὐτῆς ἐξωτερικῶς καὶ διεχώρισε ταύτην, αὐτὸς δὲ φυγὰς ὥχeto ἀμεταστρεπτί, εὗρίσκεται ἤδη ἡ πτωχή, ὥς φησιν, ἐν ἐνδείᾳ καὶ στερήσει τῶν ἀναγκαίων πρὸς ζωάρκειαν αὐτῆς. Ὅθεν ἡ μετριότης ἡμῶν σπλαγχνισθεῖσα αὐτῇ καὶ τὸ νέον τῆς ἡλικίας θεωροῦσα ἵνα, μὴ εἰς ἀπώλειαν περιπέσῃ ἔγνωκε παρέξειν αὐτῇ ἄδειαν, τοῦ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ νομίμως στεφανωθῆναι αὐτόν, διὸ καὶ γράφουσα ἀποφαινεται ἵνα ἡ Εὐγενία αὕτη εἴῃ διεξευγμένη καὶ διακεχωρισμένη τοῦ λοιποῦ ἐκεῖνου τοῦ Βέλτzu Δημητρίου, καὶ ἔχῃ τὸ ἐλεύθερον αὐτῆς, ὥς καὶ ἐν τῷ χοτζετίῳ τῆς βασιλικῆς κρίσεως, λάβῃ δὲ ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐθέλῃσῃ νομίμως καὶ κανονικῶς, μηδενὸς αὐτῇ ἐμποδίζοντος ἐξ ἀποφάσεως *αχοῇ*.

Διονύσιος

61. Ἐπειδὴ ὁ Ἀνδρέας Μόσχον μυλοχαράκτης, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φωτεινῆς τοῦ Μιχάλη, (φ. 20α) παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ἀνήγγειλεν αὐτὸς πολλὰ κατ' αὐτῆς ἀτοπήματα, καὶ ἐνέφηνε ταύτην φάυλως καὶ ἀτίμως βιοτεύουσαν καὶ φωραθεῖσαν ἐπὶ ἔργοις ἀσέμνοις, ὧν ἕνεκα, οὐκ ἔνεστι τοῦ λοιποῦ συνοικεῖν αὐτοῖς, καὶ ἀνδρόγυνον λογίζεσθαι πρὸς οἷς καὶ χοτζέτιον ὑπέδειξε τῆς βασιλικῆς κρίσεως τοῦ χωρισμοῦ αὐτῶν, διαχωρισθέντων ἐξωτερικῶς, δηθεῖς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαζεύξεως. Τούτου χάριν, κατὰ νόμους γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ὑπάρχωσι κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀμέτοχοι καὶ μακρὰν ἀπέχοντες καὶ ἀλλότριοι τοῦ λοιποῦ, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Ἀνδρέας λαβεῖν ἄλλην γυναῖκα ἣν ἂν ἐθέλῃσῃ ἀναντιρρήτως, καὶ στεφανωθῆναι ταύτην ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος

ἢ ἀνθισταμένου τὸ σύνολον. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐδόθη τῷ Ἀνδρέᾳ.

62. Ἐπειδὴ ὁ Διαμαντὴς ῥάπτης μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Διαμαντοῦς ἀπὸ Νεοχωρίου παραστάntες ἐπὶ συνόδου, ἀνήγγειλαν ἡμῖν τὰ κατ' αὐτούς, διαΐευσιν ἀπ' ἀλλήλων ζητήσαντες ἀμφοτέροι, ὁ μὲν γὰρ εἶπεν ὡς μὴ ἔχων γυναῖκα διάγει, ἡ δὲ συνωμολόγησεν ὅτι διὰ τὸ μακρὸν αὐτῆς γῆρας καὶ τὰ συνεπόμενα αὐτῇ πάθῃ, οὐ δύναται τοῦ λοιποῦ ἀνδρὶ συνοικῆσαι, κἀντεῦθεν ἀπόρροον τὸ κατ' αὐτοὺς ὑπέδειξε συνοικέσιον ὡς κακῶς ἀρξάμενους καὶ εἰς κακὸν καταντήσαν· νέος γὰρ ὢν αὐτὸς κατ' ἀρχῆς γηραλέαν ἔγχευε ταύτην, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὸς θεσμοὺς καὶ κανόνας, οὗ ἔνεκεν ἤδη δεινῶ ταύτης καμπομένης γήρατι, ψυχικῶς αὐτὸς κινδυνεύει πρὸς ἀλλοτριᾶς ἀφορῶν αὐτὸς φημί κοίτας, ὡς μὴ αἰρούμενος ἐγκρατεύεσθαι. Τούτου χάριν δι' οὗ κακῶν προκειμένων τὸ δοκοῦν πως ἔλαττον ἐλέσθαι κατ' οἰκονομίαν ἔδοξε, καὶ διαχωρίσαι αὐτοὺς διὰ τὸν ὑφορῶμενον κίνδυνον· καὶ γράφομεν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Διαμαντὴς αὐτὸς λαβεῖν ἄλλην γυναῖκα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην ἀναντιρρότως, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐπεδόθη αὐτῶ.

63. Ἐπειδὴ ἡ Σωσάννα, θυγάτηρ τοῦ Σταυρινοῦ ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ **Κυνηγοῦ** παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Νικολάου Καϊκτῆ, ἀνήγγειλε τὰ κατ' αὐτοὺς ὡς ἤδη χρόνους δεκατρεῖς συνοικοῦσι καὶ οὐχ οἷός τ' ἐγένετο τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκτελέσαι νόμῳ φύσεως μήτε συνευρεθῆναι αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀνδρογύνων, συνομολογήσαντος καὶ αὐτοῦ τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ, ἔτι καὶ τῆς μαίας ὁμολογησάσης, παρθένον ταύτην μένειν μέχρι τῆς δεῦρο, ἐφ' οἷς ἐμαρτύρησαν καὶ τὴν τῶν χρόνων παρίππυσιν, ὅτε ἱερεὺς τῆς ἐνορίας παπᾶ Χρουμούζης καὶ ὁ Εὐθύμιος Τζονκαλῆς, καὶ ὁ στεφανώσας αὐτοὺς Ἀναστάσης Καμχατζῆς. Τούτου χάριν κατὰ τοὺς θεοῦς νόμους, ἐχωρίσαμεν αὐτούς· καὶ γράφομεν ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀμέτοχοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἡ Σωσάννα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ἀναντιρρότως καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον νομίμως, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος ἢ ἐμποδίζοντος τὸ σύνολον. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ αὐτῇ Σωσάννῃ, ἀρχῇ.

Διονύσιος

64. Ἐπειδὴ ἡ Βενετία ὀνόματι ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Κοντοσκαλίου στᾶσα ἐνώπιον ἡμῶν ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Δημήτριος ἐχώρισε ταύτην ἐν τῷ ἐξωτερικῷ χωιτηρίῳ διὰ χοιζέτιον, ἐπ' αἰτίας, δι' ὧν οὐκ ἐνέστι τοῦ λοιποῦ συνοικεῖν, ἐνέφηγε γὰρ ταύτην φάυλως καὶ ἀτίμως βιοτεύουσαν, καὶ φωραθεῖσαν ἐπὶ ἔργοις ἀσέμνοις, ὅπερ χοιζέτιον τῆς βασιλικῆς κρίσεως τοῦ χωρίσματος αὐτῶν καθυποδείξασα ἡμῖν καὶ τὴν ἔνδειαν

αὐτῆς καὶ ἀπορίαν προαναγγείλασα ἐδεήθη καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαξέ-
ξεως καὶ ἐπιβεβαιούντες τὸν χωρισμὸν γράφομεν ἵνα εἴησαν καὶ ἐκκλησια-
στικῶς κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ὅλως ἀμέτοχοι καὶ ἔχῃ
ἄδειαν ἢ αὐτὴ Βενετία λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐδελήσῃ νομίμως καὶ
κανονικῶς, μηδενὸς ἐναντιουμένου αὐτῇ ἢ ἐμποδίζοντος.

65. Ἐπειδὴ ἡ Ζαφύρα θυγάτηρ τοῦ Ζώτου καὶ τῆς Λιθαροῦς ἀπὸ ἐνο-
ρίας τὰ Ταταῦλα, ἐκίνησεν ἀγωγὴν διὰ μέσου τῆς μητρὸς αὐτῆς συνοδι-
κῶς, λέγουσα, ὥς εἶχεν ἄνδρα τινὰ Γεωργίον Ἀρβανίτην Βελανιδᾶν, ὅστις
διαβάς πρὸ χρόνων εἰς τὰ μέρη Οὐγγροβλαχίας ἀφῆκε ταύτην ἀνεπίσκεπ-
τον τελείως, μήτε ἐπιστρέψας, μήτε πρόνοιάν τινα ποιησάμενος ὑπὲρ αὐτῆς
ἣτις προσκατεργήσασα χρόνους ἤδη δεκατέσσαρας, ἔστερημένη πάντων τῶν
πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων, ἀπελπίσθη τὰ νῦν, οὐ μόνον οὐκ ἐμνήσθη ὅλως
αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἔλαβεν ἄλλην ταύτης ἀποκοπείς συνοικῶν ἐκείνῃ
κατὰ τὴν Μολδοβλαχίαν, καὶ μηδεμίαν ἐπιστροφὴν ποτ' ἔχειν ἐλπίζεται μαρ-
τυρησάντων ταῦτα συνοδικῶς, Ἀντωνίου υἱοῦ Γεωργίου, καὶ Λεονταρῆ
υἱοῦ Δήμου καὶ Αὐγουστῆ υἱοῦ Κωνσταντίνου Χρυσοχοῦ, καὶ Ἀθανασίου
τοῦ Γεωργίου. Τοῦτου χάριν κηδεμονία ἐκκλησιαστικῇ τῆς ψυχικῆς αὐτῆς
σωτηρίας φροντίζοντες ὅπως μὴδ' ἀπορία τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων εἰς
ὄλισθόν τινα παρεμπέσῃ διεχωρίσαμεν αὐτούς· καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ
νῦν ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι καὶ διεξευγμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι, καὶ
ἔχῃ ἄδειαν ἢ Ζαφύρα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα νομίμως καὶ στεφανωθῆναι
ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἐνδείξιν ἐνεχειρί-
σθη αὐτῇ καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα.

66. Ἐπειδὴ ἡ Κανέλα δνόματι ἀπὸ χώρας Στεμνίτζας, τῆς ἐπαρχίας
Λακεδαιμονίας, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Κανέλου, υἱοῦ Δημητρίου, ἀπὸ τῆς
αὐτῆς χώρας παραστάντες ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλαν τὰ κατ' αὐτούς ἢ μὲν
δεινοπαθοῦσα καὶ λέγουσα ὥς ἀπέρριψεν αὐτὴν ἀνεπίσκεπτον καὶ ἔστερη-
μένην πάντων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, ἀποδημῶν χρόνους ἤδη δε-
κατρεῖς, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπολογουμένην τὰ συδοσίματα καὶ βίωσιν
αὐτοῦ, καὶ ὑπόχρεον γεγονυῖαν ἀντ' αὐτοῦ· ὁ δὲ δικαιολογίαν ἀντεπαγαγεῖν
τοῖς εἰρημένοις ὑπ' αὐτῆς μὴ δυνηθεῖς, μήτε ἀνασκεῦσαι τὰ κατηγορούμενα
καὶ προὑβάλετο φυσικὴν ἀσθένειαν καὶ σύμπτωμα γεγονὸς αὐτῷ, δι' οὗ
ἀδυνάτως ἔχει γυναῖκα ὁμιλεῖν νόμῳ φύσεως, καὶ ἀλείπατο τὴν συνοίκησιν
αὐτῆς, λύσιν τῆς συζυγίας ζητήσας κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ὧν τὸ ἀδιόρθω-
τον ἰδόντες, τὴν εἰς τὸ χρέος προχώρησιν ἀναστεῖλαι διέγνωμεν, καὶ διε-
λύσαμεν αὐτούς, ὥς μηδ' ὅλως δυναμένους ἀνδρόγυνον εἶναι. Τοῦτου χάριν
καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὑπάρχωσι διακεχωρισμέ-
νοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀμέτοχοι, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ἢ Κανέλα αὕτη
λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλη-

σιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη ταύτῃ τῇ διαληφθείσῃ Κανέλα ἀπὸ χώρας Στέμνιτζας. ,αχοθ'.

Διονύσιος

67. Ἐπειδὴ ὁ Πετροῦς τοῦ Κωνσταντῆ παραστάς ἐπὶ συνόδου ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἐρηνοῦς, ἐγκαλῶν αὐτῇ μοιχείαν, οὐ γὰρ μόνον ἐλθοῦσα ἔρριπεν αὐτῷ τὰ παιδία αὐτοῦ, ὥς φησι, καὶ ἀποδρᾶσα χωρὶς ἀδείας αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Χίον ἀλλὰ καὶ ἐξέσωσε βιωσαμένη ἐφωράθῃ τὰ νῦν ἔγγυος ἐξ ἀλλοτρίων ἀνδρῶν, περὶ οὗ παρέστησε μάρτυρας τὸν τε Ἀντζουλὴν γαμβρὸν τοῦ Πετρίδίκου, καὶ Παλτὴν τοῦ Σταματίη Κανιστᾶ, τοὺς ἀπὸ Χίου, μαρτυρήσαντας ἐν γαστρὶ ἔχουσαν ἐκείνην φωραθῆναι ἀναμφιβόλως. Τούτου χάριν κατὰ τοὺς θείους νόμους διεχωρίσαμεν αὐτούς, καὶ γράφομεν, ἵνα ὑπάρχωσι τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξυγμένοι τῆς συζυγίας καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Πετροῦς αὐτὸς λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα ἀνεμποδίστως καὶ στεφανωθῆναι ταύτην μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη πρὸς τὸν διαληφθέντα Πετρήν. ,αχοθ'.

68. Ἐπειδὴ ἡ Φράγγισσα ὀνόματι ἀπὸ Σινώπης παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὅτι Νικολάος τις Κώτης ἔχων γυναῖκα νόμιμον κατὰ τόπον, καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖσε εἰς τὴν Σινώπην περιέκρυψε τὴν συζυγίαν, καὶ δεῖξας ἑαυτὸν ἄγαμον ἐστεφανώθη ταύτην εἰς γυναῖκα διὰ τῆς ὑποκρίσεως ἔπειτα καταλιπὼν καὶ ταύτην ἀπερίσκεπτον (ἀνεπίσκεπτον), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γυμνώσας αὐτὴν τῶν μαλαματικῶν, καὶ ἀσημικῶν αὐτῆς ἀπέστη ταύτης, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἤδη τέσσαρας, περὶ οὗ καὶ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα παρέστησε Γεώργιον τοῦ Αἰγούστου καὶ Γεώργιον τοῦ Σινᾶ καὶ διάκον Ἀρτιζόγλου καὶ Λαμπρινὸν Καλαφάτην, τὰ αὐτὰ μαρτυρήσαντας. Τούτου χάριν διεξέξαμεν αὐτὴν καὶ διεχωρίσαμεν ἐκείνης τῆς ἀουστάτου καὶ παρὰ νόμου συζυγίας, καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ἡ διαληφθεῖσα Φράγγισσα ὑπάρχῃ διακεχωρισμένη ἐκείνῃ τοῦ Νικολάου Κώτη, καὶ διεξυγμένη τελείως, μηδεμίαν μετοχὴν ἔχοντος ἐκείνου ταύτης τὸ σύνολον, ἀλλ' ἀπέχῃ μακρὰν ὥς ἀπατεὼν καὶ μοιχὸς καὶ ἔχῃ ἄδειαν αὐτὴ ἡ Φράγγισσα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα νόμιμον καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον καὶ ἐνεχειρίσθη τῇ διαληφθείσῃ αὐτῇ Φράγγισσῃ. **Ἰάκωβος**

φ. 20β.

69. Ἐπειδὴ Ρίγενα ἡ πετροῦδα ἀπὸ χώρας πέτρας τῆς μητροπόλεως Μηθύμνης παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἐκ μέρους τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἀρχοντοῦς, μήτε τῆς ἐπισκόψεως ἐκείνης φροντίζων χρόνους ἱκανούς, μήτε τοῦ

ἀπολογεῖσθαι τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ριπτόμενα βασιλικά τέλη, ὡς διαλαμβάνει τὸ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς γράμμα τῶν Γερόντων τῆς χώρας, ὃν καὶ παρέστησεν ἐνώπιον ἡμῶν, θέαμα ὄντα ἑλεεινόν, καὶ μικροῦ δεῖν τῆς ἀνθρωπότητος ἐκβεβλημένον, μέθης γὰρ πάθει κεκρατημένος ὢν ἀνανήπτειν οὐ δύναται ποτε, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχικὰς καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις ἐξεστηκνίας ἔχει τοῦ προσήκοντος, ὥστε ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν περὶ τε τῆς καταστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπισκέψεως τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, μόλις ἀπεκρίνατο, ὡς οὐκ ἔστιν ἱκανὸς εἰς συζυγίαν γυναικός, καὶ οὔτε μετ' αὐτῆς δύναται τοῦ λοιποῦ διαγίνειν, οὔτε διαλυθείσης τῆς μετ' αὐτοῦ συζυγίας, ἐτέρα ποτὲ συναφθῆσεται γυναικὶ τὸ σύνολον, ἐν ἐπιτιμίῳ καθομολογήσας. Τούτου χάριν τὸ ἀδιόρθωτον ἰδόντες τῆς ἑλεεινότητος αὐτοῦ καὶ τὴν ἄκραν ἔνδειαν καὶ ἀνάγκην τῆς γυναικός... καὶ πολλαχῶς ἐξετίσαντες τὰ κατ' αὐτόν, οὐχ' εἴρομεν θεραπείαν τινὰ οὔτε τρόπον συστάσεως, ὅλως γὰρ ἐν ἐκλεπτοκῶς, περιέχεται προσάιτης καὶ γυμνὸς ἐν πλατείαις καὶ ρύμαις καὶ τὸ πλεόν ἐν ἐρημίαις κείμενος ἀθλίως (21α), ἠναγκάσθημεν προνοηθῆναι τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἐκείνης (τῆς) γυναικός, ὅπως μὴ εἰς ὀλισθόν τινα παρεμπέσῃ στερουμένη τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων. Ὅθεν καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἵνα, ὁ Γεώργιος αὐτὸς τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχη κεχωρισμένος καὶ διεξευγμένος τῆς γυναικὸς αὐτῆς Ἀρχοντοῦς, καὶ ὅλως ἀμέτοχος αὐτῆς καὶ μακρὰν ἀπέχων τοῦ λοιποῦ παντελῶς ὡς ἀνάξιος συζυγίας· ἡ δὲ Ἀρχοντοῦ αὕτη εἴη καὶ διαμείνῃ ἑλευθέρα αὐτοῦ καὶ ἀκαταζήτητος, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ὃν ἂν ἐθέλῃ νομίμως καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν μηδενὸς ἐμποδίζοντος ἢ ἐναντιουμένου. Ὅθεν.....

Ἰάκωβος

70). Ἐπειδὴ ἡ Μπαλάσα, θυγάτηρ τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῶν Ταταούλων παραστῆσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλε τὰ κατ' ἑαυτὴν (κατ' αὐτὴν) ὅπως ὁ ἀνὴρ αὐτῆς; Ντέτος ὀνόματι ράπτῃς, ἔχων αὐτὴν νόμιμον γυναῖκα, ἐστεφανώθη ἐπ' αὐτὴν καὶ ἄλλας γυναῖκας, μίαν μὲν ἠγάγετο ἀπὸ τῆς Καμινίτζας συνοικίσας ταύτη, εἰς τὰ ὅδε καιρὸν ἱκανὸν καὶ τεκνοποιήσας μετ' αὐτῆς, ἄλλην δὲ ἐστεφανώθη εἰς τὸ Μπελιγράδιον, καὶ ἐτέραν εἰς τὸ Μπούδουμι, μεθ' ἧς ἕως τοῦ νῦν συνοικεῖ, καταλιπὼν ταύτην τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα, χρόνους ἤδη πέντε, οὐ μόνον ἀνεπίσκεπτον ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀπεξενωμένην καὶ ὁμολογήσας παρρησίᾳ, ὡς ἔχει ταύτην κεχωρισμένην ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀμέτοχον, περὶ οὗ καὶ μάρτυρας ἀπαιτηθεῖσα ἡ Μπαλάσα αὕτη παρέστησεν ἐνώπιον ἡμῶν Δημήτριον τοῦ Ἰωαννάκη, Διαμαντὴν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἀσλάνην τοῦ Δήμου, μαρτυρήσαντας αὐτὰ ταῦτα ἐν φόβῳ Θεοῦ. Τούτου χάριν διεχωρίσαμεν καὶ ἐκκλησιαστικῶς ταύτην τὴν Μπαλάσαν ἐκείνου τοῦ κακίστου ἀνδρὸς Ντέτου, ὡς μήτε χριστιανικῶς ἄλλ' ἐθνικῶς βιοῦν αἰρουμένον· καὶ γράφομεν, ἵνα, ἡ Μπαλάσα αὕτη

εἷη τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένη ἐκείνου τοῦ Ντέτου, καὶ ἀπηλλοτριωμένη καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνον ἀναντιρρήτως καὶ ἀνεμποδίστως εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι ὑπ' ἐκείνου καὶ μὴ κινδυνεύειν ψυχικῶς δι' ἀπορίαν τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, μηδενὸς ἐναντιομένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη πρὸς τὴν διαληφθεῖσαν Μπαλάσα, *αχοθ'.*

Ἰάκωβος

φ. 21α.

71). Ἐπειδὴ ὁ δημίτριος τοῦ κόστα ἀπὸ ἐνορίας ἐλεούσης τῆς ἐν τῇ Γαλατᾷ μετὰ τῆς πρὶν γυναικὸς αὐτοῦ σμαράγδας παραστάντες ἐπὶ συνόδου ἐδηλοποίησαν ἡμῖν ὅτι ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων διὰ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως ἐν αἰτίαις μὴ παραχωρούσαις συνοικεῖν αὐτούς, καὶ ἔλαβον διὰ κεπηνίων, ὁ μὲν ἄλλας γυναῖκας, ἡ δὲ ἐτέρους ἄνδρας ὥστε τοῦ λοιποῦ συνελθεῖν οὐ δύνασθαι, ἀλλ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς λύσεως τούτου χάριν γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσι κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἀπηλλοτριωμένοι καὶ παρέχομεν ἄδειαν κλπ.

1679 *Ἰάκωβος*

72). Ἐπειδὴ ἡ Φραγγοῦ, θυγάτηρ τοῦ Νικολῆ, ἀπὸ ἐνορίας τῶν Ταταούλων παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνέφερεν ἡμῖν ὡς εἶχεν ἄνδρα Παντελῆ ὀνόματι, υἱὸν τοῦ Μιχαήλου ἀπὸ τῆς Χίου, ὃς διεχώρισε ταύτην ἑξωτερικῶς, *κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν τῆς χερσὶν αὐτοῦ χοτζετίου τῆς βασιλικῆς κρίσεως,* καὶ ἀποδημήσας εἰς τόπους ἁλλοδαποῦς, λείπεται χρόνους τέσσαρας, καὶ διαμένει αὕτη λελυμένη ἄνδρός, καὶ ἐστερημένη τῶν πρὸς ζωάρχων ἀναγκαίων, ἀνθ' ὧν ἐδεήθη *καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς λύσεως* ἐπὶ τῷ συναφθῆναι ἐτέρῳ ἀνδρὶ τούτου χάριν τῆς ψυχικῆς αὐτῆς σωτηρίας φροντίσαντες ἀκμάζουσα γὰρ διατελεῖ καὶ πρὸς ὄλισθον εὐφόρως ἔχει δι' ἔνδειαν ἐχωρίσαμεν ταύτην καὶ ἐκκλησιαστικῶς, καὶ γράφομεν, ἵνα ἡ Φραγγοῦλα αὕτη ὑπάρχῃ διακεχωρισμένη τοῦ Παντελῆ καὶ διεξευγμένη τελείως καὶ ἀπηλλοτριωμένη, καὶ ἔχῃ ἄδειαν στεφανωθῆναι ἕτερον ἄνδρα ἐκκλησιαστικῶς, ὃν ἂν ἐθελήσῃ ἀνεμποδίστως κλπ.

73). Ἐπειδὴ ἡ Σουλτάνα θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου, *ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου,* παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν περιπαθῶς, ὡς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Παλαιολόγος Παπάζογλου, καταλιπὼν ταύτην ἀνεπίσκεπτον ἀπεδήμησεν ἀνεπιστρόφως καὶ λείπεται ἤδη χρόνους μὴ μνησθεὶς ὅλως αὐτῆς, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπανδρευθεὶς εἰς ἁλλοδαπὴν, καὶ τεκνοποιήσας διαμένει ἐκεῖσε καὶ ταύτην οὐκέτι λογιζεται διὰ σύμβιον, ἀλλὰ παραβλέπει στερουμένην πάντων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, περὶ οὗ ἔμαρτύρησαν ὁ Μανόλης τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὁ Κωνσταντῆς ράπτης, καὶ ὁ Περίστέρης τοῦ Στόϊκου. Τούτου χάριν μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι διὰ τὴν ἔνδειαν

τῆς γυναικός, καὶ τὸν ψυχικὸν κίνδυνον, διεχωρίσαμεν αὐτούς, καὶ γράφομεν, ἵνα, ὑπάρχωσι κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ παρέχονεν ἄδειαν τῇ Σουλτάνᾳ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶς, μηδενὸς ἐμποδίζοντος, ὅθεν.

74). Ἐπειδὴ Σταμάτιος τοῦ Δημητρίου κάπηλος ἀπὸ ἐνορίας τοῦ Χριστοῦ τῶν Μποστανίων τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ, παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν περὶ τῆς γυναικός αὐτοῦ Μπαλάσας, ὡς ἐξώκειλεν εἰς μοιχείαν, ἀποδράσα γὰρ αὐτόθεν μοιχικῶ ἐτζημή τι, καθάπερ αὐτὴ χεῖλεσιν ἰδίαις ὁμολόγησεν ἐπὶ συνόδου ἐνώπιον ἡμῶν, τούτου χάριν κατὰ νόμους διεχωρίσαμεν αὐτόν· καὶ γράφομεν, ἵνα, διαλυθείσης τῆς μεταξὺ αὐτῶν συναφείας καὶ σχέσεως, εἴησαν διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι τῷ δὲ Εὐσταθίῳ αὐτῷ, δεδοκαμεν ἄδειαν. . . .

75) Ἐπειδὴ παραστάσα ἐπὶ συνόδου ἡ Λιθαροῦ ἀπὸ προσώπου τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Μπαλάσας, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἀνήγγειλε πολλὰς περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκεῖνης Ἐλευθερίου Δεμιριζῆ, ὅτι καταλιπὼν τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα ἔλαβεν ἄλλην διὰ κερτινίου εἰς τὴν Σμύρνην ὡς ἐθνικός της καὶ τῆς χριστιανωσύνης ἀλλότριος, ὅστις ἀφορισμῶ καθυποβληθεὶς καὶ ἐπιτιμίαις ἐκκλησιαστικαῖς τοῦ ἀποβαλεῖν τὴν μαχαλίδαν καὶ ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν σύνευνον αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἐλόγισατο, ἀλλ' ἤγαγε κἀκεῖνην μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, κἀντεῦθεν ἀπάρας μετεκομίσατο εἰς τὴν Σμύρνην συνοικῶν ἐκεῖνην παιδοποιῶν, μοιχεύων τε καὶ ἀναφανδὸν ἀνομῶν, μηδὲως εἰς ἐπιστροφὴν ἐρχόμενος ἀλλ' ἀπηλλοτριώθη τῆς γυναικός αὐτοῦ τελείως χρόνους ἤδη ἐπτά, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χοιζέτιον ἔδειξεν ἡ αὐτὴ Λιθαροῦ τῆς βασιλικῆς κρίσεως διαλαμβάνον ὡς ἐχώρισε τὴν Μπαλάσαν ἐξωτερικῶς δι' ἐπιτόπων αὐτοῦ. Τούτου χάριν τὸ ἀδιόρθωτον ἰδόντες καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, τῆς δὲ γυναικός τὴν ἀπορίαν καὶ τὸν ψυχικὸν κίνδυνον καὶ παρὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἄδειαν ἔχει νομικὴν ἀποβαλεῖν αὐτὸν διὰ τὴν φανεράν μοιχείαν διεχωρίσαμεν αὐτούς καὶ ἐκκλησιαστικῶς· καὶ γράφομεν, ἵνα, ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ διεξευγμένοι καὶ ἔχῃ δὲ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα κλπ. κλπ.

Ἰάκωβος.

φ. 21 β.

76). Ἐπειδὴ ὁ Παναγιώτης τοῦ Ἰωάννου Μουμιτζῆς, ἀπὸ ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, ἐκ χώρας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παραστάς ἐπὶ συνόδου κατηγορήσας τῆς γυναικός αὐτοῦ μοιχείας καὶ λαθροποικείας (sic) λέγων, ὡς ἀναφανδὸν ἑάλω ἐπὶ μοιχείᾳ, αὕτη ἡ γυνὴ Μέρωσ ὀνόματι, τέξασα καὶ παῖδας σπουρίους, ἀποδημοῦντος αὐτοῦ, καὶ συλληφθεῖσα ὑπὸ τῆς κατὰ τόπον ἐξουσίας, ἐστηλιτεύθη καὶ ἐγυμνώθη, καὶ ὑπὸ αἰσχύνην καὶ αἰμιάν ἐγένετο, ἀνθ' ὧν ἀπαιτηθεὶς ἐξ ἡμῶν τῆς κατηγορίας ἀποδείξεις, παρέστησε μάρτυρας, τὸν Χρῆστον τοῦ Στερίου, καὶ Κωνσταντὴν διάκον,

καὶ Παναγιώτην Χριστοδούλου, καὶ Φόρον τοῦ Κυρίτζη, οὔτινες ἐμαρτύρησαν ὡς ἀληθῶς ἐφωράθη ἡ γυνὴ μοιχαλὶς, καὶ ἀπώσατο οὕτως τὴν ἐκείνης συνάρειαν πρὸ χρόνων ἱκανῶν. Τούτου χάριν κατὰ τοὺς θείους νόμους διεχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπάρχῃ οὕτος ὁ Παναγιώτης ὁ Μουμιτζῆς διακεχωρισμένος ἐκείνης τῆς γυναικὸς Μέρσως, καὶ διεξευγμένος καὶ ἀπηλλοτριωμένος τῆς συναφείας ἐκείνης, καὶ ὅλως ἐλεύθερος, καὶ ἀπηλλαγμένος ὡς μεμιασμένης καὶ ἐξιτήλου, ἔχῃ δὲ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα, καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην, ἣν ἂν βουληθεῖη κατὰ νόμους ἀναντιρρήτως, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ αὐτῷ Παναγιώτῃ Μουμιτζῇ. *αρχπα.*

77. Ἐπειδὴ ἡ Τριανταφυλλιά, ἀπὸ ἐνορίας τοῦ Χριστοῦ τῶν μπουστάνων τῆς ἐν τῷ Γαλατᾷ, παραστᾶσα ἐπὶ Συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰωάννης Τζεβρένης διεχώρισεν αὐτὴν ἐξωτερικῶς, ἀπολιπὼν ἐλευθέραν καὶ ἀπολελυμένην δεῖξασα καὶ τὸ χοτζέτιον τῆς διαζεύξεως αὐτῶν, διὰ τὸ εἶναι δύστροπον καὶ ὅλως ἀπρόσφορον τοῦ περιθάλπειν γυναῖκα σύζυγον, πενίαν τε καὶ ἀνάγκην προδηλοῦσαν, ἐδεήθη βεβαιωθῆναι τὴν διάξειν αὐτῶν, καὶ ἑτέρῳ συζευχθῆναι ἀνδρὶ, οὗ ἔνεκεν τὸ ἀδιόρθωτον ἰδόντες ἐκείνου καὶ τὸν ὑπάρχοντα ψυχικὸν κίνδυνον τῇ γυναικὶ διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, οἰκονομίας λόγοις διεξέξαμεν αὐτοὺς, καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν τῇ αὐτῇ Τριανταφυλλίᾳ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι αὐτὸν ἀνεμποδίστως δι' ἐπίσκεψιν καὶ κυβέρνησιν αὐτῆς. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν διαχωρίσεως ἐπεδόθη ταύτη καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα *αρχπ'*

Διονύσιος

78. Ἐπειδὴ ἡ Μπαλάσα, θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου κασάπη ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῶν ἑξ Μαρμάρων παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὡς εἶχεν ἄνδρα Λίβεριν ὀνόματι, ὅστις διεχώρισεν αὐτὴν ἐξωτερικῶς δεῖξασα καὶ τὸ τῆς διαζεύξεως χοτζέτιον καὶ ἀνεχώρησε τῶν ὧδε, ἀπολελυμένην ἀπολιπὼν, περὶ οὗ ἐξετασθεῖσα τὰς αἰτίας ἐξείπειν ἐξήγγειλε πολλὰ τῶν ἐκείνου ἐλαττωμάτων, καὶ ἐπὶ πᾶσι παρανομίαν τολμηθεῖσαν ὑπ' ἐκείνου, ἐφ' ἣ, οὐκ ἔξεστι ἔτι συνοικεῖν αὐτοὺς. Τούτου χάριν διεχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς διὰ τὸ ἐπίπαν ἀσυμβίβαστον καὶ ἀδιόρθωτον αὐτῶν, καὶ δεδώκαμεν αὐτῇ ἄδειαν στεφανωθῆναι ἕτερον ἄνδρα εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν.

79. Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ράπτης, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῶν ἑξ Μαρμάρων μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ζουμπουλιάς, παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατ' αὐτῆς ἐπὶ ἐγκλήματι μοιχείας, ἣ δὲ ἕξαρκος ἐγένετο τῆς κατηγορίας, ἀνθ' ὧν τε ἐπετρόπη κατὰ τόπον ἐξέτασιν (γενέσθαι;) καὶ ἀφο-

ρισμοῦ ἐκφωνηθέντος ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς ἐνορίας ἡμετέρας πατριαρχικῇ ἀδείᾳ, ἐμαρτυρήθη κατ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν εἰδότων τὸ ἔγκλημα. Τούτου χάριν κατὰ νόμους διεξεύξαμεν αὐτοὺς καὶ γράφομεν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπάρχουσι διακεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ διεευγμένοι καὶ ἀλλότριοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Ἰωάννης συζητηθῆναι γυναῖκα ἐτέραν εἰ ἔξεστιν αὐτῷ. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς διαζεύξεως αὐτῶν ἐδόθη τῷ διαληφθέντι Ἰωάννῃ ράπτῃ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα, *αχπβ'*.

80. Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης κάλῃας ἀπὸ τοῦ Βλάχα, μετὰ τῆς γυναίκος αὐτοῦ Γκιοιχτελῆς παραστάντες ἐπὶ συνόδου, ἐζήτησαν διαχωρισθῆναι ἀλλήλων, *διὰ τὸ ἀσυμβίβαστον αὐτῶν*, ἡ μὲν γὰρ γυνὴ ἔφθασεν εἰς γῆρας καὶ ὁμιλίαν ἀνδρὸς ἔχειν ἀπαναίνεται καὶ αἰρεῖται τὸν ἄζυγα βίον διάγειν τοῦ λοιποῦ, ὁ δὲ ἀπαρεσκόμιενος τῇ συνοικίῃσει ταύτης ἐξώκειλεν εἰς παρὰ νόμους ὀργμὰς, καὶ τὸ ἀδιόρθωτον αὐτῶν πληροφορηθέντες, οἰκονομίας ἐχρησάμεθα λόγοις τὸ χεῖρον κακὸν ἀποκλίνοντες καὶ διεχωρίσαμεν αὐτοὺς ἰδίᾳ προαιρέσει τῆς γυναίκος. Διὸ καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπάρχουσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀπηλλοτριωμένοι καὶ ἔχῃ ἄδειαν ὁ Ἰωάννης λαβεῖν ἐτέραν γυναῖκα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνην ἐκκλησιαστικῶς μηδενὸς ἐμποδίζοντος, Ὅθεν....

Διονύσιος

81. Ἐπειδὴ ἡ Βητόρια τοῦ Κωνσταντῆ Βουτζᾶ ἀπὸ τοῦ σταυροδρομίου παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου, ἔδειξε χοιζέτιον τῆς βασιλικῆς κρίσεως διαλαμβάνον ὥς ἐχώρισεν αὐτὴν ἐξωτερικῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰωάννης ράπτῃς Κώτης, καὶ διαβὰς περιέρχεται ἔνθεν κακεῖθεν, τὴν δ' αἰτίαν τῆς διαζεύξεως αὐτῶν εἶπεν ἐρωτηθεῖσα, ὥς ἀχρεῖος ὑπάρχει καὶ ἀνάξιος γυναῖκα τρέφειν, τοῦναντίον μάλιστα ζητῶν ἐκεῖνος ἐξ ἐκείνης τρέφεσθαι, ὅπερ εἰς κρημνὸν ἀπωλείας τῆς γυναίκος πέφυκεν αἷτιον, ἔτι δὲ σιλήσας καὶ ἅπαντα τὰ σκεύη τοῦ ἑαυτῶν οἴκου καὶ πωλήσας κατέφαγεν διὰ τὸ εἶναι κεκρατημένον οἰνοποσίᾳ καὶ μέθης πάθει, μαρτυρησάντων καὶ χριστιανῶν ἱκανῶν τὰ αὐτὰ κατ' ἐκεῖνον καὶ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον καταλαβόντες τῆς γυναίκος ἐξ ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων, *ἐχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς*, γράφοντες, ἵνα, ὑπάρχουσι διακεχωρισμένοι καὶ μακρὰν ἀπέχοντες ἀλλήλων καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν τῇ γυναικὶ ταύτῃ Βητόριᾳ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἀναντιρρήτως. Ὅθεν.... *αχπβ'*.

Διονύσιος

82. Ἐπειδὴ ἡ Φερσαή, θυγάτηρ τοῦ Γεωργάκη, ἥτις νῦν εὐρίσκεται ἐν τῇ εἰς τὸν Γαλατᾶν ἐνορίᾳ (ἐνορίαν γρ.) τοῦ Ἀγίου Νικολάου, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὥς ἔλαβεν εἰς τὴν Λῆμνον ἐν ἀγνοίᾳ ἄνδρα Τριαντάφυλλον ὀνόματι μανίας ὄντα πάθει κατελιγμένον ὃς τ' ἔξω φρενῶν ὑπάρχων καὶ μὲ τὰ δεσμὰ προσέτι καὶ εὐχαῖς καὶ πολλαῖς ἱαματικαῖς ἐπιμελείαις μηδαμῇ θεραπευθεὶς ἀπέδρα τοῦ λοιποῦ, χρόνους ἤδη τρεῖς γεγονώς

ἄφαντος, καὶ ἤδη ταλαιπωρία συζῶσα, τῶν ἀναγκαίων ἐστέρηται καὶ ἐδεήθη διαζεύξεως, ἅτινα προσεμαρτύρησεν ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ὁ οἰκονόμος τῆς Λήμνου πρεσβύτερος Ἰωάννης. Τούτου χάριν ἀπορίαν καὶ ἀνάγκην τῆς γυναικὸς ἑωρακότες γράφομεν, ἵνα, ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων μηδεμίαν μετοχὴν ἔχοντες συζυγίας καὶ παρέχονεν ἄδειαν τῇ Φερσαῇ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἀνεμποδίστως μηδενὸς ἀντιλέγοντος. Ὅθεν...

83. Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς Σούδας κατὰ τὸ Ἐγρὶ καπὶ ὀνόματι Ζαμπέτα, παραστάσα ἐπὶ συνόδου, τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκατημένης, ἀνήγγειλεν ἡμῖν τὰ καθ' ἑαυτήν, ὅτι πρὸ χρόνων ἤδη ἐπτά στεφανωθείσα ἐξ ἀγνοίας τὸν Πιτροῦζον τοῦ Θεοδώρου ἀπὸ χώρας Σωσοτοῦ, τῆς ἐπισκοπῆς **Ἐλώνης** καὶ μετὰ τὸ συνοικῆσαι αὐτῷ, ἐφάνη ἔχοντα αὐτὸν γυναῖκα κατὰ τόπον νόμιμον, ἣτις μὴ ὑποφέρονσα συνοικεῖν αὐτῷ παρὰ νόμῳ, διέσπυρεν **αὐτὸν ἐξωτερικῶς**, καὶ διεχωρίσθη ἀπ' αὐτοῦ οὗτινος συμπαρισταμένον μετ' αὐτῆς καὶ ἐρωτηθέντος περὶ τούτου ἀπηγγέματο καὶ οὗτος τὴν συνοικῆσιν αὐτῆς, διὸ ὡς παρὰ νόμον τὸ συνοικέσιον αὐτὸ **καὶ ἀσύστατον** προφανῶς ἀναφανέν, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Ὅθεν γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ἡ Ζαμπέτα αὕτη ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένη καὶ διεζευγμένη τοῦ Πιτροῦζου καὶ ἄλλοτρία ὥς παρὰ νόμῳ στεφανωθείσα αὐτόν, καὶ ἔχη πᾶσαν ἄδειαν συζευχθῆναι ἑτέρῳ ἀνδρὶ καὶ στεφανωθῆναι αὐτόν νομίμως, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Ὅθεν...

Διονύσιος

84. Ἐπειδὴ ὁ Δῆμος τοῦ Κατζίκα ἀπὸ Νεοχωρίου τοῦ καλουμένου Γκοστριάδα τῆς ἐπισκοπῆς Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων, παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὡς ἔλαβε πρώτην γυναῖκα Κοντῆλον ὀνόματι τῆς Ἀρχόντης, ἄνηβον οὖσαν, καὶ τὸν ἕνατον χρόνον τῆς ἡλικίας ἄγουσαν, καὶ τούτου ἀποδημοῦντος πρὸ τοῦ φθῆσαι εἰς τὸν ἐνδέκατον χρόνον ἐτελεύτησε μηδεμίαν συνάφειαν γαμικὴν γνοῦσαν αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνηβότητα καὶ τὸ ἀνεπίδεκτον τῆς ἀνδρικῆς ὁμιλίας, μεθ' ἣν ἔλαβε δευτέραν γυναῖκα, τὴν Στάμαν τοῦ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, κἀκείνης τὸ ζῆν μετ' ὀλίγον ἀποβαλούσης, ἔλαβε καὶ ἑτέραν τρίτην λογιζομένην τὴν Μάρων τοῦ Ρίζου, ἀπὸ Ἀγίας Τριάδος, ἀπέθανε μὲν οὖν καὶ αὕτη ἡ τελευταία γυνή, καὶ ἐζήτησε εἰ δυνατόν (λαβεῖν καὶ τετάρτην;) γυναῖκα διὰ τὸ ἄκυρον τοῦ ἀνήβου πρώτου συνοικεσίου, ἧς ὑποθέσεως συνοδικῶς θεωρηθείσης ἐν ἀκριβεῖ καὶ πολλαχῶς ἐξετασθείσης ἔγνωσται διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν νέον ἔτι ἐὰν μαρτυρηθῇ ἡ ἀνηβότης, ἀκυρωθῆναι μὲν τὸ ἄνηβον ἐκεῖνο, δοθῆναι δὲ ἄδειαν αὐτῷ λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα. Διὸ ἀπαιτηθεὶς παρέστησε μάρτυρας, τὸν Γεώργιον τοῦ Ἰωάννου, καὶ Δῆμον τοῦ Στάθῃ Νεοχωρίτας καὶ τοὺς δύο, οἵτινες ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἄνηβον ἐστεφανώθη τὴν Κον-

τῆλον καὶ ἀνηβος· ἀπέθανεν ἐκείνῃ πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἑνδεκάτου χρόνου τῆς ἡλικίας· μεθ' ἣν μαρτυρίαν δι' ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀδείας καὶ προτροποπῆς ἐπέμφθη ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης **Μαρωνεῖας κὺρ Ἀνανίας**, ἔνδον τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχιλίου ἐκφωνήσας φρικτὸν ἄλυστον ἀφορισμὸν κατ' αὐτοῦ τοῦ Δήμου καὶ τῶν εἰρημένων μαρτύρων, ὅπως ψευδῶς μὴ πλάττωσι τὴν ὑπόθεσιν καὶ μὴ ἀντ' ἄλλων ἄλλα μαρτυρῶσιν οἱ μάρτυρες, καταλεπτῶς διεξῆλθε τὰς περιστάσεις καὶ ἐλύθη πᾶσα ἀμφιβολία καὶ ὑποψία, παρόντων πολλῶν, **τῶν τε πατριαρχικῶν ἐφημερίων, τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Γαβριὴλ δηλαδὴ καὶ ἄλλου ἱερομονάχου Γαβριὴλ** καὶ παπᾶ Νικολαίου, καὶ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν Δημητρίου τοῦ Ἀθανασίου, Δήμου τοῦ Ρούσσου, Κότζη τοῦ Προδίκου, Φραγούλη τοῦ Ρίζου, Γεωργίου τοῦ Ἰωάννου καὶ Δήμου τοῦ Εὐσταθίου. Τοῦτου χάριν ὥς ἀνυπόστατον λογισθὲν κατὰ νόμους τὸ πρῶτον ἐκείνο συνοικέσιον διὰ τὴν ἀνηβότητα, γράφομεν, ἵνα ὑπάρχῃ **ἄκυρον** καὶ ὥς μηδὲ γεγρονὸς λογιζόμενον, ὁ δὲ Ἀῆμος αὐτὸς ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα καὶ στεφανωθῆναι ἐκείνῃν ὥς τρίτον στέφανον ἀναντιρρήτως καὶ ἀνεμποδίστως. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν καὶ κατεστρώθη ἐν τῇ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κώδικι. *μχογ'.*

85. (Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» τοῦ 1926.

22β

86. Ἐπειδὴ ἡ Τζοχεργιὰ θυγάτηρ τοῦ Συναδινοῦ ἀπὸ Κοντοσκαλίου, ἐκ τῆς ἐνορίας τῆς Ἀγίας Κυριακῆς παραστάσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὥς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἀναστάσιος ὀνόματι καταλιπὼν αὐτὴν ἀποδημεῖ χρόνους ἤδη πέντε μὴ γινωσκόμενος ἐὰν ἐν ζῶσι διατελῇ μήτε διὰ γράμματος ἀναμνησθεὶς αὐτῆς, μήτε ἔξοδον πέμψας αὐτῇ περὶ οὗ καὶ μάρτυρες παραστάντες, ὃ τε **πριμικήριος τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς Διαμαντῆς, καὶ ὁ καπετάνος τῆς πατριαρχικῆς ἐνορίας Θεοδωρῆς** καὶ ὁ Σκεντέρης ὁ Καραμανλῆς καὶ Γεώργιος ράπτης καὶ Ἰωάννης ἐμαρτύρησαν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἐκείνου πενταετὴ ἀποδημίαν. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐδέξατο καὶ ἀφορισμὸν, ὅτι μήτε γράμμα μήτε ἔξοδον ἐκείνου ἐδέξατο· καὶ οὕτω κατὰ νόμους λύοντες αὐτὴν τῆς (γρ. τὴν) πρὸς ἐκεῖνον σχέσεως, γράφομεν ἵνα ἡ Τζοχεργιὰ αὕτη ὑπάρχῃ κεχωρισμένη καὶ διευγενμένη ἐκείνου τοῦ Ἀναστασίου καὶ ἐλευθέρᾳ, καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς
Διονύσιος

φ. 23α.

87. Ἐπειδὴ ὁ Γρηγόριος ἀπελεύθερος τοῦ Χατζῆ Ζαφύρη, παραστάς ἐπὶ συνόδου κατεμέμψατο πολλαχῶς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ρωξάνης ἀπελευθέρως, οὐ μόνον διὰ τὴν ὑπέργηρον αὐτῆς ἡλικίαν καὶ τὴν ἄτοπον συζυγίαν, (πρὸ τοῦ ἐλευθερωθῆναι γὰρ αὐτὸν ζυγῷ δουλείας ὑποκείμενον

συνέζειξαν ταύτην φησιν αναμρόστως καὶ ἀνοικείως προβεβηκυῖαν τυγχάνουσαν) ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς κλοπῆς καὶ μέθης καὶ τοιούτοις κατεγνωσμένης πάθεισι κεκρατημένης οὔσης, πρὸς τούτοις λέγει καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς βεβλαμμένης ὑπαρχούσης, ὑπηρετεῖν οὐ δύναται ταῖς χρεαίαις αὐτοῦ καὶ ἐξήτησε διαχωρισθῆναι αὐτῆς μὴ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν ἔτι τὸ μάταιον βάρος αὐτῆς, καὶ τὸ χεῖριστον ὅτι νόμφ φύσεως ἀνδρόγυνον ὑπάρχειν οὐ δύναται, κεκωνευμένης οὔσης σχεδὸν καὶ σεσαρωμένης ὑπὸ τοῦ γήρατος· ὦν τὴν ἀνωμαλίαν ἰδόντες καὶ τὸ ἀσυνάρμοστον καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς παράνομον ἁρμογὴν καὶ παρακεινδυνευμένον πρὸς ὄλισθον ἁμαρτίας τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὸ ἀκμάζειν ἄρτι αὐτόν, συγκαταβάσεως λόγῳ, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς κ.λ.π. (ὅμοια).

Διονύσιος

88. Ἐπειδὴ ἡ Δεσποινὸν, θυγάτηρ τοῦ Δημητρίου ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Σαρμασικίου, ἀγωγήν κινήσασα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς (φ. 23α) αὐτῆς Ράλη γουνάρεως, ἐγκαλοῦσα αὐτῇ κακοτροπίαν καὶ ἀμεριμνησίαν ὡς μηδόλως προντίζοντος τῶν πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ ζῳάρκειαν αὐτῆς, ἀλλὰ παραβλέποντος ταύτην ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ καὶ στερήσει τῶν ἀναγκαίων ἀπάντων, παρέστησαν ἀμφοτέρω ἐπὶ συνόδου, καὶ ἐρωτηθεὶς αὐτὸς περὶ ὧν ἐγκαλεῖται ἀπεκρίθη μετὰ κατηγορίαν ὡς ἀποστρέφεται ταύτην ἐπὶ ἐγκλήματι μοιχείας περιέρχεσθαι φησὶν ἐγνωκὼς μετὰ τζομπανέων ἔνθεν κἀκεῖθεν καὶ ξενοκοτεῖν, ἥτις συκοφαντίαν εἶναι βοῶσα τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῦ καὶ ψευδῇ πλάσματα, τὴν κατηγορίαν μὴ ὑποφέρουσα, λύσιν ἐξήτησεν ἐξ αὐτοῦ καὶ διάψευσιν μηκέτι βουλομένη συνοικεῖν αὐτῷ κατ' οὐδένα λόγον. Τούτου χάριν ὡς **ἀσυμβίβαστα κατιδόντες** τὰ μεταξὺ τούτων διεχωρίσαμεν αὐτοὺς κ.λ.π.

89). Ἐπειδὴ ἡ Κασάνδρα, θυγάτηρ τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπὸ τῆς ἐνορίας Ἁγίου Πολυκάρπου ἀνήγγειλεν ἡμῖν ἐπὶ συνόδου ὡς ἔλαβεν ἄνδρα Παναγιώτην ναύτην, ὅστις οὐ μόνον τρέφειν καὶ περιθάλλειν αὐτὴν ἄξιός οὐκ ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ φυγὼν ἀπεδήμησε χρόνους ἑπτὰ, ἅπαξ μόνον ἐμφανισθεὶς καὶ ἐν τούτῳ πάλιν ἀφανὴς γεγονὼς μῆτε φαινόμενος, μῆτε γνωσκόμενος ὅπου διατρίβει, καταλιπὼν ἀνεπίσκεπτον ταύτην πεινῶσαν καὶ διψῶσαν καὶ ἐστερημένην τῶν ἀναγκαίων ἀπάντων, καὶ μὴ ἔχουσαν ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, περὶ ὧν ἀπόδειξιν ἀπαιτηθεῖσα, παρέστησε τὸν Μῆττον Γούναρην καὶ Πέτρον τοῦ Ἰωάννου, οἵτινες ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν ἐφ' οἷς καὶ ὁ παπᾶ Χρυσοβέργης τῆς ἐνορίας ἐρωτηθεὶς εἶπεν ὅτι οὔτε ὅλως εἶδεν ἐκεῖνον, οὔτε γινώσκει τούτου χάριν διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς γυναικὸς καὶ τὸν ἐνδεχόμενον ἐξ ἀπορίας ψυχικὸν αὐτῆς κίνδυνον, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς κατὰ νόμους καὶ γράφομεν ἵνα ἡ Κασάνδρα αὕτη ὑπάρχῃ διαχωρισμένη τοῦ Παναγιώτου ἐκείνου καὶ διεzeugμένη ἀπολελυμένη τε καὶ ἐλευθέρα καὶ ἔχῃ ἄδειαν λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα κ.λ.π.

Διονύσιος

90). Ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ χωρίου τοῦ Ἀγίου Στεφάνου Μαλαματοῦ ὀνόματι, ἔχονσα εἰς ἄνδρα αὐτῆς νόμιμον πρότερον τὸν Χρήστον, ὀνόματι, ὅστις μέθης πάθει κεκρατημένος ὦν καταλιπὼν αὐτὴν ὡς αἰσχροβίως χρόνους τρεῖς ἀνεπίσκεπτον καὶ ἀπροσάτευστον καὶ οὐδόλως φροντίδα ποιῆσαι αὐτῆς, κἀντεῦθεν ἐπανακίμψας διεχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς ἔξωτερικῶς, κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς τῆς βασιλικῆς κτίσεως χοτζέτιον-ἀνθ' ὧν ἐδεήθη καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαζεύξεως ἐπὶ τῷ στεφανωθῆναι ἐτέρῳ ἀνδρὶ· τοῦτου χάριν κ.λπ.

Διονύσιος

91). Ἐπειδὴ ἡ Μαργαριτένια ὀνόματι ἀπὸ Κοντοσκαλίου παραστᾶσι ἐπὶ συνόδου ἀνήνεγκεν ὥς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰακούμης καταλιπὼν ταύτην ἀνεπίσκεπτον καὶ ἀνεπιμέλητον, ἀπεδήμησε χρόνους ἤδη ἕξ μὴ ἐπιστρέψας μῆτε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μνησθεὶς ἢ δι' ἐξόδου ἢ διὰ γράμματος, ἀλλ' ἀφῆκε ταύτην ἔρημον καὶ ἔστερημένην (τῶν πρὸς ζωάρεϊαν ἀναγκαίων;)· ἐφ' οἷς πιεζομένη καὶ κινδυνεύουσα ψυχικῶς ἀπὸ ἐνδεΐας, ἐδεήθη τυχεῖν ἀδείας ἐπὶ τῷ λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα καὶ ἔξετασθέντων τῶν λόγων αὐτῆς ἀποδείξεως τε τῶν λεγομένων παρ' αὐτῆς ζητηθείσης, αὕτη μὲν ἐδέχθη ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ τοῦ μὴ ψεύδεσθαι, παρέστησε δὲ καὶ μάρτυρας χριστιανούς, Στάθην τοῦ Τζανῆ, Τριαντάφυλλον τοῦ Μανόλη, Δημήτριον τοῦ Γεωργίου καὶ Θεοδόσιον τοῦ Ζαχαρή· οὔτινες (φ. 23 β.) δεχθέντες ἀφορισμὸν ἐμαρτύρησαν οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν. Τοῦτου χάριν διαζεύξαντες αὐτοὺς κατὰ νόμους γράφομεν ἵνα ὑπάρχωσιν ἀλλήλων διακεχωρισμένοι καὶ διεzeugμένοι κ.λπ.

Διονύσιος

92). Ἐπειδὴ παραστᾶς ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Ἰωάννης ὁ ἀπὸ Κορυτζᾶς, καὶ ἐπίτροπος τῆς Ἀλτάνας, ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἐκ μέρους ἐκείνης κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Κώτζη τοῦ Ἰωάννου γυνάρεως λέγων ὡς ἀφῆκεν αὐτὴν χρόνους ἱκανοὺς ἀνεπίσκεπτον ἀποδημῶν ἀνεπιστροφῶς καὶ οὐδόλως μεμνημένος αὐτῆς, οὔτε φροντίζων περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς ζωάρεϊαν αὐτῆς περὶ ὧν ἐρωτηθεὶς παρ' ἡμῶν ὁ αὐτὸς Κώτζης γυναικὸς καὶ προτροπαεὶς εἰς ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τελείως ἀπέλιπτο τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν καὶ τὴν μετὰ γυναικὸς συνοίκησιν, σωματικαῖς πάθεσι λέγων ἀπειργεσθαι τῆς γαμικῆς συναφείας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐναργῶς ἐφάνη λίαν ἐκπεπωκὼς τῆς ἀνθρωπότητος κωφεύων τοῖς ὧσι καὶ τὸν νοῦν βεβλαμμένος καὶ ὅλως ἀχρεῖος καὶ ἀδόκιμος. Τοῦτου χάριν ἰδόντες μὴ δύνασθαι συνεzeugμένον εἶναι γυναῖκα καὶ τὸ ἀδιόρθωτον αὐτοῦ καταλαβόντες, ἐνωτισθέντες τε καὶ τὸν τῆς γυναικὸς κίνδυνον καὶ τὴν ἀπορίαν, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ γράφομεν, ἵνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι καὶ διεzeugμένοι ἀλλήλων καὶ ἀμέτοχοι ἕχῃ δὲ ἄδειαν ἡ Ἀλτάνα λαβεῖν ἕτερον ἄνδρα ἐκεῖσε κατὰ τόπον εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ κυβέρνη-

σιν ἀναντιρρήτως καὶ στεφανωθῆναι ἐκεῖνον ἀνεμποδίστως, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν τῆς διαζεύξεως αὐτῶν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα διακομισθῆναι καὶ ἐγχειρισθῆναι κατὰ τὸν πρὸς τὴν ἀνωτέρω διαληφθεῖσαν Ἀλτάναν ὀνόματι.

93. Ἐπειδὴ ὁ παρὼν Φραντζέσκος τοῦ Ἰωάννου σκλάβος παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνέφερεν ἡμῖν ὡς ἔχει μὲν γυναῖκα εἰς τὴν Μῆλον τὴν Αἰκατερίνην τοῦ Γεωργίου, κατέχεται δὲ οὗτος εἰς τὴν σκλαβίαν καὶ οὐ δύναται παραγενέσθαι ἐκεῖσε, διὸ πολλάκις διαμηνύσας αὐτῇ ἐλθεῖν ἐνταῦθα παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ οὐκ ἠθέλησε, οὔτε βούλεται κατ' οὐδένα τρόπον, δέδωκε δὲ αὐτῇ ἄδειαν λαβεῖν ἑτέραν γυναῖκα ἀφισταμένη αὐτῇ καὶ ἀπέχουσα τῆς αὐτοῦ συνοικίσεως, περὶ οἷ παρέστησε μάρτυρας Ἰωάννην τοῦ Νικολάου καὶ Ἀντώνην τοῦ Ἰωάννου τῆς Ἀγγελίνας, οἵτινες ἐμαρτύρησαν ταῦτα ἅπερ ἤκουσαν ἐκ στόματος τῆς γυναικὸς. Τοῦτου χάριν ὡς ἄλλως μὴ δυναμένου κυβερνηθῆναι τοῦ δυσχεροῦς τῆς ὑποθέσεως, οἰκονομίας λόγοις κατ' ἀνάγκης περιστάσιν, διεχωρίσαμεν αὐτοὺς καὶ γράφομεν κλπ.

94. Ἐπειδὴ ἡ Φλωρὸς ὀνόματι θυγάτηρ τοῦ Δημητρίου ἀπὸ τοῦ Γαλιτᾶ ἐκ τῆς ἐνορίας τοῦ Χριστοῦ τῶν Μποστανίων, ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Νικολάου τοῦ Παναγιώτου Νινώτου, πολλὰ κατηγοροῦσα καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ μέθυσον εἶναι αὐτόν, καὶ ἀπρόκοπον, ὑποχρεῶν τε καὶ ἀπρόκοπον καὶ ἀνάξιον μῆτε περὶ ἑαυτοῦ ἱκανῶς τι ἔχοντα πρὸς κυβέρνησιν μῆτε γυναῖκα καὶ παιδιὰ τρέφειν, καὶ ἐπισκέπτεσθαι, ἀλλὰ φαιῶς καὶ ἀχρεῖως διάγων, αὐτὸς μὲν πενητεῦει καὶ γυμνητεῦει καὶ λιμοκτονεῖ, ταύτην δὲ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα πεινῶντας καὶ διψῶντας καὶ γυμνητευόντας ἄγει, καὶ κατὰ πάντα ἐστερημένους τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, περὶ ὧν ἐρωτηθεὶς καὶ αὐτὸς συμπαραιστάμενος, οὐδενὸς τῶν λεγομένων ἔξαρκος ἐγένετο, ἀλλὰ καθωμολόγησεν ἀνάξιον ἑαυτὸν εἰς ἐπίσκεψιν καὶ συνοικίῃσιν γυναικὸς ἀνθ' ὧν τὸ ἀδιόρθωτον συνορῶντες καὶ τὸν ψυχικὸν κίνδυνον τῆς γυναικὸς ὑποπτεύοντες, λόγοις οἰκονομίας ἐξ ἀνάγκης ἐχρησάμεθα, καὶ διεχωρίσαμεν αὐτοὺς τῆς ἀσυντάκτου καὶ ἀσυντελοῦς συζυγίας. Τοῦτου χάριν γράφομεν, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ὑπάρχωσι διακεχωρισμένοι ἀλλήλων κλπ.

95. Ἐπειδὴ ὁ Δῆμος τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ χώρας Ἐπενήτζας τῆς ἐπισκοπῆς χριμάρας (sic) καὶ Δελβίνου παραστάς ἐπὶ συνόδου ἀνήνεγκεν ἡμῖν ὡς ἔλαβεν, γυναῖκα Κόμων ὀνόματι θυγατέρα τοῦ Νίκου, διατρίψας χρόνους ἡδ.ι πέντε, οὐχ οἷός τ' ἐγένετο συνειρεθῆναι ταύτῃ νόμῳ κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀνδρογύνων, εἴτα ἀποδημήσας ἐν τρισὶν ὅλως ἔτεσιν ἐνταῦθα διατρίβει, παρθένον καταλιπὼν ἔτι τὴν εἰρημένην καὶ γινώσκων ἑαυτὸν ἀπρόσφορον εἰς συνοικίῃσιν γυναικὸς, παρητήσατο τῆς μετ' ἐκείνης γαμικῆς συζυγίας (φ. 24α) καὶ διάλυσιν ἐξητήσατο τοῦ συνοικεσίου καὶ διαζύγιον γράμμα πέμψας πρὸς ἐκείνην ἐπὶ τὸ λαβεῖν ἄδειαν εἰς δεύτερον

μεταβῆναι γάμον, οὕτινος τοῖς λόγοις ἀμριβάλλοντες ἀπεφηνάμεθα δι' ἐπιτιμίου πιστῶσαι αὐτοῖς, καὶ στέρεαι ἐδέξατο ἀπορισμὸν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὡς οὐ ψεύδεται τοῖς εἰρημένοις. Τοῦτου χάριν δι' ἐπισκεψιν καὶ πρόνοιαν τῆς γυναικὸς διελύσαμεν τὴν συζυγίαν αὐτῶν καὶ γράφομεν ἵνα, ὑπάρχωσι τοῦ λοιποῦ διακεχωρισμένοι. **Διονύσιος**

φ. 24α.

96. Ἐπειδὴ ἡ Παγώνα, θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου, ἀπὸ ἐνορίας Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ὑψωμαθείων, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὡς εἶχεν ἄνδρα, Μιχάλην ὀνόματι γούναρην, ὅστις καταλιπὼν αὐτὴν ἀνεχώρησε τῶν ὧδε, μὴ ἐπιστρέψας ἕως τοῦ νῦν, χρόνων παραδραμόντων ἔξ, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου χρόνου ἐμάνθανεν ὡς εὐρίσκεται εἰς τὸ Μισήριον, μετὰ ταῦτα δὲ οὐκ ἔμαθε τί ἐγένετο ἢ ποῦ εὐρίσκεται, καὶ διάγει αὕτη τεθλιμμένη, ἐν στενότητι καὶ ταλαιπωρίᾳ καὶ στερήσει τῶν πρὸς ζωάκειαν ἀναγκαίων μηδεμίαν ἐπίσκεψιν ἀνδρὸς ἔχουσα, περὶ οὗ καὶ μάρτυρας παρεστήσατο τὸν τῆς ἐνορίας ἱερέα, Διαμαντὴν καὶ Σοφριανὸν ἀπὸ Ρεδεστοῦ (sic) καὶ Δημήτριον τοῦ Κώστα, οἵτινες ἐμαρτύρησαν τὴν πολυχρόνιον ἀπουσίαν ἐκείνου· δεξιμένης καὶ ταύτης ἀφορισμὸν ὡς οὐκ ἔλθοι ἐκείνου γράμμα τοῦ λοιποῦ μήτε ἔξοδον εἰς κυβέρνησιν αὐτῆς. Ἐπὶ τούτοις ἐποίησαμεν τὴν διαῖξιν αὐτῶν κατὰ νόμους· τοῦτου χάριν γράφομεν...

Παρθένιος

97. Ἐπειδὴ ἡ Κεραμικρὴ ὀνόματι θυγάτηρ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Προύσης, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Χουρμούζη Μπιλεζικτζή, υἱοῦ τοῦ Νικήτα, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Πολυκάριου τῶν Ὑψωμαθείων ἐζήτησαν διαχωρισθῆναι ἀλλήλων, τοῦτο μὲν διὰ τὸ **ἀσυμβίβαστον αὐτῶν**, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ ἀπερόσητον ὅλως τοῦ ἀνδρὸς καὶ δύστροπον, καὶ περιθάλπειν γυναῖκα σύζυγον μὴ δυναμένου, καθὼς καὶ αὐτὸς μόνος οἰκείοις χεῖλεσιν ὡμολόγησε τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἄκραν αὐτοῦ πτωχείαν. Οὗ ἕνεκεν τὸ ἀδιόρθωτον αὐτοῦ καταλαβόντες καὶ τὸν ὑποτρέχοντα ψυχικὸν κίνδυνον τῇ γυναικὶ διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, οἰκονομίας λόγοις διεψεύσαμεν αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῶς καὶ διεχωρίσαμεν ἀλλήλων, διὸ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα, ἡ Κεραμικρὴ αὕτη ὀνόματι, ὑπάρχη διακεχωρισμένη τοῦ Χουρμούζη καὶ ξένη καὶ ἀλλοτρία τῆς συζυγίας αὐτοῦ τοῦ λοιποῦ καὶ ἔχη πᾶσαν ἄδειαν κλπ.

98. Ἐπειδὴ ἡ Μαρίνα, θυγάτηρ τοῦ Στεφανῆ, ἀπελευθέρω δὲ τοῦ Κωνσταντῆ πραγματευτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου κατὰ τὸν Γαλατᾶν, παραστᾶσα ἐπὶ συνόδου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Πέτρου ράπτου, υἱοῦ τοῦ Νικολάου, ἐκίνησεν ἀγωγὴν αὕτη, ἐγκαλοῦσα αὐτῷ ἀχρεϊότητα καὶ ἀναξιοσύνη καὶ λέγουσα μὴ φροντίζειν ἐπισκέπτεσθαι ταύτην μήτε τῶν πρὸς ζωάκειαν ἀναγκαίων αὐτῆς, καὶ ἄλλας αἰτίας προβαλλομένη συ-

γωθούσας πρὸς χωρισμὸν καὶ διάζευξιν αὐτῶν. Τούτου χάριν τὸ ἀδιόρθωτον αὐτοῦ καταλαβόντες καὶ τὸν ὑποτρέχοντα ψυχικὸν κίνδυνον, διαζεύξαμεν αὐτοὺς καὶ διεχωρίσαμεν ἀλλήλων περὶ οὗ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ Μαρίνα αὕτη, ὑπάρχη διακεχωρισμένη τοῦ Πέτρου καὶ διεξευγμένη. . .

Παρθένιος

99. Ἐδημοσιεύθη ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθεία» ἔτ. 1916 σ. 142.

100. Ἐπεὶ δὲ ἡ Κανέλα γυνὴ τοῦ ποτε Ἰωαννάκη ἱατροῦ, ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῶν Ταταούλων, ἀγωγὴν ἐκίνησεν ἐπὶ συνόδου, ἅπαξ καὶ δις καὶ τρις κατὰ τοῦ Νικολάκη υἱοῦ Χριστοδοῦλου Κονταράτου, ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Παροναξίας, ἀπὸ μέρους τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Τζοχερίας, ὅτι ἀρραβωνιασθέντος ταύτην τὴν Τζοχερίαν πρὸ καιροῦ ἱκανοῦ, δι' ἱερῶν εὐχῶν, καὶ ἀπαναινομένου καὶ μὴ στέργοντος στεφανωθῆναι αὐτὴν κατὰ νόμους, ἠρωτήθη συνοδικῶς τίνος χάριν οὐ στέργει στεφανωθῆναι αὐτήν, ὅς οὐδεμίαν αἰτίαν προϋβάλετο, ἀλλ' ὀλοτελῶς τὴν μετ' αὐτῆς ἀπεποιεῖτο συνοίκησιν. Ἀνθ' ὧν νουθετήσαντες αὐτὸν καὶ προτρέψαντες ὅσον ἔνεστι οὐκ ἠδυνήθημεν τὸ σκληρὸν ἐκεῖνου καταμαλάξαι, καὶ τέλος τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ κατιδόντες διεζεύξαμεν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ διεχωρίσαμεν λόγοις οἰκονομίας χρησάμενοι διὸ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἵνα, τῆς προτέρας ἐκεῖνης γεγονυίας μνηστείας τῆς δι' ἱερῶν εὐχῶν μενουσῆς διαλελυμένης καὶ ἀκύρου, ἔχη πᾶσαν ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ὁ διαληφθεὶς Νικολάκης αὐτὸς λαβεῖν ἐτέραν γυναῖκα. . . *αχπε' (1).*

Κώδιξ τῆς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως σ. 66.

Εδ1. Ἀπὸ Χαζιὸν κονάρι πέραν Μαρίτζας ἦλθε Σπάσος καὶ κατεβόησεν, ὥς ἡ γυνὴ αὐτοῦ Μπογδάνα ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ δις καὶ τρις φυγοῦσα καὶ οὐ περὶ τῆς οἰκίας φροντίζουσα ἀλλὰ τὰ ἐαυτῆς, ἐζήτησεν ἀποχωρισθῆναι αὐτῆς. Τούτον ἐπὶ συνόδου παραστήσας μετὰ τῆς γυναικὸς ἐξέτασα (sic) ὥς εἰκὸς καὶ διὰ μαρτύρων πιστῶν ἐβεβαιώθη καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν φάσκοντα, «γυνὴ ἐὰν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔξω ἀπέλθῃ καὶ μείνῃ εἰδήσεως δίχα τοῦ ἀνδρὸς ὅπου ἂν ἐκεῖνη βουλευθῇ παρεκτός τῶν προσηκόντων χωριζέσθω». Διὸ δῆθεν διέζευξα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔστωσαν κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐχέτω ἄδειαν ἐλθεῖν εἰς β' γάμιον ὁ ρηθεὶς Σπάσος. Ὅθεν καὶ τὸ παρὸν κατεκρωθῇ *αχλδ' Ἰανουαρίου.*

Ὁ Φιλιππουπόλεως Χριστοφόρος (ιδιόχειρον)

σ. 76

Εδ2. Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συνεδριαζόντων καὶ τῶν αὐτῆς κληρικῶν καὶ εὐλαβεστάτων ἱερέων, ἀνεφάνη πρὸς ἡμᾶς ἡ Μάρου

(1) Τὰ μέχρι τοῦδε ἔγγραφα ἀνήκοντα εἰς τὸν κώδικα Ε τοῦ Ἀγιοταφ. Μετοχίου δηλοῦνται εἰς τὰ προλεγόμενα (σ. 30) διὰ τῶν γραμμάτων Εγ.

Πεταλώβα ζητοῦσα (ζητῶν γρ.) χωρισθῆναι τὸν ἄνδρα αὐτῆς Μανρουδῇ μπαρμπέρῃ διΐσχυριζομένη καὶ ἐγκαλοῦσα τούτου μάλιστα ὅτι οὐ φροντίζει τὰ πρὸς ζωοτροφίαν αὐτῆς καθὼς εἴθισται τοῖς ἀνδράσι καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οἰκίας πολλάκις περιμένει καὶ ταύτην μόνην καταλείπει, ἀλλὰ καὶ ἀναιτίως ταύτην μαστίζει καὶ λοιδορίας ἀπρεπεῖς (ἀπρέπους) κατ' αὐτῆς καταχέει ταῦτα καὶ ἕτερα κατ' αὐτοῦ βοῶσα καὶ θάνατον κατ' αὐτῆς (sic) ἀπυλοῦσα (sic) ὥς εἰμὴ τούτου χωρίσει. Τοῖνυν προνοητικῶς ἡμεῖς συγκαταβάντες τεκμαιρόμενοι μὴ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἔλθωσι καὶ γίνεται δυσθεράπευτος ἡ πληγὴ, δεδώκαμεν ἄδειαν διαξευχθῆναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ταῦτα παραλόγως ἐδύοντες ἐστεφανωμένους ἐπεὶ τοὺς ἐξήκοντα χρόνους ὑπερβεβηκυῖα ἡ αὐτὴ Μάρου ἦν καὶ ὁ αὐτὸς Μανρουδῆς ἕως τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἄγων. Λιὸ εἰς βεβαίωσιν κατεστρώθη τὸ παρὸν διαξεύξεως αὐτῶν γράμμα ἐν τῷδε τῷ κώδικι ἐν ἔτει ,αχμισ' ἰνδ. ιδ' ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ.

‘Ο οἰκονόμος ἱερεὺς Ἰωάννης Φιλιππουπόλεως	† ‘Ο Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ
‘Ο ἱερεὺς Ἰωάννης καὶ σακελλίου	Ἵπομνηματογράφων Δημήτριος
ἱερεὺς Δημήτριος καὶ δευτερεῦν	Πρωτονοτάριος Ἀθανάσιος

σ. 112.

‘Ο Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος

Ε δ 3. Ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος παραστᾶσα ἡ Κασάνδρα θυγάτηρ (θηγάτηρ γρ.) Γεωργίου γυνὴ τοῦ Ἀθανασίου ῥάπτου λέγουσα ἤδη (ἡδὴ) χρόνους τρεῖς (τρῆς) διαχωρίσας ἐξ αὐτῆς ὁ ἄνδρας αὐτῆς Ἀθανάσιος καὶ ἐκλέξας τὴν καλυτέραν (καλιωτέραν) ὁδὸν τῆς μοναδικῆς πολιτείας (πολιτείας) ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἵνα μονάσῃ ἐκεῖ μετὰ ἀδείας καὶ θελήσεως αὐτῆς· καὶ εἰς τοῦτο ἡ ταπεινότης ἡμῶν ζητήσας (sic) μάρτυρας εἰ οὕτως ἐστὶ (οὕτος γρ.) τὸ ἀληθές, ἐμαρτύρησαν ἐνώπιον ἡμῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ ὃ, τε θεῖος αὐτῆς Ἀγγελῆς καὶ ὁ Γεώργιος ῥάπτης καὶ Στυγιάννης ῥάπτης ὡς οὕτως ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια (ἡ ἀλήθειαν γρ.) ὥς ἄνωθεν εἴρηται. Τούτου χάριν καὶ ἡμεῖς γράφομεν καὶ ἐπιβεβαιοῦμεν ἵνα αὕτη ἡ Κασάνδρα ὑπάρχῃ διεξευγμένη καὶ ξεχωρισμένη παρὰ τοῦ ποτε ἀνδρὸς αὐτῆς Ἀθανασίου καὶ δίδωμεν αὐτῇ ἄδειαν ἵνα εἰς γάμον δεύτερον ἔλθῃ καὶ δεύτερον νόμιμον ἄνδρα λαβεῖν (sic). “Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος (ταπεινώτιτος γρ.) διαξευκτικὸ γράμμα καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῆς διαληφθείσης Κασσάνδρας ὅπερ κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως ἔτει ,αψστ'. Ἰουλίῳ Γ.

‘Ο Φιλιππουπόλεως Νεόφυτος

σ. 119

Ε δ 4. Παραστὰς τῇ ἡμῶν ταπεινότητι καὶ δις καὶ τρις ὁ Δῆμος Κανταντζῆς ἀπὸ ἐνορίας τῆς ἁγίας ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς, ἐκί-

νησεν ἀγωγὴν προσκλαιόμενος κατὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ σουλτάνας, ὥς οὐ δύναται πλέον ὑπομεῖναι αὐτὴν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐν καπηλείοις σχολάζουσιν, οἷνῳ μεθυσκομένην καὶ ἀσώτως βιοῦσαν, καὶ ἐν τριόδοις καὶ στενωποῖς δίκην νεκροῦ τοῖς ἐμέτοις ἐρριμένην τε καὶ κλινομένην ὥς ὅς ἐν βορβόρῳ καὶ ὅλῳς ἀναισθητοῦσαν καὶ παίγιον γινομένην τοῖς παροδεύουσι καὶ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν ἐκ τούτου τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ προξενούσαν καὶ φορὰν οἴκοι κομιζομένην παρὰ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ καὶ ζημίαν οὐ μικράν τούτῳ ἐπάγουσαν, πωλεῖ γὰρ πάντα τὰ τῆς οἰκίας χρεϊώδη καὶ εὖωνα ταῦτα παρέχει χάριν τοῦ καλοῦ Διονύσου. Διὸ δὴ μάρτυρας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τῆς ἡμῶν ταπεινότητος αἰτησαμένης παρέστησε τὸν τε ἐντιμότατον ἱερομνήμονα ἐν ἱερεῦσι κύρ Κωνσταντῖνον καὶ τὸν ἐντιμότατον δευτερεύοντα ἐν ἱερεῦσι κύρ Κωνσταντῖνον τοὺς τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐνορίας ἱερεῖς καὶ προεστῶτας, οἵτινες ὥς ἀπ' ὅλης τῆς ἐνορίας αὐτῶν ταῦθ' οὕτως ἔχοντα ἐν ἀλύτῳ ἀφορισμῷ μεμαρτυρήκασι καὶ τις Μιχαῆλος ῥάπτης τὸ ἐπιτήδευμα γείτων αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐν ἐπιτιμῷ βαρυτάτῳ προσεμαρτύρησε. Ὅθεν τούτων οὕτως ἐχόντων διαζεύξαντες αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων ἀπροκριματίστως τε καὶ κανονικῶς δεδώκαμεν ἄδειαν αὐτῷ τῷ διαζευχθέντι Δήμῳ εἰς δεύτερον ἀποβλέψαι γάμον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μέντοι διατύπωσιν.

σ. 81. Τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συνοδικῶς προκαθημένης μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων αὐτῆς κληρικῶν καὶ χρησιμοτάτων ἀρχόντων (χρησιμοτάτων ἀρχόντων γρ.) παραστᾶσα ἡ Σεβαστὴ θυγάτηρ πρωταποστολαρίου, γυνὴ τοῦ ἀποθανόντος Παναγιώτου, καὶ ἀγωγὴν κινήσασα ζητοῦσα μερίδιον. *αχλβ'.* Ἰουνίου 13. Ὁ Φιλίππουπόλεως **Νεόφυτος**

Ὡ τινι καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐδόθη διαζύγιον ὃ κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ δε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητροπόλεως αἰνια' ἰνδ. δ' (ἰδιόχειρον). Ὁ Φιλίππουπόλεως **Καλλίνικος**

Ἑγγράφα ΣΤα — ΣΤδ

ΣΤ α/1. Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε δέσποτα, καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχᾳ ἀρχιεπίσκοπε Νέας Ρώμης κύριε κύριε Παῖσις, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ περιπόθητε τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν θεοπρόβλητον αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι, ἐν κυρίῳ προσαγορευόμεν, καὶ κατασπαζόμεθα οὐ καὶ δεόμεθα ἔκτενῶς τοῦ διατηρεῖν καὶ περιφρουρεῖν αὐτὴν ἐν ἁγρᾷ ὑγείᾳ καὶ εὐημερίᾳ ἀμεταπτώτῳ, καὶ εἰρηναίᾳ καταστάσει ἐπὶ τὸν οἰκουμενικὸν αὐτῆς θρόνον, καὶ καταξιῶσαι διελθεῖν θεοφιλῶς τό τε στάδιον τῆς ἀγίας τεσσαρακονθήμερου, καὶ τὴν λαμπροφόρον σελτὴν ἀγίαν ἀνάστασιν εἰς ἔτη ἐπιμήκιστα καὶ πανόλβια μέχρι γῆρας (sic) βαθυτάτου, καὶ λιπαροῦ. Προεγράψαμεν ἅπαξ, καὶ δις τῇ ἀδελ-

φικῇ αὐτῆς ἀγάπῃ. Ὅθεν καὶ τὰ νῦν δὲν ἐλείψαμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τὰ περὶ τῆς εὐκταιοτάτης ὑμῖν ὑγείας καὶ νὰ φανερώσωμεν ὅτι θεῖῳ ἔλκει μετὰ τὴν λαμπροφόρον θείαν ἀνάστασιν μελετοῦμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν ἀγάπην, παρακαλοῦντες νὰ ἔχωμεν τὸ ἀδελφικόν της γράμμα τῆς ποθητῆς ὑμῶν ὑγείας, ἥς τὰ ἔτη εἴησαν παρὰ Κυρίου πλεῖστα, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν γέμοντα.

ΣΤ α/2. Πρώτῃ ἐπιστολῇ τὴν ὁποίαν ἐλάβαμεν ἐρχόμενοι ἀπὸ Βλαχίαν πατριαρχεύσαντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κύρ Κυρίλλου.

Μακαριώτατε καὶ ἀγιώτατε πατριάρχα τῆς μεγάλης Θεοπόλεως Ἀντιοχείας, καὶ πάσης Ἀνατολῆς κύρ Σίλβεστρε, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητέ, καὶ περιπόθητε ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Τὴν ἡμετέραν μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κφ ἀσπαζόμενοι, ἥδυστα προσαγορεύομεν. Δεόμενοι τοῦ ἀγίου Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς ὑγείας καὶ εὐτυχίας αὐτῆς μετὰ τὰς ἀδελφικὰς ἡμῶν προσήσεις δηλοποιοῦμεν αὐτῇ, ὅτι θεῖῳ ἔλκει μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος κύρ Παΐσιου προσεκλήθημεν ἡμεῖς διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῶν ψήφων, καὶ προεβιβάσθημεν εἰς τὸν ἀγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον, ὅθεν καὶ δὲν ἔλειψα ἀπὸ τοῦ νὰ γράψωμεν, γνωρίζοντες ὅτι θέλει συγχαρῇ, διὰ νὰ ἐπευχθῇ ἡμῖν εἰς τὸ νὰ δυνηθῶμεν νὰ οἰκονομήσωμεν καὶ νὰ κυβερνήσωμεν τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν εὗρομεν καταβεβαρημένην ἀπὸ χρεῆ βαρύντατα. Μαθόντες δὲ ὅτι μελετᾷ διὰ νὰ εἰσέλθῃ σὺν Θεῷ ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει, δίδομεν αὐτῇ ἄδειαν ἐπὶ τῷ ἐλθεῖν ἀκωλύτως. Τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν ἀμύπολλα καὶ πανευτυχῇ.

1748 Ὀκτωβρίου 25.

α/3 Παναγιώτατε, καὶ Θειώτατε ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὲ πατριάρχα, κύριε κύριε Κύριλλε ἡμέτερε ἐν Χριστῷ πάτερ σεβασμιώτατε, τὴν παναγιότητα αὐτῆς εὐλαβῶς προσκυνοῦμεν, καὶ τὴν σεβασμίαν αὐτῆς δεξιὰν ἀσπαζόμεθα, δεόμενοι τοῦ ἀγίου Θεοῦ ἵνα διαφυλάττῃ αὐτὴν ἐν ἁκρᾷ ὑγείᾳ καὶ εὐήμερίᾳ διηγεκεί μετὰ μακροβιότητος.

Ἡ αἰτία τοῦ παρόντος μου εἶναι, νὰ ἐρωτήσωμεν περὶ τῆς ἐφετῆς ὑγείας της, καὶ νὰ δηλοποιήσωμεν τῇ παναγιότητί της ὅτι ὅσην χαρὰν μᾶς προσέξησεν ἐν τῇ σὺν Θεῷ μεταθέσει μας ἡ ἐνταῦθα διατριβὴ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι σεβασμιωτάτου ἡμῶν πατρὸς τόσην ἀθυμίαν μᾶς προσενεῖ τώρα ἡ ἀποδημία τῆς αὐτοῦ μακαριότητος καὶ μάλιστα ὅπου καὶ τὰ βάθη τῆς νέας αὐθεντίας δὲν ἐπέτρεψαν νὰ γίνῃ ὅσην προαιρουμένη βοήθειαν πρὸς τὴν μακαριότητά του ἐπειδὴ ὅμως τὰ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον του, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν, ἀπαιτοῦσι τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν καὶ παρουσίαν τῆς μακαριότητός του καὶ μάλιστα ἡ τοῦ Χαλεπίου κατάστασις, προτιμῶντες καὶ ἡμεῖς τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκόντες ἄκοντί γε θυμῷ συγκατανεύσαμεν νὰ ἀποστερηθῶμεν τὴν

παρουσίαν τῆς μακαριότητός του, ἀναθαροῦντες τὴν αὐτοῦ μακαριότητα, ὅτι θεία τῇ ἀντιλήψει θέλει ἐξομαλίσῃ μὲ τὴν δύναμιν τῆς κραταιᾶς βασιλείας τὰ ἐκεῖσε σκάνδαλα, ἡ παρουσία του, καθὼς καὶ ἄλλοτε κατὰ καιρὸς κατευνάσθησαν θεῖα ἔλεει τὰ τοιαῦτα τῶν πειρασμῶν κύματα, καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν δραγομανίαν μας ἐπαναστᾶσα ἐκεῖσε τρικιμία, καθ' ἧς καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν χριστιανικὸν ζῆλόν μας ἡγωνίσθημεν μετὰ πάσης ζέσεως, ἕως ὅπου εἶδομεν αὐτὴν μεταβληθεῖσαν εἰς εὐδίαν θεία τῇ βοηθείᾳ καὶ μάλιστα πληροῦντες τὴν μακαριότητά του καὶ τὸ φιλοδίκαιον τοῦ ὑψηλοτάτου χαλεπβαλίσι Ἰσμαῖλ πασᾶ, πρὸς τοῦ ὁποῖου τὴν ὑψηλότητα καὶ ἐγράψαμεν θερμῶς συστήνοντες τὴν μακαριότητά του, καὶ τὰ προνόμια τοῦ ἀγιοτάτου ἐκείνου θρόνου κατὰ τὴν εὐνοίαν ὅπου γνωρίζομεν ὅτι ἔχει πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς ὑψηλότητός του πάσης συνδρομῆς, καὶ ἀντιλήψεως ἡ μακαριότης του, ἐπειδὴ ὅμως ἀναγκαῖον εἶναι νὰ γίνουν καὶ αὐτόθιν οἱ πρόγοντες ὀρισμοὶ ἐγράψαμεν καὶ πρὸς τοὺς αὐτόθι οἰκείους μας τὰ δέοντα. πρὸς δὲ τὴν κοινὴν μητέρα ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, περιττὸν κρίνομεν νὰ γράφωμεν περὶ τούτου γνωρίζοντες ὅλοι τὴν πρὸς τὴν μακαριότητά του ἀδελφικὴν ἀγάπην τῆς παναγιότητός της καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου τὴν ἄκραν εὐλάβειαν, καὶ ἐπομένως τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγιοτάτου ἐκείνου θρόνου κοινὴν φροντίδα, καὶ κηδεμονίαν, καὶ μὴ ἀμφιβάλλοντες ὅτι θέλει γίνῃ κάθε ἐπιμέλεια παρὰ τῆς κοινῆς μητρὸς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας πρὸς διόρθωσιν τῶν νῦν ἐπιπολαζόντων εἰς τὸν ἀγιώτατον ἐκεῖνον θρόνον δεινῶν δι' ἰσχυρῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν, τοῦτο δὲ φανερόνομεν ὅτι ἂν καὶ τώρα διὰ τῆς παρουσίας τῆς μακαριότητός του δὲν γίνῃ ἡ πρέπουσα θεραπεία τοῦ μέλους ἐκείνου, βέβαια ὀλίγη ἐλπίς θέλει εἶναι, νὰ εἰρηνεύσῃ ὁ θρόνος ἐκεῖνος εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ νὰ ἀναθάλῃ τὸ ὀρθὸν δόγμα ἐν αὐτῷ. "Ὅθεν ἀναγκαιῶς ἔπεται, νὰ γίνῃ παρὰ τε τῆς παναγιότητός της, καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου ἡ πρέπουσα προσπάθῃσις καὶ ἐπιμέλεια πρὸς τοὺς πολυχρόνιους αὐθέντας μας, καὶ δραστικωτέρα δι' ὅλα τὰ συντείνοντα εἰς ἀνάκλησιν καὶ θεραπείαν τοῦ λογικοῦ ἐκείνου ποιμνίου, ὅπου νὰ εἰρηνεύσῃ θεία τῇ βοηθείᾳ ὁ ἀποστολικὸς ἐκεῖνος θρόνος ἐν τῇ παρουσίᾳ τῆς μακαριότητός του, οὕτινος τὸν περὶ τούτου ἀγῶνα καὶ κηδεμονίαν καὶ ἐνταῦθα εἶδομεν, ἐπειδὴ καὶ ὧδε δὲν ἔπαυσεν ὑπεραγωνιζόμενος τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀλλὰ δι' οὐκ ὀλίγων ἐξόδων ἐτύπωσε τὰς ἐκκλησιαστικὰς βίβλους ἀραβιστὶ πρὸς κήρυξιν τῆς ἀληθείας καὶ σύστασιν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως· ὥς ἔχωμεν τοίνυν καὶ σεβάσμιον αὐτῆς γράμμα δηλωτικὸν τῆς ἐφετῆς ὑγείας της. Ἦς τὰ ἔτη εἶησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ εὐτυχῇ, αἱ δὲ πανάγιοι αὐτῆς εὐχαὶ χαρισθεῖσαν ἡμῖν διὰ βίου παντὸς φυλακτήριον. 1748 Ὁκτωβρίου, Γρηγόριος Γκίγκας Βοεβόδας.

α/4.

Ἐκδοσις στεφανώματος πατριαρχικῆ.

Ἡ μετριότης ἡμῶν, διὰ τῆς παρούσης αὐτῆς πατριαρχικῆς ἐκδόσεως προτρέπεται καὶ ἄδειαν δίδωσί σοι τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ πατριάρχει τῆς Θεουπόλεως ἀντιοχείας καὶ πάσης ἀνατολῆς τῷ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ αὐτῆς ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ περιποθήτῳ κυρίῳ Σιλβέστρῳ, ὅπως τῇ Κυριακῇ κατὰ τὴν ἐνάτην τοῦ τρέχοντος στεφανώσης τὸν Ἀναστάσην μετὰ τῆς Ζωήτσας ἀμφοτέρους εἰς γάμον πρῶτον νομίμως καὶ κανονικῶς ὡς εἴθισται, ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐδόθη αὐτῇ καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχικὴ ἔκδοσις.

1749 Ἀπριλίου 6.

Ἑτέρα ἐπιστολή.

α/5. Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατέ μοι ἀδελφὲ καὶ δέσποτα Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, τὴν Ὑμετέραν θεοστήρικτον παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶ, κατασπασζόμενος εὐλαβῶς τὴν σεβάσιμον αὐτῆς δεξιάν.

Ἦν καὶ δέομαι διαφυλάττειν τὸ θεῖον ἀνενόχλητον καὶ ἀνωτέραν παντὸς ἀνιανοῦ συναντήματος, πρὸς σύστασιν τῆς κοινῆς μητρὸς, καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πληρώματος, καὶ ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς θάρρους καὶ καύχημα, ἀγκαλιὰ καὶ ἐκ Κύπρου νὰ ἐσημείωσα τοῦ γέροντός μου καὶ ἀπαῖ καὶ δις τὸν ἐκεῖ ἐρχομὸν μου καὶ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐξ οὗ ὑπολαμβάνω ὅτι νὰ ἐπληροφορήθῃ καὶ ἡ ὑμετέρα παναγιότης, πλὴν νῦν εὐρισκόμενος εἰς Δαμασκὸν καὶ εὐρίσκοντας ἀρμόδιον κομιστήν, δὲν ἔλειψα διὰ τοῦ παρόντος μου εὐτελοῦς νὰ προσφέρω καὶ αὐτῇ τὴν εὐλαβίῃ μου προσκύνησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα ἓνα μῆνα καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τὰς ἀνωμαλίας τῶν Χριστιανῶν, καὶ καταδρομῶν τῶν λατινοφρόνων, δὲν ἔλαβα καιρὸν νὰ κάμω καμμίαν κυβέρνησιν, νῦν ὅμως μὲ πολλοὺς τρόπους μόλις ἔδωκαν πεντακόσια γρόσια τὰ ὁποῖα σὺν Θεῷ πηγαινάμενος εἰς Χαλέπιον, μὲ εἴτε ἄλλην κυβέρνησιν τύχη θέλω κάμῃ πόλιτζα, ὅτι ἀπὸ ἐδῶ δὲν εὐρίσκω σιγούρα, πλὴν δεσπότη μου παναγιώτατε μὲ τὴν αἰτίαν σχίσματος εὐρίσκω μεγάλα ἐμπόδια, καὶ ἀληθινὰ μὰ τὴν ἁγίαν εὐχὴν τῆς ρέπει εἰς παντελεῖ ἀφανισμόν ἢ ὁρθοδοξία ἀπὸ τὸν θρόνον ἐτοῦτον, ὅτι περισσότερον μέρος καὶ τὸ πλουσιώτερον ἐπλανέθη, καὶ οὐ μόνον δὲν ἡσυχάζει εἰς τὴν πλάνην του, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην μὲ χιλίους τρόπους πάσχει νὰ σύρῃ καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς αὐτήν, καὶ μάλιστα ἐδῶ εἰς τὸ σάμι καθὼς εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας ἐβεβαιώθη; ἔχουν μὲ αὐτοὺς ἀγορασμένην καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἔξω, ὅθεν καὶ προκόπτει τὸ ψεῦδος, καὶ προσκόπτει ἡ ἀλήθεια, θέλω ἔχω μέγα μισθὸν ἐκ Θεοῦ, ἂν τρέξῃ καὶ εἰς αὐτοὺς χεῖρα βοηθείας, μὲ οἷον τρόπον γνωρίζει, τοῦ καιροῦ καλοῦντος, ὅτι πάντῃ ἔμεινεν ἀπροστάτευτα ταῦτα τὰ ὀλίγα λείψανα τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ δέονται ἀντιλήψεως τὸ ὁποῖον μὲ ἐπαρακίνησε νὰ γράψω καὶ νὰ βαρύνω τὰς σεβασμίους ἀκοάς

της καὶ ὁ ζῆλος τοῦ ὁρθοῦ δόγματος, καὶ αὐτῷ συγγνώμην. Δεόμενος νὰ μὲ ἀξιῶσθαι σεβασμίου της γράμματος καὶ τῶν Θεοπειδῶν εὐχῶν αἵτινες εἴησαν μοι ποδηγέτιδες.

1750 Ἰουλίου 13.

Τῆς σεβασμίου μοι καὶ Θεοφρουρήτου αὐτῆς παναγιότητος δοῦλος εὐτελὴς καὶ εἰς τὰς προσταγὰς της πρόθυμος.

Ὁ Σαντορίνης *Διονύσιος*.

α/β. Ἀναφορὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Παϊασίου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατέ μοι αὐθέντα καὶ δέσποτα Οἰκουμενικὲ Πατριάρχᾳ κύριε κύριε Κύριλλε, τὴν ἡμετέραν σεβασμιότητα δουλικῶς προσκυνῶ, καὶ εὐλαβῶς κατασπάζομαι τῆς χαριτόβρυτον αὐτῆς δεξιάν.

Δεόμενος τοῦ Παναγίου Θεοῦ ὅπως διαφυλάττῃ τὸ ἔνθεον αὐτῆς σκήνος, ἄνοσον, ὑγιὲς καὶ μακρόβιον μετὰ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐφετῶν, εἰς σύστασιν καὶ καταρτισμὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς θρόνου, καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος. Μὲ τὸν ἔρχομὸν τοῦ Ἁγίου ἐξάρχου ἔλαβα τὴν σεβασμίαν ἐπιστολὴν τῆς ἡμετέρας παναγιότητος καὶ ὡς εἰκὸς ἐπροσκύνησα καὶ κατὰ τὸ δυνατόν μοι ἐσύντρεξα εἰς τὴν βοήθειαν τῆς κοινῆς μητρος, καὶ ἂν δὲν ἔγινε ὥς ἔπρεπε καὶ κατὰ τὸ χρέος ὁποῦ εἰς αὐτὴν ἔχομεν, αἰτία εἶναι ἡ διχόνοια, καὶ ὁ μερισμὸς τῶν κατολικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καθ' ἑκάστην πάσχομεν τὰ ἀνίατα, καθὼς καὶ ὀφθαλμοφανῶς εἶδεν καὶ ἡ αὐτοῦ πανιερότης, καὶ σπλαγγιζόμενος ἔκλανε τὴν ἀθλίαν τοῦ θρόνου τούτου κατάστασιν. Ἐστῶντας δὲ νὰ συνέβουν εἰς ταῖς ἡμέραις αὐταῖς, καὶ ἄλλα νεώτερα, καὶ νὰ ἐνοχληθοῦν κατάπολλα οἱ ὁρθόδοξοι ὅχι μόνον ἀπὸ τὰς ζημίας, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀπὸ τὰς περιφρονήσεις τῶν κακοδόξων, παραπενοῦμενοι εἰς ἐμέ, καὶ εἰς τὸν πατριάρχην μου, ὡς μὴ ἰσχύοντος βοηθεῖν αὐτοῖς, καὶ κάμνοντες κοινήν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ὑμετέραν παναγιότητα καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς συνόδου (sic), δὲν ἔλειψα καὶ ἐγὼ ὁ εὐτελὴς αὐτῆς δοῦλος μετὰ τὴν χρεωστικὴν μου προσκύνησιν νὰ συνοδεύσω μὲ τὸ παρὸν τὴν οἰκτρὰν αὐτῶν δέησιν, καθὼς αὐτοὶ ἐζήτησαν. Ὅθεν καὶ μετὰ δακρύων δέομαι σὺν αὐτοῖς καὶ παρακαλῶ, νὰ ὁρῇ καὶ εἰς τοὺς ἔλεεινούς τούτους τὴν δυνατὴν αὐτῆς χεῖραν, ὡς ὁ δεσπότης τῷ Πέτρῳ, πρὶν καταποντίσῃ τελείως ὁ βυθὸς τῆς κακοδοξίας ὅτι τὰ ἔσχατα πνέουν, πολλάκις ἔγραψαν εἰς τὸν μακαριώτατον νὰ τοὺς προφθάσῃ καμμίαν βασιλικὴν βοήθειαν, καὶ δὲν εἰσηκούσθησαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπροσφυγαν εἰς τὸ μέγα ἔλεος τῆς ἐκκλησίας καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀλληλοβοήθεια, καὶ ἔνα ὁρισμὸν ἰσχυρόν, ὅτι εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ πάσχουν οἱ κακοδόξοι ἀπὸ τοὺς κρατοῦντας διὰ τὴν ἀπειθείαν τοὺς δηλαδὴ ταῖς παιδείαις, καὶ ποιναῖς νὰ μὴ ἐνέχωνται οἱ ἔλεεινοὶ ὁρθόδοξοι, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ὁποῦ ἔμειναν στερεώνονται καὶ ἀπὸ ἐκείνους πολλοὶ ἐπιστρέφουν. Εἶναι καὶ ἄλλος τρό-

πος ὁποῦ τοὺς καταδαμάζει τελείως ὅταν ζητηθῇ τὸ νίτηρ; ὅπου διὰ χοιζε-
τίου ὑπέσχετο, ἂν ἡ μακαριότης του θελήσῃ νὰ τὸ κινήσῃ, μὰ ἂν ἐκεῖνο
δὲν κινήσῃ τοῦτο ὅμως ὥς εὐκόλον καὶ ἀξήμιον παρακαλοῦμεν. Διὰ προ-
τροπῆς τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος νὰ μᾶς προφθάσῃ ὀγλήγορα, ὅτι ἂν
κατὰ τὸ παρὸν ἐγλύτωσα καὶ ἀπὸ καλῶς καὶ ἄλλας παιδείας μὲ πολλὰ μέσα,
εἰς ἄλλην καταδρομὴν δὲν γλυτώνεις, ὥς πάντῃ ἀπροστάτευτος, καὶ εἶναι
ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσω, καὶ ὅτι ἀκολουθήσουν μετὰ ταῦτα νὰ εἶμαι ἔνοχος
καὶ ἀπὸ τὴν παναγιότητά της καὶ ἀπὸ τὴν μακαριότητά του, ἀποδεχόμενος
οὖν φιλανθρωπῶς τὴν οἰκτρὰν ἡμῶν ταύτην καὶ θερμὴν δέησιν ὥς κοινὸς
δεσπότης καὶ ὀφθαλμὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ποιήσατε εἰς τοῖς
ἀθλίους ἡμᾶς τὰ δέοντα, ἃς συνοδεύσῃ μὲ τὴν δυνατὴν της ἀντίληψιν τὸν
ἡμέτερον γέροντα, ὅτι καὶ ἡ μακαριότης του ἀτόνησε πολεμῶντας καὶ ἂν
ἡμεῖς οἱ τάλαινες δὲν ἐξαρκοῦμεν εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ψυχοφελοῦς ταύτης
χάριτος, ἔχομεν πλούσιον μισθαποδότῃν τὸν δεσπότην χριστόν, ὅς ἀποδώσῃ
πλουσιοπαρόχως ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι διατηρήσει
ἀκλόνητον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν αὐτῆς θρόνον, εἰς ἔτη πολλὰ. Αἱ δὲ πα-
νάγαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ εἴησαν μετ' ἐμοῦ.

1750 Ἰουλίου 15.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμίου μοι παναγιότητος

Δούλος εὐτελὴς
καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς
Ὁ Παῖσιόν **Νικηφόρος**

Πρῶτα γράμματα πρὸς τὸν καπικεχαγιάν μας τὸν νέον κυρίστη γιαν-
νάκη πρωτοψάλτην· ἐστάλησαν ἀπὸ Ἀδανα. 1752 Νοεμβρίου.

α/7. Παναγιώτατε καὶ Σεβασμιώτατε ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα Κύριε Κύριλλε ἐν Ἀγίῳ πνεύματι
ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ἡμέτεραν πανα-
γιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ ἀσπαζόμενος ἡδύτατα χαιρετοῦμεν καὶ προσα-
γορεύομεν, δεόμενοι τοῦ παναλκυστάτου ἀγίου Θεοῦ ἵνα διαφνύλατῃ αὐτὴν
ὑγιαίνουσιν ἐν μακροβιότητι κατὰ τὸν διπλοῦν, πανευημεροῦσαν μετ' εὐ-
ζωίας καὶ ἀνέπαφον μέχρι ἐσχάτης τῆς ἀναπνοῆς εἰς τὸν θεοβοράβευτον
αὐτῇ οἰκουμενικὸν θρόνον. Ὡς ἐπιποθεῖ πρὸ τοῦ ἀπαίρειν ἡμᾶς ἀπὸ
Σμύρνης ἐμάθομεν τὴν ἐκ θείας νεύσεως γενομένην αὐτῆς πάλιν εἰς τὸν
πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνάκλησιν, καὶ σὺν πολλῇ
χαρᾷ παρὰ πόδας ἐγράφαμεν τῇ αὐτῆς ἀδελφότητι, τὰ νῦν δὲ κατὰ ἡμέρας
ἐν αἷς εὐωδώθημεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀδαναν, ἐλάβομεν καὶ τὸ ἀδελφι-
κὸν της ἀσιμένως, περὶ τοῦ πρὸς αὐτὴν μου ὅμως ἀπὸ Σμύρνης συγχαρη-
τικῷ γράμματός δὲν μᾶς ἐφάνη ἀπόκρισις καὶ ἐπαποροῦμεν, ἀλλὰ τοῦτο
τὸ πῶς διεσκέφθη μετὰ τοῦ ἀρχοντος Χατμάνου κατὰ πνεῦμα νιοῦ καὶ τοῦ

ἀγαπητοῦ ἡμῶν καὶ ἐφάνη εὐλογον τῆς τε παναγιότητός της καὶ τῇ ἐνδοξότητί του νὰ διορίσῃτε ἀντὶ τοῦ θανόντος ἡμετέρου Καπίκεχαγια κὺρ Μάρκου, καπικεχαγιαῖν τὸν μουσικολογιώτατον πρωτοψάλτην κὺρ Ἰωάννην δι' οὗ καὶ μᾶς ἔγραψε νὰ συγκατανεύσωμεν, τοῦ ὁποίου ὡς οἶδαμεν καὶ καθὼς μᾶς γράφει ἡ Παναγιότης της ὑπάρξαντα ποτὲ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου χρησιμώτατον Καπικεχαγιαῖν ἔχοντα καὶ πείραν ἀποκαταστασινομένην μετὰ τὴν εὐλογον ἡμῶν σκέψιν καπικεχαγιαῖν καὶ τοῦ Ἀγίου ἡμῶν θρόνου, καὶ λοιπὸν ὥς εἶναι τουτέστιν ἡ μουσικολογιότης του εἰς τὴν ὑποργίαν ταύτην ἀντιλαμβανομένην προθύμως τῶν ὑποθέσεων του, καὶ θέλει ἔξει παρ' ἡμῶν διὰ τὸν κόπον του ἐκεῖνο δοῦν καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ μακαρίτης ἐλάμβανεν ἱεράτι πρὸς οὗ γράφομεν καὶ ἰδίως πρὸς διορισμὸν του καὶ ἐλπίζομεν συνεπενουομένης τῆς ἀδελφικῆς της δυνάμεως νὰ εὐδοκιμήσῃ ταῦτα μὲν περὶ τούτου, παρακαλοῦμεν δὲ νὰ μᾶς ἀξιοῖ ἄλλιν ἀδελφικοῦ της, ἐμφαίνοντος ἡμῖν τὴν πολυπόθητον πρὸ πάντων ὑγείαν της ἵν' ὅτι μάλιστα χαίρωμεν ἥς τὰ ἔτη θεόθεν μακρόβια εἴησαν καὶ σωτήρια. 1752 Νοεμβρίου.

α/8. Πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐορταστικόν.

Παναγιώτατε σοφώτατε καὶ σεβασμιώτατε ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κύριε Κύριε Κύριλλε, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ περιπόθητε. Τὴν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἀσπάζομεθα καὶ ἡδέως προσαγορεύομεν δέομεν τοῦ ἀγίου Θεοῦ ὅπως διατηρῇ καὶ περιέλῃ αὐτὴν ἐν ἁγρᾷ ὑγείᾳ καὶ διηνεκεῖ καταστάσει μετ' ἐπιτεύξεως πάντων τῶν καταθυμίων· τὸ ἀπὸ δεκαίτης Ἰανουαρίου ἀδελφικὸν καὶ πανασιόν της γρύμμα ἐλάβαμεν μαρτίου 13, ὅπερ καὶ μᾶς ἐπλήρωσεν ἀφάρτου χαρᾶς ὡς ἐξαγγελτικὸν τῆς ἐφετῆς, καὶ ἄγαν ἐπεράστου ἡμῖν ἀγαθῆς ὑγείας της, ἣν καὶ διατηρεῖ τὸ θεῖον εἰς μακραίωνας ἀνωτέραν πατὸς ἐναντίου. Ἐγνώμεν καὶ τὴν ἣν χαρὰν ἔλαβε διὰ τὸν κατὰ πνεῦμα αὐτῆς υἱὸν μας. καὶ ἔχει δίκαιον ἡ παναγιότης της νὰ χαίρῃ μετὰ τὸ νὰ εἶναι τέκνον ἀγαπητόν· ὅθεν ἐπειδὴ καὶ ἐγίνε κοινὸς πρέπεται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀγάπην διπλὴν πρὸς τὴν παναγιότητά της ἔχομεν ὅλο μας τὸ θάρρος. Ἀνίσως καὶ ἦλθεν ὁ Πτολεμαῖδος κὺρ Σωφρόνιος εἰς βασιλεύουσιν περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Χαλεπίου παρακαλοῦμε νὰ ἔχῃ τὴν διαφρέντευσίν της, διότι καθὼς γνωρίζετε οἱ ἐναντίοι ἐκατεσκεύασαν τοῦτον τὸν τρόπον ἀφορῶντες πρὸς κάτι τι σκοπὸν, ὅμως ἐλπίζομε διὰ τῆς καλῆς της συνδρομῆς, οἱ ἐναντίοι μὲν νὰ κατασχευθῶν αὐτὸς δὲ νὰ ἀπαλαχθῇ τῆς ἐνοχῆς τοῦ χοτζετίου. διὰ νὰ πάγῃ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του καθὼς ζητᾷ καὶ ἀγαπᾷ. Δίδομέν της ἔτι ἀδελφικῶς τὰς εὐσήμες καὶ ἀγίας ἐορτὰς τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὥς καὶ ἐπενεχό-

μεθα πανηγυρίζειν καὶ ἐκτελεῖν εἰς ἔτη πολλὰ ὡς ἐφίεται καὶ ἀγαπᾷ. Ἐλπίζομεν καὶ ἡμεῖς τώρα ὅπου ἐφθάσαμεν σὺν Θεῷ εἰς τὸν θρόνον μας, διὰ τῶν παναγίων της εἰχῶν νὰ εὐρωμεν ὀλίγην ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν κόπων, καὶ πάντοτε παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς ἢ ἐπισκεψίς σας νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον διότι καθὼς τὸν ἐποδοπάτησαν οἱ ἐπάρατοι, χρειάζεται βοήθεια πολλῶν μᾶλλον δὲ ἀδελφῶν. Πάντοτε τὰ δηλωτικὰ τῆς ἀγαθῆς της ὑγιείας ἡς μὴν μᾶς ἀπολείπουν ἥς καὶ τὰ ἔτη εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ μακρόβια 1753 Ἀπριλίου.

ΣΤ' β/1. *Ἐπιστολὴ Ἰωάννου Πρωτοπάλτου πρὸς τὸν Πατριάρχην Σίλβεστρον*

Τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιωτάτην Μακαριότητα πανευλαβῶς τε καὶ δουλικῶς προσκυνῶ. . . . τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ δεόμενος ὁ ἀνάξιος ὅπως σκέπη διαφυλάττῃ καὶ διατηρῇ τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιωτάτην Μοκαριότητα εἰς ἐτῶν πολλῶν περιόδους μετὰ πάντων τῶν ὧν ἐφίεται καταθυμίῶν καὶ μὲ πολυχρόνιον στερεώσιν εἰς τὸν ἀποστολικὸν καὶ ἀγιώτατον αὐτῆς θρόνον διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειάν τε καὶ στηριγμόν. Μὲ τὸ παρόν μου τὴν προσκυνῶ δουλικῶς καὶ δεύτερον τῆς φανερώσω διὰ τὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολήν, διότι πρῶτον μὲ ἔδωσεν ὁ παναγιώτατος μίαν ἐπιστολήν ἰδίαν, καὶ μίαν ὁ πτολεμαῖδος, καὶ τὰς ἔστειλα εἰς τὴν μακαριότητά της καὶ περὼντας ὀλίγαις ἡμέραις ἐσυνάχθησαν συνοδικῶς ὅλοι οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς, καὶ ἀνέφερον αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ εὗρέθη εἴλογον νὰ ὀρίσῃ ἡ μακαριότης της εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν μὲ ἔδωσαν δὲ καὶ τὴν ἐπιστολήν νὰ τὴν στείλῃ μὲ πεζοδρομὸν διὰ νὰ μὴν παραπέσῃ ἡ ἐπιστολή καὶ νὰ λάβουν καὶ ἀπόκρισιν. Τὰ δὲ λοιπὰ ὅπου ἔγιναν τῶν δύο αὐθεντῶν θέλει τὰ μίθῃ διὰ ζώσης φωνῆς παρὰ τοῦ πρωτοσυγκέλλου κύρ μακαρίου, ὅστις θέλει κινήσῃ τώρα διὰ θαλάσσης καὶ ἐζήτησε ταύτην τὴν ἐπιστολήν. Τὸ μὲν τὸ ἐπλήρωσα καὶ μάλιστα ἔλαβα καὶ τὸ ἱτζμάλι τῶν δύο χρόνων, ἐπειδὴ καὶ ἐπλήρωσα καὶ τὸ περσινόν καὶ τὸ φετινόν τῶν ρουζναμέδων, ἔδωσα καὶ τοῦ ραμαζανιοῦ τὸ ἐτήσιον, δηλαδή, καϊβέ, ζάχι-ρι καὶ ἀγιοκέρια. Καὶ ἂν δώσῃ ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ ὀρίσῃ εἰς τὰ αὐτόθι, ἐλπίζω εἰς τὰς μακαρίους της εὐχὰς νὰ εὐχαριστηθῇ διὰ πολλῶν διὰ τὰ γραφόμενά μου αἱ δὲ μακαριώταται καὶ ἀγιώταται εὐχαὶ εἴησαν μετὰ πάντων ἡμῶν ἐν βίῃ παντί. Ἀμήν. 1753 Ἰουνίου 9.

Τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου μακαριότητος.

Ἰωάννης καὶ αὐτῆς δούλος.

Υ. Γ. Διὰ δὲ τὸ Χαλέπι μοῦ εἶπε ὁ Μουλλᾶ Μουσταφᾶς ὅτι σπεύδουν οἱ ἐνάντιοι νὰ φέρουν τὸν Μάξιμον καὶ ἐγὼ τὸν ἐμπόδισα λέγοντάς τον πῶς δὲν κατορθώνει τίποτες ἐπειδὴ εἶναι στὸ ἱλιτζάμι της καὶ πάλιν χαλᾷ, μὲ ὀλίγα ἔξοδα.

Πιττάκιον δεύτερον

β/2 Τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιωτάτην καὶ ἀγιοτάτην μακαριότητα, ἐγὼ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πανευλαβῶς τε καὶ δουλικῶς προσκυνούμε. Μὲ τὸ νὰ ἐξή-
 τησε γράμμα ὁ Τάταρης ὅπου ἔφερε τὸ σεβασμιώτατον καὶ περιπόθητόν
 μοι αὐτῆς ἰδοὺ γράφω μὲ ὅλον δαυτοῦ ἔστειλα σὰν μὲ πατριαρχικὸν καὶ
 συνοδικὸν πρὸς τὴν μακαριότητά της, ἂν εἶναι ὁρισμός της νὰ λάβῃ κό-
 πον καὶ νὰ ὀρίσῃ εἰς τὴν πόλιν διὰ ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν ἢ ὁποῖα εἶναι
 διὰ τὸ Χαλέπι διὰ τὸν Μάξιμον, τὸν ὁποῖον πάσχουν νὰ τὸν καταστήσουν
 αὐτοκέφαλον νὰ μὴ τὸν ἐξουσιάζῃ μήτε ἡ μακαριότης της, μήτε ὁ Πανα-
 γιώτατος καὶ ἡ σύνοδος, καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν εἶναι ὁ Μεχμέτ ἐφέντης καὶ
 ὁ Ἐλιζῆς τοῦ Φράνζα καὶ ἕτερος, καὶ ἐπροστάχθη ἀπὸ τὴν πόρτα ὁ κάλ-
 φας καὶ ἔγραψε τὰ τερκενάρια ὅπου εἶχαν γίνῃ πρὸ δέκα πέντε χρόνων καὶ
 ἔτσι θέλει νὰ τελειώσῃ μὲ δύναμιν ἀσπρῶν. Ὅμως ἀφ' οὗ ἤλθεν ὁ κύρ
 Σωφρόνιος εἰς τὴν πόλιν καὶ ἄρχισε νὰ ἐξετάζῃ διὰ τὸ καίτι καὶ τερκε-
 νάρι τοῦ χοτζεριοῦ τοῦ χρέους του, ἐθάρρησαν οἱ ἐχθροὶ πῶς ζητᾷ πάλιν
 νὰ ὑπάγῃ εἰς Χαλέπι καὶ ἀνασκουμπώθηκαν εἰς αὐτὸ ὅπου ἔκαμαν. Ἐγὼ
 τὸν εἶπα νὰ πάγῃ εἰς Θηβαΐδα διὰ τὸ χρέος καὶ δὲν ἔχει φόβον, ὅτι ἡ
 κατασκευὴ τοῦ χρέους ἦτον νὰ φύγῃ ἀπὸ Χαλέπιον, διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλη-
 σα νὰ ἀνακατωθῶ εἰς ταῖς δουλείαις του παντελῶς, μόνον τοῦ Παναγιω-
 τήτου ὁ Καπικεχαγιᾶς ἐπῆγε διὰ τὰ τερκενάρια, ὅμως πρὸς τὸ παρὸν ὅλα
 νεκρὰ καὶ ἀσύστατα. Ὁ πρωτοσύγκελλός της, παπᾶ κύρ Μακάριος, ἔρχεται
 διὰ θαλάσσης. Ἐχει καὶ τὸ ἔλεος τοῦ αὐθεντοῦ καὶ γράμματα καθὼς μὲ
 τὸ εἶπεν ὁ Τζελεμπῆς Αὐζόχης πῶς ἐπέρασε καλὰ καὶ μὲ καλὴν πίστιν εἰς
 τὸν γέροντά του. Διὰ τὴν ὁμολογίαν, ὅπου ἀμφιβύλλει ἐδόθησαν εἰς τὴν
 Βιτώρια τοῦ ψωμᾶ μὲ τὸ χέρι τοῦ Τζεβερετζῆ Μανολάκη, καὶ ὅχι πῶς
 εἶναι ἡ ὁμολογία τοῦ Μανολάκη, μόνον εὐρέθη ἐκεῖ εἰς τοῦ ἄρχων Χατ-
 μάνου ἐκεῖνην τὴν ὥραν, καὶ ὥς συμπέθερον τῆς Βιτώριας τὰ ἔστειλε ὁ
 ἄρχων Χάτμανος εἰς τὴν Βιτώρια μάλιστα ἐπλήρωσα καὶ τὸ δουλευμένον
 διάφορον καὶ ἔλαβον τὰ ἀμανάτια τοῦ Θρόνου. Τὸ ἴσον τοῦ Φερμανιοῦ
 τὸ ἔστειλα μὲ ἄλλα γράμματι μέσα εἰς τὸ γράμμα τοῦ Ἀγίου Ἀλεξάν-
 δρείας. Τὴν κορώνα τὴν δουλεύει ὁ κυρίτζη Γιαννίτης ὅμως τώρα ἀπό-
 θανεν ἡ γυναῖκά του καὶ λυπεῖται. Τὰ δύο πονγγεῖα ἔμειναν εἰς τὸν πασᾶ
 παρασκευᾶ, ἐπειδὴ τοῦ ἔγραψε νὰ τὰ δώσῃ τοῦ ἄρχων Χατμάνου καὶ μὲ
 τὸ νὰ ἐσούρησαν αὐτὸν εἰς Τένεδον δὲν μᾶς τὰ δίδει ἂν δὲν ἰδῇ γράμ-
 ματά της καὶ ὅτι ὀρίσῃ. Ἐγραφα καὶ εἰς ἄλλα γράμματα δι' αὐτὴν τὴν
 ὑπόθεσιν, τὰ ὁποῖα θέλει μάθῃ διὰ ζωσῆς φωνῆς τοῦ πρωτοσυγγέλλου της
 κύρ Μακαρίου. Εἰς αὐτὸ τὸ γράμμα της μὲ γράφει διὰ τὸν ἅγιον Ἐδέ-
 σης ὅμως ἀκόμη δὲν ἤλθε ἐνταῦθα. Καὶ ὅσα μὲ προστάζει δι' εἰχῶν της
 θέλω νὰ τελειώσῃ. Ὁ Ἅγιος Ἀμίδης Ἰουνίου Η' ἐπῆγεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν
 του μὲ φερμάνι, ἰσχυρόν, ὅμως τὸν ἀνάγκασα καὶ ἐγὼ καὶ ὁ ἅγιος Ἀλε-

ξανδρείας νὰ εἰρηνεύσῃ ὡς ἀρχιερεὺς μετὸν Ἅγιον Χαλδίας, καὶ νὰ ζητήσῃ τὰ νέα ἔξοδα ὅπου ἔκαμε εἰς τὸ φερμάνι, νὰ λείψουν τὰ σκάνδαλα μάλιστα ἐπῆρε καὶ πατριαρχικὰς ἐπιστολὰς διὰ νὰ κάμουν διαλλαγὴν, πλὴν ἀκόμη δὲν ἔγραψε νὰ μάθω τί ἔγινε. Ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς ὅλοι εὐρίσκονται εἰς τὴν πόλιν μικροὶ καὶ μεγάλοι σχεδὸν ἕως τριάντα ἐσυνάχθησαν. Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν σεβασμιωτάτέ μοι αὐθέντα καὶ δέσποτα, νὰ μὲ ἀξιώσῃ δὲ ὁ Ἅγιος Θεός, ἂν εἶναι τὸ ἅγιόν του θέλημα νὰ ἀπολαύσω τὴν ἁγίαν καὶ σεβασμιωτάτην αὐτῆς θέαν διὰ νὰ εὐφρανθῶ σὺν τοῖς λοιποῖς ἅπασι. Ἀμὴν. 1753.

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιωτάτης Μακαριότητος δοῦλός της.

Ἰουνίου 28

Ἰωάννης πρωτοψάλτης

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔλαβον καὶ τὸ σεβιάσμόν της καὶ τῇ αὐτῇ γράφω.

Πιτάκιον

β/β. Καὶ αὐθις τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιωτάτην μακαριότητα δουλικῶς προσκυνῶ, ἐπειδὴ καὶ ἠκολούθησε νὰ σταλῇ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐπιστολή, πρὸς τὴν μακαριότητά της, σημειώνω καὶ ἐγὼ ὁ δοῦλός της μερικὰ διὰ εἰδησίᾳ της. Ὁ Ἅγιος Πτολεμαῖδος δύο καὶ τρεῖς φορὰς ἀναφέροντας εἰς τὸν Παναγιώτατον τὰ αὐτῷ συμβάντα, ἐπῆγα καὶ εἰς μερικοὺς ἀρχιερεῖς λέγοντας τὰ αὐτά, εἰς τόσον, ἀνέφερεν ὁ πατριάρχης τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν σύνοδον, καὶ δὲν εὐρέθην ἐπειδὴ καὶ ἔλειπα εἰς τὴν πόρταν ἐρχόμενος ἐπῆγα στὸν πατριάρχην καὶ μὲ εἶπεν τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιστολῆς δηλαδὴ τὸ σχέδιον, καὶ μὲ εἶπε νὰ τὴν στείλω μὲ πεζοδρομίον διὰ νὰ μὴν παραπέσῃ καὶ νὰ λάβῃ καὶ τὴν ἀπόκρισίν της, ἐγὼ ὡς ἐκατάλαβα, μάλιστα τὸν Μολλᾶ Μονσταφᾶ, μὲ τὸ εἶπε κιόλας πῶς πάσχουν ἐκ μέρους τοῦ Μεχμέτ ἐφέντη τοῦ ἱατροῦ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Μαξίμου διὰ νὰ φέρουν τὸν Μάξιμον, τὸν εἶπα καὶ ἐγὼ ὅτι λογῆς γενῇ πάλιν ἡ μακαριότης του τὰ ἀνατρέπει, ἐπειδὴ καὶ εἶναι εἰς τὸ ἰλιζῆμαι της, μόνον κλότισσε τὴν δουλειὰν ὅσον νὰ ἔλθῃ ὁ οἰκοκύρις καὶ τότες θέλεις εὐχαριστηθῇ καθὼς ἡὐχαριστήθης καὶ ἄλλαις φοραῖς καὶ ὑπεσχέθῃ νὰ κάμῃ τρόπον ὁμοῦ μετὸν κάλφαν. Τὸν Σαῖ τὸν ἐσυμφώνησα διὰ γρόσια τριάκοντα ὀκτὼ καὶ τὸν ἔδωσα τὰ μισὰ τὰ ὁποῖα τὰ ἔδωσεν ὁ Παναγιώτατος, καὶ σὰν ἔλθῃ νὰ λάβῃ καὶ τὰ ἄλλα δέκα ὀκτὼ ἢ δέκα ἐννέα φέροντας τελείαν ἀπόκρισιν. Τὴν ἐπιστολὴν ὅπου εἶναι μέσα ἡθελε νὰ τὴν πάρῃ ὁ ἅγιος πρωτοσύγκελλος κύρ Μακάριος, καὶ ὡς φαίνεται ἔξαφνα ἐσηκώθη τὸ πλεύσιμον καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν πάρῃ. Ἔστειλα καὶ ἄλλα γράμματα μάλιστα τὰ πρῶτα, καὶ μὲ γράφει εἰς τρία της γράμματα πῶς δὲν τὰ ἔλαβεν ἀκόμη καὶ ἐλυπήθην ἐκεῖ εἶχα σημειωμένην τὴν ὑπόθε-

σιν τοῦ πασιᾶ Παρασκευᾶ πῶς μᾶς ἔδωσε τῆς πεντηκοστῆς τὰ ἑπτὰ καὶ ἐκράτησε τὰ δύο καὶ δὲν μᾶς τὰ δίδει προφασίζόμενος τὴν ἐξορίαν τοῦ ἄρχων Χατμάνου, καὶ ἂν εἶναι ὁρισμός της συμφέρει νικόλα νὰ εἶναι εἰς ἰδικὰ μου χέρια παρὰ εἰς ἄλλα, ταῦτα ἐν συντόμῳ αἱ δὲ μακάριαι καὶ ἀγιώταται αὐτῆς εὐχαὶ εἶησαν μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν.

• 1753 Ἰουλίου 14

Τῆς Ὑμετέρας Θεοσηρίτικον μακαριότητος
πρωτοψάλτης **Ἰωάννης** καὶ αὐτῆς δοῦλος.

β/4 Παναγιώτατε καὶ Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ κ. τ. λ. Τῇ 28ῃ Ἰουνίου ἐλάβαμεν ἀδελφικόν της διατρίβοντες ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπιφανείας γεγραμμένον τῇ 2α τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐμφορηθέντες τὴν πολυπόθητον ἡμῖν ὑγείαν της λῖαν ηὐφράνθημεν τῷ πνεύματι, ἦν Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάξοι ἀνεπηρέαστον καὶ στερεωμένην ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικόν της Θρόνον εἰς ἔτη ἐπιμήκιστα, εἰς τὸ ὅποῖον ἀκόμα φανερῶνει τὴν ἄφριξιν τοῦ Πτολεμαίδος κύρ Σωφρονίου εἰς βασιλεύουσαν ὅς καὶ ἰδίως καὶ ἐπὶ συνόδου διηγῆσατο ὑμῖν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ Χαλεπίου καὶ τὰ ὅσα ἔπαθε καὶ ἐξωδίασε τὸ γνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς καὶ πρέπον εἶναι νὰ τοῦ δώσωμεν τὰ ἔξοδα καὶ νὰ τὸν βοηθήσωμεν εἰς τὴν κατεπείγουσαν αὐτοῦ ἀνάγκην διὰ νὰ λυτρωθῇ τῆς συκοφαντίας τῶν ἐπαράτων Χαλεπλήδων, ὅχι μὲ τὸν λόγον μόνον ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ ἐξοδεύσωμεν ὅσα ἤθελον τρέξῃ καὶ ἰδοὺ ὁποῦ γράφομεν τῷ κοινῷ κατὰ πνεῦμα νῖϕ ἡμῶν Κυρίτζη Γιαννάκη νὰ παρασταθῇ καὶ νὰ ἐξοδίασῃ ἕως νὰ λυτρωθῇ τῆς συκοφαντίας τῶν Χαλεπλήδων, ἔτι νὰ τοῦ δώσῃ καὶ 200 γρόσια ἀπὸ τὰ 800 ὁποῦ μᾶς γράφει πὺν ἐξώδευσε, ἃς ἤρχονταν ἡ ἱερότης του νὰ μᾶς ἀνταμώσῃ εἰς Σμύρνην νὰ συμβουλευθῶμεν μετ' αὐτοῦ νὰ τὸν παρηγορήσωμεν καὶ νὰ τοῦ δώσωμεν καὶ ἔξοδα καὶ νὰ ἐξαποστείλωμεν εἰς βασιλεύουσαν χαίροντα καὶ ὅχι νὰ φθάσῃ εἰς Πάτμον καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ ἡμεῖς τὸν ἐπροσμείναμεν ἡμέρας ἱκανὰς εἶτα βλέποντες τὴν ἄσχητόν του καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος μὴ ποτε κλεισθῶμεν εἰς Σμύρνην καὶ φανῶμεν ὄχληροὶ πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἐπέμψαμεν αὐτῷ ὅσα γράμματα τοῦ χρειάζονται καὶ ἐκινήσαμεν πρὸς τὰ ἡμέτερα καὶ ἂν ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς αὐτὰ ὁποῦ πέμπει καὶ ζητεῖ τώρα τὰ ἐλάμβανεν ἐκεῖθεν ἀληθινὰ τὸν ἐζητήσαμε συνοδικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς ἔχοντες βεβαίαν εἰδήσιν ἀπὸ φίλους του ὅτι ἀγαπᾷ καὶ θέλει νὰ μετατεθῇ ἀπὸ τὴν Πτολεμαίδα εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἀποστολικοῦ ἡμῶν θρόνου διὰ τοῦτο τὸν ἐζητήσαμεν τώρα πρέπει νὰ γένῃ ἡ διόρθωσις. Μὴ γένοιτο ἀδελφὲ νὰ εἶναι τὰ κινήματά μας μὲ πάθος καὶ διὰ τοῦτο λοξὰ καὶ ὁ Θεὸς οἶδε τὴν ἰδικήν μας γνώμην πῶς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀγωνιζόμεθα λόγῳ τε καὶ ἔργῳ στηρίζον-

τες τὰς ἐπαρχίας διὰ τὰ φυλάξωσι τὴν ὁρθόδοξον πίστιν καὶ τὰ ἐπιστρέψωσι τὸν λατινισμόν, γνωρίζοντες ὅτι θέλομεν ἀνταποδώσει λόγον ἐν ὧρᾳ κρίσεως τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ διὰ τὸ ἐμπιστευθῆν ἡμῖν λογικὸν ποίμνιον, μάλιστα φθάνοντές μας εἰς Παϊάσιον καὶ Ἀντιόχειαν ἔπεμψαν οἱ Χαλεπῆδες τὰ εἰρηνεύσωμεν μετ' αὐτοὺς πλὴν τὰ τοὺς διορίσωμεν τὸν Κακομάξιμόν τοὺς καὶ τὰ μᾶς φιλοδωρήσων, ἡμεῖς καὶ τοὺς ἀποκρίθημεν τὸ τὰ ἐπιστρέψωσι εἰς τὴν πατροπαράδοτόν τοὺς πίστιν καὶ δὲν μᾶς χρειάζονται τὰ πλούτη τοῖς καὶ πλέον δὲν ἀπεκρίθησαν μάλιστα ὑπάρχουσι καὶ τεταραγμένοι διὰ τὸν ἐλευσόμενον πασιὰ, καὶ πολλοὶ τῶν κακοαρχόντων ἀνεχώρησαν εἰς τὸ Κάτι καὶ Θεοδοσιούπολιν ὃ δὲ κοινὸς λαὸς ὑπόσχεται ὅποιον πέμψωμεν εἰς αὐτοὺς τὰ τὸν ὑποταχθούν, ἐπειδὴ καὶ ἐβαρέθησαν ἀπὸ φυλακῆς καὶ ζημίας καὶ δὲν εἶναι τὰ γένη ἡ οἰκονομία ὅπου μᾶς γράφει, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν ὅτι ἀκουσθῇ καὶ φανῇ τινὰς τὰ συγχίση εἰς τὴν πόρταν ὅποιος κ' ἂν εἶναι τὰ τὸν βάλῃ εἰς κάτεργον καὶ τὰ ἐπισκέπτηται τὸν ἡμέτερον καπικεχαγιάν δίδοντάς τον ἀκρόασιν εἰς κάποια περὶ τούτων ὅπου τὸν γράφομεν. Πρὸς τούτοις τὴν παρακαλοῦμεν ὁμοῦ καὶ τῶν συναδελφῶν ἀγίων ἀρχιερέων τὰ μὴν γένη παράβλεψις εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πτολεμαΐδος ἀλλὰ τὰ τὸν συνεπισκέπτεσθε ἐπειδὴ εἴμεθα βέβαιοι καὶ γνωρίζομεν, πῶς ὁ λόγος ὑμῶν ἰσχύει εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς καὶ ὡς ἴστων ἀράχνης θέλει διαλύσει τὰ παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν Χαλεπλήδων κατ' αὐτοῦ γενόμενα σκευωρήματα, καὶ τὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ χαίρων διὰ τοῦτο ὁ μισθὸς ὑμῶν θέλει εἶσθαι πολὺς παρὰ τοῦ μισθοποδοῦ Θεοῦ. Ταῦτα μὲν περὶ τούτων τὰ δὲ ἔτι τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος εἶψαν σωτήρια καὶ εὐδαίμονα.

1753. Ἰουλίου 10.

*Ἀπόκρισις τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς ὅπου προσεκλήθημεν
καὶ αὐθις εἰς βασιλεύουσαν*

β/5 Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ Κύριε Κύριε Κύριλλε, καὶ ἡ περὶ τὴν Αὐτοῦ Παναγιώτητα τῶν ἀρχιερέων ὁμήγουρις, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ περιπόθητοι τῆς ἡμετέρας μετρούτητος τὴν ὑμετέραν ἀδελφότητα ἐν Κυρίῳ ἀσπάζόμενοι, μετὰ πάσης περιχαρᾶς χαιρετοῦμεν, δέδομενοι τοῦ πανελεημονεστάτου Ἀγίου Θεοῦ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς . . . ὑγείας, αἶμα καὶ εὐτυχίας τῶν κατὰ θυμὸν ἀγαθῶν γράμμα παρὰ τῆς ἡμετέρας παναγιότητος καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν συναδελφῶν ἀγίων ἀρχιερέων ὁμηγύρεως ἄσμενοι ἐλάβαμεν ἱβ διὰ ταχυδρόμου, καὶ εἶδομεν τὰ ὅσα συνοδικῶς αἶμα καὶ προτρεπτικῶς ἡμῖν ἔγραφε περὶ τῆς εἰς βασιλεύουσαν καὶ αὐθις ἐπανακάμψεώς μας ἵνα συμπαρόντες σκεφθῶμεν καὶ τι περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ πολυταράχου Χαλεπίου, καὶ ἄλλων ἔτι ἀπερατεῦτων καλωτάτῃ ἢ συμβουλῇ καὶ πολλὰ διὰ τὴν ὑπόθεσιν συμφέρουσα, τὰ ἐπανακάμ-

ψωμεν ὅμως εἰς τὰ αὐτόθι δύσκολον λίαν, καὶ ἐπιβλαβὲς διὰ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ θρόνου μας, ἐπειδὴ τώρα μόλις φθάνοντες εἰς τὸ μεσαίταχον τῶν ἐπαρχιῶν μας ἄλλας μὲν ἐκ πολλοῦ χηρεύουσας προστάτου ἐδιωρίσθησαν καὶ ἀπεκατεστάθησαν παρ' ἡμῶν πρόσωπα εἰς διεξαγωγὴν καλὴν τῶν ποιμνίων των, ἄλλας δὲ καὶ ἔτι χηρεύουσι προσμενούσας τοὺς κανονικοὺς αὐτῶν προστάτας, καὶ πρὸ πάντων ἡ Δαμασκὸς ἡμᾶς ὁποῦ κατεπειγόμεθα τὴν πρὸς αὐτὴν πορείαν· διὰ δὲ τὰς ἐν ποσὶ καθ' ἑαυτὸν ἐπαρχίας δεομένας λόγου καὶ συστάσεως διὰ τὴν ἐπικειμένην ταραχὴν τῆς παπικῆς λύμης βραδύνομεν, τώρα ἀνίσως διὰ τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀφέντες τὰ ἐνταῦθα ἐπανέλθωμεν εἰς βασιλεύουσαν, ἀνάγκη πᾶσα ὁ θρόνος καὶ αἱ καθ' ἑαυτὸν ἐπαρχίαι ὅπου ἡῶραν κάποιαν σύστασιν μὲ τὸν ἐρχομόν μας τόνδε, νὰ προσηλυτίζωνται, ὅπου χάριτι Θεοῦ πλουτοῦσιν ὅλοι χριστιανοὺς ὅλους ὀρθοδόξους, ἄρχοντας πρωτίτως καὶ ζηλωτὰς τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, τὸ Χαλέπιον μόνον (ἂν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ περισσότερον μέρος ὀρθοδοξίδει διὰ δὲ τὴν ἀδυναμίαν καταπιέζεται καὶ δὲν ἀναφαίνεται) εἰς τόσον ἀπεκορυφώθη κακόν, ὥστε νὰ μᾶς λυπήσῃ καὶ αὐθις μὲ τὴν παράλογον ἀπόστασιν ταύτην ὁποῦ ἔκαμαν τῆς ἐπαρχίας, καὶ θαυμαζόμεθα ἀνίσως τόσον παρεβλέφθησαν καὶ ἡμελήθησαν παρ' ἡμῶν νὰ κατορθώσωσι τὸ τόσον τόλμημα πεφοβισμένοι ὄντες, ὅπου δύνασθε τὸ κάθε λογῆς ἄρξι τοὺς καὶ ζήτημα ἀπὸ τὴν βασιλείαν πῶς εἶναι εἰς βλάβην τοῦ ριαγιᾶ μὲ τὴν μαρτυρίαν σας νὰ τὸ ἀναιρέσητε καθὼς καὶ ἄλλοτε, συμπαρόντες μὲ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν καὶ μαρτυρίαν σας ἡδυνήθημεν τοσάκις νὰ τοὺς τροπώσωμεν καὶ νὰ τοὺς ἀπαγάγωμεν ἀποστάτας ὄντας εἰς ὑποταγὴν τοῦ θρόνου μας, καὶ τώρα δίχα τῆς παρουσίας μας ὅτι ἤθελε περατώσει ἡ Παναγιότης της, μὲ τὴν ἱερὰν αὐτῆς σύνοδον πρὸς διόρθωσιν τοῦ Χαλεπίου, μὲ τὰ συνεπακολουθοῦντα ἔξοδα, ὅσον καὶ ἂν ἦτον θὰ ἐδεχόμεθα καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ μὴν τὸ ἀφήσητε, ὁποῦ ἔγινε καὶ τέτοιος ὀρισμός, μήτε πασιᾶς, μήτε ἄλλος, νὰ μὴν ἀνακατώνεται εἰς τὰς τῶν ἀρχιερέων ὑποθέσεις μήτε ἄρξια μήτε νταβάδες νὰ εἰσακούωνται, λοιπὸν ἂν ἴσως καὶ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν μᾶς συμβουλευέτε νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς βασιλεύουσαν εἶναι πολὺ δυσκολώτερον, ὥσάν ὁποῦ τότε εὐρόντες οἱ ἐντεῦθεν καιρὸν θέλουσι μᾶς παραβλάψει, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τὴν Παναγιότητά της καὶ τὴν ἱερὰν τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων ὁμήγυριν νὰ γίνῃ πάλιν μαχζάρ καὶ νὰ φανερώσῃ τὴν ἀποστασίαν τοὺς εἰς τὰ βασιλικά. ὧτα καὶ εἴ τι ἄλλο δοκεῖ νὰ ἐξορίσῃ αὐθις τὸν κακὸν Μάξιμον, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ δὲν θέλει κατέβει ἀπὸ τοῦ βουνοῦ διὰ τὸν φόβον νὰ παιδεύσῃ ὅσους τῷ ἡμετέρῳ καπηκεχαγιᾶ ἐσημειώσαμεν, συνεργάτας τοῦ τοιούτου τολμήματος ὑπάρχοντας ἐν βασιλευούσῃ καὶ ὅσα ἔξοδα τρέχουν θὰ ἀποκρινόμεθα καὶ πρὸς τούτοις ἂς διορίσῃ τὸ πρόσωπον ὅπου γράφομεν τῷ ἡμετέρῳ καπηκεχαγιᾶ νὰ ὑπάγῃ νὰ τοὺς προστατεύσῃ, νὰ συνάξῃ τὸ μισρὶ ὁποῦ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὰ

δικαιώματά μας, αὐτοὶ ἦτον τρομαγμένοι καθὼς τῆς προεγράψαμεν, καὶ ἔνιοι ἐξ αὐτῶν ἔφηνον ὅπου ἤκουον καὶ τὴν παναγιότητά της πῶς τελείως δὲν ἀνέχεται νὰ κακομηχανευθῶσιν εἰς τὴν πόρταν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπὴντι μὲ τὴν μαρτυρίαν της πῶς εἶναι φράγχοι καὶ ἀπειθῶσι, καὶ ἀνίσως τώρα παραβλέποντας θέλουν λάβῃ τὸ θράσος ὅπου μᾶς γράφει. Ἡ Παναγιότης της ἄς ἔχῃ τὴν γνώμην μας, καὶ ὅ,τι ποιήσει πρὸς διόρθωσιν ταύτης τῆς ἐπαρχίας, γνωρίζομεν αὐτῷ τὴν χάριν ἀποδεχόμενοι καὶ τὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα ἔξοδα μὲ τῆς ὁποίας ἰσχύς καὶ ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖνα ὅπου τώρα ἠγαλῶθησαν. Ταῦτα μὲν, ἄς ἔχωμεν δὲ καὶ διὰ τάχους ἀποκρισιν, δημοποιοῦσαν καὶ τὰ τῆς ὑγείας της ἥς τὰ ἔτη θεόθεν ἐπιμήκιστα καὶ πανόλβια. 1753 Ἰουλίου 13 ἀπὸ Ἑμέσεως.

β/6 Τιμώτατε καὶ μουσικολογιώτατε ἡμέτερε καπικεχαγιᾶ κύριε κυριτζή Γιανᾶκη, νῦν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μεριότητος, χάρις εἴη σοὶ καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν ἡ πατρικὴ εὐχὴ καὶ εὐλογία, οὗ δεόμεθα ὑπὲρ υγείας καὶ σωτηρίας της. Ἐλάβομεν τὸ διὰ ταχυδρόμου γράμμα της τῇ 12ῃ τοῦ παρόντος, ὁμοῦ καὶ τοῦ Παναγιωτάτου παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων συνόδου καὶ εἶδομεν τὰ ὅσα συνοδικῶς ἀποφηνάμενοι ἡμῖν ἐσημείωσαν διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν αὐθις εἰς βασιλεύουσαν, καὶ νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ πολυταράχου Χαλεπίου. Λοιπὸν τοὺς ἀποκριθήμεν ὅτι μὲ τὸ νὰ ἤρῃαν μὲ τὸν ἐρχομόν μας αὐτὸν αἱ ἐπαρχίαι τοῦ θρόνου μας κάποιαν σύστασιν ὅπου ἦταν ἀπροστίτενταις καὶ ἀδιόρισταις εἶτα μὲ τὸ νὰ μᾶς προσμένῃ καὶ ἡ Δαμασκός, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπανέλθωμεν, καὶ διὰ τοῦτο νὰ τοὺς παραβλάψωμεν, ὅπου ἤλθομεν χθές, καὶ ἀκόμη δὲν ἐφθάσαμεν εἰς Δαμασκὸν νὰ γυρίσωμεν, καὶ νὰ λογισθῶμεν φυγάδες, τότε τίνα κακὰ θέλουν ἀποκορυφωθῇ εἰς κάθε ἐπαρχίαν καὶ πρὸ πασῶν εἰς Δαμασκὸν ὅπου ἔχει τὸν μέγα ἡγεμόνα, διὰ τοῦτο θέλει ἀκούσῃ τί ἀποκρισιν δίδουσι καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον γράμμα καὶ ἀνίσως λέγουσιν ὅχι, ὅχι, ἄς ἔλθῃ εἰπέ τοὺς χωρὶς ὁρισμὸν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Δαμασκού δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ καὶ γράμμα ἀπὸ τὸν καπικεχαγιᾶ του, νὰ τὴν στείλῃ μὲ τὸν ἐπιφρόντα σαῖν τότε θέλει φανῇ εἰς τοὺς ἐνταῦθα εὐλογος ἡ ἐπανάκαμψίς μας εἰς βασιλεύουσαν, εἰς δὲ τώρα (ἀνωφελῶς;) καθὼς ἐγράψαμεν ὅσα καὶ αὐθις περὶ τὸ Χαλέπιον ἔγιναν, καὶ ἀπεσπᾶσαντο τοῦτο οἱ ἐναντίοι φέροντες τὸν Μάξιμον δὲν ἠδυνήθη μὲ τὸ ἄρξι τοῦ Παναγιωτάτου νὰ τὸ ἀπαντήσῃ, λοιπὸν γράφομεν καὶ περὶ τούτου τῇ ἱερᾷ συνόδῳ νὰ συνεργήσῃ καὶ θέλεις τοὺς ἀντιπαραταχθῇ μὲ κάθε λογῆς ἔξοδον καὶ δύναμιν νὰ ἀποσπασθῇ διὰ τὸν Παναγιώτατον, καὶ νὰ πηγαίνει μὲ ὁρισμὸν βασιλικὸν ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰγνάτιος, ἢ ἄλλος, νὰ τοὺς ἐπιτροπεύσῃ νὰ συνάξῃ τὸ μὲρ ὅπου ἔδωσαν, καὶ τὰ δικαιώματά μας ἐπὶ τούτοις ἄς ἐξορίσῃ καὶ τὸν κακομάξιμον, καὶ μὲ ὅλον ὅπου κατέβῃ ἀπὸ τὸ βουνὸν διὰ τὸν φόβον καὶ νὰ παιδεύσῃ μὲ κάτεργον ἐκείνους, ὅπου προεγράψαμεν, ὁ Ἀχμετ ἐφέν-

της εἶναι, δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸν καταδιώξη σχεισλὰμ πῶς ἔγινε Τοῦρκος, καὶ πάλιν ἀντιτείνεται εἰς τῶν Ρωμαίων τὰς ὑποθέσεις, μάλιστα καὶ ἀδελφοῦ του, ἐνταῦθα εἶναι νὰ τρέξουν ἔξοδα ἀπὸ τὸ ἓνα πουνγλὶ ἕως τὰ δέκα, καὶ κυβέρνησον καλὰ διὰ νὰ γίνουν δλαῖς ἡ ὑποθέσεις, μονόφορα τοῦ Πτολεμαΐδος καὶ τῆς εἰς Χαλέπιον ἐπιτροπικῆς ἀκόμη καὶ τοῦ Μουλᾶ ὁποῦ θέλει ζητήσει παρ' αὐτοῦ τοὺς ὁρισμοὺς ὅπου προεγράφαμεν πῶς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Πτολεμαΐδος, ὁμοῦ καὶ τὰ ἄσπρα κρατεῖς ὀλίγα ἄσπρα ἐξοδευθέντα θέλομεν διορίσει καὶ ἄλλα, ὅμως νὰ ἔχωμεν πρῶτον καθαρὸν κατὰστιχον τῶν ἐξόδων ὁποῦ κάμεις τοῖς αὐταῖς ὑποθέσεις ἀβόλετον θέλουσι χρειασθῇ τὰ ἰδικὰ μας μπεάζια, ἐγράφαμεν τῇ ὁμοζύγῳ τοῦ κῆρ Μάρκου ἐπιπληκτικῶς, νὰ τῆς τὰ δώση καὶ εἰ μὲν πάλιν δὲν τὰ δίδει ἥς ἐπιτιμηθῇ ἐκκλησιαστικῶς ἕως νὰ πάρῃ τὰ μπεάζια, καὶ τὰ ἄλλα ὁποῦ ἔχομεν εἰς τὸ χέρι της. Εἰς τὰς ρηθείσας ὑποθέσεις καθὼς μᾶς γράφει ἡ σύνοδος ἀνίσως καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ παρουσιάσωμεν, καθὼς ἔκαμεν, ἥς γείνη ὁρισμὸς βασιλικὸς παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Λαμασκοῦ καὶ νὰ ζητηθοῦμεν διὰ τινος τῶν Ρωμαίων ὑποθέσεις, τοῦτο ὅταν θέλει εὐγύλῃ ὁρισμὸν ἐπιτροπικὸν ἀνώνυμον, πῶς τάχα ἐπειδὴ καὶ ἐζητήθημεν εἰς βασιλεύουσαν θέλομεν καταστήσει τὸν ἐπίτροπον ὁποῦ θέλομεν, καὶ ἥς ἔχωμεν τάχιον τὴν ἀπόκρισιν, ἡ εἰς Παϊάσιον, εἰς χεῖρας τοῦ χοτζῆ μουῦσα Ἀποστόλῃ ἡ εἰς Ἀντιόχειαν διὰ χειρὸς τοῦ κῆρ Ἀναστάση σαράφη ἡ εἰς Τρίπολιν εἰς χεῖρας τοῦ κῆρ ἡλιάς κιατίπι τοῦ πασιᾶ, μὲ τοῦ ὁποίου τὸ χέρι ἐλάβομεν καὶ ἐστείλαμεν ἀσφαλῶς γράμματα, ταῦτα μὲν ἡ δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμετέρας Μετριότητος εἶησαν μετ' αὐτῆς.

1753 Ἰουλίου 14

Ἀπὸ Ἑμέσεως

β/7 Τὸ παρὸν μου εἶναι νὰ τὴν προσκυνήσω δουλικῶς καὶ ἄλλο νὰ μάθω διὰ τὴν ἄρρητα τοῦ σάϊ ὁποῦ τὸν ἔστειλα Ἰουνίου 15 καὶ σήμερον ὁποῦ γράφω εἶναι Αὐγούστου εἴκοσι ὀκτῶ καὶ ἀπορῶ, ὁ ἅγιος Ἐδέσης ἦλθε εἰς τὴν πόλιν Αὐγούστου 14, καὶ μὲ ἔδωσε τὰ γράμματά της, ἔλαβον καὶ τὰ ἀπὸ Χαλέπι καὶ ἐκατάλαβον τὰ γραφέντα καὶ προσμένον τὸν πεζοδρομὸν διὰ δευτέραν εἵδησιν καὶ ἀπόλαυσιν τῆς ποθητῆς μοι μακαριότητος καὶ θαυμάζω τὴν ἄρρηταν. Ὁ ἅγιος Ἀμίδης προσκυνεῖ τὴν μακαριότητά της μάλιστα μὲ γράφει πῶς ἔκαμε ἄκραν διαλλαγὴν μὲ τὸν ἅγιον Χαλδίας ὡς τόσον ὁποῦ τὸν ἔδωσε καὶ γράμματα νὰ περιπατήσῃ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὰ χρῆμα του. Ὁ ἄρχων Χατμάνος ἔγινεν ἱτλὰκ καὶ τὴν προσκυνεῖ, ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ὅσοι ἦτον εἰς τὴν ἔξορίαν. Ὁ κῆρ Σωφρόνιος εὐρίσκεται μαζί μὲ τὸν ἅγιον Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ μέγα Ρεῦμα, εἰς τοῦ Κωνσταντίνου Βόδα διὰ τὸ θανατικὸν καὶ τὴν προσκυνεῖ προσμένοντάς καὶ ἡ πανιερότης του τὸν Σαῖ διὰ τελείαν ἀποκρισιν. Τὰ τοῦ Χαλεπίου πιστεύω νὰ τὰ ἔμαθε οἱ κατηραμένοι παπίσται

ἐσύστησαν τὸν Μάξιμον μὲ τὸ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ του Μεχμέτ ἐφέντη καὶ ἔλτζῃ τοῦ Φράνζα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸ ἐμποδίσῃ ὁ κάλφας, καὶ ὁ ψευτὸ μολλᾶ Μουσταφᾶς μάλιστα μὲ εἶπε πάλιν σὰν θέλετε αὐριοι τὸ παίρνετε, ἔμᾳς μᾶς ἐπρόσταξεν ἡ πόρτα καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀντισταθοῦμεν, μὲ εἶπε καὶ τοῦτο, ἐκεῖνοι ἔδωσαν μόνον ἡμᾶς χίλια γρόσια ἔσεῖς τί δώσατε; Ἐλαβα παρὰ τοῦ πασιᾶ παρασκευᾶ τὸ γράμμα της τὰ χίλια γρόσια καὶ ἔξωφλησα διὰ τοὺς τόπους ὅπου μὲ γράφει τώρα νεωστὶ νὰ δώσω μόνον τοῦ ἀρχιμανδρίτου κὺρ Ἰγνατίου ἔδωσα τὰ πενήντα γρόσια, ἐπειδὴ τὰ πενήντα τὰ ἔδωσα τὸν Ἰούνιον, ἔδωσα καὶ τὸν Χατζῇ Πέτρον διὰ τοῦ παιδιοῦ τὰ ροῦχα ὅπου μὲ ἔγραφε γρ. 20 ἄσπρα 57 αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ κατὰστιχον ὅπου στέλνω. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀκόμη δὲν τὰ ἔδωσα, καὶ κάμω λογαριασμὸν καὶ δραμᾶς; ἀπομένει πολλὰ ὀλίγα μὲ τοῦ κουγιουμτζῃ διὰ τὴν κορώνα, ἐπειδὴ ὁ πεῖζαδὲς δὲν θὰ δώσῃ, καὶ μὲ γράφει νὰ μὴν τὰ ζητήσῃ ὁ Γιαννάκης ἐνοχλητικῶς προσμένοντας καὶ ἐγὼ τὸν σαῖ δὲν τὰ ἔδωσα ἀκόμη εἰς τοὺς τόπους ποῦ μὲ γράφει, καὶ περνώντας μερικαῖς ἡμέραις ἂν δὲν φανῇ ὁ πεζοδρομὸς θέλω τὰ δώσῃ ἐπειδὴ εἶναι εἰς τὰ γράμματά της καὶ μὲ τὰ ζητεῖ. Μὲ γράφει διὰ τὸ κατὰστιχον, τὸ ὅποιον εἶχα ἔτοιμον νὰ τὸ στείλω, ἐπειδὴ καὶ ὁ δοῦλός της ἐγὼ δὲν ἀγαπῶ τὰ πολλὰ περδέματα, μόνον θέλω νὰ ξεκαθαρίζω διὰ νὰ ἡσυχάζῃ ὁ νοῦς, τὴν παρακαλῶ δὲ ἂν εἶναι ὀρισμὸς της σὰν στοχασθῇ τὸ κατὰστιχον νὰ τὸ ὑπογράψῃ διὰ νὰ εἶμαι ἂν ρωτηθῶ ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ οἰκείους καὶ ἀπὸ ξένους. Ἐγὼ δεσπότη μου εἶμαι κατὰ πάντα εὐχαριστημένος εἰς τὴν φιλοδοξίαν της καὶ ὄχι εἰς ἄλλο, μόνον ἡ μακαρία καὶ σεβασμία της εὐχὴ νὰ μὲ ἐνδυγαμώσῃ νὰ τὸ φέρω εἰς πέρας ἀγαθόν. Ὁ ἅγιος Ἐδέσης τὴν προσκυνεῖ εἰς τὸ νηεὶ τὴν Πρίγκηπον διὰ τὴν ὑποψίαν τοῦ θανατικοῦ ἕως νὰ ἔλθουν τὰ ἀμάξια νὰ πηγαίνει διότι φοβᾶται διὰ θαλάσσης καὶ εἶπαν οἱ καπικεχαγιάδες πῶς εἶναι διὰ νὰ ἔλθουν σὲ δέκα εἴκοσι ἡμέραις καὶ τὸν στέλνουν. Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν ἐπειδὴ καὶ δὲν ἦλθεν ὁ σαῖς ὅμως παρακαλῶ τὸν Ἅγιον Θεὸν εἰς ὀλίγας ἡμέρας νὰ τὴν ἀπολαύσω διὰ νὰ εὐφρανθῶ πανοικεῖ καὶ ἄλλοι πολλοὶ καθὼς εἶναι γινώσκον τοῖς πᾶσιν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιωτάτης μακαριότητος
πρωτοψάλτης Ἰωάννης καὶ δούλος αὐτῆς

Ἡ ἀπόκρισις

β/8 Τιμώτατε καὶ μουσικολογιώτατε ἡμέτερε καπικεχαγιά Κυρίτζη Ἰωάννη, υἱὲ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχόμεθά σοι πανοικεῖ καὶ εὐλογοῦμεν δεόμενοι τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ ὑπὲρ τῆς καλῆς υἡγίας εὐτυχίας καὶ σωτηρίας της, διατρέχοντες τὴν ἐσχάτην τοῦ παρελθόντος Σε-

πτεμβρίου ἐλάβαμεν τὸ 28ην σημειωθὲν καὶ σταλθὲν ἡμῖν γράμμα της, καὶ ἐχάρημεν διὰ τὴν καλῶς ἔχουσαν καὶ ἐφετὴν ἡμῖν ὑγείαν της, διηπορήσαμεν δὲ καὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἀργοπορίαν τοῦ Σαῖ ὅπου δι' αὐτοῦ ἀποκρίθημεν εἰς τὸ συνοδικὸν γράμμα ὁποῦ μᾶς ἐστάλη καὶ δι' ἄλλας ἀναγκαίας ὑποθέσεις, καὶ διὰ τοῦτο ἐμβάλλοντάς μας εἰς δισταγμὸν περὶ τῆς μηδ' ὅλως ἐλεύσεώς του ἐβιάσθημεν νὰ γράψωμεν πάλιν τὰ ἴδια ἀπαράλλάτως τοῖς προτέροις γράμματα καὶ νὰ τῆς τὰ στείλωμεν εἰς τὰ ὅποια τοῖς σημειοῦμεν περὶ πάντων τῶν ὑποθέσεών μου τοῦ τε Σωφρονίου καὶ τοῦ πολὺ παρ' αὐτῶν νῦν τεταραγμένου Χαλεπίου λοιπὸν ἄς τὰ κινήσῃ νὰ εὐδοιωθῶν μὲ τὴν καλὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν τοῦ Παναγιωτάτου, εὐρισκόμεθα καὶ εἰς κάθε ἔξοδον ὅπου τρέχει καὶ νὰ μὴν βιάσῃ τὴν ἰδικήν μου παρουσίαν αὐτὴ γὰρ μήτε αὐτόσε θέλει φανῇ λυσιτελής, μήτε εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐπαρχιώτας θέλει φανῇ εὐλογος διὰ τὴν ἐπικεισομένην τῶν ὑπεναντίων αἰσχύνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ Χαλέπι θέλει προτιμηθῇ ὅσον δύναται νὰ περατωθῇ τίποτες εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν καθ' ὃν κεκηνὸς τὸ στόμα ἀνῆλθε καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰς Χαλέπιον, οἱ ὅποιοι μήτε τὸ γενόμενον μπεράτι διὰ τὸν Μάξιμον ἡδυνήθησαν νὰ κάμουν ἱεῖρὰ διὰ τὴν ἐμπορίαν του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀπαιτήσῃς μὴ στοχαζόμενος μήτε φράντζα μήτε Μεχμέτ ἐφέντη, διότι αὐτοὶ δὲν ἔμποροῦν νὰ φανοῦν πῶς τὸν βοηθοῦν ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζονται. Καὶ ὅσον τοὺς λατινοφρονοῦντας ἢ κατ' Αἴγυπτον καταστροφή γενομένη εἰς αὐτοὺς ἡδυνήθη νὰ τοὺς ταπεινώσῃ, κατὰ τὸν ὅμιον τρόπον εἶναι δυνατόν καὶ οἱ ἐν Χαλεπίῳ νὰ παιδευθοῦν. Μᾶς γράφεις ἐπομένως περὶ τῆς τελείας λήψεως τῶν ἄσπρων ἀπὸ τὸν πασιᾶν παρασκευᾶν καὶ ἀπὸ τούτων ἔξοδον ὁποῦ ἔκαμε εἰς τὰ διορισθέντα παρ' ἡμῶν μέρος, καθὼς ἐφάνη τὸ σταλὲν εἰς ἡμᾶς κατάστιχόν της, τὸ ὁποῖον δὲν ἐσφραγίσσαμεν ἕως οὔ νὰ γράψῃς εἰς πλατὺ καὶ μεγάλο χαρτὶ ἄλλα δύο διὰ νὰ ὑποχωρῇ τὰς ὑπογραφάς μας καὶ νὰ περιέχῃ ἀκόμη καὶ ἀπὸ ποῦ καὶ ὅσα ἔλαβες, τὸ ἐν κατάστιχον νὰ μένῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ ἄλλο σφραγίσαντες καὶ ὑπογράφαντες καθὼς γράφει νὰ τῆς τὸ στείλωμε διὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Γράφομεν κατὰ τὸ παρὸν τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ αὐθέντῃ Οὐγγροβλαχίας καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ γράμματα καὶ ἄς τὰ ἐξαποστείλῃ, ἀποκρινομένη δὲ ἡμῖν καὶ στέλλοντας τὸ ρηθὲν κατάστιχόν της ἄς δώσῃ καὶ νὰ σημειώσῃ ἐν αὐτῷ τὰ πενήντα γρόσια ὁποῦ πρότερον ἐδιορίσαμεν νὰ δοθῶν εἰς μισρὶ τοῦ διάκου Προχώρου. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἡμεῖς δὲ ἐλθόντες ἕως τώρα μέχρι Τριπόλεως, ἐλπίζομεν τὰς ἐλευσομένας δεσποτικὰς φορτὰς νὰ φθάσωμεν εἰς Λαμασκὸν καὶ νὰ ἐκτελέσωμεν πολὺ χαροποιηθέντες καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περιήγησιν ὁποῦ ἐκάμαμε τῶν ἐπαρχιῶν μας, ἐπειδὴ τοὺς εὐρήκαμεν ὀρθοδοξοῦντας καὶ ἡρεμοῦντας καθὼς ἀγαπούσαμε καὶ ὀλίγους τοὺς ἐν αὐταῖς ἅπαξ φθάσαντες γενέσθαι κακολύκους, καὶ τούτους ἀδικαί, καὶ τὸ τρίτον μέρος τοῦ Χαλεπίου εἶναι ὀρθόδοξον, καὶ διὰ τὴν ἐμπορίαν του

τὸ ἄλλο ἀδύνατον κακόλυκον, τοὺς ὁποίους καὶ πρῶτον καὶ τώρα ἐγνωρίσαμε εἰς τὴν προϋπάντησιν ὁποῦ μᾶς ἔκαμαν γενομένους εἰς Ἰτλίσιον πλησίον τους, καὶ ἄμποτες ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν συμμαχίαν τῶν τωρινῶν ὁποῦ ἔχομε καὶ ἀναφαινόντων τοῦ λοιποῦ νὰ μᾶς ἡσυχάσῃ. Ἄς μᾶς γράψῃ διὰ τὴν Παλάσιαν ὁμίζυγον τοῦ μακαρίτου καπηγεχαγιά μας, ἃν ἔκαμε ὑπακοὴν καὶ ἔδωκε τὰ εἰς αὐτὴν ἀμανάτια, ἔπρεπε καὶ ἡ λογιότης της μετὰ τοὺς ἐλθόντας εἰς τὰ ἡμέτερα ἀμπατζίδες νὰ μᾶς στείλῃ τὰ ἀσημικὰ ὁποῦ τῆς εὐρίσκονται σημειώνοντας καὶ τὴν ποσότητά των πόσα κομμάτια δηλαδὴ εἶναι, καὶ ποῖα καὶ τὰ ἐγκόλπια καὶ ἃς ἔχομε καὶ ἀπὸ τοῦδε εἰδῇσιν. Τὸν χρυσοχόον κυρίτζη γιαννάκη εὐχόμεθα καὶ εἰπέ του τὴν κορῶνα νὰ τὴν στολίσῃ εἰς τόπον τῶν πετράδων μετὰ κάποια ὑέλινα ποικιλόχροα ὥραϊα νὰ τ' ἀρέσουν καὶ γνωρίζω δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ ζητοῦμε λίθους τιμῆς, ἀλλ' οὕτε συμφέρουν, ἃς τὴν τελειώσῃ, καὶ λάβετέ την εἰς χεῖράς σας πληρώνοντας τὰ ἔξοδα καὶ τὸν κόπον του μέχρι ὀβολοῦ καὶ ἃς ἔχῃ τὴν εὐχὴν ὁμοῦ καὶ ὁ φίλιτός της υἱὸς κυρίτζης Μανολάκης, εὐχόμεθα καὶ τὸ ἀρχοντικὸν τῆς λογιότητός της σὺν τοῖς φιλιτάτοις αὐτῆς τέκνοις καὶ τὰ ἔτη της θεοῖθεν σωτήρια καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴησαν μετ' αὐτῆς.

1753 Ὀκτώβριος.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Παναγιώτατον

β/9. Παναγιώτατε, καὶ σεβασμιώτατε ἀρχιεπίσκοπε Κων/πόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε, κύριε Κύριλλε, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργε περιπόθητε τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ὑμετέραν παναγιότητα μετὰ καθηκούσης ἀγάπης ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι, ἡδιστα χαιρετοῦμεν, δεόμενοι ἐκτενῶς τοῦ παναγάρχου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐν ὑγιείᾳ μετὰ μακροβιότητος, εὐδαιμονίᾳ μετ' εὐζωίας, χαριζόμενος αὐτῇ καὶ τὰ σωτήρια ἀγαθὰ, καὶ καταθύμια. Πρῶτοντα ἔτι ἔχοντες τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίαν Ἐπιφανείας ἔγινε παρὰ τῆς αὐτῆς παναγιότητος καὶ τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων συνέλευσις, καὶ ἀπόφασις διὰ γράμματος νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ αὐτόσε, καὶ διὰ τὰ ἀναφθέντα ταῦτα πολυώδυνα βάσανα τῶν ἐπαράτων νὰ γίνῃ διάσκεψις κοινή, καὶ διόρθωσις, ἡμεῖς δὲ γνωρίζοντες τὴν ἀπὸ ταύτης γενησομένην εἰς τοὺς ἡμετέρους Χριστιανοὺς σύγχυσιν, καὶ ταραχὴν μετὰ τὸ νὰ μὴν τοὺς εἶδαμεν ἀκόμη, ἀπεκρίθημεν ὅτι ἀδύνατον εἶναι κατὰ τὸ παρὸν καὶ ἡ πρὸς βασιλεύουσαν σπεῦσίς μας, ἔτι καὶ ὅ,τι ἤθελεν περατώσῃ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δεινὰ ἡ παναγιότης της, τὸ στέργομεν ἀφίνοντες πάλιν τὴν ἔλευσίν μας εἰς τὴν δευτέραν ὑμῶν σκέψιν καὶ διαμήνυσιν, ὅμως δὲν ἐτύχομεν πλέον ἀποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν γράφοντες τῆς δηλοποιούμεν, ὅτι ἐπαραγγείλαμεν τὸν ἡμέτερον καπηγεχαγιάν πνευματικόν της τέκνον, καὶ πρωτοψάλτην Κυρίτζη Ἰωάννην εἰς ὅ,τι

ὑπὲρ συστάσεως τοῦ θρόνου μας ἤθελε τὸν προστάξῃ, νὰ νεύσῃ προθυμότατα, καὶ νὰ παρασταθῇ μὲ ἴδια μας ἔξοδα, ὅπου θέλομεν ἀποκριθῇ, λοιπὸν παρακαλοῦμεν, νὰ μὴν παραβλέπωνται τὰ πράγματα, καὶ βέβαια κοντὰ εἰς τὴν αἰσχύνην θέλουν μᾶς προξενήσῃ καὶ ἀνησυχίαν, ἀλλὰ μὲ τὸν θερμὸν ὅπου κέζεται ζῆλον ὥς στῦλος ἀπαράτρεπτος τῆς ἐκκλησίας νὰ τὰ ἀπαντήσῃ γενόμενος ἱατρὸς ἐπήβολος ὅσον εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Χαλεπίου, τόσον καὶ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Πτολεμαῖδος κύρ Σωφρονίου, καὶ μάλιστα ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καθ' ὃν ἀνέρχεται ὁ τοῦ Μισιρίου ἡγεμὼν εἰς τὸ μανσοῦπι τοῦ Χαλεπίου, ὁ ὁποῖος ἰδὼν παιδευθέντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντικειμένους ἡμῖν, ἔγινε καὶ βουκούφης τῶν πραγμάτων, καὶ θέλει περισσότερον παιδεύσειν τοὺς εἰς Χαλέπιον, ἀποστέλλων καὶ ὄσους ἂν δι' ὀρισμοῦ ἐλκύσετε εἰς βασιλεύουσαν, καὶ γὰρ αὐτοὶ τοιαύτης φήμης ἐξαδομένης τὴν ἐσχάτην ἀπολύουσι, μήτε τὸ γινόμενον μπεράτι διὰ τὸν Μάξιμον ἐδυνήθησαν νὰ ποιήσουν ἱτζρά, ταῦτα μὲν περὶ τούτων, ἅς μὴν ἀπαξιωθῶμεν δὲ καὶ συγχῶν γραμμῶν τῆς ἐμφαινόντων τὰ περὶ τούτων, καὶ πρὸ πάντων τὴν πολυπόθητον ὑμῖν ὑγίαν τῆς, ἣς τὰ ἔτι θεόθεν ἐπιμήμιστα, καὶ σωτηριωδέστατα.

1753 Ὀκτώβριος.

ΣΤ' γ/1.

Πρὸς τὸν Νικομηδείας (ἡ ὑπόθεσις)

Εὐδοκούμενοι σὺν Θεῷ εἰς Σμύρνην, δὲν ἐλείψαμεν νὰ προσαγορεύσωμεν διὰ τοῦ παρόντος μας καὶ τὴν ὑμετέραν πανιερότητα δηλοποιοῦντές της ὅτι ἐφθάσαμεν καλῶς, καὶ ἅς εἶναι καλὰ ὁ Ἅγιος Σμύρνης μᾶς ὑπεδέχθη ἀσπασίως καὶ φιλοφρόνως μὲ ὅλον του τὸ εὐλογημένον ποίμνιον, καὶ ἐλπίζομεν νὰ μᾶς γινῇ καὶ καμμία βοήθεια, ἀνταμώσαμεν καὶ συμπατριώτας τῆς καὶ συγγενεῖς καὶ χαιρόμεθα πνευματικῶς, μᾶς ἐλύπησεν ὅμως ἡ ἀνυποταξία καὶ ἀδικία τοῦ Ἁγίου Χαλδίας ὅπου δὲν ἐψήφισεν οὔτε πατριαρχικὰ συνοδικὰ γράμματα οὔτε βασιλικοὺς ὀρισμούς, ἀλλὰ βούλεται νὰ ἀρπάσῃ ληστρικῶς καὶ παρανόμως τὰ ὄρια τοῦ ἡμετέρου Ἀμίδης, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ γράμμα του, τοῦ ὁποίου τὸ ἴσον ἰδοὺ ὅπου στέλνομεν ὁμοῦ, καὶ τὸ συνοδικὸν ὅπου δὲν ἐψήφισεν διὰ νὰ τὸ θεωρήσῃ ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἐστάλθῃ ἦτον ἀσθενής, καὶ παρακαλοῦμεν τὴν πανιερότητά της ἐπειδὴ καὶ ἐγνωρίζομεν τὴν ἀγάπην της, καὶ ὅτι λαλεῖ τὸ δίκαιον, νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ ὑπεραπισθῇ τὸν ἡμέτερον Ἀμίδης ὅπου νὰ τοῦ δοθοῦν καὶ δεύτερα πατριαρχικὰ ἀποφασιστικὰ γράμματα νὰ λείψῃ ὁ Χαλδίας, καὶ νὰ ἐπιστατῇ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ νὰ μὴ ζητῇ νὰ χαλάσῃ αὐτὴν τὴν πτωχὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀμίδης, ὅπου ἄλλο τίποτες δὲν ἔχει, καὶ δὲν τὸ στέργομεν, ἀλλ' οὔτε θέλομεν τὸ ἀποσιωπήσῃ νὰ καθῇ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπαρχία τοῦ θρόνου μας, διὰ τοῦτο καὶ γράφομεν καὶ μόνον τῆς πανιερότητός της ἐπειδὴ καὶ ἀγαπᾷ τὸ δίκαιον καὶ βοηθεῖ ἔκπαλαι καὶ ἀείποτε τὸν ἀποστολικὸν θρόνον μας ὥς

ἴδιος μας ἐπίτροπος ὁποῦ νὰ διορθωθῇ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ δίκαιον εἰς τὸν τόπον, καὶ θέλομεν τῆς ἐγνωρίζει τὴν χάριν καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας πανιερότητος εἴησαν παρὰ Θεοῦ πολλά τε καὶ ἀγαθὰ.

1751 Ἰουλίου 13.

(Ὅμοιον ἐστάλη καὶ εἰς τὸν Κυζίκου).

γ/2. Πανιερότατε καὶ Θεοπρόβλητε μητροπολίτα, τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Νικομηδείας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Βιθυνίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ συλλειτουργγὲ περιπόθητε τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν πανιερότητά της ἐν Κυρίῳ ἀσπάζόμενοι ἡδιστα χαιρετοῦμεν, δεόμενοι καὶ τοῦ ἐν ὑψίστοις ἁγίου Θεοῦ νὰ τῆς χαρίξῃ χαριστήρια τῆς πρὸς ἡμᾶς καλοκαγαθίας, ὑγιεῖαν πολὺλόβον, εὐδαιμονίαν ἀδιάσειστον σὺν τῇ ἐπιτεύξει τῶν ὕσων παρὰ Θεοῦ ἐφίεται ζητημάτων, προλαβόντως μετὰ τὴν ἀποκόμισιν τῆς ἀδελφικῆς της ἐπιστολῆς ἀπεκρίθημεν αὐτῇ παραπόδας προσειπόντες εἰς τὸν προσφυλῇ χαιρετισμὸν τῆς ἐνεσώσης ἁγίας τεσσαρακονθήμερου νηστείας. Τώρα δὲ μὲ τὸ νὰ ἐβεβαιώθημεν ἀπὸ γραμματος τοῦ ἡμετέρου ἁγίου Ἀμίδης, ὅτι νὰ ἐσηκώθῃ πάλιν ὁ Χαλδίας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀσφαλῆ τρόπον ὁποῦ ἐκάμαμεν καὶ τὴν ἐπιταγὴν δι' ἐπιμελείας της συνδικῆς, καὶ τὴν καθόλου παραίτησιν ἐκείνου, νὰ μὴν ἐπιβαίῃ δηλαδὴ τὰς ἐπαρχίας τοῦ θρόνου μας μὲ συνωμοσίαν ἐδικὴν του, καὶ καταβολὴν χρημάτων πολλῶν ἀπεξένωσε τὸν ἡμέτερον Ἀμίδης τοῦ γνησίου του ποιμνίου διὰ βασιλικοῦ μπερατίου, λέγοντας πῶς οὗτος ἐζητήθη παρὰ τῶν μας αὐθέντων. Γράφομεν λοιπὸν διὰ τοῦ παρόντος, καὶ τῆς φανερόνομεν τὴν ὅσιν λύπην ἐλάβομεν ὅχι τόσον εἰς τὴν ἀποξένωσιν τῆς ἐπαρχίας, ὅσον καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐκείνου καὶ παρὰβλεψιν τῶν νόμων ὁποῦ ἔκαμε, τῶν ὁποίων ὁ προστάτης, καὶ κύριος θέλει κάμῃ εἰς καιρὸν τὴν ἀνταπόδοσιν, τώρα δὲ ὁποῦ ἀπέσυρε βίᾳ τὴν ἐπαρχίαν ἐκ τοῦ λόγου του ὡς ἐπιφορτισθῇ καὶ τὸ χρέος τοῦ Ἀμίδης ὁκτὼ πονγγεῖα διότι ἐκεῖνος μὴ ἔχων ἐπαρχίαν πῶς ἡμπορεῖ νὰ τὰ πληρώσῃ μὲ δέκα ὁσπίτια ὁποῦ τὸν ἔμειναν, καὶ ἂν μείνῃ οὕτως ἀκυβέρνητος ὁ τρόπος τῆς αὐτῶν ἀποτίσεως, ἡμεῖς θέλομεν τὰ σηκώσει κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἐξ ἅπαντος, καὶ λοιπὸν παρακαλοῦμεν τὴν πανιερότητά της νὰ συντύχῃ διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα νὰ γίνῃ ἐπειδὴ καὶ εἴμεθα παντελῶς βεβυθισμένοι καὶ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ τὸ σηκώσωμεν ἂν ἤθελε γίνῃ ὁ τρόπος ὁποῦ μᾶς ἔγραφε, δηλαδὴ τὰ εἰσοδήματα ἐξ ἡμισείας, ἴσως ἐδύνετο νὰ εὕρῃ ἄνεσιν, ἀμὴ τώρα αὐτὸ ὁποῦ ἔγινεν, εἶναι παρὰνόμον, καὶ τῷ Θεῷ φευκτόν, καὶ εἰς τὴν κραταιοτάτην βασιλείαν δὲν στέργεται νὰ παραγραφοῦν τὰ ἀρχαιότατα κιοιτούκια, ταῦτα μὲν παρακαλοῦμεν μετὰ πολλῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, γνωρίζοντες πῶς εἴπερ τις καὶ ἄλλος μᾶς ἀγαπᾷ καὶ εὐρίσκεται πρόθυμος εἰς κάθε χρεῖαν τοῦ ἁγιωτάτου μας θρόνου, ὡς ἔχωμεν δὲ καὶ ἀδελφικόν της πρὸς χαροποίησιν τῆς ἡμῶν

λύπης, καὶ καθ' ὑπερβολὴν θλίψεως, ὁποῦ μᾶς ἔγινε διὰ τὸ πολυτάραχον Χαλέπιον, τοῦ ὁποίου τὰ δεινὰ ἐπὶ τὸ παρὸν ἔμειναν ἀνενέργητα, δὲν ἠξέυρομεν ὅμως τίνι τρόπῳ θέλουν ἀπολογηθῇ τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴησαν μετὰ τῶν ἡμῖν τῶν, καὶ τὰ ἔτη της θεόθεν μακρόβια καὶ πανευτυχῇ.

1753, μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἐπέμψαμεν τὰ παρόντα γράμματα ἀπὸ Τρίπολιν εἰς Χίον καὶ εἰς Σμύρνην.
πρὸς τὸν Ἅγιον Χίον.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε μητροπολίτα Χίου ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῇ ἀδελφῇ καὶ συλλειτουργῇ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Διονύσιε, τὴν ὑμετέραν πανιερότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι περιχαρῶς χαιρετοῦμε, παρακλήτορες γενόμενοι τοῦ παντάνακτος Θεοῦ, τοῦ διαφυλάττειν αὐτὴν ἐν ὑγιείᾳ ἀμεταπτώτῳ καθ' ἑκάτερον, καὶ εὐζωίᾳ μεθ' ὅσης ἐφίεται τῶν ἀγαθῶν ἐπιτυχίας, διεξάγουσαν θεοφιλῶς, καὶ τὸ παρὰ Θεοῦ ἐμπιστευθὲν αὐτῇ ποίμνιον. Τὸ τριτόθητον ἡμῖν ἀδελφικὸν της γράμμα ἐλάβαμε περιχαρεῖς ἐρχομένου τοῦ ἡμετέρου πρωτοσυγκέλλου, ἐξ οὗπερ ἐνηχοῦμενοι τὰ περὶ αὐτὴν εὖ διακείμενα ἐχάρημεν ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους ἀνεδώκαμε τῷ τῶν ὅλων δοτῇρι ἰδωμεν καὶ τὰ παραιτέρω, δι' ὧν δὲ χαίρει ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ὑγιεὶ ἀποδόσει εἰς τὸν ἀγιώτατον μας θρόνον, καὶ τῇ περὶ τοῦ πταίσματος τῶν ἀντικειμένων ἡμῖν ἐνταῦθα, τῶν Χαλεπλήδων μεταμελείᾳ, ὑπερευχαριστοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ πανιερότητι, θέλει ἠξέυρει ὅμως ὅτι ἡμεῖς μὲν ἀκινδύνως ἀπαλλαγέντες καὶ τῶν προσενυχόντων ἡμῖν δυσχερῶν διεσώθημεν ἐκεῖνοι δὲ ὡς παλίμβουλοι τοῖς ρήμασιν ἐζήτησαν νὰ μᾶς ἀπατήσωσι, καὶ ὅσον ἡ μεταμέλεια καὶ ἐπιστροφή ἐπεγειρόμενοι οἱ ὑποβεβηκότες ἀμύπολλοι ὄντες ἔγινε καὶ μᾶς ἔγραφαν μετὰ τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ αὐτοὶ ἀρχόντες περισσοτέρως ἐχόμενοι τῆς παπικῆς λύμης ἀπεσπάσθησαν αὐθις ὑπὸ τῶν φρατόρων εἶτα καὶ μέχρι τῆς δε εἰς κάθε τους ἀνάγκην καὶ τζουροῦμι βοηθοῦντες τοὺς ἐλάττους, ἄφησαν νὰ συμφέρουνται εἰς τὴν ἀπόζουσαν ταύτην τοῦ πάπα δόξαν διὰ τοῦτο δὲν ἀπέγινε τίποτε, ἀλλὰ μὲ τὴν παλιμβουλίαν τοὺς καὶ ἀποκορύφωσιν κακῶν μᾶς κάμνουν νὰ τηκώμεθα, ὅμως μὲ τὸ νὰ εἶναι διηρημένοι γνώμη καὶ τῇ κατὰ πάπα πίστει μᾶς δίδουσι χρηστάς ἐλπίδας ὅτι θέλουν ἄλλιν ἐν ὀλίγῳ μᾶς χαροποιήσῃ μὲ τὴν μεταμέλειαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τῆς θρέφομεν ἄλειπτον τὴν ἀγάπην διὰ τὴν προυπηργμένην εἰς ἡμᾶς καλοκαγαθίαν της παρακαλοῦμε ἅς μὴν μᾶς καθυστερῇ τῶν ἀμοιβαίων της, διὰ νὰ χαίρωμεν μαθόντες τὴν ὑγιεὶαν αὐτῆς, ἥς τὰ ἔτη θεόθεν σωτήρια καὶ εὐφρόσυνα, τοὺς δὲ περὶ αὐτὴν ἀρχοντας, καὶ λοιποὺς χριστιανοὺς ἐπενχόμεθα.

Πρὸς τὸν Σμύρνης

γ/4 Πανιερώτατε καὶ θεοτίμητε μητροπολίτα τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Σμύρνης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Ἀσίας κύριε, κύριε Νεόφυτε, ἐν ἀγίῳ

πνεύματι, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ἡμετέραν πανιερότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι ἐν Κυρίῳ, προσφιλῶς προσαγορεύομεν, δεόμενοι ἐνθέρμως τοῦ πανελκεστάτου ἁγίου Θεοῦ, τοῦ διαφυλάττειν αὐτὴν ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐδαιμονίᾳ ὑπερτελεσάτῃ δωρούμενος αὐτῇ καὶ ὅσαπερ ἐφίεται. Διὰ τὴν εὐνοϊκὴν, καὶ ἀδελφικὴν διάθεσιν ὁποῦ τῆς σώζομεν πάντοτε ἐφίεμεθα διὰ σημαντικῶν γραμμάτων τῆς νὰ ἐμφορηθῶμεν τῶν περὶ αὐτὴν, καὶ ἐπειδὴ τηνικαῦτα ἐλθόντος τοῦ ἡμετέρου πρωτοσυγκέλλου ἀπὸ βασιλευούσης, καὶ διοδεύσαντος ἐκεῖθεν μᾶς ἀπηξίωσε τῆς δι' αὐτοῦ ἀρμοδίου μὴ ὄντος κομιστοῦ, ἀπουκρίσεως, διηπορήσαμεν ὅπως οὔτω τάχιστα μᾶς ἐγκατέλειπεν ἐν τοῖς τῆς λήθης βυθοῖς, διὸ καὶ δὲν ἐλείψαμεν νὰ τῆς γράψωμεν τὸ παρόν, παρακινούμενοι μάλιστα ἀπὸ τὴν προϋπηργμένην εἰς ἡμᾶς καλοκαγαθίαν καὶ χάριτα, δι' οὗ τοῦτο μὲν νὰ ἐρωτήσωμεν τὰ περὶ τῆς ἐπενκταίας ἡμῖν ὑγείας τῆς, τοῦτο δὲ νὰ τὴν πληροφωρήσωμεν ὅτι μὲ τὸ νὰ τὴν ἔχωμεν εἰς τοσαύτην εὐνοϊκὴν διάθεσιν πάντοτε τὴν ἐνθυμούμεθα, καὶ τῆς ἐπιζητοῦμεν θεόθεν τὰ κράτιστα τῶν ἐφετῶν, δι' ἣν περ καὶ τὴν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἀμείβῃ μὲ τὰ συχνὰ τῆς γράμματα, ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ἀχαρὲς, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας μισεύομεν ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Λαμασκόν, τὸν ἁγιώτατόν μας θρόνον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλπίζομεν νὰ ἡσυχάσωμεν πλέον καθ' ὕπνους, καὶ νὰ εὐφρανθῶμεν μὲ τὰ δοθόδοξα τῆς ἐκκλησίας μας τέκνα. Τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἶησαν θεόθεν σωτήρια καὶ εὐφρόσυνα.

1754 Ἰανουαρίου ἐσχάτη.

ΣΤ' 8/1. *Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Βενετίας. Τὸν σιδρ Πανεμαροσίτζη καὶ τὸν σιδρ Ζαχαρία Μαρούτζη, καὶ τὸν Στεφανῆ κατὰ Ἰωάννη καὶ Τζορτζῆς κατὰ Ἰωάννη.*

Ἐκλαμπρότατε καὶ περιφανέστατε ἄρχων σιδρ πάνε, υἱὲ ἐν Κρ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις καὶ ἔλεος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις, τοῦ Ἁγίου Θεοῦ δεόμεθα νὰ τῆς χαρίτζῃ ὑγείαν εὐρωστίαν καὶ πᾶν ἐφετόν, ὄντες εἰς τὴν Σμύρνην διὰ νὰ κινήσωμεν εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον μας, καὶ τυχόντες τὸν ὑμέτερον κῆρ πανάκην ἐρχόμενον πρὸς ὑμᾶς, δὲν ἐλείψαμεν νὰ εὐχηθῶμεν, καὶ νὰ εὐλογήσωμεν τὴν ἐκλαμπρότητά της, γνωρίζων τὴν χριστιανικὴν της καὶ φιλελεήμονα γνώμην, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ καὶ πάλαι ἐγνώρισεν ὁ ἀποστολικὸς μου θρόνος βοήθειαν καὶ ἔλεος παρὰ τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων θείων της, καὶ πάντοτε τοὺς μνημονεύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τὴν ψυχικὴν τους σωτηρίαν. Καὶ λοιπὸν νὰ ἔχῃ τὴν εὐχὴν μου καὶ ἡ ἐκλαμπρότης της, ἐπειδὴ καὶ ἔχομεν τύπον ἀραβικὸν εἰς Ἀραβίαν καὶ μελετοῦμεν νὰ τυπώσωμεν καὶ ψαλτήρια καὶ μνηαῖα καὶ μᾶς χρειάζεται χαρτί, νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ ἔλεος διὰ νὰ ἔχῃ καὶ μισθόν, καὶ

νὰ στείλῃ εἰς Τρίπυλιν τῆς Συρίας ὅσον ἀγαπᾷ πρὸς τὸν κόπον τῶν Ἑγγλέζων καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸ λαμβάνομεν, διότι εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη δὲν εὐρίσκεται καλὸν χαρτί, καὶ θέλομεν τῆς γνωρίζει μεγάλην χάριν καὶ τὴν εὐχέσθαι καὶ εὐλογίαν, καὶ νὰ ἔχῃ καὶ μνημόσυνον εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον καὶ νὰ ἔχωμεν καὶ ἐκλαμπρόν της νὰ χαίρομεθα τὴν ὑγείαν της. Ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετ' αὐτῆς.

1751 Αὐγούστου.

δ/2. Ἐνδοξότατε καὶ εὐγενέστατε ἄρχον μέγα Σπαθάρη κύριε Κυρίτζη Μανολάκη, υἱὲ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ἐνδοξότητί της πατρικῶς εὐχόμεθα, καὶ περιχαρῶς χαιρετοῦμεν δεόμενοι τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐν ὑγιείᾳ ἁκρᾷ καὶ εὐημερίᾳ διηνεκεῖ, μετὰ τῆς ἀκυμάντου ἐγκαθιδρύσεως τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου ὡς ἐφίεται. Εὐδοοῦμενοι σὺν Θεῷ ἀγίῳ προλαβόντες ἐνταῦθα εἰς Χίον, παραπόδας ἐγράψαμεν τῇ εὐγενείᾳ της φανερώοντες καὶ τὴν ἐν κόποις πολλοῖς, καὶ ταλαιπωρίαις ἡμῶν περιήγησιν, καὶ μὲ ὅλον ὅπου δὲν καρπούμεθα τίποτες, διὰ τὴν ἐντυχούσαν τῶν ἀνθρώπων δυστυχίαν, τώρα δὲ πάλιν ὅπου ἔφθασεν ἡ ἀγία τεσσαρακονθήμερος νηστεία δὲν ἐλείψαμεν γράφοντες νὰ τὴν εὐχηθῶμεν, καὶ νὰ τὴν εὐλογήσωμεν πατρικῶς παρακαλοῦντες καὶ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν νὰ τὴν ἀξιώσῃ νὰ διέλθῃ τὸ στάδιον τῆς παρουσίας νηστείας ὑγιῶς καὶ πανευτυχῶς, ὡς ἐπιποθεῖ καταξιῶν αὐτὴν νὰ προσκυνήσῃ τὰ σεπτὰ αὐτοῦ καὶ ἅγια πάθη, καὶ ἐπομένως τὴν ἀγίαν ἀνάστασιν μὲ ἀνέπαφον στερέωσιν τοῦ ὑψηλοτάτου ὑμῶν αὐθέντου, πρὸς οὗ καὶ ἰδίως γράφομεν παρακαλοῦντες καὶ διὰ τὸ κατὰστιχον τῶν αὐθεντικῶν του ἀφιερωμάτων νὰ μᾶς τὸ ἐξαποστείλῃ νὰ τὸν ἰδοῦμεν, καὶ νὰ τὸν εὐχηθῶμεν θερμότερα, καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τοῦτο, νὰ μᾶς ἔλθῃ ἕως ὅτου περιφερόμεθα ἐδῶσε ἐπειδὴ καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀποστολικόν μας θρόνον ἔλευσις ἀκόμη ἀμφίβολος εἶναι, διὰ τὰ συμβάντα καὶ ἕτερα νῦν ἐν Χαλεπίῳ δεινὰ τὰ ὅποια νὰ κάμῃ ἡ παντοδύναμος πρόνοιά της συνεργοῦσης ἡμῖν τῆς αὐθεντικῆς δυνάμεως τὸν δὲ ἡγούμενόν μας καὶ τὸ ἅγιον μοναστήριον νὰ ἔχῃ εἰς ἔννοιαν καὶ ἐπίσκεψιν, καὶ ὅ,τι φωτισθῇ παρὰ Θεοῦ νὰ τὸ βοηθήσῃ ἐπειδὴ καὶ τώρα ἡμπορεῖ νὰ τὸ αὐξάνῃ τίποτες διὰ νὰ ἔχῃ τὸ μνημόσυνον ἀνέκλιπτον ταῦτα πατρικῶς, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴησαν μετ' αὐτῆς.

1752 Φεβρουαρίου 1.

Πρὸς τὸν μέγα σπαθάριον Νικολάκη Ρωσσέτον.

δ/3. Ἐνδοξότατε καὶ πανευγενέστατε ἄρχων Σπαθάρη κύριε Κυρίτζη Νικολάκη υἱὲ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος πατρικῶς εὐχόμενοι καὶ εὐλογοῦμεν, δεόμενοι τοῦ πανελκεστιάτου ἀγίου Θεοῦ ὅπως διαφυλάττῃ αὐτὴν ὑγιαίνουσιν μετ' εὐθυμίας εὐεκτοῦσαν καθ' ἑκάτερον μετ' εὐζωίας

καὶ μακροβιότητος ἀπαπολαύων καὶ τῶν καταθυμὸν ἀγαθῶν· ἀπὸ γραμματος τοῦ ἡμετέρου ἐν βασιλευσούῃ καπικεχαγιά πρωτοπάλτου ἐμάθομεν τὴν μετάθεσιν τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου ἀπὸ Οὐγγροβλαχίας εἰς Μολδαβίαν εὐδοκήσει τῶν πολυχρονίων αὐθέντων μας καὶ ἐχάρημεν διὰ τὴν ἀπ' ἐξουσίας εἰς ἀνωτέραν ἐξουσίαν ἀνάβασίν του καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὸν στερεώῃ μὲ ἀκύμαντον ἐγκαθίδρυσιν καὶ τοῦ τῆς Μολδαβλαχίας θρόνου ὡς ἐπιποθεῖ. Ἐλυπήθημεν δὲ κυρίως καὶ διὰ τὴν εἰς Τένεδον ὑπερορίαν τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος Χατμάνου τοῦ νῦν πνευματικοῦ μας τέκνου, ἣ ὁποία δὲν ἤξεύρομεν ἀκόμη διὰ ποῖον αἷτιον ἔγινεν, ἐλπίζομε ὁμῶς δι' ἐπιμελείας τῆς, καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου δυνάμεως νὰ ἐλευθερωθῇ σύντομα καὶ ραδίως, καὶ νὰ χαροποιήσῃ τὸ εὐγενεστάτον του ἄρχοντικόν ὅπου δὲν σὰς λανθάνει εἰς πόσῃ ἀθυμίᾳ καὶ λύπῃ νὰ εὐρίσκεται τώρα διὰ τοῦτον καθὼς καὶ ἡμεῖς ὅπου σχεδὸν συνεργὸν τὸν εἶχαμε εἰς ὅλας μας τὰς ὑποθέσεις καὶ ἀκουμβιστήριον καὶ τὸν εὐχόμεθα καὶ τώρα τὸν λυπούμεθα ὁμῶς ἐλπίζομεν νὰ χαροποιηθῶμεν διὰ τάχους ταῦτα μὲν τὸν δὲ ἡμέτερον αὐτόσε ἡγούμενον κύρ "Ανθιμον εἰς τὸ καθ' αὐτὸν μοναστήριον τοῦ ἐν Ποτοσιανίῳ ἁγίου Νικολάου τοῦ θανατουργοῦ νὰ ἔξῃ εἰς ἀγάπῃ ἀναφέρουσιν καὶ ποτε τῷ ὑψηλοτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ νὰ τὸ κήδεται ὁμοῦ καὶ ἡ ἐκλαμπροτάτη δόγμα θέλει ἔξει τὸν πρωτοκορυφαῖον ἀπόστολον Πέτρον καὶ τὸν Πανάγιον Νικόλαον συμβοηθοὺς εἰς τὰ κατὰ Θεὸν αὐτῆς ἐπιχειρήματα καὶ ἡ εὐχή μας εἴησαν μετ' αὐτῆς. 1753 Ἰουλίου 9.

Ἑγγράφα Ζα—Ζε.

Za.) Γρηγορίου Στ' ἀλληλογραφία, 1842-1867.

B. vat. Grec. 2455 (ἐκ συλλογῆς Σταυράκη Ἀριστάρχῃ).

σελ. 5. Τῷ Ο. Πατριάρχει Γερμανῶ.

α/1). Ἀνέγων μετ' ἐπιστασίας ἅμα καὶ ἀπαθείας τὰ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν δύο ἐκδοθέντων παρὰ τοῦ Θ. Φαρμακίδου τόμων τῆς Καινῆς Διαθήκης μετὰ τῶν ὑπομνημάτων Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαβηνοῦ προλεγόμενα εἰς ἃ καὶ εὐηρεστήτην οὐ μικρόν, κατιδὼν καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν λεγομένων ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν ἀφορῶσαν, καὶ τὸν εὐφημον τρόπον τῆς αὐτῶν ἐκφράσεως ἀρμόζοντα τῶντι εἰς κληρικόν, ἐκδιδόντα τοιοῦτον σύγγραμμα ἱερὸν. Ὁ εὐφημος οὗτος καὶ ἐπαινετὸς τῆς ἐκφράσεως τρόπος μοι εὐχερέστησε πολλῷ πλέον, ὥς φαινόμενος ἐκ διαμέτρου ἐναντίος πρὸς τὸν ἄλλοτε ὑπεροπτικῶς τε καὶ περιφρονητικῶς ἐκφρασθέντα κατὰ τῶν θείων τῆς ἐκκλησίας πατέρων ἐν τῷ περὶ Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου συγγράμματι, ὥς μὴ ὥφειλε, καὶ ἐν ἄλλοις τισὶ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσι μηδόλως ἀνή-

κοντα εἰς ἄνδρα ἐκ τῶν τοῦ κλήρου, ἐπαγγελλόμενον μάλιστα τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων ὠφελείας κατὰ τε τὸ πνευματικὸν καὶ ἡθικὸν ζῆλον, καὶ μέλος γνήσιον τῆς ἐκκλησίας ἐγκαυχώμενον. Ἐν τοῖς προλεγομένοις τούτοις ὁ ἐκδότης ἤδη ἀπονέμων τὸ ἀνήκον σέβας πρὸς τοὺς θείους πατέρας διὰ τῶν ἀναλόγων ὡς πρὸς τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκφράσεων, καὶ ἀνακηρύττων τὴν ἐπιγενομένην καὶ ἐπιγιγνομένην, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐπιγενησομένην ἐκ τῶν θείων αὐτῶν εἰς τὰς ἱερὰς γραφὰς ὑπομνηματικῶν συγγραμμάτων ὠφέλειαν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποδεχόμενος ἤδη τὸ τῆς ἐκκλησίας ὀρθὸν φρόνημα τοῦ προτιθέναι τοῖς ὀρθοδόξοις τὰς ἱερὰς γραφὰς μετὰ τῶν ἐρμηνειῶν τῶν θείων πατέρων εἰς ἀληθῆ καὶ ἀκριβῆ αὐτῶν κατανόησιν, (ὧν ἄνευ κίνδυνος τοῖς ἀναγινώσκουσιν, ὥσπερ τοῖς ἐν πελάγει πλέουσιν χωρὶς τῆς τοῦ πόλου ὁδηγίας) δείκνυσιν ἑαυτὸν οἶονεὶ μετάμελον ἀλλαλήχοις φωναῖς ἔχοντα ἐφ' οἷς πρότερον οὐκ ὀρθῶς ἐνενόησε καὶ ἐλάλησεν, ἕξ ἄλλοκότου πάντως παραρρητῶς ἐπὶ τοσοῦτον προαχθεὶς ἀηδίας βαθμὸν, μομφῆς ἅμα καὶ κατακρίσεως ἄξιον· χαίρω τοίνυν ἀληθῶς ἐπὶ τῇ ἀναφανισμένῃ ταύτῃ τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίῳ μεταβολῇ, καὶ εὖχομαι ὁλοψύχως, ὅπως ἀμετατρεπτὲι προβαίνων ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ τὴν ἀληθῆ ταύτην τῆς μετανοίας βαδίζων ὁδόν, εἰλικρινῶς τοῦντεῦθεν τῇ ἐκκλησίᾳ συμφρονῇ ἐπαρήγων αὐτῇ πρὸς τὸ κοινῇ τοῦ τῶν ὀρθοδόξων πληρώματος συμφέρον ἐν ταῖς παρούσαις μάλιστα δειναῖς αὐτῆς περιστάσεσι ταῖς ὁσημέραι παρὰ τῶν ἐναντίων διαφόρως κατ' αὐτῆς ἐπενεργουμέναις τε καὶ ἐπιφερομέναις. Ἐν τοσούτῳ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο σύγγραμμα, ὡς ἐπαγγελλόμενον πολλὴν τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν ἐκ τῶν παρὰ πᾶσιν ἀρίστων κρινομένων ὑπομνημάτων τοῦ ἀοιδίμου Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαβηνοῦ πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῶν θείων λογίων τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὸ τῆς ἐκκλησίας φρόνημα ὡς πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν γραφῶν, παρὰ τοῖς εὐσεβέσιν ἀνάγνωσιν, καὶ ψυχωφελῆ χρῆσιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν θείων πατέρων, καὶ πραγματοποιοῦν τὰς ἐπὶ τούτῳ αὐτῆς εὐχάς, κρίνω κατ' ἐμὴν γνώμην ἐλευθέρως νὰ διαδοθῇ τοῖς ἡμετέροις ἅπασι πρὸς παντοίαν πνευματικὴν ὠφέλειαν· περὶ τῆς γνησιότητος τῶν προσκειμένων ἐρμηνειῶν τοῦ ὑπομνηματιστοῦ, ὡς ἐν μέρει καὶ κατὰ πάροδον διελθὼν αὐτὸ διὰ τὸ βίαιον, δὲν δύναμαι ποτε νὰ ὑποπτεύσω, ὡς ἐκδιδομένου τοῦ συγγράμματος ἐν πανδήμῳ παρ' ἀνδρὸς γνωστοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρρησίᾳ συνεπιφερομένου· διότι ὡς σύγγραμμα τοιοῦτον κυκλοφορῆσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ καταντῆσαν ἀνὰ χεῖρας ἀπείρων ὀρθοδόξων καὶ ζηλωτῶν λογίων, καὶ τὰ τοιαῦτα προλεγόμενα ἐξακριβοῦντων ἐν τῇ παρουσίᾳ μάλιστα ἐποχῇ, δὲν εἶναι δυνατόν, φρονῶ, νὰ εἰσχωρήσῃ τοσαύτη καὶ τοιαύτη διανοθευθεῖσα τόλμη, ἐφ' ᾗ καὶ θαρρύντως χορηγηθῇ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τῆς διαδόσεως ἁδεια· αὕτη ἐστὶ ἡ ἐμὴ περὶ τούτου σκέψις καὶ γνώμη· ἦν καὶ ἐν ἀδελφικῇ εἰλικρινείᾳ κοινοποιῶν πρὸς

τὴν θειοτάτην καὶ σεβασμιωτάτην αὐτῆς παναγιότητα, πάλιν ἀνατίθημι εἰς τὴν κριτικωτάτην αὐτῆς σύνεσιν ἵν' ἀποφασίσῃ ὅπερ ἂν αὐτῇ δόξῃ· μένω δὲ ,αωμβ' δατωβρίου κα'.

Τῷ Πχρ Κ. Π. Γερμανῷ (σ. 90).

α/2. Κοιμισάμενοι μετὰ πόθου τὸ σεβάσιμον αὐτῆς ἀδελφικόν, εἶδομεν τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀξίωσιν τοῦ νὰ ἐκφράσωμεν ἔγγραφον τὴν περὶ τῶν δύο πρεσβυτέρων, τοῦ τε ἐν Χαλεπίῳ ρωμαιοκατολικοῦ καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις Λυτικοῦ γνώμην μας, καίτοι διὰ ζώσης φωνῆς πρὸ ἡμερῶν ἐκφράσαντες αὐτήν· περὶ ὧν δὲν λείπομεν καὶ αὐθις αὐτὰ ταῦτα ἐγγράφως ἐκτιθέμενοι ὡς ἑξῆς.

Ἐπειδὴ κατὰ δύο τρόπους ἀείποτε ἡ ἐκκλησία προσηνέχθη εἰς τὴν πνευματικὴν διακυβέρνησιν τῶν ὑπ' αὐτήν· τὸν τε τῆς ἀκριβείας καὶ τὸν τῆς οἰκονομίας κατὰ τὰς διωφόρους τῶν καιρῶν περιστάσεις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων παραδειγμάτων ἔνεστιν ἰδεῖν ἕκαστον, διὰ τοῦτο σκεψάμενοι καὶ ἡμεῖς, περὶ μὲν τοῦ ρωμαιοκατολικοῦ κρίνομεν ὅτι ἡ ἐκκλησία ὡς μηδὲνα τῶν γνησίων προσερχομένων αὐτῇ ἀποβάλλουσα, ἀλλὰ προθύμως πάντα ἀποδεχομένη ὀφείλει προσηγομένως τηρεῖσαι ἅπασαν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν κανόνων προσεαρμοζούσα αὐτοὺς καὶ εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος, ὅστις κατὰ τὸν ξη' κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οὔτε ὡς βεβαπτισμένος ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀποδέχεται, οὔτε ὡς χειροτονημένος· διότι, λέγει (91) μετὰ τινα « τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν ». Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία εἰς παρομοίας περιστάσεις βλέπομεν, ὅτι μετῆλθεν ἄλλοτε τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας, ἐπ' ἐλπίδι ὠφελείας τῶν πλειόνων· καὶ ἐπειδὴ ἐλπίς ὕπesci μεγάλη καὶ τῆς προσελεύσεως, τόσον τῶν ὑπὸ τὸν διαληφθέντα τοῦτον πρεσβύτερον, ὅσον καὶ τῶν γειτνιαζόντων αὐτῷ ἱερέων καὶ λαϊκῶν, διὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς συγκαταβάσεως, νομίζομεν συμφερότερον τὸν τῆς οἰκονομίας τρόπον κατὰ τὸν ἡ' κανόνα τῆς ἁγίας οἰκουμ. α' Συνόδου, ἀποφαινόμενον μετὰ τινα οὕτως· « ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται, καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δόγμασι ». Κατὰ τὴν ἔννοιαν λοιπὸν τούτου τοῦ Κανόνος ἐπειδὴ καὶ πάντες οἱ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ἐνωτικοὶ (οὐνῖται) φυλάττουνσι πάντας τοὺς τύπους τῶν λοιπῶν μυστηρίων καὶ ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς πληροφορούμεθα, ἀποδεχθήσεται καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας μετὰ χειροθεσίας κατ' ἰδίαν (οὐχὶ δὲ χειροτονίας) νομιμοποιούσης τὴν ἱερωσύνην, ἀφ' οὗ ἀποπτύσας πρότερον πάντα τὰ παπικά, ὁμολογήσῃ ἐγγράφως πάντα τὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὡς ἀπεδέχθησαν καὶ ἄλλοι κατὰ καιροὺς ὑπ' αὐτῆς, καὶ ἐσχάτως

ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ὡσσοικῆς ἐκκλησίας, τῷ τῆς οἰκονομίας τρόπῳ, τὸ πολυάριθμον πλῆθος τῶν ἐνωτικῶν (οὐνιτῶν) ἐπιστρεφάντων εἰς αὐτήν, ἀφ' ἧς πρότερον δολίως εἶχον ἀποσπασθῇ. Περὶ δὲ τοῦ ἐν Παρισίοις Δυτικοῦ πρεσβυτέρου, ὀλοτελῶς διαφέροντος τοῦ ἐν Χαλεπίῳ ὡμαιοκατολίκου, νομίζομεν ἀναγκαῖον διακριθῆναι τὴν ἀκρίβειαν, κατὰ τε τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας καὶ τὰ ἀρχαῖα παραδείγματα.

Καὶ α' ὀφείλει οὗτος ὁμολογῆσαι, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ μόνον τοῦ Πατρός, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ· διότι καινοτομία τοῦτο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀπ' ἐναντίας τῆς ἀποφαντικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν,

β' Βαπτισθῆναι εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις ταῖς τρισὶν ἐκκλησίαις τῆς θεαρχικῆς Τριάδος, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, διότι ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐν τούτῳ καινοτομήσασα, ἐπαύσατο ὅλως τοῦ βαπτίζειν, μόνον ραντίζουσα,

γ' μὲ τὸ ἅγιον βάπτισμα χρισθῆναι ἀμέσως τῷ ἁγίῳ μύρῳ· διότι καὶ τοῦτο παρητήσατο ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία,

δ' χειροτονηθῆναι ἐπ' ἐκκλησίας ὑπ' ὀρθοδόξου ἀρχιερέως, διότι οἱ λατῖνοί εἰσιν αἵρετικοί, καινοτομήσαντες περὶ τὸ δόγμα καὶ τούτων ἡ χειροτονία οὐδένα τελειοῖ.

ε' Ἱερουργεῖν τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας οὐχὶ δι' ἄζύμου, ὡς ποιεῖ ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία, ἀπ' ἐναντίας τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, ἀλλὰ δι' ἐνζύμου ἄρτου, κατὰ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον· « λαβὼν (ὁ Ἰησοῦς) ἄρτον κ.τ.λ. » καὶ πάντας κοινωνεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν· σώματος καὶ αἵματος, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους· οὐχὶ δ' ἐκ μόνον τοῦ ἄρτου ὡς καὶ ἐν τούτῳ ἐκαινοτόμησεν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

στ) Μὴ δέχεσθαι τὸν Πάπαν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐτόλμησε καὶ ταύτην τὴν καινοτομίαν αὐτός, ἀλλὰ φρονεῖν, καὶ ὁμολογεῖν μίαν μόνον αὐτῆς κεφαλὴν, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

ζ) Ἀποπιῦσαι τελευταῖον καὶ τὴν πλάνην τοῦ καθαρηγίου πυρός, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐπενόησεν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, μηδὲν ὅλως περὶ τούτου λεγούσης τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς.

Καὶ ἐν γένει ὀφείλει ὁ διαληφθεὶς πάσας μὲν ἀρνῆσασθαι ἐγγράφως τὰς παπικὰς ἀντορθόδοξους καινοτομίας, καὶ τὰς περὶ δόγματα, καὶ τὰς περὶ μυστήρια, καὶ τὰς περὶ ἔθιμα, καὶ ἀναθεματίζειν ὁμολογῆσαι δὲ ἀληθῶς, εἰλικρινῶς καὶ ψυχῇ ζεοῦσῃ, καὶ φυλάττειν ἀκριβῶς πάντα, ὅσα τε οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι παρέδωκαν, καὶ ὅσα αἱ ἅγιοι ἐπτὰ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι κανονικῶς ἐξέθεντο ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πρεσβεύει μέχρι τῆς σήμερον ἅπαντα ἡ ὀρθ. ἀνατολ. ἐκκλησία.

Αὐτὰ ταῦτα ἡ σεβασμία Αὐτῆς παναγιότης ἐκθέσασα πρὸς τὸν διαληφθέντα πρεσβύτερον εἴτ' ἀμέσως εἴτ' ἐμμέσως (ὅπως ἂν αὐτῇ δόξῃ), εἰς

ἀπάντησιν, ἀπεκδέξεται τὰ παρ' αὐτοῦ σαφέστερον αἰρομένης οὕτωςιν ἐκ μέσου πάσης ἀμφιβολίας, ὡς πρὸς τὸ εἰλικρινὲς ἢ οὐ, τῶν αὐτοῦ φρονημάτων ἐκ τῆς περὶ τὴν σταλεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἔκθεσιν ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαιῶς παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπαιτουμένων οὐσιωδεστάτων.

Περὶ τούτων καὶ προλαβόντως σκεψάμενοι, καὶ τὴν ἰδιαίτεραν ἡμῶν γνώμην προφορικῶς ἐκφράσαντες, καὶ ἤδη μερικώτερον ἐγγράφως ἐκτιθέμεθα, καθυποβάλλοντες αὐτὴν ὑπὸ τὴν βαθύφρονα κρίσιν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας.

1843 Ὀκτωβ. 27.

Τῷ Οἴκ. Π. Γερμανῷ

δ. 55 α/β. Μετὰ πόθου ἀδελφικοῦ λαβόντες ἀνὰ χεῖρας τὸ σεβασμιοπόθητον ἡμῖν αὐτῆς ἀδελφικὸν εἶδομεν ὅσα εἰς πλάτους ἐκτίθησι περὶ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ καλυμμυχίου ὑποθέσεως, καὶ περὶ τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν προβληθείσης ἐκλογῆς τοῦ ἐπ' αὐτὸ διακριτικοῦ σημείου, μετὰ καὶ τῶν ὅσων κατὰ κοινὴν γνώμην περὶ τούτου ἐνεκρίθησαν εἰς παρὰστασιν τοῦ ἀμεταθέτου τῆς ἐκκλησίας φρονήματος, πρὸς τὸ Κρατικὸν Δεβλέτι κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων σχεδιασθὲν καὶ τὸ περικλεισθὲν ἡμῖν σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως, ἐστῆλη πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἰδιαίτερος ἐπεξεργασθέντες ἐκφράσωμεν τὴν ἐπὶ τούτῳ γνώμην μας· διὸ καὶ ἀπαντῶντες κατὰ χρέος ἀδελφικόν, πληροφοροῦμεν τὴν σεβασμίαν ἀγάπην της, ὅτι συμφρονοῦντες καὶ συμφωνοῦντες καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εἰς τὰ κοινῇ ἐγκριθέντα, προστιθέμεθα καὶ τὴν ἰδιαίτεραν ἡμῶν γνώμην, ὅτι ἀναγκαιότατην κρίνομεν τὴν ἔγγραφον μᾶλλον ἀπάντησιν, ἢ τὴν ἀπὸ στόματος διὰ ζώσης φωνῆς· καθ' ἣν σχεδιάσαντες καὶ τὸ περικλειόμενον σχέδιον, κατὰ τὴν αὐτῆς ἀξίωσιν, σύμφωνον μὲν καθ' ὅλα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ παρ' αὐτῆς ἡμῖν σταλέντος, διαφέρον δὲ τόσον ὡς πρὸς τινὰς ἐκφράσεις διὰ τὸ μᾶλλον εὐφημον καὶ ἀσκανδάλιστον, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ἐπὶ τρανότερα παραστήσει τῶν δικαιωμάτων μας καὶ ἀποφαντικωτέρῳ ὡς πρὸς τὸ ἀπαράδεκτον τοῦ διακριτικοῦ σημείου, καθυποβάλλομεν εἰς τὴν σκέψιν της κ. λ. π.

1843 Δεκεμβρ. 21.

φ. 193α.

Τῷ Οἴκ. Π. Ἀνθίμῳ

α/4. Παναγιώτατε... Δεξιμένος χθὲς πρὸς ἐσπέρας τὸ αὐθημερὸν ἐκδομένον πρὸς ἡμᾶς σεβασμιοπόθητον ἀδελφικὸν τῆς περιπολήτου ἡμῖν Σεβασμ. αὐτῆς Παναγιότητος, ἔγνωμεν, ἀναγνόντες μετ' ἐπιστάσις, ὅσα ἡμῖν ἐκτίθησι περὶ τῆς ἀνανεωθείσης καὶ ἤδη ὑποθέσεως τῆς καλυμμαυχοφορίας τῶν ρωμαιοκατολίκων, ζητοῦσα φιλαδέλφως τὴν ἐπ' αὐτῇ ἰδιαίτεραν ἡμῶν γνώμην ὡς πρὸς τὴν δοθησομένην ἐκκλησιαστικὴν ἀπάντησιν· ἐφ' ᾧ καὶ ἀποκρινόμενοι διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἀδελφικοῦ, χρέος ἡμῶν ἀπαράιτητον λογιζόμεθα τὸ νὰ διαβεβαιώσωμεν τὴν σεβασμιωτάτην αὐτῆς

παναγιότητα, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὡς ἀφορῶν οὐ μόνον τὸν ἱερὸν ὁρθόδοξον κληρὸν, ἀλλὰ κοινῶς πάντα τὸν ὁρθόδοξον λαόν, ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τῆς ἡμετέρας πατριαρχείας θεωρήσαντες ἐπιβλαβεστάτον καὶ ὀλεθριώτατον, ὡς ὑποκρύπτον ἐν αὐτῇ σκοπὸν δόλιον ἐπὶ πνευματικῇ βλάβῃ καὶ ψυχικῷ ὀλέθρῳ τῶν ἡμετέρων ὁρθοδόξων, οὐδόλως συγκατετέθημεν παραδεχθῆναι τὴν παρὰ τοῖς ρωμαιοκατολίκοις χρῆσιν τοῦ ὁμοιομόρφου καλύμματος τῆς κεφαλῆς, διὰ τε τῶν ἐπανελημμένων ἀπὸ ζώσης φωνῆς παραστάσεων, καὶ δι' ἐγγράφων ἐκθέσεων δικαιολογηθέντες ὡς πρὸς τὸ ἀπαραίτητον τῆς προτάσεως. Ὅθεν ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων ἀρχῶν καὶ ἤδη προαγόμενοι, οὐ μόνον οὐδένα τρόπον θεραπείας περὶ τὴν παραδοχὴν τῆς καλυμμανχοφορίας ταύτης τῶν ρωμαιοκατολικῶν ἐξευρεῖν δυνάμεθα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν οἰανδήποτε περαιτέρω σκέψιν πρὸς οἰκονομίαν δῆθεν, καὶ συμβιβασμὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης οὐσιωδῶς ἐπιβλαβεστάτην θεωροῦμεν, καὶ μόνην συντελεστικὴν καὶ πρὸς τὸ παρὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον κρῖνομεν τὴν ἀποφαντικὴν τῆς ἀνανεύσεως ἀπάντησιν ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας, μηδὲν κατὰ συνείδησιν συγχωρουμένης οὗτ' ἐξ ἐαυτῆς οἰκονομίαν τινὰ ἐπενεγκεῖν, οὗτ' ἐξ ἐτέρου παραδεχθῆναι ἐπὶ ταύτῃ τῇ διὰ ποικίλων ραδιουργιῶν μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς ἐπαναλαμβανομένη ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πολυθελήτω ὑποθέσει ἐν ἣ οὐ σκορπίος, ἀλλὰ πληθὺς εὐδαι σκορπίων πρὸς πνευματικὴν βλάβην τῆς ὁρθοδόξου ἐκκλησίας. 1846 Ὁκτωβ. 31.

Vatcan. grec. 2455 σ. 67β

Οἰκ. Πατριάρχῃ Γερμανῶ

α/5. Τὴν παρὰ τῶν ἐν Βασιλευούσῃ ὁρθοδόξων τοῦ ἡμετέρου γένους δι' ἀναφορᾶς τῆς τιμιωτάτης ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίαν γενομένην αἵτησιν πρὸς ἔκδοσιν κοινου ἐκκλησιαστικοῦ συγχωρητικοῦ γραμματος περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Ἀγαθαγγέλου διαταχθεισῶν προικοδοσιῶν, καὶ δι' ἄρῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐπιτιμίων περιορισθεισῶν, πληροφωρηθέντες ἀπὸ τοῦ χθὲς ἀποσταλέντος ἡμῖν Σεβασμίου αὐτῆς ἀδελφικοῦ, ἔγνωμεν συνάμα καὶ τὴν αὐτῆς ἐκκλησιαστικὴν ἀποδοχὴν ἐκ τοῦ περικλεισθέντος ἡμῖν σχεδίου τοῦ ἐκδοθησομένου συγχωρητικοῦ γραμματος· οὗτινος τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐπιδιόρθωσιν φιλαδέλφως ἡμῖν ἐπιτρέπουσα, καὶ τὴν ἰδιαίτην ἡμῶν γνώμην ἐκδηλώσαι προτρέπειται διὸ καὶ ἀπαντῶντες τῇ περισπουδαστῇ ἡμῖν Σεβασμιωτάτῃ αὐτῆς Παναγιότητι ἐπὶ τοῖς κοινοποιουμένοις, πληροφοροῦμεν εἰλικρινῶς, ὅτι τὸ προκείμενον τοῦτο τῶν προικοδοσιῶν πολλάκις καὶ ἡμεῖς οὐ μικρὰς προσοχῆς ἄξιον θεωρήσαντες ἔνεκα τῆς ἐπιγινομένης ψυχικῆς βλάβης τῶν εὐσεβῶν ἐκ τῆς προφανοῦς παραβάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶς προικοδοθεισῶν προικοδοτημαίων διατάξεων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐταῖς διὰ φρικτῶν ἐπιτιμίων ἐκκλησιαστικοῦ δεσμοῦ, εἰς ὃν ἐπ' ἀναγκαίοις προβαλλομένοις λόγοις, καὶ δυσανοφεύ-

κτοίς αἰτίαις ἀπολύτως καθυποβάλλοντες ἑαυτοὺς οἱ ὁμογενεῖς καὶ ὁρθόδοξοι, μετ' οὐ μικρᾶς θλίψεως τοῦ ἑαυτῶν συνειδότης, δεινοπαθῶς μέχρι τοῦδε διέκειντο, εὐαρέστως ἤδη διετέθημεν, καταμαθόντες τὴν τε τῶν ἡμετέρων εὐσεβῶν ἐκ χριστιανικοῦ καθήκοντος εὐλαβῇ πρόνοιαν πρὸς τὴν τοῦ πράγματος σωτήριον οἰκονομίαν, καὶ τὴν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας φιλόστοργον συγκατάβασιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς κοιῆς ταύτης τῶν χριστιανῶν αἰτήσεως, ἣτις καὶ κατὰ μητρικὴν συμπάθειαν προέθετο κηδεμονικῶς ἵνα ἀξιῶσθαι τὰ πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα τοῦ συνήθους ἐκκλησιαστικοῦ ἐλέους τῆς διὰ τῆς λύσεως τοῦ δεσμοῦ ἀπὸ τῆς ἐνοχλῆς τῶν προσφώνηθεις ἄρῶν, καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς εἰσεξῆς ψυχικῆς αὐτῶν βλάβης. Ἀποδεχόμενος τοίνυν τὰ ἐκκλησιαστικῶς κοινῇ γνώμῃ ἐγκριθέντα περὶ τοῦ τῶν προικοδοσιῶν προκειμένου, καὶ ὁμογνώμονες καὶ σύμφηφοι γινόμενοι ἐπὶ τοῖς προνοητικῶς δεδογμένοις, οὐκ ἐλείψαμεν κατὰ τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀξίωσιν, ἵνα διέλθωμεν καὶ τὸ περὶ τοῦ ἐκδοθησομένου ἐκκλησιαστικοῦ συγχωρητικοῦ γράμματος σχέδιον, παρατηρήσαντες, κατὰ τὸ ἐνὸν ἡμῖν, ὡς πρὸς τὸ πραγματικὸν μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ λεκτικόν, εἰς ὃ δὴ καὶ μικρὰς τινὰς προσθαφαίρεσεις ποιήσαντες κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμῶν γνώμην, καὶ ταύτας εἰς τὴν αὐτῆς ἐπίκρισιν ἀνατιθέμενοι, ἀντεπιστέλλομεν πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῆς κορυφὴν περικλίστον ἐν τῷ παρόντι...

1844 Μαρτίου 1.

Τῷ Μ. οἰκονόμῳ Κυρίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ ἐξ οἰκονόμων.

α/6. Αἰδεσιμώτατε καὶ σοφολογιώτατε Μέγα Οἰκονόμε τοῦ Ἀγ. Πατρ. Ἀποστ. καὶ οἰκονμ. θρόνου, ἐν ἀγίῳ πνεύματι υἱὲ ἡμῖν προσφιλέστατε κύριε Κωνσταντίνε, τὴν περισπούδαστον ἡμῖν αἰδέσιμον αὐτῆς Σοφολογίῳτῃ ἀπὸ καρδίας κέντρου εὐχόμενοι, ὑπερήδιστα αὐτῇ κατασπαζόμεθα, συναπεδεξάμεθα καὶ ὃν προσήνεγκεν ἡμῖν δῶρον τιμώτατον, Ἀ' τόμον τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐμβριδῶς φιλοπονηθείσης τετραβίβλου πραγματείας περὶ τῶν τῆς παλαιᾶς Ἀγίας Γραφῆς Ο' Ἑρμηνευτῶν δι' ἧς τό τε γνήσιον τῆς τοῦ Ἀριστοῦ Ἱστορίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν γεγεννημένης μεταφράσεως τρανῶς ἀποδείξει ἐπεχείρησε, καὶ τὸ σεπτὸν αὐτῆς καὶ προσκνηντόν, κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην Σεβασμίαν παράδοσιν, εὐσεβῶς διαβεβαιῶσαι προεθυμῆθη. Καὶ δὴ τῆς τοῦτου ἀναγνώσεως μετὰ ζέοντος ἀρξάμενοι πόθου, καὶ μετὰ μεγίστης ἡμῶν ἡδονῆς, καὶ πνευματικῆς εὐφροσύνης προβαίνοντες ἔνθεν μὲν ὥσπερ κάλαμον γραμματέως δξυγράφου ἐωρῶμεν αὐτὴν δξυγραφοῦσαν καὶ καλλιγραφοῦσαν, χάριτι γλώττης ἡττικισμένην, καὶ ἰσχυρῶς λόγων πεπυκνωμένην, τὴν ἐκ παραδόσεως ταύτην ἀλήθειαν τῆς ὁρθοδόξου ἡμῶν ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἦν ἄνωθεν παρὰ τῶν σοφωτάτων καὶ ἁγιωτάτων ἡμῶν παρελάβομεν πατέρων, ἔνθεν δὲ διὰ τῶν γενναίων ἐπιχειρημάτων καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων ὡς διὰ μαχαίρας διστόμου κατατέμνουσαν τῶν ἐναν-

τιών τὰ φθοροποιὰ τῆς ἀπάτης καὶ πλάνης ζιζάνια, καὶ ὡς διὰ πυρὸς καταφλέγουσαν αὐτῶν τὰς φρυγανώδεις σοφιστείας. Ὅντως! Κύριος! «αὐτὸς δώσει ρῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ»· παράδοσιν γὰρ ἱερὰν καὶ σωτήριον, ἣν πρὸ ἱκανῶν αἰώνων τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν παρουσίας ὁ πανάγαθος Θεὸς τῇ πανσόφῳ αὐτοῦ προνοίᾳ ἐξαιρέτως ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν προητοίμασεν, ἃ καὶ χώραις λευκαῖς πρὸς θερισμὸν ἐτοίμαις παρείκασεν· ἦν Ἀριστόβουλοι καὶ Ἀλέξανδροι, Φίλωνές τε καὶ Ἰώσηποι, ἄνδρες φιλόσοφοι καὶ ἱστορικοὶ ἀξιόπιστοι ὡς πλησιέστεροι τῶν ἱστορουμένων βεβαιούσιν· ἦν Ἰουστῖνοι, Εἰρηναῖοι, Κλήμεντες, Χρυσόστομοι, Κύριλλοι καὶ τοσοῦτος σοφωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατέρων Σύλλογος, μετὰ Χριστὸν πρὸ αἰώνων τοσούτων, διαλλήλως παραδιδόντες, ὡς διὰ χρυσῆς σειρᾶς προσμαρτυροῦσι: ταύτην, φαιμέν, τὴν περὶ τῆς θείας, τῆς ἱερωτάτης, καὶ κοσμοσωτηρίου τῶν Ὁ μεταφράσεως ἱστορίαν, ἀπὸ ζόφου χθὲς καὶ πρῶην τινὲς ἀναδύντες, τῇ ματαίᾳ τοῦ κόσμου τούτου πεποιδότες σοφίᾳ, (ἦν μωρίαν ὁ θεόσοφος Παῦλος ὠνόμασε), καὶ τῇ ψευδωνύμῳ αὐτῶν κριτικῇ ἀνελεῖν καὶ μῦθον ἀποδείξαι ἐτόλμησαν, αὐτὴν τε τὴν τῶν Ὁ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς Μετάφρασιν ἀσυνέτων καὶ ἀμαθῶν ἔργων συκοφαντῆσαι, καὶ παντοίων ἀτοπημάτων καὶ σφαλμάτων γέμουσαν, καὶ τούτοις τῶν ὁρθοδόξων πιστῶν τὰς διανοίας σαλευῖσαι ᾤκησαν οἱ τάλαινες. Ἀλλ' οὐκ ἐπιλείψουσι στρατιῶται τῷ Θεῷ. Ἰδοὺ γὰρ ἀνέστησεν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἄνδρα παιδιόθεν τῇ ἱερᾷ παιδείᾳ ἐντεθραμμένον, καὶ τῇ θύραθεν δὴ ταύτῃ πεπλουτισμένον, ἄριστά τε ἐξησκημένον, καὶ οἶον βίβλον κεφαλίδα ψωμίσας αὐτὴν, καθάπερ Ἰεζεκιὴλ τὸν Προφήτην ἐκείνον, τοὺς τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης λόγους, ζῆλον τῇ αὐτῆς καρδίᾳ θεῖον ὄντως ἐνθείς, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς πεπλανημένους, εἰπὼν, «πορεύθητι, καὶ ἀλήσον αὐτοῖς· μὴ φοβηθῇς τοὺς λόγους αὐτῶν, μηδὲ ἀναστῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν». Εἴτε κράτος περιβέβληνται μέγα, εἴτε καὶ λόγοις αὐχῶσι, νοδὸς ἀνθρωπίνου εὐρήμασι μέγα γὰρ τῆς ἀληθείας τὸ κράτος, καὶ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος τὸ ρῆμα τοῦ Θεοῦ. Τοιαύτην ἡμεῖς, ἀγαπητέ, τὴν αὐτῆς αἰδέσιμον σοφολογιότητα δοθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πονηραῖς ταύταις, οὐθ' ὑπ' εὐνοίας ἀγόμενοι, καίτοι εὐνοοῦντες, εἰ καὶ τις ἄλλος, οὔτε πρὸς λόγους ἐγκωμίων ὁρῶμενοι, καίπερ καὶ τούτοις ἀποδιδόναί χρεὶ πρὸς τοὺς τοιοῦτους ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστάς, οἷα ἡ ἀξιόγαστος αὐτῆς κορυφή. Αἰῶνα μὲν γὰρ φώτων, καὶ προόδου σοφίας τὸν τρέχοντα ἤδη αἰῶνα ἀποκαλοῦσιν οἱ περὶ τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου τὴν καταργουμένην ἐπιτοημένοι. Ἡμεῖς δέ, εἰ καὶ λυπηρόν, καὶ λίαν δυσάρεστον, τοῦναντίον αἰῶνα πολλῆς διαφθορᾶς, καὶ ψυχρότητος περὶ τὴν θρησκείαν καλεῖν κινδυνεύομεν καὶ Ἰλεων γενέσθαι τῇ ὁρθοδοξίᾳ τὸν Κύριον παρακαλοῦμεν· διότι ἀληθῶς πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας τῆς πλάνης μεθοδείας ἄνωθεν ὁ τῆς ἀληθείας πολέμιος ἐκίνησε, καὶ κινεῖ καθ' ἐκάστην κατὰ μέσον γε τῶν ἱερῶν

γραφῶν, τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ, τῶν πηγῶν τῆς σωτηρίας, ἐπὶ μᾶλλον φρονάττει καὶ διὰ πάντων τῶν αἰώνων πόλεμον πνέει ἀκήρυκτον, ὅπως, εἰ καὶ μὴ πάντας, τοὺς γοῦν ἀπλουστέρους ὑποσκελίσαι. Διὰ τοι τοῦτο καὶ καλλίστην καὶ ὠφελιμωτάτην, καὶ εὐκαιρον κρίνομεν τὴν ἣν ἐξελέξατο ὑπόθεσιν. Ἡ μὲν γὰρ καθολικὴ καὶ ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, μητρικῶς προνοοῦσα, ἀπεκήρυξε, καὶ ἐξήλασε πρὸ ἐτῶν τινων παντὸς τοῦ τῶν ὁρθοδόξων πληρώματος πᾶσαν ἄλλην χυδαίαν ἐκ τοῦ νῦν ἐβραϊκοῦ γενομένην μετάφρασιν, καὶ ἐθέσπισε τοῖς εὐσεβέσιν ἅπασιν εἰς ἅπαντας τοὺς αἰῶνας μόνην κυρίαν, μόνην γνησίαν, μόνην σεβαστὴν τὴν παρὰ τῶν Ἀγιοτάτων ἡμῶν πατέρων παραδοθεῖσαν ἣν καὶ οὔτοι παρὰ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων παρέλαβον, τὴν τῶν Ο' ἐρμηνείαν. Ἐδει δ' ὅμως ἔδει καὶ πραγματεῖαν τινὰ ἐπακολουθῆσαι τῇ τῆς ἐκκλησίας θεοπίσματι, ἐξελέγχουσιν καὶ ταῖς λογικαῖς καὶ ἀναντιρρήτους ἀποδείξει τὰς κατὰ τῶν Ο' ὑπὸ τῶν ἑτεροφρονούντων ἐκτοξευθείσας βλασφημίας, καὶ τούτων τὰς σοφιστείας, ναὶ μὴν καὶ ἀντιφάσεις προφανεῖς καταθεατρίσουσαν, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀλήθειαν στηρίζουσιν. Ἦγε δὴ καὶ τῷ ἐνθέῳ αὐτῆς ζήλῳ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἄνωθεν ἀποτεταμέντο, ἐξ οὗ καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον θεοφιλῶς ἀνεζώσατο. Δόξα τῷ προνοητῇ τῶν ἀπάντων (v. 107 σ. 115) καὶ κηδεμόνι Θεῷ, τῷ ταύτῃ τὸ δύνασθαι προπαρασκευάσαντι, καὶ τὸν ἐνόντα τῇ ἑαυτῆς καρδίᾳ ζῆλον διεγείραντι κατὰ τῶν σκανδαλιζόντων τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν. «Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλει, καὶ τὸ ἐνεργεῖν». Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ δεδοξαμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. «Πᾶσα γὰρ δόσις ἀγαθῇ, καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων». Ἀνδριζέσθω τοῖνυν, καὶ ἰσχυέτω ἐν κυρίῳ οὕτω λέγει καὶ πρὸς αὐτὴν ὁ Θεὸς διὰ τῶν Γραφῶν ὧν ὑπερασπίζει, ὥσπερ τότε καὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν, καὶ τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι ἐμάχοντο κατὰ τῶν τότε ἁλλοφύλων, οὕτω καὶ αὐτὴ κατὰ τῶν νῦν ἑτεροδοξούντων. Διότι, καθάπερ οἱ ἁλλόφυλοι ἐκώλυον τὴν τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ εἴσοδον εἰς τὴν ἐπίγειον Ἰερουσαλήμ, ὡσαύτως καὶ οὗτοι τὴν τοῦ νέου εἰς τὴν ἐπουράνιον· εἰς ἣν μετ' εἰλικρινοῦς καὶ ἀνυποκρίτου ζήλου τοὺς ὁρθοδόξους διΐθύνουσα ἡ περισπούδαστος ἡμῖν αἰδεσιμότης, καὶ συνεργὸς ἀληθὴς τῇ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πλάσματος προαιωνίῳ τοῦ παναγάθου Θεοῦ βουλῇ γιγνομένη, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος «Θεοῦ ἐσμὲν συνεργοί» ἀπειροπλασίους πάντως καὶ τὰς ἀμοιβὰς παρ' αὐτοῦ ἀπολήψεται, κατὰ τὰς ἀφευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὰς ἀπὸ μυχῶν καρδίας ἐνθέρμους ἡμετέρας εὐχὰς ἐπιδαψιλευόμενοι τῇ προσφιλεστάτῃ ἡμῖν αἰδεσίμῳ αὐτῆς Σοφολογιότητι, ἐξαιτούμεθα παρὰ τοῦ τῶν ἀγαθῶν τοῦ δοτῆρος Θεοῦ, ὅπως ἐπιβραβεύοιτο αὐτῇ, ζῶν μακραίωνα, ὑγίαν σταθερὰν καὶ ἀμετάπτωτον, καὶ ἐνίσχυσιν κατὰ τὸ συναμφοτέρον, ἵν' αὐτό τε, οὐπερ ἤρξατο θεοφιλοῦς καὶ κοινωφελοῦς Συντάγματος, ὅσον οὕτω εἰς πέρας ἀγάγῃ αἴσιον, ἄλλα τε τοιαῦτα τῷ θεῷ

αὐτῆς ζήλω κατὰλληλα, καὶ τῷ τῆς ὀρθοδοξίας στηριγμῷ συντείνοντα, εὐσεβῶς φιλοπονήσασα, προσαγύγη καὶ αὐθις τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ θυσίαν εὐάρεστον εἰς αἰνόν τε καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ, παρ' οὗ καὶ ἔτη αὐτῆς εἶεν ὡς πλείστα πανευκλεῆ καὶ σωτηριωδέστατα. αἰομδ' Ὁκτωβρ. κε'.

7/α. Τῷ οἰκονόμῳ Κων/τίῳ τῷ ἐξ οἰκονόμων.

Ἔγνωμεν ἐπομένως καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου κὺρ Μισαήλ καὶ ὅσα οἱ αὐτόθι οὐκ ὀρθῶς ἐν ἑαυτοῖς λογισάμενοι πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐμηχανήσαντο, ἔρμαιον εὐράμενοι τὴν π/χικὴν κηδεῖαν τοῦ μακαρίτου πρέσβεως, ἀλλ' ἅμα τῇ ἐνταῦθα ἐμφανίσει τῆς αὐτοῦ πανοσιολογιότητος γνωστῆς γενομένης τῆς ἐν τῷ φανερῷ αἰτίας τῆς ἀποστολῆς, οὐκ ἡστόχησαν οἱ ὀξυδερκεῖς συνιδεῖν τε καὶ ἀνακαλύψαι τὸν τε ὑποκεκρυμμένον σκοπὸν καὶ τὸ σχεδιασθὲν σόφισμα ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ σπουδῆς ἀνέλαβον ἀνταχθῆναι φρονίμως, πρὸς τὴν πανουργίαν, σοφῶς διαλύσαι σπεύσαντες τὸ μηχάνημα, καὶ ἀτελεσφόρητον τὸ στρατήγημα καταστήσαι διὸ καὶ πρὸ τινων ἡμερῶν προσηνέχθη μὲν ἐπισήμῳς ὁ Μεγαλόσταυρος μετὰ τοῦ διπλώματος πρὸς τὴν αὐτοῦ Παναγιώτητα παρὰ τε τοῦ ἐπιτετραμμένου καὶ τοῦ κὺρ Μισαήλ, ἄνευ ὅμως τοῦ γράμματος τοῦ προέδρου, ὅπερ ἠπρόακτησεν ὅλως. Εἶδομεν καὶ ἡμεῖς ἐσχάτως ἐλθόντα εἰς ἡμετέραν ἐπίσκεψιν τὸν κὺρ Μισαήλ ὅς καὶ τῆς ἡμῶν γνώμης ἀπόπειραν λαβεῖν προθέμενος περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου, ἀποχρώντως ἔγνω τὰ τοῦ ἡμετέρου φρονήματος, ἀκούσας παραστατικώτερον ὅσα τὸ ἱερὸν ἡμῶν καθῆκον ὑπηγόρευσεν· ὑποτίθεται δὲ ἤδη, ὅτι ἐξ ὧν κατὰ μέρος ἐνέτυχε λαβὼν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γνώσιν τῶν τῆς ἐκκλησίας φρονημάτων περὶ τοῦ ἀπαιτουμένου τακτικοῦ τρόπου εἰς τὴν περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ αὐτονόμου ἔναρξιν τῆς διαπραγματεύσεως, ἔγραψεν αὐτόθι εἰσηγησάμενος τὰ πρακτέα, ὡς αὐτὸς οἶδε διὸ καὶ παραμένει ἐνταῦθα, ἀπεκδεχόμενος τὰ δόξαντα. Εὐχῆς οὖν ἔργον, περισπούδαστε τὸ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ἀληθοῦς αὐτῶν συμφέροντος γενέσθαι, ὅπως ἄραντες ἐκ μέσου τὸ τῆς ὀλεθροῦ διχονοίας σκάνδαλον, ἀναλάβωσι τὰ τῆς ἀληθοῦς ὁμοφροσύνης καὶ σωτηριώδους ὁμονοίας δι' ὧν ἡ τοῦ Χ. ἐκκλησία χαρακτηρίζεται.

1850 Μαρτίου 28.

Στ. ἀρ. Β 46. U. 178β, 179β

Τῷ Οἰκον. Πατριάρχῃ Ἀνθίμῳ

α/8 Τῆς μὲν ἀπὸ Καΐρου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐσχάτως σταλείσης κοινῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐκεῖσε ὀρθοδόξων πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, τῆς δὲ τῇ παρ' αὐτῇ γενομένης ἐκκλησιαστικῆς ἀπαντήσεως. . . εὔρομεν αὐτὰ δικαίως καὶ προσφύτως ἐκτεθέντα.

Ὡς ὅλως συνάδοντα ταῖς τῶν ἱερῶν κανόνων διαγορεύσεσι, καὶ κατὰλληλα τῇ ἀπ' ἀρχῆς διηνεκῶς ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἐνδεικνυο-

μένη ἄξιοχρέω προνοίᾳ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν ἐν πάσαις ταῖς κατὰ καιρὸν ἐμπιπτούσαις διαφόροις αὐτῶν ἀνάγκαις, καὶ μάλιστα ταῖς πνευματικαῖς, ἐν αἷς καὶ μεῖζονα διὰ παντὸς ἐπεδείξατο τὴν συνδρομὴν, καὶ δραστηκώτερον τὴν συναντίληψιν, ἀναπληροῦσα φιλαδέλφως ἐξ ἑαυτῆς τὰς ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἐνδείας αὐτῶν, ὥς ἡ τῶν πραγμάτων φορὰ νὰ ἐπεκτείνῃ ἐς δεῦρο κατίσχυσεν· ὅθεν ἐγκρίνοντας καθ' ὁλοκληρίαν τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀπαντήσεως ὡς ἐνθεσμα καὶ κανονικά, καὶ ἅμα μὲν κηδεμονικῶς ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε ὀρθοδόξων προνοίας ἐνδεικτικά, ἅμα δὲ καὶ πάσης, ἐπιεικειᾶς καὶ χρησιότητος ἐμφαντικά.

2/2β.

Τῷ Οἴκ. Πατριάρχῃ Ἀνθίμῳ

α/9. Τὸ εἰρημένον ὑψηλὸν Μπουγιουρουλιτὶ ὡς μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς, ἐπιστασίας, καὶ περινοίας συντεταγμένον, καὶ πολλὴν ἐμφαῖνον τὴν ὑπὲρ τῶν θρησκευτικῶν καθεστώτων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων καὶ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων βασιλικὴν πρόνοιαν εἰς τὴν αὐτῶν ἀπαρασάλευτον διατήρησιν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων διαρρυθμίησιν ἐπὶ κοινῇ τοῦ ἡμετέρου γένους ὠφελείᾳ τε καὶ εὐκλείᾳ, ἔνθεν μὲν τὴν παρ' ἡμῶν ὀφειλομένην ὑπαγορεύει εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ βασιλεῖον κράτος, ἔνθεν δὲ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀναφερομένοις ἀπαιτεῖ ἀναγκαίαν καὶ ἀτενῇ σκέψιν· διὸ καὶ ὡς μὲν πρὸς τὰ εὐμενῆ αἰσθηήματα τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν ἀνακτος ἀπαραιτήτως ὀφείλει ἡ ἐκκλησία ἀπειρους καθομολογῆσαι τὰς χάριτας· καὶ ὡς δὲ πρὸς τὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχιερέων ἀντικείμενον, καὶ ὡς πρὸς τὴν περὶ τῶν ἐθνικῶν μας ὑποθέσεων δυνατὴν οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν οὐδόλως εὐλογον οὐδὲ συμφέρον νομίζομεν νὰ δείξῃ ἑαυτὴν ὑπεύθυνον ἤδη διὰ παντελοῦς σιωπῆς, εἴτε διὰ ὁποιασδήποτε συνομολογήσεως, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιολογουμένη εὐφήμως (213α) νὰ παραστήσῃ μετὰ τῆς ἀνηκούσης εὐσημοσύνης, ὅτι βασιζομένη ἀνέκαθεν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῆς ἀρχάς, καὶ τὰ βασιλικῶ ἐλέει ἐπιδαψιλευθέντα ἀρχῇθεν τῷ ἡμετέρῳ γένει προνόμια, οὐ διέλιπε τὰς μὲν ὅλας εἰς τὰ θρησκευτικὰ ἀναγομένας ὑποθέσεις ἀείποτε διενεργοῦσα ἐξειδικασμένως κατὰ τὸ δέον διὰ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχῶν καὶ τῆς συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν συμφῶνως τῇ τῶν ἱερῶν κανόνων περιλήψει, ἀφορῶσα πάντοτε εἰς τὴν καλὴν αὐτῶν διεξαγωγὴν. Τὰς δὲ ἄλλας διαφόρους ἐξωτερικάς, τὰς τε πρὸς τὸ ἡθικὸν ἀποτεινομένας καὶ τὰς περὶ τὰ ὑλικά καὶ τὰ χρηματικά περιοριζομένας, καὶ τὴν τούτων εὐάρεστον διεύθυνσίν τε καὶ οἰκονομίαν, ἀείποτε συμμεριζομένη μετὰ τῶν διακεκριμένων καὶ ἐπισήμων τοῦ ἔθνους ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν κοσμηκῶν, καὶ τούτους συμμετόχους συμπαραλαμβάνουσα διενήργει, καὶ διηνεκῶς συνδιενεργεῖ, καθὼς τοῦτο τρανότατα ἀποδείκνυται, τοιοῦτοτρόπως διατρέχον καὶ ἐξακολουθοῦν μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν διωρισμένων διαφορῶν κοσμηκῶν

ἐπιτροπῶν εἷς τε τὸ κοινὸν τοῦ πατριαρχείου, εἰς τὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὸ κιβώτιον τῶν ἐλεῶν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κοινὰ καταστήματα, διεπομένων καὶ διεξαγομένων τῶν ἡμετέρων ἐθνικῶν πραγμάτων ἐξ ἑκατέ-
ρων τῶν μερῶν τόσον ἐκ τῶν τοῦ ἀρχιερατικοῦ κλήρου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν προκριτωτέρων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν κοσμικῶν, παρ' ὧν ἐπίσης καταβάλλεται ἡ ἀνήκουσα ἐπιμέλεια καὶ φροντίς εἰς τὴν ἐπ' ὠφελείᾳ διακυβέρνησιν αὐτῶν ἀναλόγως τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς περιστάσεσι. Καί, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶπεῖν, τοῦτο ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον τὸ σύστημα καὶ ὁ τρόπος τῆς τῶν ἡμετέρων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων διοικήσεως συμφώνως ταῖς θρησκευτικαῖς ἡμῶν βάσεσι, καὶ τοῖς ἐπιδαψιλευθεῖσιν ἡμῖν ἀρχαίοις προνομίοις, καὶ τῇ φιланθρωπῶ καὶ εὐεργετικῇ πνεύματι τοῦ κηδεμονικωτάτου βασιλέως μας· ἀλλ' ἂν ποτε συμβαίνουνσι δυσαρέσκειαι τινες καὶ παράπονα παρὰ τῶν ἔξωθεν χριστιανῶν κατὰ τινων μητροπολιτῶν, ποτὲ μὲν ἐξ ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ποτὲ δ' ἐκ διαφορῶν περιστάσεων ἀναφυόμενα, ὁ κατὰ καιρὸν Πατριάρχης, καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν οὐδέποτε παύονται μετερχόμενοι διαφοροὺς ἀναλόγους τρόπους καὶ μέσα πρὸς κατάπausιν τῶν τοιούτων δυσαρεσκειῶν, συμβουλευόντες, ὀδηγοῦντες, ἀπειλοῦντες, καὶ τελευταῖον τιμωροῦντες πρὸς τε (213β) σωφρονισμὸν τῶν παρεκτροπομένων, καὶ πρὸς ἡσυχίαν τῶν παραπονουμένων, ἔτι δὲ καὶ πρὸς παράδειγμα τῶν λοιπῶν, καὶ προσπαθοῦντες παντὶ σθένει νὰ συμμορφῶνται μὲ τὴν φιάνθρωπον ἀνακτορικὴν ἐπιθυμίαν ὡς πρὸς τὴν κοινὴν τῶν πιστῶν ὑπηκόων του ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰσαυθις διατρανουμένων φιανθρώπων αἰσθημάτων τοῦ εὐεργετικωτάτου βασιλέως μας ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρεῖττω πρόοδον τῶν ἐθνικῶν μας πραγμάτων, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ ἤδη στηριζόμενοι οὐδόλως θέλομεν λείψει κατ' ἀπαραίτητον χρέος μας ἀπὸ τοῦ νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς φροντίδας καὶ προσπαθείας μας, καὶ ὅλοι ὁμοῦ μετὰ ζήλου εἰλικρινοῦς προσφερόμενοι, νὰ συσκεφθῶμεν κατὰ τὰς ὑψηλὰς σωτηριώδεις ὑπαγορεύσεις περὶ ἐξευρέσεως τῶν ἀναγκαιῶν καταλήλων καὶ δυνατῶν μέσων καὶ τρόπων πρὸς τὴν εὐρυθμίαν καὶ εὐταξίαν ὅλων τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ὥστε εἰς ὅσα μὲν δικαιωματικῶς ἀπαιτοῦσι τὴν ἰδιαίτεραν πνευματικὴν φροντίδα τοῦ Π/χου καὶ τῆς συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἡμῶν ἀρχὰς καὶ βάσεις, θέλουσιν ἰδίως καταβάλλει τὴν ἀγρυπνον φροντίδα καὶ προσοχὴν, ἀπασχολούμενοι παντοιοτρόπως εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῶν διεξαγωγὴν, ἐν οἷς τὸ πρῶτιστον καὶ οὐσιωδέστατον θεωρεῖται ἡ τῶν ἀρχιερέων ἐκλογή περὶ ἧς καὶ πολλῶ πλεόν ἐποφείλεται παρ' αὐτῶν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστασίας φροντίς καὶ ἐπιμέλεια συνφδὰ καὶ τῇ ἀγαθῇ καὶ φιανθρώπῳ βουλῇσε τοῦ εὐεργετικωτάτου ἡμῶν ἀνακτος, προαγομένων εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν δοκιμωτέρων καὶ ἱκανωτέρων ἐκ τῶν τοῦ κλήρου· εἰς ὅσα δὲ μόνον ἀποβλέπουσι

τὰ ἐξωτερικά καὶ τὰ λοιπὰ ὕλικά τε καὶ χρηματικά, πρὸς βελτίωσιν καὶ εὐχραιότεραν ἀποκατάστασιν τῶν λοιπῶν ἔθνικῶν ὑποθέσεων, καὶ κοινῶν τοῦ ἡμετέρου γένους καταστημάτων, συνερχόμενοι ὁμοῦ σύμπαντες ὃ, τε Πατριάρχης, καὶ ἡ σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν καὶ οἱ ἐπισημότεροι καὶ προκριτικώτεροι ἐκ τῶν κοσμικῶν τοῦ ἔθνους μας ὅσοι φρονήσει καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένοι, οἷχ ἦττον δὲ καὶ χρηστοθηεῖα τῶν ἄλλων προσέχοντες, θέλομεν θέσει ὑπ' ὅσιν τὰ ἐξ εὐεργετικῆς προνοίας τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως μας ἡμῖν ὑπαγορευόμενα, συσχεπτόμενοι μετὰ τῆς ἀνηκούσης ἐπιστασίας, καὶ καταγινόμενοι νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν κοινῶν συσκέψεων μας σωτήριον πόρισμα, ἐπαγγελόμενον τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν ὠφέλειαν τῶν καθ' ἡμᾶς, συμφώνως μὲ τὴν εὐεργετικὴν διακαῇ (214α) διάθεσιν καὶ θέλησιν τῶν διηγεῶν φιλοστόργων πατρικῶν φροντίδων τοῦ εὐσπλαγχνικωτάτου βασιλέως μας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τρανοτάτη αὐθις ἀποδευκνύεται καὶ ἡ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ βασιλικὴν σκιάν διατελούντων διαθεσίμων πατριαρχῶν ἐξειδιασμένη προμνήθεια ὑπὲρ τῆς τούτων εὐζωίας, καὶ ἀνέτου διαγωγῆς ἀναλόγως τῷ πατριαρχικῷ αὐτῶν χαρακτῆρι καὶ ἀξιώματι. Περὶ ταύτης τοίνυν καθὼς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων συνάπτοντες εἰς ἓν τὸ συναγόμενον τῶν κοινῶν συσκέψεων μας, συνάδον τῇ θρησκείᾳ, τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ τῇ εὐταξίᾳ, θέλομεν ἀναφέρει δι' ἀρχονχαλίου μας πρὸς τὸ κραταιὸν Δεβλέτι, κατὰ τὸν ὑψηλὸν ὅρισμόν.

Ταῦτα κ.λ.π.

1847 Μαρτ. 4.

Σ β

Cod. Vat. gr. 2459.

φ. 126.

Πρακτικά

*τῆς διορισθείσης Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως
τῇ 22 Ἀπριλίου 1866*

*Πρὸς ἐξέτασιν τῆς μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου
καὶ τῶν Βουλγάρων ὑφισταμένης διαφορᾶς.*

Συνεδρίασις Α' τῇ 26 Ἀπριλίου 1866.

Προεδρεύοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου ἁγίου Κυζίκου Κυρίου Νικοδήμου

Παρόντων καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτοί τοῦ Πανιερωτάτου ἁγίου Φιλιππουπόλεως Κ. Παναρέτου, τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχι-

μανδρίτου Κ. Ε. Κλεουβούλου καὶ τῶν Κ.Κ. Ἰ. Μουσούρου, Α. Καραθεοδωρῇ καὶ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐξελέχθησαν Πρόεδρος μὲν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Σεβ. ἅγιος Κυζίκου, γραμματεὺς δὲ ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης.

Ἐνεκρίθη ἵνα ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς διαιρεθῇ εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ μὲν Α' θέλει περιέχειν Ἱστορικὴν Εἰσαγωγὴν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ πρὸς τὴν Ὑ. Πύλιν δοθέντος ἐγγράφου ἐκ μέρους τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συγκροτηθείσης κατὰ τὸ 1864 Γενικῆς Συνελεύσεως μέχρι τῶν τελευταίων προτάσεων τῶν Βουλγάρων ¹⁾, τὸ δὲ Β' τὴν κρίσιν τούτων τῶν βουλγαρικῶν προτάσεων, τὸ δὲ Γ' πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς λύσιν τῆς εἰρημένης διαφορᾶς. Ἀκολουθῶς ἀνετέθη ἡ ἐν σχεδίῳ σύνταξις τοῦ Α' μέρους εἰς τοὺς ΚΚ. Α. Καραθεοδωρῇ καὶ Σ. Ἀριστάρχην. Ἀπεφασίσθη ἵνα τηρῇται ἐχεμύθεια παρὰ τῶν Μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὥρισθη ὡς ἡμέρα τῆς προσεχοῦς Συνεδριάσεως ἡ γ' Μαΐου ὥρα 3 τουρκ. καὶ διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

† Ὁ Κυζίκου *Νικόδημος*

† Ὁ Φιλιππουπόλεως *Πανάρετος*

ἀρχιμ. *Ε. Κλεόβουλος.*

Ἰ Μουσούρος

Α Καραθεοδωρῆς

Σ. Ἀριστάρχης

φ. 126β.

Συνεδρίασις Β' τῆς 4 Μαΐου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ δεκτῶν γενομένων τῶν Πρακτικῶν τῆς Α' Συνεδριάσεως, ἀνεγνώσθη ὁ ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου Ἐλεγχος ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ρωσσίας τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπιστολῆς τοῦ ἡγεμόνος Κούζα ²⁾. Ἀκολουθῶς ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμαν-

¹⁾ Ἱστορικὴν ἔκθεσιν πρὸς διαφώτισιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος συνέταξε καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἡ διορισθεῖσα τῇ 21 Φεβρουαρίου 1864 ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Μ. Γεδεῶν ἐν «Ἐγγράφοις πατριαρχικοῖς καὶ συνοδικοῖς περὶ τοῦ βουλγ. ζητήματος» σ. 3-72. Αὐτόθι (σ. 114-228) δημοσιεύεται καὶ τὸ ἰδιωτικὸν σχέδιον Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς εἰδικoῖς προλεγομένοις.

²⁾ Πρόκειται περὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς διοικούσης συνόδου τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Σωφρονίου Γ' συνοδικῇ διαγνώμῃ πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας σταλεῖσαν ἐπιστολὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ κατήγγελλε τὰς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα εἰς τὰς δύο Ἑγεμονίας τῆς Δακίας εἰσαχθείσας ἀντικανονικὰς καινοτομίας. Ὁ ἔλεγχος τῆς Ρωσ. Ἐκκλησίας συνίστατο σὺν ἄλλοις καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ σύστασις διοικητικῆς συνόδου ἐν Ρουμανίᾳ γινομένη ἄνευ διαγνώσεως καὶ ἐγκρίσεως «τοῦ Πατριάρχου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ συνιστώσα τὴν νέαν σύνοδον ἐκκλησία» εἶναι ἀντικανονικὴ. Ὡς ἀντικανονικὴν καὶ ἀντεναργελικὴν ἐξαρχατήριζεν ἡ Ρωσ. Σύνοδος καὶ τὴν διάταξιν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μητροπολίτης προεδρεύει τῆς συνόδου «ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑγεμόνος τῆς Ρουμανίας». Ἐπαμ. Κυριακίδου, ἐνθ. ἀνωτ. Β' σ. 466. Τὰ πρακτικὰ τῆς Γ' καὶ τῆς Α' συνεδρίας ἀναφέρουν περὶ τῆς πρῶ-

δρίτου Κ. Ε. Κλεοβούλου τὸ προοίμιον τῆς ἐπὶ τῶν τελευταίων βουλγαρικῶν προτάσεων κρίσεως αὐτοῦ. Ἐν τῷ προοίμῳ τούτῳ ἐκφέρεται ἡ γνώμη ὅτι ἔδει δι' αὐτοπροσώπων κληρικῶν νὰ διαβιβασθῶσιν ἀμέσως τὰ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν παράπονα τυχόν τῶν Βουλγάρων. Συζητήσεως δὲ γενομένης ἐπὶ τοῦ τίτλου τῶν τελευταίων προτάσεων, ἐνεκρίθη ἵνα θεωρηθῶσιν ὡς βουλγαρικὰ αἰτήματα, διότι ὡς τοιαῦτα διαβιβάζονται ὑπὸ τοῦ Ὑψ. Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ διότι ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἱ. Συνόδου δὲν φαίνεται νὰ ἐδόθη εἰς οὐδέναν ἐντολὴ νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τινος περὶ βουλγαρικῶν αἰτημάτων. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐρεύνης γενομένης περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων, ὃν λαμβάνουσιν οἱ ὑπογράψαντες τὰς τελευταίας προτάσεις, ἀπεδείχθη ὅτι, ἀπέναντι τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δὲν φέρουσι τοιοῦτον χαρακτῆρα ἀντιπροσώπων. Καὶ τὰ μὲν πέντε μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξέθησαν διαφόρους τούτου λόγους. Ὁ δὲ Πανιερώτατος ἅγιος Φίλιππουπόλεως οὐδέναν ἄλλον τούτου λόγον παραδέχεται ἢ ὅτι δὲν παρουσίασαν τὰ πληρεξουσία των εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ ὡς ἀνωτέρω).

φ. 128.

Συνεδρίασις Ε' τῆς 17 Μαΐου 1866.

Ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Γ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Δ' ὁ ἅγιος Φίλιππουπόλεως ἀναγινώσκει τὰς ὑπὲρ τῆς Α' βουλγαρικῆς προτάσεως παρατηρήσεις αὐτοῦ, ἐν αἷς διατείνεται, ὅτι ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς ἐκλέγουσι τοὺς ἐπισκόπους συνωδὰ ταῖς Ἀποστολικαῖς διατάξεσι (βιβλ. η', κεφ. δ'), τῇ 1στ'. Πράξει τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ταῖς Νεαραῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (123, 137) κλπ. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ε. Κλεόβουλος καὶ ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ ἐπιφυλάττονται νὰ διμυλήσωσι περὶ τοῦ ἂν ὁ λαὸς ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐπισκόπων, ὅταν ἐξετασθῇ ἡ γ' βουλγαρικὴ πρότασις 3). Ἀκολουθῶς προτάσει τοῦ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ τίθεται εἰς ψηφοφορίαν τὸ ζήτημα ἂν δύναται ναὶ ἢ οὐ νὰ διαιρεθῇ τὸ σχέδιον τῆς Μ. Ἐπιτροπῆς εἰς Α' Μέρος, τὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου, καὶ εἰς Β' Μέρος, τὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐκλογέων

τῆς ἐκ τῶν ἑξ προτάσεων τῶν Βουλγάρων. Ἡ πρώτη πρότασις περιεῖχε δύο σημεῖα α') τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ τῆς πρὸς ἐκλογὴν Πατριάρχου συνερχομένης συνελεύσεως καὶ β') τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην συνόδου. Γίνεται συζήτησις μεταξὺ τοῦ Φίλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τοῦ ἀρχ. Εὐσταθίου Κλεοβούλου περὶ τοῦ ἂν ἔχωσιν ἢ μὴ οἱ λαϊκοὶ δικαίωμα ψήφου εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου. Περὶ τῶν προτάσεων τῶν Βουλγάρων βλέπε τὴν σημείωσιν τῆς σελίδος 77 τοῦ π. τόμου. Ἡ τρίτη συνεδρία συνεκροτήθη τῇ 10 Μαΐου ἡ δὲ τετάρτη τῇ 14.

3). Ἡ πρότασις αὕτη εἶχεν οὕτω· « ἡ ἐγκατάστασις ἀρχιερέως θέλει γίνεσθαι κατὰ συνέπειαν ἐκλογῆς γινομένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ». Βλέπε σ. 77 π. τόμου-

τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἐπιτροπὴ διὰ πλειονοψηφίας πέντε ψήφων κατὰ μιᾶς τῆς τοῦ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ ἀποφαίνεται οὕ. Μετὰ ταῦτα τίθεται εἰς ψηφοφορίαν τὸ ὅλον σχέδιον τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου, καὶ ἀπορρίπτεται ὑπὸ μὲν τοῦ Σεβ. ἁγίου Κυρίκου, τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεοβούλου καὶ τοῦ Γ. Ἀριστάρχου διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ ὡς μὴ ἐγκρίναντος (φ. 128β) τὸ Β' Μέρος τοῦ σχεδίου τούτου ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Ι. Μουσούρου ὡς θεωροῦντος πλημμελῆ καὶ τὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς σχέδιον καὶ τὸν περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου Κανονισμόν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ὁ δὲ Παν. ἅγιος Φιλιππουπόλεως παραδέχεται ἕξ ὁλοκλήρου τὸν περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου Κανονισμόν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐγκρίνεται ἵνα ἐν τῇ Ἐκθέσει ἐκτεθῶσιν οἱ λόγοι δι' οὓς ἀπορρίπτεται τὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου σχέδιον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναγινώσκεται καὶ διορθωθὲν γίνεται παραδεκτὸν παρὰ πάντων πλὴν τοῦ Παν. ἁγίου Φιλιππουπόλεως, εἰπόντος ὅτι δὲν συμβάλλει τοῦτο πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, τὸ σχέδιον Ἱστορικῆς Εἰσαγωγῆς, ὅπερ κατ' ἐντολὴν τῆς παρούσης Ἐπιτροπῆς συνέταξαν οἱ Κ. Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Ἀριστάρχης.

(Ὑπογραφαί).

Συνεδρίασις Στ τῆς 23 Μαΐου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Δ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Ε' ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας (φ. 129) ἵνα τὸ κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίασιν ἀναγνωσθὲν καὶ διορθωθὲν Α' Μέρος τῆς Ἐκθέσεως ἐναθεωρηθῇ ἐκ νέου ἐν τῇ τελειωτικῇ αὐτοῦ συντάξει. Εἶτα δὲ ὁ Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεόβουλος ἀναγινώσκει τὰς ἐπὶ τῆς β' βουλγαρικῆς προτάσεως, τῆς ἀφορώσης τὸν σχηματισμὸν τῆς Ἱ. Συνόδου, κρίσεις αὐτοῦ, καθ' ἃς οἱ ἐν ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις παρευρισκόμενοι ἀρχιερεῖς οὐδέποτε ὡς ἀντιπρόσωποι ἔθνων παρίσταντο, ὅτι φυλὴ καὶ πλῆθος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φέρουσιν ἀνταγωνισμόν καὶ ταραχάς ⁴⁾, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κοσμικοῖς δικαστηρίοις δὲν ἀπαιτεῖται οἱ δικασταὶ νὰ ᾧσι τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ γλώσσης πάντων τῶν διαδίκων, ὅτι ἄδικον νὰ διανεμηθῶσι τὴν διοίκησιν τῆς Μ. Ἐκκλησίας δύο μόνον φυλαὶ ἢ βουλγαρικὴ καὶ ἢ γραικική, ἀποκλειομένων τῶν λοιπῶν.

Ἀκολούθως ἐξετάζων τὸν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν σχηματισμὸν τῆς Ἱ. Συνόδου παρατηρεῖ, ὅτι συνεκροτοῦντο κατ' ἀρχὰς δις τοῦ ἔτους τοπικαὶ σύνοδοι, ὅτι, κατὰ Βαλσαμῶνα συνήρχοντο ἐτησίως περὶ τὸν Πατριάρχην οἱ Μητροπολῖται, ὅτι ἀναφέρονται ἐν τῇ Δ'. Πράξει τῆς Δ' Οἰκ.

4). Τὰ περὶ φυλετισμοῦ ἀνεπτύχθησαν πλατύτερον ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1872 ἀπὸ μέρους τῆς τότε μεγάλης συνόδου συσταθείσης ἐπιτροπῆς. Μ. Γεδεών, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 392-426.

Συνόδου ἐνδημουῦντες ἐν ΚΠ. ἐπίσκοποι, ὧν ὅμως ὁ ἀριθμὸς ἦν ἀόριστος. Μεταβαίνων δ' ἐπομένως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν δύο βουλγαρικῶν σχεδίων παρατηρεῖ, ὅτι τὸ μὲν Α' ἀποκλείει τῆς 'Ι. Συνόδου 28 ἀρχιερεῖς, ὡς ἔχοντας ὀλιγάριθμα ποιμένα, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος δὲν παρέχει ἐκκλησιαστικά δικαιώματα, ὅτι διακρινομένων εἰς δύο στρατόπεδα τῶν λοιπῶν ἐξήκοντα ἀρχιερέων θέλει βαθμηδὸν ἐδραιωθῇ ἡ ἐτέρα ἰδέα τοῦ φυλετισμοῦ, ἐπίσης δλεθρία· κατὰ δὲ τὸ Β' σχέδιον ἡ ἐκλογὴ θέλει ἀναδείξει διαρκεστέραν σύνοδον, ἐν ᾧ μόνον ἡ ἀρχαιότης (φ. 129 β.) τῆς ἔδρας καὶ ἡ ἱκανότης τῶν μελῶν ἔδει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κτλ. Ὁ δὲ Παν. ἅγιος Φιλιππουπόλεως λέγει, ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνεκροτήθη κατ' ἔθνη, ὅτι πράγματι ὑπάρχουσιν ἔθνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἣτις ἔχει πρὸς αὐτὰ διάφορα καθήκοντα, π. χ. τὰ ἐκκλησιαστικά βιβλία δέον νὰ δημοσιεύωνται εἰς διαφόρους γλώσσας, οἱ ἐπίσκοποι νὰ ᾧσι κατὰ τὰς ἐπαρχίας, Βούλγαροι, Γραικοὶ καὶ Βλάχοι, ἡ 'Ι. Σύνοδος νὰ συγκροτῇται ἐπίσης ἐκ τῶν αὐτῶν φυλῶν, ὅπως ἐγένετο ἤδη παραδεκτὸν εἰς τὰς 15 Παραχωρήσεις, ὅτι καθὼς ἐν Βλαχίᾳ, ἐν Ὁδησῶ κλπ. εὐρίσκονται Γραικαὶ ἐκκλησίαι, οὕτως ὑπάρχει καὶ βοιλγαρικὴ ἐθνικότης. Ἀκολουθῶς ἐξετάζουσα ἡ Παν. τῆς τὸ συμφέρον τῶν Βουλγάρων λέγει, ὅτι ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος ὡς ἀγαπῶν τὸ ἔθνος του θέλει μεριμνᾷ μᾶλλον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅταν τὸ ἡμῖς τῶν μελῶν τῆς 'Ι. Συνόδου σχηματίζεται ἐκ Βουλγάρων τότε προκειμένου λόγου περὶ βουλγαρικῶν συμφερόντων θέλει ὑπάρχειν ἀσφάλεια ἀπονομῆς δικαιοσύνης πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ὅτι ἀπὸ Σαμουήλ καὶ ἐντεῦθεν ἐβλάβησαν καιρίως οἱ Βούλγαροι ἔνεκα τοῦ ἀποκλειτικῶς γραικικοῦ σχηματισμοῦ τῆς 'Ι. Συνόδου, ὅτι ἡ ἐν Χάλκη Θεολ. Σχολὴ τελειοποιεῖ ἀρχιερεῖς διὰ γραικικὰς μόνον ἐπαρχίας, ὅτι ἔνεκα τῆς ἐκ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀπουσίας βουλγάρων ἀντιπροσώπων συνετάχθησαν οἱ Κανονισμοὶ τόσον ἐπιβλαβεῖς διὰ τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος, ὅτι μορφωμένος κλῆρος βουλγαρικὸς δὲν ὑπάρχει διὰ τὴν δλιγωρίαν τῶν Γραικῶν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ Κ. Ι. Μουσοῦρος ἐννοεῖ, λέγει, τὴν ἀξίωσιν τῶν Βουλγάρων τοῦ νὰ ἐκλέγωσιν ἐπιτοπίως τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἀλλ' ὅχι καὶ τοῦ νὰ διαιρέσωσιν κατ' ἔθνη τὴν 'Ι. Σύνοδον, ἣτις περιορίζεται εἰς μόνον τὸ πνευματικόν, ἀφορῶν πάντα τὰ ἔθνη.

(Ὑπογραφαί).

φ. 130 Συνεδρίασις Ζ' τῆς 31 Μαΐου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ε' Συνεδριάσεως, ὁ Ἀρχ. Κ. Ε. Κλεόβουλος ἀπαντῶν εἰς τὸν Παν. ἅγιον Φιλιππουπόλεως λέγει ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Παν. του ἀφορῶσι τὴν γλῶσσαν μᾶλλον τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχιερέων ἢ τὴν ἐθνικότητα, ὅτι οὐδέποτε τὰ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ θυσιάζωνται χάριν ἐθνικῶν ἀξιώσεων, ὅτι κύριον μέλημα τῆς Θεολ. Σχολῆς ἐστὶν ἡ μόρφωσις κλήρου ὁρθο-

δόξου, κτλ.— Ὁ δὲ Παν. ἅγιος Φιλιππουπόλεως λέγει, ὅτι ἡ ἐθνικότης τῶν ἀρχιερέων ἀπαιτεῖται οὐχὶ διὰ τὰ δογματικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ ἀλλὰ διὰ τὰ ὕλικά καὶ τὰ διανοητικὰ καὶ τῶν Βουλγάρων, ὅτι ὅπως οἱ Γραικοὶ ἔχουσι τὸ Πατριαρχεῖον, οὕτω καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἔχωσι κέντρον τι, ὅτι ὁ ἔχων ὑπόθεσιν τινα βούλγαρος δέον νὰ δύναται ἐν τῇ ἐθνικῇ του γλώσσῃ νὰ συνεννοῇται ἀμέσως μετὰ τῆς Ἱ. Συνόδου κτλ. Ὁ Κ. Ι. Μουσούρος λέγει, ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος δὲν εἶναι κυρίως κριτήριον, ἀλλὰ δύναται, χρείας τυχούσης, νὰ κηρυχθῇ τοιοῦτον.— Ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης λέγει ὅτι ὁ τριπλοῦς τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου, ἥτοι ὁ πρὸ τοῦ Πατριαρχον Σαμουήλ, ὁ ἀπὸ τούτου καὶ ὁ κατὰ τοὺς Κανονισμοὺς δὲν παρέβλεπεν οὐδαμῶς τὰ ἀληθῆ τῶν Βουλγάρων συμφέροντα, ἅτινα ἐτύγχανον πάντοτε τῆς αὐτῆς προστασίας ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος ὑπερασπίζεται ἀείποτε τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιланθρωπικὰ καταστήματα, εἴτε βουλγαρικὰ εἴτε μὴ, ὅτι ὅσῳ προάγεται ἡ Θεολ. Σχολὴ τόσῳ τελειοποιεῖται ἐν αὐτῇ καὶ ἡ σπουδὴ τῆς τε σλαβωνικῆς καὶ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσῃς, ὅτι τὰ τῶν χριστιανῶν παράπονα ἐξετάζονται μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ, (φ. 130β) ἀδιακρίτως ἐθνικότητος τῶν διαδίκων, ὅτι οὗτοι δύνανται ν' ἀναφέρωνται πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον εἴτε ἐγγράφως εἰς τὴν γλώσσάν των, εἴτε δι' ἐπιτρόπων τῆς ἐμπιστοσύνης των.

(Ὑπογραφαί.)

Συνεδρίασις Η' τῆς 7 Ἰουνίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς στ' καὶ ζ' Συνεδριάσεως, ὁ Π. ἅγιος Φιλιππουπόλεως, πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος σκέπτεται καὶ περὶ καθαρῶς ὕλικῶν ἀναφέρει τὸ τελευταῖον σχέδιον τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοῦ τῶν ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων καὶ εἰσπράξεως αὐτῶν διὰ τῆς Τ. Κυβερνήσεως. Ἐπειδὴ ὁμως ἐρρέθη ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἔτυχε τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ δὲν ἐφηρομόσθη, ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ μεταβαίνων εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν δύο βουλγαρικῶν σχεδίων περὶ σχηματισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου λέγει ὅτι παραδέχεται τὰ ἕτερα, καθ' ἃ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Οἴκ. Θρόνου θέλουσι διαιρεθῇ εἰς δύο στήλας, ὧν ὁμως ἡ ἑτέρα στήλη δέον νὰ περιλαμβάνη, κατὰ τὸν Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ, οὐχὶ μόνον 30 : ἀρχιερεῖς, ὡς ἐν τῷ βουλγαρικῷ σχεδίῳ, ἀλλὰ τοὺς μένοντας 58 ἀρχιερεῖς τοὺς μὴ ρητῶς ἀναφερομένους ἐν ταῖς τελευταίαις βουλγαρικαῖς προτάσεσιν· διότι ὁ κύριος σκοπὸς τῶν Βουλγάρων ἐστὶ νὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἑξὶ μέλη ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν σημειουμένων 30 ἐπαρχιῶν, (φ. 131) ἀδιάφορον δὲ μένει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἂν ἐκ 30 ἢ ἐκ 58 ἐπαρχιῶν θέλουσι λάβει οἱ Γραικοὶ τὰ λοιπὰ 6 μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου. Φρονεῖ δὲ ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο οὕτως ἐννοούμενον δὲν παραβλάπτει τὰ κανονικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Κ. Ἰ. Μουσσοῦρος φρονεῖ ἀπ' ἐναντίας, ὅτι τὸ καθαυτὸ πνεῦμα τοῦ βουλγαρικοῦ σχεδίου ἐστὶ νὰ διαιρεθῇ ἡ Ἐκκλησία εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα. Ὁ δὲ Γ. Ἀριστάρχης δὲν ἐγκρίνει τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς Ἰ. Συνόδου βουλγαρικὸν σχέδιον, διότι ἐξαιρεῖ ἀναιτίως 28 ἀρχιερεῖς, συγχωνεύει αὐθαιρέτως ἀπάσας τὰς τῆς ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς ἐθνικότητας εἰς μόνον δύο, εἰς βουλγαρικὴν καὶ εἰς γραικικὴν κτλ. Ὁ Π. Ἀρχιμαν. Κ. Ε. Κλεόβουλος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τῷ προηγουμένῳ σχεδίῳ ἀντιτιποιοῦνται οἱ ἐν ΚΠ. Βούλγαροι τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐκλέγωσιν ἐπὶ 3 περιόδους ὡς μέλη τῆς Ἰ. Συνόδου οὓς ἂν βούλονται ἐκ τῶν 30 ἀρχιερέων.

Ὁ Σεβ. ἅγιος Κυζίκου ὑπολογίζει, ὅτι οἱ ἐν τῇ βουλγ. στήλῃ 30 ἀρχιερεῖς θέλουσι παρεδρεύει ἐν τῇ Ἰ. Συνόδῳ διπλασίως συνεχέστερον ἢ οἱ ἐν τῇ ἐτέρᾳ στήλῃ 58 : κατὰ τὸν Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ.

(Ὑπογραφαί).

φ. 131β.

Συνεδρίασις Θ' τῆς 14 Ἰουνίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς στ' καὶ τῆς ζ' Συνεδριάσεως, καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Η' ὁ Κ. Ε. Κλεόβουλος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ προβαλλομένη τροποποίησις τῆς β' βουλγαρικῆς προτάσεως θεωρητέα ὡς νέα πρότασις καὶ ἐπομένως ἐξεταστέα εἰς τὸ Τ' Μέρος τῆς Ἐκθέσεως. Ἐφ' ᾧ καὶ γενομένης ψηφοφορίας ἀπορρίπτονται, ὅπως ἔχουσιν, ἐκίτερα τὰ περὶ σχηματισμοῦ τῆς Ἰ. Συνόδου βουλγαρικὰ σχέδια παρ' ἀπάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς πλὴν τοῦ Παν. ἁγίου Φιλίππουπόλεως παραδεχομένου αὐτά.

(Ὑπογραφαί).

Συνεδρίασις Ι' τῆς 8 Ἰουλίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Η' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Θ', ἀναγινώσκεται τὸ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων βουλγαρικὸν σχέδιον. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ ἀναφερομένη ἀπόφασις τῆς Ἰ. Συνόδου θεωρεῖται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς μηδὲνα ἐπίσημον χαρακτηρὰ φέρουσα, καθόσον ἡ τε Ἰ. Σύνοδος καὶ ἡ Α. Θ. Π. ὑποβάλλουσαι τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τῆς Γενικῆς (φ. 132) Συνελεύσεως πρὸς γενικωτέραν σύσκεψιν οὐδὲν περὶ τοιαύτης προγενεστέρας ἀποφάσεως ἀνέφερον. Εἶτα δὲ ὁ Πανοσ. Ἀρχιμαν. Κ. Ε. Κλεόβουλος ὑποδείξας παρατυπίαν τινὰς τῆς βουλγαρικῆς προτάσεως ἐπεφυλάχθη ν' ἀναπτύξῃ αὐτὰς προσεχῶς, ἀρκεσθεῖς τό γε νῦν ἔχον ν' ἀναγνώσῃ σειρὰν κανόνων συνοδικῶν, καθ' οὓς ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ χειροτονίᾳ ἀρχιερέων ἡ μὲν ψῆφος καὶ κρίσις ἀνήκει εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ἡ δ' ἐπιδοκιμασία καὶ ἀποδοκιμασία εἰς τὸν λαόν. Ὁ Πανιερ. ἅγ. Φιλίππουπόλεως λέγει, ὅτι οἱ ἱεροὶ

οὔτοι κανόνες ἀνάγονται εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς συνόδους. Ἐπειδὴ δὲ αὐται ἐξέλιπον, μετεβιβάσθη ἤδη τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς εἰς τὸν ἐπιτόπιον κληρὸν ἅμα καὶ λαόν. Οὐδαμῶς, ἀντιτάσσει ὁ Πανος. Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεόβουλος, ἀλλ' εἰς τὴν ἐνδημοῦσαν ἐν Κ. Π. Σύνοδον, ἣτις διεδέξατο τὰς ἐπαρχιακὰς. Ὁ δὲ Πανιερ. ἁγ. Φιλίππουπόλεως λέγει, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἱερῶν κανόνων δίδει ζητῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὴν ἐν Κ. Π. Σύνοδον. Πρὸς τοῦτο δὲ μὴ συναινῶν ὁ Πανος. Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεόβουλος παραπέμπει εἰς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, ἥτοι τὸν 34 Ἀποστ. — 28ον τῆς Δ' Οἴκουμ. Συνόδου — 9ον καὶ 16ον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ 6ον τῆς ἐν Σαρδικῇ (Βαλσαμώνος Ἑρμηνεία). Ἀκολουθῶς ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολούθησις τῆς συζητήσεως καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις. Πρὶν ὑπογραφῇ τὸ παρὸν πρακτικόν, ἀντικατέστη ἡ φράσις τὸ βουλγαρικὸν σχέδιον διὰ τῆς φράσεως ἡ βουλγαρικὴ πρότασις. (Ὑπογραφαί.)

φ. 132β.

Συνεδρίασις ΙΑ' τῆς 12 Ἰουλίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Θ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Ι' ὁ Πανος. Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεόβουλος ἀναγινώσκει τὰς κρίσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γ' βουλγαρικῆς προτάσεως, ἣν εὐρίσκει πολὺπλοκον, ἀόριστον καὶ ἐσφαλμένην· πολὺπλοκον μὲν διότι ἐν ἐκάστη ἐκλογῇ καὶ ἀποκαταστάσει ἀρχιερέως θέλει συνταράττεσθαι ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία, ἀόριστον δέ, διότι καὶ ὁ περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκλογῆς κανονισμὸς καὶ αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ βουλγαρικῇ προτάσει ἐπιτροπαὶ δὲν ὀρίζονται ἀπὸ τοῦδε, ἐσφαλμένην δέ, διότι πράξις συνοδική, οἷα ἐν τῇ προκειμένη προτάσει μνημονεύεται, οὐδέποτε ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐδημοσιεύθη, καὶ διότι παραβιάζονται δι' αὐτῆς θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες. Ἀνάγκη δέ, λέγει ἡ Πανος. του, νὰ ἔχῃ ὁ ἐπίσκοπος τὰ ὑπὸ τῶν ἱ. κανόνων διαγεγραμμένα προσόντα, ἅπερ ἐν συνόλῳ εἰσί, νοημοσύνη, χρηστή διαγωγή καὶ λόγος· ἐν τῷ λόγῳ δὲ περιλαμβάνεται ἡ γνώσις τῆς τε ἑλληνικῆς γλώσσης τῶν Θ. Γραφῶν καὶ τῶν ἁγ. Πατέρων, καὶ τῆς τοῦ ποιμνίου γλώσσης· ἀλλὰ τὸ ἐξετάζειν τὴν ἐθνικότητα τοῦ ἐπισκόπου εἶναι ἐπίσης ἄσκοπον ὅπως καὶ τὸ ἀπαιτεῖν τοῦτο παρὰ τοῦ ἱατροῦ, τοῦ δικαστοῦ, κτλ. εἶναι δὲ καὶ ἐπιβλαβές, διότι ὁ κύκλος (σελ. 133) τῆς ἐκλογῆς περιορίζεται καὶ ἀποξενοῦται βαθμὴδὸν ἡ ἐπαρχία ἀπὸ τοῦ κέντρου, ἥτοι τῆς σωτηρίου ἐποπείας τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἐρευνῶσα ἀκολουθῶς ἡ Πανοσιότης του τὸν τύπον τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ, παρατηρεῖ, ὅτι δύο τινὰ ἀπητοῦντο, πρῶτον ἡ ἄνωθεν κλήσις τοῦ ἱερατεύσοντος, ἣτις καλεῖται καὶ δοκιμὴ διὰ πνεύματος καὶ ἐκδηλοῦται διὰ θεοσημίας ἢ θείας ἀποκαλύψεως ἢ διὰ τῆς ψήφου τῶν ἀποστόλων καὶ ἐπισκόπων τῇ

ἐπικλήσει τοῦ ἁγ. Πνεύματος, καὶ δεύτερον ἢ τοῦ λαοῦ μαρτυρία. Κυρία δὲ πρόθεσις τῶν περὶ ἐκλογῆς ἱ. Κανόνων ἦτο κατὰ τὴν Πανοσ. του, τὸ περιστέλλειν τὴν ὀχλαγωγίαν καὶ αὐθαίρετον ἐπέμβασιν τοῦ λαοῦ. Εἶτα δὲ ὁ Πανιερ. ἁγ. Φιλίππουπόλεως ἐρωτᾷ, μήπως ἄρα γε τὸ ἁγ. Πνεῦμα δὲν φωτίζει καὶ τοὺς λαϊκοὺς; Ἀναμφιβόλως, ἀπαντᾷ ὁ Σ. Ἀριστάρχης, ἅμα οὗτοι συνέρχονται ἐπὶ σκοπῷ θεαρέστῳ διότι, κατὰ τὸ ρηθὲν «Ὅπου δύω ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν». Ὁ δὲ Πανοσ. Ἀρχιμ. Κ. Ε. Κλεόβουλος λέγει, ὅτι πᾶς μὲν χριστιανὸς ἔχει πνεῦμα Θεοῦ πρὸς ἀτομικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν, τοῦ δ' ἐπισκόπου ἰδίον ἐστὶ καὶ τὸ μεταδιδόναι τοιαύτην χάριν καὶ πᾶν τὸ κατὰ θεῖαν ἐπίπνοιαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνεργούμενον. Ὁ δὲ Σεβ. ἁγ. Κυζίκου λέγει, ὅτι ἐκλέγων ὁ λαὸς ὀφείλει νὰ ἐξετάξῃ οὐ μόνον ἂν ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ χαίρῃ τὰ πιστὰ τῆς ἐπαρχίας, (φ. 133β) ἀλλὰ μᾶλλον ἂν ἦναι ἄξιος τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκει, ὡς διδάσκαλος τῆς ὀρθοδοξίας. Μετὰ ταῦτα ἀναβληθείσης τῆς συζητήσεως εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν, διαλύεται ἡ παροῦσα.

(Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις IB' τῆς 19 Ἰουλίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς I' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς IA' ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ λέγει, ὅτι ἡ Γ' βουλγαρικὴ προτάσις, ἐὰν μὴ τροποποιηθῇ, ἐστὶν ἀπαράδεκτος, ὥς ἀναφέρουσα συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀνύπαρκτον, ὥς ἀπαιτοῦσα ἀρμοδιότητα ἀόριστον ἐπιτροπῶν ἀγνώστων, καὶ ὥς παρενέιχουσα τρίτην τινὰ μικτὴν ἐθνικότητα, ὥσανεὶ μὴ ἤρκει ὁ μεταξὺ τῶν δύω ἤδη ἐθνικοτήτων ἀγών. Ὁ δὲ Πανιερ. ἁγιος Φιλίππουπόλεως ἐρμηνεύων τὴν τρίτην βουλγαρικὴν πρότασιν λέγει, ὅτι δὲν ἐξέλιπε πανταχόθεν ἡ ἀμέσως ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκλογὴ τοῦ ἀρχιερέως, π. χ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Χαλδαίαν, τὸν Τραπεζοῦντος, τὸν ἐπίσκοπον Τατασούλων, τὸν τοῦ Σταυροδρομίου κλπ. ἐκλέγουσιν ὁ κληρὸς ἅμα καὶ ὁ λαός. Ἡ δὲ καθ'αυτὴ ἐννοια τῆς Γ' βουλγαρικῆς προτάσεως ἐστὶ κατὰ τὴν Πανιερότητά του ἡ ἐξῆς. Προτείνεται ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τῶν ἐπισκόπων ὑποψήφιος (φ. 134) δι' ἀρχιερατείαν, ἐξελέγχονται τὰ προσόντα τούτων ὑπὸ Μικτῆς Ἐπιτροπῆς οἱ δὲ κρινόμενοι ἄξιοι ἐγγράφονται ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐν Καταλόγῳ, οὗτινος ἀντίγραφα στέλλονται εἰς τὰς ἐπαρχίας· χηρεύοντος δὲ τινος θρόνου, ὁ κληρὸς καὶ οἱ προὔχοντες τῆς ἐπαρχίας ἐκλέγουσι τρεῖς ὑποψηφίους ἐκ τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ Καταλόγῳ· ἐκ δὲ τῶν τριῶν τούτων προχειρίζει τὸν ἕνα εἰς Μητροπολίτην ἡ Ἱ. Σύνοδος. Εἶτα δὲ ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολούθησις τῆς συζητήσεως καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

(Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΙΓ' τῆς 26 Ἰουλίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΑ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΙΒ' ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ε. Κλεόβουλος ἀναγινώσκει τὸ Β' Μέρος τῶν ἐπὶ τῆς Γ' βουλγαρικῆς προτάσεως κρίσεων αὐτοῦ, ἐν αἷς ἀναφέρει τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων, τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων μνημονευόμενα. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις ἡ ἐκλογή καὶ τὸ **σύνθημα** γίνονται ὑπὸ τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ· σημειωτέον ὅμως· ὅτι ὁ β' κανὼν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἡ (φ. 134β) νεωτέρα κριτικὴ ἀποδίδουσι χωρία τινὰ τῶν εἰρημένων Διατάξεων, ἐν οἷς καὶ τὸ προκείμενον, εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν.

Κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους παρῇν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἐπισκόπου ὁ λαός, ὅπως ἢ παραδεχθῇ ἢ **ἀποδοκιμάσῃ** τὰ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων προτεινόμενα ἀλλ' ἐν περιπτώσει **ἀποδοκιμασίας** ἡ κρίσις, ἥτοι ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ τελειωτικὴ ἀπόφασις ἀνῆκε, κατὰ τὴν Πανοσιολογιότητά του, εἰς τοὺς ἐπισκόπους· ἐπειθοῦσαι δὲ αἱ σύνοδοι περιέστειλαν τὰς ὁχλαγωγίας καὶ τὰς ἀτόπους ἐπεμβάσεις τοῦ λαοῦ. Κατὰ δὲ τὰς νεαράς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ κλήρος καὶ ὁ λαὸς ἐκλέγουσι τρεῖς ὑποψηφίους, καὶ ἐκ τῶν τριῶν χειροτονεῖ τὸν βελτίω ὁ Μητροπολίτης ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην. Ἀλλ' ὅμως ὁ ἀκριβὴς καὶ συνήθης τύπος τῆς Ἐκκλησίας ἐστὶ, κατὰ τὴν Πανοσιολογιότητά του, ὁ ἐξῆς· οἱ ἐπίσκοποι προτείνουνσι παρόντος τοῦ λαοῦ ὑποψηφίους, ὁ δὲ λαὸς κρᾶζων μὲν **ἄξιος** ἐπιδοκιμάζει, κρᾶζων δ' **ἀνάξιος** ἀναγκάζει τοὺς ἐπισκόπους ν' ἀναβάλῃσι τὴν χειροτονίαν μέχρις οὗ βεβαιωθῶσιν ἂν αἱ αἰτιάσεις τοῦ λαοῦ εἰσι βάσιμοι ἢ οὐ.— Ὁ δὲ Πανιερώτατος ἅγιος Φίλιππουπόλεως λέγει, ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου λεχθέντων ἐξάγεται ὅτι οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία ἀπέκλεισε τὸν λαὸν τοῦ νὰ λαμβάνῃ μέρος διὰ τῆς ψήφου του εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἐπισκόπου, ὅτι αἱ ἀποστολικαὶ Διατάξεις καὶ μεταγενέστεραι ἂν ὑποτεθῶσι, δεικνύουσιν οὐχ ἥττον τὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ ρλζ' Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (σελ. 135) ὀρίζει τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου, ὅπερ ἔκτοτε ἐξήσκει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅτι ἡ κατὰ τὴν χειροτονίαν ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν λαὸν ἐρώτησις ἂν ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἄξιος ἢ μή, προϋποτιθήσιν, ὅτι ἐξεφράσθη ὁ λαὸς προηγούμενως ἐν καιρῷ τῆς ἐκλογῆς.— Πρὸς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης, ὅτι Ἐκκλησίαν ἐννοεῖ τὴν ἐνεργοῦσαν συνοδικῶς καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν Βασιλέων. Ἀκολουθῶς διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

(᾿Υπογραφαί)

Συνεδρίασις ΙΔ' τῆς 2 Αὐγούστου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΒ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΙΓ' ὁ Σ. Ἀριστάρχης λέγει, ὅτι ἐν τῇ γ'

βουλγαρικῇ προτάσει ἐπικρατεῖ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τοῦ διχασμοῦ τῆς διοικησεως τῆς Ἐκκλησίας μεταξὺ δύο μόνον ἐθνικοτήτων, καὶ ὅτι ἐπιφυλάττεται νὰ εἴπῃ ἐν τῷ Γ' μέρει τῆς Ἐκθέσεως κατὰ τὶ διαφωνεῖ πρὸς τὸν Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτην Κ. Ε. Κλεόβουλον ὡς πρὸς τὰς περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων ἱστορικὰς αὐτοῦ ἀναπτύξεις.

Ὁ Κ. Ἱ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι ἡ γ' βουλγαρικὴ πρότασις βασίζεται ἐπὶ τῆς κατ' ἐθνὴ διαστολῆς, μὴ συμβιβαζομένης πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς (φ. 135β) Ἐκκλησίας, ἥτις ὅμως δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν τάσιν τῶν ἐθνῶν διδοῦσα τῷ λαῷ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς ἐκ τῶν ἐν τῷ Καταλόγῳ ὑποψηφίων αὐτῆς, καὶ ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων ἐπέμβασιν τῆς κατὰ τὴν γ' βουλγαρικῇ προτάσιν Ἐπιτροπῆς, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη ἐξετάξῃ τὰ ἥθη, τὴν παιδείαν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ ὑποψηφίου.— Ὁ δὲ Σ. ἅγιος Κυζίκου θεωρεῖ τὴν γ' βουλγαρικὴν πρότασιν ἀπόδυσαν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐκτὸς δὲ τούτου λίαν ἀόριστον.— Ἐπομένως ψηφοφορίας γενομένης ἀπορρίπτεται ἡ γ' βουλγαρικὴ πρότασις παρὰ πάντων, πλην τοῦ Παν. ἁγίου Φιλίππουπόλεως παραδεχομένου αὐτὴν μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς λέξεως *οὐδέποτε* ἐκ τῆς φράσεως « καὶ οὐδέποτε ὑπὸ αὐτόμων ». — Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται ἡ Δ' βουλγαρικὴ πρότασις, ἐφ' ἧς παρατηρεῖ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ε. Κλεόβουλος, ὅτι κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας οὐδεὶς χειροτονεῖται ἀπολύτως πλην ἐπὶ ὠρισμένης ἐπαρχίας, ὅτι ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος δὲν προΐσταται ἐπὶ δύο συνάμα πόλεων, ἀλλ' ὅτι ἐξασκεῖ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ πᾶν ἄτομον τῆς αὐτῆς θρησκείας ἐντὸς τῆς περιφερείας αὐτοῦ εὐρισκόμενον, ὅτι ἐπίσκοπος καὶ πρεσβύτερος ἐκκλησίας τινὸς διορίζεται, ἐξαργτάται καὶ παύεται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως· συνεπεία τούτου καὶ ξένης ὑπηκοότητος ἐκκλησία ὁρθόδοξος ἐν ΚΠόλει ὡς ἡ Ρωσικὴ, δὲν δύναται νὰ τελέσῃ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, τῆς βαπτίσεως, κλπ. ἄνευ τῆς ἀδείας (φ. 136) τοῦ ἀρχιεπισκόπου ΚΠόλεως· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἢ ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐνορία οὖσα τοῦ ΚΠόλεως ἐστὶν ἀναπαλλοτριώτος αὐτοῦ καὶ ὀφείλει νὰ τηρῇ τοὺς ὅρους ὑφ' οἷς ἰδρύθη. Καὶ δύναται μὲν νὰ διορισθῇ ἐκκλησιαστικῶς τις προϊστάμενος τοῦ ναοῦ τούτου, πλην οὐχὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ Μητροπολιτῶν, διότι ὁ τοιοῦτος ἤθελεν εἶσθαι δύο συνάμα πόλεων ἐπίσκοπος ¹⁾. Οὐτε δύναται νὰ δοθῇ « ἅπαξ διὰ πάντας »

1). Ὁ μακαρίτης Εὐστάθιος καταδικάζει ὡς ἀντικανονικὴν πρᾶξιν τὸν διορισμὸν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κ. Π. ὡς ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου Συνοδικοῦ Μητροπολίτου. Τὸ ἐπιχείρημα ὅμως καθ' ὃ ὁ τοιοῦτος θεωρηθῆσεται δύο πόλεων ἐπίσκοπος οὐκ ἔρρωται καθότι τὴν προϊσταμένην διοικεῖ οὐχὶ ὡς κυριάρχης, ἀλλ' ἐπιτροπικῶς καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ κυριάρχου. Ἰσχυρότερον εἶναι ἕτερον ἐπιχείρημα καθ' ὃ ὁ ὑπὸ τὸν π/χην μητροπολίτης ὑφιστάμενος αὐτοῦ ὡς ἀρχ. προϊστάμενος ἐμφανιζόμενος ἐνεργεῖ ὡς συνδιοικητὴς τοῦ

ἢ « διὰ πάντοτε » ἄδεια τοῦ ἱερουργεῖν· διότι τότε ἤθελον ὑπάρχει δύο ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς πόλεως· τούτου ἕνεκα τοιαύτη τις γενικὴ ἄδεια δὲν παραχωρεῖται οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐν ΚΠόλει τυχὸν παρεπιδημοῦντας ἀνεξαρτήτους Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ἐκαστοτε ζητουμένη χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ΚΠόλεως. Τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἐφαρμόζων ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ΚΠόλει ἱερέων λέγει, ὅτι οἱ εἰς πάσας τὰς ἐνορίας ΚΠόλεως διεσπαρμένοι Βούλγαροι δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν « ἐπαρχιώται » ἢ μόνου τοῦ ΚΠόλεως, οὐδαμῶς δὲ τοῦ ἐν τῇ ρηθείᾳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Βαλατᾶ ἱερέως, ἔχοντος τὴν τοπικὴν αὐτοῦ ἐνορίαν καὶ μὴ δυναμένου οὔτε νὰ πράξῃ τι παρ' ἐνορίαν ἄνευ ἐκαστοτε αἰτουμένης ἀδείας πατριαρχικῆς, οὔτε νὰ μετέρχηται τὸν πλάνητα καὶ μεταβατικὸν βίον ἐν οὐ δέοντι. Ἐν γένει δὲ ἡ πρότασις αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς ἀρπαγὴ τῆς πατριαρχικῆς ἀρχῆς ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ. Ὁ Κ. Ι. Μουσσοῦρος λέγει, ὅτι δύναται κατ' αἵτησιν τῶν (φ. 136β) Βουλγάρων νὰ ὀνομασθῇ ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας χωρεπίσκοπος τις τῆς ἐν Βαλατᾶ ἐκκλησίας ὅπως καὶ τῆς ἐν Ταταούλοις, οὐχὶ ὅμως ἐκ τῶν συνοδικῶν.— Ὁ Παν. ἄγ. Φιλιππουπόλεως λέγει, ὅτι ὅπως ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης δίδει τὴν ἄδειαν τοῦ ἱεροπράττειν εἰς τιτουλάριόν τινα ἐπίσκοπον, ἐν Σταυροδρομίῳ π.χ. τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ εἰς συνοδικόν τινα Μητροπολίτην ἅπαξ διὰ παντὸς ἐν ὅσῳ δηλ. οὗτος διαμένει ἐν ΚΠόλει. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ἀκολουθία ἐν Βαλατᾶ σλαβωνιστὶ ἀναγινώσκεται, διατὶ καὶ πνευματικὸς τις βούλγαρος δὲν θέλει περιέρχεσθαι ἑξομολογῶν τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις ἐνορίαις τῆς ΚΠόλεως Βουλγάρους. Ὅτι δὲ τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι ἀντικανονικά, ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐν Ὁδησῶ, Ἰβραίλα, Ταϊγανίφ, ὁρθοδόξοις πόλεσι, συστάσεως ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ Κ. Ι. Μουσσοῦρος λέγει, ὅτι ἑάν τις βούλγαρος ζητήσῃ παρὰ τοῦ Πατριάρχου πνευματικόν τινα βουλγαριστὶ λαλοῦντα, δύναται ἡ Α. Θ. Π. νὰ τὸν στείλῃ.— Ὁ Σ. Ἀριστάρχης παραδεχόμενος τὰς τοῦ ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου κρίσεις, προστίθῃσιν ὅτι ἐν τῇ Δ' βουλγαρικῇ προτάσει ἀναφέρεται **Βουλγαρικῇ τις κοινότης**, ἐν ᾗ κέντρον πάντων τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὁρθοδόξων ἀναγνώριζεται ὑπὸ τῆς Σ. Κυβερνήσεως τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, ὁπόθεν πάντα τὰ ὁρθόδοξα τῆς Τουρκίας φῦλα ἐκκλησιαστικῶς ἐξαρτῶνται, οὐδὲν δὲ τούτων σχηματίζει **κοινότητα** ἰδίαν, ὅτι ἡ φράσις « εἰς τῶν ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ βουλγάρων ἀρχιερέων θέλει **προεδρεύει** (φ. 137) ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ΚΠόλεως » ἐστὶν ἀόριστος μὴ ἐξηγοῦσα ἀρκούντως τὴν ἔκτασιν καὶ κυριαρχίαν τῆς **προεδρείας** ταύτης, καὶ ὅτι ἀπορίας ἄξιον πῶς ὅ,τι εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρ-

Π/χου ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Συνοδικοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχειρημα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόλυτον· ἡ Ἐκκλησία ἐξοικονομεῖ τὰ τοιαῦτα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν περιστάσεων.

χίας δὲν δύνανται οἱ Βούλγαροι ἢ ἄλλα ἔθνη ν' ἀπαιτήσωσι, τοῦτο προσπαθοῦσιν ἐν ΚΠόλει νὰ κατορθώσωσι καὶ τὴν δικαιοδοσίαν ἧς οἱ ἱερεῖς τοῦ Πατριαρχείου δὲν ἀπολαύουσιν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς ΚΠόλεως ἐνορίαις, ταύτην οἱ τῆς ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίας διεκδικοῦσι.— Ὁ Παν. ἅγιος Φιλippουπόλεως λέγει, ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ κοινότης θέλει φροντίξειν περὶ ἐκδόσεως βιβλίων, διατηρήσεως σχολείων, προμηθείας διδασκάλων καὶ θεραπεύειν τὰς ἡθικὰς ἀνάγκας τοῦ βουλγαρικοῦ Ἔθνους.

(Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΙΕ' τῆς 9 Αὐγούστου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΓ' Συνεδριάσεως, τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ Δ' βουλγαρικὴ πρότασις, ἀπορρίπτεται παρὰ πάντων πλὴν τοῦ Παν. ἁγίου Φιλippουπόλεως. Ἀκολουθῶ; ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης ἀναγινώσκει τὰς ἐπὶ τῆς Ε' βουλγαρικῆς προτάσεως κρίσεις αὐτοῦ, ἐν αἷς λέγει, ὅτι τὰ μὲν καθαρῶς (φ. 137β) ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὀφείλει νὰ διεξάγῃ καὶ ρυθμίζῃ μόνῃ ἡ Ἱ. Σύνοδος συνφδὰ τῷ κανονικῷ δικαίῳ, τὰ δὲ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν παιδείαν καὶ τοὺς πόρους ἀφορῶντα, Ἐπιτροπαὶ καὶ Συνελεύσεις.— Ὁ Παν. ἅγιος Φιλippουπόλεως λέγει, ὅτι μέχρι τοῦδε μόνον οἱ Γραικοὶ ἀνemίχθησαν εἰς τὰ τοιαῦτα, τοῦ λοιποῦ δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ οἱ Βούλγαροι ἐξίσου νὰ λαμβάνωσι μέρος. Ὁ Κ. Ι. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι ὅπως αἱ ἐπαρχίαι ἐπιθυμοῦσι νὰ διευθετῶσι τὰ ἑαυτῶν, οὕτω καὶ ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης δέον νὰ ἦναι ἐλεύθερος νὰ διεξάγῃ τὰ τῆς ΚΠόλεως. Ὁ Παν. ἅγιος Φιλippουπόλεως λέγει, ὅτι ἐν ᾧ οἱ Κανονισμοὶ ἐνδιαφέρουσι καὶ τὰς ἐπαρχίας, ὀλίγιστοι ἀντιπρόσωποι αὐτῶν καὶ μάλιστα βούλγαροι παρῆσαν ἐν τῇ Συνελεύσει ἥτις συνέταξεν αὐτοὺς.— Ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ ἀναμνήσκει, ὅτι ἡ Σ. Κυβέρνησις ὥρισε τότε τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Συνελεύσεως καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς τε ΚΠόλεως καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ἀκολουθῶς ἐπεκύρωσε τοὺς κανονισμοὺς ὡς συνταχθέντας κατὰ τὸν ὑπ' αὐτῆς ὁρισθέντα τρόπον.— Ὁ Κ. Ἱ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι τὸ Χάτι Χουμαγιὸν διατάσσει νὰ ἐγγραφῶσι τὰ προνόμια ὅποια εἶναι ἀνέκαθεν ὥστε νὰ μείνωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, ὁ δὲ συνεπεία τούτου συνταχθεὶς Κανονισμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποβάλλῃ τὰ τῆς ΚΠόλεως ὑπὸ τὴν ἐπῆρειαν τῶν ἐπαρχιῶν.— Ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης λέγει, ὅτι οἱ Κανονισμοὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦ Βυζαντίου ἀλλὰ γενικώτεροι, εἰς δὲ τὴν σύνταξιν αὐτῶν δέον νὰ προσλαμβάνωνται οὐχὶ ἀντιπρόσωποι (φ. 138) φιλῶν, ἀλλ' οἱ νοημονέστεροι, σοφώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι ἄνδρες, ἔχοντες ὡς ὑπογραμμὸν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὰ ἐθνικὰ προνόμια καὶ τὴν διέπουσαν νομοθεσίαν.— Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σ. Ἀριστάρχης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ Ε' βουλγαρικὴ πρότασις εἶναι ὅλως νέα, μὴ συμπεριλαμβανομένη εἰς τὰς προγενεστέρας ὁκτώ,

ἔτι δι' αὐτῆς ἀνοίγεται στάδιον εὐρὺ πρὸς ἀδιάλειπτον διαμάχην μεταξύ δύο ὁμοδόξων λαῶν, ἀποκλειόντων πάντας τοὺς λοιποὺς ὁρθοδόξους τοῦ νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα.— Ὁ Σεβ. ἅγιος Κυζίκου παραδέχεται τὰς ἐπὶ τῆς ε' βουλγαρικῆς προτάσεως παρατηρήσεις τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου.— Ψηφοφορίας δὲ γενομένης ἀπορρίπτεται ἡ ε' βουλγαρικὴ πρότασις παρ' ἀπάντων πλὴν τοῦ ἁγίου Φιλίππουπόλεως.— Ἀκολούθως ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης ἀναγινώσκει τὰς ἐπὶ τῆς σγ' βουλγαρικῆς προτάσεως παρατηρήσεις αὐτοῦ, ἐν αἷς λέγει, ὅτι εἰς τὰς ἀστυκάς τῶν ὁρθοδόξων ὑποθέσεις δὲν ἐνέχεται ἡ Μ. Ἐκκλησία, διότι αὗται ἀνάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν εἴτε τῆς Σ. Κυβερνήσεως εἴτε τοῦ Μ. Συμβουλίου, ὅτι ἄλλως τε οὐδέποτε οἱ Βούλγαροι ἀπεκλείσθησαν τοῦ Μ. Συμβουλίου, τῶν Ἐφοριῶν, τῶν Ἐπιτροπῶν κλπ. — Ὁ Κ. Ἱ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι ὅπως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁρθοδόξος τις ἐκ ΚΠόλεως διατελεῖ ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπιτοπίου ἀρχιερέως, οὕτω καὶ ἐπαρχιώτης τις ἐν ΚΠόλει, ὑπὸ τὴν τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου.— Ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ θεωρεῖ ἀόριστον τὴν στ' βουλγαρικὴν πρότασιν, ὑπερνοοῦσαν ἴσως τὸ χρέος (φ. 138β) τοῦ Κοινοῦ ἢ τι τοιοῦτον.— Ὁ Σ. Ἀριστάρχης λέγει, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη ἀπορρέει, ὅπως καὶ αἱ λοιπαί, ἐκ τῶν ὀκτὼ γνωστῶν προτάσεων, ἀφορῶσα τὴν σύστασιν ἰδίου βουλγαρικοῦ μικτοῦ Συμβουλίου ἀνταποκρινομένου κατ' εὐθείαν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἡ δὲ λέξις *affaires civiles* σημαίνει πράγματα, ὑποθέσεις ἀστυκάς.— Ὁ Παν. ἅγιος Φιλίππουπόλεως παραδέχεται τὴν ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου γενομένην ἐρμηνείαν τῆς στ' βουλγαρικῆς προτάσεως. Ψηφοφορίας δὲ γενομένης ὁ μὲν Σεβ. ἅγιος Κυζίκου, ὁ Πανοσ. ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ Σ. Ἀριστάρχης ἀπορρίπτουσι τὴν στ' βουλγαρικὴν πρότασιν, οἱ δὲ ΚΚ. Ἱ. Μουσοῦρος καὶ Ἀλ. Καραθεοδωρῆ ἀπέχουσι μὴ εὐρίσκοντες σαφῶς ἐκπεφρασμένην τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ὁ δὲ Παν. ἅγιος Φιλίππουπόλεως παραδέχεται αὐτήν.

(Ὑπογραφαί)

Συνεδριάσεις ΙΣΤ' τῆς 23 Αὐγούστου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΔ' καὶ ΙΕ'. Συνεδριάσεως ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ λέγει, ὅτι τότε μόνον δύναται νὰ ἐπέλθῃ σπουδαία συνεννόησις, ὅταν γίνῃ ἄμεσος σύσκεψις μετὰ τῶν ἐνταῦθα βουλγάρων ἀντιπροσώπων, καὶ ὅτι κύριον μέλημα τῆς Ἐπιτροπῆς δέον (φ. 139) νὰ ᾖ οὐχὶ ἀπλῶς ἡ γνωμοδότησις ἐπὶ τῶν προτεθέντων ἄρθρων, ἀλλὰ μάλιστα ἡ εὗρεσις τῶν ἀρμοδιωτέρων μέσων πρὸς λύσιν τοῦ ὅλου βουλγαρικοῦ ζητήματος, οὗτινος τὸ μέγεθος οὐδένα λανθάνει.— Ὁ δὲ Παν. ἅγιος Φιλίππουπόλεως λέγει, ὅτι ἅμα γίνωσι παραδεκταὶ αἱ τελευταῖαι ἕξ τῶν Βουλγάρων προτάσεις, τὸ ζήτημα θεωρεῖται λελυμένον, διότι

αἱ προτάσεις αὗται ὑπεγράφησαν ἐν ὀνόματι πάντων τῶν Ἐπιτρόπων, ἐκοινοποιήθησαν τῷ λαῷ διὰ τοῦ τύπου καὶ ἐπεδόθησαν τῇ Ὑψ. Κυβερνήσει, ὡς οἱ τελευταῖοι ὄροι τοῦ συμβιβασμοῦ. Ὁ Κ. Ἰ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι ἐπειδὴ ἀντιπρόσωποι τῶν Βουλάρων δὲν ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δὲν δύναται αὕτη νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον μετ' αὐτῶν ἐπαφήν, ἐπειδὴ ὅμως ἐστάλη πρὸς αὐτὴν παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεως ἔγγραφον περιέχον τὰς ἑξ προτάσεις καὶ ἐρωτᾶται ἡ ἐπ' αὐτῶν γνώμη τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὀφείλει νὰ τὴν ἐκφράσῃ ἀμερολήπτως καὶ διαβιβάσῃ τῷ ἐρωτῶντι ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν δύναται ἡ Ἐκκλησία ν' ἀναμιχθῇ εἰς τοὺς τῶν ἐθνῶν διαπληκτισμούς, θεωροῦσα πάντας τοὺς ὁρθοδόξους λαοὺς ὡς πιστὰ αὐτῆς τέκνα ἴσα κατ' ἐπαρχίας καὶ κατὰ τόπους δικαιώματα πρὸς ἄλληλα ἔχοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγγράφεται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν συζητήσις ἐπὶ τοῦ ὅλου βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ τῆς ταχυτέρας καὶ καταλληλοτέρας λύσεως αὐτοῦ καὶ δίδεται ὁ λόγος εἰς τὸν Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ.

(Ὑπογραφαί)

φ. 139β.

Συνεδρίασις ΙΖ' τῆς 30 Αὐγούστου 1866.

Παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς πλὴν τοῦ Κ. Ἰ. Μουσοῦρου. Ἀναγνωσθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΣΤ' Συνεδριάσεως, ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ προβάλλει σχέδιον πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, προτεινόμενον ὑπὸ τινος ἀνωνύμου καὶ βάσιν ἔχον τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπαρχιῶν εἰς 12 τμήματα. Ὁ Παν. ἅγιος Φιλιππουπόλεως θεωρεῖ τὴν βάσιν ταύτην ἀπαράδεκτον, ὡς μὴ ἐξασφαλίζουσιν τὸ βουλγαρικὸν στοιχεῖον καὶ ὡς μὴ εἰσάγουσαν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον πλεόν τῶν 4 μελῶν βουλγαρικῶν.— Ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης παραδέχεται τὴν βάσιν τῶν 12 τμημάτων ἅτινα δύνανται νὰ σχηματίσωσι 12 τοπικὰς συνόδους κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν, λέγει, ὅτι εἰς τὰς 30 ἐπαρχίας, ἃς οἱ βούλγαροι θεωροῦσι βουλγαρικὰς, θέλουσιν ἐκλέγεσθαι ἐπιτοπίως καὶ τῆς ἀρεσκείας τοῦ τμήματος ἀρχιερεῖς, ὅτι οἱ μένοντες 58 ἀρχιερεῖς δὲν εἶναι ὅλοι γραικοὶ ἀλλ' ἀντιπροσωπεύουσι πάντα τὰ λοιπὰ ὁρθόδοξα φύλα ὑπὸ τὸν Οἶκ. Θρόνον εὐρισκόμενα καὶ ἐπιφυλάττεται νὰ συζητήσῃ τὰς λεπτομερείας τοῦ προβαλλομένου σχεδίου.— Ἐπίσης ὁ Σεβ. ἅγιος Κυζίκου οἱ ΚΚ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ καὶ Σ. Ἀριστάρχης παραδέχονται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιφύλαξιν τὴν βάσιν τῶν 12 τμημάτων.— Ὁ Παν. ἅγιος Φιλιππουπόλεως λέγει, ὅτι οἱ Βούλγαροι ζητοῦσι νὰ ἔχωσιν ἐν πᾶσι τὴν ἰσοότητα, καὶ ἀντιπροσωπεύωνται ἐντὸς τῆς Ἱ. Συνόδου δι' ἑξ ἰθαγενῶν αὐτῶν.

(Ὑπογραφαί)

φ. 140

Συνεδρίασις ΙΗ' 6 Ἰβρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΔ', ΙΕ' καὶ τῆς ΙΣΤ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΙΖ' ὁ Κ. Ἰ. Μουσοῦ-

ρος λέγει, ὅτι παραδέχεται ὡσαύτως τὴν βάσιν τῶν 12 τμημάτων μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιφυλάξεως.— Ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης ἀναφορικῶς τῶν προλεχθέντων περὶ τῆς ε' βουλγαρικῆς προτάσεως λέγει, ὅτι ἐν τῷ πατριαρχικῷ σιγυλλίῳ τῷ χορηγηθέντι τῇ τοῦ Βαλατᾶ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ὁρίζεται ὅτι ἡ ἔγκρισις τῶν ἐν αὐτῇ ἐκλεγομένων ἱερέων ὡς καὶ ἡ κρίσις καὶ παῦσις αὐτῶν παρανομούντων ἀνήκει τῷ Οἴκ. Πατριάρχῃ, παρ' οὗ ἀμέσως ἐξαρτᾶται ἡ εἰρημένη ἐκκλησία.
(Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις 16' τῆς 13 ἰβίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς 12' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς 11' ἀναγινώσκεται τὸ παρ' ἀνωνύμου προταθὲν σχέδιον πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ τὸ μὲν α' αὐτοῦ ἄρθρον ἐγκρίνεται ὡς ἐξῆς· « Ἀρθρον 1. Ἀπασαί αἱ μητροπόλεις » τῆς πατριαρχικῆς περιφερείας τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου (ἐκτὸς τῶν ἐν » ταῖς ἡγεμονίαις Σερβίας καὶ Μολδοβλαχίας) διαίρουνται εἰς δώδεκα ἑξαρχίας τὰς ἐξῆς· α' Πόντου καὶ Καππαδοκίας. β' Ἀσίας. γ' Θράκης. δ' Φρυγίας, Βιθυνίας καὶ Γαλατίας. ε' Κάτω Μακεδονίας. στ' Βουλ(φ. 140β)- » γαρίας. ζ' Αἰμιμόντου, Ροδόπης καὶ Μαύρης Θαλάσσης. η' Ἡπείρου καὶ » Ἀλβανίας. θ' Ἀνω Μακεδονίας. ι' Πανονίας. ια' Αἰγαίου Πελάγους. » ιβ' Θεσσαλίας. Ἐν ἐκάστη δὲ τῶν ἑξαρχιῶν τούτων ὁ πρῶτος τῇ τάξει » κατὰ τὸ ἐν ἐνεργείᾳ συναγμάτιον θεωρεῖται ἑξαρχος ». Ἀνεβλήθη δὲ εἰς ἄλλην συνεδρίασιν ἢ ἐν ἐκάστη ἑξαρχίᾳ κατὰτάξις τῶν ἐπαρχιῶν. Εἶτα δὲ ὡς δεύτερον ἄρθρον ἐνεκρίθη τὸ ἐξῆς. « Ἀρθρον 2. Οἱ μητροπολίται ἐκά- » στης ἑξαρχίας συνερχόμενοι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐξάρχου ἑαυτῶν » ἐκλέγουσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἕνα ἐξ » αὐτῶν μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Ἱερᾶς Συνόδου ». Ταύτης τὸ τρίτημόριον ἀνανεοῦται ἀλληλοδιαδόχως κατ' ἔτος. Δύναται δὲ ὁ αὐτὸς ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλεγθῇ μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ εἰς δευτέραν » περιόδον ». Ἀκολουθῶν δὲ ἐνεκρίθη τὸ ἐξῆς. « Ἀρθρον 3. Ἐκαστον » μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου γίνεται παρ' αὐτῇ διερμηνεὺς τῶν τῆς Ἐξαρχίας » αὐτοῦ ἀναγκῶν. Λαμβάνει δὲ παρὰ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς ἑξαρχίας αὐ- » τοῦ ἀνάλογόν τινα ἐπιχορήγησιν διὰ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκτάκτους » δαπάνας. Μετὰ ταῦτα ἐνεκρίθησαν τὰ ἐξῆς. « Ἀρθρον 4. Ἐν ἐκάστη » Ἐξαρχίᾳ καθιδρύεται ἐν ἱρατικῶν σχολείων συντηρούμενον ὑπὸ τῶν τῆς » Ἐξαρχίας ἐπαρχιῶν δι' ἀναλόγου συνεισφορᾶς κατὰ ὁμοίομορφον Κανο- » νισμὸν ἐκδοθησόμενον ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου. Οἱ δὲ τῶν σχολείων τούτων » τελειοδίδασκτοι καὶ οἱ δαπάνη τῶν ἐπαρχιῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ μα- » θητευσάμενοι ὀφείλουσιν ὑπηρετῆσαι ἐν τῇ ἐκπαιδευσάσῃ αὐτοὺς ἐπαρχίᾳ

» ὡς κληρικοὶ καὶ διδάσκαλοι ». Τὰ ἀνωτέρω τέσσαρα ἄρθρα ἐνεκρίθησαν παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς πλὴν τοῦ Παν. ἀγίου Φιλίππου-πόλεως.
(Ὑπογραφαὶ)

φ. 141.

Συνεδρίασις Κ' τῆς 20 Ἰβρίου 1886.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΗ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΙΘ' ἐνεκρίθη ὡς τελευταία παράγραφος τοῦ Δ' ἄρθρου τὸ ἑξῆς. « Ἐν ταῖς ἐξαρχαῖς ἔνθα ὁ ὀλικὸς πληθυσμὸς ἐστὶ » σλαβικός, ἢ ἐν τοῖς ἱερατικοῖς σχολείοις διδασκαλία γίνεται εἰς τὴν ἐπι- » χώριον γλῶσσαν, διδασκομένης καὶ τῆς ἑλληνικῆς ὡς γλώσσης τῶν Γρα- » φῶν, τῶν Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔνθα δὲ μικτός, διδάσκονται » ἀμφοτέραι αἱ γλῶσσαι ». Ἀκολουθῶς ἤρξατο ἡ συζήτησις τοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ἄρθρου καὶ διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

(Ὑπογραφαὶ)

Συνεδρίασις ΚΑ' τῆς 24 Ἰβρίου 1886.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΙΘ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς Κ' τίθεται ὑπὸ συζήτησιν τὸ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ἄρθρον οὕτω πως διεσκευασμένον ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου Κ. Ε. Κλεοβούλου. « Ἄρθρον 5. Χηρεύσαντος θρόνου τινὸς » Μητροπολιτικοῦ, ἅπαντες οἱ Μητροπολίται τῆς ἐξαρχίας, μετὰ προηγου- » μένην ἄδειαν τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου συνερχόμενοι εἰς τὴν χηρεύσανσαν » Μητρόπολιν διενεργοῦσι τὰ τῆς ἐκλογῆς (φ. 141β) τοῦ διαδόχου κατὰ » ὁμοιόμορφον ἐκλογικὸν Κανονισμόν, προτιμῶντες ἐκ τοῦ κοινοῦ Κατα- » λόγου ὡς ἐκλεξιμους τοὺς μᾶλλον εὐδοκιμήσαντας ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἐξαρχί- » χῃ ἱερωμένων θεολόγων. Τὸ δὲ κῦρος τῆς ἐκλογῆς ἔχων ὁ Πατριάρχης » ἢ αὐτὸς χειροτονεῖ τὸν ὑποψήφιον ἢ διὰ τῆς κανονικῆς ἐκδόσεως ἀνα- » τίθησι τὴν χειροτονίαν εἰς τρεῖς τῶν τῆς Ἐπαρχίας μητροπολιτῶν ὑπὸ » ἰδίαν εὐθύνην. Εἰ δὲ χηρεύσει ἐπισκοπή, εἰ μὲν ἐν τῇ αὐτῇ Μητρο- » πόλει ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι συνεπίσκοποι τοὐλάχιστον δύο, οὗτοι σὺν τῷ » Μητροπολίτῃ εἰσὶν οἱ ἐκλογεῖς, εἰ δὲ μὴ, τῶν ἄλλων πάντων κατὰ τὸν » αὐτὸν τρόπον ἐνεργουμένων, τὸ κῦρος τῆς ἐκλογῆς δίδεται τῷ Μητροπο- » λίτῃ ». Πρὸς τοῦτο τὸ σχέδιον ἀντιτάσσει ὁ Σ. Ἀριστάρχης τὸ ἐπόμενον. « Ἄρθρον 5. Χηρεύσαντος θρόνου τινὸς ἐπισκοπικοῦ ἢ Μητροπολιτικοῦ οἱ » ἐπιτόπιοι Δημογέροντες, ἢ ἐν ἑλλείψει τούτων οἱ προϋχόντες τοῦ τόπου » συνερχόμενοι ἐν τῇ Μητροπόλει μετὰ τῶν προεστώτων τῶν ἐκκλησιῶν » ἐκλέγουσι τρεῖς ὑποψηφίους ἐκ τῶν ἐν τῷ Καταλόγῳ ἐκλεξιμῶν, εἰδήμο- » νας καὶ τῆς ἐπιχωρίου γλώσσης, οὓς καὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν συνιστῶσι » πρὸς τὸν Οἴκ. Πατριάρχην. Ἡ δὲ Α. Θ. Π. μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν Ἱ. Συ- » νόδου ἐκλέγουσιν ἓνα ἐκ τῶν τριῶν ὡς ἀρχιερέα τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας,

» ὃν καὶ χειροτονοῦσιν ἐν ΚΠόλει ». Συζητήσεως δὲ γενομένης ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολούθησις αὐτῆς εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν καὶ διαλύεται ἡ παροῦσα. (᾽Υπογραφαὶ)

Συνεδρίασις ΚΒ' τῆς 27 ἑβρῶν 1866.

᾽Ο Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ε. Κλεόβουλος ὑποστηρίζει τὸ προταθὲν ὑπ' αὐτοῦ σχέδιον περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ὡς σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν. Πρὸς ἐπιμαρτυρίαν φέρει καὶ τὰς λοιπὰς ἀνεξαρτήτους ὀρθοδόξους ἐκκλησίας καὶ αὐτὰς τὰς σχισματικάς, παρ' αἷς οἱ λαϊκοὶ δὲν λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων. ᾽Ο δὲ Σ. Ἀριστάρχης ὑπερασπίζεται τὸ ἑαυτοῦ σχέδιον, ὡς ἱκανοποιοῦν τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ διατηροῦν τὴν δέουσαν ἐποπτείαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἥτις οὐ μόνον ἐγγράφει ἐν τῷ Καταλόγῳ τοὺς ἐκλεξιμούς, ἐξ ὧν ἐπιτοπίως προτιμῶνται οἱ τρεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀναδείκνυσι τὸν ἕνα ἀρχιερέα. ᾽Ο Πανος, Ἀρχιμανδρίτης προτείνει ἵνα ὁ λαὸς παρευρίσκηται μὲν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἀρχιερέως ἀλλὰ μὴ ψηφοφορῇ. ᾽Ο Κ. Ἱ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι ἡ ψηφοφορία σημαίνει ἔκφρασιν γνώμης, οὐχὶ δὲ ἐκλογὴν· ἄλλως τε διὰ τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας προλαμβάνονται σκάνδαλα καὶ ταραχαί. ᾽Ο Σεβ. ἁγ. Κυζίκου λέγει, ὅτι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὁ λαὸς εἶχεν οἰονδήποτε μέρος ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀρχιερέων (οἶον τοῦ Νεκταρίου, τοῦ Ἀμβροσίου, τοῦ Αὐγουστίνου) ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἦτο ἐπιδοκιμασία ἢ ἀποδοκιμασία τῶν ὑπὸ τοῦ κλήρου προτεινομένων. — Ἀκολούθως οὐδετέρου τῶν εἰρημένων σχεδίων δεκτοῦ γενομένου, προτείνεται ὑπὸ τοῦ Κ. Ἱ. Μουσούρου τρίτον σχέδιον ἐκ συνδυασμοῦ πασῶν τῶν γνωμῶν, οὗτινος καὶ ἡ συζήτησις ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην Συνεδρίασιν καὶ διαλύεται ἡ παροῦσα.

(᾽Υπογραφαὶ)

Συνεδρίασις ΚΓ' τῆς 4 ὀβριῶν 1866.

Προεδρεύοντος τοῦ Σεβ. ἁγίου Κυζίκου.

Παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀναγινώσκεται τὸ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων σχέδιον τοῦ Κ. Ἱ. Μουσούρου ἔχον ὡς ἑξῆς μετὰ τινας τροποποιήσεις γενομένας ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς. « Ἀρθρον 5. Χρηθέντος θρόνου τινὸς Μητροπολιτικοῦ, ἅπαντες οἱ » τῆς Ἐξαρχίας Μητροπολῖται, μετὰ προηγουμένην ἄδειαν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου, συνερχόμενοι εἰς τὴν χηρεύσαν (φ. 142β) Μητρόπολιν, ἐκλέγουσι τρεῖς ὑποψηφίους ἐκ τῶν ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰδήμονας καὶ τῆς ἐπιχωρίου γλώσσης. Συγκαλοῦσι δ' ἀκολούθως τοὺς » προὔχοντας τῆς χηρευσάσης Μητροπόλεως, οἵτινες διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ πλειονοψηφίας παραδέχονται ἑξάπαντος τὸν ἕνα ἐκ τῶν τριῶν

» ὡς ποιμένα τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας. Τὸ δὲ κῦρος τῆς ἐκλογῆς ἔχων ὁ
 » Οἰκ. Πατριάρχης ἢ αὐτὸς χειροτονεῖ τὸν ἀναδειχθέντα ἢ διὰ τῆς κανονι-
 » κῆς ἐκδόσεως ἀνατίθῃσι τὴν χειροτονίαν εἰς τρεῖς τῶν τῆς Ἐξαρχίας
 » Μητροπολιτῶν ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην. Εἰ δὲ χηρεύσει ἐπισκοπή, εἰ μὲν ἐν
 » τῇ αὐτῇ Μητροπόλει ὑπάρχουσι καὶ ἔτεροι συνεπίσκοποι τοῦλάχιστον δύο,
 » οὗτοι σὺν τῷ Μητροπολίτῃ εἰσὶν οἱ ἐκλογεῖς κατὰ τὰ ἄνω· εἰ δὲ μὴ, τῶν
 » ἄλλων πάντων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργουμένων, τὸ κῦρος τῆς ἐκλο-
 » γῆς δίδεται τῷ Μητροπολίτῃ ». Ὁ Πανσ. Ἀρχιμανδρίτης λέγει, ὅτι πα-
 ραδέχεται τὸ ἄρθρον τοῦτο κατὰ συγκατάβασιν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψη-
 φοφορίαν τοῦ λαοῦ μόνον διὰ τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας. Ὁ Σ. Ἀριστάρ-
 χης λέγει, ὅτι κατὰ τὰς βουλγαρικὰς προτάσεις 30 βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι
 εὐρίσκονται διεσπαρμέναι εἰς τὰ πλεῖστα τῶν 12 τμημάτων ἢ ἑξαρχιῶν,
 ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται οὔτε ταύτας νὰ παραδεχθῇ ὡς βουλγαρικὰς
 οὔτε τινὰς ἐξ αὐτῶν νὰ διακρίνῃ ὡς τοιαύτας, καὶ ὅτι ἐπομένως οὔτε δύ-
 νатаι οὔτε πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἄρθρον τοῦτο εἰς μόνας τὰς βουλγα-
 ρικὰς ἐπαρχίας. Ὁ Σεβ. ἁγ. Κυζίκου λέγει, ὅτι παραδέχεται τὸ ἄρθρον
 τοῦτο κυρίως μὲν χάριν τῶν βουλγαρικῶν ἀπαιτήσεων, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ
 δυσχερεῶν δι' ὅλας ἐν γένει τὰς ἐπαρχίας, καὶ τοῦτο καθόσον τὸ ἄρθρον
 τοῦτο δὲν εἶναι πάντῃ ἀσύμφωνον πρὸς τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν. Ὁ Παν.
 ἁγ. Φιλιππουπόλεως λέγει, ὅτι προκειμένης ἐκλογῆς ἀρχιερέως ἕκαστος κα-
 ζᾶς ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του δέον νὰ πέμπῃ ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐκλο-
 γέων εἰς τὴν Μητρόπολιν, προτείνει δὲ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς φράσεως
 « τοὺς προὔχοντας τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας ». Ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ
 λέγει, ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἀντιπροσώπων ἐξ ἑκάστου χωρίου ἤθελε γίνεαι παρὰ
 πολλῶν περισπασμῶν, καὶ ἀντίκειται εἰς τὸν ὀρίζοντα νόμον ἵνα οἱ
πρῶτοι τῆς πόλεως λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων.
 Εἶτα δὲ ψηφοφορίας γενομένης ἐπὶ τοῦ Ε' ἄρθρου τοῦ ἄνωθι (φ. 143) κα-
 ταχωρηθέντος, οἱ μὲν ΚΚ. Ἱ. Μουσούρος, Καραθεοδωρῇ καὶ Σ. Ἀριστάρ-
 χης παραδέχονται αὐτὸ ἀπαράλλaktως καὶ δι' ὅλας ἐν γένει τὰς ἐπαρχίας,
 ὁ δὲ Σεβ. ἁγιος Κυζίκου ἐπίσης πλὴν ὡς οἰκονομίαν, ὁ δὲ Παν. ἁγιος
 Φιλιππουπόλεως ἐπίσης μετὰ τῆς προταθείσης ὑπ' αὐτοῦ τροποποιήσεως, ὁ
 δὲ Πανσ. Ἀρχιμανδρίτης παραδέχεται τὸ ἄρθρον τοῦτο μόνον ὡς ἀνάγκη-
 κην διὰ τὰς ἀπαιτούσας αὐτὸ ἐπαρχίας. Εἶτα δὲ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐπι-
 τροπῆς ἵνα συνταχθῇ ἴδιον ἄρθρον περὶ ἐγγραφῆς ἐν Καταλόγῳ τῶν ἐκλε-
 ξίμων δι' ἀρχιερατεῖαν καὶ διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

(Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΚΔ' τῆς 18 8βρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς Κ' Συνεδριά-
 σεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΑ' ΚΒ' καὶ ΚΓ' ὁ Πανσ. Ἀρχιμαν-

δρίτης ἀναγινώσκει τὸν Ζ' Κανόνα Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας μετὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Βαλσαμῶνος πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ λαὸς ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἐπισκόπου ἐπιμαρτυρεῖ ἀπλῶς εἰ ἄξιος ἢ μὴ. Μετὰ ταῦτα ἐγκρίνεται παμψηφεί τὸ ἐξῆς: « Ἀρθρον 6. Ἐξ ἐκάστης Ἐξαρχίας συνιστᾶται πρὸς τὴν » Μ. Ἐκκλησίαν ἐπίτροπος λαϊκός, ὅστις ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένων » προσκαλεῖται εἰς τὰς ἐν τῷ Πατριαρχείῳ συγκροτούμενας Συνελεύσεις περὶ » κοινῶν ὑποθέσεων ἀναγομένων εἰς τὰς ἑξαρχίας ». Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις. (Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΚΕ' τῆς 21 ὁβρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΚΑ' ΚΒ' καὶ ΚΓ' Συνεδριά(φ. 143β)σεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΔ' ὁ Σ. Ἀριστάρχης προτείνει ἀντὶ τοῦ ἄρθρου 6 τὸ ἐξῆς: « Τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον συγκείμενον » ἐκ δέκα πέντε μελῶν, ἐκλεγομένων τῶν μὲν τριῶν ὑπὸ τῶν ἑνοριῶν τῆς » Κων/πόλεως, τῶν δὲ δώδεκα ἐνὸς ἑξ ἐκάστου τῶν εἰρημένων δώδεκα Ἐξαρχιῶν, καὶ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου ἢ ὑπὸ τινος κληρικοῦ » ἀντιπροσώπου τῆς Α. Θ. Π. θεωρεῖ τὰς μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις τοῦ » Πατριαρχείου. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία τμήματα, οἰκονομικόν, δικαστικόν καὶ » ἐκπαιδευτικόν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐξετάζει ἰδίᾳ τὰς παραπεμπομένας » αὐτῷ ὑποθέσεις· ὁσάκις δὲ δεήσει τὰ τρία τμήματα συνερχόμενα ἐργάζονται » ἀπὸ κοινοῦ. Κατ' ἔτος δὲ ἀνανεοῦται ἀλληλοδιαδόχως τὸ τριτημῶριον τοῦ » Ἐθνικοῦ Συμβουλίου ». Ὁ Πανος. ἄγ. Ἀρχιμανδρίτης ὑποστηρίζων τὴν ἐν τῷ Συμβουλίῳ παρουσίαν τῶν δώδεκα ἀντιπροσώπων τῶν Ἐξαρχιῶν λέγει, ὅτι οὕτω πῶς λαμβάνει περισσοτέραν βαρύτητα τὸ Συμβούλιον καὶ ἰσχνὴν αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου, ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου μὴ συνεδριάζοντα ἐν τῷ Συμβουλίῳ θέλουσι σκέπτεσθαι περὶ γενικωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων ἀντικειμένων, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης τοῦ Συμβουλίου συγκροτήσεως αἱ ὑποθέσεις ἐν γένει τῶν χριστιανῶν καὶ ἐπομένως καὶ αἱ τῶν βουλγάρων θέλουσι θεωρεῖσθαι ἀκριβέστερον καὶ διεκπεραιοῦσθαι ταχύτερον κτλ.— Ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῇ λέγει, ὅτι ἐν τῇ πράξει τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας δὲν ἐλήφθη ὡς βάσις δικαιοδοσίας ἡ διαίρεσις μεταξὺ καθαρῶς πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν.— Ὁ Σ. ἅγιος Κυζίκου φρονεῖ, ὅτι τὸ Συμβούλιον δεόν νὰ ᾔηται Μικτόν, διότι ἡ Ὑ. Πύλη παραπέμπει τὰς ὑποθέσεις εἰς τὸν Πατριάρχην, ἡ δὲ συγκρότησις τοῦ Συμβουλίου ἐκ μόνον λαϊκῶν μελῶν ἤθελε φέρειν σοβαρὰς συνεπειάς καὶ διὰ τὰς ἑπαρχίας αὐτὰς ζητούσας ἴσως ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τούτου. Ὁ Σ. Ἀριστάρχης λέγει, ὅτι κατὰ τὸ προταθὲν παρ' αὐτοῦ σχέδιον ὁ Οἰκ. Πατριάρχης προεδρεύει τοῦ Συμβουλίου, παραπέμπει τὰς ὑποθέσεις εἰς αὐτό, καὶ χρειὰς τυχοῦσης συγκαλεῖ περὶ Αὐτὸν καὶ τὰ δύο σώματα, ὅτι τοιοῦτον τι μέρος λαμβάνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τὰ ἑπαρχιακὰ συμβούλια, ὅτι ἡ ἀντιπρο-

σωπεία τῶν Ἑξαρχιῶν ἐν τῷ Συμβουλίῳ ἱκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας τῶν ἔξω Χριστιανῶν, οἱ ἀσυμβίβαστος ἐνίοτε ὁ διπλοῦς χαρακτήρ ἀρχιερέων τινῶν, ὡς μελῶν ἐκατέρου σώματος κτλ. Ἐπὶ τούτοις ἀναβάλλεται ἡ ἐξακαλούθησις τῆς συζητήσεως καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις. (Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΚΣΤ' τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΚΔ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΕ' ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολουθήσις τῆς συζητήσεως περὶ συντάξεως ἰδίου ἄρθρου ἀφορῶντος τὸ Μ. Συμβούλιον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται ἡ συζήτησις τοῦ περὶ ἐκλογῆς Πατριαρχοῦ ἄρθρου. Καὶ ὁ Κ. Ἰ. Μουσοῦρος προτείνει ἵνα ἅπαντες οἱ ὑπὸ τὸν Οἰκ. Θρόνον Μητροπολίται πέμπωσι τὰ δελτία των περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλεξιμῶν διὰ πατριαρχεῖαν. Γενομένης δὲ τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων ἐν πλήρει Συνελεύσει, λαμβάνονται οἱ τρεῖς πλειονοψηφούντες, καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως παραδέχονται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τὸν ἕνα διὰ Πατριαρχην, ὃν καὶ ἡ Ἱ. Σύνοδος προχειρίζει ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ. Ὁ δὲ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ θεωρεῖ μὲν τὸ σχέδιον τοῦτο συνεπὲς πρὸς τὰ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων προαποφασισθέντα, πλὴν προτιμᾷ ἵνα μὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων περιορίζηται εἰς τρεῖς μόνον πρόσωπα. Ὁ δὲ Πανοσ. ἄγ. Ἀρχιμανδρίτης λέγει, ὅτι ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν τε ἀρχιερέων καὶ τοῦ Πατριαρχοῦ, ἔαν λαμβάνη μέρος ὁ λαὸς τῆς πόλεως, ἀνάγκη νὰ λάβῃ μέρος καὶ ὁ κληρὸς τῆς πόλεως. Ἀναβληθείσης δὲ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς συζητήσεως διελύθη ἡ Συνεδρίασις. (Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΚΖ' τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΚΕ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΣΤ' ἐθεωρήθη περιττὴ ἡ σύνταξις ἰδίου ἄρθρου περὶ Μ. Συμβουλίου. Ἀκολουθῶν δὲ ὁ Πανοσ. ἄγ. Ἀρχιμανδρίτης, ἐπανερχόμενος εἰς τὸ περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων ζήτημα, λέγει, ὅτι κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ (φ. 144β) τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, πρῶτον μὲν ἐκλέγει μία Σύνοδος, εἴτα δὲ ἀποδέχεται ὁ κληρὸς ἅμα καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως. Ὁ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ λέγει, ὅτι κατὰ τὴν ἀνεκαθεν ἐν ΚΠ. ἐπικρατήσαν συνήθειαν οἱ προϋχόντες προσεκαλοῦντο εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ προεστώτες τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ Πανοσ. ἄγ. Ἀρχιμανδρίτης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ χθεςινὴ καὶ σημερινὴ Κωνσταντινουπόλις ἴσως δὲν ἐνεργεῖ ἀκριβῶς κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, προτείνει δὲ ἵνα, συνεπῶς τοῖς εἰρημένοις, ἐν τῷ Ε' ἄρθρῳ (ὅρα Συνεδρίασιν ΚΓ') μετὰ τὴν λέξιν «προϋχόντες» προστεθῇ ἡ φράσις «λαϊκοὶ τε καὶ κληρικοὶ». Ὁ δὲ Πανιερ. ἅγιος Φίλιππου

πόλεως προτείνει ἵνα, ἐν περιπτώσει μεταβολῆς τοῦ εἰρημένου ἄρθρου, ἡ ἀνωτέρω φράσις διορθωθῇ οὕτω πως «οἱ προϋχοντες λαϊκοὶ τε καὶ κληρικοὶ τῆς Ἐπαρχίας». Εἴτα δὲ ἀναβάλλεται ἡ ἐξακολούθησις τῆς συζητήσεως καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις. (Ὑπογραφαί)

Συνεδρίασις ΚΗ' τῆς 1 9βρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΚΣΤ' Συνεδριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΖ', ὁ Σ. Ἀριστάρχης ἀναφέρει παραδείγματα τινα τῆς πρὸ τῆς Ἀλώσεως ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, καθ' ἃ ἐκλογαὶ ἐπισκόπων καὶ μάλιστα Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο γνώμη καὶ ψήφω οὐ μόνον τῶν ἀρχιερέων ἀλλὰ καὶ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς χηρευσάσης πόλεως. Ἀκολούθως προτάσει τοῦ ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἐν τῷ Ε' ἁρθρῷ (ὄρα Συνεδρίασιν ΚΓ') φράσεως «οἱ πρῶτοι λαϊκοὶ τῆς χηρευσάσης Μητροπόλεως» διὰ τῆςδε «οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τῆς χηρευσάσης πόλεως». Καὶ οἱ μὲν ἅγιος Κυζίκου, Ἀρχιμανδρίτης Ε. Κλεόβουλος καὶ Σ. Ἀριστάρχης παραδέχονται τὴν ἀντικατάστασιν, ἀλλ' ὁ τελευταῖος εἰς τὴν σημασίαν τοῦ «οἱ προϋχοντες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες τῆς Μητροπόλεως» ὁ δὲ Παν. ἅγ. Φιλιππουπόλεως προτιμᾷ τὴν φράσιν (φ. 145) «πρῶτοι τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τῆς χηρευσάσης Ἐπαρχίας», ὁ δὲ Κ. Ἰ. Μουσοῦρος στέργει, ἵνα ὁ κλήρος τῆς πόλεως συνεννοῖται μετὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐξαρχίας· ὁ δὲ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ παραδέχόμενος τὴν ἰδέαν τοῦ Κ. Ἰ. Μουσούρου ἐμμένει εἰς τὴν ἀρχικὴν σύνταξιν τοῦ ἁρθρου. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει σχέδιον περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου ἔχον ἐπὶ λέξεως ὧδε. «Χηρεύοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἅπαντες οἱ» ὑπ' αὐτὸν εὗρισκόμενοι Μητροπολῖται, εἰδοποιούμενοι τηλεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ, ὀφείλουσιν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν, νὰ πέμπωσι πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἐνσφραγίστα τὰ δελτία των περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ ἱκανοῦ κατ' αὐτοὺς διὰ πατριαρχείαν. Τὰ δελτία ταῦτα ῥίπτονται ἀμέσως ἐντὸς ἀλλπης ἐνσφραγίστου (τιθεμένης ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου), καὶ συγκροτεῖται Συνέλευσις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τοποτηρητοῦ, συγκειμένη ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρουμανίας, Σερβίας καὶ Σάμου, ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τῶν 12 ἑξαρχιῶν, ἐκ τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ ἔθνικοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐνοριῶν τῆς ΚΠ. Γινομένης δὲ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως διαλογῆς τῶν εἰρημένων δελτίων, προβάλλονται ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ οἱ τρεῖς πλειονοψηφίαντες καὶ ἐξ αὐτῶν ἡ Συνέλευσις διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας παραδέχεται τὸν ἕνα ὡς Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, καὶ εἰδοποιεῖ δι' ἐνυπογράφου μαζπατᾶ τὴν Σ. Κυβέρνησιν, κατὰ τὰ ἀνέ-

» καθεν εἰθισμένα. Ἀκολούθως δὲ ἡ Ἱ. Σύνοδος κατέρχεται εἰς τὸν πα-
 » τριαρχικὸν ναὸν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ χριστωνύμου λαοῦ ἐκτελεῖ τὴν
 » προσήκουσαν ἐκκλησιαστικὴν τελετὴν ». Τοῦ σχεδίου τούτου ἀναγνωσθέν-
 τος ἀναβάλλεται ἡ συζήτησις αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπομένην Συνεδρίασιν καὶ δια-
 λύεται ἡ παροῦσα. (Ὑπογραφαί)

φ. 145β.

Συνεδρίασις ΚΘ' τῆς 11 ὁβρίου 1866.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ὑπογραφέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς ΚΖ' Συνε-
 δριάσεως καὶ διορθωθέντων τῶν τῆς ΚΗ' ὁ Κ. Ἱ. Μουσοῦρος παρατηρεῖ,
 ὅτι ἐν τῷ περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου ἀναγνωσθέντι σχεδίῳ δὲν ὑπάρχει ἡ
 λέξις προὔχοντες, ἀναγκαῖον δὲ θεωρεῖ ἵνα ἐκάστη ἐνορία τῆς ΚΠ. πέμπῃ
 εἰς τὰ Πατριαρχεῖα κατάλογον τῶν κατ' αὐτὴν προὔχοντων, ἐκ δὲ τῶν με-
 ρικῶν τούτων καταλόγων συνταχθῇ γενικός, περιέχων τοὺς ἐκλεξιμους ὡς
 μέλη τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, τῶν συνελεύσεων κλπ. οἷτοι δὲ πάντες
 συνερχόμενοι ἐκλέγωσιν ἐξ ἑαυτῶν δώδεκα ὡς μέλη τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πα-
 τριάρχου Συνελεύσεως. — Ὁ Κ. Ἀλ Καραθεοδωρῆ φρονεῖ, ὅπως εἰς τὰς
 ἐπαρχίας οἱ ἐντόπιοι, οὔτω καὶ ἐν ΚΠ. μόνον οἱ ΚΠολῖται κέκτῃται τὸ
 δικαίωμα τοῦ λαμβάνειν μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, καὶ
 ὅτι ἡ ἐκλογικὴ τοῦ Πατριάρχου Συνέλευσις δεόν νὰ σύγκηται ἀ' ἐκ τῶν
 Κληρικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας τῆς Α' Πεντάδος· β' ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ
 μελῶν τοῦ τε Μ. Συμβουλίου καὶ τῶν ἐθνικῶν Καταστημάτων, οἷον Ἐφο-
 ριῶν τῆς Μ. τοῦ Γένους σχολῆς καὶ τοῦ Νοσοκομείου· γ' ἐκ τῶν ἀπὸ
 ἐξαιτίας καὶ ἐντεῦθεν χρηματισάντων μελῶν τοῦ τε Μ. Συμβουλίου καὶ τῶν
 Ἐφοριῶν τῶν εἰρημένων Καταστημάτων· δ' ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐνο-
 ριῶν τῆς ΚΠ.· ε' ἐκ τῶν συνεισφερόντων ἑκατὸν λίρας ὀθωμ. κατ' ἔτος ὑπὲρ
 τῶν Ἐθνικῶν Καταστημάτων. — Ὁ Σ. Ἀριστάρχης λέγει, ὅτι οἱ ἐπιτροποὶ
 τῶν 12 Ἐξαρχιῶν ἀνάγκη νὰ προσκαλῶνται εἰς τὴν ἐκλογικὴν τοῦ Πατριάρ-
 χου Συνέλευσιν καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν Βουλγάρων ζητούντων νὰ λαμ-
 βάνωσι μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου καὶ πρὸς ἐπιση-
 μοτέραν καὶ γενικωτέραν συγκρότησιν τῆς ἐκλογικῆς Συνελεύσεως. — Ὁ Κ.
 Ἱ. Μουσοῦρος λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τὸ σχέδιον ἅπαντες οἱ Μητροπολί-
 ται δίδουσι ψῆφον, ἀρμόζει καὶ οἱ προὔχοντες τῶν Ἐξαρχιῶν νὰ ἀντιπρο-
 σωπεύωνται ἐν τῇ ἐκλογικῇ τοῦ Πατριάρχου Συνελεύσει διὰ τῶν ἐν ΚΠ.
 διαμενόντων ὡς εἴρηται 12 Ἐπιτρόπων. Ἀναβληθεῖσης δὲ τῆς ἀπ' ἀρχῆς
 συζητήσεως τοῦ Σχεδίου διαλύεται ἡ Συνεδρίασις. (Ὑπογραφαί.)

Τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν Α'-ΑΔ' κατεχωρήθησαν ἐν φωτοτυπίαις εἰς
 τὰς σελίδας 80-84 τοῦ παρόντος τόμου. Εἰς τὴν φωτοτυπίαν τοῦ πρακτικοῦ
 τῆς ΑΔ' συνεδρίας (σ. 83) παρελείφθη ἡ συνέχεια (ὑπὸ μόνῃς) « τῆς κατ'
 ἐκλογὴν ἱερᾶς Συνόδου, ἱκανοποιοῦνται καὶ οἱ Βούλγαροι, ὡς ἐν αὐτῇ ἀν-

τιπροσωπευομένων καὶ τῶν 12 ἐξαρχιῶν ». Μετὰ τὴν φράσιν ταύτην ἐπακολουθεῖ σηζήτησις μεταξὺ τῶν μελῶν σχετικὴ πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ἢ μὴ τοῦ Δ' κανόνος τῆς Α' Οἰκ. Συνόδου ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκ. Π/χου. « Μετὰ δὲ ταῦτα ψηφοφορίας γενομένης, οἱ μὲν Κ.Κ. Ι. Μουσούρος, Α. Καραθεοδωρῇ καὶ Σ. Ἀριστάρχης ἀποφαίνονται ὑπὲρ τοῦ σχεδίου ἵνα ἐκ τῶν τριῶν λαβόντων τὴν πλειοψηφίαν πάντων τῶν ἀρχιερέων ἡ Συνέλευσις διὰ ψήφου παραδέχεται τὸν ἕνα ὡς οἰκ. Πατριάρχην, οἱ δὲ ἄγιοι Κυζίκου καὶ Φιλιππουπόλεως προτιμῶσι τὸν τρόπον τῶν Κανονισμῶν. Εἴτα δὲ ψηφοφορίας γενομένης περὶ τοῦ τρόπου τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἐκλογικῆς Συνελεύσεως, ἐγκρίνεται παμψηφεί ἵνα προσκαλῶνται ἐν αὐτῇ ἡ Α' Πεντάς τῶν κληρικῶν ἀξιωματικῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας (ὄρα Χρυσάνθου περὶ Ὁφφικίων σελ. 74) ὡς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑγεμονιῶν Μολδοβλαχίας, Σερβίας καὶ Σάμου ὅπως προσκαλῶνται 1) ἕξ μόνον ἀντιπρόσωποι ἐκλεγόμενοι παρ' ὅλων τῶν ἐνοριῶν τῆς Κ/πόλεως, ὅπως οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν Κ/πολιτῶν μὴ ὑπερβαίνων κατὰ πολὺ τὸν τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων οὐδτεροῦ τὰς ψήφους τούτων τε καὶ τῶν κλη-» ἡ συνέχεια εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς 84 σελίδος (φωτοτυπίας) τοῦ παρόντος τόμου.

Ἡ ΔΕ' καὶ τελευταία συνεδρία (24 Δεκεμβρίου 1866) ἐξήτασε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, « καθ' ἣν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι δέον ν' ἀναγινώσκονται ἐν χώραις κατοικουμέναις παρὰ διαφορῶν φυλῶν ».

.... Ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης (Εὐστάθιος) λέγει ὅτι μέχρι τοῦ Θ' αἰῶνος 2 μόνον γλῶσσαι ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, ὡς τελειότεραι, ἐκφραστικώτεραι, μεγαλοπρεπέστεραι καὶ ἐπομένως ἄξιοι τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος παραδέξατο ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ τὴν σλαβωνικὴν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν Πανοσιολογίότητά του ἐν ταῖς χώραις ἔνθα λαλεῖται ξένη τις γλῶσσα, ἡ μὲν θεία λειτουργία πάντοτε ν' ἀναγινώσκηται ἑλληνιστί, τὰ δὲ γραφικὰ χωρία εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν εἰς τὴν ξένην γλῶσσαν, βιβλία δὲ λειτουργικά, ἐκτυπούμενα ἐποπτεία τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τὰς διαφορὰς γλώσσας τῆς Ἀνατολῆς, βοηθοῦσι τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἀκολουθιῶν. Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται τὸ ἐξῆς ἄρθρον (Τανταλίδου ἐν ἐφημερίδι Ἀρμονίας ΙΓ'). Ἐγκρίνεται δὲ παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς πλὴν τοῦ Παν. Α. Φιλιππουπόλεως παραδεχομένου τὴν εἰσαγωγὴν ἐν περιπτώσει μὲν ἰσοψηφίας καὶ τῶν δύο γλωσσῶν, ἐν περιπτώσει πλειονοψηφίας τῆς γλώσσης τοῦ πλειονοψηφούντος ἔθνους. Ἀκολούθως δ' ἐγκρίνεται παρ' ὅλης τῆς ἐπιτροπῆς τὸ ἐξῆς ἄρθρον » (ὄρα Τανταλίδου ἐν ἐφημερ. Ἀρμονίας ΙΔ'). Εἴτα δὲ ἀνατίθεται εἰς τοὺς κ. κ.

1) Ἀνωτέρω ἐλέγχθη περὶ παρουσίας καὶ τῶν 12 ἐπιτρόπων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου.

Ἀλ. Καραθεοδωρῇ καὶ Σ. Ἀριστάρχην ἢ σύνταξις τοῦ Β' καὶ Γ' μέρους τῆς Ἐκθέσεως.

(ὕπ.) Ὁ Κυζίκου Νικόδημος, Ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, Ἀρχιμανδρίτης Ε. Κλεόβουλος, Ἰ Μουσσοῦρος, Ἀλ. Καραθεοδωρῇ, Σ. Ἀριστάρχης.

Ζ β.

Paris, le 4 Octobre 1878.

Excellence,

Les nouvelles que je reçois de Philippopoli, d'Eski-Zagra e.t.c. laissent beaucoup à désirer : Une partie de la population ne se rendant pas compte, sans doute, de la véritable situation du pays, recueille des signatures pour demander aux Puissances la réunion de la Roumélie à la Bulgarie du Nord. L'autre partie des habitants, la plus réfléchie, déplore cet état des choses et, pour y remédier, espère que ses souhaits pour le choix du gouverneur seront satisfaits dans l'intérêt du pays.

J'ai porté ces faits à la connaissance de S. A. le Grand Vézir en appelant sur ce point sa haute et bienveillante attention et, comme par le peu de mots que vous avez bien voulu me faire l'honneur d'échanger avec moi lors de votre passage à Paris, votre Excellence a été la première à me dire que je pourrais être utile dans cette circonstance et très propre à reconcilier ces différentes races entre-elles et tout *particulièrement les Bulgares avec le Patriarcat*, j'ai cru devoir aussi en informer votre Excellence afin qu'Elle ne dédaigne pas de s'y intéresser Elle-même.

Excellence, il n'échappera pas à votre sagesse qu'un autre homme étranger par la naissance, par la religion, par la langue et par toutes ses habitudes resterait toujours par la force des choses audessous de la tâche réservée au Gouverneur.

Veuillez agréer, Excellence, l'hommage du profond respect avec lequel j'ai l'honneur d'être

de votre Excellence

le très humble et très obéissant serviteur.

(Sign.) Alexandre Exarque 2).

2) Καθ' ὅς ἔλαβον πληροφορίας παρὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου κ. Φωτίου τοῦ Β' ὁ Ἀλέξανδρος Ἐξαρχος εἶχε χρηματίσει ἄλλοτε γραμματεὺς τοῦ Στεφάνου Βογορίδου, πενθεροῦ τοῦ Κωστάκη Μουσσοῦρου.

Ζ γ 1.

Ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα Ὁθωνα Α' Ἀναφορᾶς τῶν Πατριαρχῶν.

Μεγαλειότατε Βασιλεῦ !

Μέγα μὲν ἀληθὲς ἔργον τῶν παντοδυνάμων τοῦ Ὑψίστου βουλῶν οἶδεν ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν, τὴν ἐκ τῆς δουλείας ἀπολύτρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, θαυμαστὸν δὲ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ οὐρανίου προνοίας δεῖγμα κηρύττεται πανταχοῦ ἡ ἀνύψωσις τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος εἰς τὸν Βασιλικὸν τῆς Ἑλλάδος θρόνον. Διότι μόνη ἡ Ὑμετέρα θεόδοτος Σοφία καὶ ἀπαράμιλλος ἐπιείκεια ἦτον ἱκανὴ νὰ θεραπεύσῃ τὰ τραύματα τοῦ πολυετοῦς τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος, νὰ ἀνορθώσῃ τὰ πεπτωκότα καὶ νὰ βελτιώσῃ τὰ καλῶς ἔχοντα, καὶ νὰ καταριθμήσῃ τὸ λαμπρὸν τῶν Ἑλλήνων γένος μεταξὺ τῶν ἀριζήλων καὶ εὐδαιμόνων λαῶν. Καὶ πρεπόντως λοιπὸν καὶ μάλα δικαίως γνωρίζεται ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ὡς πρῦτανις τῆς ἀνέσεως καὶ χορηγὸς τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑπηκόου Αὐτῆς καὶ ἔχει ἐν ἀγάπῃ καὶ συμπαθείᾳ εἰλικρινεῖ ἀφωσιωμένους περὶ ἑαυτὴν τὰς εὐγνώμονας καὶ εὐαισθήτους τῶν Ἑλλήνων ψυχάς,

Ἡμεῖς δὲ καὶ πᾶσα ἡ ἀπανταχοῦ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ τᾶλλα μὲν θαυμάζομεν τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μεγαλοφυῶν καὶ γενναίων σπουδασμάτων τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, διαφερόντως δὲ γεραίρομεν καὶ τιμῶμεν τὴν Θεοσεβῆ Αὐτῆς διάθεσιν, ἐξ ἧς καὶ ἐπηγγέλατο καὶ ἐνεργεῖ πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἱερᾶς καὶ πατρῶας τῶν Ἑλλήνων θρησκείας, ὑπὲρ ἧς καὶ τὸν μέγαν ἀγῶνα διήθλησαν ἐνδόξως οἱ γενναῖοι Ἕλληνες, καὶ ἔργον ἔχει βασιλικὸν τὴν διατήρησιν τῶν θεσμῶν καὶ νομίμων τῆς Ἀγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦτο ἀναπεύθει ἡμᾶς, Μεγαλειότατε Ἀναξ! ὅτι ἀποδέξεται εὐμενῶς τὴν παρησίαν ἡμῶν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης καὶ κατανεύσει βασιλικῶς εἰς ἐπακρόασιν τῶν ταπεινῶν ἡμῶν προσανακλαύσεων, ὡς διὰ τῆς παρουσίας ἀπευθύνομεν πρὸς τὸν θεοστήρικτον Βασιλικὸν Αὐτῆς Θρόνον. Ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσομῶν, Τρισέβαστε Ἀναξ! ἡ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὅρους Σινᾶ, καὶ τὰ ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἀθῶνος ἱερὰ Μοναστήρια, ἐκ χρόνων ἀμνημονεύτων ἐκέκμητο ὑποστατικά, ὡς ἐν ἄλλαις ἐπικρατείαις, οὕτω καὶ ἐν διαφόροις μέρεσι τῆς θεοδοξάστου ἐπικρατείας τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ τὰ μὲν τούτων ἐξ ἀφιερώσεως τῶν ἀειμνήστων Αὐτοκρατόρων τῶν ἀνγειράντων τὰ ἱερὰ Μοναστήρια ἱεροῖς χρυσοβούλλοις προσηλωθέντα, τὰ δὲ ἐν ἐλευθέραις διαθήκαις εὐσεβῶν ἄλλων προσεnehθέντα τὰ δὲ διὰ χρημάτων μοναστηριακῶν ἐν καιροῖς διαφόροις προσκτηθέντα ἀφ' ὧν ἀπάντων ποριζόμενοι τὰ πρὸς συντήρησιν ἑαυτῶν οἱ ἅγιοι τόποι καὶ τὰ Ἱερὰ Καταγώγια, περιθάλλουσι τοὺς εἰς αὐτὰ προσφεύγοντας, καὶ τὰς ὁμᾶς τῆς τυραννίας θεραπεύουσι πρὸς βολάς.

Ἵπενδούσης δὲ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τῇ ὁρμῇ τῶν κατακτη-
τῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοὶ τὸ προσῆκον ἀποδόντες σέβας τῇ νομιμότητι τῶν
Ἱερῶν τούτων Ἰδιοκτησιῶν, οὐ μόνον ἀπέσχον πάσης περὶ αὐτὰ ἐπηρείας,
ἀλλὰ καὶ ἐλευθέραν ἀφῆκαν τὴν διοίκησιν αὐτῶν εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους
καὶ προσεπεκύρωσαν τὰ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν Αὐτοκρατόρων δεδορημένα τῆς
ἀτελείας προνόμια.— Πρῶτον ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως
περιέπεσαν καὶ ταῦτα τῇ ἐκ τῆς ἀναρχίας ὀλεθρίᾳ φορᾷ, καὶ ἐκλιπόντων
τῶν ἐν αὐτοῖς γνησίων ἐπιστατῶν, εἰσέφρησαν οἱ τιχόντες καὶ δεσπότηαι
αὐτοχειροτόνητοι τῶν ἱερῶν κτημάτων κατέστησαν ἕως οὗ παρελθούσης
τῆς τοῦ πολέμου ταραχῆς, ἀπεστάλησαν πάλιν ἐκ μέρους τῶν ἁγίων τόπων
γνήσιοι ἐπιστάται, καὶ παραστήσαντες πρὸς τὴν τότε Κυβέρνησιν τῆς Ἑλ-
λάδος τὰ δικαιώματα τῆς τῶν Ἀγίων Τόπων ἰδιοκτησίας, ἐπανέλαβον δυ-
νάμει τῶν ἐγγχειρισθέντων αὐτοῖς διαταγμάτων τὴν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν
τῶν Μοναστηριακῶν ὑποστατικῶν. Ἀλλ' ἐνῷ διὰ πόνων μακρῶν ἐπανεσώ-
σαν οἱ ἀπεσταλμένοι τὰ ἱερὰ κτήματα ἐκ τῶν κατεχουσῶν χειρῶν, καὶ δα-
πάναις οὐ μικραῖς ἐφρόντισαν τῆς καλλιεργείας αὐτῶν καὶ ἀνορθώσεως
τῶν πυρποληθέντων καὶ κατεδαφισθέντων Μετοχιῶν. Ἡ τὰς ἡνίας τοῦ
Κράτους ἀναλαβοῦσα Ὑψηλοτάτη Ἀντιβασιλεία, θεσπίσασα τὸν περὶ Μο-
ναστηρίων τοῦ κράτους νόμον, συμπαρέλαβεν ὥς ἐθνικὰ καὶ τὰ τῶν
Ἀγίων Τόπων κτήματα, ἀπέβαλε τοὺς εἰς αὐτὰ ἐπιστατοῦντας καὶ κα-
θυπέταξε τὰς προσόδους αὐτῶν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν τῆς Ἐπικρατείας
ταμεῖον, οὐδόλως προσδεξαμένη τὰς νομίμους καὶ δικαίας τῶν ἀπεσταλμέ-
νων ἐνστάσεις. Καὶ κατεδικάσθησαν λοιπὸν μόνοι μεταξὺ ὄλων τῶν τῆς
Ἑλλάδος κτηματιῶν οἱ Ἅγιοι Τόποι εἰς δήμευσιν τῶν κτημάτων αὐτῶν
καὶ ἀπώλεσαν ἐν ἁκαρεῖ τὸ διὰ τοσούτων αἰῶνων κρατυνθὲν τῆς Ἰδιοκτη-
σίας δικαίωμα, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι ἐκβληθέντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος
ἀπεξημιώθησαν κατὰ λόγον τῶν ὑποστατικῶν αὐτῶν! Ἀλλὰ πόσον ἡ ἀδι-
κία αὕτη φαίνεται πικρὰ καὶ ἀφόρητος εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους, οἵτινες
ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐπήρκεσαν εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας κα-
ταβαλόντες πᾶν τὸ ἐπ' αὐτοῖς, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἱερὰ αὐτῶν σκευὴ καὶ ἀνα-
θήματα, καθὼς μαρτυροῦσιν αἱ παρὰ τοῖς Μοναστηρίοις τοῦ Ἀθῶνος χρεω-
στικαὶ τῆς Ἐπικρατείας ἐνδείξεις! Πόσον δὲ καὶ τῶν ὑμετέρων ἐμβριθῶν
ἀγῶνων Μεγαλειότητε Βασιλεῦ! τῶν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ θεοφρου-
ρήτου Αὐτῆς Κράτους ἀνάξιον, ἡ δήμευσις τῶν ἱερῶν τούτων κτημάτων
διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐκκλησίας καὶ συστήματα ὁμοδόξων,
ἔτι καταθλιβομένας καὶ δυστυχούσας ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας!

Ἡ ἀδικία αὕτη, θεόστεπτε Ἀναξί! βοᾷ πρὸς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς
Ὑμετέρας Μεγαλειότητος! καὶ τὰ πάνσεπτα προσκυνήματα ἐπικαλοῦνται τὴν
Ὑμετέραν δικαιοσύνην, καὶ παρ' Αὐτῆς ἀπεκδέχονται τὴν νόμιμον ἀπόδο-
σιν τῶν κτημάτων αὐτῶν. Καὶ πάντως ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ἥτις ἔργον

ἔχει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ δικαιωμάτων, οὐδόλως ἀνέξεται τὴν ἀδικίαν ταύτην, οὔτε παραβλέπει τὰς ἱκετηρίου φωνὰς τῶν ἀδικουμένων Ἀγίων Τόπων.

Διὰ ταῦτα καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἀδιστάκτου καταφεύγοντες εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, παρακαλοῦμεν Αὐτὴν ταπεινῶς, ὥπως εὐδοκήσασα βασιλικῶς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀδίκως ἀποσπασθέντων κτημάτων, ἐπιτρέψῃ εὐμενῶς τὴν παρ' ἡμῶν ἀποστολὴν γνησίων ἐπιτρόπων πρὸς παραλαβὴν μὲν τῆς διοικήσεως τῶν ὑποστατικῶν, ἐμφάνισιν δὲ τῶν ἐγγράφων ἐνδείξεων τῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν κατὰ καιροὺς γενομένων δανείων παρὰ τῶν ἱερῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁθῶνος.— Ἐὰν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ βάλλῃ ὑπ' ὅψιν ἐαντῆς ἐνθεν μὲν τὰ παλαιγενῆ δικαιώματα τῶν Ἀγίων Τόπων, ἐτέρωθεν δὲ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν αὐτῶν καὶ τὰ βαρέα δυστυχήματα εἰς ἃ ἐκ καιρικῆς φορᾶς περιέπεσαν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις χρόνοις, σεβάσεται μὲν πάντως ἐκείνα ἐπικαμφθήσεται δὲ οἷκτωρ πρὸς ταῦτα τε καὶ τὸ λοιπὸν ὑπὸ δουλείαν γένος τὸ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα Κτημάτων ἀφαιρέσει συγκοινωνοῦν μεθ' ἡμῶν τῆς λύπης, καὶ παραμυθήσει ἡμᾶς διὰ τῆς ταχείας ἐπιλάμψεως τοῦ βασιλικοῦ Αὐτῆς καὶ φιλανθρώπου ἐλέους. Καὶ τότε δὴ πολλαπλασιασσομεν τὰς ἐνθέμους ἡμῶν ἱκεσίας πρὸς τὸν Παμβασιλέα Θεὸν ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ εὐδαιμονίας τοῦ Κράτους Αὐτῆς.

Ἐν Κων/πόλει τῇ 15 Ἰανουαρίου 1839.

Τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος ταπεινότατοι
καὶ θερμότατοι πρὸς Θεὸν εὐχέται.

(Ὑπογρ.) Ὁ διοικῶν τὰ τοῦ Σινᾶ Ὅρους Πατριάρχης
πρώην Κωνσταντινουπόλεως *Κωνστάντιος*.

• Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων *Ἀθανάσιος*.

• Οἱ ἐπίτροποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἀγίου
Ὅρους τοῦ Ἁθῶνος *Βενιαμὴν Δαυριώτης*
καὶ *Εὐθύμιος Χιλανδαρινός*.

Ζ γ 2.

Ἀθανάσιος ἐλέφ Θεοῦ Πατριάρχης...

Ἐξοχώτατε πρέσβυ τῆς ὑψηλῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καὶ ἡμέτερε ἐν Χῷ υἱὲ ἀξιάγαστε Κύριε Κωνσταντίνε Μουσούρη! Τὴν Ἐξοχότητά της ἐκ μέσης καρδίας εὐχόμενοι, κατασπασόμεθα πατρικῶς. Οἱ γνωστοὶ τῇ Ἐξοχότητί της Ἱεροσολυμίται Ὀθωμανοὶ καὶ Χριστιανοί, τάλαιπωροῦμενοι μακρὸν ἤδη χρόνον ἐν προσδοκίᾳ τῆς

αἰσίας ἐκβάσεως τῆς ὑποθέσεώς των, συχνάκις ἐνοχλοῦσι καὶ ἡμᾶς, ἐξαιτούμενοι τὴν πρὸς τὴν Ἐξοχότητά της πατρικὴν ἡμῶν μεσιτείαν. Ἡμεῖς ὅμως, ἀπέχοντες τοῦ νὰ φανῶμεν ὀχληροὶ τῇ Ἐξοχότητί της οὐτ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἠθέλαμεν κινήσῃ τὸν κάλαμον, ἐὰν δὲν εἴχαμεν ἰσχυροτέρα ἀφορμὴν ἄλλην, τὴν ἀπόδοσιν τῶν πατρικῶν ἡμῶν προσρρήσεων καὶ ἐπενυχῶν ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ τοῦ νέου ἔτους εἰσόδου (sic). Τοῦτο δὴ καὶ ἔχοντες προηγούμενον τῆς πατρικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ταύτης αἵτιον, ἐπενυχόμεθα τῇ Ἐξοχότητί της τὴν τοῦ νέου ἔτους περίοδον ὑγιᾶ, πανευδαίμονα καὶ πανεύθυμον, καὶ προαγωγὸν ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ ἐφειώτερα. Ὑπονύττοντες δ' ἐχομέως τὴν μνήμην τῆς Ἐξοχότητός της καὶ ὡς πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἐκθέντων Ἱεροσολυμιτῶν, ἀξιοῦμεν τὴν φιλόπτωχον τῆς Ἐξοχότητός της διάθεσιν νὰ εὐαρεστηθῇ ὥστε νὰ διαπραΐξῃ μὲν πᾶν ὅ,τι ἐγκρίνοι συντελοῦν πρὸς τὴν τῶν δικαίων ἀποκατάστασιν, νὰ ἐκδηλώσῃ δὲ καὶ δι' υἱικῆς της ἐπιστολῆς πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν μέλλῃ τι νὰ κατορθωθῇ ὑπὲρ τῶν ἀθλίων τούτων, διὰ νὰ μὴ καταδαπανῶσι μάτην τὸν καιρὸν καθήμενοι ἐνταῦθα. Τὴν πληροφορίαν ταύτην προσδοκῶμεν ἐν πόθῳ, ὡς συγκομίσουσιν πρὸς ἡμᾶς καὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς πολυεύκτου ἡμῖν ἀγαθῆς ὑγείας της. Ἦς καὶ τὰ ἔτη δωρηθείησαν οὐρανόθεν ἐπιμήκιστα καὶ πανεύθυμα.

Ἀωμγ' Ἰανουαρίου 1871.

(ὕπ.) Ὁ Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος ἐν Χῳ εὐχέτης.

Ζ γ 3.

Τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην καὶ σεβασμιωτάτην Παναγιότητα πανευλαβῶς προσκυνῶ, τὴν χαριτόβρυτον αὐτῆς δεξιὰν ἀσπαζόμενος.

Συνειδὼς τὴν ἐπιβαρύνουσάν με ἐνοχλὴν ὡς ἐκ τῆς πολυχρονίου σιωπῆς μου, ἀπώνουν νὰ ἐμφανισθῶ καὶ δικαιολογήσω ἑμαυτὸν ἐνώπιον τῆς Σεβασμιωτάτης μου αὐτῆς Παναγιότητος. Ἀλλὰ πέποιθα ὅτι θέλω τύχει τῆς εὐμενοῦς αὐτῆς συγγνώμης, ὁπόταν βεβαιωθῇ ὅτι, μετελθὼν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀφίξεώς μου τὰ ἀπαιτούμενα ἐπίσημα βαδίσματα ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι σιναϊτικῶν κτημάτων ἐπεφυλαττόμην νὰ τῇ ἀποδώσω τὸν φόρον τῶν υἱικῶν σεβασμάτων μου, ἅμα ἤθελον ἐπιφέρει τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα αἱ κατὰ τοῦτο παντοῖαι προσπάθειαι μου.

Πολλάκις μοι ἐδόθησαν διαβεβαιώσεις ἐκ μέρους τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἄλλ' αἱ συνήθεις αὐτῶν ὑπεκφυγαὶ ἐματαιώσαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὰς δικαίας προσδοκίας μου. Ἦδη χαίρω δυνάμενος νὰ τῇ ἀναγγείλω ὡς διευκολυνθῆσαν καὶ ἐγγίζουσιν τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως τῇ συνδρομῇ τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ἐπ' ἀγαθῷ εὐσεβῶν καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν καθὰ συνάγεται ἐκ τε τῆς ἐγκλεισμένης γνωμοδοτήσεως τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως,

προκληθείσης κατὰ συνέπειαν αἰτήσεως τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κ. Καλλιστράτου, τοῦ τοσοῦτον ζῆλον καὶ ἱκανότητα ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐνδειξαμένου, καὶ ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου ἀποσπάσματος τῶν πρακτικῶν τῆς προχθεσινῆς συνεδριάσεως ὅτε συνεζητήθη καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἡ γνωμοδότησις τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀπόκειται μοι λοιπὸν τὸ χρέος τοῦ νὰ ἐπισπεύσω τὴν τελικὴν τῶν μοναστηριακῶν τούτων ὑποθέσεων μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ νέου ὑπουργείου καὶ ἀπεκδεχόμενος ἐπὶ τούτῳ τὰς περαιτέρω διαταγὰς καὶ καθοδηγίας της.

Παρὰ τοῦ ἐπιφέροντος κυρίου Ἰάγκου θέλει πληροφορηθῇ ἡ Σεβαστή μοι αὐτῆς Μακαριότης καὶ περὶ τῆς κατὰ σύστασιν καὶ διαταγὴν της χορηγηθείσης ὑπ' ἐμοῦ συνδρομῆς πρὸς τοὺς ἀπογυμνωθέντας Ἱεροσολυμίτας Ἐμπόρους ὡς καὶ περὶ τῆς παρούσης κακῆς καταστάσεως τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου ἀποφάσεως τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων.

Ἐπὶ τούτοις ἀπονέμων τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης μου ἀνθ' ὧν μοι ἀπέστειλε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εὐχετικῶν ἐγγράφων καὶ ἄλλων δειγμάτων τῆς πρὸς ἐμὲ εὐμενείας καὶ πατρικῆς στοργῆς της καὶ ἐπικαλούμενος τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς

διατελῶ μεθ' ὅλης εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως

Κ. Μουσσοῦρος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Φεβρουαρίου 1844.

Z δ 1.

4 Πρωτοκ. 1193.

Εξοχώτατε.

Περὶ τοῦ εὐλαβεστάτου Πρεσβυτέρου Στεφάνου Χάτερλν τοῦ νῦν τῆς ἐν Οὐλβερχάμπτων Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἱερατικῶς προϊσταμένου καὶ ἄλλοτε ἀντηλλάγησαν μεταξὺ Αὐτῆς καὶ τοῦ Ἐξοχωτάτου Πρωθυπουργοῦ τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως Γλάδστωνος ἔγγραφα, καὶ δὴ καὶ ἐσχάτως ἔγραψε πρὸς Αὐτὴν ὁ Πανιερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης Καντουαρίας Κύριος Ἀρχιεπίσκοπος Κάμπελ· ἐκ τῶν ἀντιγράφων δὲ τούτων, ἅτινα διεβίβασε πρὸς ἡμᾶς ἡ περιουπούδαστος ἡμῖν αὐτῆς Ἐξοχότης, εἶδομεν ἐν ἀθυμίᾳ δικαίᾳ ὅτι ἡ χειροτονία καὶ ἐγκατάστασις τοῦ Πρεσβυτέρου τούτου ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ παροικίᾳ, καίτοι γενομένη συνετεία ἐνθέρμου αἰτήσεως τῶν ἐν αὐτῇ διατελούντων λατρευτῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρὸς μόνην ἐπάρκειαν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ὅμως παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τοῦ μεγαθύμου καὶ φιλελευθέρου Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἐξελήφθη ὡς πέτρα σκανδάλου, καὶ ὡς ὑποθάλπουσα δῆθεν τὴν ἰδέαν τοῦ προσηλυτισμοῦ.

Ἡ Ὑμετέρα ἑξοχότης καλῶς γινώσκει ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία κατακρίνουσα ἀνέκαθεν τὴν ἀρχὴν τοῦ προσηλυτισμοῦ ἐπὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου πιστῶν οὐ παραδέχεται εἰ μὴ μόνον τοὺς αὐθορμητῶς αὐτῇ προσερχομένους συνεπεία τούτου οὐδαμῶς ἡδύνατο ἵνα ἐπιτρέψῃ ταύτην καὶ τῷ διαληφθέντι πρεσβυτέρῳ.

Ὅσον δὲ περὶ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ οὐδὲν ἦττον λυπούμεθα ὅτι καὶ αὕτη ἐγένετο ἀπεικόντως ἀντικείμενον λόγων· ἀλλ' ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία ἐπομένη τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ θεσμοῖς τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων οὐκ ἡδύνατο ἀρνηθῆναι αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης χάρισμα, ὃ λιπαρῶς ἐξητεῖτο μετὰ τὴν ἐκ Ρωσσίας εἰς τὴν Ὁθωμανικὴν Πρωτεύουσαν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἔλθουσιν, καθ' ὅσον οὗτος καὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος εἶχετο καὶ τὰ πρὸς χειροτονίαν προσόντια ἐκέκτετο καθ' ὧς προσήνεγκεν ἐγγράφους συστάσεις καὶ μαρτυρίας, ὧν ἀντίγραφα ἐπισυναπτόμεν πρὸς γνῶσιν καὶ ἐν δέοντι χρῆσιν τῆς ὑμετέρας περιφανοῦς καὶ περισπουδάστου ἡμῖν Ἑξοχότητος.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρμοδίως μεταδιδόμενα παρ' Αὐτῆς ἀρκέσουσι, φρονοῦμεν, πρὸς μείζονα τοῦ πράγματος διευκρίνησιν καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδὲν παρὰ τὰ διατεταγμένα ἐπράξαμεν. Εἰς βεβαίωσιν δὲ καὶ πληροφορίαν τῶν προειρημένων ἀρχῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας διετάξαμεν τὸν ὁσιώτατον ἡμέτερον Μ. Πρωτοσύγκελλον ἵνα προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ εἰρημένου πρεσβυτέρου εἰς μόνην τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν αὐτοῦ χρεῶν ἐν τῇ ἐπισκέψει τοῦ ποιμνίου του καὶ μὴ ἐκτρέπηται εἰς ἐνεργείας τυχὸν προσηλυτισμοῦ, ὅν, ὡς προέφημεν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀποδοκιμάζει καὶ κατακρίνει.

Πρὸς τὸν Ἑξοχώτατον Κωνσταντῖνον Μουσσοῦρον Πρεσβευτὴν τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου παρὰ τῇ Βρετανικῇ Κυβερνήσει κ.τ.λ. κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἐπὶ τούτοις διαβιβάζοντες τῇ Ὑμετέρᾳ Ἑξοχότητι τὰς ἐγκαρδίους πατρικῶς ἡμῶν εὐλογίας, καὶ πλοῦν αἷσιον ἐν τῇ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἀπελεύσει αὐτῆς εὐχόμενοι διατελοῦμεν.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου περιφανεστάτης αὐτῆς Ἑξοχότητος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης καὶ ὅλως πρόθυμος.

(signed) 3) † Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμος.

Ζ ε 1.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἀσμένως ἐκοιμίσάμην τὴν παρὰ τῆς Ὑμετέρας πανσεβάστου μοι Παναγιότητος ἐπιστολὴν δι' ἧς με προτρέπει πρὸς τὸ ἐνεργῆσαι καὶ προᾶξαι

3) Οὕτω σημειώνεται εἰς τὸ ἀντίγραφον.

πάν ὅτι δυνατόν καὶ συντελεστικὸν ὑπὲρ τῆς ἐπωφελοῦς λύσεως τοῦ περὶ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ κτημάτων τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων καὶ λοιπῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἀγίων Τόπων ζητήματος.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς οὐκ ἐπαυσάμην ὑπερμαχόμενος τῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ταλαντευομένων συμφερόντων τῆς τε Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἡμετέρου Ἐθνους, οὕτως, ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς τελευταίας ἐγκυκλίου τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, πᾶσαν μὲν σπουδὴν καὶ προθυμίαν ἐποιησάμην ὅπως γένοιτο ἐπίδηλα καὶ καταφανῇ τοῖς νῦν Ἀγγλοῖς ὑπουργοῖς τὰ τε δίκαια καὶ τὰ πολυετῇ παθήματα τῶν ἱερῶν Καταστημάτων, πάσαις δὲ προτροπαῖς καὶ ἐπιχειρήμασι πειστικοῖς ἐχρησάμην, καὶ ὥς πρὸς βουλήν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ἰδίᾳ ὥς ἀπὸ μέρους τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, πρὸς ἀσφαλῆ ἐπίτευξιν τῆς συμπαθείας καὶ δραστηκῆς συνδρομῆς τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, Κόμητος Γρανουίλλου, προϋπισχοynόμενος αὐτῷ, πρὸς τῇ πλήρει εὐαρεστήσει τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως τῆς τοσοῦτον πατρικῶς κηδομένης τῶν δικαίων καὶ συμφερόντων τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς τελούντων Ἀγίων Τόπων, τὴν ἐγκάρδιον Εὐγνωμοσύνην τῆς τε Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ὁθωμανικῷ Κράτει Ὁρθοδόξων λαῶν.

Μετὰ μακρὰν οὖν διάσκεψιν ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἐνετείλατό μοι, ἐν τῇ τελευταίᾳ μετ' αὐτοῦ συνεντεύξει, ἀναγγεῖλαι τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις συγκατατίθεται, τὸ καθ' ἑαυτήν, τῇ συστάσει τοῦ πρὸς τελικὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος προτεινομένου αἵρετοῦ Δικαστηρίου· ὥστε οὐδὲν πλέον λείπεται εἰ μὴ ἡ συναίνεσις τῶν ἄλλων Δυνάμεων.

Καὶ ταῦτα μὲν σπεύσας ἀνήγγειλα ἐπισήμως εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν· πέποιθα δὲ ὅτι, τῇ εὐμενεῖ ἐνεργείᾳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου, καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις μιμηθήσονται οὐκ εἰς μακρὰν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἀνακτοβουλίου, καὶ παρασκευασθήσεται οὕτω, σὺν Θεῷ, ἡ ἀγούσα εἰς τὴν ἐπιτυχῇ λύσιν τοῦ πολυσάλου τούτου ζητήματος.

Ἐν τούτοις βεβαία ἔστω ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ὥς οὐ παύσομαι ἐνεργῶν ἐντεῦθεν πᾶν τὸ ἐπ' ἐμοὶ πρὸς πραγματικὴν ἐπιτυχίαν τούτου τοῦ θεοφιλοῦς ἅμα καὶ φιλογενοῦς σκοποῦ.

Ἀσπαζόμενος δὲ μετὰ πάσης εὐλαβείας τὴν σεπτὴν αὐτῆς δεξιάν, διατελῶ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος

τέκνον ἐν Χριστῷ εὐπειθέστατον
καὶ θεράπων ταπεινότατος.

Ἐν Λονδῶν, τῇ 19^ῃ Νοεμβρίου 1904.

Ἐξοχώτατε,

Ἄσμενοι ἐδεξάμεθα τὴν ἀπὸ τὴν ιθ' τοῦ παρωχημένου μηνὸς πολυπόθητον ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου ἡμῖν Ἐξοχότητος, διακονούσης ἡμῖν ἐθελαγάθως τὸ μέγα καὶ ἀρίζηλον αὐτῆς ἐνδιαφέρον καὶ τὰς συντόνους ἐνεργείας παρὰ τῇ Αὐτοῦ Ἐξοχότητι τῷ Ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγαλειότητος Ἀνάσσης κόμητι Γράμβιλ περὶ εὐμενοῦς καὶ τελεσφόρου ἀποδοχῆς τῆς ἐν τῇ κατ' Αὐγουστον παρεληλυθότα ἀπολυθείσῃ ἐγκυκλίῳ πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις τῆς Σ. Α. Κυβερνήσεως ἡμῖν προτάσεως τῆς ἀφορώσης κατὰ τὰ διεθνή πρωτόκολλα τὴν σύστασιν διαιτητικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ πολυκυμάντου μοναστηριακοῦ ζητήματος τοῦ ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἤδη ἀπασχολήσαντος, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτελεσφόρος, τὴν τε Σ. Κυβέρνησιν καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα. Τὸ εὐάρεστον ἄγγελμα τοῦτο ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐρίτιμος Ἐξοχότης κατώρθωσε μετὰ πολυώδυνον ἐνέργειαν ἵνα ἀποσπάσῃται τὴν εὐμενῇ ἀποδοχὴν τῆς ὑψηλῆς προτάσεως τῆς Σ. Α. Κυβερνήσεως ἡμῖν ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνακτοβουλίου τῆς σεπτῆς Ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας ἐνέπλησεν ἡμᾶς χαρᾶς καὶ διΰγειον ἐν ἡμῖν αἰσθημα αἰδίου εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐπὶ τῇ ἀξιοσημειώτῳ ταύτῃ ἐπιτυχίᾳ ἐξ ἧς ἀγαθὰ προσιωνίζονται διὰ τὰ ἀτυχῇ ἱερὰ καθιδρύματα ἡμῶν, τὰ πρωτακούστως ἐπὶ τοσοῦτον ἀδικηθέντα. Νῦν δὲ καταβάλλονται αἱ δέουσαι προσπάθειαι, ὅπως τὴν μὲν πρωτοβουλίαν τῆς προτάσεως, εἰ δυνατόν ἀναλάβῃ ἡ Αὐστρία, αἱ δὲ λοιπαὶ Δυνάμεις προθύμως συγκατατεθῶσιν εἰς τὴν τῶν δεόντων ἐνέργειαν. Παρακαλοῦμεν τοίνυν τὴν Ὑμετέραν ποθεινοτάτην Ἐξοχότητα ἵνα δεχθῇ τὴν ἔκφρασιν τῆς ζωηρᾶς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν εἰ δὲ θεωρεῖ ἀρμόζον προσφέρει ἐξ ὀνόματος ἡμῶν ἰδιωτικῶς τὰς ἐγκαρδίους θερμὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ταῖς Αὐτῶν Ἐξοχότησι τῷ Κυρίῳ Γλάστωνι καὶ τῷ Κόμητι Γράμβιλ, διαβεβαιούσα αὐτούς, ὅτι τὴν μεγαλυτέραν διαπραύττονσιν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀδικουμένων εὐεργεσίαν προστατεύοντες διὰ συντόνου ἐνεργείας φιλανθρωπῶς τε καὶ χριστιανικῶς ἐκκλησίαν ἀρχαιοτάτην καὶ πολυπαθῇ προφανῶς ἀδικηθεῖσαν παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων.

Δέχθητε, Ἐξοχώτατε, εὐμενῶς ἔνθεν μὲν τὰς κατ' ἐπανάληψιν εὐχαριστίας ἡμῶν (ὑμῶν γρ. τὸ πρῶτ.) καὶ τὰς παρκαλήσεις περὶ τῆς ἀγαθῆς ἐνεργείας, ἔνθεν δὲ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς Ἐξόχου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως, καὶ ἐκτιμήσεως ἡμῶν.

τῇ Θ' Δεκεμβρίου Ἰωπα'.

(Ὑπουργ.) † ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωαννείμ.

ΕΓΓΡΑΦΑ Ηα.-Ηδ. (Βυζαντινά).

Ηα (φ. 511).

**Τάξις τῆς ἁγίας λειτουργίας κατὰ τὸν τύπον
τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.**

Λαβόντος τοῦ ἀρχidiaκόνου καιρὸν γίνεται ἡ ἑναρξίς· καὶ ἄδονται τὰ ἀντίφωνα· καὶ ὅτε ἐπιστῇ ὁ καιρὸς τῆς εἰσόδου καθήμενος ὁ ἀρχιερεὺς πρὸ τῶν ὥραιων πυλῶν καὶ προσκυνεῖ κατὰ ἀνατολὰς τρίτον, εἶτα εἰπόντος τοῦ ἀρχidiaκόνου, τοῦ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον κατέχοντος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν καὶ τῶν περιεστηκότων εἰπόντων κύριε ἔλεησον, κλίνει μικρὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἑαυτὸν καὶ ἐπεύχεται τὴν εὐχὴν ταύτην· δέσποτα κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν· εἶτα ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον ἄνευ προσκυνήσεως καὶ χειροκρατούμενος ὑπὸ δύο ἀρχόντων, εἰσοδεύων εἰσέρχεται ἄχρι τῶν ἁγίων θυρῶν ἐκεῖσε τε προσκυνήσας καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐν τῷ αὐτοῦ ἡνῶφ ἁγίαν εἰκόνα εἰσεσιον εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ προσκυνήσας ἅπαξ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἀσπάζεται τὴν *ἐνδυτὴν* ἀμπεχόντος αὐτὴν τοῦ κανστρηνοῖο καὶ ἴσταται ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ λαβόντος τοῦ ἀρχidiaκόνου καιρὸν δοξάζουσιν οἱ ψάλται καὶ τελοῦσιν τὴν ἀκολουθίαν κατὰ τύπον· εἶτα πάλιν ὁ ἀρχidiaκόνος ἀμπεχὼν τὸ ὄραριον αὐτοῦ λέγει Εὐλόγησον δέσποτα καὶ σφραγίζων τοῦτον ὁ ἀρχιερεὺς εἰς ἐπήκοον τοῦ ἀρχidiaκόνου λέγει· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν· καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου εἰπόντος τὸ ἀμήν ἀπάρχονται οἱ ψάλται τοῦ τρισαγίου· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς προσκυνήσας λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην· ὁ θεὸς ὁ ἅγιος· εἰ μὲν οὐκ ἔτι λιτὴ γίνεται πρότερον συναπτὴ εἰ δὲ ἔτι λιτὴ οὐδόλως γίνεται συναπτὴ· καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τὴν εὐχὴν δίδωσι τὸν κοντάκιον τῷ κανστρηνοῖῳ, μετὰ δὲ τὸ δοῦναι τοὺς ψάλτας ἔρχεται ὁ κανστρηνοῖος καὶ δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ τὰ *πηγία*· ὁ δὲ κατέχων αὐτά, προσκυνεῖ ἐκ τρίτου λέγων καθ' ἑαυτὸν, κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν οἶκόν σου καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτὴν ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου· καὶ εἰς τὴν δευτέραν προσκύνῃσιν πάλιν τὸ αὐτό, εἰς δὲ τὴν τρίτην προσκύνῃσιν λέγει τριὰς ἁγία ἐπίβλεψον τὸν οἶκόν σου καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψον τὴν ἄμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτὴν ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου καὶ μετὰ τὴν τρίτην προσκύνῃσιν σφραγίζει ἅπαξ μέσον τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ ἀποδίδωσι τὰ *πηγία*. Καὶ δεσμεύσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἴσταται τὴνικαῦτα δὲ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχόντων τοῦ εὐωνύμου μέρους καὶ ἐπιδίδωσι τούτῳ; τὸ κανστρίον; καὶ προσκυνήσας ὑποχωρεῖ κατέχοντος δὲ τοῦτο τοῦ ἀρχιερέως ἔρχεται παραυτίκα ὁ δευτερεύων ἢ ὁ ἀρχidiaκόνος καὶ προσκυνήσας καὶ τὴν χεῖρα ἀσπασάμενος, ἀναλαμβάνεται τοῦτο· καὶ ὁ μὲν ἀρχidiaκόνος καὶ ὁ Κανστρηνοῖος ἀπέρχονται ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης

καὶ προσκυνήσαντες ἴστανται ἀναμένοντες· ὁ δὲ ἀρχιδιάκονος ἀπέρχεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῶν κιονίων· καὶ προσκυνήσας ἐκ τρίτου ἴσταιται, καὶ τοῦ τελευταίου τρισαγίου ἡδομένου παρὰ τῶν ψαλτῶν καλεῖ τὸν ἀρχιερέα πρὸς τὴν καθέδραν διὰ προσκυνήσεως· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς προσκυνήσας καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν κρηπίδα καὶ ἀσπασάμενος πορεύεται ἐπάνω τῆς κρηπίδος, καὶ πρὸς τὸ τέλος κατελθὼν ἀπ' αὐτῆς εὐρίσκει τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν κανστρήσιον ἐκείσε ἐστῶτας καὶ χειροκρατούμενος ὑπ' αὐτῶν ἀπέρχεται τοῦ διακόνου προπορευομένου· ὅτε οὖν ἐγγίσει τῷ συνθρόνῳ, τοῦ ἀρχidiaκόνου εἰπόντος, εὐλόγησον δέσποτα τὴν καθέδραν, λέγει ὁ ἀρχιερεὺς, εὐλογημένος εἶ ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἶτα ἀπελθὼν ἐν τῷ συνθρόνῳ, καὶ προσκυνήσας καὶ ἀσπασάμενος ἐπιστρέφει πρὸς τὸν λαόν. Καὶ τοῦ λαοῦ ἔτι τὸ τρισάγιον ἔδοντας, σφραγίζει αὐτὸν τρίτον, τοῦ ἀρχidiaκόνου σιγήσαντος πρότερον· μετὰ δὲ τὸ σφραγίσαι, τοῦ ἀρχidiaκόνου εἰπόντος πρόσχωμεν, λέγει ὁ ἀρχιερεὺς εἰρήνη πᾶσι καὶ οὕτως ἀβήηται. Καὶ τοῦ ψάλτου ψάλλοντος τὸ προκείμενον κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου στίχου ἐπιζητεῖ καιρὸν ὁ ἀρχιδιάκονος· καὶ σφραγίζων αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς λέγει, εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν... καὶ ἀναγινωσκομένου τοῦ ἀποστόλου, ἐπιζητεῖ καιρὸν καὶ εὐχὴν ὁ διάκονος εἰς τὸ εὐαγγελίσασθαι· ὁ δὲ σφραγίζων αὐτὸν ἅπαξ σχολαιότερον ὅσον πληρῶσαι τὴν εὐχὴν τῆς σφραγίδος λέγει εἰς ἐπήκοον τοῦ ἀρχidiaκόνου. «Κύριος δώη ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ τῇ αὐτοῦ χάριτι πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Μετὰ δὲ τὴν *ἐξέλευσιν τοῦ εὐαγγελίου ἐκ τῶν συγκαθημένων ἀρχιερέων ἐγερθεὶς εἰς ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἀρχιερέα τὸν πρῶτον καὶ προσκυνήσας ἀσπάζεται τούτου τὸ γόνυ*. Καὶ οὕτως πάλιν προσκυνήσας λέγει «εὐλόγησον δέσποτα». Καὶ δίδωσιν καιρὸν αὐτῷ εἰρηνεῦσαι κατὰ τὸν ἀπόστολον λέγων εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν πάντοτε· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν δεῦτερον στίχον τοῦ ἀλληλουΐα ἐπιζητεῖ καιρὸν ὁ ἀρχιδιάκονος λέγων, εὐλόγησον δέσποτα, καὶ λέγει ὁ ἀρχιερεὺς, εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν· ἐπιζητεῖ δὲ τῆνικαῦτα καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου· ὁ δὲ γε ἀρχιερεὺς σφραγίζει τὸν ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης ἐστῶτα διάκονον καὶ ὑποδεικνύων τὸ θυμίαμα *λέγων* θυμιάμα σοι προσφέρω· τοῦ δὲ τελευταίου ἀλληλουΐα λεγομένου, ὁ μὲν κανστρήσιος ἀφαιρεῖ τὸ ὠμοφόριον τοῦ ἀρχιερέως, ὁ δὲ ἀνίσταται καὶ στρέφεται πρὸς ἀνατολάς. Καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κλινών ἕως τῆς καθέδρας ἐπ' ὀλίγον ἕως ἂν ἐκφωνήσῃ ὁ ἀρχιδιάκονος σοφία, ὀρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου· οὗπερ ἔτι λεγομένου ἀνίσταται κάτω ἔχων τὸ φαιλόνιον αὐτοῦ. Καὶ πρὸς ἀνατολάς βλέπων τοῦ δὲ λαοῦ τὸ δόξα σοι κύριε λέγοντος, καὶ αὐτὸς τοῦτο λέγει καθ' ἑαυτὸν ἐκτὸς τοῦ φαιλονίου τὰς χεῖρας αἴροντος. Καὶ οὕτως ἐπιστραφεὶς πρὸς τὸν

εὐαγγελιστὴν μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸ εὐαγγέλιον λέγει πρὸς τὸν εὐαγγελιστὴν πρᾶξι· φωνῇ· εἰρήνη σοι. Καὶ τηνικαῦτα κάτεισι διὰ τοῦ εὐωνύμου χειροκρατούμενος. Καταλαβόντος δὲ ἔγγιστα τῆς ἁγίας τραπέζης, ἔωσι τοῦτον οἱ ἄρχοντες, ὁ δὲ προσκυνήσας καὶ ἀσπασάμενος ἓνα τῶν τιμίων σταυρῶν ἅπεισι διὰ τοῦ εὐωνύμου μέρους, κάτωθεν τῆς κρηπίδος ὁδεύων δεδεμένας τὰς χεῖρας ἔχων τοῦ φαλονίου ἄνωθεν ὄντος (σελὶς β') ἔρχεται καὶ ἵσταται ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης. Καὶ τῶν εὐαγγελισαμένων διακόνων ἀπὸ τοῦ δεξιῦ μέρους ἐλθόντων καὶ προσκυνυσάντων ἐπὶ τῆς κρηπίδος γίνεται σφραγὶς πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. Εἴτα ἀναγινώσκεται τὸ κηταῳριον, καὶ εἴτα λαβόντος καιρὸν τοῦ ἀρχidiaκόνου, λέγονται παρὰ τοῦ διακόνου αἱ αἰτήσεις πᾶσαι, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἑκτενής. Καὶ τοῦ λαοῦ ἐκφωνοῦντος τὸ κύριε ἐλέησον. Εἴτα ἐκτεταμένας ἔχων ἐπὶ μικρὸν πρὸς δέησιν τὰς χεῖρας λέγει τρίτον τὸ κύριε ἐλέησον.

Εἴτα λαμβάνει ἐκ τοῦ κανστηρησίου τὸ κοντάκιον καὶ λέγει τὴν εὐχὴν ταύτην· Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἑκτενῇ· καὶ λαβόντος καιρὸν τοῦ ἀρχidiaκόνου λέγονται αἱ αἰτήσεις· εἰπόντος τοῦ διακόνου ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων, καὶ τοῦ λαοῦ τὸ κε. ἐλέησον, τοῦ μὲν πρώτου Κε. ἐλέησον ἄδομένου προσκυνεῖ, καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἀνεισιν εἰς τὴν κρηπίδα καὶ ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν τράπεζαν, εἰς δὲ τὸ τρίτον ἐπιστρέφει πρὸς τὸν λαόν, καὶ εἰς τὰ ἐπιλοιπα τρία σφραγίζει ἓν μέσον καὶ ἕξ εὐωνύμων καὶ ἐκ δεξιῶν· καὶ αὖθις ἐπιστρέφει πρὸς ἀνατολὰς, καὶ λέγει τὴν ἐκφώνησιν πάντων εἰς ἐπήκοον, ὅτι ἐλεήμων· καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου λαβόντος πάλιν καιρὸν καὶ προτρεψαμένου τὸν διάκονον ἐκφωνεῖ τὰς αἰτήσεις. Ὁ ἀρχιερεὺς ἐπευχεται καθ' ἑαυτὸν τὰς εὐχάς, κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν εὐχαριστοῦμέν σοι πάλιν καὶ πολλάκις σοι· ὅπως ὑπὸ τοῦ... καὶ τοῦ λαοῦ εἰπόντος ἀμήν, ἄρχονται οἱ ψάλται τὸ χερουβικόν· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς προσιὼν ἅπαξ καὶ ποιήσας ἐν ἑαυτῷ δέησιν τοῦ Χερουβικοῦ ἄδομένου (λέγει;) ἐν ἑαυτῷ τὴν εὐχὴν, τό, οὐδείς ἄξιος. Πληρουμένης δὲ τῆς εὐχῆς ἐπιδίδωσι τὸ κοντάκιον τῷ κανστηρησίῳ· καὶ χαλάσας τὸ φαινόλιον αὐτοῦ, δεσμήσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, λέγει καθ' ἑαυτὸν τὸν χερουβικὸν ὕμνον. Καὶ τούτου τελειωθέντος εἰ μὲν τὰ ἅγια καταλάβει, καλεῖται πρὸς τοῦ κανστηρησίου διὰ προσκυνήσεως, ὁ δὲ προσκυνήσας ὑποχωρεῖ, καὶ ἵσταται πλησίον τοῦ κίονος βλέπων πρὸς τὰ δεξιὰ· τηνικαῦτα ἔρχεται (φ. 513a) ὁ διάκονος ἄντικρυς αὐτοῦ εἰς τὸν ἕτερον κίονα, καὶ προσκυνῶν σφραγίζει ὁ ἀρχιερεὺς λέγων, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ μετ' ἐκείνου (μετ' ἐκείνων;) εἰσέρχεται ὁ διάκονος καὶ θυμῶν τὸν ἀρχιερέα καὶ προσκυνῶν, σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ λέγοντος εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· τοῦ δὲ ἀρχidiaκόνου θυμῶντος τὴν ἁγίαν τράπεζαν εἰσέρχονται τὰ ἅγια· καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐπικλιθεὶς, ἐπευχεται πρὸς ἑαυτόν, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Κυρίου καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, βασιλεῦ οὐράνιε τῆς σοφίας ὁδηγέ. Ἀποτεθέντων

δὲ τῶν ἁγίων καὶ ἐπικαλυφθέντων, ἀποκαλύπτει τὰς χεῖρας τοῦ ἀρχιερέως ὁ κανστροῆσις· ὁ δὲ στρέφεται ἐπιδέξις καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ εὐώνυμον μέρος ἀπονιψόμενος (ἀπονιψόμενος), καὶ τοῦ ὑποδιακόνου εἰπόντος εὐλόγησον δέσποτα, ἀπονιπτόμενος λέγει, « νίψομαι ἐν αἰθούσις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου Κύριε τοῦ ἀκοῦσαί με φωνὴν αἰνέσεώς σου ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου, τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. Καὶ ἐκμάξας τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸ φαινόλιον χαλάσας καλεῖται πρὸς τοῦ κανστροῆσιου διὰ προσκυνήσεως. Καὶ ἀπελθὼν ἴσταται ἔγγιστα τῶν ἁγίων θυρῶν τῶν ἄλλων ἱερῶν (**ἀρχιερέων**) καὶ βάλλει μετάνοιαν προσευχόμενος. Εἰς δὲ τὴν τρίτην κάτω νεύων ὀλίγον τὴν κεφαλὴν, καὶ τῶν ἱερῶν ἐπευχόμενων αὐτῷ οὕτως » πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις Κυρίου ἐπισκιάσει σοι, μνήσθητι ἡμῶν δέσποτα· ὁ ἀρχιερεὺς λέγει ἄνευ σφραγίδος, μνήσθητι ἡμῶν Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ (sic), πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ οὕτως ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Καὶ προσκυνήσας δούς τε τῷ Ἀρχidiaκόνῳ καιρὸν, καὶ τούτου πάλιν τῷ διακόνῳ ἐπιτρέποντος αὐτῷ λέγειν τὰς αἰτήσεις, ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται τὴν εὐχὴν ταύτην· Κύριε ὁ Θεὸς ὁ πανταχοῦ. . . Καὶ ἐκφωνεῖ ὁ ἀρχιερεὺς διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ. . . Εἰρήνη πᾶσι. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους. Καὶ τούτου λεχθέντος προσκυνεῖ β' ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν. Καὶ ἀνελθὼν εἰς τὴν κρηπίδα ἀσπάζεται αὐτὴν· κατελθὼν δὲ καὶ χαλάσας τὸ φαινόλιον αὐτοῦ ἐπιστρέφει εἰς τὰ δεξιὰ μέρει (sic) καὶ ἴσταται ἐρχόμενοι δὲ οἱ ἱερεῖς ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν τράπεζαν πρῶτον εἰτα τὴν χεῖραν (sic) τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὴν ἀριστερὰν παρεῖαν καὶ ἐξῆς ἀλλήλους. Καὶ τοῦ ἀσπασμοῦ πληρωθέντος ἐπιστρέφει πάλιν κατὰ ἀνατολάς· καὶ τοῦ διακόνου λέγοντος τὰς θύρας, λέγει ὁ ἀρχidiaκόνος ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν. Καὶ οὕτως ψάλλει τὸ ἱερατεῖον (ἱερατίον), μετὰ τοῦ λαοῦ τὸ πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν. Καὶ ἔσται τὰ ἑλέη τοῦ μεγάλου· ταύτης δὲ τῆς ἐκφωνήσεως ἔτι τῷ ἀρχιερεὶ ἐκφωνουμένης, πρόσσειν ὁ ἀρχidiaκόνος ἐπιζητεῖ καιρὸν σφραγίζων τοῦτον μόνον, ἔτι τὴν τοιαύτην ὑπάρχων ἐκφώνησιν· τοῦ δὲ ἀρχidiaκόνου τῷ διακόνῳ ἐπιτρέψαντος καὶ τῶν αἰτήσεων παρ' ἐκείνου ὑπαδομένων ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται σοὶ παρακατίθημι, καὶ ἐκφωνεῖ καὶ καταξίωσον ἡμᾶς. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἐκτείνει μικρὸν τὰς χεῖρας πρὸς δέξιν κατέχων τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ τὸ κοντάκιον ἐκτετυλιγμένον, λέγων πρὸς ἑαυτὸν πάτερ ἡμῶν· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ὁ λαὸς εἰς ἅγιος. Καὶ τούτου λεγομένου σφραγίζει ὁ ἀρχιερεὺς τοὺς (τρεῖς;) μετὰ τοῦ ἄρτου εἰς τὸν δίσκον μίαν μέσον ἑτέραν ἕξ εὐωνύμων, καὶ ἄλλην ἐκ δεξιῶν εἰτα κλᾷ τὸν ἄρτον εἰς δύο καὶ τὸν μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀποτίθησιν ἐν τῷ δίσκῳ ἀπὸ δὲ τοῦ ἐν τῷ εὐωνύμῳ κόπτει μίαν σφραγίδα καὶ λέγοντος τοῦ ἀρχidiaκόνου « πλήρωσον δέσποτα ἅγιε τὸ ποτήριον, τοιαύτην σφραγίδα σφραγίζει δι' ἑαυτῆς τὸ

ποτήριον λέγων «πλήρωμα πνεύματος ἁγίου». Καὶ ἐμβάλλει αὐτῷ τὴν σφραγίδα ἀποτίθησι δὲ καὶ ὃν κατέχει ἐν τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ ἄρτον ἐν τῷ δίσκῳ καὶ ἀναλαμβάνεται τὸν ἕτερον τὸν ἐξ αὐτῆς ἀποτμηθέντα. Καὶ ἀφελόμενος ἐξ αὐτοῦ σφραγίδα πληροῖ τὸ ἕτερον ποτήριον. Καὶ ἀποτίθησι καὶ τὸν αὐτὸν ἄρτον ἐν τῷ δίσκῳ. Καὶ αὖθις ἀναλαμβάνεται τὸν ἱερὸν ἄρτον ἡμίτητον. Καὶ (514α) κλᾷ αὐτὸν μέσον. Καὶ τὸν μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἀποτίθησιν ἐν τῷ δίσκῳ ἀπὸ δὲ τοῦ εὐωνύμου ἀφελόμενος μίαν μερίδα, ἀποτίθησιν ἐν τῷ περιχειρίσματι τοῦ δίσκου ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἀποτίθησι πάλιν καὶ τὸν αὐτὸν ἄρτον ἐν τῷ δίσκῳ. Εἵτα ἀναλαμβάνεται καὶ τὸν ἕτερον ἄρτον καὶ ἀφελόμενος ἐξ αὐτοῦ μίαν μερίδα ἀποτίθησιν ταύτην ἔγγιστα τῆς ἐτέρας μερίδος. Καὶ οὕτω ποιεῖται τὸν ὅλον διαμερισμὸν τῶν ἄρτων καὶ μετὰ τὸν διαμερισμὸν τῶν ἄρτων καὶ μετὰ τὸ διαμερισθῆσαι τοὺς ἀρκοῦντας ἀπομαξάμενος τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐκτινάξας πρὸς τὸ μὴδὲ τὸν τυχόντα μαργαρίτην ἀπολειφθεῖναι τούτοις κατέρχεται ἀπὸ τῆς κρηπίδος καὶ προσκυνεῖ τρίτον κατὰ ἀνατολὰς λέγων πρὸς ἑαυτὸν τοῦ δεῖπνου σου τοῦ μυστικοῦ· σὺν αὐτῷ δὲ προσκυνεῖ καὶ ὁ ὀφείλων μεταδοῦναι αὐτῷ ἱερεὺς, καὶ ἀνέρχονται ἀμφότεροι εἰς τὴν κρηπίδα καὶ ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀπλώσας τὰς χεῖρας μεταλαμβάνει· εἵτα συνέχων τὸν ἄρτον τοῖς δυσὶν ἐσχάτοις δακτύλοις διὰ τῶν ἐτέρων τριῶν ἀναλαμβάνεται τὴν ἐτέραν μερίδα καὶ μεταδίδωσι τῷ μεταδόντι αὐτῷ. Ὁ δὲ ταύτην δεξάμενος ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ τὴν παρειάν. Καὶ κατέρχονται ἀμφότεροι ἀπὸ τῆς κρηπίδος καὶ (ἐπικλιθέντες (ἐπικληθέντες) δαπανῶσι τοὺς θείους ἄρτους. Εἵτα ἀπομαίττονται τὰς χεῖρας ἐν τοῖς δίσκοις. Ἐπιδίδωσι δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος τὸ ποτήριον τῷ ἱερεὶ καὶ ἐπιστρέφας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ προσκυνήσας μεταλαμβάνει. Εἵτα ἐπιστρέφει κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἀπομαίττεται τὰ χεῖλη διὰ τοῦ ἄκρου εἰλιτοῦ (ἡλιτοῦ) καὶ ποιεῖται προσκυνήσεις τρεῖς εὐχαριστηρίους. Καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἐπιστρέφει καὶ ἀναλαμβάνεται τὸ ποτήριον ἀπὸ τοῦ ἱερέως καὶ μεταδίδωσιν αὐτῷ· ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ μεταλαβεῖν προσκυνεῖ τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἀναλαμβάνεται τὸ ποτήριον. Καὶ οὕτως ἀνέρχεται ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν κρηπίδα καὶ **μεταδίδωσι τοῖς τοῦ βήματος** καὶ μετὰ τὸ δοῦναι πᾶσιν ἀπέρχεται πρὸς τὸ πρῶτον ἀντιμήσιον, καὶ εἰπὼντος τοῦ τὸν δίσκον διακομίζοντος διακόνου, εὐλόγησον δέσποτα, λέγει ὁ ἀρχιερεὺς, εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. Καὶ τελειοῦται παρὰ τῶν συνεστώτων ὁ ψαλμὸς ὅλος τοῦ λαοῦ μεταλαβόντος. Καὶ ἐὰν ὧσι καὶ ἕτεροι μεταλαμβάνοντες λέγει πάλιν ὁ διάκονος εὐλόγησον δέσποτα καὶ λέγει ὁ ἀρχιερεὺς εὐλογήσω τὸν Κον. Τοῦτο δὲ δις καὶ τρίς καὶ πολλάκις λέγεται πολλῶν ὄντων τῶν μεταλαβανόντων καὶ τοῦ ψαλμοῦ παρὰ τῶν τοῦτον ᾄδόντων τελειωθέντος λέγει ὁ ἀρχιδιάκονος πρὸς τὸν ἀρχιερέα Κύριε εὐλόγησον καὶ σφραγίζων ἅπας τὸν

λαὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ εὐλογία Κυρίου ἐφ' ἡμᾶς πάντοτε. Καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸ εὐώνυμον μέρος καθέζεται. Προσελθὼν δὲ ὁ ὑποδιάκονος λέγει, εὐλόγησον δέσποτα· καὶ λέγων ὁ ἀρχιερεὺς καθ' ἑαυτὸν νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου δέσποτα ἀπονίπτεται, Καὶ προσέρχεται αὐτῷ ὁ ἀρχιδιάκονος ζητῶν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος. Ὁ δὲ σφραγίζων ἔνδοθεν τοῦ φαινολίου λέγει, θυμιάμα σοι προσφέρω.

Εἴτα θυμιᾷ ὁ ἀρχιδιάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν κυκλόθεν (κυκλῶθεν) καὶ τελευταῖον ἔρχεται πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ θυμιάσας αὐτὸν τρίτον κλίνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λέγει, εὐλόγησον δέσποτα· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς σφραγίζων αὐτὸν ἔνδοθεν τοῦ φαινολίου λέγει, εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν πάντοτε. Καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος εἰπὼν ἁμὴν δίδωσι καιρὸν τοῖς ψάλταις καὶ ψάλλουσι τὸ πληρωθῆτω. Καὶ ἐξέρχονται τὰ ἅγια· ἐξερχομένων δὲ τούτων ἴσταται ἐπικεκλιμένος ὁ ἱερεὺς καὶ μετὰ ἐξέλευσιν τῶν ἁγίων ἀνέχει τὸ φαινόλιον τοῦ ἀρχιερέως ὁ κανιστρήσιος καὶ προσκαλεῖται τοῦτον εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Καὶ μετὰ τὸ ἀπελθεῖν καὶ παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ λαμβάνει καιρὸν ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ λέγονται αἱ αἰτήσεις παρὰ τοῦ ἀρχidiaκόνου, ὁ δὲ ἀρχιερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν· εὐχαριστοῦμέν σοι δέσποτα ὅτι σὺ εἶ ὁ ἅγιος, ὁ διάκονος ἐν εἰρήνῃ πᾶσι ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἐπιστρέφει πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος. Καὶ κειμένου ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ ἱερέως τὴν τοῦ ἀπισθιάμβωνος (ονος) εὐχὴν ὀφείλοντος εἰπεῖν σφραγίζει τοῦτον ὁ ἀρχιερεὺς λέγων, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Εἴτα ἐπιτίθῃσιν αὐτῷ ὁ κανιστρήσιος τὸ ὠμοφόριον καὶ στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς καὶ προσκυνεῖ τρίτον εὐχαριστῶν, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν κρηπίδα καὶ ἀσπάζεται, καὶ οὕτως κατέρχεται. **Καὶ ἐπιστρέφεται πρὸς τοὺς συλλειτουργοῦντας αὐτῷ.** Καὶ ἀποχαιρετίζων τούτους ἐξέρχεται χειροκρατούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ μιτατώριον διὰ τῶν εἰς τὸ δεξιὸν πλάγιον τῶν ἁγίων θυρῶν.

(f. 465).

II β.

Ἰωάσαφ ἱεράρχου καὶ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου ἀποκρισεις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἃς ἠρώτησεν ὁ εὐλαβεστάτος ἐν ἱερεῦσι κύριος Γεώργιος ὁ δραζίνος πρὸς ὃν τὸ προοίμιον. † Ἀποδέχομαί σου σε τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς τὰ καλὰ προθυμίας· οὐδέποτε γὰρ παύη ἐρωτῶν ἡμᾶς· καὶ ζητήματα προβαλλόμενος, ἅπερ τῶν ἄλλων τῶν ἐνταῦθα σοι ὁμοτίμων, οὐδενὶ ἐρωτήσαί ποτε ἐπῆλθε· τοῦτο δέ σοι μαρτυρεῖ πολλὴν τὴν περὶ τὰ θεῖα σπουδὴν· καὶ τὸ βούλεσθαι πολυμαθῆ γενέσθαι· εἰ γὰρ βούλει φησὶ πολυμαθὴς γενέσθαι, ἔσο φιλομαθής· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μετὰ προθυμίας πρὸς τὰς λύσεις τῶν ἐρωτήσεων διανέστην· καὶ ἤδη γράφω σοι τὰ κεχαρισμένα· α') πρῶτον οὖν κεφάλαιον ἔγραψας; κατὰ ποίαν ὥραν ὀφείλομεν ἄρξασθαι τῆς λειτοργίας· εἰ μὲν οὖν, πλὴν τῶν τεταγμένων μεγάλων ἑορτῶν, ἐν αἷς ἐκτε-

λοῦμεν τὴν θεϊάν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου βασιλείου, τὰς ἄλλας, ὀφείλομεν ἄρχεσθαι, ἀρχομένης τῆς τρίτης ὥρας ἐπειδὴ τρίτη ὥρα τῆς Ν! ἦν, ὅτε ἐπεδήμησε τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους· ἐν δὲ τῇ τεσσαρακοστῇ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ, ἐπειδὴ οὐ γίνεται λειτουργία τελεία, ἀλλὰ ἐσπερινὸς μόνον καὶ μικρά τις εὐχαριστία, καὶ ἀνάμνησις τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ· προηγίασται γὰρ τὰ ἅγια καὶ ἤδη εἰσὶ τετελειωμένα· χρὴ πληρωθείσης τῆς ἑκτῆς ὥρας, ἄρχεσθαι τοῦ ἐσπερινοῦ· τοῦτο δὲ λέγομεν διὰ τὸ κοινόν· ἐπεὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις βραδέως γίνεται.

Δεύτερον κεφάλαιον, εἰ δύνатаι ὁ ἱερεὺς μίαν καὶ μόνην ἔχων προσφορὰν, ἐν ἑτέρῳ ἄρῳ τυχόντι, ποιῆσαι πρόσφορα καὶ ἐκτυπώματα· καὶ ἅπ' ἐκείνων προσφέρειν· τοῦτο οὔτε κανονικὸν ἔστι, οὔτε ἄγραφον ἔθος τῆς ἐκκλησίας· διὸ καὶ ὁ ποιήσας τοῦτο ἱερεὺς κωλυθήσεται τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ ρητῷ χρόνῳ. Γ' τρίτον· εἰ δύνатаι ὁ ἱερεὺς λειτουργῆσαι μετὰ ἄρτων τῶν εὐλογηθέντων εἰς τὸν μέγαν ἐσπερινόν· οὐδὲ τοῦτο ἔστι τῆς ἐκκλησίας ἔθος· οὐδὲ εὐρέθη τις ποιήσας τοῦτο· διὰ τοῦτο μηδὲ σὺ ποιήσης·

Δον. Ἐν ποίῳ μέρει δεῖ νύττειν τὸν ἁμνόν· καὶ λέγομεν ἐν τῷ δεξιῷ· τοῦτο δὲ ἔστι, τὸ καταντικρὺ τῆς σῆς εὐωνύμου χειρὸς· βλέποντος πρὸς ἀνατολάς.

Εον. Εἰ χρὴ εὐλογεῖν τὸν ἱερέα τὴν πρέθεσιν λέγοντα τὴν εὐχὴν, τό, ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ τοῦτο ὁ μὲν κίτρος ἀπαγορεύει· ἡ δὲ μεγάλη ἐκκλησία ποιεῖ τοῦτο καθ' ἡμέραν· διὸ ποιεῖ καὶ σὺ ὁμοίως·

ΣΤ'. Ἐκτον εἰ χρὴ τὸν ἱερέα μνημονεύειν μυστικῶς ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ, ζῶντας καὶ κεκοιμημένους· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι παραδεδομένον· ἀλλ' οὐδὲ συνήθεια, ὁ γὰρ λαὸς προσκυνῶν δεῖται τοῦ ἱερέως μεμνησθαι αὐτῶν· ὅθεν καὶ λέγει πρὸς αὐτούς, πάντων ἡμῶν μνησθεῖν κύριος ὁ θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τὴν δὲ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων δέησιν ποιεῖται, ἐν τῷ εἰπεῖν, ἑξαιρέτως τῆς παναγίας· τότε γὰρ μετὰ τοῦτο εὐθὺς μνημονεύει τῶν κεκοιμημένων, εἴτα τῶν ζώντων. ὡ· ποιεῖ οὖν καὶ αὐτὸς οὕτως· τῆς εἰσόδου γινομένης τῆς μεγάλης ὀφείλει ὁ λαὸς πίπτειν καὶ προσκυνεῖν· ἅμα μὲν τιμῶντες καὶ τὰ θεῖα δῶρα, ὥς μετ' ὀλίγον τελειωθησόμενα· ἅμα δὲ καὶ δεόμενοι τοῦ ἱερέως, ἵνα ἐν τῇ τελειώσει τῶν θείων δώρων, μνησθεῖν αὐτῶν·

Ζ'. Ἐβδομον εἰ χρὴ αἶροντα τὸν ἁστέρα, ποιεῖν ἐπάνω τῶν ἁγίων δώρων προσκυνησὺν ἢ δι' αὐτοῦ τύπτειν τὸν ἅγιον δίσκον, καὶ ποιεῖν ψόφον· τοῦτο παντελῶς ἁμαθὲς καὶ ἀπαιδέυτον· καὶ διὰ τοῦτο μηδέποτε ποιήσης. Η' ὄγδοον εἰ χρὴ δακτυλοδεικτεῖν τὸν ἅγιον ἄρτον· λέγοντα, λάβετε, φάγετε· ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον· καὶ τοῦτο ἁμαθὲς καὶ διὰ τοῦτο οὐ χρὴ γίνεσθαι· ὁμοίως καὶ ὅταν λέγῃ τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, οὐ χρὴ μετακινεῖν τὸν ἅγιον δίσκον, καὶ τιθέναι πλησίον τοῦ ἁγίου ποτηρίου· Θ' ὅταν εἴπῃ ὁ ἱερεὺς, μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πίστεως (προσθήκη δι' ἄλλης χειρὸς καὶ

ἀγάπης) προσέλθετε, τότε ὀφείλουσι πάντες πεσεῖν καὶ προσκυνῆσαι μέχρι τῆς γῆς μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου· ὅτι αὐτό ἐστι τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τὸ δεσποτικόν, τελειωμένον· καὶ δεῖ κεῖσθαι πάντας, μέχρις ἂν εἴπῃ ὁ ἱερεὺς, σῶσον ὁ θεὸς τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου :

Ι' δέκατον, εἰ χρὴ λούεσθαι τὸν ἱερέα, πρὸ τῆς λειτουργίας ἢ καὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν· καὶ τοῦτο κεκώλυται, οὔτε γὰρ πρὸ τῆς λειτουργίας, οὔτε μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ἂφ' ἐσπέρας λουθῆτω, καὶ τὸ πρῶτ' λειτουργησάτω : ΙΑ' ἐνδέκατον, εἰ χρὴ λειτουργῆσαι ἱερέα ἰδόντα νεκρὸν ἢ βασιτάσαντα, ἢ ἀσπασάμενον αὐτόν : τοῦτο ὁ παλαιὸς ἐκώλυε νόμος, καὶ ἀκάθαρτος ἦν τὴν ἡμέραν ὅλην ὁ ἀψάμενος νεκροῦ ἢ δὲ νέα διδασκαλία τῶν ἀποστόλων, οὐ μόνον οὐ κωλύει, ἀλλὰ καὶ ὡς μυστήριον μετὰ τῶν ἄλλων μυστηρίων παραδέδωκεν ἡμῖν τοῦτο, καθὼς ὁ μέγας διέξεισι Διονύσιος ὁ ἄρειοπαγίτης.— ΙΒ' δωδέκατον, εἰ δύνανται δύο ἢ τρεῖς ἱερεῖς λειτουργεῖν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ, ἐχούσῃ θρόνους πολλούς, ἄνευ διακόνου· καὶ τοῦτο ἀταξία ἐστὶ· εἰ μὲν λειτουργίσης (sic) θῶμεν τῇ β' ὥρᾳ μόνος εἰς ἓνα θρόνον, καλόν, ὁμοῦ δὲ δύο ἢ τρεῖς εἰς διαφόρους θρόνους, λέγοντες ὁ μὲν εἰρηνικά καὶ ἐκφώνησιν, ὁ δὲ πάλιν ἐκφώνησιν, εἴτα κατὰ τὴν εἴσοδον ἐξερχόμενοι κρατοῦντες ἕκαστος εὐαγγέλιον, πόση ἀταξία ἐστὶ· ποῖον εὐαγγέλιον προτιμᾶται, καὶ ποῖόν ἐστιν ἕλαττον καὶ ποῖόν ἐστιν ἔσχατον· ἄρα οὐκ ἔστι τοῦτο ἀτιμία καὶ ὕβρις εἰς θεόν; ἰδοὺ γὰρ ὁ ἱερεὺς ὁ ἐνεργῶν μόνος λειτουργίαν, ὀφείλει εἰπεῖν ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ εὐαγγέλιον· ἀνάγκη τοίνυν αὐτῷ ποιῆσαι εἴσοδον μετὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἐὰν ἐξέλθῃ καὶ οἱ τρεῖς μετὰ τριῶν εὐαγγελίων, ἀκόλουθον εἶναι τὸν ἓνα πρῶτον εἴτα καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ ἀτιμία πόση πάλιν ἐὰν ἐξέλθῃ εἰς μετὰ εὐαγγελίου, καὶ οἱ ἕτεροι χωρὶς εὐαγγελίου, καὶ ἔνι ἄτοπον· οὐδὲ γὰρ ἔξουσιν ἄδειαν οἱ χωρὶς εὐαγγελίου ποιήσαντες εἴσοδον, εἰπεῖν εὐαγγέλιον· πῶς γὰρ ὁ οὐκ ἐπεφέροντο εἰσοδεύοντες, ὅθεν οὐδὲ λειτουργήσουσι μὴ εἰπόντες εὐαγγέλιον· ἀνάγκη τοίνυν παρεῖναι διάκονον, ἵνα μὴ ἡ τάξις τῆς ἐκκλησίας καταλύηται.

ΙΓ' τρεῖς καὶ δέκατον· οὐ δύνανται πολλοὶ ἱερεῖς ποιῆσαι εἴσοδον ἐν τῷ ἑσπερινῷ, χωρὶς διακόνου; τοῦτο δυνατόν γενέσθαι ἀνάγκης οὔσης, ἐπειδὴ ποιοῦντες τὴν εἴσοδον οὐκ ἐπιφέρονται εὐαγγέλιον. ΙΔ' τέσσαρας καὶ δέκατον εἰ χρὴ τὸν ἱερέα λειτουργεῖν προηγιασμένην τινός διὰ μέσου τῆς ἑβδομάδος, μὴ εἰδότα πρότερον τοῦτο; τὸ περὶ τούτου δὲ οὕτω γίνεται ἐν ἡμῖν· τὴν Κυριακὴν φέρουσιν ὅσοι θέλουσι γενέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν λειτουργίαν τὰς προσφορὰς καὶ ὁ ἱερεὺς προσκομίζει ὅσας θέλει λειτουργῆσαι ἐν ὅλῃ τῇ ἑβδομάδι· ὅταν δὲ θέλῃ ποιῆσαι τὴν ἀκολουθίαν τῶν προηγιασμένων, λέγει τῷ δόντι τὰς προσφορὰς, ὅτι σήμερον γίνεται ὑπὲρ αὐτοῦ προηγιασμένα· ἢ καὶ ὁ κομίσας τὰς προσφορὰς, λέγει τῷ ἱερεῖ, ὅτι τυχόν

τῇ Γ' ἔστω ἡ ἐμὴ λειτουργία, ἢ τῇ τετραδί· ἔστιν οὖν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς καὶ προκεκομισμένα, καὶ προηγιασμένα· καὶ οὐ δεῖ προσφέρειν τότε οὐδὲ *μνημονεύειν τινός*. ΙΕ' πεντεκαίδεκατον, ἐὰν εὐλογηθῇ ἔλαιον παρὰ ἱερέως ἐπὶ τῷ ἀλείψαι αἰσθήσεις, εἴτα ἐκλείποντος, δύνανται πάλιν βαλεῖν ἕτερον καὶ εὐλογῆσαι καὶ ἀλείψαι ἑτέρους· καὶ τοῦτο οὐδὲν κωλύεται, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμόν ἐστι. ιστ' ἐκκαίδεκατον, πόσων χρόνων ὀφείλει εἶναι ὁ γεννησόμενος πνευματικός; καὶ τοῦτο οἱ πατέρες οἱ ἅγιοι ὥρισαντο· εἴπερ ἔστιν ἐνάρτετος καὶ σπουδαῖος εἰς τὰς πνευματικὰς πράξεις, ὀφείλει εἶναι ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα· κάτω δὲ τούτων τῶν χρόνων, ἐὰν ἴδῃς τινάς, μήτε ἔχε αὐτὸν πνευματικόν, μήτε θαρρήσης αὐτῷ τι· ὅτι ὁ διάβολος χορεύει ἐν αὐτῷ καὶ τιτρώσκεται καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ γινώσκει θησαυρίζων ἑαυτῷ αἰώνιον πῦρ· καὶ ἐννοῦχος ὑπάρχει, ἀλλὰ τῇ καρδίᾳ καθ' ἡμέραν πορνεύει. Ὑἑτι προσέθηκας τῇ ἐρωτήσῃ, εἰ χρὴ γενέσθαι πνευματικὸν κοσμικὸν ὄντα ἱερέα εὐλαβῇ καὶ γέροντα, ἔχοντα σύμβιον· τοῦτο γοῦν ἀκώλυτόν ἐστιν εἰ μόνον ἔνι ὁ ἱερεὺς εὐλαβῆς καὶ ἐνάρτετος πάννυ· πλὴν ἐνταῦθα ἐκώλυσε τοῦτο μετὰ ἀφορισμοῦ ὁ παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης ὁ οἰκουμενικός. ιζ' ἐπτακαίδεκατον, εἰ ἔχει ἄδειαν ὁ πνευματικὸς κατέχειν ἐνορίαν κοσμικῶν· καὶ τοῦτο ἀταξίας ἐστὶν ἕργον· ὁ γὰρ πνευματικὸς ὀφείλει καθέζεσθαι ἐν ἰδίῳ καθίσματι, καὶ ἐπιτελεῖν τὴν ἀκολουθίαν τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ· εἰ δὲ ἐμπλέκεται τοῖς τοιοῦτοις· οὐκ ἔστι πνευματικὸς, ἀλλὰ σωματικὸς ἔμπορος καπηλεύων τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος. ΙΗ' ὀκτωκαίδεκατον, εἰ χρὴ ἱερομόναχον εὐλογῆσαι ἀνδρόγυνον, ἢ βαπτίσαι, ἢ δοῦναι εὐχὴν λεγῶ· ὁ γοῦν ἱερομόναχος ἢ ὁ πνευματικὸς τολμήσας εὐλογῆσαι ἀνδρόγυνον, εὐθύς παύεται τῆς ἱερωσύνης· βαπτίσαι δὲ ἄνθρωπον ὡς ἱερεὺς ἔχει ἄδειαν (466β) οὐ γὰρ κεκώλυται τούτου, μέχρι τούτου ἔχει ἄδειαν.

ΙΘ'. Ἐννέα καὶ δέκατον, εἰ δύναται μικρόσχημος πνευματικὸς, μοναχὸν μεγαλόσχημον ποιῆσαι· τοῦτο συγκεχώρηται καὶ οὐδεμία ἁμαρτία ἐνι· γίνεται γὰρ καὶ πανταχοῦ· κ' εἰκοστόν, εἰ δύναται πνευματικὸς συγχωρῆσαι φόνον· καὶ τοῦτο κεκώλυται, ὀφείλει γὰρ ὁ τὸν φόνον ποιήσας, ἀναδραμεῖν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ παρ' ἐκείνης κανονισθῆναι· κα' εἰκοστόν πρῶτον, εἰ χρὴ κοσμικὸν ἱερέα, ἢ καὶ ἰδιώτην, ἀναδέξασθαι μοναχὸν ἢ μοναχήν· ὡσαύτως καὶ μοναχὸν ἀναδέξασθαι μοναχήν καὶ μοναχήν ἀναδέξασθαι μοναχόν. Τὸ μὲν ἀναδέξασθαι κοσμικὸν ἱερέα καὶ ἰδιώτην μοναχόν ἢ μοναχήν κεκώλυται παρὰ τῶν πατέρων· τὸ δὲ ἀναδέξασθαι μοναχὸν μοναχήν καὶ αὐθις μοναχήν μοναχόν, παντελῶς ἔξω τῆς χριστιανικῆς καὶ ἀγγελικῆς τάξεως καὶ οἱ τοῦτο ποιήσαντες ἀφορισμῷ καθυποβάλλονται· κβ' *εἰκοστόν δευτέρ· ν'*· εἰ χρὴ θάπτειν κοσμικοὺς ἐν μοναστηρίῳ γυναικῶν· τοῦτο κεκώλυται παρὰ τοῦ κανόνος πλὴν ὁ κανὼν ἤρρησε πρὸ χρόνων καὶ γίνεται πανταχοῦ· κγ' εἰκοστόν τρίτον· εἰ ἔχει, ὁ ἀναδεξάμενος ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος παῖδα, μισθόν. Τούτου μισθὸς πολὺς ἐὰν τηρῇ ὅσα

ὀφείλει, ἡγουν ἵνα διδάσκη τὸ παιδίον τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰς ἄλλας τῶν
 χριστιανῶν ἀρετάς. κδ'. εἰκοστὸν τέταρτον· εἰ χρὴ τὸν ἱερέα ἐκ δευτέρου
 εἰπεῖν τοὺς ἀφορκισμοὺς ὅταν βαπτίζῃ παιδίον· ἐὰν ἔχη καιρὸν καὶ τρεῖς
 (τρεις) εἰπὼν αὐτοὺς οὐκ ἄδικεῖ, πλὴν ἡ τάξις ἀπαξ· λέγεσθαι τούτους συγ-
 χωρεῖ. κε'. εἰκοστὸν πέμπτον· εἰ κλαίει παιδίον πολλά, εἴποι δέ τις ὅτι οὐ
 καλῶς ἐδιαβίβασε τοὺς ἀφορκισμοὺς ὁ ἱερεὺς ἄρα χρὴ πάλιν διαβιβάσαι
 αὐτοὺς ἢ οὐ; τὸ μὲν εἰπεῖν τοὺς ἀφορκισμοὺς καὶ ἀπαξ καὶ δις καὶ πολ-
 λὰκις οὐ κωλύεται, τὸ δὲ λέγειν ὅτι κακῶς ἐδιαβίβασε τούτους ὁ ἱερεὺς καὶ
 διὰ τοῦτο πάλιν ἀναγκάζεσθαι λέγειν αὐτούς, τοῦτο κακόν· ὥς ἔοικε γὰρ
 πάλιν ἀναβαπτισμοὺς ποιεῖν βούλονται, ὅπερ κάκιστον. σστ'. εἰκοστὸν ἕκτον·
 εἰς βίαν θανάτου, εἰ οὐχ εὐρίσκεται ἱερεὺς βαπτίσει παιδίον, τί ὀφείλει γί-
 νεσθαι; καὶ τοῦτο διεκρίθη παρὰ τῶν πατέρων, ἵνα ἐὰν εὐρεθῇ μοναχὸς
 βαπτίσῃ αὐτό. κζ'. εἰκοστὸν ἑβδομον· εἰ δύναται γυνὴ οὖσα ἐν τοῖς κατα-
 μηνείοις ἀναδέξασθαι ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος παιδίον, ἢ εὐλογηθῆναι
 μετὰ ἄνδρός, ἢ ἅγιον ἔλαιον ἀλείψασθαι· τοῦτο παντελῶς κεκώλυται· εἰ γὰρ
 οὐκ ἐφεῖται εἰσελθεῖν ποσῶς εἰς ἐκκλησίαν, πῶς αὕτη ποιήσει τι τοιοῦτον;
 κη'. εἰκοστὸν ὄγδον· εἰ δύναται ἱερεὺς μνηστεῖαν ποιῆσαι, καὶ εὐλόγησιν
 συναπτῶς· καὶ τοῦτο ἀκώλυτόν ἐστιν ἐὰν μόνον θέλωσιν οἱ νεόνυμφοι καὶ
 οἱ πατέρες αὐτῶν. κθ'. εἰκοστὸν ἕνατον· εἰ δύναται ἡ μοιχαλὶς (467α) ἐτέρῳ
 ἀνδρὶ συναφθῆναι· ταύτην ὁ νόμος καταδικάζει εἰς μοναστήριον καὶ ἄκου-
 σαν εἰσελθεῖν κἀκεῖ διαβιῶναι μετανοοῦσαν· ἐὰν δὲ γένηται τοσοῦτον ἀναί-
 σχυντος ὥς δημόσιον προκεῖσθαι τῆς ἀσωτίας ὑπέκκαυμα, καὶ ὕστερον ἐθε-
 λήσῃ λαβεῖν ἄνδρα ἀφεμένη πάντα τὰ πρότερα, συμφέρει τοῦτο γενέσθαι,
 καὶ ἐκβληθῆναι αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πορνείου καὶ συζευθῆναι ἀνδρὶ. λ'. τρια-
 κοστὸν, ἐὰν ἕτερον τῶν δύο πρόσωπον, μονάσῃ, δύναται τὸ ἐναπολειφθὲν
 πρόσωπον συναφθῆναι ἐτέρῳ νομίμως; καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ ἀπὸ τῶν
 κανόνων ἀκώλυτόν ἐστι καὶ ποιεῖτω ὅπερ ἐθέλει. λα'. τριακοστὸν πρῶτον·
 ἐὰν τις πορνεὺς μετὰ τῆς μεμνηστευμένης αὐτῷ, μήπω τῶν γάμων τελεσθέν-
 των, καὶ πέση εἰς ἀσθένειαν θανάτου ἀπειλοῦσαν, τί ὁ τοιοῦτος ὀφείλει
 ποιῆσαι; ἐξομολήσασθαι τὸ ἁμάρτημα, εἶτα εὐλογηθῆναι· εἰ δὲ εἰς ἐλευ-
 θέραν ἐπόρνευεν, ὀφείλει μόνον ἐξομολήγασθαι καὶ κανονισθῆναι· εἰ μήπου
 ὤμοσεν αὐτῇ, λαβεῖν ταύτην εἰς νόμιμον γυναῖκα, τότε γὰρ ὀφείλει πληρῶ-
 σα τὸν ὄρκον αὐτοῦ. λβ'. τριακοστὸν δεύτερον· Εἰ δεῖ στεφανοῦσθαι τοὺς
 διγάμους· καὶ τοῦτο οὐδόλως ἀρμόζει· πλὴν γίνεται πανταχοῦ, καὶ οὐδεὶς
 ὁ κωλύων τὸ τοιοῦτον ἀπρεπὲς ἔργον. λγ'. τριακοστὸν τρίτον· εἰ δεῖ διδόναι
 τὸ ἅγιασμα τῶν ἁγίων θεοφανίων τῷ βουλομένῳ, ὥστε κατέχειν αὐτὸ ἐν
 οἴκῳ αὐτοῦ καὶ φυλάσσειν· εἴπερ ἐστὶν εὐλαβὴς ἀνθρωπος καὶ φοβούμε-
 νος τὸν Θεόν, δοτέον αὐτῷ τὸ θεῖον ἅγιασμα. λδ'. τριακοστὸν δον, εἰ περ
 τελευτήσει τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν· εἴπερ ἐστὶν ὀρθόδοξος καὶ ἡμέτερος, ὀφείλει ταφῆναι· καὶ εἰ

δύνασαι καὶ ὑπάρχεις ἔτοιμος, τὴν αὐτὴν ἡμέραν τέλεσον λειτουργίαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ· μεγάλως γὰρ ὠφελήσεις αὐτόν. λε'. τριακοστὸν πέμπτον· ἐὰν μένη ἐκκλησία ἀλειτούργητος ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἢ καὶ ἐπέκεινα, τί ὀφείλει γενέσθαι ἐν αὐτῇ; ἵνα γένηται πρῶτον ἀγιασμός εἴτα θεία λειτουργία. λστ'. τριακοστὸν ἕκτον· εἰ δεῖ συνάπτειν τινὰ τὴν στέγην τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ τῷ τοίχῳ τῆς ἐκκλησίας· καὶ τοῦτο ἔστι κεκωλυμένον παρὰ τῶν νόμων· καὶ ὁ τοῦτο ποιήσας καὶ ἐνταῦθα οὐκ εὐοδοῦται καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖ κολάζεται ὡς καταφρονητὴς τῶν θείων. λζ'. τριακοστὸν ἑβδομον· εἰ δεῖ ψάλλειν λείψανα ἔσω τῆς ἐκκλησίας· περὶ τούτου ὁ μὲν ἅγιος (ἐν περιθ. διονύσιος) λέγει, εἰ μὲν ἱερεὺς ἐστὶν ὁ τεθνηκώς, ἵνα ψάλλωσιν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, εἰ δὲ λαϊκὸς ἐν τῷ νάρθηκι· νῦν δὲ καθολικῶ λόγῳ πάντα τὰ λείψανα, ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ψάλλονται. λη'. τριακοστὸν ὄγδοον, εἰ δεῖ θάπτειν ἐν ἐκκλησίᾳ λείψανον· καὶ τοῦτο οἱ ἱεροὶ κανόνες κωλύουσι· πλὴν γίνεται δὲ εἰς τὰ πλάγια τοῦ ναοῦ, καὶ οὐκ εἰς τὸ μέσον, οὐ δὲ πλησίον τοῦ ἁγίου βήματος. λθ'. τριακοστὸν ἑνατον· εἰ δεῖ θάψαι λεχὼ θανούσαν ἔσω τῆς ἐκκλησίας· (467β) ἐπειδὴ μετέσχε τῶν ἁγίων δώρων, καὶ ἔσω τῆς ἐκκλησίας ὀφείλει ψαλθῆναι. Μ'. τεσσαρακοστὸν· ποῦ δεῖ ψάλλεσθαι τὰ κώλυβα, (sic) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν τῷ τάφῳ· καὶ λέγομεν κρεῖττον εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλεσθαι· οἱ γὰρ ἐν τῷ τάφῳ φιλοτιμούμενοι ψάλλειν αὐτά, οὐ νομίζουσιν ὅτι δύναται ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εὐχὴ φθάσαι καὶ εἰς τὸν τάφον, ὅπερ ἔστι ἀμαθείας καὶ ἀπαιδευσίας. μα'. τεσσαρακοστὸν πρῶτον· εἰ δεῖ μνημονεύεσθαι τὰ βαπτισθέντα νήπια καὶ τελευτήσαντα· λέγομεν οὖν εἰ καὶ ἀναμάρτητά εἰσιν ἀλλὰ δεῖ ὑπὲρ αὐτῶν προσφέρειν· αὐξήσις γὰρ γίνεται ἀγαθοῦ ἔνεκεν τούτου αὐτοῖς καὶ προσθήκη. Φησὶ γὰρ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, κἂν εἰς ἀέρα ὁ ἐν εὐσεβείᾳ τελειωθείς μετατεθῇ, μὴ ἀπαναίνου κηρίου καὶ ἔλαιον ὑπὲρ αὐτοῦ προσάγειν. Μβ'. τεσσαρακοστὸν δεύτερον· εἰ εὐρεθῇ νεκρὸς λεγόμενος παρ' ἡμῶν καταχθόνιος, τί ὀφείλει γενέσθαι περὶ τούτου; καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ὁ διάβολος βουλόμενος ἀπατήσαι τινὰς ποιῆσαι τι ἀπρεπές, πρὸς παροξυσμὸν καὶ ὀργὴν Θεοῦ, ποιεῖ τοιαῦτα σημεῖα, καὶ πολλάκις καὶ ἐν νυκτὶ φαντάζει τινάς, ὃν οἶδας πρῶτερον καὶ ὁμιλεῖ αὐτοῖς, ἔστιν ὅτε καὶ προλέγει τινά, ἄλλοτε δοκοῦσι βλέπειν αὐτὸν ἐν ὁδῷ ἢ ἱστάμενον, ἢ περιπατοῦντα, ὅς ἐστι τεθνηκώς πρὸ καιροῦ· παραινεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἀνορύττουσι τὸν τάφον ἵνα ἴδωσι τὸ λείψανον· καὶ ἐπειδὴ τελείαν πίστιν οὐκ ἔχουσι μετασχηματίζεται ὁ διάβολος καὶ ἐνδύεται τὸ νεκρὸν σῶμα καὶ ὁ πολὺήμερος νεκρὸς ἢ καὶ πολυχρόνιος δοκεῖ νεαρὸς εἶναι καὶ σάρκας ἔχειν καὶ αἷμα καὶ ὄνυχας καὶ τρίχας· ἐντεῦθεν οἱ τάλανες ἐπὶ τὸ πῦρ ὀρμῶσι καὶ συναγαγόντες ξύλα καίουσιν τὸ λείψανον, καὶ αὐτὸ μὲν ἀφανίζουσι διὰ τοῦ πυρὸς ἑαυτοὺς δὲ ταμειούσιν εἰς τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο πῦρ, ἵνα καυθῶσιν ὡς αὐτοὶ κατέκαυσαν τὸ λείψανον· καὶ τὸ μὲν λείψανον ἄπαξ καὲν ἠφανίσθη κατὰ τὸ παρόν, ἀναστή-

σεται δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀντικριθῆσεται τούτοις οἱ καὶ παραπεμφθήσονται τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ἀθάνατα κολαζόμενοι ἐὰν μὴ μετανοήσωσι γνησίως ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν καὶ κλαύσωσι πικρῶς· διὰ τοῦτο σπούδασον ὅση δύναμις ἵνα πείσης τοὺς ἀνθρώπους μηκέτι νομίζειν εἶναί τι τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἔστι. μγ'. τεσσαρακοστὸν τρίτον· Εἴ τις ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὦν καὶ περισταθῆις ὑπὸ ἀσθενείας, ζητήσῃ τὸ ἅγιον σχῆμα τῶν μοναχῶν, τί χρὴ ποιῆσαι; δεῖ κουρεῦσθαι αὐτὸν μετὰ μέντοι ἑξομολογήσεως, καὶ ἀποταγῆς καὶ συνταγῆς ἀναδόχου, καὶ ἐὰν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἔλθῃ, ἤγουν εἰς ὑγείαν, ἔν' εὐθὺς ἀπέρχεται εἰς μοναστήριον.

μδ'. τεσσαρακοστὸν τέταρτον· τοιαῦτα ἁμαρτήματα κωλύουσι μὴ εὖχεσθαι ὑπὲρ τοῦ τεθνηκότος; ὁ παλλακὴν κεκτημένος, καὶ μήτε εὐλογηθῆναι βουλόμενος, μήτε ἀποστῆναι ταύτης, ἐὰν ἀρπασθῇ μένων ἐν τῇ κακίᾳ, ὁ τοιοῦτος, οὔτε κοινωνίας ἄξιος, (468α) οὔτε λειτουργιῶν· ὁμοίως καὶ ὁ ἐπιμένων τοῖς τόκοις καὶ συναποθανῶν αὐτοῖς· καὶ ὁ μοιχὸς καὶ ὁ ἐν μέθῃ διηνεκεῖ, καὶ ὁ βλασφημῶν καὶ ὑβρίζων τὴν πίστιν καὶ τὸν σταυρόν, οἱ τοιοῦτοι ἐὰν μὴ μετανοήσωσι καὶ ἑξομολογήσωνται, οὔτε κοινωνίας, οὔτε μνημοσύνων ἄξιοι· φησὶ γὰρ ἡ θεία γραφή ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, ἐὰν στῇ Μαῦσῃς καὶ Σαμουὴλ ὑπὲρ αὐτῶν, οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν· ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων δεχόμενός τι, ἔμμενόντων τοῖς κακοῖς καὶ μὴ μετανοήσαντων, συγκοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτῶν, ἐὰν δὲ προσεύξηται ὑπὲρ αὐτῶν νομίζει ὅτι καὶ ὁ θεὸς κοινωνὸς γίνεται τούτοις καὶ διὰ τοῦτο τολμᾷ προσεύχεσθαι μὴ εἰδὼς ὅτι δυσὶ κακοῖς ἔνοχον ἑαυτὸν (αὐτὸν) ἀποδείκνυσιν· λυπεῖ γὰρ τὸν θεὸν πρῶτον, εἶτα κακείνους ποιεῖ μηδὲν νομίζειν κακὸν πράττειν, ἐπειδὴ προσδέχεται τὰ δῶρα αὐτῶν· τὸ αὐτὸ νόμισον καὶ ἐπὶ ἀδίκων καὶ ἀρπάγων καὶ πλεονεκτῶν ἐὰν μὴ φθίσωσιν ἑξομολογησάμενοι καὶ ἀποστάντες τῶν κακῶν, εἰ γὰρ ὁ Ἰσαῦ (sic) κατεκρίθη καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν οἰκείων προσενεγκῶν, διότι τὰ ἐλάττω καὶ ἀτελεῖ προσήνεγκε, πολλῷ μᾶλλον οἱ τοιοῦτοι· με' τεσσαρακοστὸν πέμπτον· εἰ ἐστὶν ἁμαρτία γοητεύειν πληγὰς, ἢ ὀθόνας καὶ τιθέναι ἐπάνω τῶν πληγῶν· τοῦτο παντελῶς ἀλλότριόν ἐστι χριστιανῶν· εἰ γὰρ καὶ ὀνόματα ἁγίων ἐπιλέγουσιν ἐν τῇ γοητείᾳ, ἀλλὰ πρὸς ἀπάτην ἐξεῦρε τοῦτο ὁ διάβολος, κατὰ μικρὸν ἀπάγων τοὺς χρωμένους ἀπὸ θεοῦ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μεθιστῶν· τοὺς γοῦν τοιούτους οἱ νόμοι ἀφειδῶς κολάζουσιν, ὁμοίως καὶ τοὺς φυλακτὰ ποιοῦντας καὶ τοὺς ταῦτα βαστάζοντας κανονίζουσιν οἱ ἅγιοι πατέρες μὴ κοινωνῆσαι ἐπὶ χρόνους πέντε καὶ μετανοίας· τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ποιούντων τὰς λεγομένας πεντάλφας καὶ διδόντων ἀνθρώποις ἢ κτήνεσι διὰ ἴασιν λύσσης· μστ' τεσσαρακοστὸν ἕκτον· πότε χρὴ βαπτίζειν παιδίον, πρὸ τῆς λειτουργίας ἢ μετ' αὐτήν; ὁμοίως καὶ ἀνδρόγυνον εὐλογεῖν ἔτι δὲ καὶ μοναχὸν ἀποκείραι; τὸ παιδίον ὀφείλει βαπτίσαι πρῶτον εἴτ' εὐθὺς ἐπιτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ μεταδοῦναι αὐτῷ τῶν θείων δώρων· οὕτω γὰρ φη·

σὺν ὁ μέγας διονύσιος τὸν δὲ μοναχὸν γενησόμενον γενομένης τῆς μικρᾶς εἰσόδου, εἰσάγεται ἐκεῖνος κατεχόμενος ὑπὸ δύο μοναχῶν μόνον ὑποκάμισσον φορῶν ἀνυπόδετος, καὶ τῶν παρόντων ψαλλόντων τό, ἀγκάλας πατρικᾶς, αὐτὸς εὐθὺς προσκυνεῖ, καὶ πάλιν ἐν τῷ μέσῳ γενόμενος τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὰ ἅγια θύρια πάλιν προσκυνεῖ, καὶ οὕτως ἔρχεται ὁ πνευματικὸς ἐρωτῶν αὐτόν. Τὸ δὲ παιδίον βαπτισθὲν ὀφείλει ἐνδύσαι αὐτὸ πρῶτον τὸ ὑποκάμισσον, εἶτα τὸ κουκούλιον μετὰ τῶν σταυρωμάτων, καὶ τελευταῖον τὰ σπάργανα· ὀφείλει δὲ φορεῖν τὸ κουκούλιον ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ τῇ ἑβδόμῃ ἔλθειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁ ἱερεὺς ποιήσας εὐλογητὸς καὶ ψάλλον τὸ τρισάγιον (468β) τὸ παναγία τριάς, τὸ πάτερ ἡμῶν, εἶτα καὶ ἐπὶ τούτῳ εὐχὴν αἵρει τὸ κουκούλιον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εὐλογήσας αὐτὸ ἀπολύει. Ἡ δὲ εὐλόγησις τοῦ ἀνδρογύνου γίνεται καὶ αὕτῃ γενομένης τῆς μικρᾶς εἰσόδου καὶ ἴστανται οἱ νεόνυμφοι ἀκροώμενοι τῆς θείας λειτουργίας καὶ κοινωνήσαντες τῶν θείων μυστηρίων ἀπέρχονται τοῦτο ἐπὶ τοῦ πρώτου γάμου λογιστέον. μζ' τεσσαρακοστὸν ἑβδομον· τίνα ἐστὶ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας· μυστήρια γοῦν τῆς ἐκκλησίας οὐκ εἰσὶν ἑπτὰ ὡς ἐγὼ νομίζω, ἀλλὰ πλείω καὶ ἄκουσον· πρῶτον μυστήριον τοῦ φωτισματοῦς Β' τῆς θείας κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, Γ' τῆς τελετῆς τοῦ θείου μύρου· Δ' ἱερατικὴ τῶν τελειώσεων Ε' ἡ καθιέρωσις τοῦ ναοῦ· ΣΤ' ἔκτον γάμος ἐν κυρίῳ Ζ' ἑβδομον τὰ ἐπὶ τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων γινόμενα Η' ὄγδοον τὸ τοῦ εὐεχλαίου Θ' τὸ τῶν μοναχῶν· Ι' τὸ τῆς ἐξομολογήσεως.

μη' τεσσαρακοστὸν ὄγδοον· ἔάν τις βάλῃ καμηλαύχιον μετεωριζόμενος ἢ καὶ ἀγνοῶν εἶτα ἐκβάλλει τοῦτο τὶ ὀφείλει ποιῆσαι; ὁ μὲν κατὰ ἀγνοίαν βάλλον αὐτὸ οὐκ ἐπιτιμᾶται· ὁ δὲ μετεωριζόμενος ὡς καταφρονητὴς καὶ ἐμποδίζων ἐν οἷς οὐ δεῖ, κανονίζεται **μὲν οὐ μὴν ἀναγκάζεται φορεῖν αὐτό.** μθ' τεσσαρακοστὸν ἔνατον· ἔάν δύο πρόσωπα πρὸς ἄλληλα σκανδαλισθῶσιν, εἶτα τελευτήσῃ τὸ ἐν, τὶ ἄρα ὀφείλει ποιῆσαι τὸ ἐναπολειφθὲν ἢ καὶ περὶ τῶν δύο τί ποιήσωμεν; τὸ περὶ τούτου δυσδιάκριτον καὶ φοβερὸν πέφυκε. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν καταλλάττεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς καὶ πληροῦν τὸ τοῦ ἀποστόλου καὶ ἐπιθυόμενον βλέπειν τὸν ἥλιον ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν· εἰ δὲ προφθάσαν ἀπέλθῃ τὸ ἐν πρόσωπον, ὀφείλει τὸ ἐναπολειφθὲν ἐν πένθει διηνεκεῖ εἶναι, καὶ μετανοεῖν τῷ θεῷ ἀληθῶς καὶ προσεύχεσθαι διὰ παντὸς ὑπὲρ τοῦ ἀποικομένου καὶ προσφορὰς ὑπὲρ ἐκείνου ποεῖν μέχρι ἂν ζῇ. Οὕτω γὰρ συγγνώμης τεύξεται. Ν' πεντηκοστὸν· ἔάν χυθῇ ἀγίσμα τῶν ἁγίων θεοφανίων κατὰ γῆς ἢ τὸ τῆς νεομηνίας τὶ ὀφείλομεν ποιῆσαι; ἔάν χυθῇ τὸ τῶν ἁγίων θεοφανίων ἀγίσμα ὀφείλει ἀποσπογγίσαι καὶ ἀποξέσαι (ξῆσαι) τὸν τόπον, καὶ τὰ ἀποξέσματα, εἰ μὲν ἔχεις τόπον ἰδίως ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος κατὰθες ταῦτα ἐκεῖ, εἰ δὲ μὴ ρίψον εἰς τὴν θάλασσαν· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νεομηνίας, πλὴν τοῦτο

οὐ φυλάττομεν ἡμεῖς ἀλλ' ἅμα τῷ ἁγιασθῆναι καὶ ραντισθῆναι, εὐθὺς τὸ ἐναπολειφθὲν χέομεν εἰς τὰ φρέατα.

Να'. πεντηκοστὸν πρῶτον ἐάν τις διὰ θλίψιν ἄκραν δαρεῖς οἰκείας χερσὶν ἀποθάνῃ εἰ καὶ γυνὴ οὖσα, τύχοι ἔχουσα ἐν γαστρὶ τί γίνεται; τὸν τοιοῦτον ὡς αὐτόχειρα γεγονότα οὐδὲ ταφῆς ἀξιούσθαι δίκαιον οὐδὲ ψαλμοδίας πλὴν διὰ φιλανθρωπίαν γίνεται συγκατάβασις ὀλίγη· περὶ δὲ τοῦ ἐμβρύου εἰ μὲν ἐγγίστων (469α) καιροῦ καὶ τετελειωμένου γίνεται ἀνατομὴ παρὰ τῶν ἱατρῶν, εἰ δὲ μήδε συνθάπτεται τῇ μητρὶ. νβ'. πεντηκοστὸν δευτερον· ἐὰν εἰς ὄχλησιν καὶ μάχην τύψῃ τις τὸν ἕτερον καιρίως καὶ τελευτήσῃ ὁ μὲν πλαγείς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τί δεῖ ποιεῖν; καὶ λέγομεν ὅτι ὁ μὲν καθυποβάλλεται τοῖς ἐπιτιμίοις τοῦ φονέως, ὁ δὲ ψάλλεται καὶ μνημονεύεται ὡς ἔθος: Νγ' πεντηκοστὸν τρίτον· εἴπερ εἰσι γυναῖκες λεγόμεναι γιλοῦδαι ἀναρροφῶσαι τὸ αἷμα τῶν βρεφῶν καὶ θανατοῦσαι αὐτά· τοῦτο ἐνὶ τοῦ διαβόλου πλάνῃ καὶ μηδόλως παραδέξῃ αὐτό. Νδ'. Ὡςπερ γὰρ ποιεῖ πλάνην εἰς τοὺς νεκρούς, οὓς λέγουσι καταχθονίους, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐξήγειρέ τις ὑποπτεύειν κακὰ περὶ ἀνθρώπων· διὸ ὅση σοι δύναμις κώλυε τοὺς λέγοντάς τι τοιοῦτον. Νε'. περὶ δὲ τοῦ πῶς βλέπουσί τινες φάσματα ἐν τῇ ὁδῷ, τοῦτο γίνεται ἐκ δαιμόνων δι' ἐγκατάλειψιν Θεοῦ, οἱ γὰρ ἄνθρωποι ἀντ' ἄλλου τινος ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ λόγου διὰ γλώττης προσφέρουσι τὸν διάβολον καὶ ἐπεὶ τοῦτον ἀεὶ ἐπικαλοῦνται, ἔρχεται προθύμως εἰς αὐτοὺς παραχωροῦντος τοῦ Θεοῦ. Νστ'. Ἐν τῇ λαμπρᾷ Κυριακῇ, ὅταν μέλλῃς ποιῆσαι τὴν ἀνάστασιν καὶ ἔλθῃς ἔξω τῆς ἐκκλησίας καὶ κλείσας τὰς θύρας, θυμιάσον· εἴτα ἐκφωνεῖς λέγων, δόξα τῇ ἀγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ τριάδι πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ μετὰ τὸ ἀμήν, λέγε τὸ χριστὸς ἀνέστη τρεῖς μόνος εἴτα καὶ ὁ λαός· καὶ οὐ καθ' ἕκαστον λέγε τοὺς τεταγμένους στίχους, καὶ τελευταῖον εἰπὲ αὐτὸν μέχρι τοῦ θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ ὁ λαὸς τὸ λοιπόν· Εἴτα ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κου δεηθῶμεν· καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν εὐθὺς ἀναστάσεως ἡμέρα καὶ εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν μηδόλως εἰπὼν ὅπερ τινες ἀμαθῶς λέγουσιν· ἄρατε πύλας· καὶ ἀποκρίνεται ἕτερος, τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· ταῦτα γὰρ ἀνοίκεια τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, καὶ διδόμεν τῷ διαβόλῳ ἄδειαν καὶ δύναμιν, ὅτι ἀντίστατο καὶ ἀντέλεγε τῷ Θεῷ, τῷ δημιουργῷ πάντων τῶν ὄντων καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων.

Νζ'. ἔτι καὶ τοῦτο πρόσχε, ὅταν ποιῇς τὴν μεγάλην εἴσοδον ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἔλθῃς ἐγγὺς τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ θείου βήματος, μὴ λέγε τὸ ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν ἀλλ' εὐθύς, εἰσέρχου εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ἀπόθου τὰ ἅγια δῶρα ἐν τῇ θεῇ τραπέзῃ.

Η γ.

Τοῦ αὐτοῦ (Γερμανοῦ Π/χον) λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἔρῳ χαίρετε, καὶ ἵνα τρισάσω μου τὴν προσαγόρευσιν τιμῇ τῇ Τριάδι, τοῦτο ἤδη τρίτον φημί, χαίρετε. Καλὸν γὰρ ἀρχομένου τοῦ ἔτους, ἀπὸ χαρμοσύνου φωνῆς τὸ προοίμιον τοῦ λόγου ἐμπήξασθαι καὶ ὡς ἀγαθὸν τινα οἶωνόν τῆς διδασκαλίας προσθήσασθαι τὸν ὠκύπτερον καὶ ὑψηπέτην ἀετόν, τὸν Παῦλον ἤδη καὶ συνηρπάσατε, τὸν ἕως καὶ ἐς τρίτον οὐρανὸν φόρος τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης εἰ καὶ τὰ πρῶτα κατὰ τῶν ἀειτιδῶν σκαρδαμύττων ἐφάνη πρὸς τὸ φανέν αὐτῷ φῶς καὶ κάτω ριπτούμενος. Τοῦτο οὖν τοῦ λόγου προτίθημι ἵν' ἔχητε καὶ ὑμεῖς καθ' ἕκαστον ἔτος ἀνακαινίζεσθαι ὡς ἀετοί, τὸν παλαιὸν ἀποτιθέμενοι ἄνθρωπον, καὶ τὸν νέον μετενδυόμενοι καὶ ἀναβάσεις ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέμενοι, καὶ πρὸς τὸ τῆς τελείας γνώσεως φῶς ἀνυψούμενοι καὶ κάτω ριπτοῦντες τὰ νόθα τε καὶ κάκιαστα γεννήματα ἅπερ ὁ νυκτοκόραξ καὶ τοῖς ἔργοις χαίρων τοῦ σκότους παρενσπείρει πολλάκις ὡς εὐγενῇ τινα σπέρματα καὶ γὰρ σκότος ὢν τὸ φῶς ὑποκρίνηται καὶ αἰσχύνῃς ὁ βέλαιος ἔστιν ὅτε τολμᾷ καὶ φαντάζεσθαι. *Ἔστι μὲν οὖν καὶ τοῦτο τῆς ἐκκλησίας τὸ ἔθος τῶν ἐπαινετῶν καὶ ὁσίων καθαγιαίζεσθαι διὰ πομπῆς ἱερᾶς, καὶ φιλοθέως τὴν τοῦ ἔτους ἀρχήν.* Ἡ γὰρ ἐπὶ θεμελίῳ καταβολῇ καὶ πῆξει καὶ ἀπαξιαπλῶς τῶν ἔργων ἀρχὴ εἴθισται τῷ χριστωνύμῳ λαῷ τὴν ἐκ Θεοῦ ἐπιβοᾶσθαι βοήθειαν καὶ τὴν εὐδωσιν, ἐκεῖθεν καὶ τὴν προκοπὴν ἐξαιτεῖσθαι οὐκ ἂν μᾶλλον ὁ χρόνος τὸ ἄλλο τοῦτο καθιέρωμα εἰς ἑαυτὸν ἐλκύσειε, καθόσον καὶ κοινότερον τὸ ἐντεῦθεν ἐπωφελές, καὶ τὸ ἀγαθὸν οἰκουμενικὸν καὶ πάντα ὑπὸ χρόνον εὐμενῇ, καὶ παντὶ τῷ ἔτει καὶ μὲν πλεονεκτεῖ ὁ δ' ἡλάττωται κατὰ τὴν δικαίαν τῆς προνοίας κυβέρνησιν· χρόνου δὲ στάδια καὶ καμπτήρες οἱ ἐνιαυτοὶ καὶ τὸ τελούμενον σήμερον τὸ ἐκ τῆς βαλβίδος πρώτιστον ἕξαλμα, καὶ διαταττόμεθα πρὸς Θεὸν ἕκαστος τὰ διαβήματα ἡμῶν κατευθυνθῆναι καὶ μὴ κατακυριευθῆναι ὑπὸ τῆς ἀνομίας. Καὶ τῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἵν' οὗτος· τετρώρῳ τῷ ἐκ τεσσάρων συγκειμένῳ τῶν ὥρων εὐτάκτως συγκινεῖσθαι καὶ εὐθυδρο(μῶς;) τοῦ θείου εὐμενῶς ἐποχουμένον, καὶ ἴλω ἐν ἡμῖν καὶ τὴν ἱππασίαν αὐτοῦ σωτηρίαν ἡμῖν τιθεμένου καὶ τῆς κοσμοαγωγοῦ προνοίας καὶ φιλαγάθου, τῇ ἐναντίᾳ ὑπακοῦσαι ποιότητι καὶ μὴ καταφρυάττοντας ἀλλήλων ἐκ πλεονεξίας εἰς τὸ ἐκπεπολεμῶσθαι ταῦτα κατὰ πάντων τῶν ζώντων, πείθεσθαι μὲν καὶ ὁ σοφὸς Σολομὼν ὁργὴν θείαν κατὰ τῶν παρανομούντων κινεῖσθαι τὰ στοιχεῖα ἢ τετρακτὴν, καὶ τὰ κατὰ ποιότητα ἐναντιούμενα εἰς τὴν καθ' ἡμῶν συμφωνεῖ ἀγανάκτησιν συνεκπολεμήσας τῷ Θεῷ λέγει, ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονas καὶ λαβόμενος πρῶτον τῆς αἰθερίου ποιότητος, ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ λεπτοτέρων πρὸς τὰ ὑποβεβηκότα τε καὶ

παχύτερα (καταναποδίομεν) κάτεισι πορεύεται εὔστοχα ἀστραπῶν βολίδι ταῦτα τὰ ἐξ αἰθέρος ἐκδειματώματα καὶ ἐκ πετροβόλου θυμοῦ πλήρεις ριφθήσονται χάλαζαι αἱ ὑδατώδεις σβώλακες καὶ ἑναέριοι ψυχρῶ καταχαλκευθεῖσαι πυρὶ ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάττης παλμοὶ δὲ συγκλύσουσιν ἀποτόμως τρίτη αὕτη μάστιξ μαλακὴ μὲν ὥς ὕγρὰ ἀλλ' ἄθρόον πρὸς θάνατον παρασύρουσα. "Ἐχετε ἀδελφοὶ τὸν λόγον τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ δέχεσθε τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα· νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῆς σαρκὸς ὑμῶν πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας. . . .

83 β'

Σήμερον τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιώητι, στύγνασον κατὰ Θεόν, καὶ τὴν ὠχρότητα τίμησον, τιμήσεις δὲ ἔαν τὴν ἀρδείαν τὴν πρώτην ἐπίσχῃ, ἑτέραν δὲ μετοχετεύσεις τὴν τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς ὑδροποσίας, ἔβριθες χθὲς ὥς φύλλοις τοῖς κοσμητοῖς ἀγαθοῖς, τοῦ γεωργοῦ τῆς ψυχῆς κρεῖττον τι περὶ σοῦ προβλεψαμένου, καὶ τούτου τὸ σὸν μικρόψυχον ἴσως συσκοιζοντος ἵνα μὴ ὁ καύσων ἐνοχλήσῃ σοι τῆς πενίας καὶ δύσφημόν τι ρῆμα φθέγγῃ πρὸς Κον καὶ τρυγῆσης θανάτου καρπούς· ἔστι γὰρ καὶ τοιοῦτος τρόπος οἰκονομίας, εὐθυνταίς καταντλεῖσθαι πραγμάτων τὸ τῶν πολλῶν ἀκαρτέρητον καὶ ἀνένδοτον προγινώσκοντος τοῦ Θεοῦ. Σήμερον ἀποπλούτησον καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ἀπόδος τῇ γῇ, καὶ τὴν κατὰ Θεὸν γύμνωσιν ἄσπασαι· μέχρι τίνος ἐρριζωμένος ἔση τῇ γῇ καὶ τὰ κάτω τὰ δένδρα μιμήσῃ ὁ πρὸς αὐτὰ κεκηνὼς καὶ νηπιώδης ἀναποσπάστως ἔχων τῆς γῆς ταύτης καὶ τῆς ποιότητος καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο τὸ κάλλος πρόσεστι πάντοτε, οὐδ' εὐθινοῦσι διηνεκῶς ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ὑπορρέουσι καὶ ἀνέμοις σφοδροῖς βάλλονται καὶ κλονοῦνται καὶ ψῦχος ἐπηρεάζει καὶ παγετός.

Καὶ τὴν ἐκκλησίαν νομοθέτην ἐθαύμασαν ὅτι τῷ πανσόφῳ κινουμένῃ πνεύματι καὶ τῆς τούτου ἐμπνεύσεως ἄξια ἐθέσπισέ τε καὶ ὥρισεν Ἑβραίων μὲν μετὰ καὶ τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ ὃν ἡ γνῶσις νηπιοπρεπῆς καὶ τὸ φρόνημα ἀπαλόν, ἐπεὶ πυρὶ τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο καλὸν καὶ ἐνῆδονον, εἰ πᾶσα τῆς εὐρέσεως ὑπερχαλᾶτο ροπὴ καὶ τὰ ἐν ποσὶ μόνον ἐώρων καὶ λίγνοι κεκηνότες ἦσαν περὶ αὐτά, ἀρχὴ τῷ ἔαρινῳ μὲν συναπέρχεται καθ' ὃν τὴν γῆν καθωραϊσμένην ὀρώμεν καὶ ὥς νύμφην εὔστολον τράπεζαν μιμουμένην παμποικίλοις φλεγμαίνουσαν τοῖς ἐδέσμασι λήγουσαν δ' ὅμως καὶ παύουσαν εἰς χειμῶνα καὶ περὶ ψυχρῶ τελεῖ καὶ κατηφεῖ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ τέλος ἐπισφραγίζουσιν. . . Ἀλλ' ἀπίωμεν ἤδη καὶ τῷ καιρῷ τὰ ἀκόλουθα συνορτάσωμεν, *ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης εἰρήνης* εὐξόμενοι, ὑπὲρ τοῦ κράτους τῶν θεοσέπτων αὐτοκρατόρων ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ σωτηρίας παντὸς τοῦ λαοῦ ὑπὲρ ὃν πάντων παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν σὲ τὴν παντοκρατορικὴν καὶ ἄκτιστον φύσιν τὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ

ἀγίῳ πνεύματι προσκυνουμένην τε καὶ ὑμνουμένην καὶ γενηθήτω τὰ ὧτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ εὐμενῶς πρόσχες ταῖς ἡμετέραις παρακλήσεσι καὶ σῶσον τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεισαι τὴν ἄμπελον ταύτην ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου καὶ εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτὴν εἰς ὄρος κληρονομίας σου, ὄρος τοῦτο τὸ ἀγαπητόν σου διὰ τοὺς πράεις μισητοὺς δὲ ἵνα ἐκ δευτέρου κληρονομήσωμεν τὸ ἀγλασμά σου ὃ καὶ ἐμολύναμεν καὶ ἄφες πᾶσι τὰς ὀφείλας, πλούσιος γὰρ εἶ μίαν ὀφειλὴν αὐτοῖς διατήρησον τὸ σὲ μόνον φοβεῖσθαι τὸν ἐπιβλέποντα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιοῦντα τρέμειν αὐτὴν καὶ τοῖς σοῖς ὑπέκειν κελύσμασι, δούλου γὰρ ὀφειλὴ τὸ πείθεσθαι τῷ δεσπότη, εἰρήνευσον τὴν ζωὴν ἡμῶν, διασκορπίσον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ἐπιτίμησον τοῖς ἀνέμοις τοῖς τὴν βίον ταράττουσι θάλασσαν, καὶ μὴ συγχωροῦσιν εὐθυπλοεῖν τοὺς ταύτῃ ἐμπλέοντας ὑπόταξον τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοὺς ταῖς κεφαλαῖς ἡμῶν κατεπεμβαίνειν σπουδάζοντας. Λαξάτωσαν ποτὲ τὸν τῆς γῆς χοῦν οἱ λαλοῦντες ἡμῖν αἵματοχύνησιν, χαρίτωσον τὴν βασιλείαν τῷ εὐσεβεῖ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ εἰρήνευσον ἐπὶ τῶν πραγμάτων πληροφορῶν τὰ τούτων ὀνόματα, εὐκραεῖς τοὺς ἄερας ἡμῖν ἀπεργασαί, εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου καὶ εἰρηναίαν κατὰστασιν τῇ ἐκκλησίᾳ σου βράβευσον πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰώνος σοι εὐαρεστησάντων, ἀμήν.

Η δ'.

Ἀναστασίῳ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας (φ. 135 β). Καὶ οἱ K^c εἴ τις ὠφέλεια τοῖς ἔξ προσεγένετο τῇ ἐκκλησίᾳ (μὴ σινοῖς αὐτή;) τὸ ἐμοὶ διδόμενον ἀργίδιον τεταμεινται. Προσθήκη ταύτῃ καὶ τὸ ἕτερον ἀφαιρεθὲν ἐμοῦ ὠφελείας γενέσθω ἵνα μὴ πλεονεκτῶ ἐκκλησίαν ἐγώ, εἰ δὲ πλεονοῦν αὐτῇ προσκτηθὲν τῇ προσθήκῃ φαίνεται τῇ ἐκείνου, ἀνα. τὸ ἐμὸν σοῦ τοῦ τὸ δίκαιον ἀσπαζομένου ἐπιστατοῦντος αὐτῆς ἵνα μὴ πλεονεκτῶμαι παρ' ἐκκλησίαν ἐγώ. Τίνι δὲ προθέμενοι περὶ τίνος εἰπεῖν ἀρχιερεῖ καὶ τὰ ἀρχιερέως αἰρουμένῳ ποιεῖν καὶ παιδεῖν ἡσχημένῳ μὲν εἰδοτὶ δὲ καὶ τιμᾷν ὑπὲρ βαρυνούσης οὐδαμῶς ὑποθέσεως· θαυμάζω ἐγώ τι ἐνθεῖναι τοιαῦτα εἰδούτῃ κατακούειν τοῦτον δὲ καλῶς ἐδοκίμασα.

135 β Μανουὴλ Κουβουκουλάριε καὶ Χαρτουλάριε.

136 α Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ — 137 α Θεοδώρῳ Κουβουκουλαρίῳ, ... φιλοκάλους γὰρ ἡμᾶς οὐ καλωπιστάς ὁ λόγος προτρέπεται. — 137 β Βασιλεῖῳ σπαθαρίῳ Κουβουκουλαρίῳ. — 138 α Σοφίᾳ δεσποίνῃ. . . ἔτερά τινα ὁ ἡμέτερος ἐντυπῶσαι τῇ γραφῇ. . . (τέλος = καὶ ἀξίαν τῇ ἀγίᾳ μοι δεσποίνῃ ἀντιμετρήσοι τὴν ἄμειψιν :

138 β Στεφάνῳ Πρωτοσπαθαρίῳ.

139 β Μιχαὴλ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ μεγάλῳ κουράτορι.

» Στεφάνῳ πρωτοσπαθαρίῳ.

140 α Εὐφραῖμ μοναχῷ.

141 α Βασιλείῳ πρωτοσπαθαρίῳ...

141 β Ἀρσενίῳ ἐπισκόπῳ. — 142 α Τῷ Κανστρισίῳ. — 143 β Καλλι-
κλεῖ. — 144 α Πέτρῳ Ἀσηκηρίτῃ καὶ μαΐστορι.

145 β Ἀρσενίῳ ἐπισκόπῳ..... τρίτῃ δέ σοι αὕτῃ ἡ ἐπιστολή, εἰ μὴ τὸ τοῦ Φινέως διακομίζοντες πάσχουσιν ἀρπυιῶν πρὶν ἀποδοῦναι τὸ ἐγγει-
ρισθὲν τῶν ἐκείνων ἀναιρουμένων χειρῶν. Ὁ χρηστὸς Ἐφραῖμ καὶ οἱ
τῆς σχολῆς ἔκκριτοι (sic) προσαγορεύουσι σὲ τῷ γράμματι. — 146 α Ὁρέστη
Χαρτοφύλακι. — 146 β Πέτρῳ Ἀσικρήτῃ καὶ μαΐστρῳ. — 147 α Λέοντι
σακελλαρίῳ. — 148 β τῷ αὐτῷ. — 149 β Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ τῷ μυ-
στικῷ. — 150 β τῷ αὐτῷ. — 151 β Πέτρῳ Νοταρίῳ τοῦ μυστικοῦ. — 152 α
τῷ Κανστρισίῳ..... Ἰν' ἀντ' εὐλογίας ἀρὰν ἐπισπάσῃται τὴν ἐχθρῶδὴ φεῦ
τῶν μαθητῶν (ἀπάτην;), καὶ τὴν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἀποστροφὴν, τὸν ἀπο-
συλισμὸν τῶν ἐταίρων αὐτῶν καὶ συμφοιτητῶν, τὴν τῶν φίλων, ὅσους μαλ-
θακοὺς εἰς φιλίαν ὁ καιρὸς ἔδειξεν, ἀπαγωγὴν.

157 β τῷ πατριάρχῃ — αὐτόθι Γρηγορίῳ — 158 α Λέοντι — 158 β
Ἰωάννῃ καὶ Πέτρῳ Β' κληρικοῖς ἐν ἑξορίᾳ οὓσιν (ἀναφέρει ὅτι ἀδίκως
ὑπομένουσι).

161 β Μιχαὴλ μαΐστορι — 163 β τῷ αὐτῷ ἀντεπιστέλλοντι — 164 β τῷ
πρωτοασκηρητῇ — 165 β Θεοφίλῳ ἀσκηρητῇ — 166 β Ἐπιφανίῳ διακόνῳ —
169 α τῷ Κανστρισίῳ — 170 α Θεοδοσίῳ μοναχῷ — 170 β Δαμιανῷ σπα-
θαρίῳ... Ἐκαμον λογιώτατε λόγους ὑπέχων πολλοῖς ἀγνωοῦσιν ἐν κρίσει
τοὺς λόγους οἰκονομεῖν, βάλλεσθαι γοῦν τὰ πρῶτα δόξας καιρίως τῇ ἀπει-
ρίᾳ τὰς βολὰς οὐκ ἀποκρουόμενος τῇ συνεχεῖ μετὰ ταῦτα τῶν βελῶν ἀφέσει,
ὅτου χάριν... ἀλλ' εἰς μάτην αὐτοῖς ἡ τοιαύτη κατεσκεύασται μηχανή, δὸς
οὖν τὴν παρὰ σοῦ δέσποτα δικαίᾳ κρίσει ροπὴν καὶ τῶν ἀγοραίων καὶ
πολλῶν τῷ πλήθει ἀπαλλάξας ἡμᾶς κἄν τοῖς οἰκείοις ἔνταξαι μαθηταῖς ἀνια-
ρὸν γὰρ εἰ προσωκειῶνται μὲν οὗτοι δι' ἄλλων, ἐγὼ δὲ πάλαι προσωκειω-
μένος ἀποπεμφθῆσομαι. — 174 α Εὐσταθίῳ πρωτοσπαθαρίῳ — 174 β Ἰωάν-
νῃ — 176 Νικαλάῳ κουβονκουλαρίῳ καὶ σκευοφύλακι τῆς νέας Ἐκκλησίας. —
177 Μιχαὴλ μαΐστορι. — 181 α Ἰωάννῃ σπαθαρίῳ... πρὶν ἢ σοῦ γῶναι
τὴν ἄφιξιν ἔφθασας ἀναχωρήσας αὐτός· ὅθεν οὐκ ἐγενόμεθα τῆς σῆς ὀμι-
ληταὶ ἀδελφότητος. Εἰ δὲ δεῖ τι περιεργότερον εἰπεῖν ἐγκλημά σου γέγονε
τοῦτο ὥς ἰδεῖν ἡμᾶς εἰ καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς ἀγάπης θερμόν, διὰ γε τοὺς
ἀδελφοὺς ποιῆσαι τοῦτο ὀφείλων οὐ διεσκέψω. — 185 α Γρηγορίῳ μαθητῇ
τῷ ἀποστατήσαντι. — 185 β Ἀρχιεπισκόπῳ Σέλγῃς. — Ἦγουμένῳ τῶν
μονοβατῶν..... ἰδοὺ τὸ πατρικὸν σου τέκνον, ὁ τῶν σῶν πόνων καρπὸς

ὁ τοὺς χαρακτῆρας ἀποσώζων τοὺς πατρικοὺς ὁ χρηστός Ἀρσένιος οὗ καὶ ἡ μνήμη μετὰ τῆς κλήσεως δακρύων μου πολλῶν ὑπόθεσις γίνεται.

188 α. Ἰωάννου Πιγκέρνη (, ;) τοῦ πατριάρχου.

189 α. Εὐφραῖμ μοναχῷ — 189 β. Νικηφόρῳ μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως — 190. Ἐφραίμ μοναχῷ — 191 β. Θεοδώρῳ (ἀναγνώστη;) 192. τῷ πρωτοβεστιαρίῳ τοῦ Πατριάρχου. 193 α. Πέτρῳ Ἀσηκρίτις (sic) καὶ Μαῖστορι.

195 α. Ἀλεξάνδρῳ μητροπολίτῃ Νικαίας — 197 Θωμᾶ καὶ Ἰωάννῃ ἀδελφοῖς — αὐτόθι Θεοδώρῳ μυστικῷ — 197 β. Ἐφραίμ μοναχῷ — 198 Βασιλείῳ μητροπολίτῃ Νεοκαισαρείας — 199 α. Θεοδώρῳ Κουβουκλειαρίῳ (sic) Β † κληρικῷ. — 200 Εὐσταθίῳ πρωτοσπαθαρίῳ — 202 β. τῷ αὐτῷ — 203 α. Παύλῳ διακόνῳ καὶ χαρτουλαρίῳ — 203 β. Θεοδώρῳ Πρωτονοταρίῳ. — 204 α. τοῖς τῆς σχολῆς ἐπιστατοῦσιν = ... ἐγὼ διαιτητής, τὸ αἰρεθὲν ὑμῶν ἐκφαυλίζων, ἐπιψηφιζόμενος τὰ παρ' ἐμαυτοῦ· ἀλλ' ἔσομαι τῆς αἰρέσεως σύμφηφος καὶ μία τῶν πάντων γνώμη καὶ οὐ διάφορος καὶ εἰ πρὸς ζῆλον ἀλλ' οὐκ εἰς ἔριν ὁρᾷ κρίνατε οὖν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, ὃ κριθὲν ἀπ' ἀρχῆς ἔχον τὴν ἀρχὴν ἀγαθῆς τελευτῶν δ' εἰς χρηστόν. — αὐτόθι Θεοδώρῳ Κουβουκουλαιρίῳ καὶ Βασιλείῳ κληρικῷ 205 β. τῷ αὐτῷ — 207 α. Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ μυστικῷ — αὐτόθι τῷ αὐτῷ — 208 Λέοντι μητροπολίτῃ Σάρδεων — 210 β. Παρθενίῳ ἀσηκρίτις (sic) — 211 α. Ἰωάννῃ μαθητῇ — 213 β. Θεοδώρῳ κουβουκουλαιρίῳ καὶ Β' Κληρικῷ — 214 Γρηγορίῳ μητροπολίτῃ Ἀγκύρας — 214 β. Θωμαΐζῳ — 215 Χριστοφόρῳ Χαρτουλαρίῳ τῆς νέας — 216 α. τῷ κ. Θεοδώρῳ τῷ μυστικῷ — 216 β. Θεοκτίστῳ Λογοθέτῃ καὶ πατρικίῳ **ἐπιστολῇ ἀπολογητικῇ**. — 218 α. Ἰωαννικίῳ μαθητῇ ἐπιστατοῦν (τι;) — 218 α. Πέτρῳ ἀσηκρήτις (sic) καὶ μαῖστορι — 219 Σοφίᾳ τῇ ἁγίᾳ δεσποίνῃ — 219 β. τῇ αὐτῇ — αὐτόθι Νικήτᾳ μοναχῷ — 220 α. Στεφάνῳ ἀσηκρήτις (sic) — 221 α. Βάρδα ἀντιγραφεῖ — 221 β. Ἐπιφανίῳ διακόνῳ — 222 α. Παύλῳ μαθητῇ **ἔξω διατρέιβοντι**. 223 α. τῷ αὐτῷ — 224 α. Εὐθυμίῳ ἐπισκόπῳ, ἐναπετέθη ταῖς ἡμετέραις χερσὶ τὸ γράμμα τῆς ὑμῶν ἱερότητας, τό τε συναποστελὲν ἐν τῷ γράμματι δῶρον ὅπερ ἄλλως ἴσως ὠνόμασεν εἰς πρᾶξιν καταστοιχεῖν τῆς γνώμης τοῦ δεχομένου τοῦτο ἀδυνατῶν πλείω μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν εὖροιμεν ἄν. . .

225 α. τῷ αὐτῷ — 225 β. Εὐθυμίῳ Ἀσηκρήτις — 226 α. Σάββα μαθητῇ, τοῖς οἰκείοις ἐγγρονίζον. . . — 227 α. Νικηφόρῳ κουβουκουλαιρίῳ καὶ Β κλπ. . . 228 α. Ἰωάννῃ Ἀσηκρήτις — αὐτόθι Θεοδώρῳ μυστικῷ — αὐτόθι Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ — 228 β. Θεοδώρῳ Κουβουκλεισίῳ (sic) καὶ χαρτουλαρίῳ — 229 β. Συμεὼν Ἀσηκρήτις — 230 α. Θεοδώρῳ ἀναγνώστη — 230 β. Στεφάνῳ μαθητῇ — 231. Θεοδώρῳ μυστικῷ — αὐτόθι Θεοδώρῳ Κουβουκλεισίῳ καὶ Βα ΚΛ' † — 231 β. Θεοδώρῳ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ κριτῇ — 231 β. Θεοδώρῳ μοναχῷ.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΑΜΦΟΤΕΡΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

ΤΗΣ ΦΩΤΙΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

- ἄβανία*, Β. 50 κ. σημ. 69.
ἄβασος (χωρίον), Β. 46, 132, 141.
ἄβέρκιος (Βερροία:), Α. 75, 76 σημ. 8.
 — (Φιλίππων 1580), Α. 158.
Ἀγαθᾶγγελος (Οἶκ. Π/χης), Β. 195.
ἀγάπη, («μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης»), Β. ιβ', ιγ'.
ἀγᾶς Γενιτσάρων, Α. 176 σημ. 8.
ἄγγελος Καλαβρός (ιερομόναχος), (ιε' αἰών), Β. 109.
Ἀγία Παρασκευή (ἁγίασμα), Α. ι'.
Ἀγίας Σοφίας (ναοῦ εὐαγγέλιον), Α. 241. Β. ε' ν. σημ. 2.
Ἀγία Τριάς (Μονὴ Χάλκης), Α. 58, 94, 112 σημ. 10 (χειρόγραφα αὐτῆς).
 — (χωρίον Δητζίς καὶ Ἀγραφών), Β. 46, 159.
Ἄγιον Ὅρος (Ἄθως), Α. 3 καὶ σημ. 5, 5, 7, 10, 12, 13, 15 καὶ σημ. 27, 34, 66, 71, 75, 77 κ. ἄλλ.
Ἅγιος Αἰμιλιανός (ναὸς καὶ πύλη Λαοῦτ πασᾶ), Α. 48 καὶ σημ. 94.
Ἅγιος Γεώργιος (π/χικός ναός), Α. 6, 43, 52, 98, 99, 100. Β. 37, 38.
 — (Ἑδிரνέ καπί), Α. 48, 55. Β. 131.
 — (Παναγίου Τάφου ἐν ΚΠ.), Α. 45, 46, 49, 55.
 — (Ποτηρᾶ), Α. 48, 55.
 — (Πύργου—Φαναρίου), βλέπε Πύργου.
 — (ναὸς Βενετίας), Α. 35, 38.
 — (μονὴ Γανοχώρων, Ξυλίτης), Α. 128, 162.
Ἅγιος Δημήτριος (Γαλατᾶ), Β. 138, 148.
 — (Ξυλόπορτα), Α. 49, 55.
 — (Σαρμασικίου), Α. 49, 55.
Ἅγιος Ἰωάννης, Σιναΐτικοῦ, Α. 55.
Ἅγιος Νικόλαος (βυζαντινὸς ναὸς ΚΠ.), Α. 42, 43.
 — Ἀχρειδιανών, Α. 48, 55.
Ἅγιος Μηνᾶς (ἁγίασμα), Β. ι', ια'.
Ἅγιος Πολύκαρπος (Υψωμαθείων), Β. ι', ια', 155, 161, 164.
Ἅγιος Στέφανος (χωρίον), Β. 37, 46, 162.
Ἀγιοσταφινικὸν μετόχιον (Κ/πόλεως), Α. στ', ιβ', ιγ', 45 σημ. 87, 46, 49, 62, 73 σημ. 6, 76 σημ. 10, 79 σημ. 12, 80 (βιβλιοθήκη), 182, 194 σημ. 19, 204 καὶ ἄλλ.
Ἀγίων Ἀποστόλων (ναός), Α. 41 σημ. 78.
Ἀγγλογραικία, Α. 109, 229.
Ἀγκάραθος (μονὴ Κρήτης), Α. 94 σημ. 108, 125, 241.
ἄδεια, ἐπισκευῆς ναῶν ΚΠ. Α. 45.
Ἀδριανούπολις, Α. 80 κ. σημ. 14, 82, 98, 100, 105, 196, 200, 203, 205, Β. 142.
Ἀθανάσιος (Ἀγχιάλου), Α. 81.
 — (Ἀθηνῶν 1686), Α. 206 σημ. 23.
 — (Βαλεριανός, πρόεδρος Φιλαδελφείας), Α. 32 κ. σημ. 58, 38.
 — (Δράμας 1593), Α. 134.
 — (Ἱεροσολύμων 1843), Α. 45. Β. 86, 230, 231.
 — (ὁ μέγας), Β. 245.
 — (Ν. Πατρῶν 1657), Α. 212 σημ. 40.
 — Γ' (οἶκ. π/χης) *ὁ Πατελλάριος*, Α. 113, 114, 137, 138, 194 σημ. 19, 210, 211 (παραιτήσεις), 243, 244.
 — Δ' (οἶκ. π/χης), ἀπὸ Ραιδεστοῦ, Α. 198, 204, 213.

Ἀθανάσιος Ε' (οἰκ. π/χης), Α. 10, 11, 15.
 — (Πεκίου 1750), Α. 129.
δ Πήτωρ, Α. 6, 7, 10 κ. σημ. 18, 57 σημ. 99, 68-70, 71 καὶ σημ. 4 (χειρόγραφα αὐτοῦ), 72 καὶ σημ. 4, 73, 75-80, 84, 86 (πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας), 87, 88, 90-92, 97 σημ., 98, 112 σημ. 9, 238, 239.
 — (Τιρονόβου), Β. 6, 114.
Αἰκατερίνη Β' (αὐτοκράτειρα Ρωσίας), Α. 35 σημ. 66.
αἰνιον (τουρκικὴ λέξις αἰν), Α. 20 σημ. 39 κ. 40, 27, 65.
Ἀνάκιος (Μεσημβρίας 1622), Α. 101, 160, 161, 210 σημ. 30.
Ἀνρόανθος, βλέπε Ἀγκάραθος.
Ἀλέξανδρος (Νικαίας), Β. 110, 253.
Ἀλέξιος Κομνηνός (αὐτοκράτωρ Βυζαντίου), Β. 15.
ἀλλαξοπατριαρχεῖαι, Α. 9, 10, 83, 115, 116, 122, 123, 138, 139, 141, 149, 179. Β. 8.
Ἀλλάτιος, Α. 176.
Almosnino (Ribi Mosché), Α. 120.
Ἀμπαδούλ Μετζ'ιτ (Σουλτάνος Τουρκ.), Β. 74.
ἀναβαπτισμός, Α. 16 σημ. 29. Β. 55.
ἀνάδοχοι πολλοὶ (δι' ἓνα ἀναδεκτόν), Α. 124, 151, 152.
ἀνάδοχος καὶ ἀναδεκτός, Β. 244.
ἀνάκτορα (Κ/πόλεως), Α. 15 κ. σημ. 27.
Ἀνανίας (Κυζίκου), Β. 56 σημ. 6.
 — (Μαρωνείας), Α. 178 σημ. 9 (1672), 192, Β. 49, 160 (1673).
 — (Σινά), Β. 3.
Ἀναστάσιος (Ἡρακλείας), Β. 110, 111, 251.
 — (Θεσσαλονίκης), Β. 4.
 — (πρ. Μελενίκου 1593), Α. 134.
 — **Ἀνάστασις** (μοναστήριον παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον), Α. 218.
ἀνάστασις (πρώτη ἀνάστασις πῶς ψάλλεται), Β. 248.
Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, Β. 79.
Ἀνεμότιον (χωρίον Μηθύμνης), Β. 46, 126.
Ἀνθρηστος (Μιχαήλ), Α. 111, 112 σημ. 9.
Ἀνθιμος (Ἄδρ/πόλεως 1600), Α. 137.

Ἀνθιμος (Ἀθηνῶν), Α. 75, σημ. 7, 159, 178 σημ. 9.
 — (Εἰρηνουπόλεως), Β. 54.
 — (Ἐφέσου), Α. 130.
 — (Ιερομόναχος Κυθήρων), Α. 158-9.
 — (Ἱεροσολύμων 1800), Α. 222.
 — (Κορίνθου), Α. 75 σημ. 7, 195 σημ. 19 (1620).
 — (Κυζίκου 1639). Α. 99, 100, 127 σημ. 32, 156 σημ. 161, 165 (1651), 202 σημ. 39.
 — (Μεσημβρίας-Κυζίκου 1768-9), Β. 30 σημ. 26.
 — (Μιτυλήνης 1764), Β. 124.
Ἀνθιμος Β' (οἰκ. Π/χης), ἀπὸ Ἄδρ/πόλεως Α. 12 σημ. 15, 98, 194 σημ. 19, 220. Β. 38.
Ἀνθιμος Δ' (οἰκ. π/χ), Β. 11, 71 σημ. 1, 73.
 — **ΣΤ'** (οἰκ. π/χ), Α. 8' σημ. 8. Β. 11, 70, 73, 74, 87, 194, 200, 232.
Ἀνθιμος (Προύσης 1672), Α. 178 σημ. 9.
Ἀντώνιος (Δρύστρας), Α. 99.
 — (Σάρδεων), Β. 111.
ἄπιστοι (ἀπίστων π/χης), Α. 5.
Ἀποστόλης (Ἀρσένιος Μονεμβασίας), Α. 130.
Ἀππουλλάχ Ἐργι Μπουϊνόν (βεξίρης), Α. 56.
 — (πασᾶς βεξίρης), Α. 59.
«ἄρατε πύλας», Β. 248.
ἄρξιον, Α. 121, 144, 227, 231, 232, Β. ιβ', 66, 180.
Ἀριστάρχης βέης (Σταῦρος Μ. Λογοθέτης), Α. κ' Β. 75, 77, 203 κ. ἑξ.
Ἀρνῶλδος (Arnauld), Α. ζ' σημ. 4, 172, 174, 184 σημ. 14.
Ἀρσένιος (Βερροίας 1593), Α. 134.
 — **ἐπίσκοπος**, Β. 252.
 — (Θηβαΐδος) Α. 178, 180.
 — (Μονεμβασίας), Α. 107, 109.
 — (Πεκίου), Α. ιβ' σημ. 13, 129.
Ἀρτέμιος (Κεστενδηλίου-Ἀλεξανδρείας), Β. 74.
ἀρχιερέων, ἀναχώρ. εἰς τὰς ἐπαρχίας των Α. 17 καὶ σημ. 30, 18, 21, 26. Β. η', 55.
 — διοικήσας ὑπ' αὐτῶν τῆς Ἐκκλησίας Α. 16-23.

ἀρχιερέων, ἔλευσις εἰς Κ.Π. Α. 110, 113, 134, 135, 137.
 — (ἐνδημοῦσα σύνοδος), ἀριθμὸς αὐτῶν ἐν Κ.Π. Α. 18, 19, 95, 136, 159, 163. Β. 55.
 — καὶ πατριαρχῶν ἀνταγωνισμὸς Α. 121.
Ἀσὴμ πασᾶς (ὑπουργὸς ἐξωτερ. Τουρκίας) Β. 89.
Ἀσιτανὲ (Κ/πολις), Α. 27, 28.
ἀσυμβίβαστον τῶν χαρακτῆρων (ἄξύμφυλον), Β. 33.
Ἀσωμάτων (χωρίον) Β. 127, 129, 181.
 Βλέπε καὶ Μέγα Ρεῦμα, (Ῥαῖνουτ κούγι).
Αὐθεντός (= Σουλτάνος), Α. 3.
Αὐξέντιος (Ῥ. Ἀνδρου 1654). Α. 211 σημ. 36.
 — *μοναχὸς* (Κατιρλί), Β. 55.
Αὐτοκρατόρων (ὑπέρ, δεήσεις), Β. 250.
ἀφέντης, ἀφεντός, Α. 78, 97.
ἀφορκισμοὶ βαπτίσεως, Β. 244.
ἄχβάλ, Α. 21.
Ἀχμέτ Γ' (σουλτάνος), Α. 46, 58, 59, 119. Β. 28.
Ἀχριδῶν (ἀρχιεπισκοπή), Α. 129.
Аутом, Α. 79, 172, 174 σημ. 5, 176 σημ. 8, 177, 179, 209.
Βαλίνον, Α. 47, 48.
Βαλσαμών (Θεόδωρος), Β. 98, 103.
βάκφ (βακούφιον), Α. 51.
βάπτισις, Β. 247.
Βάρδας (Καῖσαρ), Β. 210.
Βαρδιάδους (χωρίον), Β. 46, 146.
Βαρθολομαῖος (Ἀθηνῶν 1764), Β. 124.
 — (Ἄρτης, 1675), Α. 121.
 — (Δρύστρας) Α. 121.
 — (Ἡρακλείας), Α. 178 σημ. 9, 206 σημ. 23 (1686).
 — (Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης), Α. 178 σημ. 9.
Βαριάδες. βλέπε Βαρδιάδους.
Βαρλαάμ (Μολδαβλαχίας), Α. 99.
Βασίλειος (Λούπουλος ἡγεμὼν Μολδαβίας), Α. 83.
Βασίλειος (Καισαρείας ι' αἰῶνος), Β. 111.
 — *Α' Μακεδῶν* (αὐτοκράτωρ Βυζαντίου), Α. 48. Β. 112.
 — *Μέγας* (Καισαρείας), Α. 76 σημ. 9.

Βασίλειος (Νεοκαισαρείας ι' αἰῶνος), Β. 110, 253.
 — (Σμύρνης), Β. 88.
βασιλικὴ πύλη, βλέπε Μπαλατὰ πύλη.
Βατάτζης (Ἰωάννης Δούκας, αὐτοκράτωρ Νικαίας), Β. 108.
Βατοπεδίου (μονή), Α. 76 σημ. 8, 122.
Βενδότης, Α. 11, 16 κ. σημ. 27, 59, 119, 180,
Βενετία, Α. ε', στ', ιβ' κ. σημ. 11, 31, 32, 33, 34, 35-39, 205 (γραμματοφυλάκιον κοινότητος), 236 (Βενετίας ἀρχιερεῖς πρέσβευοι).
Βενετικοί, Α. 94.
βενετικὸν ἡμερολόγιον, Α. 37.
Βεντέριον, Α. 63.
βεράτιον, Α. 17 (ἀρχιερέων), 19 σημ. 39, 24, 25, 119 (Π/χῶν), 120, 121 σημ. 176, 177 (περιεχόμενον αὐτοῦ). Β. 95.
βῆμα (οἱ τοῦ βήματος), Β. 239
Βλάχα, Β. 40.
Βλαχέρναι, Α. 42.
Βλάχ σεράριον, Α. 109.
βοεβόδας (διοικητὴς Γαλατᾶ), Α. 54, 64.
Βόνδας Ἡλίας (αὐθέντης Μολδοβλαχίας), Α. 191.
βοῦλλα (Π/χική), Α. 121.
βουλγαρικόν, ζήτημα Α. η', 1. Β. 75-78.
βουλγαρικάί, προτάσεις, Β. 214.
Βουλκάνου (ἢ Βορκάνου), Μονὴ βλέπε Ἐπανωκαστρίτισσα.
Βρίγκα (χώρα), Α. ι'.
Βρυννιός (Ἰωσήφ), Α. 188.
Carlyle, Α. 222.
Charenton, Α. 172.
Chevalier, Β. ι'.
Claude (Κλαύδιος), τοῦ Charenton Α. 176.
Γαβριήλ (Ἄνδρου 1593). Α. 134.
 — (Ἡρακλείας) Α. 75.
 — (Θεσσαλονίκης 1593), Α. 134.
 — (Λαοδικείας), Α. 134.
 — (Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης 1628) Α. 97 σημ. 237.
 — (Νικομηδείας 1593. 6100. 1614), Α. 75, 134, 137.

Γαβριήλ (Σερριών-Νικομηδείας), Β. 29, 30 σημ. 26, 55 σημ. 5, 56, 68, 186.
Γαβριήλ Β' (οίκ. Πηχ), από Γάνου και Χώρας Α. 185, 194 σημ. 19, 201, 212
 — Γ' (οίκ. Π/χ), από Χαλκηδόνος Α. 200, 206 σημ. 23, 207. Β. 4, 27.
 — Δ' (οίκ. Π/χ), Α. 34, 38, 44 σημ. 8 Β. 2.
Γαβριήλ (Πεκίου), Α. 129.
 — ό Σεβήρος (Φιλαδελφείας), Α. 32, 35 σημ. 68, 38.
 — Φιλίππουπόλεως (1639), Α. 99, 101, 127 σημ. 32 (1651), 165, 178 σημ. 9 (1672), Β. ια', ιβ', 20 (1646), 51, 166.
 — (Χαλκηδόνος 1655), Β. 9 σημ. 20.
Γαλακτίων (Δομενίκου Έλασσώνος) Α. 134.
γάμος, χριστιανών Β. 31.
Γεγνέ Μεχμνέ πασᾶς (βεζίρης), Α. 44 σημ. 85.
Γεδεών (Αϊνου), Β. 6, 114.
Γεννάδιος (Ήρακλείας), Α. 109 σημ. 6.
 — Β' (οίκ. Π/χ), Α. 70 σημ. 120, 193, 194.
γενίτσαροι, Α. 20 σημ. 40, 27, 53, 54, 63, 64, 233. Β. ζ' σημ. 6.
Γεράσιμος (Άλεξανδρείας), Α. 201. Β. 28, 121.
 — (Άμασειας 1672), Α. 178 σημ. 9.
 — (Ήρακλείας), Α. 109 σημ. 6, 241.
 — (Μετρών κατόπιν Άλεξανδρείας), Α. ιε' καί σημ. 16.
 — (Κρήτης 1764), Β. 124, (Κυζίκου 1769), 29 σημ. 26, 124.
 — Β' (οίκ. Π/χ), από Τορνόβου (πρ. Προϊλάβου), Α. 113 σημ. 12, 115, 175, 178 σημ. 9 (έκλ. ως Τορνόβου) 197, 203, 212, 213 κ. σημ. 45 (έκλογή ως Προϊλάβου), 212 σημ. 40 Β. 32, 141, 142.
Γεράσιμος Γ' (οίκ. Π/χ), Α. 223.
Γεράσιμος Βλάχος (Φιλαδελφείας), Α. 37.
Γεράσιος Στέφανος, Α. 4 σημ. 7, 36 σημ. 68, 44 σημ. 86, 169.
Γερμανός (Ήρακλείας), Α. 75.
 — (Ίεροσολύμων) Α. 111.
 — (Καισαρείας Παλαιστίνης), Α. 128, 159.

Γερμανός (Μηδείας 1593), Α. 134.
 — Β' (οίκ. π/χ.), Α. στ' Β. 91, 105, 106-108, 249.
 — Δ' (οίκ. π/χ), Α. η' Β. 70, 71, 190, 192, 194, 195.
 — (Φαναριοφερσάλων 1580), Α. 158, Β. ια'.
 — (Φιλίππων-Δράμας 1672), Α. 178 σημ. 9.
γέροντες, 12 μ/λίται (Γεροντισμός) Α. 132.
Γεώργιος (Μ. Λογοθέτης Μ. Έκκλησίας), Α. 128, 159 (1612).
 — (χαρτοφύλαξ Μ. Έκκλ.), Α. 86.
 — (Χάιμανος), Β. 64, 67, 69.
γιανσενισταί, Α. 174.
γίλοϋδαι (γελώ), Β. 104.
γιουκλαᾶς (Έκκλησιών), Α. 41, 50.
Γκαλιε (Galtier L.), Β. 14 σημ. 1.
Γκίκας (Άλέξανδρος), Α. 122, 147, (Μ. Λογοθέτης).
 — (Γρηγόριος), Α. 60, 117 σημ. 19, Β. 54, 60, 61, 69, 169.
Γκόαρ (Goar), Β. ιγ', 96, 107.
Γκοστράδα, Β. 159.
Γκώλτερ (Gaulterius Ίάκωβος), Α. 7, 8 σημ. 14.
Γλάδστον, Β. 87, 231.
γλώσσα τών ι. ακολουθιῶν, Β. 225.
γλωσσικαί ιδιορρηθμίαι, Α. 116.
γοητεία, Β. 246.
Γρανουῖλος (Γκράνβιλ κόμης), ύπουργός έξωτερικῶν Άγγλίας. Β. 233, 234.
Γρηγόριος (Άγαθουπόλεως) Α. 101.
 — (Άγκύρας 1618), Α. 166, Β. 110, 111, (10 αἰῶνος).
 — (Βοδενῶν) Α. 129 σημ.
 — (Διδυμοτείχου 1672) Α. 178 σημ. 9, 206 σημ. 23.
 — (Δρύστρας 1580), Α. 158.
 — (Θεσσαλονίκης), Α. 100.
 — (Καισαρείας 1672), Α. 178 σημ. 9.
 — (Λαρίσης), Α. 99, 161 (1636), 212 σημ. 39 (1639).
 — (Μελενίκου 1659), Α. 212 σημ. 40.
 — (Μεσημβρίας), Α. 75 σημ. 7.
 — (Μιτυλήνης 1614), Α. 129, 158 (1580).

- Γρηγόριος Δ'* (οίκ. π/χ.), ἀπὸ Ἀμασείας
A. 194 σημ. 19, 209, 220 σημ. 27.
— *Ε'* (οίκ. π/χ.), A. ιε' σημ. 15, 44
σημ. 85, 126 σημ. 30, 158 σημ. B.
23.
— *Στ'* (οίκ. π/χ.), A. στ, η', θ' σημ. 8,
113, B. 70, 74, 78, 190, 203 σημ. 1.
— (Περθεωρίου 1580), A. 158.
— (Φατσέας Πρόεδρος Βενετίας), A.
37, 38.
— (Φιλαδελφείας 1614), A. 129 σημ.
Γύλλιος, A. 42 καὶ σημ. 80.
Δαβίδ (Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου 1672),
A. 178 σημ. 9.
Δαμασκηνός (Βιζύης), A. 99, 237 σημ. 4.
(Δράμας), B. 6, 114.
— (Θεσσαλονίκης), A. 161 (1636), 243
(1654).
Δαμασκηνός Ἰωάννης (ἄγιος), B. 96.
— (Κυζίκου 1593), A. 134.
— (Νικαίας 1662) B. 50 σημ. 66.
— (Ξερρών), A. 75 σημ. 7.
— (Φίλιππουπόλεως), B. 3.
Δαμάτ Ἰμπραχὴμ πασᾶ (βεξίρης), A.
58, 59, 64.
Δανιήλ (Ἀγγιλίου), B. 5, 114.
— (Ἀθηνῶν) A. 99, 101, 161.
Δανιήλ (Αἰνίου), A. 75 σημ. 7.
— (Βιδύνης) A. 178 σημ. 9.
— (Βιζύης 1670), A. 184 σημ. 14.
— (Διαυλείας 1636), A. 156 σημ.
— (Αἰδυμοτείχου), A. 99.
— (Εὐρίπου 1672) A. 178 σημ. 9.
— *Καστρίνσιος*, A. 202.
— (Μηδείας 1672), A. 178 σημ. 9, 212
σημ. 40 (ἐκλογὴ 1662).
— (Π. Πατρῶν 1672), A. 178 σημ. 9.
— (Προικονήσου), A. 237 σημ. 4.
— (Ξερρών), A. 99, 161 (1636), 237
σημ. 4 (1632).
Δαοὺτ πασᾶ καπισί, A. 48, 55.
Δαπόντε Καισάριος, B. 29 σημ. 25, 61
σημ. 18.
δεκανίκιον, A. 201.
δεσποτισμός τῶν μετὰ τὴν Ἀλωσιν
χρόνων A. ιε' 228.
δεφεντεύω (defendere, ιτ. difendere), A.
59, 122, 149.

- Δημάρης* (Παγκράτιος), κατάλογος Π/χ.
A. 115 σημ. 16, 207, 208.
Δημητράκης (M. Λογοθέτης 1656), B.
8, 9.
Δημητράσκος, A. 191.
Δημητρίεβσκη (εὐχολόγια), B. 92.
διαδικασία, π/χικὴν δικαστηρίων B. 36.
Διαμαρτυρόμενα Κράτη (πολιτεία αὐ-
τῶν ἐναντι τῶν ἀνωτέρων ὀρθ. κλη-
ρικῶν), A. 69, 70.
διβάνιον (αὐτοκρατορικόν), B. 1. (ἐκκλη-
σιαστικόν), B. 15 (M. Πρωτοσυγ-
κελλίας), A. 21 σημ. 40, 62. (τουρ-
κικόν), A. 4 σημ. 7, 26, 63, 65, 67.
δίγαμοι, B. 244.
δίκαι (ἀπατεῶνων ἢ αἰδῶνος), A. 66.
δικαστήριον (ἐκκλησιαστικόν), δικαιοδο-
σία αὐτοῦ A. 62. δικ. ἐκκλησιαστι-
κὸν A. 62, 120 σημ. 30. B. 14, 15,
17, 21, 30 (π/χικόν, πνευματικόν),
A. 21 σημ. 40.
δικονομία (ἐν τουρκίᾳ κατὰ τὸν ἢ αἰῶ-
να), A. 61, 62, 63.
διοίκησις, οἰκ. Π/χείου A. 16-23, 25,
27-30, 122, B. 200-202.
Διονύσιος (Ἀργυρουπόλεως 1580), A. 158.
— Ἀρεοπαγίτης B. 103, 242, 247.
— (Δέρκων—Χίου), B. 38 σημ. 26, 68,
124 (1764), 187 (Χίου 1753).
— (Ἡρακλείας), A. 73, 77 κ. σημ. 11,
93 κ. σημ. 134, 137, 241.
— (Κιτίου), B. 54, 57, 59.
— (Λακεδαιμονίας), A. 75 σημ. 7.
— (Λαρίσσης 1593), A. 134.
— (Μελνίκου), B. 4, 114.
— (Νευροκοπίου 1593), A. 134.
— (Νικομηδείας 1623), A. 98.
— (Σαντορίνης), B. 54, 58, 61, 62, 170.
— (Τορνόβου 1593), A. 134.
— *Δ'* (οἰκ. Π/χ.), A. 193.
— *Β'* (οἰκ. Π/χ.), 193, 231.
— *Γ'* (οἰκ. Π/χ.), A. ιε' σημ. 15, 116,
120 σημ. 177, 178 σημ. 9, 185 σημ.
15, 196, 202, 206 σημ. 24, 212, 238
σημ. 6. B. 4, 32, 124, 125, 126.
— *Δ'* (οἰκ. Π/χ.), A. 113 σημ. 12, 114,
115, 116, 139, 171 σημ. 4, 175, 176
(βεράτιον), 177, 178, 184 σημ. 14,

186, 197, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 207, 209, 213, κ. σημ. 17, 214
 Β. η', θ', 5, 6, 11, 12, 27 σημ. 19, 32, 43, 49, 127-129, 130-140, 144-146, 148-151, 153, 158-162, 164.
Διπλοκιδόνιον, Α. 46, 54, 56. Β. 124.
Διπλοφάναρον, Β. ι', 37, 38.
Δοσίθεος (Ἱεροσολύμων), Α. ι' κ. σημ. 11, ια', ιε' σημ. 15, 6 σημ. 10, 9 σημ. 15, 11 σημ. 18, 17 σημ. 29, 46, 69, 71 κ. σημ. 4, 72, 76 σημ. 9, 78, 79 σημ. 12 καὶ 13, 83, 123 σημ. 25, 176, 206 σημ. 24, 207-209 238 Β. η' σημ. 9, 11, 43, 79.
Δραγάσιος (Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος), Α. 108 σημ. 3.
Δραξίνοντας (Γεώργιος), ἱερεὺς Κρήτης Α. 108 σημ. 2, 241. Β. 97, 99, 240.
Δωρόθεος (Αἰγίνης), Α. 99.
 — (Μονεμβασίας - Χρονικόν), Α. η', 5. *ἐγγύαι* (ἀρχιερέων), Α. 114, 138, 139.
ἐγκριτοί (ἀρχιερεῖς), Α. 102.
Ἐργὶ - καπί, Α. 118, 142. Β. 39.
Ἐδιρνέ - καπί, Α. 48, 49, 55.
ἐθνικὸν συμβούλιον, Β. 221.
ἐκδοσις πατριαρχική, Α. ιβ' σημ. 15, 32-35.
ἐκλογὴ Ἀρχιερέων, Α. 32, 227-232. Β. 200, 201, 208-211, 218-220, 222.
 — (Βενετίας), Α. 32.
ἐκλογὴ Οἰκ. Π/χου Α. 110, 111 σημ. 8, 132, 135, 336. Β. 77 σημ. 12, 204, 205, 222-225.
ἐκτυπώματα τῶν προσφύγων, Β. 241.
Ἐλεούσα (ναὸς Γαλατᾶ), Β. 136, 143, 146, 155.
Ἑλλάδιος (Ἀλέξανδρος), Α. 173 σημ.
Ἑλώνη, Β. 48, 159.
ἐνδημοῦσα σύνοδος, Α. 16, 62, 81, 159, 163, 222.
ἐνδυτή, Β. 235.
ἐνταλτήρια γράμματα (ἐν Κρήτῃ), Α. 124, 154.
ἐνωσις τῶν ἐκκλησιῶν, Α. 69 σημ. 3, 70.
Ἐξαρχος (Ἀλέξανδρος), 79, 85, 226.
 — πατριαρχικός, Α. 32, (τῆς συνόδου) 97. κ. σημ.

ἐξιολάμισις βιαία, Α. 41 κ. σημ. 79, 238 σημ. 5.
ἐξώγαμα τέκνα, Α. 62.
ἐξωκατάκελλοι, Β. 16 σημ. 6.
Ἐπαγωνανστρέτισσα (μονή), Α. 47, 48, 53, 55, 56.
Ἐπενήτζα, Β. ια', 46, 163.
ἐπισκευὴ ναῶν, Α. 47, 48, 53, 55, 56.
ἐπιτροπὴ οἰκονομική (Οἶκ Π/χείου), Α. 20, 21, 23 σημ. 48, 81 σημ. 15, 118 σημ. 22.
ἐπιτροπικὴ ἐξ Ἀρχιερέων Α. 22.
ἐπίτροποι Κοινού (βεκίλιδες), Α. 32.
ἐπίτροπος (πατριαρχικός), Α. 32, 97 σημ.
Ἐπιφάνιος (Καίσαρειας), Α. 237 σημ. 4.
Eski Zagra Β. 226.
Εὐγένιος (Χριστιανουπόλεως), Α. 178 σημ.
Εὐεργέτου (Μονή), Α. 43 κ. σημ. 83.
Εὐθύμιος (Ἀντιοχείας), Α. 82.
 — (Φαναριοφερσάλων), Α. 192 (1675). Β. ια' 48, 60.
 — (Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου (1623) Α. 210 σημ. 27.
 — Φαναρίου (1636), Α. 161.
Εὐστάθιος Κλεόβουλος (Μ. Πρωτοσύγκελλος), Α. θ' Β. 75, 77, 203 κ. ἐξ. — (Πρωτοσπαθάρως), Β. 253.
Ἐφσος (μ/λις) Α. 178 (μ/λίτης Ἐφέσου), 97 σημ., 130, 167.
Ζαβίρας (Γεώργιος), Α. 11 σημ. 19, 71-σημ. 4, 76 σημ. 9, 173 σημ. κ. ἄλλ.
Ζάκυνθος (ἀρχιεπισκοπή), Α. 33 κ. σημ. 58, 35-38.
ζάπτ, Α. 21 σημ. 40.
ζαπτιέδες, Α. 13.
Ζαχαρίας (Δράμας). Β. 4, 6.
ζητεία, Α. ηξ, 112 σημ. 10.
ζιμμί (ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ ζιμμέτ=χρέος), ὑπήκοος φορολογούμενος μὴ μουσουλμάνος. Α. 14 σημ. 24, 64.
ζορμπάδες, Α. 199, 207.
Ζουρόπετρα, Α. 47.
Ζυγομαλάδες, Α. 169, 180.
Ζυγαβηγός (εὐθύμιος), Β. 190, 191.
Ἡλιανῶν (μονή), Α. 128, 129, 165. Β. ηξ κ. σημ. 8
Ἡπειρος, Α. 59, 171, 186.

- Ἡράκλεια*, (μ/πλς), Α. 22, 88, 90, 91.
Ἡράκλειον (Κρήτης), Α. 125 σημ. 28.
Ἡράκλειος (αὐτοκράτωρ), Α. 43.
Θά (χωρίον τῆς Ρόδου), Α. 85.
Θαλασσηγὸς (Ἰωάννης Μ. Ρεφερεντάριος, Λογοθέτης) Α. 57 σημ. 22, 58 σημ. 99, 80, 114 σημ. 13, 180-182, 187, 189, 190, 194, 195, 200-209, 211 σημ. 3, 212 σημ. 43
Θεοδοσίας ἁγίας (πύλη) Α. 108 σημ. 3 Β. 39, 125, 149.
Θεοδόσιος (Λιτίτζης), Β. 6.
 — (Μηδείας κ. Σωζουπόλεως), Α. ιβ' σημ. 13, 237.
 — Β' (οἰκ. Π/χ), Α. 18, 33, 158 σημ.
Θεοδώρα (αὐτοκράτειρα), Β. 110.
Θεοδωράκης (Μ. Διερχμενέυς 1655), Β. 8, 9.
Θεόδωρος Μυστικός, Β. 253.
 — Πρωτονοτάριος. Β. 253.
 — Πρωτοσπαθάριος, Β. 252, 253.
Θεόκλητος (Λευκάδος), Α. 192.
Θεόκλητος (Φιλίππουπόλεως 1580 οἰκ. πχ), Α. 158, 193, 194, 202.
 — Β' (οἰκ. πχης), Α. σημ. 11, 112 σημ. 10.
Θεολογικὴ σχολή (Χάλικης), Α. 117 σημ. 19 (κώδιξ αὐτῆς). Β. 206.
Θεσσαλία (μοναστήρια), Α. 71 σημ. 4, 78, 112 σημ. 10
Θεσσαλονίκη, Α. 14 120 σημ.
Θεοφανείων (ἁγίασμα), Β. 247.
Θεοφάνης (Ἀθηνῶν), Α. ιβ' σημ. 13, 134 (1593).
 — (Κασσανδρείας 1651), Α. 127 σημ. 32, 165.
 — (Μεσημβρίας), Α. 178 σημ. 9.
 — (Ναυπλίου), Α. 212 σημ. 42.
 — (Ξενάκης), Φιλαδελφείας, πρόεδρος Βενετίας Α. 36, 38.
 — (Οἰκ. Π/χης), Καρύκης Α. 109 σημ. 6.
 — (Π. Πατρῶν), Α. ιβ' σημ. 13, 97 σημ. 98, 166 (1618) 210 σημ. 30, 237.
 — (Σηλυβρίας), Α. 129 σημ. (Τραπεζοῦντος 1593), Α. 134.
Θεόφιλος (Δημητριάδος 1593), Α. 134.

- Θράκης* (μοναστήρια), Α. 71 σημ. 4.
Ἰάκωβος (Διδυμοτείχου 1651) Α. 127 σημ. 32, 165.
 — (Γάνου καὶ Χώρας), Α. 161.
 — (Οἰκ. Π/χης), Α. 115, 198, 199, 204-208, 213, 214, Β. 32, 153, 155, 156.
 — (Πάτριος), Β. 54, 55.
 — (Σμύρνης), Α. 156 σημ.
Ἰγνάντιος (προσβετὴς Ρωσσίας), Β. 78.
Ἰγνάντιος (Ἐφέσου), Α. 78, 130, 167 (1655).
 — (Οὐγγροβλαχίας), Β. 17-19, 22 σημ. 14, 24, 36, 64.
 — (Τραπεζοῦντος 1614), Α. 129 σημ.
 — (Σηλυβρίας), Β. στ'.
 — (Χίου), Α. ιγ' σημ. 13, 100, 242.
Ἰεζεκιήλ (Ἀμασίας), Α. 99, 161.
Ἰέραξ (Μ. Λογοθέτης), Α. 122 σημ. 10.
ἱεραποστολική ἔταιρία (Γενεύης), Α. 169,
ἱερεῖς κοσμικοὶ (λειτουργία ἐν μοναστηρίοις), Α. 164, τὰνάπαλιν 133.
Ἰερεμίας (Ἀδρ/πόλεως 1580), Α. 158.
 — (Ἡρακλείας), Α. 156 σημ., 241 σημ. 9.
 — Δ' (Οἰκ. Π/χ), Α. η' ι' καὶ σημ. 11, 42, σημ. 79, 107, 108 κ. σημ. 3 καὶ 4, 111, 123-125, 151-153, 193.
 — Β' (Οἰκ. Π/χ), Α. ια' σημ. 12, 3, 4 σημ. 7, 12, 35, 36, 77 σημ. 11, 111, 112 σημ. 10, 121 σημ., 131, 133, 158 σημ. 160, 172, 240. Β. ι', 7.
 — Γ' (Οἰκ. Π/χ), ιε' σημ. 15, 56, 59, 84, 115 σημ. 15, 117 κ. σημ. 19, 118, 143. Β. 11, 12, 28.
 — (Παροναξίας), Α. 237.
 — (Πολυνῆς—Κίτρους—Σηλυβρίας), Α. 129, 166.
 — (Προύσης 1600), Α. 137.
 — (πρ. Σμύρνης), Α. 99, 100.
 — (Χαλκηδόνος), Α. 178 σημ. 9.
ἱεροδικαστήριον, Α. 49, 50.
Ἰερόθεος (Ἀντιοχείας 1866), Β. 53, 86 (Θαβωρίου).
Ἰησουῖται Α. 8 σημ. 14, 11, 72 (σχολεῖα αὐτῶν), 85, 126, 128, 169, 195 σημ. 19, 239, 240.
Ἰλαρίων (Ἡρακλείας ὁ Κρής), Α. 70,

- 73 κ. σημ. 6, 75 (συγγράμματα αὐτοῦ), 77, 81, 88, 89, 90, 91, 94 σημ., 240.
- (Μακαριουπόλεως), Β. 75.
- Ἰγδικτος*, Α. στ' Β. 91, 106, 108, 249.
- Ἰσαὰκ* (Χαλκηδόνας), Α. 237.
- Ἰσίδωρος Β'* (Οἰκ. Π/χ), Α. 193.
- Ἰσλαμπούλ*, Β. 12, 13 κ. σημ. 23.
- Ἰωακεῖμ* (Ἰμβρου), Α. 158.
- (Κώου), Α. 100.
- (Λευκάδος), Α. ιβ' σημ. 13, 33.
- (Μαΐνης), Α. 134.
- *Γ'* (Οἰκ. Π/χης), Β. 70, 88, 89, 232-234.
- (Ρόδου), Α. 178 σημ. 9.
- Ἰωάννης Ἀγκύρας*, Β. 111.
- Πρωτοψάλτης Πατρ. Ναοῦ καπικεχαγιάς τοῦ Π/χου Σιλβέστρου, Α. 53, 55, 58, 63-67, 173-178, 180, 182, 184, 190.
- (Τραπεζοῦντος), Α. 178 σημ. 9.
- Ἰωαννίκιος* (Βερροίας), Α. 99, 100, 161.
- *Α'* (Οἰκ. Π/χ) Α. 193.
- *Β'* (Οἰκ. Π/χης), Α. 11 σημ. 20, 22, 23, 57 καὶ σημ. 99, 69, 73, 83, 86, 87, 97 σημ. 99, 100 (Ἡρακλείας), 103, 113, 114, 127 κ. σημ. 32, 128, 130, 137, 138, 161, 165, 167, 194 σημ. 19, 211 σημ. 33.
- *Γ'* (Οἰκ. Π/χ), Α. 60, 118 σημ. 22, Β. 7 σημ. 17, 30 σημ. 26.
- (Πλαταμῶνος), Β. 2, 4, 6, 114.
- (Σερρών-Χαλκηδόνας), Β. 30 σημ. 26, 124 (1764).
- Ἰωάννινα* (μητρόπολις), Α. 80 κ. σημ. 14, 82, 100, Β. 130.
- Ἰωάσαφ* (Ἀχρείδος), Β. 11, 12.
- Τεράρχης καὶ Μ. Πρωτοσύγκελλος. Β. 91, 97, 98, 99, 101-105, 240.
- (Λακεδαιμονίας), Α. 161.
- (Ν. Πατρῶν), Α. 101.
- (Οἰκ. Π/χης ἀπὸ Ἀδρι/πόλεως), Α. ι' κ. σημ. 11, 4, 5, 22 καὶ σημ. 44, 23, 40.
- (Προύσης), Α. 75 σημ. 7.
- (Φιλιππουπόλεως), Α. 75 σημ. 7, 159.
- (Χαλκηδόνας), Α. 98.
- (Χίου), Α. 75 σημ. 7.

- Ἰωσήφ* Βλανδυτέριος, Β. 98.
- *Β'* (Οἰκ. Π/χης), Β. 193, 241.
- (Παροναξίας), Α. 159.
- καββάδιον*, Α. 206, 207.
- Καθολικαὶ Δυνάμεις* (πολιτεία αὐτῶν ἔναντι ἀνωτέρων ὁρθ. κληρικῶν), Α. 69, 70.
- Καθολικὴ Ἐκκλησία* (πολιτεία ἀνωτέρων ὁρθ. κληρικῶν ἔναντι αὐτῆς), Α. 69, 70, 73.
- Κακοδική* (χωρίον), Β. 46, 131.
- Καλλίνικος* (Ἀδριανουπόλεως 1593), Α. 134.
- (Θεσσαλονίκης 1636), Α. 210 σημ. 29.
- (Ἰωαννίνων), Α. 240.
- (Κρήτης), Α. 206 σημ. 23.
- *Β'* (Προύσης-οἰκ. Π/χης), Α. ια' σημ. 12, ιε' σημ. 15, 43, 44, 56, 115, 192 (1675 Προύσης), 180, 199, 200, 206-209, 214. Β. θ' 1, 3-6, 10-12, 43, 113-115.
- *Γ'* (Φιλιππουπόλεως - Ἡρακλείας, οἰκ. Π/χης), Α. 57, 172 σημ. Β. 51.
- *Δ'* (Προῦλάβου-οἰκ. Π/χης), Α. 3, σημ. 5, 6, 16, 17 σημ. 30, 19, 20-25, 60, 64, 80 (κατάλογος αὐτοῦ), 119, 206 σημ. 24.
- (Πρεσλάβας), Α. 128, 160, 161.
- Κάλλιστος* (Κορίνθου 1672). Α. 178, σημ. 9.
- (Νευροκοπίου 1668), Α. 184 σημ. 14.
- καλυμμαύχιον*, Β. 103, 104 (καμηλαύχιον), 194, 195.
- Καμαριώτισσα* (Παναγία, Μονὴ Χάλκης) Α. 58, 76 σημ. 9.
- Κάμπελ* (ἀρχιεπίσκοπος Κανταουρίας), Β. 87, 231.
- Καντακουζηνός* (Ἀντώνιος), Α. 23.
- (Μιχαήλ), Α. 3, 4 κ. σημ. 7, 5, 13, 59.
- καπετάνος* (τῆς πατρ. ἐνορίας), Β. 50, 160.
- Καραθεοδωρῆς* (Ἀλέξανδρος), Β. 75, 77 κ. ἀλλ.
- Καραμανία* (συνουσία Κ/πόλεως), Β. 40, 134, 135.
- Καραμπεϊνικόφ* (Τρούφων), Α. 40, 45, καὶ σημ. 86, 48, 49, Β. 37, 38.

Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶς (βεζίρης), Α. 175 σημ. 8, 177 σημ.
Καρατζᾶς (Κωνσταντίνος), Α. 22.
 — (Σκαρλίτου Γεώργιος), Α. 57 σημ. 98, 59, 60 σημ. 102, 64, 65.
Κάρολος Α΄ (βασιλεὺς Ρουμανίας), Β. 88, 89.
κάρτον, Β. 23, 118.
Καρνοφύλλης (Ἰωάννης, Μ. Λογοθέτης), Α. 195, 199, (ἐφημερίδες αὐτοῦ), 203, 206 καὶ σημ. 24, 207.
Καταβολάνος Δούκας, Α. 4, 8 καὶ σημ. 15.
κατοῦνα, Α. η΄.
κατόστασις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τὸν ἱζ΄ αἰῶνα Α. 129, 166.
καταχθόνιοι (νεκροί), Β. 101-103, 245, 248.
Κατιρλί, Α. 115 σημ. 16.
Κάτω Ἰταλία (Ἑλληνες αὐτῆς), Β. 109.
κελλία (περὶ τὸν πατριαρχ. ναόν), Α. 6 σημ. 10, 43, 44.
κεπήνιον (καὶ καπήνιον καὶ κροπήνι), Α. 62, 105. Β. 27, 35, 36, 132, 142, 144, 155, 156.
Κερασσοχώριον, Β. 46.
κεσίς, Β. 20.
κεσσοχανέ (πατριαρχεῖον, πατριαχανέ), Α. 19 σημ. 39, 20 (κεπιχανέ) 25-28. Β. 8, 113.
Κετχουτᾶ (τῶν Γενιτσάρων), Α. 64.
κέφερε (ἄπιστοι, οἱ χριστιανοὶ καὶ μάλιστα οἱ Ρωμηοί), Α. 5, 233.
Κιγάλας (Ματθαῖος), Α. 6, 7, 195 σημ. 19, 210 σημ. 27.
Κιοπρουλοῦ (Ἀχμέτ), Βεζίρης Α. 116.
Κλήμης (Δήμνου), Α. 75 σημ. 7.
 — (Ἰκονίου-οἰκ. π/χης), Α. ιβ΄ σημ. 13 (1624), 183 σημ. 14, 196, 202, 212.
 — (Προικονήσου) 129, 134.
Κλήμης (Χαλκηδόνος-Ἀδριανουπόλεως) Β. 5, 6, 114.
Κλίνιβον (χωρίον), Α. 160.
Κοινδὸν (τό), Α. θ΄ σημ. 14, 1 (ἐπίτροποι Κοινοῦ), 19, 21, 26, 29, 30, 114 σημ. 14, 119 (ταμεῖον Κοινοῦ).
Κόκκος (Φραγκίσκος), Α. 94 σημ.

κολλέγιον Α. Ἀθανασίου ἐν Ρώμῃ. Α. 11 σημ. 20, 57 σημ. 99, 72, 85, 240;
 — Ἰησουϊτῶν ἐν Κ.Π., Α. 71 σημ. 43.
κόλλυβα (ψάλλειν αὐτά), Β. 101. 245.
κομπρομέσσα, Α. 82.
κονιάται (= ἐλεύθεροι τέκτονες), Β. 29 σημ. 26.
Κορέσιος (Γεώργιος), Α. 238.
Κορνήλιος (Ἰωάσαφ), Β. 30 σημ. 26.
Κορυδαλλεὺς (Θεόφιλος), Α. 76. σημ. 9.
Κοσμάς Γ΄ (Οἰκ. Π/χης), Β. 11, 28.
Κούζας (ἡγεμὼν Ρουμανίας), Β. 89, 203 σημ. 2.
Κρήτη, Α. 88, 107, 108, 116 σημ. 16, 123-125, 151, 154, 155.
κρυσιμόγραφα γράμματα, Α. 153. Β. ι΄ κ. σημ. 12.
κρικήριον, Β. 15, 18, 19, 22, 24, 26, 115-117, 119, 122.
Κρούσιος Μαρτίνος, Α. ζ΄ σημ. 4, 4 σημ. 7, 5, 6, 44 σημ. 84, 109, 112, 169, 180, 193.
Κυνηγοῦ πύλη, Α. 43.
Κυπριανὸς (Μεσημβρίας), Α. 75 σημ. 7.
 — (Οἰκ. Π/χης), Α. ιβ΄ σημ. 12, 10, 15 καὶ σημ. 23, 192 (1675 Καισαρείας;), 200, 201.
Κύπριος (Φίλιππος), Α. 6, 7.
Κυρία τῶν οὐρανῶν, Α. 47.
Κύριλλος (Ἡρακλείας), Α. 241.
 — (Καφᾶ καὶ Φούλων), Α. 127 σημ. 32, 165.
 — (Κορίνθου), Α. 161.
 — (Λαυριώτης), Α. 6 σημ. 9.
 — (Μηθύμνης 1636), Α. 156 σημ.
 — (Νεοκαισαρείας 1675), Α. 192.
 — (Νικαίας 1580), Α. 158.
 — (Νικομηδείας 1651), Α. 127 σημ. 32, 165. Β. 9 σημ. 20.
 — Α΄ (Λούκαρις), Οἰκ. Π/χης, Α. θ΄, ιγ΄, ιε΄ σημ. 15, 7, 8 καὶ σημ. 13, 69, 73, 76 καὶ σημ. 10, 77, 80 σημ. 14, 83, 93 (μέγ. πρωτοσύγκελλος καὶ ἀρχιμανδρίτης Ἀλεξανδρείας), 101, 108 σημ. 3. 114, 126, 128, 159 (Π/χης Ἀλεξανδρείας), 160, 169, 174 σημ. 5, 176, 182, 188, 194, 209 210, 228, 244.

Κύριλλος Β' Οίκ. Π/χης (Κονταρής και Καρφύλας), Α. 22, 72, 99, 101, 113, 125, 126, 155, 158 σημ. 176. 194 σημ. 29, 210, 211, 237 (1628 Βερροίας), 239.

— *Γ'* (δ' από Τυρνόβου) Οίκ. Π/χης, Α. 113, 114, 137, 194 σημ. 19, 211.

— *Δ'* (δ' από Κυζίκου Οίκ. Π/χης, Α. 10, 206 σημ. 23, 207 σημ. 25. Β. 49 (1678 Κυζίκου) και 134

— *Ε'* (από Νικομηδείας Οίκ. Π/χης), Α. 16 κ. σημ. 29, 17 κ. σημ. 30, 18, 19 και σημ. 38, 23, 25, 26, 30, 118 σημ. 22, 119, 120, 123, 150. Β. 53, 55-58, 60-66, 68, 172, 173, 177, 178, 184.

— (Πεκίου), Α. 129.

— (Προύσης), Α. 117 σημ. 19, 208 (1720).

— (Τραπεζούντος), Α. 239.

Kostantaniyye, Α. 66. Β. 12, 13 και σημ. 23.

Κωνσταντίνος Οικονόμος δ' ἐξ Οικονόμων, Β. 71, 73, 196, 199.

— *Ζ'* δ' Πορφυρογέννητος, Β. 110, 111.

Κωνσταντίνος Δ' (Οίκ. Π/χης), Β. 11, 57.

— *Β'* (Οίκ. Π/χης), Β. 71 σημ. 1.

Κώβελ (John Covel), Α. ζ', 44 σημ. 84, 57 σημ. 99, 107, 125, 169, 170, 171, 173 σημ., 174, 176, 180-187 (Κωβελίδης), 189-191, 193, 194, 203 σημ. 21, 214, 242.

Δανρέντιος ('Αγκύρας 1636), Α. 156 σημ.

— ('Αγχιάλου), Α. 99.

— (Εύριπου), Α. 158.

— (Θηβών), Α. 134.

— (Καραβιζύης), Α. 95 σημ. 7.

— (Κασσανδρείας 1639), Α. 212 σημ. 39.

— (Μονεμβασίας 1672), Α. 178 σημ. 9. (έτερος 1593), 134.

— (Μυριοφύτου), Α. 237.

— (Ναυπάκτου), Α. 107, 156 σημ.

— (Προϊλάβου), Α. 178 σημ. 9.

— Σηλυβρίας, Α. 237 (1628), 192 (1675 έτερος).

Λαχαι (La Haiye πρεσβευτής), Α. 238, 239.

Δειμῶνος μονή, Α. 124 σημ. 27, 241.

Le Quien, Α. 77, 127, 129, 173 σημ., 185 σημ. 15, 203 σημ. 21, 241.

Δεόντιος (Δαρίσσης), Α. 19 σημ. 39, 120 σημ.

— (Κυζίκου), Α. 75 σημ. 7.

Δέων (Σάρδεων), Β. 110, 111.

Δογοθέτου μεγάλου αξίωμα, Α. 59, 60, 64, 65.

Μαγναύρα, Β. 110.

Μακάριος ('Ανδρου), Α. 2, 16, 23, 31 κ. σημ. 55.

— ('Αντιοχείας), Α. 43 σημ. 84, 218. Β. 49.

— (Δέρκων 1686), Α. 206 σημ. 23. — Δρύστρας, Α. 178 σημ. 9. — 'Ηρακλείας, Α. 241. — Μηθύμνης, Β. 49, 126 — Νεοκαισαρείας, Α. 237 σημ. 4. — Παροναξίας, πρ. Μήλου, Α. 210 σημ. 30. — Σμύρνης, Α. 97 σημ. — Τυρνόβου, Α. 99, 100. — Φαναρίου, Β. 124.

Μακραίος (Σέργιος), Α. 16, 18, 19 και σημ. 38, 20, 21, 33, 47, 126 σημ. 30, 242.

Μαλαξός, Α. 41 σημ. 7δ, 121 σημ., 193, 194.

μαλικιανές, Α. 228-229.

Μανασσής (Βελλᾶς), Α. 134.

Μανολάκης Καστοριανός (γούναρης), Α. 55 σημ. 101, 170, 186, 193, 205 (Μ. 'Εκκλησιάρχης), 207, 242, 243. — Β. 110.

— Σπαθάρης, Β. 189.

Μανόλης Σπαθάρης, Β. 68.

Μανουήλ Κομνηνός (αυτοκράτωρ), Β. 106. — 'Υψηλάντης (γούναρης), Α. 47, 57 σημ. 98, 58, 59, 64.

Μανουήλ Μεχμέτ (ιατρός εξωμότης), Β. 63 σημ. 20, 176, 183.

Μάξιμος Ιερομόναχος (έξαρχος Κρήτης), Α. 107, 108 κ. σημ. 4, 124, 125, 154. — Καλλιπολίτης, Α. 69, 173. — Μαργουίνος, Α. 77, 93 σημ., 188. — Γ', Οίκ. Π/χης, Α. 193. — Πελοποννήσιος, Α. 76 κ. σημ. 9, 77 κ. σημ. 10, 92, 93 κ. σημ. — Πλανούδης, Α. 188.

Μάξιμος (Χαλεπίου), B. 174-179, 180-183, 185.

Μάρκος (Ἀλεξανδρείας), B. 98.

— (Ἐφέσου), A. 188. — Ξυλοκαράβης (Οἰκ. Π/χης), A. 193.

μασράφια, A. 21 σημ. 40.

Ματθαῖος (Ἀλεξανδρείας), B. 53, 61, 67, 181. — Διδυμοτείχου, A. 158. — ἡγεμῶν Βλαχίας-Μολδαβίας, B. 69, 190. — Α' (Οἰκ. Π/χης), B. 16 σημ. 6. — Β' (Οἰκ. Π/χης, ἀπὸ Ἰωαννίνων), A. η', ι', ια' σημ. 11, 6 σημ. 9, 77 σημ. 11, 111, 112 σημ. 10, 134, 135, 136. B. 209, 227.

Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος, A. 43, 56, 57 κ. σημ. 99, 63, 172 σημ., 181, 188, 208 σημ. 26 (ἐπιστολαί). B. ζ' καὶ σημ. 6, 110. — Ἰωάννης, A. 181. — Νικόλαος, B. 28, 122. — Κωνσταντῖνος, B. ζ' καὶ σημ. 6, 28, 67, 122, 181.

Μαῦρος Μῶλος (μονή), A. στ'.

Μαχμούτ δ' Α' (σουλτάνος), A. 23 σημ. 48. B. 7 σημ. 17. — δ' Β', B. 56, 89 σημ. 20.

Μέγα Ρεῦμα (βλέπε καὶ Ἀσωμάτων χωρίον), A. 44 σημ. 85, 186 σημ. 16. B. 18 σημ. 9, 30 σημ. 26, 45 κ. σημ. 19, 69, 105, 147.

μέγαρη Φαναριωτῶν, A. 56 κ. σημ. 98, 63.

Μέγα Σπήλαιον (μονή), B. στ'.

Μεθόδιος (Θεσσαλονίκης 1689), B. 2, 5, 114. — Γ' (Οἰκ. Π/χης ἀπὸ Ἡρακλείας, εἴτα πρόεδρος Βενετίας), A. 36-38, 116, 127 σημ. 32, 165, 174, 175, 178 σημ. 9, 183 καὶ σημ. 14, 184, 185, 196, 202, 203, 212 κ. σημ. 43. B. 9 σημ. 20, 38.

Μελέτιος (Ἀθηνῶν), A. 6 σημ. 29, 8, 9 σημ. 15, 76, 79 κ. σημ. 13, 80 σημ. 15, 105 σημ., 111 σημ. 8, 175 σημ. 6, 195 σημ. 19, 201-207, 244. B. 5.

— (Ἐφέσου), A. 99, 100, 161 (1636).

— (Θεσσαλονίκης), A. 178 σημ. 9 (1672) B. 4. — Καφᾶ καὶ Φούλων A. 211 σημ. 38. — Κρήτης A. 182. B. ζ'.

— (Νικομηδείας 1686) A. 206 σημ. 23.

B. 114 (1689). — Οἰκ. Π/χίου ἐπιτηρητής Α' ἡ' καὶ σημ. 11, 76 κ. σημ. 9, 77 σημ. 11, 94 σημ., 108 σημ. 3, 112 σημ. 10, 134. — Β' οἰκ. Π/χης B. 22 σημ. 26. — Γ' οἰκ. Π/χης (ὁ Πάγκαλος) B. 31, 74, 116. — Προύσης (1657) A. 212 σημ. 40 — Προύσης Νικομηδείας, B. 30 σημ. 26, 68 σημ. 27. — Ρόδου A. 99, 100. — Σοφίας, Ἀχριδῶν (1672) A. 178 σημ. 9. — Χορτάτσος καὶ Χορτάκης A. 36, 38, 205. — Τυπάλδος (Φιλαδελφείας), A. 37, 38.

Μελχισδέκ (Ραιδεστού), A. 237.

Μεσσήνης (Ἰταλίας), Μονὴ Σωτηρός, B. 106.

μετάφρασις Ἀγίας Γραφῆς εἰς τὴν ἀραβικὴν A. 223-225.

Μετέωρα, A. 71 σημ. 4, 127 (μονὴ Σωτήρος Χριστοῦ), 156 κ. σημ. (μονὴ Βαρλαάμ), 157, 163 (Σωτήρος Χριστοῦ) 164.

Μεχμέτ Β' (Μωάμεθ), Σουλτάνος A. 7, 19, 38, 41, 50, 52, 54-56, 63, 65, 70, 108 σημ. 3, 120 σημ., 233. — Μεχμέτ Δ' A. 57.

Μηροΐδης Μηνᾶς, A. 109 σημ., 112 σημ. 9.

Μητροφάνης (Ἀγχιάλου), A. 128, 160, 161. — Βάρνης A. 178 σημ. 9.

— Θηβῶν (1628) A. 237. — Ἰωαννίνων A. 112 σημ. 10. — Κυζίκου A. 178 σημ. 9, 192. B. 49. — Λήμνου (1593) A. 134.

— Μηδείας (1639), A. 99, 100. — Νικαίας A. 9, 14, 134, 137.

— Α' οἰκ. Π/χης A. 193. — Γ' οἰκ. Π/χ. (ἀπὸ Καισαρείας), A. ι' καὶ σημ. 11, 3 καὶ σημ. 5, 4, 12, 20, 23, 71 σημ. 4, 120, 127, 156, 193, 194.

Μικρὰ Παναγία (ναός), A. 47, 48, 55.

μικρί, A. 30, 41 κ. σημ. 78, B. 113, 114.

Μισαήλ Ἀποστολίδης (ἀρχιγρ. ἱερᾶς συνόδου Ἑλλάδος εἴτα Ἀθηνῶν), B. 73, 74 σημ. 5.

μιτατῶριον, A. 217 B. 97.

Μισαήλ Γ' ὁ Ἀγχιάλου οἰκ. π/χης A. 193. B. 106. — Μισαήλοδα Ρακο-

βίτσα Α. 59, 69.— Μ. Ρήτωρ Α. 159.
μοιχαλίδος γάμος, Β. 244.
μνημόσυνον δνομάτων, Β. ιγ', 241, 246.
Μονοβάται, Β. 253.
μουζακερές, Α. 21 σημ. 40.
μουκαρέριον, Α. 119, 143, Β. ιβ' 7, 8, 60 σημ. 15, 114.
μουκατά. μουκατάτ, Α. 119, 228-230.
Μουράτ Γ' (Σουλτάνος), Α. 120, 121 σημ.
μουραφās, Α. 61.
μουραχασά, Α. 17, 24.
Μουσούνογλους (Μεχμέτ βεξίρης), Α. 17, 18.
Μουσούρος (Ίωάννης), Β. 75, 77, 203 κ. έξ.— Κωστάκης Β. 70, 74, 85-89, 231, 234.
Μουσταφās Β' (Σουλτάνος), Α. 57, 228— Γ' (σουλτάνος), Α. 17, 33, 34, Β. 12.
Μπαλατά πύλη, Α. 42, 47, (τείχη) 48 (τμήμα), 49, 51, 55, 57 σημ. 98.
Μπάργκερ, Β. ζ' σημ. 6.
μυποσταντζής, Α. 15 σημ. 27, Β. 9, 10, 115, 141.
Μπονομπέκιος, Α. ζ' .
μύρον άγιον, Β. 193.
μυστήρια (έκκλησίας), Β. 242, 247.
Müller et Miklozich, Α. ζ' .
ναζιρηδες, Β. 18 σημ. 9.
Ναθαναήλ (Λευκάδος), Α. ιβ' σημ. 13.
ναλετλεμές, Α. 44, 45.
ναού αρχαιοτής, Α. 41-42, 50, 55.
Νέα έκκλησία (Νέα), Β. 111, 252.
νεκρώσιμος άκολουθία, Β. 245.
Νεϊλος ο. Πχ. Α. 127.
Νεκτάριος (Ίεροσολύμων 1661), Α. 212. σημ. 40.— Σηλυβρίας (1689) Β. 4.— Τραπεζοῦντος Β. 5 σημ. 7.— Φιλίππουπόλεως.— Διδυμοτείχου, Α. 206 σημ. 23, Β. θ' 2, 3, 114.— Χριστιανουπόλεως Α. 11 σημ. 20.
Νεόφυτος Άντιοχείας Β. 49, 138.
— Άρτης Α. θ' σημ. 8, ιβ' σημ. 12.
— Μ. Άρχιδιάκονος ο. Πχείου Β. 24, 119.— Διδύμοτειχου Β. 124.— Εύρπιου Α. 134.— Ήρακλείας Β. 4,

5, 98, 114, 237 (1628).— Θεσσαλονίκης Β. 4, 5.— Μηδείας, Α. 212 σημ. 39.— Μονεμβασίας Α. 237.— Νικομηδείας (1628) Α. 161, 237 Β. 6 (έτερος 1689).— Β' οικ. πχης Α. 6 κ. σημ. 9, 7, 8 καί σημ. 14 κ. 15, 9 κ. σημ. 15 καί 17, 10 σημ. 18, 13, 14, 73, 76, 77 κ. σημ. 11, 81, 84-86, 127, 158, 159, 160, 209, Β. 33.— Γ' οικ. πχης Α. 128, 156 σημ., 159, 194 σημ. 19, 210 σημ. 30 (ύπόμ. έκλογής ώς Ήρακλείας.— Δ' ό Φιλάρετος Οικ. Π/χης, Α. 127 σημ. 32, 165, 170 καί σημ. 3, 178 σημ. 9, 199, 200, 206, 207 σημ. 24, 208, 209, 210, 211 σημ. 13, 214. Β. 1, 5, 6, 9 σημ. 20, 10, 11, 49, 113, 114.
Νεόφυτος Ε' (οικ. πχης από Ήρακλείας), Α. 201.— ΣΤ' Παπαγιαννόπουλος, οικ. Π/χ., Α. 44 σημ. 85, 118 σημ. 22, 122, 147.— Ζ' Α. 222. Β. 11.— Προύσης (1593) Α. 134.— Σμύρνης, Β. 29, 122, 123, 187.— Φιλίππουπόλεως, Α. 171 σημ. 4, 172 σημ., 178, 179 καί σημ. 11, 180, 182, 206 σημ. 23.. Β. 2-4, 26, 51, 110, 114, 166, 167.
Νήφων Β' οικ. Π/χης Α. 160, 193.
Νικηφόρος (Άλεξανδρείας), Α. 102.
— χρονογράφος οικ. Π/χης Α. 193.— Παϊασίου Β. 54, 58, 62, 171, 172.— Προικονήσου-Νικομηδείας Β. 29 σημ. 26, 124.— Μόρμορης Φιλίππουδέλφειας Α. 32, 33, 37. 38.— Φιλίππουπόλεως (10 αιών), Β. 110, 253.
Νικόδημος Άγιορείτης Β. 102.— Βάρνης (1658) Α. 212 σημ. 40.— Κυζίκου Β. 75, 77, 78, 203.— Μετάξας (Κεφαλληνίας), Α. ιβ' σημ. 13, 10, 36 σημ. 71, 38, 236, 237.— Παροναξίας Α. 211 σημ. 37.
Νικόσιος Παναγιώτης Α. 56, 57, 69 σημ. 3, 79 σημ. 12, 177, 242, 243.
Nointel (πρεσβευτής της Γαλλίας ις αιών), Α. ζ', 171, 174, 175, 176 σημ. 8, 177 σημ., 184 σημ. 14, 186, 203 σημ. 21.

Νοταρᾶς Φραγκίσκος, Α. 78, 95, 96 καὶ σημ.

Ντοῦ Κάντζ (Du Gange=Δουκάγγιος), Α. 45, 48, Β. 41, 95.

Ξυλόπορτα, Α. 49.

Ξενοφῶν (Σμύρνης 1614), Α. 129 σημ.

Ὀδοιπορικὸν (Schweiger), Α. 4. σημ. 7.

Ὅθων Α' (βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων), Β. 85, 227.

οἰκονομικά (οἰκ. π/χείου), Α. 16-23 βλέπε καὶ ἐπιτροπὴ οἰκονομική.

Οἰκ. Π. χε'ον μέριμνα περὶ τῶν ἄλλων θρόνων, Α. 116, 117, 140.

Ὁρέστης (χαρτοφύλαξ ι' αἰῶν), Β. 252.

ὄρσιμδς (βασιλικός), Α. 175 σημ. 6. Β. ιβ', 66.

ὀροθετήριον, Β. 15 σημ. 5, 20-23, 115.

Ὁσμὰν Γ' (σουλτάνος), Α. 16 σημ. 29, 25 σημ. 52, 60, 119.

— πασᾶς, Α. 63.

ὀρφικῶν κληρικοί, Β. 16, 17, 19, 20 καὶ σημ. 12, 21-24 καὶ σημ. 16.

Παῖσιος (Ἀλεξανδρείας), Α. 178 σημ. 9, 212 σημ. 42 (1665).

— (Γάνου καὶ Χώρας), Α. 163 (1647).

— (Θεσσαλονίκης), Α. ιβ' σημ. 13.

— (Ἱεροσολύμων), Α. 79 σημ. 12.

— (Μιτυλήνης 1593), Α. 134.

— *Α'* (Οἰκ. Π/χης), Α. 78, 113, 114, 119, 130, 137, 185, 194 σημ. 19, 211.

— *Β'* (Οἰκ. Π/χ), Α. 18, 22, 59, 118, 119, 121. Β. ζ', 8, 11, 12, 29, 30 σημ. 26, 49 σημ. 64, 53, 59, 62, 167.

Παλαιολόγος (Κ.), Α. 4. σημ. 7, 23.

Παλλάδιος (Λιτίτζης), Β. 6, 114.

Παμμακάριστος (Π/χικός ναός), Α. ι', 4 σημ. 7, 41 καὶ σημ. 78, 44 σημ. 84. Β. 38.

Παναγία (ναός), Δαοῦτ-πασᾶ, Α. 48, 55.

— Διπλοκιονίου, Α. 54, 55.

— Νισαντζή τζαφέρ, Α. 47, 55.

— Παλαιολόγου, βλέπε Μικρὰ ἐκκλησία.

— Σαλματοβρουκίου, Α. 47, 55.

Παναγία Τεκφούρ σεραγίου, Α. 49, 55.

Πανόρετος Φιλίππουπόλεως (1866), Β. 75, 77, 203 κ. ἔξ.

παπισταί (πόλεμοι αὐτῶν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας), Α. 71 σημ. 4.

Παραμυθίας ναός Α. 109.

παρ' ἐνορίαν πρᾶξις Α. 133.

παράφρασις Κ. Διαθήκης, Α. 69.

Παρθένιος (Αἶνον 1628) Α. 237.— Βάρος Α. 210, 237 σημ. 4.— Δρύστρας (1580) Α. 158 (1689) Β. 6, 114.— Δυρραχίου (1580), Α. 158.— Ἱεροσολύμων, Β. 53, 61.— Ἱκονίου, Α. 99, 212 σημ. 39 (1639).— Κυζίκου, Α. ιβ' σημ. 13, 98, 210 (1622) σημ. 30, 237.— Μιτυλήνης, Α. 156 σημ., 212 σημ. 39.— Ναυπάκτου, Α. 158. Α' οἰκ. Π/χης (ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως Α. 22, 68, 69, 70, 72 κ. σημ. 4, 75 σημ. 7, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 97, 98 (Ἀδρ/πόλεως) 99, 100, 101, (καθαίρεσις) 104, 105 σημ. Β. 6, 49, 176, 194 σημ. 19, 201 σημ. 20, 211, 212 σημ. 39.— Β' οἰκ. Π/χης (ἀπὸ Ἰωαννίνων - Ἀδριανουπόλεως), Α. 46, 69 καὶ σημ. 3, 72, 78, 79 κ. σημ. 12 καὶ 13, 80 καὶ σημ. 14, 81 (σημ. 14 καὶ 15) 82, 96, 99 (ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς Ἰωαννίνων) 100 (ἐκλογὴ ὡς Ἀδρ/πόλεως) 101, 104, 106, 115 σημ. 15, 130, 170 σημ. 3, 194 σημ. 19, 211, 212 σημ. 39. Β. η', 6.— Γ' οἰκ. Π/χ. ἀπὸ Χίου, Α. 194 σημ. 19, 212 καὶ σημ. 39 (ἐκλογὴ ὡς Χίου), 238.— Δ' οἰκ. Π/χ. ἀπὸ Προύσης, Α. 62 καὶ σημ. 103, 115 καὶ σημ. 16, 116, 174, 176, 177 σημ. 183, 185, 186, 191, 192, 196-199, 201-203, 205, 212 κ. σημ. 40 (ἐκλογὴ ὡς Προύσης καὶ ὑπομν. πατρ. ἐκλογῆς), 213, καὶ σημ. 46, 214, 244, Β. 32, 33, 43, 142, 143, 164, 165.— Π. Πατρῶν, Α. 99, 101.— Ρόδου, Α. (1686) 206 σημ. 23.— Σοφίας (1580) Α. 158.

Πατράκης, Α. 48, 49. Β. 38, 40, 41.

Πατριάρχης Ἀδριανικός, Α. 34, 39.

πατριαρχική ἀκαδημία, Α. 56. Β. 110.

πατριαρχικός ναός και οίκος, Α. 43-45, 56, 226.

Πατριαρχῶν καταφυγή εις ξένας πρεσβείας, Α. 203 σημ. 21.

Πατρῶνα Χαλήλ, Α. 59.

Παυλάκης Κριτόπουλος (καπικεχαγιάς), Α. 79, κ. σημ. 13, 82 και σημ. 16, 83, 103.

Παῦλος διάκονος τοῦ Ἀντιοχείας Μακαρίου, Α. 43 σημ. 84, 218.

Παχώμιος (Μακρῆς), Κεφαλληνίας-Βενετίας Α. 32, 35, 38.— Α' οἰκ. Π/χ. Α. 109, 130, 193. Β' οἰκ. Π/χ. (Πατέστος), Α. 110, 112 σημ. 10.— Ραιδεστού, Β. 4 σημ. 5.— Ρόδου Α. 239.— πρ. Ρόδου, 100.— Χαλκηδόνος, Α. 99, 100.

Πέκιον (Πέτς), Α. ιβ' σημ. 13, 118, 128, 129, 165.

πεντάλφα, Β. 103.

πενήτων πατριαρχαι, Α. 6, 27.

Περδικάρης (Μιχαήλ), Β. 27, 28, 120, 121.

Πέτρα (χωρίον Μηθύμνης), Β. 46, 153.— μονή τιμίου Προδρόμου Β. ε' και σημ. 1.

Πετράκος (ἄρχων), Α. 81 σημ. 15.

Πετρι καπί, Α. 44.

Πέτρος Γραμματικός, Β. στ'— χαρτοφύλαξ, Β. 100.

Πηδάλιον, Β. 52.

πηρία, Β. 92, 93, 96, 235.

πιγκέρνης Β. 251.

πίλος (μετ' ἐρυθροβαφοῦς σταυροῦ), Α. 86.

Πιρ Μεχμέτ (βεζύρης), Α. 238 σημ. 5.

Πίσκοπος καλεμί Α. 26 κ. σημ. 53, 65.— Κιατιμπί, Α. 26 σημ. 53.— μοναχασί Α. 26 σημ. 53.

Πνευματικός, Β. 100, 243 (ἡλικία αὐτοῦ).

Πόρτα (Πύλη) Ὑψηλή, Α. θ', 58, 60, 71, 129, 177 σημ., 179. Β. 65, 78', 182.

Πορφύριος (Νικαίας), Α. 99 (1639), 127 σημ. 32 (1651 ἕτερος), 161 (1636) 165 (1651) 165 (1618),

Πριμικήριος πατριαρχ. αὐλῆς, Β. 166.

Πρίσκου ναός Α. 43.

Προβιλήτης, Β. στ'.

Προδρόμου (ναὸς ἐν Μπαλατᾷ), Α. 206. Β. 39.

προηγιασμένη, Β. 242.

Προκόπιος (οἰκ. Π/χ.), Α. 21, 242.

προπαγάνδα (καθολικῶν), Α. 11, 12. Β. 59.

πρωτοκαθεδρία τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνῶν. Α. 60, 61.

Πρώτος Ἀγ. Ὁρους, Α. 77 σημ. 11.

Πύργου (ναὸς - Ἀγ. Γεώργιος), Α. 42, 45 και σημ. 87, 46, 53, 54, 156. Β. 134, 135.

πυρκαϊά ἐν Κ/πόλει, Α. θ' (1738) ια' ιβ' σημ. 12, 44 (1738), 47 (1730), 49 (1782), 55 (1730), 59, 118, 119, 142. Β' ια' σημ. 3 (1784),

Ράβδου ναός, Α. 48 και σημ. 94.

ραγιᾶ (ρεαγιᾶ), Α. 5, 14, 17, 19 σημ. 39, 27, 28 (πτωχοὶ ραγιαῖδες, βλέπε πενήτων π/χαι), 66, 230. Β. 8.

Ραγίπ πασᾶς (βεζύρης) Β. 57 σημ. 11.

Ρανοβίτσα βόδα Στέφανος, Β. 29.

— Κωνσταντίνος Τζιχάννης, Β. 67.

Ραφαήλ Α' (οἰκ. Π/χ.), Α. 193.— Β' (οἰκ. Π/χ.), Α. 6 και σημ. 9 και 10, 7, 9, 10 και σημ. 18, 13, 14, 85, 160. Β. 209.

ραχήπ, Α. 13 σημ. 20, 27. Β. 113.

ρεῖς ἐφέντης, Α. 226.

ρένδιτες (ιταλ. λέξις rendita-e) = εἰσοδήματα Α. 95.

Ρεnaudότος (Renaudot), Α. ζ' σημ. 14, 172, 174.

ρέσμι, Α. 61.

ρέσμι τζουλονσιέ, Α. 119.

Ricauld Paul, Α. 62 σημ. 103, 170, 177, 202 σημ. 21.

Ρίζος Ἰάκωβος σπαθάρης Β. 65.

Ρουμανία (κτήματα ἐν αὐτῇ τῶν ἰ. τόπων), Β. 233 κ. ἐξ.

ρονχπάν, Α. 14, 37.

Ρωμανός (Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου), Α. 42 Β. 110.

Ρωσσέτης Νικόλαος σπαθάρης, Α. 57 σημ. 98. Β. 69, 189.

ρωσσικὸν π/χεῖον Α. 109.

σαῖ, Β. 176, 181.

σάκκος (Μ. Ἐκκλησίας), Α. η'.

Σαλματομβρούκιον, B. 39.
Σαμουήλ (Ἀθηνῶν), A. 9 σημ. 15.—
 Ἀλεξανδρείας (Καπασούλης), B. θ',
 27 σημ. 19.— Νεοκαισαρείας A.
 186.— Α' οἰκ. Π/χης, A. ιε' σημ.
 15, 18, 27, 29, 30 σημ. 54, 33, 34,
 114 σημ. 14, 121 228. B. ζ' 7 σημ.
 17, 29 σημ. 26, 49 σημ. 64, 122,
 206.
Σαρμασίκιον A. 49. B. 39, 161.
Schweiger A. 4 σημ. 7, 44 σημ. 84.
σεῖμέν, A. 51 σημ. 97.
σεκμπάν, 51 σημ. 97.
σέκρετον, B. ι', 14.
Σελήμ Δ' (σουλτάνος), A. 5, 41, 42 σημ.
 79, 50.— B' A. 120.— Γ' A. 229.
Σενίτσα, B. ια'.
Σεραφεῖμ (Ζιγῶν 1593), A. 134.— B'
 οἰκ. Π/χης, A. 21, 23 σημ. 48, 34,
 35 σημ. 66, 114 σημ. 14, 242. B.
 11.— Πλαταμῶνος, B. 2, 6.
σεργούνιδες, A. 41 καὶ σημ. 78, 50.
Σίλβεστρος Ἀντιοχείας, A. στ', 17 σημ.
 30, 123, 150. B. 29, 53-68, 168, 174.
Σινᾶ (ὄρος, ἀρχιεπισκοποὶ Σιναιτῆται), A.
 7, 8, 78, 125 σημ. 28, 183, 205-207,
 241. B. 11.
Σινωπεὺς Νικόλαος Βουβέλης, A. 185,
 186, 191.
Σισίνιος (Πατριάρχης 997), B. 111.
Σκαναβῆς Δημήτριος, B. 65.
Σκούταρι, A. 3.
Σκυλίτζης (χρονογράφος), A. 48.
Smith Thomas, A. 47-49, 116 σημ. 16,
 170. B. 38, 39, 42.— Rudolf (πρε-
 σβυς) A. 69 καὶ σημ. 3, 83.
Σόκολλι (Μεχμέτ), A. 4 σημ. 7, 5, 13,
 129.
Σοσίνου (μονή), A. 210 σημ. 27.
Σοῦδα (Παναγία), B. 39, 145, 159.
Σουλεϊμάν Δ' (σουλτάνος), A. 41, 42
 σημ. 79, 120.— B' (σουλτάνος), B.
 1.— Βεζίρης, A. 56.
σουμπασί, A. 50 σημ. 96.
Σούτζος (Ἀλέξανδρος), A. 22.— Νικό-
 λαος, A. 60. B. 29 σημ. 26.
Σοφία (νύμφη Ρωμανοῦ τοῦ Δεκαπηνού)
 B. 111, 251.

Σοφριανὸς (πρωτεύδικος), A. 86.
Σοφοκλῆς τοῦ Κ. τοῦ ἐξ οἰκονόμων, A.
 93. B. η' καὶ σημ. 9.
Σπαθάρης Γεωργάκης A. 22.
Σπανδωνῆς (Μ. χαρτοφύλαξ), A. 117.
σπαχής, B. 146.
στασίδια ἀρχιερέων ἐν τῷ π/χικῷ ναῷ,
 A. 218.
Στανροδόριον, B. 37, 138.
στανροπήγια, A. 132, 133, 158.
στανροφορίαι, B. 59.
Στάφωρτ (πραγματευτής), A. 188, 189.
 B. ζ' σημ. 6.
Στέμνιτσα, B. 46, 152.
στεφάνωμα, B. 247.
Στέφανος πρωτοσπαθάριος, B. 252.
Στουδίτης Θεόδωρος, B. 103.
Συμεὼν Θεσσαλονίκης, B. 96, 99, 101,
 105.— Λοφτζοῦ, (1639) A. 212 σημ.
 39.— Χίου, A. 134.— Χριστιανουπό-
 λεως, A. 9, 14, 75 σημ. 7 (πρώην)
 129 σημ. 134 (ἐν ἐνεργείᾳ).— Ἡγού-
 μενος Χώρας B. ι'.
συμφωνίαι Π/χου καὶ Ἀρχιερέων, A.
 ιδ' 82, 102, 103, 113, 115, 143-146,
 146-151. Μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊ-
 κῶν, A. 116, 118, 122, 135, 146-
 149.
σύνδεσμος μαθητῶν, B. 109, 111.
σύνδοδος γενική, A. 131, 141, 150.— το-
 πική (μητροπολιτική), A. 133.
Συρίγος Μελέτιος, A. 81 σημ. 14, 83,
 171 σημ. 3. B. η' κ. σημ. 9, 40.
σφραγίς τοῦ κοινού, A. 30, σφραγίδες
 οἰκ. Π/χῶν, B. 12.
σχίσμα Βουλγαρικόν, A. στ' B. 78 κ.
 ἄλλ.
Σωσοτὸς, B. 46, 159.
Σωτήρης Εὐεργέτου μονή, A. 43.
Σωφρόνιος Ἀγχιάλου, A. 100.— Ἀθη-
 νῶν, A. 31 σημ. 55.— Ἐλευθερου-
 πόλεως, A. 158.— Ἐφέσου A. 134,
 136.— Ζακύνθου A. 236.— Ναυ-
 πλίου A. 159.— B' οἰκ. Π/χης B. 8,
 18, 20, 21, 27, 29, 54 σημ. 85, 76,
 78.— Γ' οἰκ. Π/χ. B. 203 σημ. 2.—
 Πτολεμαῖδος, B. 59, 63, 65, 67, 173,
 176-178, 181, 183, 185.— Σηλυβρίας,

A. 99, 101.— Φιλαδελφείας, A. 33
σημ. 62.
ταβᾶς, A. 21 σημ. 40.
ταβουλάριος, B. ια', 15, 50 κ. σημ. 68,
139.
Tagebuch (Γερλαχίου), A. 36 σημ. 68,
45 σημ. 86.
τακρίριον, A. 39, 40.
τακσίτια, A. 172 σημ.
ταχσίλι, A. 20 σημ. 40.
Ταχτᾶ-μιναρῆ, A. 49, 55.
τεζκερές, A. 50, 66.
Τεκφονδρ-σεράγιον, A. 49, 55.
τεμεσουκ (τίτλος ιδιοκτησίας), A. 50.
τεμπίχι, A. 20 σημ. 40.
Τένεδος, A. 196, 202 κ. ἄλλ.
τεσσατούκ, A. 21 σημ. 40.
τετζίτ, A. 21 σημ. 40.
τετπίρια, A. 20 σημ. 40.
Tenison (Κανταουρίας), A. 178, 179.—
Thénévot B. 35.
τζαούσης, A. 61.
Τζεμαλή Ἀχμέτ (μουφτῆς) A. 238 σημ.
5.
Τζουμπαλί, A. 57 σημ. 98.
Τζοντζούνας (ιερομόναχος) B. στ'.
Thow (Président de Thow), A. ζ'.
τιμαριοῦχοι, B. 34.
Τιμόθεος Ἡρακλείας A. 75, 77, 129
σημ.— Δαρίσης A. 75 σημ. 7.—
Νικομηδείας (1659), A. 212 σημ.
40.— Τιμόθεος Β' (οἶκ. Πχ), A. θ'
ι', 7, 8 σημ. 14, 11 σημ. 20, 60,
84, 86, 129 σημ., 160, 194, 209,
218, 238 σημ. 9.— Πεκίου, A. 128,
129, 165. B. η'.— Σεργῶν, (1622.
A. 210 σημ. 30.— Χαλκηδόνας, A.
134, 137, 159.
τομογραφία συνοδική, A. 139.
τουράς, A. 50.— Tournefort, A. 56.
Turcograecia, A. 4 σημ. 7, 5, 44 σημ.
84, 121 σημ., 169, 193.
τρακταίζω (ἐκ τοῦ λατινικοῦ -tracto=
διαπραγματεύομαι), A. 131.
Τραπεζοῦντος φροντιστήριον, A. 109 κ.
σημ. 110, 134 (χειρόγραφα).
τρομπιτῆς (λοχαγὸς τῶν Γενιτσάρων),
A. 53.

τυπογραφία ἀραβική, A. 61 κ. σημ. 18.
Υψηλάντης Ἀθ. Κ., A. θ' σημ. 10,
ιε', 6 σημ. 9 καὶ 10, 11, 16, 17, 18
σημ. 33, 34 καὶ 35, 19, 21, 23, 26,
30, 41, 42 σημ. 79, 43 σημ. 84, 44
σημ. 85, 45-49, 57, 58, 60, 61, 76,
79 καὶ πολλαχοῦ.
— Ἀλάξανδρος, A. 58.
— Μανουήλ, ἰδὲ Μανουήλ.
Φαζλῆ πασᾶς, A. 95.
φαινόλιον, B. 238, 240.
Φανάριον (πύλη), A. 63. B. 37, 38.
Φαναριῶται, B. 22 σημ. 14.
Φαρμακίδης Θεόκλητος, A. 71, 72, 130.
Φερδινάνδος Γ' (αὐτοκράτωρ), A. 69
σημ. 3.
Φιλαδελφείας μ/λται (πρόεδροι Βενε-
τίας), δικαιοδοσία αὐτῶν, A. 32
σημ. 58, 33 σημ. 58 καὶ 62, 35-38.
Φιλήμων (Χαλεπίου-Ἀντιοχείας), B. 58,
62, 66.
Φιλίππου-Κυπρίου (Χρονικόν), A. 202,
210 σημ. 30.
Φιλόθεος Ἀγαθοπόλεως (1651), 127
σημ. 32, 165.— Ξάνθης (1593) A.
134.— Τραπεζοῦντος (1659), A. 212,
σημ. 40.
φιρμάνιον A. 31, 45, 53-55, 60, 65, 120
σημ., 121 σημ.
Φλωρεντίας (ψευδοσύνοδος), A. 193.
Φουὰτ πασᾶς, B. 78.
Φραντζῆς (ιστορικός), A. 181, 187, 188.
φυλακτά, B. 246,
φυλετισμός, B. 213.
φωσάτον (fossa, fossatum), A. 108 σημ. 3.
Φώτιος Α', Οἶκ. Π/χης, A. 188, 193.
Χάδδερν Στέφανος, B. 70, 87, 88, 231.
Χαμζᾶ πασᾶς (βεζίρης), A. 37 σημ. 54.
Χαμίτ Α' (σουλτάνος), A. 29, 34.
Χαλάτχογλου Παναγιώτης, B. 58.
Χαλκοπρατείων σχολή, B. στ'.
χαράτζιον βασιλικόν, A. 12, 112 σημ.
10, 211 σημ. 37. B. 8, 9.
Harley, A. ζ', 180.
Harvey, A. 116 σημ. 16, 175, 183, 196.
Χασεκή, A. 15 σημ. 27.
χάσια, A. 14, 67 σημ. 105, 238 σημ. 5.
B. 45 σημ. 50.

χάτι σερίφ, Α. 1, 28, 30 σημ. 54.
 χάτι χουμαριούν, Α. 21, 27, 28, 30 σημ.
 54, 40, 67.
 χοτζέτιον, Α. 50, 56, 66; Β. 124, 125,
 128, 131-133, 136, 137, 143, 145,
 146, 149, 150, 151, 155, 157, 158,
 162.
 Χότζη έφέντη (συλλογή), Β. 1, 11, 12.
 χρέη (άρχιερέων), Α. 23, 31, 172 σημ.
 — Π/χείου, Α. 136, 142, 145, 149,
 200. Β. 6.—Χίου, 210 σημ. 29.
 Χριστοφόρος (*Αγχιάλου), Α. 128, 160,
 161.—Κώου, Α. 81.—Μελνίκου, Α.
 81. σημ. 15.—Μεσημβρίας, Α. 134.
 —Μηδείας, Α. 98.—Μηθύνης, Α.

134.—Φιλιππουπόλεως (άπό 'Αγ-
 χιάλου), Α. 100, 237. Β. 51.
 Χρύσανθος (Δέρκων). Α. 178 σημ. 9,
 192.—'Ιεροσολύμων, Α. 78, 129
 (συνταγμάτιον). Β. 4 (συνταγμάτιον),
 11, 46, 47 σημ. 57, 54, 62 σημ. 17.
 —Προύσης, Α. 99.
 Χρυσαιηθινή (ναός Παναγίας), Α. 48,
 49.
 Ψαμάδια, Α. 48.
 ψήφισμα συνοδικόν, Α. 208, 209. Β.
 8*.
 Walpole Robert, Α. 217.
 wanley (Humfrey), Α. 5, 178.
 William George, 170 σημ. 2, 178, 180.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΜΗ ΠΕΡΙΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΠΡΩΤΩΙ ΤΟΜΩΙ

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης
Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος	σώμ. 5	Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Φλωρίνης κ. Βασίλειος	σώμ. 1
Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης
Ἱεροσολύμων κ. Τιμόθεος	„ 5	Ἡ Α. Πανοσιολογιότης ὁ Ἀρχι-
μανδρίτης κ. Βασίλειος Στεφα-
νίδης, καθηγητὴς ἐν τῷ Πα-
νεπιστημίῳ Ἀθηνῶν	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Πάφου κ. Λεόντιος, το-
ποτηρητὴς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
Κύπρου	„ 3	Ἀδελφοὶ Γρηγόριος καὶ Ἀλέξαν-
δρος Ἀνανιάδαι	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ ἀρχιεπίσκο-
πος Σινᾶ κ. Πορφύριος	„ 2	Ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος
Χ΄ Ἰωσ. Καρακάσoglou	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Κρήτης κ. Τιμόθεος	„ 4	Ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Μιχαήλ
Τζωαννίδαι	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Σάμου κ. Εἰρηναῖος	„ 1	Γεώργιος Μείμαριδης	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Μιτυλήνης κ. Ἰάκωβος	„ 1	Δημήτριος Λαμπρίδης	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Χίου κ. Ἰωακείμ	„ 3	Ἀπόστολος Δ. Λαμπρίδης	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Λήμνου κ. Στέφανος	„ 1	Μενέλαος Κωνσταντινίδης	„ 1
Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Μητροπο-
λίτης Κοζάνης κ. Ἰωακείμ	„ 1	Γιοβαννᾶκης Χεζεντζόγλου	„ 1
		Κυριάκος Τεπερίκογλου	„ 1
		Εἰρήνη Δ. Δαδάκη	„ 1
		Φωκίων Κούρτελης, διευθυντὴς τῆς
Ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας Achen
et Munich ἐν Κων/πόλει	„ 1

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α) Γενικά Προλεγόμενα	σελ. ε'—ιδ'
Τυπογραφικαὶ ἀβλεψαί.....	,, ιε'
Β) Εἰδικὰ Προλεγόμενα	
1) Δευτέρου παραρτήματος τουρκικῶν ἐγγράφων	,, 1— 13
2) Ε' κεφ. (Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, ἐγγράφων αὐτῶν, διαζυγίων)	,, 14— 52
3) ΣΤ' κεφ. (ἀλληλογραφίας τοῦ Πατριάρχου Ἀντισοχείας Σιλβέστρου)	,, 53— 69
4) Ζ' κεφ. (α' ἀλληλογραφίας Πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ', β' ἐπιτροπῆς βουλγαρικοῦ ζητήματος, γ' ἐγγράφων σχετικῶν πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι κτήματα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων μονῶν, δ' ἀλληλογραφίας σχετικῆς πρὸς τὸν ἄγγλον ἱερέα Χάδδερλυ, ε' ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας τοῦ Π/χου Ἰωακείμ τοῦ Γ' μετὰ τοῦ Κωστάκη Μουσούρου διὰ τὰ ἐν Ρουμανίᾳ μοναστηριακὰ κτήματα	,, 70— 90
5) Η' κεφ. — Βυζαντινῶν (α' ἀρχιερατικῆς λειτουργίας κατὰ τὸν τύπον τῆς Μ. Ἐκκλησίας, β' Ἀποκρισῶν Ἰωάσαφ καὶ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, γ' Λόγου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου Π/χου Γερμανοῦ τοῦ Β', δ' ἀλληλογραφίας πρὸς κληρικὰ καὶ ἄλλα πρόσωπα προερχόμενα ἐκ τινος σχολῆς	,, 91—112
Γ) Ἑγγραφα	
1) τουρκικοῦ παραρτήματος.....	,, 113—115
2) κεφ. Ε', Ε α — Ε δ.....	,, 115—167
3) κεφ. ΣΤ', ΣΤ α — ΣΤ δ.....	,, 167—190
4) κεφ. Ζ', Ζ α — Ζ ε	,, 190—234
5) κεφ. Η', Η α — Η δ	,, 235—253
Δ) Ἀλφαβητικὸς πῖναξ τῶν κυριωτέρων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων τῶν περιεχομένων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τόμους.....	
Κατάλογος συνδρομητῶν μὴ περιληφθέντων ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ	,, 254—270
Πῖναξ τῶν περιεχομένων.....	,, 271
272

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

- α') Πραγματεία περὶ μεταβολῶν ἐν τῇ Φύσει, ἐν τῇ Κοινωνίᾳ, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.
 β') Τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν χαρακτῆρων ὡς αἰτία διαζυγίου.
 γ') Ἰνδικτιῶν ἡ ἐπινέμησις καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδικτιῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.
 δ') Ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὸν Χέρμπερτ Σπένσερ καὶ ὁ Ἀγνωστικισμός.
 ε') Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς τοὺς τέσσαρας Πατριάρχας τοὺς ἐνταφιασθέντας ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Μεγάλου Ρεύματος μετὰ ἱστορικῶν σημειώσεων ἐπὶ τῇ βράσει τῶν κωδίκων τῆς χώρας ταύτης.
 στ') Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας (Κυριακὴ 1 Μαρτίου 1931) ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ.
 ζ') Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῇ 30 Ἰανουαρίου 1935.
 η') Ἡ ὀνομασία τῆς Μονῆς τῆς Χώρας (Καριε τζαμί).
 θ') Πρὸς τὸ Ἄπειρον (φιλοσοφικὴ μελέτη).
 ι') Αὐτογνωσία καὶ αὐταπάτη.
 ια') «Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον», μακρὸν ἄρθρον καταχωρηθὲν ἐν τῇ Μ. Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν.
 ιβ') Μελέται ἱστορικαί, νομικαί, ἀρχαιολογικαί, κανονικαί, ἠθικοκοινωνικαί καὶ ἄλλα δημοσιευθεῖσαι εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ (Ἑκκλ. Ἀλήθειαν Νέον Ποιμένα, Ὁρθοδοξίαν κ. ἄ.) τῆς Κων/πόλεως, τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων πόλεων καὶ εἰς τὴν Μ. Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν.

ΓΑΛΛΙΣΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

- α') Ἐνωσις ἢ προσέγγισις τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.
 β') Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀγωγή κατὰ τὸν Χέρμπερτ Σπένσερ (διάλεξις ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης).
 γ') Τὰ κυριώτερα δογματικὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐκ νέου ἔκθεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. (Μεταφράσθη εἰς τὴν ρωσικὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Ρωσοαμερικανικοῦ Συνδέσμου).
 δ') Ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον κεκοσμημένον διὰ θαυμασιῶν μικρογραφιῶν, φυλασσόμενον ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.
 ε') Τὸ διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὸν ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διάλεξις γενομένη ἐν Παρισίοις κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1932.

Τὸ ὅλον ἔργον (οἱ δύο τόμοι) τιμᾶται	
ἐν Τουρκίᾳ	γρ. 600
διὰ τοὺς συνδρομητάς..	„ 500
ὁ εἰς τόμος	„ 300
διὰ τοὺς συνδρομητάς...	„ 250
Ἐν Ἑλλάδι οἱ δύο τόμοι..	δρχμ. 600
διὰ τοὺς συνδρομητάς...	„ 500
ὁ εἰς τόμος	„ 300
διὰ τοὺς συνδρομητάς. .	„ 250

Ἐν Εὐρώπῃ οἱ δύο τόμοι γαλλ. φρ.	110
ὁ εἰς τόμος	„ 55
Ἐν Ἀμερικῇ οἱ δύο τόμοι δολλάρια	5
ὁ εἰς τόμος	„ 3

Διὰ πᾶσαν αἰτήσιν ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀπευθύνεται πρὸς τὸν συγγραφεᾶ

Çesme sokağı, 2
Arnavutköy — İstanbul.

Τηλέφωνον : 36 - 215

UNIVERSITY OF CHICAGO

57 873 828

